THEORE MATA

MARCI ANTONII ZIMARAE Sancti Petrinatis Philosophi solertissimi Theoremata seu memorabiliũ Propositionum Limitationes Ad Illmũ Ferdinandũ Sanseuerinium Salernitanorũ Principem.

Cum Gratia & Priuilegio.

Petri Grauinę Carmen

Ecce tibi doctę Lector panduntur athenę
Et quicquid sapiens euigilauit Arabs.
Has tibi diuitias dat munificentia Marci
Acre uiri studium magnanimusq; labor.
Vtere pręsidio tam docti muneris / altas
Naturę poteris hoc duce obire uias.

MARCVS ANTONIVS ZIMARA SANCTIPETRINAS SERENISSIMO FERDINANDO SANSEVERINIO SALERNI PRINCIPI

•S. .P. .D.

EXTAT Platonis sententia memoratu digna Serenissime Princeps tunc maxime aduersus homines odium insurgere cum nimium creduli sine arte alicui confidimus: putamusq; omnino eundem uerum & syncerum fidumq; uirum esse: deinde uero mox prauum infidumq; deprehendimus: Rursusq; in alium atq; alium eodem errore incidimus itaq; cum sepius quis offensus ita decipitur presertim ab his quos precipue familiarissimos sibiq; amicissimos existimabat odit tandem omnes acerrime: Putatq; nihil penitus apud quempiam rectum syncerumq; inueniri· Ita nimirum in scientiis· Illustrissime· Princeps sępe usu uenit ut nonnullis propositionibus nimis sine arte credamus unde nos postea errare & decipi contingit· Animaduerti hoc ipm superioribus annis circa q̃ plurima dum philosophiam· Theoricamq; medicinę publice in tua Salerno profiterer. Quapp tuę morem gerens uoluntati & q̃ plurimis scholasticis bonarum artium studiosis rem gratam facere existimans nonnullas propositiones ad notare constitui in quibus uiri quidam magnę certe Authoritatis salua tamen semper eorum reuerentia hallucinari mihi uisi sunt quorum opiniones non obtrectandi animo sed ob amorem ueritatis ut philosophum decet in medium adducere & confutare consilium fuit: ac ppea nulli suspicor me iniuriã illaturum nullum namq; maius malum ut inquit Plato/hominibus accidere potest q̃ si ratiões odio prosequantur Suscipe igitur exiguũ hoc munus hilari uultu. Princeps serenissime amoris erga te mei potissimũ argumentũ noui enim quantũ ingenio polleas & quanto semp me fauore extuleris atq; protexeris. Nullius enim iudicium opus hoc nostrum formidare debet ubi fęlicissimo tuo nomini nuncupatum in publicum prodibit • Vale.

Antonii Epicuri Marsi Epigramma

Omnia naturę sic quondam sensa latebant:
Vt uix e/latebris delius eliceret.
Antiquũ ĩ que/chaos rursus lapsura timebat:
Ni Zimara ĩ tenebris forte tulisset opem•
Cui nunc ęterno prefertur lumine lampas:
Lampas Apollineo sydere clara magis.
Qua referat: sophię nodos: qua nubila pellit
Nubila quę nullus dispulit ante sophus.
Ignotas que uias. rerumq; arcana retexens:
Inmensum mundi rite recludit opus.
Ergo quicquid habet ueri natura Zimarra
Iure tibi debet: debet uterq; Polus.

Eiusdem

Tot sua nõ inter miracula Iuppiter unquam:
Restituit uiuis mortua membra Deus•
Hic humer Pelopi mutilũ reparauit eburnũ
Abscissę nequiens reddere partis opem.
Pars sophię lacera: abiecta: & miserãda iacebat
Mille gerens facie uulnera. mille manu.
En Zimarę auxilio recte solidatur ad unguẽ:
Atq; reuiuiscit mortua quę fuerat.
Vel Ioue maiorem se Zimara prestitit: at si
Maiorem nolim dicere: dico parem.

Tabula

Est sine tuo labore q in hoc opere studiose Lector propones haben. cognoscere valeas titulos eaz sz alphabeticu ordine apposui necno i qua facultate hmoi ppoes q que libro scribant adnotare pplacuit.

Tabula

FINIS.

PHILOCALI TROIANI AD LECTORES.

Quotquot Aristoteles sacri mōumēta laboris
Scripserat: in tenebris delituere diu.
Vidit: & indoluit Zimara hic: sophięq; parentē
Illustrans: rudibus consulit ingeniis.
Intentata aliis: & tot dubitata per annos.
Hoc duce: sunt medio splendidiora die.
Quis Marcū similē nō dicat Apollinis? atras
Ille oculis tenebras excutit: hic animis.

Fratris Archangeli Rab istellę Neapolitani Epigramma

Si rerum causas: atq; altos discere sensus:
Et uaria institui si ratione cupis:
Hęc lege: de mediis naturę fontibus hausta:
Hęc ab Aristotelis mente renata putes:
Doctorisq; mei Lector fama inclyta Marci
Non cadet: ingenii nec morietur honos.
Hūc sequere: hūc imitare Ducē studiosa iuuēt
Ardua molle tibi per loca pandit iter.

Ad excellentissimum Phylosophum Marcū Antonium Zimaram Magistrum Andreas Thomasinus Casinas.

Monstra domat magnus uario luctamine Phębus
Ceruices tauri: tū horrēdi membra Leonis:
Vel quę conuoluunt radiis fulgentibus orbes:
Aera: tum terras pulsa caligine purgat:
Tot sic alcides pressit fera monstra sagittis
Enseq; fatifero pacatum reddidit orbem
Erigitur latiale decus Zimara fugatis:
Quę male fędabāt sacro de limine mōstris
Sinceram sophiam: doctas instaurat athenas
Attollitq; caput cęlo lętiq; latini
Assurgunt: graiq; nouos mirantur aceruos:
Nam quos congessit diuina mente labores
Edidit humanis summus speculator: ad astra
Vexit Aristotelem lingua: clarumq; redegit
Doct⁹ arabs calamo pariter cōgressusutrūq;
Hic polit: & clara confundens luce tenebras
Dispulit horrendas: humero connixus utroq;
Surgit in astra: suumlaudabūt secula nomē.

Marci Antonij Zimare Sancti Petrinatis Philosophi solertissimi Limitationes Propositionum Famosarum siue Theoremata.

Actus est ratio intelligendi ⁊ cognoscendi.

primū

Elicitur ista propositio ex nono prime philosophie textu cōmen. xx. vbi incipit textus Intelliguntur aūt diagrammata actu: vbi aduerte ꝙ quū actus ⁊ potentia vt dicit cōmentator primo de anima cōmento .vi. sint differentie entis valde opposite ⁊ circuunt oē genus ⁊ quia oppositorum opposite sunt proprietates sicut actus est ratio cognoscendi sic potētia est ratio occultationis ex quo infero ꝙ intelligibilitas non est passio per se primo cōpetēs enti sub ratione qua ens sicut Scotus quādoqꝫ opinatus est: sed est passio per se primo competens enti in actu quatenus est in actu. nam stat aliquid secundum se participare rationem entis quod tamen secundum se non participat rationem intelligibilitatis quod ostēditur de prima materia que secundum se cōsiderata est ens vt clarissime deduci pōt ex his que habet philosophus .p. physicorum textu cōme. lxxix. vbi ponit differentiam inter essentiam materie secundum se ⁊ ipsam priuationem quam differentiā ignorauit Plato ⁊ ex hoc nō distinxit inter materiam ⁊ priuationem nam materia est ens ⁊ ē prope substantiam aliqualiter sed priuatio est non ens per se vnde cōmen. ibi in cōme. inquit ꝙ priuatio non est accidens nedum vt sit substātia patet ergo ꝙ ibi comparatur nuda essentia materie ad priuationem. Et confirmatur: quia Cōmentator in primo capitulo de substantia orbis ponit differentiam inter materiam ⁊ potentiam materie penes hoc ꝙ materia est de numero entium per se sed potentia est de numero entium ad alterum vbi nuda essentia materie cōparatur ad ipsam potētiam nec obstat si dicatur ꝙ materia non est ens per se/ sed per formam quia licet materia nō sit nec esse possit naturaliter in effectu seu in actu sine forma qr vt scribit Cōmen. in .ij. physicorum cōmen. xij. sequeretur ꝙ illud ꝙ non est in actu esset in actu tamen entitas forme nō est causa entitatis materie sed ē diuersa ab illa materia igitur per propriam rationem includit rationem entis tamē per propriam rationem non est primo cognoscibilis sicut colligitur de mente philosophi .vij. methaphysice textu cōmen. xxxv. vbi habet ꝙ materia secundum se est ignota ⁊ primo physicorum textu cōmen. lxix. subiecta inquit natura scibilis est per analogiam vbi Cōmen. reddit causam dicens ista natura subiecta substātie nō potest intelligi per se quū nō sit aliquid in actu habens quiditatem ex quibus verbis elicitur primo ꝙ non quilibet actus est ratio intelligendi actus enim subsistētie siue ypostaticus qui ē ipsius singularis non est prima ratio intelligibilitatis sicut opinati sunt nominales qui posuerunt singulare esse primo cognitum ab intellectu quod tamen in via peripateticorum locū nō habet nam vt recitat Cōme. in .iij. de anima in cōmen. xxxvi. ex sententia Auempacis fuit magna difficultas vtrum intellectus intelligat singulare ⁊ Ari. in .iij. de anima textu cōmen. ix. ⁊ expositores multum laborant in declarando modum quo intellectus intelligit singulare. ¶ Similiter etiam actus entitatiuus quē posuit Henricus de gandauo ⁊ Scotus post ipsum non est prima ratio intelligēdi si dabilis est talis actus nam materia secundum ipsos per se est in actu entitatiuo ⁊ tamē non est secundum se intelligibilis: similiter etiam intelligibilitas non insequitur actum medium inter puram potentiā ⁊ actū purum: nam orbis secundū auerroim in libro de substantia orbis est quedā natura media inter puram potentiam ⁊ actū purum ⁊ dicitur materia in actu ⁊ subiectum ⁊ tamen non est per se intelligibilis nec habet de se rationem intellectam in actu vt dicit Cōmen. primo celi cōmē. xcv. orbis enim seclusa intelligentia non est natura composita ex materia ⁊ forma nec de se ē principium alicuius operationis qua mediante cognosci possit. ¶ Actus igitur qui est forma ⁊ quidditas ⁊ est per se principium operationis est ratio per se prima intelligibilitatis forma .n. vt inquit Cōmen. primo celi est subiectum vniuersalitatis ⁊ vniuersale secundū Ari. .ij. de anima textu cōmen. lx. est obiectum intellectus ⁊ singulare ipsius sensus/ hoc etiam habet Auer. expresse in disputatione .vi. in libro destructionum in solutione sexti dubij ⁊ ideo forma a philosopho nuncupatur ratio ⁊ quod quid erat esse rei: secundum igitur regulam Ari. in primo posteriorum analeticorum in capi. de vniuersali illa passio primo competit alicui que ita se habet ꝙ cuicunqꝫ competit ratione eius competit ⁊ ipso primo posito ponitur ⁊ ipso primo remoto primo remouetur/ sed actus qui est quiditas posita ratione eius immediate ponitur intelligibilitas ⁊ remota ratione eius qualibet alia ratione remanente remouetur sicut patuit in exemplo de prima materia que quum non sit actus qui est quiditas licet ens sit est tamen occulta ad formam aut ad habens formam sicut scribit

Cōtra scotus

Cōtra nominales

intellectui & non potest cognosci nisi per analogiã ad formã aut ad habens formã sicut scribit comentator in libro de Substantia orbis & in duodecimo methaphisice in commento decimo quarto quod quomodo sit intelligendum infra declarabo cum de materia loquar.

ppositio .ij. ¶ Actus est qui separat & distinguit.

Propositio est philosophi in septimo prime philosophie textu. Comẽ. xlix verum est principaliter nã etiam quandoque aliqua distinguuntur non solum per formas verum etiam & per materias & licet materia nõ sit prima ratio distinguendi potest tamen esse vt stat sub forma esse distinctiua dant enim materie proprie sicut & forme proprie vnde materia prima inse considerata non est distinctionis principium in fundamento enim nature nihil est distinctum vt patet primo metaphisice secundum translationem arabicam in textu. Comẽ. xvij. materia autem secunda põt esse distinctiua & hoc trahit a forma si bene consideras & p hoc vide. vij. metaphisice textu. Com. xi. & xij. metaphisice textu. Comẽ. xxvij. ¶ Amplius autem propositio vera est in Suppositis talia .n. principaliter non distinguuntur nisi per formas Principia aũt distinctiua non ops q p alios actus aut formas distinguantur tunc enim ẽet processus in infinitum in ipsis differentiis vnde regula est q omnis distinctio rerum differentiis reducitur ad aliqua primo diuersa vnde ponẽtes materiam celi & istorum inferiorum esse diuersarum rationum habent dicere q tales materie seipsis intrinsece distinguũtur licet diuersitas suarum formarum sit causa diuersitatis earum in genere cause finalis sic enim sunt materie diuerse quia sunt ordinate ad diuersas formas materia enim est pp formam non aũt forma pp materiam vt scribit. Aristoteles secundo phisicorum textu. Comẽ. xci.

ppositio .iij. ¶ Accidentia sunt entia eo quia taliter entis.

Propositio philosophi ẽ in. vij. metaphisice textu. Comen. ij. satis famosa & allegata: non intelligitur q accidentia sint formaliter entia ratione habitudinis ad substantiam ita q inherentia sit de quiditate accidentis vt quidam asseruerunt & Johannes de Janduno & sequaces eius sustinent hoc de intẽtione. Aristotelis & auerrois quod quidem stare non potest sube tum enim & habitudo ad subiectum non est forma neque quiditas accidẽtis attributio enim accidentium ad Substantiam est in genere cause materialis nõ formalis glosa ẽ expressa auerrois quarto metaphisice in. Comẽ. ij. vbi istã propositionem. vij. expresse declarat nam. Aristoteles ibi in textu dixerat q cus dicitur de cuntibus sicut sanum de sanis vbi comentator ad literam hec verba subnectit similiter hoc nomen ens licet dicatur multis modis tamen in omnibus dicitur ens quia attribuitur primo enti scilicet substantie & iste attributio est in vnoquoque eorum sunt diuerse predicta enim attribuuntur Substantie non quia est agens aut finis eorum sed quia constituuntur per illam & subiectum est eorum & vniuersaliter nõ dicuntur entia nisi quia sunt dispositiones entis & multi homines negãt ea esse albedo enim non est sed album hoc. Comentator formaliter vbi patet q ipse interpretatur propositam propositionem septimi in textu secundo & rememorat dubitationem antiquorum introductam in textu. iij. ibidem vbi Aristoteles inquit vnde & dubitauit aliquis verus vadere & sanare & sedere sit eus aut non eus & sic intelligitur dictum comentatoris in commento secundo septimi in principio commenti vbi inquit q Aristoteles intendit declarare q hoc nomen ens principaliter & simpliciter significat predicamentum Substantie secundario & determinate. s. relatiue ad substantiam alia predicamenta accidentium que non dicuntur esse nisi quia accidunt enti quod est eus per se scilicet Substantie hoc enim si nobis fas est inter pretari auerroem per auerroem veritatem nõ habet nisi in genere cause materialis: huic ẽt sententie astipulatur Auctoritas Aristotelis in ix. prime phylosophie in textu. Comẽ. i. vbi rememorans que dixerat in. vij. & in. viij. inquit De primo quidem igitur cure Et ad quod alie cathegorie entia referuntur dictum est videlicet de Substantia Nam secundum Substantie rationem alia dicuntur entia quantitas qualitas & alia sic dicta: omnia namque habebunt rationem Substantie vt diximus in primis sermonibus vbi Aristoteles se ipsum declarat quo modo accidẽtia dicuntur entia ratione Substantie: quia videlicet diffiniuntur per Substantiam & rationem substantie recipiunt: Manifestum est autem ex his que docuit in. vij. prime philosophie quod substantia in ratione accidẽtis non cadit tamquam forma sed tamquam subiectum & materia cadit enim vt additum licet dicatur in eodem septimo textu. Comẽ. xxxv. quod partes diffinitionis sunt forme intelligitur de partibus que sunt de quiditate sicut est genus & differẽtia. ¶ Amplius rõnibus illud probari potest non magis est de quiditate Accidentis habitudo eius ad. Substantiam quam sit habitudo prime materie ad Formam aut habitudo Forme materialis ad materiam sed habitudo prime materie non est de prima notione materie sicut pulcre declarauit lucidissimus Themistius i primo phisice a sculatione in digressione de potentia & priuatione materie & ẽt comentator i. phisicorũ in. Comẽ. lxx & in libro

⁊ in libro de substantia orbis ⁊ in sua media expositione super libro phisicorum ubi vult potentiam esse sicut proprietatem quandam materie ⁊ quod non sit vera differentia eius quandoquidem materia est ens absolutum ⁊ potentia est ens ad alterum ⁊ idem est iudicium de habitudine forme materialis ad materiam propter eandem causam. Et confirmatur similitudo quia forme educte de potentia materie dicuntur constitute in esse per subiectum sicut accidentia dicuntur constituta in esse per substantiam nam eque bene essentiali dependentia dependet forma materialis a materia sicut accidens a subiecto. Amplius. Avicen. in secundo sue methaphisice expresse testatur quod inherere non constituit accidens quemadmodum non inherere nec posse inherere non constituit substantiam. ¶ Amplius. Arist. v. methaphisice tex. Com. xiiii. ubi prius diviserat ens in ens per se ⁊ in ens per accidens dividit ens per se in decem predicamenta ⁊ eandem divisionem repetit in vi. prime philosophie in textu. Com. iiii ubi com. in comen. expresse testatur quod ens essentialiter est quod dividitur in decem predicamenta ⁊ ita etiam dicit in v. methaphisice quod postquam Arist. divisit modos entis per accidens incepit declarare secundum quot modos dicitur ens essentialiter ubi expresse colligitur quod accidentia formaliter per rationem proprias includunt ens ⁊ rationem entis. Amplius. ¶ Arist. xii. metaphisice. textu. xix ubi movetur illa questio utrum principia decem predicamentorum sint eadem vel diversa tandem per longum processum deciditur quod sunt eadem proportione ⁊ quod principia proxima decem predicamentorum sunt diversa licet remota sint eadem ut patet textu. Com. xx. xxi. ⁊ xxii usque ad. xxvi. ⁊ Comen. in commen. xix. ubi. Arist. facit illam rationem quod si substantia esset elementum omnium omnia reliqua predicamenta essent substantie ⁊ si predicamentum solum esset relatio omnia predicamenta essent relationes quia omne cuius elementum est substantia ipsum est substantia ⁊ si relatio omnia essent relativa commentator ibi in calce comen. inquit contingeret ut in aliqua hora dissolveretur substantia in relationem aut relatio in substantiam ⁊ subdit ⁊ hoc contingit in genere quod est materia non in eo quod est forma: Nam consuetudo averrois est respondere ad questionem ante magistrum: Et quia intentio. Arist. infertius est ista quod substantia est principium ⁊ elementum ad quod omnia alia habent resolvi ⁊ hoc in genere cause materialis non formalis ut diximus de mente eius in. com. ii quarti metaphisice ⁊ ex hoc potest bene patere error. tenentium habitudinem accidentis ad substantiam esse causam Formalem accidentis cum averroes ubique huic sententie adversetur ⁊ Arist. expresse in predicto loco ubi ex intentione determinat accidentia ex propriis constare principiis ex quibus sua forma dependet ut a causa proxima licet dependeat a principiis substantie tamquam a causa remota. ¶ Amplius. Aristo. i. topicorum capite. vii. expresse vult quod in omni genere est invenire proprias quiditatem Amplius. Arist. in. xii. metaphisice in textu. comen. iii. ii. quod pulcre exposuit ibi commentator determinat quod accidentia non sunt entia nisi quia entis volens enim. Arist. aliam assignare causam quare de substantia tantum sit considerandum inquit similiter autem nec entia nihil est simpliciter dicere hec: Sed qualitates ⁊ motus aut ⁊ non album ⁊ non rectum dicimus enim esse ⁊ hoc puta est non album ubi Comentat in. Com. inquit hec est alia causa propter quam considerandum est de substantia tantum Nullum enim aliorum invenitur simpliciter sed in substantia. v. g. qualitas non dicitur ens simpliciter neque motus sed dicitur esse qualitas ⁊ esse motus. Motus enim est motus alicuius ⁊ qualitas est qualitas alicuius: Substantia vero non est substantia alicuius Ens igitur simpliciter ⁊ principaliter est substantia. ¶ Et quia aliquis potest dicere quomodo alia predicamenta diminuuntur tantum a substantia: ⁊ hoc nomen ens dicitur de omnibus Dixit respondendo similiter invenitur non album idest hoc nomen ens quamvis dicatur de eis tamen dicitur quod hoc est album ⁊ hoc est mobile tamen hoc non dat ut perfecte habeant esse quoniam hoc etiam dicitur ens in negando esse cum dixit hoc est non album ⁊ non rectum: ubi manifeste colligitur de mente philosophi ⁊ Comentat. ens formaliter dici de substantia ⁊ de accidentibus licet simpliciter ⁊ absolute dicatur ut sic de substantia tantum quia accidentia non habent esse simpliciter ita perfectum sicut habet ipsa substantia ⁊ ratio ut inquit Arist. ⁊ Comen. in. comen. est quia sola substantia separabilis est quia ipsa per se existit: aliorum autem nullum unde sola substantia ut inquit ibi. Comen. in. com. est constans per se sed alia sunt in. Substantia isto modo accidentia dicuntur non entia quia non per se existunt sine substantia non tamen quod nullum esse formale de se habeant quia habent licet non ita perfectum sicut est esse substantie Nam creature etiam non habent esse eque perfectum sicut habet deus propter hoc tamen non dicimus neque negamus creaturam esse ens formaliter nec dicimus creaturam formaliter esse ens per essentialem habitudinem seu dependentiam qua dependet a deo Nam ut scribit. Arist. v. metaphisice textu comme. xxiii. hominis multe sunt cause sed quare homo sit homo nulla est causa secundum se enim homo est homo unde non quia deus est deus ideo homo est homo licet a deo sit homo: ¶ Forte dices quod impedit analogia entis ne accidens formaliter sit ens quia analogice dicitur de substantia ⁊ de accidente: Sed nec hoc stare potest Nam substantia etiam Analogice dicitur de materia ⁊ de for

ma ⁊ de substantia composita ex materia ⁊ for/ma vt dicitur .vij. mataphisice texu cōmē .vij. attamen materia secundū se est substātia sicut suo modo forma Nam vt inquit Alber. cognomento magnus .v. sue metaphisice tractatu .ij. c .iiij. ī speciali digressione quā facit declarādo quō forma cā sit quod materia sit in actu ⁊ que sit causa vnitatis materie inquit forma sm se actus est: sed forma non est causa quare mate/ria sit substantia tamen forma est causa quare materia est seu sit in effectu siue in actu non tamen est causa quare materia sit materia: Bene verum est quod forma est que dat esse in actu ipsi materie ⁊ non dat esse in actu inquantum est hec forma vel illa sed inquantum forma ⁊c. Confirmatur quia natura etiā analogice dicitur de materia ⁊ forma ⁊ tamen materia est natura ⁊ alia a natura forme. Amplius cum acci/dentia sint principium formale agendi ⁊ in actione reali sicut corpora celestia agunt mediante lumine ⁊ motu de quo Aristo. dixit in principio viij de phisico auditu quod est tanq̄ʒ vita omnibus natura subsistentibus ⁊ in principio libri metheoroꝝ inquit oportet mundum inferiorē superioribus lationibus esse continuum vt ois eius virtus inde gubernetur ⁊ in .ij. de genera/tione ⁊ corruptione ⁊ in .iiij. metheororum reducit omnem alterationem ⁊ transmutationem substantialem ad quatuor primas qualitates ⁊ virtutes elementorum quarum due sunt actiue ⁊ due passiue sunt etiam accidentia principiū ī actione spirituali tam sensitiua quia obiecta sensuum aut sunt sensibilia propria aut sunt sensibilia communia ⁊ talia sunt qualitates ⁊ acci/dentia sicut patet nam sensibilia propria sunt qualitates de tertia specie que dicuntur passionea ⁊ passibilea qualitates vt inquit Aristo. in predicamentis eo quia passionem inferunt in sensus sunt etiam principium agendi in actio/ne spirituali intellectus quia primo de anima textu Cōmē .xi accidētia magnam partem cōferunt ad cognoscēdum quod quid est: Accidētia igitur formaliter sunt entia per propriam ⁊ intrinsecā rōnem non .n. q2 substantia ē substātia ideo accidēs est accidēs: ¶ Propositio igit famosa que dicit accidentia sunt entia quia entis vera est in genere cause materialis non for/malis nota enim reduplicationis potest vnum quodq3 genus cause reduplicare Tot .n. modis dr̄ h3 se quō modis di cā .v. metaphisice .j. c .xxiij ⁊ sic intelligitur dictum Auer. in lib. destructionum in disputatione .vi. in solutiōe .vi. dubij vbi inquit radix namq3 accidentium est quod ab alijs habeant sustentationem ⁊ quiditatem si/militer etiam quādo dicitur accidentia non eē entia simpliciter: intelligitur quia non habent esse perfectum sicut habent substantie quia esse simpliciter est per se existere ⁊ per se constare ⁊ tale esse substantiarum est quia oīa accidentia fundantur in substantia ⁊ nullum separari pōt

Sum/ma to/tius li/tatōis.

ab ipsa ita glosat Comentator duodecimo me/taphysice comento .iij.

¶ Accidens vni non potest alteri esse substantia:

ppositio .iiij

FAmosa est propositio ⁊ elicitur ex dictia philosophi pmo phisice asculrationis textu. Cōm .xxvij ⁊ xxx vbi dicitur quod vere est accidit nulli: Aduerte igitur quod accidens apud philosophos sumi/tur quandoq3 vt distinguitur contra substantiā ⁊ quandoque sumitur pro extraneo vt distin/guitur contra id quod est de rei quiditate eo modo quo logici sumunt in fallacia acciden/tis ⁊ diuini omne id quod non est de quiditate rei accidēa appellant sic dicimus quod homo accidit animali ⁊ vniuersaliter oīa inferiora di/cuntur suis superioribus accidere accidens igitur vt distinguitur contra substātiam respectu vnius non potest esse substātia respectu alterius in his que vniuoce participant rationem eius sic damnatur Alexan. ab Auerr. viij. metaphisice Cōmen. v. qui posuit caliditatem esse formā substantialem in igne cum tamen sit qualitas in mixtis ⁊ sit eiusdem rationis in vtroq3 nam sensus tactus qui est verus iudex qualitatum tangibilium vniformiter īmutatur a calore ignis ⁊ a calore mixti sine aliquo discrimine: Scientia tamen in nobis est qualitas vt patet ex sentētia philosophi .vij. phisicorum textu. Cōmē .xx. vbi probat quod ad primam speciem qualitatis nō est per se motus quia virtutes ⁊ scientie nō acquiruntur per alterationem ⁊ tamen scientia in deo ē substantia ⁊ ratio est quia scientia non vniuoce sed equiuoce dicitur de scientia nostra ⁊ de scientia dei sicut scribit Cōmē .xij metaphisice textu .li. ⁊ in libro destructionum in disputatio/ne .vi. in solutione .v. ⁊ .xviij. dubij accidens igit non pro extraneo sed vt distinguitur contra substantiam respectu vnius nō potest esse substantia respectu alterius si eadē rōne vtriq3 cōueniat.

¶ Accidentia solo numero diferentia in eodem subiecto esse non possunt.

ppō .v

COlligitur propositio ista ex intentione philosophi in .v. pme philosophie in cap. illo cadē vero dicuntur ⁊ est in textu. Cōmē vacātis post textum. Cōmē .xv. vbi Arist. modos secundum quos aliqua diuersa dicuntur ponit .v. dicens ⁊ quecunq3 in eadem substantia entia differentiam habēt Vera est propositio de accidentibus realibus eductis de potentia materie per verū motū ⁊ transmutationē que fit cum abiectione contrarij nam actio est merito cōtrarietatis ex

primo de

primo de generatione ⁊ corruptione textu. cõm. l. ideo Ari. dixit in libro de sensu ⁊ sensato quod ignis non agit inquantum ignis sed inquantum calidus quia ratione qua calidus contrarietatem habet. Ex primo etiam de generatione ⁊ corruptione textu. Cõm. lv. habitibus presentibus in materia non dum generatur aliquid sed iam est. pp hoc agens inueniens subiectum informatum aliqua forma non potest consimilem eiusdem rationis introducere per verum motum ⁊ alterationem quia non repperit illud sub forma contraria talis autem contrarietas est necessaria in tali actione: Fallit autem de accidentibus non eductis per veram actionem que est merito contrarietatis sicut probatur argumento sensato de duabus candelis producentibus in eodem medio duo lumina. Nam si fuerint tres candele accense in aliquo medio posita tabula perforata tribus foraminibus causantur tres vmbre quod non esset nisi ibi essent tria lumina. Fallit etiam propositio in accidentibus spiritualibus quia in eodem intellectu possunt esse plures cognitiones numero differentes aut saltem in eadem virtute cogitatiua vt inquit enim philosophus ex pluribus sensibus fit memoria ⁊ ex pluribus memorijs fit experimentum ex prohemio metaphisice. Item in eodem medio possunt esse due species sensibiles eiusdem speciei. Item propositio vera est in accidentibus absolutis fallit secundum aliquos in respectiuis quia in eodem possunt esse plures paternitates: Ista autem dicta vera sunt apud tenentes accidentia non distingui primo per subiecta sed qui tenent accidentia numero distingui ad distinctionem subiectorum negant omnia predicta vnde herueus in quolibetis quolibeto. vij. questione nona tenet duo accidentia solo numero differentia in eodem subiecto simul esse non posse ⁊ ratio sua est quia vt inquit in omni actione preter illud quod facit aliquid tale esse etiam oportet ponere aliquod intrinsecum quo fit tale formaliter ita etiam preter illud quod facit aliqua esse distincta effectiue: oportet dare ex parte facti aliquid intrinsecum quo sint distincta formaliter. Unde impossibile est a quocumque agente fieri duos homines specie differentes quia non haberit aliquid intrinsecum quo differant formaliter specie secundum quod homines. Sed due forme numero non habent aliquid intrinsecum quo sint due nisi vel quia sunt vel quia nate sunt esse in diuersis subiectis vel in diuersis temporibus in eodem successiue ergo due forme solo numero differentes non possunt esse simul in eodem subiecto. Maior videtur plana scilicet quod oportet ex parte forme dare aliqua intrinseca quibus formaliter distinguantur: minorem probo quia forme nõ possent distingui nisi vel per suas rationes formales vel per hoc quod nate sunt esse in diuersis subiectis vel diuersis temporibus in eodem subiecto.

Opio henrici natalis in quo libeto vij. q. viij.

Distinctio autem formarum per suas rationes formales est distinctio specifica: ergo distinctio numeralis formarum non potest intelligi nisi per hoc quod sunt vel nate sunt esse in diuersis subiectis: vel in eodem: in diuersis temporibus ⁊ tunc talis forma ex hoc solo quod est talis habet quamdam latitudinem non ad intensum ⁊ remissum sed ad pluralitatem numeralem excepta quantitate que ex se ipsa habet quamdam latitudinem partium solo numero differentium ⁊ ita etiam tenet in quolibet iij. questione nona qua querit vtrum in compositis ex materia ⁊ forma materia sit principium indiuiduationis articulo. iij. vbi mouet in. iij. dubio talem difficultatem si vnum quodque per essentiam numeraliter distinguitur ab alio quare duo accidentia solo numero differentia non possunt concurrere in idem subiectum recipiendo suam distinctionem. Et ad hoc respondet quod licet vnaqueque res non habeat distinctionem intrinsecam nisi suam essentiam tamen istud principium inquibusdam non sufficit saltem naturaliter sine alijs concurrentibus subiectiue vel dispositiue ⁊ ideo sicut impossibile est substantiam habere partes integrales sine quantitate ita videtur quod impossibile est accidens plurificari in eodem subiecto quamdiu a subiecto dependet propter hoc quod sibi deest illud quod natum est ipsum plurificare subiectiue. ⁊ ista etiam est opinio beati Thome in. v. metaphisice lectione. x. ad finem Nobis autem prima opinio rationabilior apparet nam vt inquit. Cõmen. in. vij. metaphisice in. Cõmẽ. ij. indiuiduum substantie precedit indiuidua aliorum predicamentorum: ⁊ per consequens in vno quoque predicamento accidentium possumus immaginari duas formas indiuiduales seipsis intrinsece differentes nec est verum quod omnis distinctio formarum sit distinctio specifica sed verum est de formis que sunt quiditates nam non est dubium quod sortes ⁊ plato differunt ab inuicem per suas formas indiuiduales ⁊ tamen nõ differunt specifice. Nec obstat quod dicit quod distinctio accidentium non potest intelligi nisi per hoc quod nate sunt esse in diuersis subiectis vel in eodem subiecto in diuersis temporibus successiue quia hoc contingit intellectui quãdo a posterioribus ⁊ extrinsecis venatur numerum ⁊ distinctionem formarum nam vt superius diximus subiectum ⁊ habitudo ad subiectum non est causa formalis entitatis ipsius accidentis ⁊ vnitatis eius. Sed extrinseca ⁊ subiectiua tantum.

Opio. beati thome

Omnium natura constantium terminus est ⁊ ratio magnitudinis ⁊ augumenti.

ppositio. vi.

Philosophi Est propositio in propria forma in. ij. de anima in tex. comẽ. xli. vbi argumẽtatur

ꝯ empedoclē ad ꝓbādū motū augumēti in cor poribus nō ꝯuenire ꝑncipalr ab igne: ſ ab ipſa aīa. Ignis aūt ꝯcurrit vt cōcā ⁊ inſtrm alē cū aūt inſtrm nō moueat niſi motū a principali agēte. egit ſꝫ qȯ ē regularū a forma cuius ē inſtrꝫ ter minatio aūt rebus a forma ꝑficiſcit nō a mā nec ab iſtro ꝑncipalr. ¶ Nō intellr tn̄ ꝑpō qȯ nāā cō ſtātia ſint terminata ꝑ formā ad certā mēſuras ꝗtitatis aut qlitatis ꝑictualē. Sꝫ cū certa lati tudine q̄ iter duo extrema vagaꝭ ſicꝫ dic̄ optime ꝑnceps de ꝯplexiōe humana. Nā expimēto ſen ſato cernimus nō oīa indiuidua eiuſdē ſpēi eſſe eiuſdē ꝑciſe ꝗtitatis nec eiuſdē ꝯplexionis de dit.n. deus ⁊ nā vnicuiqꝫ indiuiduo ꝓpriā ꝯple xionē l q̄ aliud indiuiduū cōicare ē īpoſſibile ⁊ imaginari debes qȯ ē aliq̄ tā magna ꝗtitas vl tra quā ſpēs humana n̄ pt ſaluari. Et alia tā pua vltra quā humanitas nō ꝯſtat. Et ita itelligas ēt de q̄litatibus ⁊ aliys diſpōibus. Nā forme nāles ꝑ ſe ⁊ ſuis opationibus nō ſolū ꝑdicto mō ſtāt ſibi certū terminū ex pte dimēſionū verū ēt ex pte aliaꝝ q̄litatiuaꝝ diſpōnū ſicꝫ teſtatur Comē tator l plerīſqꝫ locis l philoſophie. Et ꝑſertim l libro de ſba orbis: ⁊ l. vi. phiſi. l com. xci. vbi ſcri bit oē gn̄abile nālr hꝫ aliq̄ ꝗtitatē nālr l initio gn̄atōis ⁊ fine. Et iſta ꝗtitas hꝫ extrēa ⁊ mediū. ꝟ.g. qm̄ ꝗtitates embrionū ſunt terminate. ſ. minimi ēbriōis ⁊ maximi ēbriōis. Vn̄ īpoſſibile ē augeri l infinitū aut minui l infinitū. Nā ſi trā ſierit ꝗtitatē nālē l diminutiōe ⁊ l additiōe ſta tiꝫ corrūpet ens. Actio.n. cuiuſlibet entis ꝑficiꝭ ꝑ ꝗtitatē ⁊ q̄litatē terminatā ſicꝫ eſt diſpō in enti bus artificialibus. Et iō dixit Comēta. l. iij. celi in comē. vi. ⁊ in. iij. phyſi: in comē. lx. qȯ nālis nō ꝯuenit cū geometra l hac ꝑpōne dicēte ꝯtinuū eſt augumētabile l infinitū q: ire ad augumētū eſt ire ad formā attn̄ bn̄ ꝯuenit cū geometra in alia ꝑpōne dicēte ꝯtinuū eſt diuiſibile l infinitū q: diuiſio ꝯuenit l infinitū ipſi magnitudini ⁊ in ſe ⁊ ēt vt ē l mā: ¶ Sꝫ tn̄c l hac re ē maxīa diffi cultas. Nā ex authoritate Comē. l. iij. celi augu mētatio l infinitū ꝯuenit a mā vt declaratū eſt l phyſicis vt expſſe dic̄ in comē. vi. ſi igꝛ mā de ſe eſt cā augumēti in infinitū ſicꝫ de ſe eſt cā diuiſio nis l infinitū Igꝭ mathematicus puta geometer dꝫ ꝯcordarꝭ vtriqꝫ illaꝝ ꝑpōnū: vꝫ tā l iſta q̄ dic̄ ꝯtinuū eſt diuiſibile l infinitū quā ēt in iſta q̄ dic̄ ꝯtinuū eſt augumētabile in infinitū: q: ꝯtinuum vt eſt in mā rōne materie ſicut eſt diuiſibile l in finitū ſic ēt rōe eius eſt augumētabile in infinitū. Qȯ ꝯfirmaꝭ ex ꝑfato text. ij. de aīa vbi Ariſt. ꝯ empedoclē arguit qȯ ſi augumētatio in anima tis ꝯueniret ab igne iret in infinitū: manifeſtū eſt aūt qȯ ignis l mixto animato ꝯcurrit vt mā ⁊ vt inſtrm ⁊ vt ipfectius reſpectu aīe reſpectus aūt. ipfectioris ad pfectius ⁊ inſtri ad agēs eſt reſpectus materie ad formā. ij. de aīa. t. c. xxiiij. ⁊. iij. de aīa comē. xxxvi. Et in eodē tex. xli. phs ꝯcludit qȯ augumētatio potius eſt rōis ⁊ forme q̄ materie. Hꝫ igꝛ luciſſime qȯ ſi augumēta tio ꝯueniret a mā qȯ vbi deſinat nō hꝫ. Ignis n. appoſito ꝯbuſtibili in infinitū creſcit. Et eſt lo

Nota e[t] arduā difficultatē d naturali ⁊ geo metra

cus multū ꝑſcrutabilis ſicut vides. Et ſolutio iſta Auer in h nō ſatiſfacit. imo vꝫ ſibimet ꝯdi cere ſi bn̄ ꝯſideras. ¶ Dicamus igꝭ ꝯūr in do ctrina eius: qȯ augumētatio pōt ꝯparari tā ad māꝫ quā ēt ad formā tā ꝗ ad duo pn̄cipia diuer ſa. Et tūc certū eſt qȯ augumētatio diuerſis ꝯpa rata principijs diuerſa ꝯbit ⁊ oppoſita: diuerſoꝝ n. diuerſe ſunt ꝓprietates vn̄ ſinitas eſt a forma ⁊ infinitas ē a mā ſicut dicit Comē. in. iij. phyſi. in comē. lx. Et vꝫr aduerte qȯ oēs ꝯditiones q̄ ſunt inuētē in ꝯpoſito ſi atteſtanꝭ ipfectioni ꝯue niūt a mā: ⁊ ꝯpetūt ꝯpoſito ꝑꝑ māꝫ. Et ille q̄ at teſtanꝭ pfectioni ꝯueniūt a forma ⁊ ꝯpetūt ꝯpo ſito ꝑꝑ formā augumētatio igꝭ ꝗtū eſt merito me finē nō hꝫ q: infinitas ſtat ꝑ materiā: ⁊ iō in infinitū ꝓgrederetꝭ merito ipſius ꝑꝑ naturā ſue potētialitatis inuentā in ſba eius q̄ eſt cā infini tudinis. Et iō bn̄ ſeqꝭ rō Ariſt. qȯ ſi augumēta tio in viuentibus principalr ꝯueniret a virtute elemētali tūc vbi deſinat nō hꝫ: ſꝫ q: ſimplr au gumētatio eſt de diſpōnibus atteſtantibus pfe ctioni augumētatio.n. ē motus de ꝗtitate ipfe cta ad ꝗtitatē pfectā vt dꝭ in. v phyſi. in tex. c. xviij. iō abſolute attribuiꝭ forme ⁊ h eſt qȯ dicit Comē qȯ ire ad augumentū eſt ire ad formā: ꝑ oppoſitā rōnē eius qȯ in diminutiōe ꝯtingit q: ire ad diminutionē eſt ire ad nihil ⁊ non eſſe vt in q̄ cuius cā eſt materia. Et ꝑꝑ h diminutio in infinitū ſimplr attribuiꝭ me q: atteſtaꝭ ipfectio ni ⁊ corruptioni. vn̄ naturalr iſte ꝓpoſite reſiſtūt diuidētibus cauſis. Et iō phs in ij. de aīa l tex. allegato ſimplr augumētationē attribuit aīe q̄ ꝯcurrit ſicut forma ⁊ nō igni q̄ ꝯcurrit vt mate ria ⁊ inſtrm vt lꝫ hec.n. aīe ē ⁊ nō ignis Et rō nis magis q̄ꝫ materie. A fine.n. denoīare viꝫ qȯqꝫ fas eſt vt ſcribiꝭ in. ij. de aīa in. t. c. xlix. q: igꝭ ire ad augumētū eſt ire ad eē ⁊ ad formā in de phyſice loquēdo ſimplr ⁊ abſolute ꝑꝑ predi ctas rōes aſcribiꝭ forme ⁊ q: denoīationes ſiūt a talibus ſimplr abſolute loquēdo: inde eſt qȯ in iſta ꝑpōne geometra nō dꝫ ꝯcordare vꝫ ꝯtinuū eſt augumētabile in infinitū. q: vt dicit in comē. vi. tertij de celo Auerr. cū ꝯſideraueriꝭ mathe maticus in ꝯtinuo ſm additionē nō erit īpoſſe augumētare corpus in infinitū cū ꝯſideret in eo inq̄ꝫtū eſt abſtractū a corpe naturali. Naturalis aūt dicit h eē īpoſſe qm̄ inq̄ꝫtū eſt vltimū termi nās corpus naturale ē q̄ſi forma. Forma aūt inq̄ꝫ tū forma īpoſſe eſt augeri in infinitū. Augumē tatio.n. in infinitū ē ex materia nō ex forma vt determinatū l phyſicis. Et iō dic̄ qȯ geometer dꝫ ponere qȯ magnitudines augentꝭ in infinitū ſꝫ pt ponere magnitudines in quacūqꝫ ꝗtitate voluerit ⁊c. Cū igꝭ augumētatio ſimplr redu caꝭ ad formā ⁊ nō ad materiā niſi ſm qd ⁊ de noīationes ſiūt ab eo qȯ ē ſimplr nō ab eo qȯ eſt ſm qd nā hō mortuus nō ē hō ⁊ ꝯtinuū vt reſpi cit augumētū hꝫ rōnē finis ⁊ pfecti ⁊ a fine vnū qȯqꝫ denoīare iuſtū ē ⁊ abſolute augumentatio vt dꝭ l ꝑ de gn̄atione ⁊ corruptiōe ſit ꝑ formā ū ꝑ materiā ꝑncipalr vt bn̄ ꝯclarat. Com. l ꝑ ꝯ gn̄a tiōe ⁊ corruptiōe in. t. c. xxxviij. hinc ē qȯ nam

Solo.

ralis nõ ꝯcordat cũ geometra l illa ꝯtinuũ ẽ augu
mẽtabile i infinitũ secus aũt ẽ ð illa ꝯtinuũ ẽ diui
sibile i infinitũ q2 divisio i infinitũ actestat' lpfectõi r
ire loiuisiõe ẽ if ad si eẽ r ẽif ad nihil vt dic. iij.
phy. c. lx. r talis dispõ simplr redu' ad materiã
nã forma pse idiuisibilis ẽ r si diuidit' hoc ẽ p ac
cidẽs r fm qd r iõ l ista simplr r absolute geo
meter ꝯcordat cũ nãli: vterqz igr' fmo vno ẽ fm
diuersos respũs uã si augumẽtatio ꝯparet mẽ r
forme amã hs lerminationẽ a forma vo finẽ r
terminũ: sz si absolute augmẽtatio r simplr ꝯsi
derat' vt ẽ motus q afine denolationẽ sumit sic'
simplr ẽ ipsius forme ñ mẽ r hoc expsse dic. Ari.
qð hec ale ẽ r non ignis r rõis magis quã mẽ
r. Com. ibi l. com. in r r dixit hoc q2 appet qð
actio augmẽti ẽ ꝯposita ex actiõe ignis r ex ali
q̃ intẽtiõe l igne alterat' .n. qð ẽ in eo dz attribui
igni r q2 ẽ terminarẽ dz attribui vtuti ꝯiũcte cũ
igne r dat exẽplum ð arte quod vide si placet.

ppõ. ¶ Priora fm nãm sunt quecumqz
pñt esse sine alijs r alia nõ sine ipsis.

PRopositio Est Aristotelis in. v. prime philosophie in cap. de priori r ẽt in pdicamẽtis nõ intellr
ista. ppõ quo ad sepatiõnẽ in eẽ reali nã in hoc
Intellectus ppõis sensu vtebat' ea Plato vt scribit. Com. xij. meta.
com. xviij. nã certũ est ꝙ motus nã pcedit tps r
tñ nõ pt eẽ sine tpe r sbam nã pcedit ppriã paf
sionẽ sz nõ pt eẽ l re sine ipa r vniuersale ẽ prius
nã singlari sz ñ pt eẽ sine singlaribus vñ Com.
xij. metaph. Com. pallegato declarans quõ sin
gulare ẽ prius vniuersali ex mẽte. Alex. lqt ꝙ h
est intelligẽdũ fm eẽ r nõ fm intellm vniuersa
lia .n. fm intellm sunt priora pticularibus q̃ quis
auferunt' auferunt' pticularia vñ existimant' vni
uersalia eẽ rõ sbe q̃ vba. Com. asseruit pp opi
nionez Platonis q vtebat' diffinitione prioris fz
nãm opinãdo ꝙ queadmodũ vniuersalia pñt in
telligi p intellectũ abstracta a singularibus sic
etiam in rerum natura subsistunt separata a sin
gularibus r sunt rerum substantie sed. Aristo.
opinio fuit ꝙ intellectus multa potest separare
que natura non potest sicut scribit. Com. xij. me
taphisice. Com. xxxix. ¶ Et confirmat' q2 fm
omnem viam propositiones per se primi r. ij.
modi sunt simpliciter necessarie nam demostra
tiones sunt necessariorum r impossibilium ali
ter se habere si igitur prius secundum naturam
posset esse secundum rem sine posteriori tunc
sequeretur ꝙ conclusio demostrationis in qua
concluditur propia passio de subiecto non esset
simpliciter necessaria quandoquidem subiectũ
de quo demostratur posset esse sine ipsa quum
sit natura prius r ita demõstratio esset de con
tingentibus r vniuersaliter de his que sic r ali
ter se habere possunt r ita etiam contingeret de
ppõnibus per se primi modi nam partes diffi
nitionis etiam natura precedunt diffinitum vn
de. Comẽ. secundo physicorum r Arist. cum eo
textu. commenti. xix. inferunt contra. Platonem

ꝙ forme nãles fm rõnez deberẽt esse separate
a mã sensibili q2 ipe posuit ꝙ sunt separate fm
eẽ nã vt deducit. Com. manifestũ est ꝙ qc 3d se
paratur fm esse separat' rõe sed nõ ꝯuertit' Ec
ce igr' ꝙ ista separatio in diffinitiõe prioris fm na
turã nõ ẽ intelligenda fm eẽ sz fm intellectum
Et mirũ pfecto mirũ quõ Scotus vir sublimis
ingenij r in scia diuina acutissimus cũ quo in
cedit. Antonius. Andree r seqces quõ in hac
ppõne defecerit q in hoc sensu vtit' ea in. ij. q.
quolibetoz. art. i. vbi pbat ꝙ aĩa itellectiua prius
nã ẽ hec qz vniat' mã q2 est prius nã terminus cre
ationis qz infundat' quã ppõnez isto mõ pbat
q2 illud qð sine ꝯdictiõe pt eẽ sine alio r nõ ecõ
uerso ẽ prius nãliter illo hoc accipit' vt inquit ex
v metaphisice cap. ð prori aliq̃ inqt fm nãm r
sbam sunt priora quecũqz ꝯtingũt eẽ sine alijs r il
la nõ sine illis: r in fine cap. ad istũ modũ redu
cit oẽs modos prioris r. i. vij. metha r. c. iiij. Esse
inqt sbe ẽ primũ olm r hoc pbat alioz .n. nullũ ẽ
separabile a sba .i. potẽs eẽ sine sba hec aũt sba
pt esse sine alijs quãtũ ẽ ð se ꝯcludit g̃ fm phl
sepabilitas ista prioritatẽ fm nãz aĩa aũt nõ solũ
fm sbam r eẽntiã sz fm existẽtiã r vt terminus
creationis diuine pt eẽ sine mã g̃ pt eẽ sine hoc
ꝙ vniat' mẽ nullo aũt mõ pt eẽ in mã nec aliq̃
mõ q̃litercũqz nisi ipa sit hec ppria singularita
te sequit' g̃ ista ppõ prima q̃ fuit hic pbãda vbi
pz ꝙ vtit' illa ppõne prioris fm naturã q̃ ad pos
se separari a posteriori fm eẽ q̃ntũ ẽ merito sui
sz si ita itelligat' seqtur ꝯ ipm q2 ipe tenet ꝙ ppria passio ẽ eadẽ realr cũ sbo sz quã sbm posset
eẽ q̃ntũ ẽ merito sui sine ppria passiõe quum sit
natura prius illa g̃ nõ ẽ idẽ realr illi p regulã po
sitã p ipm met in: iij. q. quolibetoz. art. iij: vbi hz
vniuersalr .n. qð ꝯuenit alicui sic ꝙ olmoda ꝯdi
ctio sit illud eẽ sine hoc hoc ẽ idẽ realr illi r per
oppositũ vbi nõ ẽ olmoda ꝯdictio nõ opz idẽ eẽ
olno. ¶ Nec vz si dicat' ꝙ sbz ad ppriã passionẽ
dupl̃r ꝯparari pt vno mõ fm eẽntiã inquãtũ vz
nõ depẽdet ab illa. alio mõ inquãtũ ẽ cã necessa
ria respectu illius. p. qdẽ mõ sbm q̃ntũ ẽ meri
to sui pt eẽ sine ppria passiõe sz nõ scðo mõ r ẽ
rñsio eius. vij. meth. q. i. Nã data ista rñsiõe ad
huc argm̃ stat l suo vigor' q2 nõ ẽ olmoda ꝯdictio
sbm posse eẽ sine ppria passiõe sz solũ ex pte q̃
ẽ cã. ¶ Preterea retorqueo arg' quo ad istam
rõem q2 ẽt sbm fm ꝙ ẽ cã necessaria passiõis: ẽ
natura prius ipsa passione: sz prius fm naturã sub
rõe q̃ ẽ prius pt eẽ sine posteriori g̃ sbm r fm suã
eẽntiã absolute ꝯsideratũ r ẽt sub rõe q̃ cã pt eẽ
sine ppria passiõe: r ita sequit' ꝙ demostratio nõ
ẽ simplr necessarioz r lpossibiliũ simplr alr se
hñe ꝯ Ari. veritatẽ: Sz illð qð decepit ipsũ si fas
ẽ ita loq ð tãto viro fuit q2 nõ distixit ð separa
tiõe fm eẽ q̃ vtebat' ea. Plato. r ð seperatiõe fz
itellm q̃ vtebat' ea. Ari. ¶ Nec auctoritas. Ar.
mouet qz allegat ex. vij. meth. t. c. iiij: vbi pbat
sbam eẽ priorẽ rõe / cognitiõe tẽpore. r natura nã
fz expõnẽ diui thome pbatio illa nullũ .n. alioz
cathegorematũ separabile ẽ sola aut sba se para
bilis: adducit' ad pbãdã prioritatẽ tẽporis r nõ
prioritatem nature r secundum expositionem

Contra scoti.

Evasio scoti l vij. metha.

Impugnatio

Averrois illa probatio communiter deservit ad quamlibet primitatem ⁊ Aristoteles secundum ipsum intellexit nullum accidentium esse separabile a substantia quia universalia accidentium diffiniuntur per esse in subiecto ⁊ ista met est expositio Aristotelis primo phisicorum textu commenti decimi quarti ⁊ ita ista separatio est quantum ad intellectum dum dicitur in diffinitione prioris ꝙ potest separari ab alio ⁊ aliud non ab ipso. Et confirmatur quia comentator quarto phisicorum comento nonagesimo septimo contra Galenum inquit ꝙ qr tempus non imaginatur sine motu ⁊ motus potest imaginari extra tempus significat hoc ꝙ motus precedit tempus naturaliter ⁊ ꝙ tempus accidat motui licet sint consequentia se complete ⁊ dicit expresse ꝙ ista fuit opinio Aristotelis ⁊ non sicut intellexit Galenus ⁊ manifeste patet ex illo loco ꝙ prioritas nature de motu respectu temporis probatur quia potest abstrahi per primam operationem intellectus quum in diffinitione motus non ponatur tempus: Sed in diffinitione temporis ponitur motus non autem intellexit Comentator motum posse imaginari esse sine tempore naz duodecimo methaphisice comento vigesimo nono expresse habet ꝙ impossibile est imaginari motum sine tempore.

¶ Posterius non potest abstrahi a suo priori.

ppositio. vii

FAmosa est propositio ⁊ deducitur ex eadem authoritate philosophi iam allegata: quia posteriora non possunt esse sine aliis que sunt natura priora illis. Intelligitur de posterioribus que comparantur ad vera priora respectu illorum: quia videlicet includunt illa quiditative. Sed nō opus est ubi prius nō fuerit de q̄ditate posterioris q̄d posterius nō possit intelligi sine illo. Nam certum est s̄m Aristotelem quod mathematice discipline abstrahunt a substantia excepta Astrologia que sola inter mathematicas disciplinas de substantia Theoriam facit Geometria enim solam magnitudinem contēplatur: ⁊ Arithmetrica numerum ⁊ colligitur de mente etiam Aristotelis: ⁊ Comentatoris quarto prime philosophie textu comenti primi ubi habet quod scientia divina speculatur ens inquantum ens: ⁊ que huic insunt: alie scientie particulares abscindentes: aliquam partem entis circa hanc speculantur ipsum accidens velut scientiarum mathematice ubi Comentator in comento primo super his verbis inquit manifestum est quod non est alicuius scientiarum particularium consideratio de ente secundum quod est ens. Sed tantum est consideratio de accidentibus que accidunt alicui parti partium entis accipiendo illam partem quasi distinctam ab ente sicut faciunt scientie mathematice que accipiunt numeros ⁊ magnitudines distinctas ab ente ⁊ considerāt de eis ⁊ suis accidentibus essentialibus: ubi clarissime patet quod iste scientie abstrahunt a substantia manifeste quid enim est accipere magnitudines ⁊ numeros separatos ab ente q̄z separatos a substantia. Nam divina scientia est que considerat de ente: idest de substantia in eo quod ens ⁊ in eo quod substantia ipsa. enim est veruz ens simpliciter ⁊ primum: ⁊ alia non dicuntur entia nisi quia entis. ¶ Amplius Comētator tertio phisicorum comento sexagesimo expresse testatur quod in hac propositione continuum est divisibile in infinitum convenit Geometer cum naturali philosopho: sed non in hac continuum est augmentabile in infinitum. Nam ut inquit propositiones mathematice sunt fundamenta imaginationis modo continuum in via augmenti secundum imaginationem augeri potest in infinitum imaginatio enim terminum non habet nec in sursum nec in deorsum: unde Seneca ad lucillum desideria inquit naturalia finita sunt que autem ex falsa imaginatione proveniunt ubi desinant non habent. Sed quia ire naturaliter ad augmentum est ire ad formam que est causa terminationis ⁊ finitudinis omnium enim natura constantium determinatus est numerus magnitudinis ⁊ augmenti secundo de anima textu comenti. xli. Ideo naturalis discrepat in hac propositione a Geometra. Sed in alia propositione que est de divisione continui in infinitum cōcordant: quia ut inquit divisio in infinitum convenit continuo tam pro ut est in materia que est causa in rebus physicis in terminationis ⁊ in finitudinis quam etiā ut est abstractum a materia ubi expresse Comentator vult quod geometer abstrahit magnitudinem a materia ⁊ non considerat ipsam nisi secundum intellectum ⁊ imaginationem quo ad sui naturam. Et unde colligitur manifeste de intentione Comentatoris quod materia intelligibilis a qua non abstrahit mathematicus non est substantia sicut tenuit Scotus ⁊ Egidius Romanus ⁊ Albertus magnus qui voluerunt substantiam corpoream subiectam quantitati esse subiectum scientiarum mathematicarum. Immo materia intelligibilis subiecta mathematicis disciplinis est ipsa quantitas prout secundum rationem abstrahit a qualitatibus sensibilibus. ¶ Nec obstat quod dicit Magnus Albertus in quinto sue methaphisice tractatu tertio capitulo secundo ubi facit digressionem declarando esse ⁊ naturam quantitatis ubi inquit hec verba formaliter diximus enim quod substantia que corpus est constituitur ex materia ⁊ forma corporeitatis tali que suscipit omni modo mēsuram triū diametrorū. Et in hac forma nullum corpus differt ab alio corpore: nec est

Cōtra Alberti ma. i. v. sue methaphisi.

pore: nec est maius vnum corpus quam aliud. Et ex hoc patet quod mensura dimensionum actualium secundum quam comparantur ad inuicem secundum maius ⁊ minus ⁊ equale est mensura ⁊ quantitas suscepta ab huiusmodi substantia secundum hoc quod susceptibilitas per actum formę substantialis est in ea: igitur quantitas quę mensura est inest composito: ⁊ non materię simplici: adhuc hoc habitum est supra quod forma corporeitatis substantialis numquam relinquit materiam ⁊ est in ipsa ante omnem motum ⁊ mutationem non dependens nisi ex principijs substantię simplicibus istę autem dimensiones secundum quas corpus comparatur ad corpus secundum maius ⁊ minus ⁊ equale vno corpore manente secundum substantiam insunt ⁊ non insunt sicut patet in cera extensa ⁊ contracta ⁊ nube contracta ⁊ dilatata. Et generaliter in condensatis ⁊ rarefactis. Igitur ista insunt ex prima ratione: ⁊ non sicut quedam pars cum consequuntur esse compositi: Et ex secunda ratione insunt ⁊ non insunt eidem saluato secundum esse subiecti. Oportet igitur quod ista sint accidentia. Et esse ipsorum est esse accidentis. hoc tamen. Plato nō dicit ⁊ plures stoicorum attende igitur quod quia quantitatum mensurę non insunt subiecto determinato secundum aliquam specialem formam sed secundum ipsam formam corporeitatis primam ideo in diffinitiua ratione quantitatum disciplinalium non intrat subiectum sensibilis materię nec concipiunt illud secundum subiectum intellectualis siue intelligibilis materię tantum: Nec est dicendum quod concipiunt materiam imaginabilem ipsę enim disciplinales quantitates sunt imaginata quedam subiectum autem quod in sua ratione concipiunt nō est imaginatū: sed in intellectu conceptum per prima principia. substantię corporeę solum ⁊ hoc ē valde notandū in tota ista phia ex hoc autē qd subiectum nullam habet differentiam ex imaginatis circa ipsum ⁊ sensibus contingit quod dimensiones disciplinales omnes vnius sunt rationis in omni materia: quod esse nequaquam posset si subiectum imaginatum vel sensatum concipit: quia per imaginata ⁊ sensata differunt corpora. Et sub talibus differentijs caderent in diffinitionibus disciplinabilium oporteret ipsa equiuocari quando vnum esset nomen ⁊ ratio substantię diuersa subiectum enim perse ⁊ secundum ipsum cadit in passionis diffinitione hec ille formaliter Ex quibus verbis clare colligitur. quod quia ipse posuit corporeitatis formam de predicamento substantię inseparabilem a materia imitatus in hoc. Auicē. in primo suę sufficientię. Et in secundo suę metaphysice quę erat forma generalis perficiens primitus materiam. Et erat materię primę coheterna ⁊ in tali composito fundabantur dimensiones interminatę quę sunt corpus de predicamento quantitatis tamquam in subiecto vnde vt inquit. Auerr. in. i capitulo de substantia orbis. Auicē. existimauit quod eadem esset dispositio accidentium Terminatorum ⁊ interminatorum non quia opinatus fuerit quod quēadmodum accidentia terminata fundantur in cōpositio ex materia ⁊ forma speciali sic interminata fundantur in composito ex prima materia ⁊ forma corporeitatis quę secundum dum Auicennam erat forma specialis sicut pessime imposuit Auicennę Johannes de Janduno ⁊ sequaces pp verba ista: Auer. male intellecta Nam. Auicen nullibi dixit hunc errorem immo oppositum vt alias declaraui ⁊ Albert. imitatus ad vnguem in hoc oppositū dicit. sed pro tanto dixit. Auer. illa verba quia sicut accidentia terminata fundantur in composito ita voluit etiam. Auicen. quod accidentia interminata fundarentur in composito. pp hoc igitur vult. Alber. quod dimensiones istę cum sint sicut passio in subiecto in tali corpore quod est cōpositum ex prima materia ⁊ forma ista Sbalis corporeitatis quę est prima forma gñalis quod tale subiectum ponitur in diffinitionibus taliū entiū Mathematicorum: Et hoc fundamentum etiā: Auicen. ⁊. Alber imitatur Scotus in sexto suę methaphysicę qōne prima inquiēs Restat ergo substantia corporea cui absolute considerate inest primo quantitas continua ⁊ secundum aliquos discreta: Et mediante quantitate oīa que quantitatem consequuntur vt rōnes fundatę in quātitate: Et qualitates quartę speciei Et istę passiones sunt de ipsa cognoscibiles ex principijs notis via sensus. Ergo ipsa potest eē ⁊ est scientię speculatiue subiectum possibilis nobis alterius a methaphysica ⁊ hec vocatur mathematica: quę lz dicatur de quanto vel quātitate: quia non multū mathematica comparat quantitatem ad substantiam corpoream. Tamē subiectum primum virtute continens omnia ē substantia corporea: hec ille. ¶ Sz mirabile ē de istis viris qui erant in talibus scientijs exercitati ⁊ tamen non est aliquam diffinitionem in venire in geometria nec in arithmetrica in qua appareat tale Sbm quod est substantia corporea. ¶ Nec vz si dicatur vt qñque. Alber. dicere consueuit ⁊ sequaces istorum quod apparet confuse. ¶ Cōtra hec stare non pōt qa artifex specialis debet distinctam cognitionem habere de suo subiecto sub ratiōe speciali qua est subiectum Nam vt dicit. Aristot. in primo posteriorum vna queqz scientia est vnius generis subiecti partes ⁊ passiōes ipsius demostrās atqz considerans ⁊ circa duo versatur quelibet scientia videlicet in cognoscendo quiditatem ipsius subiecti per diffinitionem ⁊ in cognoscēdis proprijs passionibus eius per demostrationem non igitur mathematica scientia esset perfecta scientia in suo genere si suum subiectum in ppria rōne nō cognoscit ¶ Preterea quo

Oppo scoti i vi. sue methaphisi.

Cōfutatio

euasio

Impugnatio

modo possunt isti saluare auctoritatē philosophi in .xij. metaph. textu. Cōmen. xliiij. vbi habet quod mathematicarum nulla de substantia theoriam facit excepta Astrologia: si dicatur quia ipsa distincte ꝑ tractat de substātia. ¶ Cōtra quia distincta cognitio de substantia inquantū substātia non pertinet ad astrologū sed ad diuinū. ¶ Forte dices astrologia facit sola theoriā de substantia sensibili quia meminit de corpore celesti sed mathematicę faciunt mentionem de substantia intelligibili sed si sic dicatur ostēdāt ipsi aliquam ex diffinitionibus libri elementorum euclidis vel aliquam diffinitionem arithmetricę in qua appareat corpus de predicamēto substantię prout dicit formam generalem. Forte dices quia geometrę vtuntur demonstrationibus sensatis in puluere et descriptis in Tabula et per consequens demonstrationes illę presupponunt corpus de predicamento substantię sed hoc nihil mouet quia si hoc aliquid concludit sequeretur quod subiectum earum esset corpus sensibile non intelligibile manifestum est enim per se quod quādo geometrę descendunt ad actum deducendo aliquam demōstrationem sicut communiter contingit quando per doctrinam et disciplinam acquiruntur quod tunc vtuntur corpore aliquo sensibili tamen Talia exempla non sunt necessaria ꝑ scientiam ipse nec de illis verificatur passiones demostratę sed de illis que per illas intelliguntur scripsit enim non rectam geometer rectam assumens in puluere vt dicit Arist. in primo posteriorum: vnde aliud est considerare scientias mathematicas in puritate suę essentię et aliud est cōsiderare illas vt respiciunt possibilitatem et facilitatem intellectus nostri debentis illas adipisci quemadmodum dum per doctrinam acquirit eas vnde credo quod scientię mathematicę purę vt est geometria et arithmetrica solum rimantur quiditates magnitudinum et numerorum et acidentia propria ipsorum nullam prorsus considerationem habentes de substantia nec in genere nec in specie nec confuse nec distincte sed solum considerant magnitudinem et numerum tamquam quasdam essentias per se de nulla alia priori essentia considerantes. Nam si intellectus antiquorū potuit hoc intelligere quare nos hoc non possumus vnde videtur mihi quod ista fuerit mens Arist. in principio quarti primę philosophię textu. Com. i. qui voluit vnā dari sciam vniuersalē quę consideret ens inquātum ens et accidentia que enti insunt inquantum ens alię autem scientię quę sunt particulares abscindunt quandam partem entis circa quam speculantur ipsum accidens vnū vt dicit comen. ibi in. Cōm. geometer accipit magnitudinem et de magnitudine cōsiderat et demostrat accidentia propria et sic arithmetrica abscindit numerum manifestum est autem quod si istę scientię haberent pro subiecto substantiam corpoream quod hoc nō esset abscindere partem entis ab ente quia istę considerarent de accidente et de vero ente quod est substantia: vnde videtur mihi sine preiuditio melioris et sanioris sententię quod arithmetrica sumit numerum non curando an sit substantia aut accidens nec vtrū sit in substantia corporea aut incorporea sed solum essentiam numeri per intellectum rimatur inquantum numerus est et secundum imaginationem rimatur omnia propria que fluunt a numero aliter considerato et ita facit geometer de magnitudine. ¶ Et cōfirmatur quia considerare de numero an sit substantia aut accidens non pertinet ad arithmetricum inquātum arithmetricus est quia substantia et accidens sunt de differentijs entis inquantum ens vt dicit. Cōmē. ij. phisicorum. Cōmē. iiij. et. vij metaphisicę in prologo suo et est sententia. Ari. v. et. vi. met. phisicę vbi diuidit ens in substantiam et accidens. Et ista fuit mens Auer. et antiquorum peripatheticorum sine dubio vt colligitur ex. Cōme. lx. tertij phisicorum precipue quia ipse non ponit formam corporeitatis substantialem coheternam primę materię vt posuit auicenna: Bene verum est quod istę scientię quādo per doctrinam traduntur tunc quia vt inquit philosophus in secundo priorum exemplis vtimur non vt ita sint sed vt audiāt qui adiscunt secundum hoc vtuntur ipsa substantia corporea sensata describentes figuras in puluere vel in tabula ne videatur tibi mirum hoc quia multa non sunt necessaria in scientia in natura suę puritatis considerata que tamen expediunt et sunt vtilia adiscenti et cupienti adipisci scientiam sicut enim inquit. Aue. in principio sui colliget. Diuisiones non sunt necessarię in scientia sed aducuntur ꝑ debilitatem virtutis discretiuę scolarium et sic est de exemplis et multa alia sunt in scientia que non sunt de substātia eius sed ad bñ esse. ¶ Quod fecit istos sublimes viros in hoc deuenire fuerūt tria meo iudicio Primum quia posuerunt primam formam in prima materia primitus existentem esse formam corporis de predicamento substantię Secundū vero quia crediderunt quod quantitates considerate in scientia mathematica considerantur vt sunt proprietates talis substātię Tertium fuit quia viderunt huiusmodi scientias vti plerumque ipsa substantia corporea dum traduntur per doctrinā. ¶ Sed primum nō est Aristo. dictum nec Auer. vt alibi demostratum est per nos. Secundum etiam falsum est quia mathematicus non habet considerare quantitatem vt est passio substantię sed hoc pertinet ad artifices de substantia considerantes iam vt sunt passiones substātie inquantum substantia pertinent ad diuinum vt autem sunt passiones substātie sensibilis trāsmutabilis pertinent ad philosophum naturalē sub rōe illa gñali vt sunt substantię mobilis in speciali aūt vt sunt in sbā sensibili determinata puta in

Motiuū opinionū

Impugnatio

puta in celo ad vtrãq; ad naturales ⁊ ad astrologum alio tamen ⁊ alio modo vt patet in secũdo physicorum textu cõmen. xvij. xviij. sed scientie mathematice pure vt geometria ⁊ Arithmetrica non considerant de istis nisi vt sunt essentie quedam particulares de quibus tanq; de subiectis ista demostrãt. ❡ Amplius ad principale propositum nostrum quod posterius per intellectum possit circũscribi a priori quod nõ est de quiditate eius ostenditur per Ari. in predicamentis qui docens modum assignandi correlatiua propria inuicem dat artem circumscribendo omnes rationes aduentitias reseruando proprias rationes relatiuorũ si eis remanentibus circumscriptis omnibus alijs rationibus que accidunt illis inquantũ relatiua sunt si talia inuicẽ referantur ⁊ si illis ablatis alijs positis tollatur relatio illa sunt vera relatiua ⁊ ita circumscribit a domino ⁊ seruo rationẽ hominis ⁊ per consequens rationẽ quãlibet que accidit dño vt dñs relatiue dicitur ad seruum manifestum est autem quod ẽt substantia accidit domino inquantum refertur ad seruũ ecce igitur qđ in casu intellectus põt circũscribere accidẽs a substãtia sicut vides quia põt diuidere q̃ sunt coniuncta in esse ❡ Preterea hoc ẽt habet concedere. Scotus in doctrina sua. Naz certum est quod prima entitas in diuinis est essentia diuina ⁊ est simpliciter prima ⁊ tamẽ ipse circumscribit per intellectum entitatem relationis que est posterior a ratione essentie inq̃stione quinta quolibetorum articulo primo in fine vbi querit quomodo sit intelligẽdus titulus questionis dum queritur an relatio originis in diuinis sit formaliter infinita: Inquit .n. qđ hoc non est querere si relatio est eadem realiter alicui infinito de quo non est dubium communiter loquendo: quia realiter est eadem essentie Nec etiam est querere: si relatio sit per idemptitatem illud infinitum: sed est querere si relatio formaliter hoc est secundum suam entitatem propriaz que est entitas ad alterum sit entitas infinita intensiue infinitate illius entitatis hoc est si entitati proprie huius paternitatis vt est entitas propria huius paternitatis sit infinitas intensiua modus intrinsecus per se. Ita per se intrinsecus quod non ratione tantũ alicuius alterius quod sit realiter illi entitati idem. Sed non includendo aliquam entitatem nisi istã immo circumscribendo quodlibet preter istam ad alterum adhuc esset ẽtitas illa que est ad alterũ intẽsiue infinita in se ipsa: ❡ Amplius scire debes quod posterius non potest abstrahi a priori in cognitione distincta fallit aũt in cognitione confusa colligitur hoc expresse ex mente philosophi in primo physice auscultationis textu cõmenti .v. vbi habet quod diffinitum est prius notum quo ad nos quam partes diffinientes. Et lucidissimus Themistius primo posteriorum in cap. secundo inquit. Neq; enim vllum tam stupidum mancipium est modo eades nobiscum lingua sit quod audiens hemi nem rogari equum adducat aut circulum posci caligam afferat quid tamẽ res ille sint ⁊ qđ illis esse non nisi exercitatissimi facile tradiderit de promptu que est. ❡ Sic igitur posterius a priori quod est de quiditate eius ⁊ duz distincte cognoscitur per intellectum absolui non potest intellectu completo quietante animum/ qđ dico propter accidentia que dum considerãtur vt passiones substantie distincte cognosci ⁊ diffiniri nequeũt sine ꝓprijs subiectis/ licet vt essentie quedã in proprijs generibus dialectica diffinitione diffiniri possunt vt tenuit egregius Ari. in primo topicoꝝ textu. vij. ⁊c̃.

Scotus in quinta questione quolibetorum. Articulo primo

Secunda limitatio.

Themistius.

Summa: Totius. Limitationis.

❡ Substantia est prior ratione natura cognitione ⁊ tempore.

Propositio Octaua.

Vulgata satis auctoritas est in .vij. prime philosophie in textu cõmen. iiij. ⁊ a paucis bene intellecta: sed intellectus verus ni fallor est vt scribit. Cõmen intelligendo ipsam de quiditate substãtie vniuersalis generabilis ⁊ corruptibilis. Nam vt scribit ipse in prologo super. vij. methaphysice cum substantia alia est abstracta ⁊ separabilis alia inseparabilis perscrutatur in hoc tractatu ⁊ in sequenti de substantijs inseparabilibus id est in septimo ⁊ in octauo methaphisice/ vnde ab. Ari. in ix. methaphysice textu cõmen primi/ isti duo libri appellantur tractatus de substantia ⁊ de ente. Et per hoc vt vides cessant argumẽta. Scoti ⁊ Antonij Andree de accidentibus ipsius celi ⁊ vniuersaliter de eternis substantijs quia d talibus non est sermo. Substantia igitur talis est prior ratione id est diffinitione respectu accidentium quia in diffinitione accidẽtium debet poni proprium subiectum vt docet Ari. in tex. cõmen. xiiij. ⁊ xvij. Et ratio est quia illud quod est constitutiuũ alicuius debet poni in diffinitione eius sed accidentia constituuntur per substantiã ergo debent diffiniri per ipsam. substantia aũt nõ constituitur per accidentia ⁊ est ratio Cõmentatoris in cõmen. iiij. Accidentia enim vt scribit Cõmentator. iiij. methaphysice constituuntur per substantiam saltem in genere cause materialis sicut etiam nos superius declarauimus. ❡ Substãtia ẽt precedit cognitione accidentia/ nam substãtia demõstrata que est verissimum ens ⁊ manifestum ⁊ concessum ab oĩbus vt inquit Cõmentator cõmen. ij. ⁊ iij ⁊ .v. Melius notificatur per predicata quiditatiua substãtie quam per predicata vniuersalia de genere accidentiũ Et regula est quod in hijs que sunt citra primum in aliquo genere ordo eorum attenditur penes accessum maiorez vel minorem ad primum quia igitur in hac diuisione qua diuiditur hic ens in substanciam ⁊ accidens simpliciter primum sit prima substan

tia volo enim contra vulgares ꝙ deus ⁊ in/
telligentię sunt principiū ⁊ causa talis entia ex
tra animam diuidi in substantiam ⁊ accidēs ⁊
non sunt partes subiectiuę vt alias infra osten
dam ⁊ vt inquit. Comen. iii. vij. metha. Comen.
ij. manifestum est per se qđ indiuiduū predica/
menti Substantię precedit indiuidua aliorum
predicamentorum quia igitur quiditates de p̄/
dicamento substantię sunt magis intimę primę
substantię quā sunt quiditates accidentiū ideo
Substantia sic est cognitione prior nec obstat
si dicatur contra istam expositionem comenta/
toris quia non videtur ad mentem philosophi
quia conclusio ista a philosopho in textu ꝓponi
tur quod Substantia simpliciter est primū rōe
cognitione tpe ⁊ nā: ⁊ non in ordine ad substan
tia primam ⁊ hoc forte fuit in causa qđ Sco
tus ⁊ Antonius Andreę aliter formant istam
rationem ibi volunt enim ꝙ philosophus isto
modo deducat illam ad hunc sensum quod co/
gnitio substantię via perfectionis est prior Maȝ
cognitio ipsius quod qd est est perfectissima vt
dicitur in textu quod ergo maxime habet qđ
quid est: est maxime cognoscibile sed substantia
habet perfectissime quod quid est ergo est per/
fectissime cognoscibilis Maior patet quia etiā
in his que non habent simpliciter quod quid ē
vt sunt accidētia perfectissima est eorum cogni
tio quando cognoscitur quid eorum eo modo q̄
habent quid. Tamē minor adhuc a philosopho
non est probata nec est euidens de se. secunduȝ
istam deductionem quia nō est adhuc declara
tum. an quid substantię sit simpliciter ⁊ aliorum
sit per additamentum sed quicquid sit de hoc
expositio comentatoris saluari potest quia ex h̄
quod substantia est cognitione prior accidente
in ordine ad primam substantiam sequitur qđ
simpliciter ⁊ absolute sit prior. Nec est fallatia
a secundum quid ad Simpliciter quia in his
que sunt citra primum ordo eorum in illo gñe
simplr est ex rōne primi in tali ordine. Sba ēt
talis vt tradit. Comen. si ꝯparas ad accidētia
separabilia clarum est quod ista precedit tem/
porę talia Accidentia cum non semper perma
neant in illa si vero fuerint inseparabilia saltem
sunt posteriora tpe materia quę est pars inte/
gralis Substantię demostrare Nam licet ignis
nō sit prior Tempore sua caliditate quę est acci
dens inseparabile ab ipso est tamen mā ignis
prior ⁊ ipsa Forma ignis ⁊ sua caliditate Nec
oportet exponere prioritatem Temporis prout
exposuit Scotus in. vij. suę methaph. questiōe
secunda inquit enim quod tempus hic nō acci
pit vt diffinitur quarto phisicorum quia primi
tas temporis est substantię inquantum substan
tia est: sed huiusmodi non est esse in tempore qa
tempus non est mensura nisi motus ⁊ quietis
⁊ eoruȝ que sunt in motu ⁊ inquiete: substantia
autem fm se non est talis: nec accipitur pro qua
cumqȝ duratione extēsa successiua alia ab eēn
tia rei. quia de illa esset questio: quia tunc substā

Expō scoti in vij. me taphisi ce. q. ij

tia posset precedere illud cum sit accidens ei ⁊
precederet illud duratiōe Et quero de illa ⁊ sic
in infinitum. tunc dicitur: prius tempore eē qđ
potest separatim esse sine alio ⁊ aliud non sine
illo quia sic dicit philosophus in litera: isto mo
do omnis substātia est prior omni accidēte vno
modo: alio modo non esse ergo prius tempore
est posse habere existentiam Actualem prioreȝ
alio siue sine alio quantum est ex se. ita scilicet
qđ sibi non repugnat quia in nullo ab illo alio
dependet: Et hoc satis potest dici prius natura
nihil enim est sic prius natura qđ non sit sic pri
us ⁊ tempore. quod autem sic possit precedere
ostenditur dupliciter: vel quia non dependet ab
illo. vel quia non est causa necessaria respectu
illius ⁊ ꝙ hoc sit verum patet ex oppositis
eorum quia si non potest separari hoc est vel qa
dependet ab illo: vel quia non est causa necessa
ria respectu illius: Dico quod substantia respe
ctu accidentium separabilium est prior vtroqȝ
modo comparata respectu passionis est separa
bilis ⁊ prior vno modo quia non dependet: sed
non inquantum causa quia habet necessariam
causam huiusmodi intra essentiam suam ideo
non est separabilis illo modo. s. inquantum est
causa accidētis hec ille. Sed ista expositio sal
ua reuerentia non videtur quod sit de mente
philosophi ibi tunc quia. Aristoteles in textu re
memorat multiplicem acceptionem prioris ⁊
non nisi illam quam posuit in quinto metaphisi
cę in Capitulo de priori inquit enim Quare pri
mum ens ⁊ nō aliquod ens sed ens simpliciter
substantia vtiqȝ erit. Multipliciter quidem
igitur dicitur primum: sed substantia omnium
primum ratione notitia ⁊ tempore ⁊ natura
Manifestum est autem quod in quinto metap.
in distintione prioris prioritas temporis non
sumitur pro prioritate naturę immo est modus
ille distinctus Nam ibi inquit Alia sunt priora
secundum tempus hoc quidem enim eo quod
remotiora nunc ut in factis priora namqȝ troi
ca medis quia remotiora nunc. hoc autem eo
quod propinquius nunc vt in futuris priores
enim propterea ludi iouis ludis appollinis
esse dicuntur: quia propinquius nunc: oportet
igitur ꝙ eodem modo vtatur istis mod is si/
cut vsus fuit in distintione quam rememorat
Amplius esset nugatio ⁊ superfluitas in sermo
ne philosophi quia dicitur ꝙ substantia est
prior tempore ⁊ natura ergo si per prioritateȝ
temporis itellexit illam taliter descriptam que
eadem est cum prioritate naturę vt ipsemet fa
tetur superfluus ergo est sermo eius confirma
tur quia nomina sinonima non vsitantur in do
ctrina demostratiua vt dicit Comenta. primo
phisicorum in. Comento primo Et primo celi
Comen. primo forte dicea ꝙ vsitantur ad
exponendum vt dicit. Comen. quarto phisicoꝝ
Comen. xlv: Sed ꝯtra hoc stare non potest qa
licet vbi nomina sinonima ita se habent quod
vnū sit notius altero notius potest adduci post
ignotius vt

Impugnatio

ignotius et sermo sit clarior tñ in textu greco et nostro adducitur immediate post prius tempore prius natura: patet autē quod prius natura non est notius prius tempore. ¶ Amplius non est consuetudo phylosophi in scientijs et locutionibus methaphoricis et abusiuis in hoc. n. ipse plerumqꝫ damnauit Platonem: et in ij. posteriorum docuit non esse definiendum neqꝫ disputandum in methaphoris vnde Comen. p. celi et mūdi comen. cv. et cvi. inquit quod Arist. increpat Platonem et sequaces qꝛ aut male sentiunt aut male doceat accipere igitur prioritates tempore pro prioritate nature est abusiue loqui quod non lꝫ in scientia presertim altissima qualis est scientia diuina vnde lucidissimus Themistius primo de anima cap. xx. inquit sane dubitari nō potest Platonem ex hijs dialogis quos scriptos reliquit animam esse corpus putasse. Alioquin nec Arist. contra Platonem inuehitur: sed contra Timeum qui siue corpus circulum crediderit: siue quomodo corpus esse non crediderit crederetur a mi ei appellare collibuerit: certe reddere rationem debuit: aut cur ita sentiret: aut cur nomine abuteretur: presertim quum non sit equum in altissimis philosophie questionibus aliud dicere: aliud sentire. Cū enim semper res digna homine est ne a mente verba dissentiant: tum id maxime in verbis obscuris et creperis maxime obseruandum quo ea que suopte ingenio remota et condita videntur: verbis illustribus et quā maxime pōt declarantibus vendicentur a tenebris hec Themistius. ¶ Amplius si Aristoteles sumeret prioritatem temporis pro prioritate nature incideret in foueam quam secitqꝫ ipse increpat Platonem de generatione mundi qui dixit quod partes mundi inordinate precesserunt generationem mundi qꝛ non distinxit Plato inter prioritatem nature et prioritates temporis sicut dicit expresse Comen. iij. celi comen. xxv. ¶ Silr quod arguunt de substantia celi que accidentia sua tempore non precedit nihil est qꝛ vt inquit Comen. p. celi et mundi in comen. cvi. quod innatum est inueniri in tēpore non hꝫ sine tempore esse. Et quod non est innatum inueniri in tempore: non hꝫ prius et posterius nisi fm esse: quod est de liniis cum figuris et magis de rebus abstractis: qꝛ si aliqua est generatio in rebus non temporalibus: ibi nō sunt rea priore et esse tantum. Et hoc idem hꝫ expresse in. ij. cap. de substantia orbis: et vt dixi Arist. loquitur de substantia generabili in. vij. et viij. methaphysice. ¶ Amplius si subiectum secundum Scotum respectu proprie passionis pt esse secundum se sine illa quia non dependet ab illa licet non possit esse sine ea quia est causa aut habet causam intra se necessariam respectu illius tunc non esset omnimoda contradictio subiectū non posse esse sine ppria passione sed secundum aliquem respectum et ita contingeret quod demonstratio non esset simpliciter necessariorum et eorum que simpliciter aliter se habere non possunt sed solum secundū quid. ¶ Amplius subiectum vt est causa vel habens causas est prius natura propria passione sed secundum expositionem Scoti vt supra visum fuit prius natura in eo quod prius potest esse in re sine posteriori: ergo vtroqꝫ modo subiectum posset eē sine propria passione quod nullus vnquaꝫ neqꝫ somniare potuit. ¶ Et qꝛ non est nobis preclusa via ad philosophandum: aliam expositionem do ad auctoritatem phylosophi quod concedēdo id quod verum est in sequod in septimo et octauo agatur de substantiis corruptibilibus in talibus autem accidentia sint in duplici differētia separabilia et inseparabilia Arist. in littera ponit tempore et natura tunc dico quod substantia ipsa separabilium accidentium comparatione est prior tempore respectu autem inseparabilium est prior natura: quia non credo illa duo ab re fuisse posita ab Aristotele in littera quia vt inquit Comen. p de generatione et corruptione primus magister mundꝫ credit aliquid dixisse sine ratione et ita est de quolibet verbo eius. Cum igitur textus habeat prioritatem temporis et nature oportet igitur quod non sine causa ponantur illa verba et mirum est quomodo expositores non animaduertant ad hoc. Nam textus ponit quadruplicem prioritatem secundū rationem: fm cognitionem fm tps et secundum naturam. Si teneatur igitur ista expositio non crede contra eam posse demonstrari.

Themistius. Expō ppria.

¶ Forma est prior materia et eadeꝫ ratione est prior et magis ens composito ex vtrisqꝫ.

ppō. x

Septimo prime philosophie textu comenti. vij.

Propō prima: ꝫ modemonst

NOn intelligitur Quod forma sit prior materia qꝛ operatio forme et modus operandi sit prestantior operatione et mō operandi materie et ꝗ da somniauerunt abusiue enim esset et absurda nimia comparatio ac si nix et coruus in albedine compararentur: qualiter enim materia cum forma in operationibus comparari possunt cum materia de se nullam habeat operationem ita primo de generatione et corruptione tex. comē. lx. Materia secundum quod materia passiuum idem. xij. metha. tex. comen. xxx. vnde quemadmodum dicit Comen. ix. metha. comen. ij. in diffinitione cuiuscumqꝫ potentie passiue sumitur diffinitio potentie passiue prime materie ita in diffinitione cuiuslibet potentie actiue sumit diffinitio actionis prime forme. Ista enim sunt duo extrema latitudinis entium prima forma et prima materia iuxta illud Auerroys duodecimo methaphysice comento decimo octauo omnes forme sunt in potentia in prima materia et sunt in actu in primo motore: vnde sicut in prima forma que est Deus gloriosus

Mā qua mā passiuū

nulla prorſus eſt paſſio ſicut ſcribit. Comenta. tertio de anima in comen. v. in ſolutione tertie queſtionis ⁊ in comen. xiiij. Sic in prima materia nulla prorſus eſt actio vnde Comen. in libro deſtructionum in diſputatione. vi. in ſolutione ſexti dubij inquit q̄ phyloſophi poſuerūt ſignū ſubiecti ex paſſionibus ſicut ſignū forme ex operationibus impoſſibile enim ē q̄ actio ⁊ paſſio ab vna ⁊ eadem natura procedant quapropter diffinientes dixerunt q̄ oīa corpora compoſita ex duabus naturis ɔponuntur. ſ. ex agente ⁊ patiente. ſ. ex materia ⁊ forma. Nuncupatur. n. agens ſubſtantia ⁊ quiditas ⁊ nuncupatur patiens ſubiectum elemētum ⁊ materia. Nec obſtat dictū Comen. ꝑ celi ⁊ mundi comē. xx. vbi ſcribit q̄ operatio iſtius potentie que eſt ex ea ſimilis ei que eſt abſciſſio ex acumine gladij eſt generatio ⁊ corruptio nam hoc non eſt verū niſi vt ſubiecti generatio. n. ⁊ corruptio ſunt operationes agentis generantis ⁊ corrumpentis quēadmodū dicimus q̄ motus ē actus mobilis vt ſubiecti tñ dr̄ eſſe actio ⁊ operatio motoris ⁊ ſic trāſmutatio ſubſtantialis eſt actus ſubiecti tranſmutabilis tñ eſt actio ſeu operatio ipſius tranſmutantis vt bene determinatum eſt in. iij. phyſice auſcultationis: ¶ Amplius pfectio entiū ⁊ formarū non attēditur penes perfectionem operationū primo ⁊ principaliter ſed a poſteriori ⁊ a ſigno ex nobilitate operationum arguimus perfectiones formarū.

Poſitio vera.

¶ Dicamus igit q̄ iuxta doctrinam Ariſt. in. ij. prime philoſophie vnūquodq; eſt maxime tale ꝑ q̄ alijs ineſt vniuocatio ⁊. x. methaph. tex. com. vii. in oī genere eſt vnū primum quod eſt metrum ⁊ menſura oīum in illo genere exiſtentium ⁊ vt inquit Comen. ſic in genere ſubſtātie eſt vnum ꝑncipium primū ⁊ iſtud eſt deus glorioſus qui eſt principium tamq̄ forma ⁊ finis oīum q: igitur deus glorioſus ē actus purus ⁊ eſt metrum ⁊ menſura oīum entium ⁊ ſubſtantiarum quatenus entia ⁊ ſubſtantie ſunt penes approximationem ⁊ receſſum attenditur principaliter entitas ⁊ perfectio rerū tamq̄ circa primaȝ regulam a qua primo venamur huiuſmodi differētia entium vnde inquit Comen. ij. celi ⁊ mundi comen. lxiii. diſtantie entium ſunt valde diuerſe in hoc ⁊ Ari. in ꝑ celi ⁊ mundi textu com. c. A primo inquit principio cōicatuȝ eſt eſſe ⁊ viuere oībus hus quidem clarius his vero obſcurius q: igit forma ſubſtantialis eſt imago quedā ⁊ participatio prime forme ipſa magis participat de entitate ⁊ prius quā ipſa materia que ex natura ſua eſt multū remota ⁊ elongata ab actualitate ⁊ ipſa in tm̄ participat de ꝑfectione primi principij ⁊ actualitate eius inquantū recipit formā que eſt actus participans de ꝑfectione que eſt ꝑ eſſentiā in actu ſimplr ꝑ ⁊ hoc expſſit ſolertiſſimus nature rimator Ari. ꝑ phiſice auſcultationis dū dixit exiſtente. n. quodā diuino ⁊ optimo ⁊ appetibili vbi Comen. in com. lxxxi. inquit q: priuatio accidit materie ex neceſſitate ⁊ ē hic perfectio diuina maxima: cui oīa entia appetūt aſſimilari ⁊ ex qua appetunt acquirere ſm q̄ natura eoꝝ poteſt recipere dicimus nos q̄ materia ſm q̄ accidit ei priuatio eſt innata appetere ſe aſſimilari p̄mo principio ſm q̄ pōt ⁊ hoc eſt appetere receptionē forme ⁊ ꝑp hoc dicamus cum omnibus ſapientibus q̄ prima ɔcluſio ꝓpoſita oſtēditur iſta rōne nā cū forma ſit actus ⁊ materia ſit potētia ⁊ actus ſimplr eſt prior potentia ideo forma eſt magis ens ⁊ perfectius eius q̄ materia ⁊ in hac deductione ɔcordat cum Auerroe Albertus ſanctus Thomas ⁊ Scotus. ¶ Sed in. ij. ɔclōne in qua dr̄ q̄ eadem rōne forma eſt prior ɔpoſito eſt nō parua difficultas Albertus ⁊ Thomas ⁊ Scotus videntur in hoc eſſe ɔcordes nam cū forma ſit prior materia que quidem materia cum ſit principium ɔpoſiti prior eſt ɔpoſito eadem rōne forma erit prior ɔpoſito q: qcquid eſt prius ꝑore eſt prius poſteriore: ¶ Sȝ ꝯ iſtam deductionem arguitur q: videtur argumētum procedere ex quatuor terminis nam non eſt eadem prioritas materie reſpectu ɔpoſiti que eſt reſpectu forme ad materiam nam ſi materia eſt prior cōpoſito non eſt niſi q: eſt principium ⁊ pars ɔpoſiti forma aūt neq; principium neq; pars ē ipſius materie.

Cōtra deductores Alber. Tho. ⁊ Scoti.

¶ Amplius mā eſt prior ɔpoſito ꝑoritate generationis forma aūt non eſt prior materia via generationis nam vt inquit Comē. vii. metha. comē. iiii. materia ignis eſt prior tēpore caliditate ⁊ forma ignis ⁊ eſt ratio quia materia eſt ingenerabilis ⁊ icorruptibilis forma aūt quelibet educta de potentia materie corruptibilis ē: ¶ Nō ſi dicas forma ē prior cognitione materia ⁊ materia eſt prior cognitione compoſito

Euaſio.

¶ Hoc iterum ſtare nē pōt quia licet forma ſit prior cognitione materia: materia tamen ſecundum ſe ignota eſt: vt dicit Ariſt. vij. metha. tex. com. xxxv. nec ſecundum ſe eſt principium cognoſcendi compoſitum niſi vt ſtat ſub forma

Impugnatio

¶ Forte dices q̄ materia eſt prior ratione compoſito: q: in ratione compoſiti ex materia ⁊ forma ponitur tam materia quam forma vt patet primo de anima tex. comē. xvi. ⁊ ſeptimo methaphiſice textu. com. xxxvij.

Euaſio

¶ Sed contra q: tunc forma non eſt prior ratione materia iſto modo vȝ quod forma ponitur in diffinitione materie ⁊ materia non ponitur in diffinitione forme nam materia ⁊ forma vt ſunt relatiua ⁊ a naturali ɔſiderantur mutuo ſe diffiniunt vnde in diffinitione aīe ponitur corpus

Impugnatio

¶ Si dicas materia eſt prior perfectione compoſito q: cauſa ē perfectior cauſato ⁊ ſic forma eſt perfectior materia ¶ Sed hoc ſtare non pt̄ q: nec ipſi concedunt materiam eſſe perfectiorem compoſito tum etiam q: illa propoſitio cauſa eſt perfectior cauſato fallit in cauſa materiali ſimiliter in cauſa integrali eiuſdeȝ rationis vt ſunt partes quātitatiue reſpectu totius vt dicam infra cum de cauſa loquar: Et ſi dicas mā eſt prior nā ɔpoſito ſic & forma eſt prior natura mā Sed cōtra prioritas nature aut eſt ſm viam pfectiōis aut ſm viaȝ generationis ⁊ q̄ñcūq; dicatur nunquaȝ inuenies eadem prioritate qua materia precedit cōpoſitum

Quō ſi ſit vera ſimplr ppō dicens q̄ cā eſt pfectio cāto.

dit compositum eadem prioritate formam esse priorē eodē modo respectu materię. Preterea neqꝫ materia pōt eē sine forma neqꝫ forma sine materia .ij. ph. xxvi. sunt enim relatiua. Et ideo dicamus cum Auerroe qꝛ dixit consequenter iuxta principia iacta quod eadē rō ꝛ causa qua forma erat prior ꝛ magis ens quam materia eadem est propter quam est prior composito: ꝛ est actualitas ipsius. Nam compositum non est in actu nisi pp formam quēadmodum ꝛ ipsa materia ꝛ ideo eadem causa ꝛ ratione forma est prior vtroqꝫ nec aliter dici pōt vniuersaliter .n. vt dicit Comentator dispositio eadem inuenta in causa ꝛ in causato si in causato fuerit inuēta propter causam de causa dicitur simpliciter ꝛ p prius ꝛ de causato dicitur per posterius ꝛ ſm quid .vij. metha. comen. iij. ꝛ .viij. metha. comē. vij. illud .n. est maxime tale pp quod aliis inest vniuocatio. ¶ Nec valet rō Scoti ꝛ Antonii Andreę quod cum compositum vltra formam contineat materiam plus perfectionis cōtinet composita substantia ꝙ materia. ¶ Tum qꝛ cōpositum oēm perfectionem quaꝫ hꝫ habet a forma non a materia ſm peripatheticos ꝛ imꝑfectionē a materia contrahit perfectio enim insequitur actum qui est forma ꝛ quiditas ꝛ nō insequitur actū entitatiuum vnde si materia hꝫ aliquā perfectionem hꝫ eam vt recipit formam sicut scribit Arist. ꝛ expresse Comen. in ꝙ phys. tex. comen. lxxxi. ¶ Tū dato quod aliquam perfectionem haberet illa virtualiter ꝛ nobiliori mō continetur in ipsa forma vnde sicut dicūt Theologi sicut Deus ꝛ creatura non dicunt plus perfectionis ꝙ deus solus sic forma cum materia non dicit plus perfectionis quaꝫ forma sola vn̄ ēt ipse Scotus in .v. q. quolibetorum articulo .ij. dicit quod quandocūqꝫ plura bona excedūt in bonitate vnum bonum ꝛ hoc qn̄ in quolibet illorum pluriū est equalis bonitas sicut in vno illorum sunt maius bonum ꝙ illud vnum: ꝛ ita ꝓbat quod si essent plura infinita possent excedere in bonitate vnum solum infinitum ꝛ ita illud nō esset infinitū: ꝛ si dicas quod sic argueretur qꝺ deus ꝛ creatura excedunt deum non valet: tum qꝛ quodlibet illorum non est ęque bonum cum vno illorum: ꝛ idem est: quod bonitas cuiuscūqꝫ illorum alterius ab illo vno eminenter continetur in illo vno ꝛ ideo ipsum cum illo vno bono acceptum non auget nec excessum facit super illud bonum in se oppositum est in hypothesi qꝛ ibi vnum bonum non continetur eminenter totaliter in altero qꝛ hoc est contra rationem infiniti hec Scotus ꝛ ita iuxta principia sua solui pt argumentum contra Auerroem sicut videos sed prima solo magis est de mēte eius ¶ Sed instatur subtiliter quod compositum sit perfectius qꝛ .ij. phys. tex. com. xxxi. quod aūt est cuius causa potissimum ꝛ finis alioꝝ voluit esse sed materia ꝛ forma sunt pp ꝯpositum vt pꝫ quia ista est intentio agentis vnde Comen. in .ij. de aīa comen. xxxvij. inquit qꝺ anima ꝛ corpus sunt pp corpus animatū Amplius Comen. xij. metha. in comē. xv. dicit qꝺ compositum sit maioris nobilitatis ꝙ materia ꝛ forma. ¶ Ad hec rndet ꝓ Auer. qꝺ finis vt dicit Ari. in .ij. de aīa tex. com. xxxv. ꝛ .xxxvij. est duplex cuius gratia ꝛ cui: exēplicā in moralibus est duplex finis vꝫ felicitas ꝛ ē cuius gratia oīa expetuntur: alter finis est hō cui parari dꝫ illa felicitas silr ēt in medicina sanitas est finis gratia cuius vocatur medicus ꝛ actionum medici. Alter finis est ęgrotus cui paratur sanitas finis igitur qui est nobilior ordinatis ad finem est finis cuius gratia. Non aūt hꝫ locum de fine cui precipue qn̄ ordinatum ad talem finem ordinatur ad perficiendum illud ꝛ non vt ꝑficiatur ab illo ita forma ꝛ materia sunt pp ſbam ꝯpositam tanꝗ̄ pp finē non cuius grā sed cui ꝛ ita dicit expresse Comentator in tali ꝓposito qꝺ aīa ꝛ corpus sunt pp corpus animatum: ꝛ forma non ordinatur ad ꝯpositum vt ꝑficiatur a ꝯposito sed vt perficiat illud ꝛ ideo est ꝑfectior illo ¶ Sꝫ dices imo forma vr̄ perficere ꝯpositū qꝛ vltra ꝓpriū esse cū esse compositi qꝺ cōicatur formę ꝛ materię quę dicuntur generari ꝛ existere ad existentiam ꝛ generationem cōpositi. ꝛ ita male dictum fuit qꝺ forma nullam ꝑfectionē recipit a ꝯposito. ¶ Dicimus nos qꝺ non oportet multiplicare entia sine necessitate apud peripatheticos presertim qui studuerunt quoad eius fieri potuit preferre paucitatē multitudini vbi apparentia saluari pn̄t sic .n. Ari. ꝙ physicoꝝ preposuit opinionem empedoclis ponētis principia finita opinioni Anaxagorę ponēti principia infinita vt patet tex. com. l. Dico vt inquit diuinus Boetius in libro de vnitate ꝛ vno oē esse in rebus creatis est a forma quod ēt describentes phylosophi dixerunt esse est existentia formę in materia ꝛ ista fuit opinio omnium antiquoꝝ peripatheticoꝝ vnde infinities Themistius Alexander ꝛ Comen. dicunt a forma est esse ꝛ vnum esse. Dico igitur qꝺ esse actu qꝺ hꝫ tam materia ꝙ substantia ꝯposita est ab ipsa forma cui debetur tale esse ꝑ essentiaꝫ: ſꝫ materię ꝛ ꝯposito debetur ꝑ participationem vn̄ sicut nō alio calore calet calor si calere dici pōt ꝛ lignum calidum sed eodem sed ipsi calori ꝑ essentiā cōpetit naꝫ rectius dr calor est calor ꝙ calor calet sic non alio esse existit ꝯpositū ꝛ alio forma sed vno ꝛ eodem vnde falsa est imaginatio qꝺ alio eē existat ꝯpositū ꝑ se ab illo qꝺ hꝫ a forma nec alio esse distincto ab eē formę ꝯpositū terminat generationē ſꝫ est vnū ꝛ idē licꝫ nō sit eadē entitas sicut ēt de materia quę licꝫ sit diuersa entitas ab entitate formę nō tn̄ hꝫ eē actuale nisi a forma volo igit qꝺ illaꝝ triū ſbaꝝ vnū sit esse qꝺ formę est ꝑ essentiā alijs aūt ꝯpetit ꝑ ipsam ꝛ mirū est de viris illustribus quō nō viderūt hoc ꝛ presertim in via Comētatoris ꝛ ita hū̄ intelligis modo demonstrationē Arist. qualiter eadem ratione qua forma est prior materia eadē rōne est prior substantia ꝯposita qꝛ oē eē actuale qꝺ ꝯpetit materię ꝛ ꝯposito est a forma: sed qꝛ viderunt denominationē istā dici de ꝯposito ꝛ nō de forma qꝛ ꝯpositū dꝛ ꝑ se existere iō crediderūt aliud eē hic qꝺ

Ratio Scoti

Prima solutio

Secūda solutio

Instantie pulcre ꝯ Auer.

Solo.

Dubitatio.

Solo.

positum ab esse quod recipit a forma. Sed non
viderunt quod tale esse nobiliori modo compe
tit forme quia denominationes proprie sunt in
participatiue habentibus formam non autem in
his que sunt per essentiam vnde rectius deus di
citur quiditas alia autem dicuntur habere qui/
ditatem vt dicit. Com. l. vi. disputatione contra
Algazelem in solutione. xviij. dubij. forma itaque
non dicitur recte existens sed existentia est enim
quo omne existens existit in hijs materialibus
Ad auctoritatem dico vt patet. Com. ibi loquitur
ex mente. Alex. Et si quis inuenitur. Comen. dixisse
compositum esse magis ens debet intelligi quan
tum ad famositatem non quantum ad rei veri/
tatem vnde vt dicitur in. vij. metha. tex. com. viij.
non est manifestum per se formam esse substan/
tiam antiqui enim materiam solum dicebant esse
substantiam ex ratione ibi aducta vnde conclu
dit philosophus ibi ex his ergo speculantibus
accidit substantiam esse materiam. & Comen. i. ij.
phisi. in. com. ix. hoc idem asserit ex intentione
Alexan. vnde. Com. dicit in. vij. metha. com. ij.
quod indiuiduum substantie est prius indiuiduis
aliorum predicamentorum & hoc est manifestum per se
& in. Com. v. eiusdem inquit quoniam indiuidua
substantie sunt substantie est manifestum per se & nul
lus dubitat in hoc & ista est glosa ipsius. Com. ex
presse in secundo de anima vbi. Ari. diuidit sub/
stantiam in materiam formam & in substantiam
compositam. Com. deinde in. com. iij. continuan
do ita exorditur cum demonstrauit nobis nume
rum substantiarum incepit declarare nobis que
earum est magis digna vt habeat hoc nomen. &
dixit quod corpora composita habent hoc nomen
substantia magis proprie secundum quod est ma
gis famosum: ¶ Ne videatur tibi mirum hoc quia
in simili etiam. Com. dixit in. ij. metha. in. com. xvi.
quod generabilia & corruptibilia sunt magis na
turalia secundum famositatem quam corpora eter
na: Et si instes quia. Ari. in predicamentis dicit pri/
mam substantiam esse proprie principaliter & ma
xime substantiam: respondetur quod in predica
mentis non comparatur substantiam compositam
ad formam sed ad substantias secundas vnde vt
inquit Beatus Tho. in. vij. metha. in lectione se
cunda super tex. com: vij. de quiditate. Ari. non
meminit in predicamentis quia talis non ponitur
in ordine predicamentorum nisi sicut principium
quia non est genus neque species neque indiuiduum
sed horum omnium formale principium dicitur
etiam ibi substantia prima maxime substantia
quia omnia alia a prima substantia aut de prima di
cuntur aut in prima sunt maxime enim substat
Si vlterius instetur quod respectus totius ad par
tes est respectus forme ad materiam & respectus
partium ad totum est respectus materie ad formam
sic enim partes dicuntur post totum & totum prius
respectu partium vt scribit. Com. in. vij. metha.
in. com. xxxv. ergo tota substantia composita pre
cedit perfectione formam & materiam. Respondetur
quod ibi loquitur philosophus de toto inte
grali ex partibus eiusdem rationis sicut sunt par
tes quantitatiue & non loquitur de toto essentia
li seu integrali resultante ex partibus integra/
libus diuersarum rationum sicut sunt materia
& forma. & aduerte pro argumento scoti quod re
fert dicere compositum continere plus de essen
tia quam forma & dicere quod contineat plus de
quiditate aut de perfectione essentia enim & qui
ditas in conceptis cum materia distinguuntur
vt dicit philosophus in. vij. metha. tex. co. xli. sub
stantia composita quo ad essentiam dicitur impor/
tare plusquam sola forma: Sed non quoad perfectio
nem quia perfectio primo non insequitur essentiam
sed primo insequitur quiditatem & si reperi/
tur in essentiam est propter quiditatem.

¶ Forma est Subiectum vniuersa litatis & iste est intellectus cuiuslibet forme.

pp. xi.

PRopositio ista est philosophi in i. celi & mundi & elicit
eam. Com. ibi in propria forma in. tex. co.
xcij. glosant eam alias de formis communibus &
de formis constitutis in esse per materiam sicut
sunt forme materiales primum apposui propter for
mas indiuiduales & secundum apposui secundum phi
losophos propter formas abstractas a materia: in qui
bus non est nisi vnum suppositum in vna specie ra
les enim ex sua intrinseca ratione habent quod
statim sint ens & vnum ens numero vt testa/
tur expresse. Arist. in. viij. metha. in. tex. co. vlti.
vnde male quidam opinati sunt quod abstracta
ex hoc habent primo quod non sunt communica/
bilia in plura numero differentia in eadem spe
cie quia carent materia: quia licet in eis sit carentia
materie tamen cum talis carentia sit pura priua
tio non potest esse ratio prima sue vnitatis nu/
meralis effectus enim positiuus per se habet cau
sam positiuam & ideo bene dixit. Ari. vbi supra
quod simplicia seipsis sunt ens & vnum & per oppo
situm ratio propter quam forma communis materialis est co
municabilis est ex sua ratione intrinseca principali
ter & non est primo ista communicabilitas in ea ex
materia quia materia non potest esse prima causa multitudinis in for
ma in via. Arist. sed est causa secundaria vbique. n. lo/
cutum. Arist. dicit materiam esse propter formam & diuersita
tem in materia prouenire ex diuersitate forme potius quam
econuerso vnde. Co. in ij. de anima. com. liij. membra
ceruini non differunt a membris leonis nisi quia anima
differt ab anima & secundo de anima. com. lx. melius
existimare quod diuersitas forme est causa diuersitatis
materie quam econuerso vnde si forma asini est multipli/
cabilis hoc est ex sua intrinseca natura principaliter
& est ex materia tamen quasi a causa secundaria & quasi concomi
tanter & per oppositum forma solis si non multi
plicatur in plura supposita hoc non est principali
ter propter defectum materie quia dato quod for
ma solis ex sua ratione intrinseca est multiplicabilis
in plures soles & tamen quod non potest ista aptitudo reduci
ad actum propter defectum materie sequitur igitur quod sit ociosa in
natura contra philosophum in. celi. t. c. xxxij. vbi habetur quod
deus & natura

deus et natura nihil frustra faciũt cõfirmatur q̃
natura nunq̃ deficit in necessariys. vñ philoso/
phus. ij. celi et mundi tex. com. l. probat q̃ si na/
tura dedisset astris potentiam respectu motus
progressiui vtiq̃ tribuisset sibi organa necessa/
ria et eodem modo in proposito si natura posuis
set aptitudinem naturalē in forma solis ad mul
tiplicationem tribuisset vtiq̃ oportunitatem ex
parte materierum et quuz in eternis nõ differat
posse ab esse de facto essent plures soles. Nec vz
dicere q̃ ipsa bene est realiter multiplicabilis:
sed impedimentum prouenit a materia sic. n.
dicere nihil est dicere: q̃ eodem modo rõ Ari.
solueret. Amplius qcqd est possibile ex pte for
me ē posse ex pte materie et eõ: potentia. n. passi
ua diffinit p actiuā et eõ: vt pz. ix. meth. tex. com.
ij. Sed dices quare ergo Arist. p̃. celi et mundi
tex com. xciij. isto modo soluit qõnem ibi indu
ctam inquiens q̃ mundus qr cõstat ex tota sua
materia: ideo vnus est. Rñdetur q̃ Arist. et sui
sequaces videntes istam indiuiduoꝝ multipli/
cationem non contingere nisi in formis mate/
rialibus in qbus tota speciei perfectio non po
terat in vno saluari supposito perpetuo tpe pp
qõ sollicitudo diuina miserta dedit modum p
quē possint saluari in specie: ideo dixerunt hãc
multitudinem prouenire a materia: sed qui in
timius perscrutatus fuerit inueniet illud quod
nos diximus sine dubio. Sz dices Auer. et Ari.
absolute videntur enunciare quãlibet formam
esse plurificabilem qr Comen. dicit et iste est in
tellectus cuiuslibet forme. Rñdetur q̃ si Auer.
glosat Arist. dz sua glosa ire iuxta textum mani
festũ est aũt q̃ textus Arist. loquitur de formis
existentibus in materia siue sint naturales siue
artificiales vel si vniuersaliť intelligat gloso sic
qr ē mihi data glosandi licẽtia: qõ forma qlz iq̃z
tũ forma est multiplicabilis in plura supposita.
sz ista ē potẽtia logica nõ physica. Dña aũt ma
gna valde est inter vtrãq̃ potentiam vt alias
declaraui qr potentia logica non dicit aliquid
reale. sed dicit solam non repugnantiam causa
tam ex rõnibus terminoꝝ inquantum nõ repu
gnant: et de tali potẽtia multe propositiones ve
rificanť in phylosophia naturali sicut illa in. vi.
physicorum. t. c. xv. de motu qui inquantum mo
tus est velocitabilis in infinitum et illa. v. physi.
tex. com. xlv. motus quilibet inquantuz motus
potest esse irregularis. et illa. Auer. vij. physico.
comē. ij vbi hz qõ celum inquantũ corpus põt
quiescere et mille consimiles que tamen poten/
tia physica et reali non possunt verificari aliogn
aliquid reale frustaretur in natura vnde de ta/
li potentia physica loquens. Auc. p̃. celi in. c. xx.
inquit q̃ si aliqua materia fuerit cuius poten/
tia nunq̃z exit ad actum ista potentia esset ocio
sa et superflua sic igitur vulgata Arist. ppositio
et comentatoris vniuersaliter intellecta habet
veritatem de potentia logica vnde ibidē com.
dicit q̃ ideo dz indiffinitiõe vlis qõ ē aptũ dici
d pluribus forma. n. est sbm vniuersalitatis ecce
nõ sm logicam cõsiderationē habet veritatē

allegat auctoritas et ex hoc pz quõ argumẽtũ
scoti in secundo sententiarum distintione ter/
tia questione vltima de multiplicatione angelo
rum in eadem specie quod innititur huic propo
sitioni videlicet quod omnis quiditas est de se
multiplicabilis non procedit qr si prepositio in
telligat illam mulplicabilitatem esse ex natu/
ra rei sic negatur a philosophis si autem intel/
ligatur secundũ logicã cõsiderationē tunc non
habet intẽtũ suũ ibi. Nota tamen quod. Comē.
primo Celi et Mundi. Comē. xcvi. inquit de
mostrationē illã qua. Arist. demõstrauit mũduz
eē vnũ ex hoc quod constat ex tota sua mã esse
dmõstrationē pp quid et p cãm: quare igř si mã
est causa multiplicatiõis indiuiduoꝝ i eadē spē
Auerr. dixit formam esse subiectum vniuersali
tatis et dixit istum esse intellectum cuiuslibet
forme nisi esset q̃ cõparando in istis que multi
plicantur in eadē specie formã et materiã forma
veriori modo est eã cõicabilitatis communitas
enim que est ex mã est secundũ qõ intelligitur
et est in anima tm̃ quia non intelligitur nisi per
priuationē omnium formarum materia enim ne
gatione cognoscitur. x. methaphisice. tex. com.
xxiiij. sed comunitas ipius forme vniuersalis ē
extra alam i potẽtia Amplius ãt vt inqt com.
materia non habet aliquam intentionē intelle/
ctam in actu de se secundũ quã esse possit pdi/
cabile et vle aliquod vñ Alex. scripsit dmostra
tiue quod mã non est genus mã etiam est causa
mltiplicatiõis merito dimẽsionũ a qbus recipit
diuisionē i suis ptibus vt dicit com. in lib: d sba
orbis et iõ demřo illa ē apeři et p cãm sz aduerte
et psidera qõ rõ pria ex forma mũdi pficiscit et
sic sunt vna cã ppleta ne videať tibi mir h nã vi
de i. t. co. c. i eodē. p̃. d celo l fisi vbi. Ari. facit de
mostrationē pp qd respectu eternitatis motus
com. dič. i. com qõ illa demřo nõ ē p cãm com/
pletam: sed solũ procedit secundum necessitatē
materie istius corporis quia nã eius nõ ē innata
moueri violenter nec naturaliter tñ cã cõpleta
et principalis ē natura intelligẽtie q̃ ē abstracta
a mã et nõ cadit labor aut fatigatio i ea. ¶ Sz
qõ decipit multos in hoc ē dictũ vulgatũ. apud
pipatheticos q̃ psueuerũt diceř frequẽter mul
tiplicationem indiuiduoꝝ in eadez specie a ma
teria prouenire: vnde. Comē. in. vij. metaphisi.
Comē. xxviij. multiplicatio indiuiduoꝝ in eadē
spē ab vno generante prouenit pp mltitudinez
materieꝝ inquas agit idem in libro destructio
num in disputatiõe prima in solutione. vij. dubij
inqt qõ põe i plures aïas sepatas numero a mã
ē opio nõ concessa ab olbus phis cã enĩz plura
litatis siue numeralitatis ē mã apud phos. et cã
puenientie in mltitudine nũerali ē forma h idez
asseuera lucidissimus Themist. i plerisq̃z locis
vt p̃ d aïa ca. xxiiij. et. i. ter. d aïa ca. xxxij. et. Ale.
et plures alij: sz h iõ ptingit qr vt supra dictũ est
hmõi multiplicatio nõ inueniť nisi i formis exñti
bus in mã et sic p oppositũ dixerũt talē puenientiã
eoꝝ q̃ sunt i eadē spē eē a for^a iuxta illõ porphi
ry pticipatõe spẽi plures hões sũt vnus hõ sicut

in simili dixerūt sensibilitatem prouenire a materia ⁊ intelligibilitatem a forma: qꝛ solum res in materia existentes sunt sensibiles ⁊ qꝛ materia ꝓpinqua est ꝑ se sensibilis: sed forma nō est sensibilis nisi mediante sua operatione ⁊ dixerunt qꝺ illa comprehenditur ab intellectu vt dicit Comen. in. xij. metha. in comento. xiiij. sic pariformiter qꝛ multiplicatio in eadem specie non prouenit nec inuenitur ſm philosophos nisi in rebus materialibus nō aūt in rebus abstractis a materia: qꝛ nihil natura superfluum operatur ideo dixerunt communiter multiplicationem rerum numero differentium prouenire a materia. Si tñ peripathetici interrogati fuerint de forma ⁊ de materia in istis materialibus vtrū qꝛ materia est primo comunicabilis ideo forma ē communicabilis: an qꝛ primo forma est comunicabilis ideo fuit materia comunicabilis. Rñdebunt sine dubio in hoc qꝺ potius communicabilitas formę coegit multiplicari materiam quam econtra. In hoc. n. vt inquit Comen. in. ij. physicę ansculationis in comento. lxxxvij. Aristoteles resistit ⁊ aduersatur antiquis. Nam ipsi opinabantur qꝺ formę sequuntur de necessitate naturam materię. Et qꝺ diuersitas earum est ex diuersitate materię. Et ipse intendit destruere hoc qm̄ ipse opinatur econtrario. s. qꝺ materia sequitur formam vñ Aristoteles ibidem in textu comenti. xci. inquit ⁊ vtrę qꝫ physico dicendę sunt causę: magis aūt quę cuius cā. Causa. n. hęc materię est: sed non hęc finis. Et in primo de physico auditu tex. com. lv. vbi aducit discordiam inter Platonē ⁊ alios antiquiores qꝛ illi ponebāt duo ex parte formę ⁊ vnum ex pte materię. Plato aūt opinabatur econtrario: qꝺ duo erant ex parte materię. s. magnum ⁊ paruum: ⁊ vnum ex parte formę quę erat idea ſm ipsum. Arist. aūt in tex. com. lvi. vr̄ magis fauere prioribus in hoc: ⁊ discrepat a Platone qꝛ ad patiēdum inquit sufficit vnum ⁊ ita Arist. opinatur qꝺ in rebus habentibus multitudinem non est prima rō multitudinis a principio passiuo: sꝫ potius a forma licet materia sit cā secūda comparata ad formam: ⁊ ista non possunt ꝑ veritatē meā negari ab homine exercitato in via peripatheticorum ⁊ pauci peruenerunt ad hoc.

ꝓpō: xviij.

¶ Ab vno agente in quantum vnū immediate non prouenit nisi vnum.

FAmosa nimis est propositio ⁊ colligi pōt ex dictis philosophi in. ij. de generatione ⁊ corruptione in tex. com. lvi. ⁊ hr̄ ab Auerroi contra Auicēnam in xij. metha. in com. xliiij. ⁊ in libro destructio destructionum in disputatione. iij. in solutione xxv. dubij. Inquit magnus Albertus in com. super libro de causis qꝺ ista propositio ab oībus fuit concessa philosophis: excepto Auicebron qui negat eam in libro fontis vitę. Ista propositio male intellecta deduxit plures sapiētes precipites in graues errores. Et Auicena est vnus de illis qui fundauit suam intentionem sup hoc in. ix. suę primę philosophię cap. iiij. de ꝓductione intelligentiaꝝ posuit prouentum ⁊ consequutionem qꝛ prima intelligentia cum sit maxime vna ⁊ maxime simplex immediate solum vnum produxit ⁊ erat essentia secundę intelligentię q̄ est primum causatum primę. ⁊ est deficiēs a simplicitate ⁊ vnitate primę vnde in natura eius est multitudo vnde si ab vno simplici immediate possent plura prouenire tunc nō esset aliq̄ rō distinctionis in eis si enim causa est vna omnibus modis respectu eoꝝ tunc illa essent eadem oīs enim distinctio quę est in causatis debet reduci ad aliquam distinctionem in causa: Sed in pma causa nulla prorsus est distinctio: quia est in fine vnitatis ⁊ simplicitatis vt testantur oēs: oportet igitur quod vnum immediate a prima causa ꝓueniat ⁊ tale non potest esse aliquod materiale quia tunc aliqua multitudo ⁊ compositio ⁊ nouitas esset in prima causa: igitur ē abstracta substantia ⁊ ita dixit secundā producere tertiam ⁊ sic deinceps. ¶ Sed ista opinio est imaginaria ⁊ falsa vt inquit. Com. in locis predictis quia tunc esset aliq̄ pluralitas sine causa quia. Auic. in illa secunda intelligentia quę est primum causatū posuit aliquam mltitudinē ⁊ sic videbatur Auicen. dicere duo repugnantia nam si ab vno non prouenit nisi vnum ⁊ in secundo dicto asserebat. Auicenna quod in tali vno erat aliqua pluralitas ergo illa ē sine causa. ¶ Subtilis ēt doctor in hac materia videtur defecisse Nam in quarto sententiarum distintione prima questione prima in responsione ad rationes Auicē. inquit quod si illa propositio ab vno inquantum vnum itelligatur de omnino vno in re quod nō possunt immediate plura prouenire falsa est. sufficit enim in agente per intellectum ⁊ voluntatem distinctio cognitorum siue distincta cognitio plurium ad hoc quod plura immediate proueniant ⁊ videtur prima facie ista esse responsio. Auer. xij. metaphisicę i Com. xxxxiiij. vbi inquit quod non est impossibile vt illud quod est perse intelligentia ⁊ intellectus sit causa plurīū entium secundū quod de eo intelliguntur multi modi. ¶ Sed ista positio non potest stare in via peripatheticorum nec est de mente. Auer. qꝛ ipsi ponūt qꝺ prima intelligentia nō solū in re ē oībus modis vna ⁊ simplex vez ēt ⁊ in cognitione ⁊. n. volunt qꝺ vnum solū distinete intelligit ⁊ ē sua eēntia nō. n. itelligit aliud extra se qꝛ oīs itelligētia itelligēs aliud ē cāta ſm ipsos vt dic. Com. i. lib. dstrutionū i disputatiōe tertia in solutiōe. xviij. dubij. ⁊ ista ē positiō eoꝝ i. xij. met. in. t. c. li. ¶ Johānes baccho ēt in h vꝫ decisse pnā in secūdo sentētiaꝝ distinctiōe. ij. q. i. art. secūdo. dic. d mēte. Ari. ⁊ com. qꝺ deus i quātū intelligit seipsū i rōe finis diuersimode imitabilē siue attingibilē ab alijs itelligētijs q̄ ab ipo dpēdēt vt a fine ꝑ viā resultationis deriuatur illa multitudo in ipsis: ⁊ non ꝑ viā efficientię ⁊ ita ēt posuit Gregorius ariminēsis i eodem loco q̄si qꝺ non inconuenit vnū

Marginal notes: C pło. Auic. ix. sue meth. ca. iiij. — impu. — Opło. scoti i. iiij. sē. dist. i. q. i. — impu. — magn. Alber. — C pło. i bac. i ij. sen. dist. ij. q. i. ar. ij. ⁊ gg. arimi/ n sēs.

inconuenit vnum esse finem plurium immedia-
Impugnatio
te licet inconueniat de efficiente. ¶ Sed ista opio stare nō potest in via istorum quia cognitio dei est absoluta & non relatiua in hoc enim comen. arguit themistium in duodecimo methaphisice qui dicebat quod deus cognoscit entia inquantum cognoscit se esse causam omnium entium. Amplius finis significat agens significatiōe necessaria vt dicit. Com. in libro de sphā orbis cap. ii. si igitur aliquid imediate non pt terminare dependentiā plurium in ratione efficientis non poterit etiam terminare inmediate in ratiōe finis: qr finis ē propter quem agens agit. ¶ Dicamus igitur pre-
Positio propria
distinguentes multiplicitatem propositi theorematis Nam vt inquit. Ari. iii. p̄ celi & mundi in tex. co. ex. vbi est multiplicitas & equocatio semper est cōfusio apud intellectum. Aduerte igitur vt inquit: Auerr. in libro destructionū in disputatione tertia in solutione primi dubij agentia fiunt duobus modis imo tribus modis. Primus modus agentiū est eorum quorum sua actio ē vna tantum per se: sicut calor agit calorem tantū p se & frigiditas frigiditatem: & talia agentia vocantur naturalia. Secūdus vero modus est quādo aliquod agens quandam interdū agit actionem & interdum eius c̄rium & Talia agentia a phis vocantur volentia & eligentia: & quodcūqz agēs fuerit hmōi agit sine dubio cum deliberatione & meditatione: Et subdit tertium modum agentium dum inquit vnde primum agens benedictū nequit aliquo istorum modorum denominari agere: eo modo quo generabile & corruptibile agens denominatur Nam vt ipse scribit in vndecima disputatione in solutione primi dubij dicunt peripatetici loquentes secundum veritatem quod entia procedunt ab eo modo altiori quā sit natura & quam humana volūtas: & iste modus clare nō potest comprehendi nisi ab ipso. ¶ Si igitur loquamur de agente naturali dicendū est quod ab vno perse vt glosat. Auerr. non pt prouenire nisi vnum quia per accidens possunt plura prouenire Nam calidum perse calefacit sz per accidens infrigidat sic frigidum perse infrigidat & per accidens calefacit pp quod ventres hieme & vere calidissimi sunt natura vt dixit Hippocrates in prima particula separatorum sermonū In talibus ēt requirit quod sit agēs eodē mō dispositum & quod sit idem finis & intentio agendi & modus agendi consimilis & quod actio naturalis agentis sit respectu eiusdem passi: pp primū dicimus quod idem sol per diuersas sui dispositiones accessus & elongationis operatur contraria videlicet generationem & corruptionem: & nauta per presentiam ē causa salutis nauis & per absentiam submersionis: sic enim idē erit causa contrariorum secundo phisicorum: tex. come. xxx. Similiter qn aliquid agit vt instrm aliud agit quam dum operatur vt agens principale vt dicam in propria ppōne de hoc Similiter idem aer in spera ignis existens descendit in spera autem aque ascendit pp diuersos fines & intentiones quia quod est graue respectu alicuius in simplicibus debet esse sub illo & quod est leue respectu alicuius debet esse supra illud Similiter tepidū infrigidat calidum & tū frigidum calefacit pp diuersitatem passorum & quia cōparatione calidioris tepidum est frigidum respectu vero frigidioris est calidum & similiter ignis liquifacit ceram & lutum condensat: similr ab eodem agente naturaliter possunt prouenire diuersi modi agendi quorum vnus est realis aliter intentionalis vt clarum est. ¶ Sed est dubiū
Difficultas de motu cordis.
de motu cordis qui est dilatationis & constrictionis nam talis motus non videtur eē motus insequens cognitionem aīe neqz electionem volūtatis qr iste semp est in nobis: & sic est a virtute naturali quomodo ab agenti naturali prouenium motus c̄rij: ¶ Forte pp hoc. Aristo. in libro de morte & vita huiusmodi motum attribuit quātū
Opinio Arist. in lib. d̄ morte & vita.
ad dilatationem spiritificationis sanguinis que fit a calore naturali ipsius cordis & ideo in tali spiritificatione intumescit & rarefit ad magnam extensionem & sic contingit fieri eleuationem in ipso corde. constrictio aūt fit ab alia natura. s. a grauitate propria membri vini passi: & concurrit cum hoc frigiditas aeris occurrens qui per hanelitum attrahitur per pulmonē & ita motus isti contrarij sm p̄hm non ab vna & eadem natura pficiscuntur: sed a duabus distinctis. ¶ Verum ista positio. Arist: non placuit posterioribus
Opinio medicorum. Auer. & beati tho. i opusculis suis.
& Auerr. in hoc discrepat in secundo colliget & beatus Thomas in speciali opusculo de motu cordis & omnes medici tenentes hmōi motus a virtute procedere: & in hac via oportet dicere qd̄ proueniunt a virtute anime sine cognitiōe operante & non inconuenit quod oppositi motus pueniant ab eadem virtute que ad instar naturalis agentis operatur pp diuersos fines & necessitates maxime qr non simul immediate ambo producuntur cum inter eos mediat quies pbatum est enim in octauo phisicorum quod duo motus oppositi in simul continuari non possunt: vt patet. tex. com. lxij & sic intelligis quō propositio procedat de agente naturaliter: ¶ Sed tunc
Dubiū de virtute informatiua.
iterum est vna difficultas de virtute informatiua existente in semine que est naturaliter agēs & tamen ab ipsa plura procedunt Nisi esset qd̄ talem diuersitatem ipsa non operatur nisi inquā-
Salo.
tum rememoratur a superioribus causis & ab ipsa intelligentia opus enim nature est opus intelligentie non errantis vt dicit. Com. xij meth. in. com. xviij. vn̄ cum duo sint principia agētia Natura videlicet & intellectus nec plura natura autem sit ad vnum relinquitur quod omnis diuersitas sit ab intellectu nec ab alio potest eē
Quō i agētibus. cū cognitione & electione locū sibeat propositio ista.
principio: & ita virtus informatiua non rōe qua forma ē aut natura sed inquantum est exemplar vel instrm intelligentie plura operatur. ¶ Ita notabiliter scribit Alber. magnus in libro d̄ causis tractatu secundo cap vltimo. ¶ In agentibus autem cum cognitione & electione locum non habet proposita enunciatio qr a talibus possunt prouenire oppositi effectus. ¶ Nam vt scribit p̄hs in. ix. prime p̄hie. tex. com. x. sunt oppo-

sitor vnde scotus in primo sententiarum distin
tione.xxxix.q.prima inquit voluntas inquantū
est actus primus libera est ad oppositos actus
contrarie vt velle ꝛ nolle vel amaꝛ ꝛ odire ꝛ ad
oppositos actus cōtradictone vt velle ꝛ nō vel
le ꝛ mediantibus illis actibus oppositis libera
est ad opposita obiecta ad que tendit ꝛ ista ē glo
sa etiam. Auerr. in disputatione tertia in lib.
destructionum in solutione primi dubij fallit ēt
illa ppositio vniuersaľr in animalibus que sunt
hic inquibus proueniunt plures motus licet il/
lud fit per accidens vt declarat. Com. in. viij phi
sicorum in. c. li. vbi inquit nō est opinandum qđ
primus motor in illis mouet pluribus motibus
esse vnus enim motor non mouet essentialiter
nisi vno motu Et hoc quod inuenitur in istis mo
tis scilicet habētibus animas quod vnus motor
in istis mouet pluribus motibus ē per accidēs
ꝛ parum infra subdit ab vno enim motore essen
tialiter non prouenit nisi vnum motū Sed mul
ta intrant ipsum per accidēs pro quo debes sci
re quod isti motores sunt moti nam anima ta
lium mouetur ab appetibili quod concurrit vt
primus motor in motu animalium ꝛ ideo vide/
mus animalia plures motus exercere vt decla
rat philosophus ꝛ com. in. viij phisicorum in tex.
com. xx. ꝛ in. iij. de anima. Radicalis autem ꝛ p̄
cipua causa huius est compositio inuenta in eis
quia sunt forme in materia: sicut per oppositum
causa vnitatis ꝛ simplicitatis motus prouenien
tis ī abstractis est simplicitas sua: sicut declarat
Com. ꝛ Arist. in. viij. phisico. tex. com. liij. ꝛ etiaꝫ
Auer. in libro de substantia orbis. ¶ Sed vide
amus in tertio modo agentium que videlicet
non agunt naturaliter neque agunt volūtate no
na sicut est in nobis verum in talibus ab eodeꝫ
plura possunt prouenire ꝛ secundum quod reci
tat. Auer. ista propositio ſm algazelem ꝛ. Aui.
ab vno non prouenit nisi vnum non habet veri/
tatem in formis materialibus sed in formis ab
stractis a materia vt est videre in tertia disputa
tione in solutione dubij xx vnde sup hac propo/
sitione. Auic. fundauit suā ꝑpositionē de prouentu
intelligentiarum ꝛ consecutione earum sicut su
pra diximus sed ista opinio non est vera. Nam
vt inquit. Com. in. xij. metaphy. com. xliiij. in in
telligentijs non est actio proprie loquendo neqꝫ
consecutio ita quod vnum concomitetur vnuꝫ
sed tantum est illic causa ꝛ causatum ſm quod
intellectum est causa intelligentia vbi patet qđ
in actione spirituali que non est verus motus
nisi equiuoce vt dicit. Comē. in. viij phisicoꝝ. in
com. xl. qualis est intellectio ꝛ volitio intelligē/
tie enim de virtutibus anime non habent nisi
intellectum ꝛ virtutem desideratiuam per que
mouent in loco vt dicit. Com. in. xij. methaſi. in.
com. xxxvi. vnde non inconuenit in tali actione
idem intelligibile ꝛ idem appetibile immedia/
te mouere plures intelligentes ꝛ plures appetē
tes sicut manifeste videmus in cognitione sen/
sitiua q̄ est vilior intellectiua vbi idē obiectū sen
sibile potest immediate mouere plura, media ꝛ

Quo locum habet propositio intelli/gentijs.

plures sentientes Et hoc est quod dicit pulcre
Com. quod non est incōueniens quod illud qđ
est per se intelligentia ꝛ intellectū sit causa plu
rium secundum quod de eo intelliguntur multi
modi quod non est intelligēdū quod primus in
tellectus ex hoc quod plures modos intelligen
di aut quia plura distincte intelligit ꝑducat plu
ra: sed est pro quanto ipse causat diuersas intel/
lectiones in diuersis ꝛ sunt ipse essentie intelli/
gentiarū ꝛ hoc est quod dicit. Com. ibi in. com.
illud enim quod intelligit motor corporis cele/
stis de primo motore ꝛ est causa in anima celi ē
aliud quod intelligit ab eo motor saturni ꝛ ani
maduerte quod Auerr. in hoc loco videtur sen
tire qđ duplex est actio veraꝫ methaphorica. ve
ra est q̄n per actionem agentis res extrahitur
de potentia ad actum ꝛ de tali vera est proposi
tio quod vna actio sequitur vnum agens vnde
dicit quod ista propositio est imaginabilis vnde
dicit quod ibi non est agens neque prouentus
neque consecutio ꝛ parum infra dicit quod
mos modernorum indicendo quod a tali mo/
tore prouenit talis motor aut consequitur aut
precedit aut alia verba non vere intelli/
guntur de istis principijs abstractis omnia
enim ista sunt dispositiones agentium superfi/
cietenus nam vere ab agente nō prouenit nisi
extrahere rem de potentia ad actū vnde in tali
actione est vnum agens ꝛ vna materia ꝛ vna
forma respectu vnius vnde. xij. metaphi. textu:
com xxvij. aliud est mouēs ꝛ materia tua ꝛ mea
ꝛ. species tua ꝛ mea: ē etiam alia productio per
viam cause ꝛ causati secundum quod intellectū
est causa intelligentis ꝛ in tali vnum potest eē
causa pluriū: secundum quod de eo intelligun/
tur multi modi ꝛ hoc habet ipse in simili in ter
tia disputatione in solutione. xviij. dubij vbi ha
bet quod in talibus ab vno potest prouenire plu
ralitas in exemplo pulcherrimo inquo compa
rat vniuersum animali quod teste philosopho
in. viij. phisicorum. tex. com. xvij. dicitur micro
cosmos vnde quēadmodū in vno animali ē vna
anima aqua prouenit motus localis qui assimi/
latur motui celi ꝛ motus aliorum orbiū sub orbe
stellato assimilantur particularibus motibus
existentibus in ceteris mēbris ꝛ in tali anima
li est vna virtus aqua proueniunt omnes virtu/
tes que coadunate tendunt ad vnum finem qui ē
est conseruatio ipsius animalis multo magis
oportet imaginari hoc esse in animali maiori
videlicet in vniuerso vnde cōcludit quod ē vna
virtus spiritualis que connectit omnes virtu/
tes spirituales ꝛ corporeas ꝛ est vnigena in
toto orbe ꝛ in toto vniuerso ꝛ non sequitur ex
extensione vnius virtutis in pluribus rebus
quod sit in ipsa virtute pluralitas ꝛ cōcludit pꝫ
igitur ex istis quod pluralitas potest prouenire
ab vno. vbi patet secundum mentē. Auer. in ta
li agente quod non agit sicut agens naturale ex
trahendo rem de potentia ad actum. sed agit
altiori modo quam natura ꝛ humana volūtas
quod est sit in summa simplicitate ꝛ vnitate qđ

ab eo possunt plura provenire & causari. Nec va
let si dicatur quod hoc habet veritatem in gene
re cause finalis nam .com. infra parum ibidem
loquens qualiter entia intellectualia sint a primo
principio inquit hec verba formaliter. Amplius
declaratum est a philosophis quod id quod dat
entibus separatorum a materia finem est illud
quod dat eis esse forma enim & finis sunt idem
in hac specie entium: ergo illud quod dat finez
huic esse est agens apparet idcirco quod primu
principium est omnium istorum principium. s. agēs
& forma & finis ex quibus verbis bene patet quā
tum deviaverit gregorius ariminensis & alii in
via. Aver. ibi etiam ponit modus tactum in .xii.
metha. in .com. xliiii. quod in eis solum est causa
& causatum secundum quod intellectum est cau
sa intelligentis nam tertio de anima tex. co. liiii.
obiectum movet intelligentem & est causa eius
efficiens sub ratione qua est intelligens unde
com. v. metha. dicit quod intelligens constituit
per intellectum & non ecōtra ut patet. com. xx.
& inquit rursus ex aliorum principiorum separatorum
esse constat in eo quod imaginantur de primo
principio & non est impossibile quod ab una & ea
dem resumantur diverse imaginationes: sicut
nō est impossibile quod ex aliqua pluralitate su
matur una imaginatio: iam igitur invenimus
viam quomodo intelligentie sunt a primo & est
quia intellectus divinus est obiectum intelligibile
a quo producuntur multe intellectiones in diver
sis intelligentibus secundum sue nature capaci
tatem unde cum intellectio & scientia dei & rea
intellecta sint omnibus modis eadē & scia dei ē cau
sa entium sic dicimus quod sicut intellectū mo
net plures intelligentes sic scientia dei est causa
omnium talis igitur pluralitas per viam intel
ligibilis potest provenire ab uno sine aliquo in
conevienti sicut ab una & eadem re sumuntur di
verse imaginationes: Et adverte quod non est
opinandum quod intellectus intelligentiarum
presupponatur huic actioni immo talis actio est
ipsa productio qua producuntur & conservantur
perpetuo ab ipso primo triplici causalitate & ani
madverte bene & considera quod licet a tali agē
te plura immediate procedant non tamen equa
li processione proveniunt nam entia sunt sicut nu
meri unde quēadmodū omnes numeri proveni
unt ab unitate simplici ordine quodam servato
nam unitas geminata constituit binarium & ea
dem triplicata ternarium & eadem quater sum
pta quaternariū ita quod omnis multitudo nu
merorum causatur in virtute unitatis inferētis
modo predicto & si bene & subtiliter contempla
tus fueris invenies quod numerus prior secun
dum propriā formam nō est causa posterioris quia
est ibi prioritas nature sine causalitate ut scri
bit. Arist. v. meth. tex. com. xix. sba cuiuslibet quod
semel ut ipsorum sex nōn que bis aut ter sunt: Sed
que semel: sex enim semel sunt sex & Avicen. di
xit in tertio tractatu sue metha. cap. v. quod de
cem non sunt novē unum aut quinque & quinque
apparet igitur quod multitudo in numeris ē in

virtute unitatis inferentis non in virtute nume
ri sub propria forma quia licet euclides dicat in
quarto elementorum in septima conclusione quod
omnis numerus minor est pars maioris hoc lo
cum habet quo ad materiale: Nam unus nu
merus secundum propriam formā non est pars
neque causa alterius. Ita pari formiter imagina
re in entibus quod a prima entitate & unitate om
nis numerus & pluralitas entium immediate p
cedit tamquam a causa efficiente finali & formali
sed non equali processione sed secundum ordinē
inventum in eis ex suis rationibus formalibus
non enim omnia entia equaliter possunt partici
pare esse divinum & hoc est quod clarissime enū
tiavit solertissimus nature & dei rimator. Arist.
in .i. celi & mundi quod a primo comunicatū est
esse & vivere omnibus his quidem clarius his
vero obscurius ut patet. tex. com. c. sic intelligas
quod omnes intelligentie dependent immedia
te quantum ad rationem triplicis causalitatis
a prima que simpliciter est incausata & licet hu
iusmodi intelligentie ab eadem causa procedāt
non tamē equali processione quia una plus ap
pinquat in participiando perfectiones primi quam
altera sicut unus numerus plus appinquat uni
tati quam alius numerus distantie enim entium in
hoc sunt valde diverse & sicut in numeris inter
se cōparatis erat ordo prioris & posterioris per
accessum & recessum ad unum sine tamen causa
litate prioris ad posterius in ppria forma & om
nis pluralitas inventa in numeris erat a virtu
te unitatis inferentis pariformiter crede quod
in intelligentiis est ordo prioris & posterioris secū
dum perfectionem in intelligendo primum & in
participiando perfectiones primi & hoc pulcre
declarat. Aver. in .iii. disputatione in libro destru
ctionum in solutione .xviii. dubii ubi inquit am
plius quod dicte intelligentie inter se differunt
in nobilitate secundum statum quem habent de primo
principio in propinquitate & longitudine; unde
primus intellectus non intelligit nisi se ipsum Et
intelligens se ipsum omnia entia intelligit: sed
in nobiliori esse & ordine qui esse potest substan
tia tamen dicti intellectus primi & posterioris &
id quod intelligit de formis & ordinibus in primo
intellectu existentibus & dicte separate intelligē
tie ab invicem differunt in hoc puncto unde seq
tur in hoc quod nullus infimorum intelligit de
nobiliori illo quod ille nobilior intelligit de se ipso
neque econverso. s. quod quelibet intelligentiarum
entia intelligit in uno & eodem gradu: si enim
ita esset sequeretur quod essent unū & idez & nō
differrent in numero. Et hoc dixit etiam in .xii.
metha. in .com. xliiii. quod aliud est quod intelli
git de primo motore motor saturni. & cetera. quam se
quūtur: sicut et in numeris numerus prior non
est causa in propria forma posterioris sic prima
intelligentia causata non est causa sequentis &
posterioris in perfectione omnes enim sunt a pri
ma tamquam a causa non tamquam ab agēte causante
per veram actionem que fit extrahendo aliquid
de potentia ad actum quia hec actio ē agentium

superficietenus.i.agentium corporalium q̄ agūt per contactum sed talis actio est imaterialis: ⁊ est eo modo quo intellectum est causa intelligentis ⁊ iste fuit error. Auicen. q2 credidit intelligentiam prime in nobilitate propinquiorem esse causam posterioris ⁊ nō vidit quod omnes sunt immediate a prima tamq̄z a causa licet nō in equali pfectione causant ⁊ hoc voluit. Auer. iudicio meo occulte dicere in eadez disputatione tertia in solutione.xxv.dubij vbi finaliter cōcludit quod si vera est ppositio dicens quod ab vno non prouenit nisi vnum etiam erit vera ppositio dicens quod ab vno p ocedit pluralitas nam dicit hoc declaratū fuisse in fine.xi.metha. ⁊ est locus Allegatus in.xi.Auer.super.xij.Ari. in.tex.com.xliiij. ⁊ animaduerte quod causa intrinseca illius multitudinis inuente in intelligētijs est ex suis rationibus intrinsecis ⁊ pp naturam potentie inuente in eis vt dicit. Com. in tertio de ala in.com.v. in solutione.iij.q.⁊ in.com.xiiij: licet causa efficiens ⁊ finalis sit primū principium ⁊ ita cessat ratio. Auicen. dicentis quod si omnes imediate procederent a prima tunc cū illa sit vna simpliciter nulla esset ratio distinctionis in eis immo ratio distinctionis in eis est ex rationibus intrinsecis earum q2 enim intelligētia saturni est talis ⁊ intelligentia Jouis talis ideo hec nō est illa licet omnium eadem sit causa. ⁊ potest dari exemplūz in re difficili de sole sol.n. est lucidus per essentiam ⁊ illuminat omnia in instanti secundo de anima.tex.com.lxx.tam celestia corpora quā elementa tamen lux ista non equaliter participatur ab istis ⁊ a sole q2 sol ex se lucet ⁊ differenter etiam est in stellis ⁊ in ipsis elementis q2 nobiliori modo sunt lucide stelle q̄z sint elementa: q2 sunt nobilioris nature ⁊ differēter lux ista repperitur in elementis: q2 nobiliori modo participatur ab igne qui est formalissimū inter omnia licet nō luceat nobis in propria spera pp suam maximaz raritatem vt dicit. Com. in.iij.celi.⁊ mundi in.com.xxxij. ⁊ nobiliori modo est in aere quā in aqua ⁊ ī aqua quā in terra pp eandem rationem: vide sic considera de sole intelligibili qui deus est quod ille est qui omnem lucez producit intelligentiaz ꝯm quod natura earum requirit ⁊ sic dici potest quod licet deus in se consideratus sit maxime simplex ⁊ maxime vnus tamen in virtute est plures q2 potest plura producere vnde ꝯm istum intellectū dixit. Com. in libro destructionum in disputatione tertia in solutione.xvij. dubij quod potest dici quod non est summe vnus nisi alio modo ꝑbetur ⁊ Alber. magnus in coetus. coeuo .iiij.q. qua querit an angeli distinguātur numero vel specie inquit quod licet deus in se sit simpliciter vnus tamen inquantum creans est quodāmodo plures inquantuz habet in se ⁊ prehabet multas ideatoꝝ ideas nam alia ratione conditus est homo ⁊ alia ratione conditus est equus vt inquit beatus August. in libro.lxxxiij. questionum.q.xlvi. ⁊ tunc proposita propositio aliaz glosam recipit sicut vides qd̄ a simpliciter vno quo ad essentiam ⁊ quo ad virtutem non potest nisi vnum prouenire sed ab vno simpliciter quātum ad essentiam multiplici autem quo ad potentiam ⁊ virtutem possunt immediate plura ꝓuenire.

¶ In omni genere est vnum primum quod est metrum ⁊ mensura omnium existentium in illo genere. p.xiij.

Propositio vulgata ⁊ ab omnibus passim allegata extrahitur ex mente phi in.x. metha. in.tex.com.vij. vbi datur exemplūz in coloribus ex quo etiam colligitur ex mente philosophi quod in genere entium est inuenire vnum primū penes quod tamquā penes mensurā omnia entia possunt mensurari in entitate ⁊ perfectione ⁊ illud est primum principiū quod est forma libera ab omni materia ⁊ ab omni imperfectiōe sicut bene notat ibi. Com. in.com. ex hoc collige quod prima mensura ad cognoscendum perfectiones rerū est per comparationem ad summū vnde male opinati sunt rerum perfectionē actēdi penes multitudinem aut paucitatem vnde lucidissimus. Themistius inquit in tertio de anima perfectio rerum non numero aut multitudine corrogat sed pondere vbi etiā dicit capite.xlv. quod nō qui plura intelligit plurīs ē sed qui meliora ⁊ nobiliora vnde intellectus agens non intelligit vt inquit priuationes nec aliquid eoꝝ que sunt hic vt asserit etiā. Com. tertio de anima.com.xix. ⁊ tamē est longe prestantior intellectu possibili agens enim semper existimabit nobilius passo vt ait. Arist. ibidē Amplius secundum philosophum intellectus primi principij tantum vnum intelligit tamen in nobilitate ⁊ perfectione excedit omnem intellectum cum sit ens simpliciter perfectū.v.metha:com.xxi. Nō etiam attenditur rerum perfectio principaliter penes durationem alioquin elementa ⁊ mineralia essent perfectiora plantis ⁊ animalibus contra philosophum in primo de generatione animalium.cap.i.⁊ contra beatum. Aug. in.ꝓ.de trinitate viuentis non viuentibus intelligentia non intelligentibus beata miseris preferenda iudicamus: tunc etiam materia esset pfectior forma q2 illa est permanentior cum sit eterna forma autem corruptibilis est cuius tamen oppositum habet. Arist.vij.⁊.viij. prime philo. vtrobiq3 te.com.vij. licet enim perfectū ratiōe natura ⁊ tempore sit prius imperfecto ⁊ incorruptibile corruptibili vt asserit. Ari. in.viij. phisice ascultationis tex.com.lxxv. non tamē quodlibet eternū perfectius est ipso corruptibili hoc enim fuit causa erroris antiquorum in opinando materiam esse solam substantiam ⁊ naturaz vt habetur in.ij. de phisico auditu in.tex.com.x. ⁊ in.viij. prime philosophie in.tex.com.viij. contingeret etiam hominem non esse pfectissimuz animalium contra sententiam. Arist. in.ij. libro de partibus

Themistius.

de partibus animalium. cap. x. vbi habet quod solus homo ex animalibus nobis cognitis diuinitatis particeps est aut omnium maxime nam vita hominis naturalis non est nisi vsq; ad. lxx. annos si vero est opinio medicorū quod tempus iuuentutis sit vsq; ad. xxxv. annos ⁊ tempus profectus ⁊ iuuentutis est equale tempori defectus ⁊ senij ⁊ magister dixit videlicet. Ari. quod vita est media inter. lxx. annos ⁊. xc. vt recitat. Com. in. ij. de generatione ⁊ corruptiōe in tex. com. lviij. attamen elephas vt scribit. Ari. in libro. viij. de natura animalium capite. viij. secūdum aliquos ducentos annos secundum vero alios tricētos viuere perhibetur. ¶ Nec pfectio entiū attenditur circa multitudinē indiuiduorum in eadem specie nam in mineralibus ⁊ lapidibus videmus plerumq; rariora esse in nobilioribus naturis quam in vilioribus similiter etiam in animalibus ⁊ plantis longe plures. n. sunt lapilli in litore maris quam iacinti aut topazij ⁊ longe plures sunt ficus aut nuces quam pini cupssus ⁊ palme. ¶ Nec pfectio entiū principaliter attenditur penes localem distantiam nam licet verum sit quod nobiliori enti debetur nobilior locus vnde. Arist. ꝑ. celi ⁊ mundi tex. com. xxii. inquit omnes gentes ⁊ greci ⁊ barbari cum qui sursum est locus deo attribuunt vt pote immortale immortali coaptatum sit impossibile enim aliter. Tamen non est ista prima ratio ex qua rerū perfectio venatur: Alioquin pisces qui degunt in aqua ⁊ aues in aere essent hominibus perfectiores amplius autem contingeret terram sursum locatam nobiliorem euadere igne deorsum existente: vnde etiam beatus dionisius in libro celestis hyerarchie ⁊ etiam in suis epistolis expresse testatur quod beate mētes in sua perfectione non mensurantur penes localem distantiam si enim angelus supremi ordinis locaretur in loco infimi ordinis ⁊ angelus infimi in ordine supremo adhuc angelus iste sic sursum locatus esset distantior in perfectiōe. ⁊ beatus gregorius inquit quod diabolus vbicunq; fuerit semper in inferno est vnde licet. Com. xij. metha. com. xliiii. contra ptolomeum ponat ordinem in intelligentijs ⁊ orbibus vniformiter attendi in nobilitate ⁊ ignobilitate ista tamen non est prima rō sed est a signo non p cām nō. n. ignis est terra nobilior qr locus ignis ē nobilior loco terre sed qr ignis ē terra nobilior ideo natura tribuit ignem esse in nobiliori loco qm̄q; dem natura rerū nobiliorū maiorē gerit sollicitudinem. Nō etiam eadem ratione perfectiorem rerum principaliter ex operationibus potest venari qr operationes sunt signa operātium causaꝝ. Nec ex multitudine aut paucitate actionum simpliciter ⁊ absolute vnū ens alio perfectius iudicari pōt: licet enim in caducis ⁊ mortalibus quod plures actiones habet perfectius sit ⁊ quod pauciores est imperfectius vnde testantur hoc elementa que sunt imperfectissima omnium ⁊ hñt pauciores actiones quā mineralia ⁊ mineralia pauciora vegetantibus ⁊ vegetantia pauciora brutis ⁊ bruta hominibus: In eternis tamen secundum mentem. Auer. in. ij. celi ⁊ mundi in. tex. com. lxiij. oppositum contingit hoc tamē in istis est signum non causa sicut inuenti pz. ¶ Dicamus igitur quod prima mensura entium in entitate ⁊ perfectione inquantum entia sunt ⁊ inquantum perfecta sunt est primum in entitate ⁊ perfectione quod est deus gloriosus qui est prima causa entitatis ⁊ veritatis ⁊ omnis perfectionis secūdo prime phe. tex. comen. iiij. vnū quodq; est maxime tale pp̄ quod alijs inest vniuocatio ⁊ ideo penes accessū ⁊ recessum ad primū rerū perfectiones a priori venantur vnde quarto prime phe. tex. com. xviij. illud ē verius quod est primo vero propinquius ⁊ primo celi tex. com. c. a primo quidem principio communicatum est esse ⁊ viuere omnibus his quidem clarius his vero obscurius ⁊ secundo celi semper id melius quod est optimo propinquius ⁊ com. in com. lxiiii. inquit distantie entium sunt valde diuerse in hoc ⁊ pro hoc facit auctoritas eiusdē. xij. meth. tex. com. xliiii. ¶ Amplius in predicamentis docuit substantias secundas que sunt species magis dici substātias per appropinquare primis magis q̄ sunt maxe substātie. ¶ Amplius. x. ethicoꝝ cap. iiij. secundum viuū quod que optima est operatio optime dispositi ad potentissimum eoꝝ que sunt sub ipsa hoc est circa optimū obiectū talis operationis ¶ Amplius primo posteriorum docuit per comparationem ad prima principia que sunt prima incertitudine ⁊ cognitione venari prestantiam demonstrationū in scientijs nāque procedunt ex proximioribus primis principijs sunt maioris certitudinis ⁊ nobilitatis ⁊ pmo phisice auscultationis. tex. com. liiii. preponit opinionem antiquorū qui posuerunt pro principio materiali aliquod mediū opinionibus illorum qui posuerunt vnum ex extremis elementis ⁊ opinionem eorum qui posuerunt aerem preponit opinioni eoꝝ qui posuerūt aquam ⁊ cā vt inquit ibi. Com. nō est nisi qr tales comparatiōes hñt ad verum subiectū quod est prima materia que oīno latet pp eā eē eius in potentia nā qualitates ⁊ ꝓprietates sunt minus sensibiles in medijs quā l extremis ⁊ q̄litates aeris sunt minus sensibiles qualitatibus ipsius aque ¶ Amplius in. vi. ethicoꝝ ca. ꝑ. hoc precipit inquit enim in omnibus dictis habitibus quēadmodum ⁊ in alijs est quoddam signum ad quod inspiciens rationem habens intendit ⁊ remittit ¶ Amplius attestant veritati ꝓposite ꝓpositionis omnes medici qui ponunt corpus temperatum esse metrum ⁊ mensuram respectu omnium aliorum vnde. Gale. in secundo parue artis asserit quod ē sicut statua policreti Aduerte tamen quod hoc intelligitur in bonis quod per accessum ad summū debet fieri comparatio fallit autem in malis qr non datur summū malum sicut quidam opinati sunt qui posuerunt vnum deum boni ⁊ aliū mali non enim datur malum simpliciter vt pbat. Ari. in. iiii. meth. ⁊ dionisius in libro de diuinis nominibus in cap. iiii. sed in

Dionisius de celesti hyera.

Positio ⁊ Pla.

regni ꝛ sequaces eoꝝ volentes Auer. p hoc vo-
luisse scientias ordinarias ꝓcedere p demōstra-
tionem pp qd que sic incipiendo ꝛ demōstrādo
p causas remotiores ꝛ demum p causas ppin-
quas. Non aīaduertētes demonstrationē p cau-
sas remotas nō esse de numero demonstrationū
pp qd imo sunt de numero signoꝝ ꝛ demonstra-
tionum qa vt notat expresse Arist. in p poste. qd
non aduertit ille bonus Jacobus de forliuio qui
asserit de mēte plusq̄ Commentatoris demonstra-
tionem pp qd in via resolutiua incipere ꝛ fieri
p causas remotas cum falso sibi illud imponat
ꝛ manifestant excepla eius. Nec animaduertunt
Auer. auctoritatem eandem esse cum illa Arist.
in qua iubet ab vniuersalibus esse incipiendum
ꝛ ꝓcedendum ad particularia vbi omnes ex-
positores illud de ordine doctrine intelligit fuis-
se dictum. Manifestuz est aūt qd cause prime en-
tium sensibiliū in naturali phylosophia non in-
uestigant p demonstrationem pp qd sed p de-
monstrationē signi sicut est prima materia ꝛ pri-
mus motor. ¶ Sz qd decepit ipsos fuit qr nō
distinxerunt inter ordinē doctrine ꝛ viaz doctri-
ne vnde falsus est sermo eoꝝ. Nam doctrine or-
do non est nisi habitudo ꝛ essentialis dependen-
tia in scibilibus scientie sm prius ꝛ posterius cō-
siderationi subiciuntur ꝛ talis est vt a remotio-
ribus ꝛ vniuersalioribus ꝓcedamus qd in ple-
risq̄ locis obseruat Arist. vnde in libro physico-
rum prima ꝓponuntur cōsiderande ꝛ inuestigan-
de cause ꝛ principia vniuersalium reꝝ sensibi-
lium ꝛ communia accidentia oībus sicut tempus
motus ꝛ locus deinde in sequentibus libris de-
scēdit naturalis sm ordinem ad causas magis
particulares. ¶ Proposita aūt ꝓpositio veritatē
hz in vniuersalibus p vniuocationem dictis sal-
tē aūt in communibus cōmunitate Analogie qr
in talibus ordo doctrine incipit a priori analo-
gato sub illo in quo simplr ꝛ absolute saluatur
natura eius, in alio aūt sm qd ꝛ sm respectuz.
Argumento est processus Arist. in scientia diui-
na vbi posita diuisione entis in sbam ꝛ accidēs
incipit in. vij. metha. pertractare prius de substā-
tia in qua simplr ꝛ absolute ꝛ p saluatur natura
entis ꝛ deinde de accidente in quo saluatur sm
qd ꝛ sm respectum. Et ita prius occurrit in or-
dine doctrine cognitio substantie quā cognitio
entis aut accidentis vnde Arist. in. iiij. metha.
tex. com. ij. vbi dixerat qd ens dr de entibus sic-
sanus de sanis inquit Palā ergo qr ꝛ entia vni-
us est scientie speculari inquantum entia vbiq̄
vero ꝓprie primi est scientia ꝛ ex quo alia pen-
dent ꝛ pp qd dicuntur ergo si hoc est substātia:
substantiarum oportet principia ꝛ causas hēre
phylosophū. Et. vij. prime philosophie vbi dixe-
rat qd substātia est simplr primum ens rōne co-
gnitione tpe ꝛ natura respectu accidentiū conclu-
dit in tex. co. v. Quapp nobis maxime ꝛ primū
ꝛ solum vt est dicere de sic ente speculādum Et
in principio. xij. metha. hoc idem asseuerat vbi
hz qd de substantia theoria est qr substantiaruz
principia ꝛ cause querūtur ꝛ pbat ibi p rōnes
quare de substantia dz esse cōsideratio vt poteris

videre in tex. [illegible] ¶ Etiā aīaduerte ꝛ cōside-
ra diligēter qd nō inuenies in scia diuina q̄ est
d substātia ꝛ ente Ari. prius determinasse de en-
te demonstrando ꝓprietates de ipso in ꝓpria for-
ma ꝛ deinde de substantia ita qd ex entis cogni-
tione deducat nos ad cognitionē substātie sz po-
tius cō qr natura entis saluatur in substantia prī-
cipalr ꝛ ex eius cognitione deducit intellectus
ad cognitionē entis ꝛ accidentium lz sm rōnem
passiones ille ꝓpetant substātie rōne entis ꝛ ista
est opinio ponentium entis analogiā ꝛ Albertus
magnus longe an nos istā limitationē posuit di-
cēs qd in multiplr dictis incipiendū est ab eo
qd principalius ē qr cognito eo de quo p prius dr
ntā illius cōis redditur manifesta. ¶ Mihi tn̄ vr
qd ista ꝓpō famosa sicut multe alie istius gene-
ris veritatē hz vt in pluribus. Nā i q̄sqz inueni-
mus oppositum obseruasse Arist. Nā i p celi primo
determinat qd celū nō ē generabile neq̄z corru-
ptibile deinde aūt generalr inquirit vtrū oē i ge-
nerabile sit incorruptibile vt manifeste fatetur
Arist. ibi i tex. co. xix. vbi hz ad quos nālr q̄dē
de celo dictū ē: vlr aūt de oībus speculabilibus
erit ꝛ de hoc manifestū vbi manifeste fatetur se
prius disputasse in particulari cōtra Platonē argumē-
to celi i particulari qd nō ē generabile neq̄z cor-
ruptibile ꝛ deinde i vli vbi pbat oē eternū a pte
ante eē eternū a pte post ꝛ ecōuerso. Et vt sciās
qd ē qd facit difficultatē i hoc ē qr ordo doctri-
ne i scientijs ꝓsertim q̄ nō ꝓcedūt ex notioribus
nē ꝛ nobis q̄les sunt mathematice q̄nq̄z attēdit
sm naturā scibiliū ꝛ q̄nq̄z attēdit pertes habiliorē
tradendi modū vt talis scia a nobis hēri pt. Et
iō ordo scie ex nā scibiliū ds a prioribus ꝛ cōiori-
bus ꝛ vlioribus ꝓcipere: sz nō sp sic ꝓcedit qm
artifex tradēs illā respicit modū quo facilius
ꝛ expeditius pōt tradi p doctrinā nobis ꝛ hec
ego colligo de intētione phi ꝛ Com. Auer. i. ij.
metb. t. c. i. vbi igt principiū doctrine nō ē semp
principiū rei sz vn̄ qs facillime addiscēs erit aliqñ
vbi Com. i co. v. hz ista verba principiū doctrine
i scia ē aliud ab eo qd ē i rei veritate principiū
sic fec Ari. i multis locis. Et ex hoc pz quo tot
ꝛ tāte altercatiōes i[n]choate post Ari. i principio li-
bri metheoroꝝ. Et more p Auicē. i. vi. natu. ꝛ p
Auer. i lib. metheororū. Et p latinos nros istā volūt
alaz cōciliari phi i scia lz nō ad id qd de facto obser-
nauit Ari. Auicē. n. ꝛ Auer. ꝛ mag. Alber. ꝛ di-
uus Thomas ex latinis i hec sunt cōcordes. tm̄
li alij qd i ordine doctrine scia de vegetabilibus
ꝛ plantis ꝓordinari lib. de aīalibus. Nā ꝓcer-
dūt sup ꝓposito fundamēto qd vniuersaliora fm
ordinē doctrine ꝓcedūt ultimis vlia ala aūt ve-
getatiua cōior ē ala sensitiua ꝛ nā pori i mortali-
bus. Et cū hoc met fundamēto ꝓcessit Ari. i. ij.
de ala i tex. co. xxxiiij. vbi iqt q̄re p de alimē-
to ꝛ gñatione dicēdū ē vegetatiuā. n. ala ꝛ aliis
est pma ꝛ maxie cōis potētia ē ale sz quā inest
viuere oībus sup qbus vbis notat Comen. hec
vba. Et innuit qd pp priorē ꝛ eius vlitatē opz
ꝓponi i cōsideratiōe: vle. n. ē notius apd nos ꝛ p
priū vt dictū ē alibi. Et tn̄ Arist. de facto in phi. i

C

metheoroꝝ hunc ordinē penes hmōi fundamē/
tum ꝯsiderādo pretermittit. Nam vt inqꝫ Alex.
affrodiseus in comento illius libri Aristo. in illo
loco est tanq̄ȝ arbiter. ꝛ tāq̄ȝ in medio mari phy
losophie ꝯstitutus Nā cū in precedētibus libris
de quoꝝ ordine nullus vnquā adhuc dubitauit
f. in lib. de principijs ꝛ de motu vȝ in libris octo
phyſi. ꝛ de celo ꝛ mundo ꝛ de generatione ꝛ cor
ruptione pertractauerit sufficienter. Nunc me/
theorologica ſm ordinē ſcibiliū agreditur ꝛ
hic decernit quo velit dirigere intentionē ſuaȝ
vt ad terminum nauigationis attingat. Manife
ſtant aūt verba eius qḋ ipſe preordinat librū de
animalibus libro de plantis. Inquit .n. pertran
ſeuntes aūt de hijs ſpeculabimur ſi quid poſſu
mus ſm inductum modū aſſignare de aīalibus
ꝛ plantis ꝛ vīr ꝛ ſigillatim. Et in principio libri
de ſenſu ꝛ ſenſato: inquit qm̄ aūt de anima ſm
ſe ipſam determinatū eſt prius ꝛ de virtute qua
libet ex parte ipſius ꝯñs eſt facere ꝯſiderationē
de aīalibus ꝛ vitam hñtibus oībus. Et in fine li
bri de cauſis longitudinis ꝛ breuitatis vite expl
ſe. Inquit ſed de hijs in hijs que de plantis de/
terminabiť. Nunc aūt de alijs aīalibus dicta eſt
eā de magnitudine vite ꝛ breuitate vite reliquū
aūt nobis ꝯſiderare de iuuentute ꝛ ſenectute ꝛ
vita ꝛ morte hijs .n. determinatis finem vtique
hēbit de aīalibus methodus. Ubi de facto Ari.
vult librum de aīalibus precedere librū de plā/
tis. Nam hic ordo doctrine attendiť penes aliā
cāȝ vȝ penes illud: vnde qꝫ facillime pōt adiſce
re. Facilior aūt tradita eſt ſcientia de aīalibus
q̄ȝ ſciētia de vegetabilibus ꝛ plantis tā quo ad
organa quam ēt quo ad operationes ꝛ ꝓprieta
tes: vnde Comen. in .ij. de aīa inquit ꝛ Ariſt. in
tex. com. vi. organa aūt ꝛ plantarū ſunt partes
ſed penitus ſimplices vt folium fructiferi coo/
perimentum vbi Comen. Et cum narrauit qḋ
oē corpus viuum eſt organicum ꝛ hoc fuit mani
feſtum in aīalibus ſed latuit in plantis incepit
demonſtrare qḋ organa exiſtant in plantis ope
rationes ēt ꝛ ꝓprietates aīaliuȝ ſunt magis ma
nifeſte ꝛ ſenſate q̄ȝ operationes ꝛ ꝓprietates plā
tarū ꝛ plures ſunt quā in plantis qꝛ ſortita ſunt
nobiliorem formam ꝛ vt inquit Comen. in .ij. ce
li ꝛ mundi in comen. lxiij. In rebus mortalibus
quanto aliqḋ nobilius eſt tanto pluribus actio/
nibus ꝯſequiť finem ſuum ꝛ ſuam perfectionē ꝯ
ſecus aūt eſt in rebus ſeparatis a mā. ¶ Et ſic
ēt fecit in .ij. de aīa vbi de ſenſibus prius incipit
a viſu q eſt poſterior tactu ſm naturā. Nam ta
ctus eſt primus inter oēs ꝛ eīs oībus aīalibus
ſed viſus non eſt niſi in perfectis ſm Ho igitur
ordo ſcientie ſemper a communioribus ad parti
cularia ꝓficiſcitur imo variat iſte ordo q̄nq̄ȝ re
ſpiciendo ēt capacitatem addiſcentis ſm quē ſa
cillime pōt adiſcere. Auicē. aūt in .vi. naturaliū
noluit reſpicere hoc ſed ordineȝ nature ſcibiliū
ꝛ ita prius incepit a tactu ꝛ vltimo deuenit ad
viſum nam tactus eſt prior via generationis ꝛ
via vniuerſalitatis lȝ viſus ſit prior via ꝑfectio
nis. ¶ Et mirū eſt de viris iſtis illuſtribus quo

tantam vim in iſta qōne faciant fundantes ſuas
poſitiones ſuper ꝓpoſitiones que vniuerſaliter
verificari non pñt vt qḋ communiora debent eſſe
priora ꝛ ſimpliciora ꝯpoſitis ꝛ forma materia ꝛ
p vitam meam multotiens viri magni decepti
ſunt ex hoc qꝛ credunt famoſas ꝓpoſitiones in
philoſophia ꝛ in ſcientia diuina ſemper veras
eſſe cuȝ tū plures ſint vere ſicut frequenter. Nā
ſicut ea que a natura ſunt quedam ſunt ſemper:
ꝛ quedam ſunt frequenter ſic ꝓpoſitiones natu
rales quedam ſunt vere ſemper ꝛ quedam ſunt
frequenter nā ſicut res ſe hȝ ad eſſe ſic ꝛ ad ve
ritatem ex eo enim qḋ res eſt vel non eſt reddiť
oratio vera aut falſa ꝛ ſi bene cōſideras longe
plures ſunt propoſitiones in ſcientijs de re/
bus in materia variabili exiſtentibus que ſunt
tales vt plurimum q̄ȝ ille que ſunt ſemper tales
Cuius argumentum potiſſimum eſt qḋ demon
ſtrationes ſimpľr dantes cām ꝛ eſſe in talibus
ſunt rariſſime ꝛ ita eſt de ꝓpoſitionibus medi/
cine ꝛ in cōſimilibus ſine dubio ꝛ multi ex hoc
ſunt decepti. ¶ Dicamus igiť ad eoꝝ ꝯcordiā
qḋ ſi ordo doctrine attendiť penes ſcibilia liber
de plantis dȝ ꝓcedere librū de aīalibus ꝛ hoc re
ſpexit Auic. que oēs fere latini ſequunť ꝛ Auer.
in libro metheoroꝝ. Si vero ꝯſidereť quo ad fa
ciliorem modum traditionis oppoſitum contiň
git ꝛ hoc obſeruauit Ariſt. ad hoc ꝛ oēs greci ex
poſitores. Concludamus igiť qḋ ordo doctrine
non ſemper a communioribus ꝓficiſciť ꝛ hoc cō
ſiderans Auicēna dixit in ꝓncipio libri ſexti na
turalium placet aūt mihi ponere ipſum ſextum
in ordine. Et qui voluerit aliter ponere non ꝓ
hibeo ipſum.

Cā er
roris
multo
rū i ſci
entijs.

Conci
liatio
oium
iſtorū.

¶ Materia nō eſt quid nec q̄le nec aliud alioꝝ qb⁹ ens eſt determinatū.

p. xv.

PRopoſitio iſta eſt phylo/
ſophi in .vij. pri
mę phyloſophię in tex. co. viij. ꝛ vo
luit aliqui illam non eſſe de mente
Ari. ſed de mente antiquoꝝ quoꝝ
opinionem recitat ibi volentiū ſolā materiā eſſe
ſbam ꝛ hoc videnť ꝓma facie ꝑſuadere ex epilo
go philoſophi in illo textu inqꝫ .n. Ex hijs ergo
ſpeculātibus accidit ſbam eſſe māȝ ſed īpoſſibi
le ꝛ enim ſeparabile ꝛ hoc aliqḋ ineſſe vť maxi
me ſbe: quapꝑ ſpēs ꝛ qḋ ex ambobus ſba vť eē
magis quā mā. ¶ Sed iſta poſitio ſtare nō pōt
Tū qꝛ antiqui ꝯ quos arguit phyloſophus non
loquebanť de prima mā que vere eſt in potētia
ad oīa predicamēta qꝛ illa nō fuit cognita vſq̄ȝ
ad tēpora Platonis ꝛ Ariſt. vt dicit Comen. in
ꝓ phyſi. imo ſolus Ariſt. potuit vere pertingere
ad verā materie ꝓme notitiā qꝛ Plato nō diſtin
xit inter materiam ꝛ priuationē vt patet primo
phyſi. tex. com. lxxix. imo vt recitat Ariſt. in ꝓn.
ſecūdi libri de generatione ꝛ corruptione tex. co.
ij. ꝛ patet ēt per longum proceſſum in erroribus
primi phyſi. quod antiqui loquebantur de prin
cipio materiali que erat ſubſtantia quedam in
actu ꝛ erat

Sco. l
vij. ſue
meth.
.q. v. ꝛ
Anto.
Andr.
.q. vij.

Imp.

actu & erat corpus licet in illa fuerint diuersificati qr nonnulli dixerunt illud esse aquam nonnulli aerem & sic de aliis. ¶ Amplius textus dicit. Dico aūt materias q̄ s̄m se nullatenus est neqȝ qd neqȝ quantitas ꝯsuetudo aūt Arist. est vbi hȝ cō similem modum loquendi quod loquitur ex mēte propria sicut notant in simili expositores greci in libro priorum vbi Arist. inquit terminū aūt voco in quem resoluitur propositio & super lib. de interpretatione de nomine & de verbo infinito idem notant ¶ Amplius Comen. in comē. dicit illam descriptionem esse de mente phylosophi nam epilogando s̄m expositionem suam Auerr. illas rōnes antiquorum vna cum conclusione que sequebatur ex illis. Dicit deinde incepit declarare qualis materia est ista & dicit. Et dico materiam .i. intelligo materiaȝ illud quod est existens per se .i. est ens absolutum iste enim est modus loquendi Auer. in ꝑ. cap. de substātia orbis dum loquitur de prima materia ponendo differentiam inter ipsam & suaȝ potentiam: inquiens sed posse quo sustētatur hoc subiectum differt ēt a natura subiecti quod substantiatur per hoc posse in hoc: quod posse dicitur respectu forme. Hoc aūt est subiectum elementum vnū eternum existentium per se quorum substantia est in posse. Vult dicere ꝙ natura materie est vna substantia eterna & per cōsequens est ens quoddam absolutum in quo fundatur potentia que est relatio. Et breuiter Comen. dicit ꝙ materia nō est substantia nec accidens sed est in potentia ad oīs decem predicamenta vt declaratum est in phẏsicis vbi patet ipsum velle illam declarationem esse de mente Arist. & ita sequitur ēt Albertus cognomento Magnus & diuus Thomas. ¶ Amplius Arist. x. metha. ex mente preprua dixit materiam negatione cognosci vt pȝ tex. co. xxiii. ¶ Alii aūt qui volunt concordare illos q volunt esse discordes. Dicunt quod ista propositio est de mente Arist. & est ēt de mēte Platonis & dicunt quod ens sumit bifariam. Uno modo vt distinguitur contra nihil. Alio modo ꝓ ente quod diuiditur in decem predicamenta. Et tūc dicunt Arist. dum dixit hic materiam non esse quid neqȝ quantum manifeste negat ipsam esse ens isto modo quo determinatur p decem predicamenta vnde isto modo dr̄ non ens sed sumēdo non ens quod est idem quod nihil sic materia dr̄ ens. & isto modo dicunt Platonem ēt dixisse materiam esse non ens vt distinguitur non ens ꝯtra ens quod diuiditur in decem predicamenta: sed non est non ens qđ est idē qđ nihil imo isto mō mā est ens: ¶ Sed ista positio nullo pacto stare pōt qr certum est qđ Arist. in vi. metha. tex. co. iiii. & in principio septimi diuidit ens extra alaȝ in decem predicamenta ꝓposita aūt multiplici seu quatruplici acceptione substantie substantiam in quarta significatione diuisit in materiam formam & in substantiam cōpositam ex materia & forma. Manifestum est aūt qđ substantia talis est sub ente qđ diuidit in deceȝ predicamēta vt arguat sic Materia est substantia & substantia est ens: ergo materia est ens p regulā maximam in logica qn̄ alterum de altero predicat quicquid predicatur de predicato predicat & de subiecto vnde querendum est ab istis an substātia que est vnum de condiuidentibus ens predicat de materia aut non. Si predicat ergo qcqd predicat de ꝑdicato vt supra deducat Si dicas non predicat talis substantia sed est alia sba que est inferior ad ens qđ distinguit ꝯtra nihil & ita oportet ēt dicere de accidente qđ erit vnum accidens qđ ꝯdiuidit ens cum tali sba qđ diuidit ꝯ nihil. & ita erunt due diuisiones entis in sbam & accidens. Et ita Arist. fuisset diminutus in prima phylosophia. ¶ Amplius hoc est ꝯtra Arist. in principio. ii. de anima q diuidit ens in decem predicamenta & substantiam deinde diuidit in materiam formam & in substantiam ꝯpositaȝ ex materia & forma & Comen. ibi. Et lucidissimus Themistius fatent hoc & ꝓbant qđ tam forma quam materia sunt substantie qr sba nō fit ex nō substantiis. ¶ Amplius Arist. vii. metha. te. co. viii. volens ꝓbare diuersitatem materie ab aliis ostendit id p hoc qđ oīa alia ꝑdicamēta accidētium dicunt de sba. Substātia aūt dr̄ de materia igitur substantia q̄ est vnum de cōdiuidentibus ens predicat de materia ergo & ens tale ꝑdica. ¶ Preterea querēdū est ab istis cū oē ens aut sit reale aut sit rōnis aut in ala aut extra alam istud ens qđ distinguit ꝯ nihil qd est aut est extra alam aut in ala vel sub aliis verbis ens reale vel ens causatū ab ope ale Si dicas qđ ē ens reale tūc sic ens extra alam diuidit p sbam & accidēs ergo materia isto mō erit ens extra alam & ꝯtinebit sub ente qđ diuidit in decē predicamēta. Si aūt dicas qđ tale ens nō est aliqd reale sȝ rōnis: ergo mā ē ens rōnis. Et p ꝯn̄s sbum trāsmutationis sbalis & ps sbe ꝯposite realis est aliqd ens rōnis. Preterea Arist. reprehēdit Platonē in ꝑ physice auscultationis in tex. co. lxxix. qr nō distinxit Plato inter materiā & priuationē Et ipse ostendit talē differentiā s̄m rōnē qr priuatio vt inqt p se nō est ens sed materiā nō eē s̄m accidens & materia est ꝓpe substantiā aliqualr priuatio aūt nullatenus. Tūc priuatio est p se nō ens materia nō est p se nō ens: ergo priuatio distinguit a materia rōne. Tūc arguo sic qn̄ n̄ ens p se dr̄ de priuatione in quo sensu sumit aut ꝓ eo qđ est nihil aut ꝓ eo qđ diuidit ꝯ decē ꝑdicamēta si primū. Tūc vera est maior: sed minor erit hoc mō falsa qr materia nō est p accidēs nō ens qđ distinguit ꝯtra nihil qr est ens p se qđ diuiditur ꝯtra nihil mō in ꝑdicatis q̄ p se dicunt vel in ꝑ mō vel i scđo mō dicēdi p se de aliquo qr q̄ p se insunt necessario insunt opposita illoꝝ ꝑdicatoꝝ nō pñt inesse nec p se nec p accidēs sicut si rōale p se dr̄ de hoīe irrōnale nullo pacto nec p se nec p accidēs dici pt̄ de illo ¶ Si āt dicas priuationē eē p se nō ens qđ distinguit ꝯ ens qđ diuidit in decē ꝑdicamēta hoc ē falsuȝ qr priuatio ē nō ens p se vt est idē quod nihil sȝ aliud est hoc non ens & illud s̄m vos quare: preterea dato qđ maior illo modo vera sit tunc minor secundum

Marginalia: Opiō. modernorum — Impugnatio

vos est falsa qꝛ sumendo nõ ens quod opponit enti quod diuiditur in decem predicamenta materia per se est non ens illo modo ⁊ non per accidens: si autem sumatur nõ ens alio modo in maiori ⁊ alio modo in minori. Tunc argumentum philosophi erit in q̈tuor terminis. ¶ Amplius idem est ens extra animam qḋ diuiditur p̱ substantiam ⁊ accidẽs ⁊ quod diuiditur per potẽtiã ⁊ actum. Et quod diuiditur per vnũ ⁊ multa vt dicit Comẽ. in prologo paruo super. vij. prime philosophie sed. Arist. xij. metha. volens inuestigare cuiusmodi eẽ sit esse materie ideo prepsuit diuisionẽ entis qua diuidit p̱ potentiã ⁊ actũ in oĩbus predicamẽtis ⁊ ista ẽt est opinio Alex. ibidẽ vnde. Arist. ibi in. tex. com. viij. pposita diuisiõe entis q̃s posuerat in nono d̾ potẽtia ⁊ actu ostendit ibi quõ materia ꝯprehenditur sub altero membro illius diuisiõis vꝫ quod ẽ ens in potentia: Sed tale ens vt diximus diuisum per potentiã ⁊ actũ ẽ ens qḋ diuiditur per decẽ predicamẽta naꝫ vt inquit. Com. ꝑ de anima com. vi. actus ⁊ potẽtia sunt dñe entis valde opposite ⁊ circuiũt oẽ predicamentũ. ¶ Et confirmat̾ qꝛ Arist. xij. metha. inquirit per longũ ꝓcessum an pn̄cipia decẽ predicamẽtoꝝ sint eadẽ vel diuersa. Et tandem ꝯcludit qḋ sunt eadẽ ꝓportione qꝛ actus ⁊ potentia sunt in vnoquoq; predicamẽto ꝓportionabilr̄. Et ostẽdit qḋ principia ꝓxima decẽ predicamẽtoꝝ sunt diuersa principia autẽ remota sunt eadẽ vt pꝫ ibi in. tex. com. xxij. Talia aũt sunt pn̄cipia predicamẽti sbe. s. potentia actus sed potẽtia in predicamẽto sbe reducit̾ ad mãm. Et actus ad formã vt dicit. Comẽ. expresse in. xij. metha. in. com: xxvi. igr̄ sub ente qḋ diuidit̾ in decẽ predicamẽta cõprehenditur ipsa mã ſm sententiã. Arist. vnde non ẽ credendũ de tãto philosopho qḋ i scĩis speculatiuis q̃rum finis ẽ veritas aliud dixerit ⁊ aliud sensenserit quõ enim. ꝑ. phisicoꝝ. tex. com. lxxix. inquit d̾ Platone tangentes quidẽ igitur ⁊ alteri quidẽ sunt ipsam sed non sufficienter. in quo. n. vel ad quid reprehendit Platonẽ si illa met fuit eius opĩo. ¶ Confirmat̾ qꝛ plotinus in tractatu quẽ facit de mã capite. xiij. expresse testat̾. Ari. a platone in hoc dissentire ⁊ nitit̾ soluere argumẽta. Arist. ꝯ. Platonẽ ostendendo mãm nullo modo distingui a priuatiõe q tamẽ precipuus fuit inter sectatores. Platõis: ¶ Sed quid cause fuit

Cã erroris.

qḋ aliꝗ decepti sunt. est qꝛ cum. Arist. fuerit discipulus. Platonis quem. xxiij. annos audierat nõ possunt suspicari illum potuisse ſm rẽ ꝯtradicere magistro. Et mirabile est de multis illustribus doctoribus qui voluit ꝯcordar̾ illos q voluit esse discordes ⁊ boccius q̃n̄q; ꝓmisit se facturũ hoc. ¶ Sed videant isti. Aristo. tertio celi. tex. com. ci. vbi disputaturus ꝯ. Platonẽ an mũdus sit generatus premittit qḋ disputatio debet esse remota ab amor̾ ⁊ odio ⁊. Com. in. com. reddit cãm qꝛ maxima cã diuersitatis ẽ amor ⁊ odium ⁊ tertio celi. tex. com. lxi. redẽs cãm obq; l pluribus errauerit. Plato in nãlibus inqt hoc fuisse ꝑꝑ amorẽ magistri ⁊ geometrie vñ plerũq; ipsum appellat iuniorẽ socratẽ. Et ꝑ. ethi. cap. vij. inqt d̾ q̃õne i lla. d̾ ideis qḋ illa. q̃stio p̱ ardua ẽ ob amicos q ideas introduxerũt. Sꝫ pro defensiõe veritatis ẽt ꝓpria impugnar̾ oporter̾ ꝓsertim phos magis forsan existimãdũ ẽ. Nã cum ambo sint amici: piũ ẽ veritatẽ in honor̾ ꝓferre ⁊ h multũ accidit ꝯfiliatori ⁊ medicis volẽtibus Arist. cũ. Gal. ꝯcordar̾ cũ tñ. Ga. de cõposito cõtra. Arist. in illis q̃õnibus velit eẽ discors: ¶ Et non ẽ mirũ si hac nostra tẽpestate sit multitudo erroꝝ in oĩ scĩa qꝛ expositores faciũt quãdã ꝯfusionẽ ex diuersis scĩetijs ex qbus nõ ꝓt ꝓuenire vnus actus sic dãnauit. Auer: Auicen. qꝛ sermo eius semp inuenit̾ medius inter peripatheticos ⁊ loquẽtes ⁊ deus sit dator auxilij in tãta ꝯfusiõe

Cã erroris ꝯfiliatoris.

¶ Reuertamur igr̄ ad ꝓpositũ theorema ⁊ dicamus mãꝫ hꝫ se nõ eẽ qd̾ i. q̄ditatẽ in actu nec quãtitatẽ nec aliqḋ ex alijs accidẽtibus p̱ q̃ diuidit̾ ipsum ens. ¶ Bone deus quõ. Allucinãtur ingenia in re notissima vbi. n. locũ manifestũ habemus in ipsomet. Arist. in. quo se ipsum declarat manifestũ ẽ. n. de mẽte eius in. ꝑ. phisice auscultatiõis soluẽs rõnes antiquoꝝ negãtiũ gn̄ationẽ ꝑꝑ rõnẽ illã que famosa erat apud eos qḋ si gn̄atio esset aut esset ex ente aut ex nõ ente nõ ex ente qꝛ ens nõ generat̾ neq; ex nõ ente qꝛ ex nõ ente nihil fit posita ꝑma solone deinde ponit secũdã in. tex. com. lxxviij. inquiẽs vnus quidẽ igit̾ modus hic est alius vero q̄n ꝯtingit eadẽ dicere ſm potentiã ⁊ actum hoc autẽ determinatuꝫ est in alijs p̱ certitudinẽ magis: vbi patet qḋ vult mãm non eẽ ens in actu q̄ est sbm gn̄ationis nec eẽ nõ ens ꝑse ⁊ simpliciter sed ẽ ens mediũ inter actũ ⁊ purũ nihil vꝫ est ens in potẽtia ⁊ ideo q̄n. Arist. dicit mãm nõ esse quid non intelligit qḋ nullo modo sit sba in quã diuisum ẽ ens vna cũ accidente sed intellexit quod nõ est substantia in actu hoc aũt nõ est inferre ipsam non ens esse. ⁊ negare entis rõneꝫ qḋ in decẽ ꝑdicamẽtis determinatũ est sicut isti inferebãt

Opis ꝓpria.

¶ Sꝫ obiicies nã. Com. in. ꝑ. metha. in. com. xvij. inqt quod mã nõ hꝫ aliquã dispositionẽ neq; substantialẽ neq; accidentalem ⁊ per ꝯsequẽs vr̄ quod nõ sit neq; sba neq; accidens

Obiectio.

¶ Nisi esset qḋ ꝑ tanto dixit illud qꝛ nullã habet formã in actu de se sibi propriã neq; ẽt priuationem vt dicit expresse philosophus in. vij. meth. in. tex. com. viij. qꝛ vt inqt Com. si haberet. aliq̃ sibi propriã nõ esset igr̄ in potentia ad oẽm formã. ¶ Itẽ vt dicit in libro de substantia orbis nullã aliã posset recipere nisi illa corrupta qꝛ non potest subiectuꝫ habere nisi vna formã ⁊ ita si esset aliqua forma substantialis coeterna materie omnis transmutatio esset in accidentibus sicut deducit. Com. ꝑ. phisicoꝝ in comen. lxiij. ⁊. lxix. Et in libro de substantia orbis.

Solo.

¶ Sed adhuc remanet alia difficultas qꝛ si materia dicitur ens in potentia ita quod nullum habeat actum tunc igitur materia nihil eẽt ¶ Et cõfirmatur nam. Auer. in. celi ⁊ mũdi in. com. xxix. inquit quod ens in potentia fundat̾ in ente in actu ꝗ materia prius ẽ aliqua actualitas in se ⁊ deinde fundantur potentia in

Difficultas

Boecius vol. ij. editione llij. de iter petratione.

tentia in actualitate eius Et confirmatur etiā per lucidissimum Themistiū in primo phisice auscultatiōis vbi expresse testat quod materia in sua prima notione ꝯsiderata est quoddā ens actu Confirmat q2 certū ē qd̄ si mā dr̄ esse ī potētia ad oīa nō itelligit qd̄ sit in potētia ad seipsaȝ nihil.n.pōt respectu suimet eē ī potētia vn̄ prius mā fm̄ nām est actu mā deinde ē potētia ad alia ❡ Et ꝯfirmat q2 certū ē qd̄ mā cū sit īgn̄abilis ⁊ incorruptibilis pcedit via gn̄atiōis oēm formaȝ quomodo igr̄ intelligūt peripathetici dū dicūt māȝ nō eē qd nec qn̄tū aut q̄le: Sȝ eē ens in potētia ❡ Et pterea ens in potētia nō ē ens nisi sȝ qd vt dr̄ l.ix.metb.tex.com.vij.q2 sunt ētia ī aīa aut cogitatiua aut appetitiua sed ens in aīa est ens diminutū.vi.metba.tex.com.vltimi ⁊ ideo si mā ē ens in potētia ḡ nō ē ens aliter arguēdo eēt fallatia a sm̄ qd ad simpl̄r ⁊ ita iterū vr̄ seq qd̄ mā sit nō ens. Forte pp ista motiua hēricus de gandauo ⁊ Scotus coacti sunt ponere actū entitatiuū distintum ab actu formali vnde.Scotus in.vij.metb.q.v.⁊ in secundo sententiarum distintione.xij.q.secunda ⁊ ante ipsiuȝ henricus de gandauo in quolibetis videlicet quolibeto iiij.q.xvi.in qua querit vtrum angelus sit compositus ex materia ⁊ forma in fine illius questionis exp:esse hȝ ista verba Et qd̄ assumit quod distintio siue differentia est per actum vel p formam qualem non habet aliqua materia de se. Dicendum quod licet materia nō habeat de se actum forme habet tamen actum sue essentie ⁊ existentie: inquantum est effectus dei non existēs pure nihil. ❡ Sed aliquid in sua essentia ⁊ in existentia sua differens a forme existentia ⁊ ab eius essentia: licet in composito super actum sue existentie nata sit recipere actum.forme inquātum forma est actus compositi ⁊ materie in cōposito hec ille: Et Gregorius de arimino ideȝ sequitur in secundo sententiarum in p:eallegata distintione.xij.q.secūda articulo tertio. ❡ Dicimus nos ne sint contētiones de nominibus si p actum entitatiuum ipsi intelligant gradum entitatis vt idem sit dicere aliquid esse in actu entitatiuo quod est participare entitatem ita quod tale sit quedam entitas aut natura. Tunc sine dubio non est negandum materiam esse actum entitatiuum q: est quedam entitas ⁊ alia entitas ⁊ alia natura ⁊ alia substantia quam forma aut substantia cōposita ex materia ⁊ talis actus entitatiuus specialiter dicitur materia nam materia actu est materia non enim materia dicitur esse in potentia ad omnia simpliciter ita quod intelligamus ipsam esse in potentia ad se ipsam nam tunc omnino nihil esset materia igitur ex sua intrinseca ratione est materia sicut forma est forma ⁊ ideo materia non est forma. Sed sic materia actu materia ente est in secūda sui notione potentia ad alia p:uta ad omnem formam tam substantialem quam accidentalem ita pulcre declarat lucidissimus. Themistius in primo phisice auscultationis in digressione de potētia ⁊ priuatione materie q: inquit quod materia in se considerata est quedam substantia absoluta ⁊ est quodam ens actu non intelligas quod habet de se actum existendi sed est quedam entitas ⁊ que entitas materie nam materia est substantia quedam que non est forma nec habens fo:mam ⁊ sic vt alias declaraui ista consideratio pertinet ad primum philosophum. in tali autem substantia materie insurgit potentia ad omnem formam ⁊ hoc sibi contingit dum consideratur in secunda sui notione quando videlicet comparatur ad alia ⁊ sic intelligunt peripatetici dum dicunt materiam esse in potentia ad omnia videlicet q2 est in potentia ad alia a se: non q2 materia sit potentia materia hoc enim intellectus non capit si bene ꝯsideras: ❡ Alius intellectus esse potest quod per actum entitatiuum intelligamus actum existēdi in quo sensu ipsi capiunt q2 ponunt actum entitatiuum opponi potētie obiectiue ⁊ actum fo:malem opponi potentie subiectiue nam iste potentie separantur quia alicubi est potentia obiectiua vbi non est potentia subiectiua sicut in creatiōe mundi vbi ante sui creationem erat in potentia obiectiua ⁊ nullum tamen erat subiectum ex quo fieri posset. Sed q2 erat in virtute actiua creatoris inquantum poterat esse terminus creationis sic erat in potentia obiectiua. Et etiam distinguūtur iste potentie alia ratione q2 potentia subiectiua non multiplicatur ad multiplicationeȝ formarum sicut obiectiua ⁊ etiam potentia obiectiua non est sm̄ trāsmutationis sed terminus sed potentia subiectiua hn̄ ē sm̄ trāsmutationis ⁊ ita oē qd̄ est extra causam ⁊ intellectum sm̄ istos est in actu entitatiuo ita quod est ideȝ quod actus existentie ⁊ ita ponunt triplicem actum entitatiuum in composito videlicet vnum respectu materie alium p:oprium forme alium respectu tertie entitatis ⁊ ista est via istorum sine dubio. ❡ Dicamus nos quod huiusmodi intellectus non fuit de mēte peripatheticorum vt alias dñclaraui Nam sȝ ipsos qdqd ē possibile ex pte agētis ē possibile ex parte passi vn̄ ipsi.ix.metba.iii.tex.com.secundi diffiniūt potētiā passiuā p actiuā ⁊ actiuā per passiuā aliter.n.sequeret aliquā potentiā frustra ri in nā quod ipsi multum aborrent vn̄. Arist. in secūdo celi ⁊ mundi in.tex.com .l.inquit qd̄ si nā tribuisset astris virtutē respectu motus p:gressiui vtiqȝ tribuisset sibi pedes ⁊ organa q2 deus ⁊ nā nihil frustra faciūt pmo celi ⁊ mūdi tex.com.xxxij ⁊ iō ī quolibet sbo trāsmutatōis nālis est respectus ⁊ ad sm̄ ⁊ ad ipuȝ agēs vnde oēs forme sunt in potētia passiua mē p respectū ad potētiā actiuā pmi motoris.xij.metba. com. xviij.⁊ sm̄ ipsos actus existēdi a forma ē q2 forma ē p quā est hoc aliquid ⁊ in actu ⁊ qd̄ vere ē actus ē ex secūdo de aīa tex.com.vij. sic itaque mā prima de se non existit nec existere pōt sine forma ⁊ isto modo nullum habet actum vnde. Com.v.phisicorum com.viij vbi.Aristot.ponit differentiam inter generationem ⁊ motuȝ penes subiecta q2 qd̄ gn̄atur non est sed quod mouetur ē inqt quod in esse p:imie mē nō admiscet actus

Marginal notes: scotus in.vij. metb. .q.v.⁊ l.ii.sē. dist.xii. q.ii. | Opio. hērici q̄libetis q̄li. iiii.q. xvi.⁊ Greg. d Ari. | pp:ia oplo. | distintio de dupli ci actu entita tiuo. | The. | itellō ī q̄sco. ponit actum entita tiuum | impugnatio potēti um actū entitatiuū vt scotus posuit.

Ppoſi. xvi.

¶ Conueniens fit a conuenienti.

Vlgata eſt propoſitio ⁊ habetur in .vij. prime philoſophie tex. com. xxviij. ⁊ gloſatur per Auerr. xij. metha. in com. xiij. vbi per alia reſidua exponit accidentia ⁊ vult quod in accidentibus veritatē non habet ſed in ſubſtantijs ⁊ pariformiter dicit iuxta hoc in ſecūdo celi ⁊ mundi in comen. xliij.

Inſtātie.

¶ Sed eſt inſtantia de igne q2 ignis generatꝰ a motu. ¶ Amplius ſi in ſubſtātijs habet locum quod ſimile fit aſimili aut hoc eſt ſecūdum ſpeciem ⁊ tunc vniuerſaliter vera non eſt niſi in ſubſtantijs genitis ex ſemine Aut intelligitur aſimili ⁊ cōueniēti quā tum ad virtutem ⁊ tunc vniuerſaliter videtur eſſe vera in oībus:

Pōmo dernorum.

¶ Quidā autē in via Auer. dicunt ad primum de generatione ignis quod ſimile fit aſimili vel quo ad ſpeciem vel aſimili in gradu predicamenti ⁊ tunc dicūt quod ignis generatur a motu diſpoſitiue ſed generatꝰ a ferro ⁊ lapide principaliter ⁊ q2 iſta ſunt ſubſtātie ſic eſt ſimilitudo in gradu predicamenti ſubſtātie

Replica ipſorum.

¶ Quod ſi replicces q2 ita erit ēt de accidentibus qui poſſunt ſemper dici quod generantꝰ aſimili dant rationem diuerſitatis q2 accidentia non ſemper ab accidentibus generantur immo quãq3 generantur a ſubſtantia que non eſt euſdem predicamenti ⁊ ideo eſt ratio diuerſitatis

Solo cord.

¶ Sed iſta ſolutio ſtare nō pōt in via. Com. q2 vij. metha. contra Auic. com. xxxi. inquit quod idem eſt agens diſponens materiam ⁊ inducēs formam nam inter alia motiua que mouerunt Auicen. in ponendo datorem formarum fuit illud de motu generante ignem qui dicebat quod motus cū3 ſit accidens non poteſt generare ſubſtantiam ⁊ voluit quod agens materiale ſolum diſponebat materiam ⁊ agens ſeparatum largiebatur formam ſed. Auerr. ibi obuiat illi q2 tunc ſequeretur quod generatum non eſſet vnū3 ens in actu ſi aliud eſt alterans ⁊ aliud generans.

Impugnatio pēnis.

¶ Amplius iſta ſolutio manifeſte ꝯdicit. Auer. xij. metha. in. com. xviij. vbi expreſſe dicit quod ignis generatur ab ipſo motu ſicut generatur ab igne: patet autem quod ab igne non generatꝰ diſpoſitiue. ¶ Amplius ſi ferrum ⁊ lapis generant ignem principaliter aut hoc eſt in genere cauſe materialis aut hoc eſt in genere cauſe efficientis ſi primum ergo vniuocatio erit penes materiam non penes agens quod eſt contra dicēs Si penes efficiēs. Tūc igitur vnius effectus numero erunt due efficientes cauſe in eodem genere cauſe eque primo concurrentes ad eundē effectum numero cuius oppoſitū aſſerit. Ariſt. xij. meth. in. tex. com. xxvij. ¶ Amplius in genitis ex putri materia quomodo ſm iſtā gloſa3 locum habet quod fiant aſimili in genere predicamenti cum talia generentur a virtute caloris celeſtis ⁊ ſtellarum diffuſa in aere ⁊ aqua vt vult. Com. xij. metha. in. com. xviij. ¶ Dicamus igꝰ quod illud quod mouit. Auerr. ad ponendum hoc fuit q2 tenuit nullam ſpeciem in genere ſubſtantie eſſe acaſu ⁊ ideo dixit illud veritatem habere in ſubſtantijs non autem in accidētibus vnde tales ſunt perſe intēte anatura nam ſi que ſubſtantie acaſu eſſent maxime eſſent animalia ⁊ plante que ex putri materia generantur. ⁊ tamen non ſunt acaſu quia habent ordinem ⁊ habent cauſas determinatas ita quod fiunt in certis temporibus determinatis ⁊ in locis determinatis vnde Themiſtius recitat primo de anima capite. xxiiij. quod in egipto ex putri materia generantur mures ⁊ in noſtro celo vermes ⁊ locuſte. ¶ Amplius habēt determinatas materias nā ex cadauere equi gēnerantur veſpe ⁊ ex cadauere bouis generantur apes Talia autē nō cōpetunt rebus factis acaſu vel afortuna vt inquit. Com. xij. met. com. xiij. ⁊ xviij. ⁊. viij. phiſi. com. xlvi. ⁊. vij. meth. com. xxxi. ⁊ pp hoc qꝛ ſubſtantie ſunt entia perfecta ⁊ requirunt determinatas cauſas ſic in ſubſtantijs conueniēs fit a cōueniēti Tamen limitat eam. Com. xij. metha p. com. xviij. quod non eſt omnibus modis iſta cōuenientia ſed oportet vt iſta conuenientia ſit iſto modo vt agens ſit tale in potentia ⁊ virtute quale eſt effectus in actu.

Litatio ppōis ſm cōmēta.

Nam operatio agentis nihil aliud eſt quam extrahere rem de potētia ad actum ⁊ ideo dixit. Com. xij. metha. com. xviij. quod primus motor eſt omnes forme quoquo modo Nam in calce. com. xviij. dixit quod omnes forme ſunt in potentia in prima materia. Et ſunt in actu in primo motore pro quanto igitur in qualibet generatione ſubſtantie inter ſuā cauſam ⁊ effectum ipſum requiritur determinatū agens virtute cuius poſſit extrahi de potentia ad actum talis intelligitur eſſe conuenientia ⁊ ſimilitudo que currit in generatione ſubſtantie inter cauſam ⁊ effectum ⁊ non oportet quod currat quantū3 ad omnia ⁊ quod ſimilitudo ſit omnibus modis Nam vt inquit. Comē. domus in materia generatione conuenienti ⁊ vniuoca fit aforma domus exiſtente in anima Artificis ⁊ tamen non eſt omnimoda ſimilitudo inter formam domus in anima ⁊ domum in materia q2 illa eſt in potentia ⁊ iſta eſt in actu. Sed in accidentibus pp imperfectionem ſue nature non requiritur vnum certum agens determinatum q2 talia poſſunt pmo venire ex diuerſis cauſis agētibus ⁊ diuerſis modis ⁊ iſta eſt mens. Auerro. ſine dubio: ¶ Si aūt velis vlterius inueſtigare ſimilitudinem quo ad ſpeciem inter. generans ⁊ genitum oportet tunc recurrere ad illas tres conditiones poſitas ab. Auerr. in. xij. metha. in com. xviij. ex mēte Alexa. videlicet quod agēs debet eſſe principale non inſtrumentum ⁊ quod ſit agēs propinquum ⁊ non remotum ⁊ quod ſit agens perſe non per accidens ⁊ in hoc non diſcrepat. Auer. ab. Alex. vt patet ibi clare ponit alia conditio in. com. xxviij. ſeptimi methaſi. in hijs que generantur generatione actuali ideſt non ceſſabili propter generationem muli vt notat etiam. Ari. in. tex. ⁊ per hoc patet ſolutio ad argumentum de igne nam ſecundum mentem

Auerroys forme elementales quia sunt mul/
tuz propinque materie non sunt vere substantie
nec vere accidentia sed mediant inter substan/
tiam ⁊ accidens qꝛ posuit quod intenduntur ⁊
remittuntur sicut accidentia ⁊ sic videntur sape
re naturam accidentis ⁊ ideo quādo. Com. glo
sauit propositum Theorema quod simile fit a si
mili ⁊ dixit quod habet veritatem in substantijs
per substantias intellexit veras substantias sicut
sunt substantie perfecte que non recipiunt inten
tionem ⁊ remissionem: ignis igitur qꝛ est de nu/
mero formarum imperfectarum que sunt valde
ꝓpinque materie potuit generari tam a motu
quamēt ab igne ¶ Ad aliud respondetur vt su
pra dictum est naqꝫ vniuersaliter intellecta pro/
positio habet locum in substantijs quod conne/
niens fit a conuenienti pro quāto non quodlibet
fit ex quolibet sed determinatum ex determina
to tamen non oportet qꝺ ista conueniētia sit o/
bus modis. Sed si requiris conuenientiam fm
speciem inter generans ⁊ genitum tunc oportet
quod concurrant ille tres conditiones posite ex
mente. Alex. xij. meth. in com. xxiij. Adde etiā
quod vt inquit. Arist. p̄. de generatione ⁊ corrup
tione tex: com. xxx. generatur aliquid ab aliquo
ente in actu aut homogeneos aut homoydeos:
Ignis enim generatur ab igne qui est eiusdem
speciei: ⁊ sic sunt omoydea sed durum generat
a non duro puta ouum generatur a frigido Talia
sunt omogenea qꝛ semper generans est in actu
⁊ quatenus est in actu generat ⁊ genitum est in
actu ⁊ sic conueniunt in genere actus qui ē ge/
nus ambiguū fm peripatheticos ⁊ sic dicit ibi
littera Et sic generatio rane a sole licet nō fit ab
omoydeo est ab omogeneo sub tali rōne generis
multipliciter dicti ¶ Cōsidera etiam qꝺ si pro
positio locum habet de similitudine quantuz ad
speciem fallit in qualitatibus preserim qꝛ. Com.
dicit. in. vij. metha. in com. xxxij. aliqua qualitas
generatur a sibi simili in spēcie. Et alia ē cuius
generatio sequitur formam mixtionis prima
rum qualitatum Fallit illo modo in causa mate
riali: qꝛ quod generatur non generatur ex ma
teria sibi simili in specie Imo requiritur qꝺ ma/
teria ex qua aliquid generatur habeat dispositi/
tiones oppositas generādo: ¶ Et vniuersaliter
ꝓpositio dicens etiam quod causa ⁊ causatū de
bent esse proportionata intelligitur quo ad vni/
uersale ⁊ particulare quo ad p se ⁊ per accidēs
quo ad potentiam ⁊ actum que sunt diuisiones
per modos causaꝝ vt patet secundo phisicoruz
sic enim dicimus quod effectuuz vniuersalium
cause sunt vniuersales: ⁊ particularium cause
sunt particulares ⁊ effectuum in potentia cau
se sunt in potentia ⁊ effectuū in actu cause sunt
in actu ⁊ effectuum p se cause sunt p se. ¶ Alb.
uero magnus super. xij. metha. tractatu primo
ca. octauo vult quod omne quod fit fit ab vniuo
co vel formaliter vel in virtute ⁊ ita dicit etiam
in. cap. xi. ibidem.

Marginalia: ꝓpōn. hz ver tatē in oībus sbys sz in pfec/ ctis. — Aliqd gn̄rari ab ali/ quodu plr. — Alber. mag.

¶ Calidi est rarefacere ⁊ frigidi est condensare.

PRopositio famosa est ⁊ est de mente. Arist. in secundo de generatione ⁊ corrup/
tione ⁊ I quarto metheoroꝝ ⁊ ē Auer.
in propria forma in. vij. phisicorum in comē. xv.
vbi habet densitas ⁊ raritas sunt apud rerū qua
litates ꝯsequētes calidū ⁊ frigidū ¶ Prima ps
de calore intelligitur de calore elementali pre/
sertim in sua natura considerato fallit autem
de calore naturali regulato ab anima ⁊ de calo
re celesti nam calidū naturale in generatione ⁊
digestione ⁊ in alijs operationibus anime calor
agit prout est concausa ⁊ instrumentum secūdo
de anima tex. com. xlii. contra empedoclem ⁊
agit vt est ordinatum ad diuersos fines secūdū
exigentiam anime pro suis actibus exercendis
vnde sic plerumqꝫ condensat sicut dum ex san/
guine menstruo generat ossa ⁊ membra solida
similiter digestio que ab inato ⁊ naturali calido
procedit quarto metheoroꝝ ingrossando pro/
cedit Caliduꝫ etiam elementale licet per se rare
faciat p accidēs tn̄ qn̄doqꝫ ꝯdēsat sic ꝯsumptis
humiditatibus existētibus in poris videmus qꝺ
accidit constipatio sicut videmus in rebus que
assantur ab igne que teste philosopho in quarto
metheoroꝝ habēt interiora humidiora quam eli
xata exteriora vero magis sicca conclusis eniz
vt inquit exterioribus poris non potest segre/
gari intus existens humidum: Sed includitur
cum pori reclusi fuerint ⁊ ideo princeps medi/
corum. Galenus in septimo de ingenio sanitatis
capite. vi. vbi tractat de cura male complexiōis
sicce sine materia precipit egruz non debere po
ni in aqua frigidiori temperata qꝛ latētem frigi
ditatem in imbecillibus corporibus operatur.
Nec etiam in calidiora tēperata qꝛ cogit ⁊ strin
git poros ⁊ densat sed aqua debet esse eucrata
idest temperata quia illa dilatat non igitur vt
vides caliditas secundum omnem mensurā ra/
re facit nec quodcūqꝫ vnde. Auic. dicit quod na
tura sagax est ⁊ distribuit caliduꝫ quod est natu/
re instrumentum ⁊ carnem quidem complet p
calidum ⁊ humidum ⁊ ossa p calidū ⁊ siccum ⁊
cartilaginem per mediū vnde cum epsesis ⁊ op
tesis fiant a natura generatio ossiū erit per opte
sim que fit a calido sicco ⁊ ita calidum inducit
duriciē ⁊ densitatē in hoc casu: ¶ Sū animad
uerte ⁊ considera quod actio alicuius agētis dū
ipsum fit instrumentum potest habere operatiōes
specie differentes ab operationibus que sibi con
petebant in ratione principalis agentis vnde si
cut scribit. Com. in secundo de anima ignis seu
calor eius quatenus igneus est habet mollifica/
re ferrum ad faciendum aliquod instrumen/
tum sed inquantuz illa mollificatio progreditur
ad certū terminū notū in vno quoqꝫ istrumēto sic
attribuitur virtuti artis a qua regulat. ¶ Ani/
maduerte etiam quod raritas potest prouenire
ab humiditate

Marginalia: Sīta tio ꝓpōis — Gale. in. vij. de ing. sa. c. vi.

Auicēna. | q̄ⁱ. po ꝓposi ti theorema tis. | Solo diffic̄ tatis ex sci/ denti. Gale.

ob humiditate sicut patet in conuersione terre in aquam. Et Auicēna in prima Fen primi in capitulo de elementis inquit quod humidum largitur sicco extensionem. Uide igitur quomodo raritas cum sit accidens a pluribus agentibus pōt prouenire q2 in accidentibus vt dixit Auer. superius locum non h3 vniuersaliter quod oē qd̄ fit fit a suo simili. ¶ Secunda vero propositio qd̄ frigiditas condensat vera est tñ vt supra declaraui pōt ēt a calore prouenire regulato ab agente quod agit ſm exigentia3 finis ⁊ ideo cesset admiratio quorundam querentium pp̄ qd mares cum sint feminis calidiores nōnulla tñ membra in mulieribus sunt latiora ⁊ maiora quam sint in viris vt mamille ⁊ instrumenta vrine Has audiant Galenum dicentem quod compositio insequitur complexionem ⁊ rem diuiná idest virtutem informatiuam de qua ipse dubitauit vt inquit Comen. in. vij. metha. an esset deus aut creatura vnde virtus informatiua directa ab intelligentia non errante pp̄ finem largit vnicuiq3 membro accidentia terminata vt expedit ipsis mēbris in ordine ad actus. ¶ Condēsatio ēt pōt prouenire ab impulsione vt inquit Arist. in primo metheoroꝝ quod in egypto flantibus ventis ethesiis impellentibus aerem ⁊ vapores ad arabicos montes aer ex tali impulsione constipatur ⁊ in aquam conuertitur ⁊ hoc ēt apparet experimento sensato in balneo in quo vapor eleuatus vsq3 ad tectum balnei a quo repercutitur videmus tñ ipsum in aquam cōuerti qñ enim aer venerit ad tantam paruitatē cū qua saluari nequit necesse est vt corrumpat q2 res natura terminum habent ⁊ ſm qualitatem ⁊ secundum quantitatem.

propō xviij.

¶ Remissio fit p admixtionem ꝯrij

Famosa est propositio ⁊ colligitur ex mente phylosophi in. v. phys. tex. com. ix. ⁊. ij. celi tex. com. xxxvij. vera tñ est in habentibus contrarium nam in cōtrarietate carentibus locum nō h3 lumen enim intenditur ⁊ remittitur pp̄ virtutem aut debilitatem agentis. In habentibus ēt contrarium vniuersaliter ēt locum non h3 nam in simplicibus in sua puritate consideratis vnum elementum in vna qualitate est remissum respectu alterius Et videtur esse intentio Arist. in. ij. de generatione ⁊ corruptione in tex. com. xxij. ⁊. xxiij vbi h3 quod ignis est plus calidi quā sicci ⁊ aer plus humidi quam calidi tñ caliditas aeris nō est remissa pp̄ admixtione3 frigiditatis vt dixit Jacobus de Forliuio ⁊ multi iuniores nam tūc Arist. non sufficienter venatus fuisset in. ij. de generatione ⁊ corruptione ex cōbinationibus quatuor qualitatum primarum sufficienter numeꝝ quaternarium elementorum cū in quolibet elemento sint ſm illos tres qualitates ⁊ nō due sicē phylosophus ibi testatur. ¶ Et Alex. aphrodiseus in comento suo super libro primo metheororum inquit cap. iiij Magis quidem frigida ē aqua terra sed nō mixtura alicuius caliditatis terra est minus frigida quam aqua ⁊ magis sicca quidem est terra quam ignis sed non mixtura alicuius humiditatis ignis est minus siccus q̄3 terra. Et aer qdē magis humidus est aqua sed non mixtura alicuius solidi aqua est minus humida quam aer non enim vtriq3 aliquod simpliciorum corporum esset hec ille. Bene verum est quod elementa dum miscentur tunc remittuntur in suis qualitatibus per actionem inuentam in eis merito contrarietatis illa igitur remissio in altera qualitate in elementis non est p admixtionem aliquam cu3 contraria qualitate sed insequitur debilitatem virtutis agentis nā propinquitas motui celi largitur caliditatem leuitatem ⁊ motum. Et remotio a motu celi largitur frigiditatem grauitatem ⁊ quietem. ij. celi ⁊ mundi comen. xciiij. Et ista ēt fuit opinio Auicēne in suo libro de celo ⁊ mūdo cap. vltimo vñ ēt Comen. iiij. celi ⁊ mundi comen. xxxix. inquit aeris grauitas est maior q̄3 leuitas: q2 causa leuitatis in eo est calor ⁊ causa grauitatis in eo est humiditas ⁊ omnes cōueniunt in hoc quod humiditas in eo est maior quam caliditas cum vē esse humidior elementis ex diffinitione humiditatis vt declaratu3 est in libro perigeneseos. Et ex illo loco manifeste patet de mente phylosophorum ⁊ eius fuisse quod non omnes qualitates sunt in summo in elementis Et ista3 opinionem imitatur ēt Comen. in. iiij. metheororu3 in comen. x. l3 alibi contrariam sentire videatur. Et collige ex illa auctoritate grauitatem ⁊ leuitatem in elementis insequi qualitates primas quarū due sunt actiue ⁊ due passiue. ¶ Et tunc est difficultas q2 si in simplicibus summa leuitas insequitur summam caliditatem sic summa grauitas insequitur summam frigiditatem sed summa frigiditas iuxta illā via3 est ipsius aque igitur aqua est grauior terra. Cuius oppositum h3 phylosophus in libro primo metheoroꝝ grauissimum aūt omnium terra que est in medio. Et tunc terra esset magis frigidi quam sicci cōtra Arist. in. ij. de generatione ⁊ corruptione in tex. com. xxiij. ¶ Nisi esset quod vt inquit Comentator grauitas ⁊ leuitas non sunt eiusdem rōnis in mixtis ⁊ in simplicibus nec ēt in simplicibus omnibus modis sunt idem. iiij. celi co. ix. vnde dici pōt quod l3 summa leuitas in simplicibus insequatur summam caliditatem summa tñ grauitas in simplicibus insequit summā siccitatem ⁊ non summam frigiditatem. Et rō ē q2 caliditas ⁊ frigiditas non sunt equaliter actiue nam formalior est caliditas ipsa frigiditate ⁊ ideo nō sequitur si summa caliditas est cā summe leuitatis igitur summa frigiditas erit causa summe grauitatis l3 enim contrarie cause sint contrarioꝝ effectuum tñ non oportet quod hoc sit in equalitate graduum presertim vbi contra

Coartatio ꝓpōnis | ꝯ iacobū de forli. ⁊ alios. | Alex. aphrodiseus | Qualitates ꝓme nō sunt oēs in summo i elemē tis. | Oblectio. | Solo.

rie cause non sunt equalis virtutis nec adequa te cause dico igitur summam grauitatē īsequi summā terre siccitatem. In aere aūt qui ꝯtraria tur terre in ambabus qualitatibus insequit hu miditatem. ¶ Sed dices quid cause fuit quod cum grauitas in simplicibus insequatur humi ditatem ⁊ siccitatem cur cum aer ita sit primo humidi sicut terra est primo sicci nō potius ista summa grauitas insequitur humidū aeris sicut siccum terre ¶ Nisi esset quod non sunt cetera paria tū ratione distantie maioris a motu celi que largitur grauitatem tum qꝛ humiditas ae ris ꝯiuncta est caliditati aqua ꝓuenit rarefac tio ⁊ in terra est ꝯiūcta frigiditati ⁊ ita non sunt cetera paria si bñ ꝯsideras Ex istis igr̄ pꝫ qꝺ gra uitas ⁊ leuitas in simplicibus ita se habent qꝺ grauitas ex diuersis causis potest ꝓuenire qꝛ qñqꝫ insequitur humiditatem ⁊ qñqꝫ siccitatem in mixtis autem est alia ratio vt dicit. Comē. in. tertio celi. com. ix. ⁊ in primo cāntice. com. xiij. in quit quod qualitates prime aliter attribuuntur elementis ⁊ aliter animalibus ⁊ tempori ⁊ loco ⁊ tunc iuxta istum dicēdi modū sicut leuitas in igne insequitur caliditatē sic grauitas in aqua in sequitur frigiditatem nam oēs ꝯueniunt in hoc quod aqua est magis grauis quā leuis ⁊ qꝺ aqua est magis frigidi quā humidi vnde inquit Com. in primo celi ⁊ mundi. com. xvij. qꝺ aqua est magis grauis ꝙ̄ leuis: qꝛ descendit in duo bus elementis. scilicet igne ⁊ aere ⁊ ascendit in vno tantum nā si esset in centro mundi idest in loco naturali terre moueretur ad concauitatem aeris. ¶ Aduerte igr̄ quod in elementis con trarietatem habentibus in ambabus qualitati bus sicut ignis ⁊ aqua grauitas ⁊ leuitas insequ untur contrarias causas videlicet caliditatem ⁊ frigiditatem in habentibus autem simbolum secus est nam grauitas in aere qui simbolum habet cum igne in caliditate ⁊ cum aqua in hu miditate grauitas insequitur humiditatem ae ris: in aqua vero frigiditatem: Et in terra sicci tatem vt bene demostrat ratio ⁊ ratio totius est qꝛ elementa non sunt eiusdem rationis inter se nec compositis comparata vt dicit. Comē. loco preallegato. Et ita dicendum est de leuitate qꝛ in elementis contrarijs in ambabus qualitati bus insequitur contrarias causas nam in igne est leuitas merito caloris ⁊ qꝛ caliditas est sum ma in igne ideo est summa leuitas: In aqua autem grauitas insequitur frigiditatem nō hu miditatem quia ad humiditatem sequebatur in aere. Et qꝛ aqua est plus frigida quam humida ideo est plus grauis ꝙ̄ leuis. ¶ Sed dices qꝺ aqua sit summe frigida igitur debuit esse sum me grauis negatur consequentia tum qꝛ nō seq tur summa caliditas est causa summe leuitatis igitur summa frigiditas est causa summe graui tatis qꝛ frigiditas nō est tante formalitatis quā te est caliditas sed solum sequitur quod summa frigiditas est cā grauitatis. Tum ēt qꝛ summa leuitas sequit̄ summam caliditatem cum tanta distantia ⁊ non absolute vt dicit Comen. in pri ma disputatione ad. xi. ⁊ cā grauitatis terre est maxima distantia ⁊ ideo minor frigiditas inten siue est sufficiens. Tum etiam quia non sunt ce tera paria quia frigiditas aque est iuncta hu miditati que habet rarificare aliquo modo ⁊ ex consequenti impedit summam grauitatē. Ideo dicimus grauitatem summam insequi summā siccitatem sicut illam que est in terra presertim cum illa sit associata frigiditati. ¶ Sed dices cum aqua sit grauior aere igitur aqua est humi dior aere: patet quod consequentia nulla est qꝛ grauitas in aqua non ꝓuenit ab humiditate sꝫ a frigiditate. Sicut in igne quod est elementum contrarium leuitas ꝓuenit a caliditate. ¶ Si autē replicetur summus effectus ꝓuenit a sum ma causa sed leuitas in vltimo ꝓuenit a calidita te in vltimo igitur grauitas in vltimo ꝓueniet a frigiditate in vltimo sic enim contrarioꝝ effe ctuum erunt contrarie cause. ¶ Soluitur quod vera est ꝓpositio quod effectus in vltimo ꝓue nit a cā in vltimo sed tūc dico qꝺ in simplicibus grauitas in vltimo ꝓuenit a distātia ⁊ siccitate in vltimo que debetur ipsi terr̄ vnde. Com. in. p̄. cantice canticoꝝ. Auicē. inquit terra est siccior igne. Et aer est humidior aqua sic itaqꝫ effectus intensus in summo insequitur summā causam vnde qñ cause contrarie aliquoꝝ effectuum nō sunt eque potentes nec sunt cause adequate illo rum effectuū contrarioꝝ qui sunt intensi in vlti mo non oportet quod habeant vt sic attribui cō trarijs causis sub tali gradu summo quod suffi cit eo modo quomodo potest esse: modo graui tas ⁊ leuitas in simplicibus non solum actiuas qualitates insequi possunt verum etiam passi uas vt vidisti. Et ista videtur esse verior opinio que teneri potest in hoc in via. Arist. ⁊. Com. in varijs ⁊ diuersis locis. ⁊ non mihi īnotuit nisi in longo tempore. Et non sine maximo labore vite mee. ¶ Et si obiciatur contra istam opinionem per auctoritatem. Comē. in tertio celi ⁊ mundi in. com. lxvij. vbi habet quod ignis ī actu habet caliditatem ⁊ siccitatē in summo Possumꝫ dupli citer respondere primo qdem qꝛ arguit ad ho minem idem. Auice contra quem arguit ibi te nebat qꝺ ignis habet ambas qualitates in sum mo vt est videre in libro de celo ipsius. Auicen. cap. vltimo vbi ponit modū generationis ignis ex motu celi vbi expresse ponit calorem ⁊ sicci tatem ignis esse in summo. Et enim ipse met Comē. oppositum tenuit in alijs locis vt in. iiij. metheoroꝝ. com. x. ⁊ in. com. xv. sup. p̄. cantice canticoꝝ. Auice. vbi habet aer est humidior aq̄ sed aqua est potentior ad humectandum corpo ra ⁊ ibidem dicit quod terra est siccior igne ⁊ ista videtur fuisse sententia. Arist. in. secundo de gñatione ⁊ corruptiōe in. tex. co. xxij. ⁊. xxiij. vbi Arist. vnicuiqꝫ elemēto videtur attribuere vnā qualitatē in summo ꝑ naturam iustitie distribu tiue inuentam in entibus credendum enim est cum elementa sint de partibus que sunt de inte gritate vniuersi quod maximo ordine inuicem cōnexa sunt iuxta illud diuini Boetij in tertio de philosophica

Margin notes: Dubi. — Solo. — Nota glosam — Dubi. — Solo. — dubiū — Solo. — Repli. — Solo. — Dubi. — Solo. — Auicē.

Secū. Solo.

de philosophica cōsolatione. Tu numeris elemē ta ligas ¶ Aut aliter dici pōt qd. Auerr. vult ibi ponere differentiā inter elementa existentia in suis locis vbi dicuntur habere esse in actu vel esse liberum ⁊ vt sunt in mixto in quo dicuntur habere esse ligatum ⁊ confusum nam in mixto sunt refracte qualitates eoꝝ sunt ambe remis se a contrarijs. Sed in proprijs locis habent qualitates insummo idest non remissas per cō trarium noluit autem dicere pp hoc quod ele mentū habet ambas qualitates in summo idest in vltimo gradu qꝛ oppositum dicit in plerisqꝫ locis. ¶ Et ideo vna vnicuiqꝫ elemēto in sum mo debetur altera vero est remissa non m̄ est p admixtionem cum contrarijs non enim semper remissio fit p contrariū vt. Alex. dixit in multis locis vt scribit. Com. secundo celi ⁊ mūdi. com. xv. quod dicit qꝛ in celo est differentia sm ma gis ⁊ minus in nobilitate qꝛ vna pars est nobi lior alia nam stella est nobilior pars sui orbis ⁊ pp hoc non sequitur vt sit celum compositū ex

Causa erroris

contrarijs virtutibus. ¶ Quod autē multi de cepti sunt in credendo oppositum ⁊ quod terra sit summe frigida pp maximam remotionē ce li que largitur frigiditatem ⁊ grauitatē ⁊ quie tem vt dicit. Com. secundo celi ⁊ mundi. comē. xxiij. nihil est qꝛ actus actiuoꝝ sunt in patiente disposito ⁊ potest aliqs effectus ex diuersis cau sis variari vnde terra non est capax summe fri giditatis qꝛ illa fuit pꝛoccupata ab aqua que nō potuit habere summam humiditatē qꝛ illa fuit pꝛoccupata ab aere qui non potuit habere sum mā caliditatem qꝛ ignis preuenit aerem in hoc natura enim est causa ordinis ⁊ tribuit vnicuiqꝫ quod suum est. ¶ Amplius illa distantia nō suf ficit qꝛ est causa priuatiua ⁊ si inuenitur locus in quo. Arist. ⁊. Com. asserat terram esse frigidis simum vt in primo metheoroꝝ glosa ad intelle ctum datum qꝛ videlicet frigiditas eius nō est admixta calori non tamen in gradu frigiditas terre est maior frigiditate aque imo aqua est il lo modo primum frigidoꝝ ⁊ ista fuit sine dubio mens. Arist. ⁊ Auerr. in secundo de generatiōe ⁊ corruptione ⁊. Alex. afrodisei in. com. super li

ꝯ Aui.

bro metheoroꝝ. ¶ Et quod dicit. Auicē. in hoc non est sufficiens qui respiciens ad solam distan tiam a motu dixit terram esse frigidissimam ⁊ non insequitur consequenter. Auicen. sua pꝛinci pia nam ipse tenuit in prima fen prima doctrina prima in. cap. de complexionibus humoꝝ quod frigidius quod est in corpore nostro est fleg ma ⁊ tamen attribuitur aque apredominio ⁊ me lancolia attribuitur terre apredominio. ¶ Si

Opio. diui Tho.

militer etiam quod dixit diuus. Thomas ibi quod ignis est siccior terra pp caliditatem cōsu mētem ⁊ adurentem humiditatem nam motus celi est causa caloris in eo quod potest calefieri ⁊ ideo necesse est quod in illa materia maxime profundet que semper est iuxta velocissimum motum vnde hec est materia ignis vnde ignis est calidissimum omnium calidoꝝ vt dicetur se cundo metha. ⁊ ideo potentior ē caliditas ignis ad ꝯsumendū humidum quā terre frigiditas ⁊ ideo concludit quod ignis est siccior terra

ꝯ Sen. Tho.

¶ Sed cum reuerentia hoc non mouet qꝛ cali ditas illa ignis non est in actu vt dicit. Alexa. ⁊ Com. ex mente eius in. com. allegato sup li. cāti ce. ⁊ i. iiij. celi. com. xxxv. ibi. n. ē maxima raritas ⁊ nō ē caliditas illa ꝯbustiua sic est caliditas isti i us ignis q est in extranea mā iste. n. est q est in fi ne ebullitionis ⁊ feruoris vt dicit. Comē. in secū do de generatione ⁊ corruptione in. comē. xxij. vbi expresse inquit ⁊. Alex. dicit quod hoc non inuenitur nisi in igne qui est hic: ignis autem q est i vltimo ꝯtinētis nō est in fine caliditatis Et ebullitionis. ¶ Et hoc vt alias declaraui intel

Quo calidi tas fit. in sum mo in igne ⁊ quō nō

ligitur quantum ad actum secundū qꝛ non sum me calefacit ille ignis pp maximam raritatē nā vt inquit. com. secūdo de animis. com. xcvij. maxima dimensio quam recipit materia est ra ritas cum qua stat forma ignis tamen bene ca liditas illa quantum ad actū pꝛimum in illo igne est summa in gradu ⁊ ideo. Comen. ibi. dicit ⁊ in hoc est questio de qua pꝛscrutabimur. ¶ Di co igitur quod illa caliditas ignis licet sit suffi ciens ad consumendum omnē humiditatē ta men non est sufficiens ad largiendū summā sic citatem: qꝛ illius non est capax materia ignis sꝫ materia que stat sub forme terre vnde in gradu terra est siccior igne licet siccitas ignis non sit p mixtione alicuius humiditatis facte remissior vnde imaginari debemus celum ⁊ naturam lar giri ordine quodam huiusmodi formas ⁊ quali tates qꝛ bonū vniuersi ꝯsistit in ordine. ¶ Et qd

Egid. Rom. ꝯ. Egi.

dixit ēt dominus. Egidius romanus in illa que stione distinguendo de duplici frigiditate inuen ta in elementis virtuali videlicet seu celesti ⁊ elementari Non videtur cum supportatione di ctum rationabile in via peripatheticoꝝ pꝛeser tim ponentium corpora celestia agere lumine ⁊ motu vt declarauit. com. egregie in secundo ce li ⁊ mundi in. com. xlij. tum etiam qꝛ non opor tet multiplicare entia sine necessitate in vis ip sorum vnde ipsi omnē alterationem in substan tia in istis inferioribus reducūt ad quattuor pꝛi mas virtutes seu qualitates elementoꝝ vt est vi dere a philosopho in secundo de generatione ⁊ corruptione ⁊ in quarto metheoroꝝ. ¶ Et simi liter non sufficienter ex combinationibus virtu tum istaꝝ philosophus venatus fuisset numerū quaternarium elementoꝝ vnde rationes istoꝝ re spicientium ad distantiam celi in hac materia videntur peccare per fallatiam consequentis si bene consideras. ¶ Preterea etiam sensus ta ctus de qualitatibus tangibilibus est verus iu dex ⁊ nō videmus aliquam differentiam inter frigiditatem quam Egidius nuncupat celestē ⁊ illā que est elementalis. ¶ Sed remanet vna

Diffi cultas ꝯ deci sionē.

difficultas contra istam decisionem qꝛ. Arist. in quarto metheoroꝝ in. tex. com. xxxix. inquit di cuntur autem elementoꝝ pꝛꝓpꝛiissime sicci quidē terra humidi vero aqua: Et ita videt quod aqua

Sol.

erit pꝛimū humidoꝝ. ¶ Nisi esset quod. Arist. loquitur ibi de istis elementis vt veniunt ad cō

superficietenus.i.agentium corporalium q̃ agũt per contactum sed talis actio est immaterialis et est eo modo quo intellectum est causa intelligentis et iste fuit error. Auicen. qꝛ credidit intelligentiam prime in nobilitate propinquiorem esse causam posterioris et nõ vidit quod omnes sunt immediate a prima tamq̃ꝫ a causa licet nõ in equali pfectione causant et hoc voluit. Auer. iudicio meo occulte dicere in eadeꝫ disputatione tertia in solutione.xxv.dubij vbi finaliter cõcludit quod si vera est ꝓpositio dicens quod ab vno non prouenit nisi vnum etiam erit vera ꝓpositio dicens quod ab vno p ocedit pluralitas nam dicit hoc declaratũ fuisse in fine.xi.meth. et est locus Allegatus in.xi.Auer.super.xij.Ari. in.tex.com.xliij. et animaduerte quod causa intrinseca illius multitudinis inuente in intelligẽtijs est ex suis rationibus intrinsecis et pp naturam potentie inuente in eis vt dicit.Com.in tertio de aĩa in.com.v. in solutione.ij.q. et in.com. xiiij:licet causa efficiens et finalis sit primũ principium et ita cessat ratio.Auicen.dicentis quod si omnes imediate procederent aprima tunc cũ illa sit vna simpliciter nulla esset ratio distinctionis in eis immo ratio distinctionis in eis est ex rationibus intrinsecis earum qꝛ enim intelligẽtia saturni est talis et intelligentia Jouis talis ideo hec nõ est illa licet omnium eadem sit causa. et potest dari exemplũ in re difficili de sole sol.n. est lucidus per essentiam et illuminat omnia in. instanti secundo de anima.tex.com.lxx.tam celestia corpora quã elementa tamen lux ista non equaliter participatur ab istis et a sole qꝛ sol ex se lucet et differenter etiam est in stellis et in ipsis elementis qꝛ nobiliori modo sunt lucide stelle q̃ꝫ sint elementa:qꝛ sunt nobilioris nature et differenter lux ista repperitur in elementis:qꝛ nobiliori modo participatur ab igne qui est formalissimũ inter omnia licet nõ luceat nobis in propria spera pp suam maximaꝫ raritatem vt dicit.Com. in.iij.celi.et mundi in.com.xxxij.et nobiliori modo est in aere quã in aqua et ĩ aqua quã in terra pp eandem rationem:vnde sic considera de sole intelligibili qui deus est quod ille est qui omnem luceꝫ producit intelligentiaꝝ ſm quod natura earum requirit et sic dici potest quod licet deus in se consideratus sit maxime simplex et maxime vnus tamen in virtute est plures qꝛ potest plura producere vnde ſm istum intellectũ dixit.Com.in libro destructionum in disputatione tertia in solutione.xvij. dubij quod potest dici quod non est summe vnus nisi alio modo ꝓbetur et Alber.magnus in coeuis.coeuo.iiij.q. qua querit an angeli distinguãtur numero vel specie inquit quod licet deus in se sit simpliciter vnus tamen inquantum creans est quodãmodo plures inquantuꝫ habet in se et prehabet multas ideatoꝝ ideas nam alia ratione conditus est homo et alia ratione conditus est equus vt inquit beatus August.in.libro.lxxxiij.questionum.q.xlvi.et tunc proposita propositio aliaꝫ glosam recipit sicut vides qꝛ a simpliciter vno quo ad essentiam et quo ad virtutem non potest nisi vnum prouenire sed ab vno simpliciter quãtum ad essentiam multiplici autem quo ad potentiam et virtutem possunt immediate plura ꝓuenire.

¶In omni genere est vnum primum quod est metrum et mensura omnium existentium in illo genere.

p.xiij.

PRopositio vulgata et ab omnibus passim allegata extrahitur ex mente phi in.x.metha.in tex.com.vij.vbi datur exemplũ in coloribus ex quo etiam colligitur ex mente philosophi quod in genere entium est inuenire vnum primũ penes quod tamquã penes mensurã omnia entia possunt mensurari in entitate et perfectione et illud est primum principiũ quod est forma liberata ab omni materia et ab omni imperfectiõe sicut bene notat ibi.Com.in.com. ex hoc collige quod prima mensura ad cognoscendum perfectiones rerũ est per comparationem ad summũ vnde maleopinati sunt rerum perfectionẽ actendi penes multitudinem aut paucitatem vnde lucidissimus.Themistius inquit in tertio de anima perfectio rerum non numero aut multitudine corrogat sed pondere vbi etiã dicit capite.xlv.quod nõ qui plura intelligit pluris ẽ sed qui meliora et nobiliora vnde intellectus agens non intelligit vt inquit priuationes nec aliquid eoꝝ que sunt hic vt asserit etiã.Com.tertio de anima.com.xix.et tamẽ est longe prestantior intellectu possibili agens enim semper existimatur nobilius passo vt ait.Arist.ibidẽ Amplius secundum philosophum intellectus primi principij tantum vnum intelligit tamen in nobilitate et perfectione excedit omnem intellectum cum sit ens simpliciter perfectũ.v.metha:com. xxi.Nõ etiam attenditur rerum perfectio principaliter penes durationem alioquin elementa et mineralia essent perfectiora plantis et animalibus contra philosophum in primo de generatione animalium.cap.i.et contra beatum.Aug. in.ꝭ.de trinitate viuentia non viuentibus intelligentia non intelligentibus beata miseris pferendo iudicamus:tunc etiam materia esset pfectior forma qꝛ illa est permanentior cum sit eterna forma autem corruptibilis est cuius tamen oppositum habet.Arist.vij.et.viij.prime philo. vtrobiq̃ꝫ.te.com.vij.licet enim perfectũ ratiõe natura et tempore sit prius imperfecto et incorruptibile corruptibili vt asserit.Ari.in.viij.phisice ascultationis tex.com.lxxv.non tamẽ quodlibet eternũ perfectius est ipso corruptibili hoc enim fuit causa erroris antiquorum in opinando materiam esse solam substantiam et naturaꝫ vt habetur in.ij.de phisico auditu in.tex.com.x. et in.viij.prime philosophie in.tex.com.viij.contingeret etiam hominem non esse pfectissimus animalium contra sententiam.Arist.in.ij.libro

themistius.

de partibus

de partibus animalium· cap·x·vbi habet quod
solus homo ex animalibus nobis cognitis diui
nitatis particeps est aut omnium maxime
nam vita hominis naturalis non est nisi vsqꝫ
ad·lxx·annos si vera est opinio medicorū quod
tempus iuuentutis sit vsqꝫ ad·xxxv·annos ⁊ tem
pus profectus ⁊ iuuentutis est equale tempori
defectus ⁊ senij ⁊ magister dixit videlicet· Ari·
quod vita est media inter·lxx·annos ⁊·xc·vt re
citat· Com·in·ij·de generatione ⁊ corruptiōe in
tex·com·lviij·attamen elephas vt scribit·Ari·in
libro·viij·de natura animalium capite·viij· secū
dum aliquos ducentos annos secundum vero
alios tricētos viuere perhibetur· ❡ Nec pfectio
entiū attenditur circa multitudinē indiuiduo/
rum in eadem specie nam in mineralibus ⁊ la/
pidibus videmus plerumqꝫ rariora esse in no/
bilioribus naturis quam in vilioribus similiter
etiam in animalibus ⁊ plantis longe plures·n·
sunt lapilli in litore maris quam iacinti aut to/
pazij ⁊ longe plures sunt ficus aut nuces quam
pini cypressus ⁊ palme· ❡ Nec pfectio entiū prin
cipaliter attenditur penes localem distantiam
nam licet verum sit quod nobiliori enti debetur
nobilior locus vnde·Arist·p̄· celi ⁊ mundi tex·
com·xxii·inquit omnes gentes ⁊ greci ⁊ barba
ri eum qui sursum est locus deo attribuunt vt
pote immortale immortali coaptatum sit im/
possibile enim aliter· Tamen non est ista prima
ratio ex qua rerū perfectio venatur: Alioquin
pisces qui degunt in aqua ⁊ aues in aere essent
hominibus perfectiores amplius autem conti
geret terram sursum locatam nobiliorem eua/
dere igne deorsum existente: vnde etiam beatus
dionisius in libro celestis hyerarchie ⁊ etiam in
suis epistolis expresse testatur quod beate mētes
in sua perfectione non mensurantur penes loca
lem distantiam si enim angelus supremi ordinis
locaretur in loco infimi ordinis ⁊ angelus infi/
mi in ordine supremo adhuc angelus iste sic sur
sum locatus esset distantior in perfectiōe· ⁊ bea
tus gregorius inquit quod diabolus vbicunqꝫ
fuerit semper in inferno est vnde licet· Com·xii·
metha·com·xliiii·contra ptolomeum ponat or/
dinem in intelligentiis ⁊ orbibus vniformiter
attendi in nobilitate ⁊ ignobilitate ista tamen
non est prima rō sed est a signo non p cām nō·n·
ignis est terra nobilior qꝛ locus ignis ē nobilior
loco terre sed qꝛ ignis ē terra nobilior ideo natu
ra tribuit ignem esse in nobiliori loco q̄ḡdem
natura rerū nobiliorū maiorē gerit sollicitudi/
nem· Nō etiam eadem ratione perfectio rerum
principaliter ex operationibus potest venari qꝛ
operationes sunt signa operātium causaꝝ Nec
ex multitudine aut paucitate actionum simpli/
citer ⁊ absolute vnū ens alio perfectius iudica
ri pōt: licet enim in caducis ⁊ mortalibus quod
plures actiones habet perfectius sit ⁊ quod pau
ciores est imperfectius vnde testantur hoc ele
menta que sunt imperfectissima omnium ⁊ hīt
pauciores actiones quā mineralia ⁊ mineralia
pauciora vegetantibus ⁊ vegetantia pauciora
brutis ⁊ bruta hominibus: In eternis tamen se
cundum mentem· Auer·in·ii·celi ⁊ mundi in·te·
com·lxiii·oppositum contingit hoc tamē in istis
est signum non causa sicut intuenti pꝫ· ❡ Dica
mus igitur quod prima mensura entium in en
titate ⁊ perfectione inquantum entia sunt ⁊ in/
quantum perfecta sunt est primum in entitate
⁊ perfectione quod est deus gloriosus qui est
prima causa entitatis ⁊ veritatis ⁊ omnis per/
fectionis secūdo prime phe·tex·comen·iii· vnū
quodqꝫ est maxime tale pp̄ quod aliis inest vni
uocatio ⁊ ideo penes accessū ⁊ recessum ad pri
mū rerū perfectiones a priori venantur vnde
quarto prime phe·tex·com·xviij·illud ē verius
quod est primo vero propinquius ⁊ primo celi
tex·com·c·a primo quidem principio communca
tum est esse ⁊ viuere omnibus his quidem cla
rius his vero obscurius ⁊ secundo celi semper
id melius quod est optimo propinquius ⁊ com·
in com·lxiii·inquit distantie entium sunt valde
diuerse in hoc ⁊ pro hoc facit auctoritas eius
dē·xii·meth·tex·com·xliiii· ❡ Amplius l predi
camentis docuit substantias secundas que sunt
species magis dici substātias per appropinqua
re primis magis q̄ sunt maxe substātie· ❡ Am
plius·x·ethicorꝝ cap·iiii·secundum vnū quod
que optima est operatio optime dispositi·ad po
tentissimum eoꝝ que sunt sub ipsa hoc est circa
optimū obiectū talis operationis ❡ Amplius
primo posteriorum docuit per comparationem
ad prima principia que sunt prima in certitudi/
ne ⁊ cognitione venari prestantiam demonstratio
nū in scientiis nā que procedunt ex proximiori
bus primis principiis sunt maioris certitudinis
⁊ nobilitatis ⁊ pmo phisice auscultationis·tex·
com·liiii·preponit opinionem antiquorū qui po
suerunt pro principio materiali aliquod mediū
opinionibus illorum qui posuerunt vnum ex ex
tremis elementis ⁊ opinionem eorum qui posue
runt aerem preponit opinioni eoꝝ qui posuerūt
aquam ⁊ cā vt inquit ibi· Com·nō est nisi qꝛ ta/
les comparatiōes fiūt ad verum subiectū quod
est prima materia que omnino latet pp̄ eā eē eius in
potētia nā qualitates ⁊ ꝓprietates sunt minus sen
sibiles in mediis quā l extremis ⁊ q̄litates aeris
sunt minus sensibiles qualitatibus ipsius aque
❡ Amplius in·vi·ethicoꝝ ca·p̄·hoc precipit in
quit enim in omnibus dictis habitibus quēad/
modum ⁊ in aliis est quoddam signum ad quod
inspiciens rationem habens intendit ⁊ remit/
tit ❡ Amplius attestant veritati ꝓposite ꝓposi
tionis omnes medici qui ponunt corpus tempe
ratum esse metrum ⁊ mensuram respectu om/
nium aliorum vnde· Gale·in secundo parue ar/
tis asserit quod ē sicut statua polireti Aduerte
tamen quod hoc intelligitur in bonis quod per
accessum ad summū debet fieri comparatio fal
lit autem in malis qꝛ non datur summū malum
sicut quidam opinati sunt qui posuerunt vnum
deum boni ⁊ aliū mali non enim datur malum
simpliciter vt pbat· Ari·in·iiii·meth·⁊ dionisius
in libro de diuinis nominibus in cap·iiii·sed in

Dioni sius de celesti hyera.

positio ꝑ Pria.

regni ꝛ sequaces eoꝝ volentes Auer. p hoc vel luisse scientias ordinarias ꝓcedere p demonstrationem ꝓp qd que sit incipiendo ꝛ demonstrado p causas remotiores ꝛ deinum p causas ꝓpinquas. Non aladuertétes demonstrationé p causas remotas nõ esse de numero demonstrationũ ꝓp qd imo sunt de numero signoꝝ ꝛ demonstrationum qz vt notat expresse Arist. in p poste. qd non aduertit ille bonus Jacobus de forliuio qui asserit de mẽte plusqz Commentatoris demonstrationem ꝓp qd in via resolutiua incipere ꝛ fieri p causas remotas cum falso sibi illud imponat ꝛ manifestant exepla eius. Nec animaduerterunt Auer. auctoritatem eandem esse cum illa Arist. in qua iubet ab vniuersalibus esse incipiendum ꝛ ꝓcidendum ad particularia vbi snibus expositores illud de ordine doctrine intelligit fuisse dictum. Manifestius est aũt qd cause prime entium sensibiliũ in naturali phylosophia non inuestigant p demonstrationem ꝓp qd sed p demonstrationẽ signi sicut est prima materia ꝛ primus motor. ❡ Sz qd decepit ipsos fuit qz nõ distinxerunt inter ordinẽ doctrine ꝛ viaz doctrine vnde falsus est sermo eoꝝ. Nam doctrine ordo non est nisi habitudo ꝛ essentialis dependentia in scibilibus scientie i ꝓprius ꝛ posterius considerationi subiciuntur ꝛ talis est vt a remotioribus ꝛ vniuersalioribus ꝓcedamus qd in plerisqz locis obseruat Arist. vnde in libro physicorum primo ꝓponuntur consideranda ꝛ inuestiganda cause ꝛ principia vniuersalium reꝝ sensibilium ꝛ communia accidentia oibus sicut tempus motus ꝛ locus deinde in sequentibus libris descẽdit naturalis sm ordinem ad causas magis particulares. ❡ Proposita aũt ꝓpositio veritatẽ hz in vniuersalibus p equiuocationem dictis falsa aũt in communibus communitate Analogie qz in talibus ordo doctrine incipit a priori analogato sub illo in quo simplr ꝛ absolute saluatur natura eius. in alio aũt sm qd ꝛ sm respectum. Argumento est processus Arist. in scientia diuina vbi posita diuisione entis in sbam ꝛ accidẽs incipit in. vij. metha. pertractare prius de substantia in qua simplr ꝛ absolute ꝛ p saluatur natura entis ꝛ deinde de accidente in quo saluatur sm qd ꝛ sm respectum. Et ita primo occurrit in ordine doctrine consideratio substantie quã cognitio entis aut accidentis vnde Arist. in. iiij. metha. tex. com. ij. vbi dixerat qd ens df de entibus sicut sanum de sanis inquit Palã ergo qz ꝛ entia vnius est scientie speculari inquantum entia vbiqz vero ꝓprie primi est scientia ꝛ ex quo alia pendent ꝛ ꝓp qd dicuntur ergo si hoc est substantia: substantiarum oportet principia ꝛ causas hẽre phylosophũ. Et. vij. prime philosophie vbi dixerat qd substãtia est simplr primum ens rõne cognitionis tpe ꝛ natura respectu accidentiũ concludit in tex. co. v. Quapp nobis maxime ꝛ primũ ꝛ solum vt est dicere de sic ente speculãdum. Et in principio. xij. metha. hoc idem asseuerat vbi hz qd de substantia theoria est qz substantiarum principia ꝛ cause querimur ꝛ pbat ibi p rõnes quare de substantia df esse consideratio vt poteris

videre in tex. ij. ꝛ. iij. ❡ Etiã aiaduerte ꝛ considera diligẽter qd nõ inuenies in scia diuina q̃ est de substãtia ꝛ ente Ari. prius determinasse de ente demostrando ꝓprietates de ipso in ꝓpria forma ꝛ deinde de substantia ita qd ex entis cognitione deducat nos ad cognitionẽ substãtie sz potius ecõ qz natura entis saluatur in substantia principalr ꝛ ex eius cognitione deducit intellectus ad cognitionẽ entis ꝛ accidentis. lz sm rõnem passiones ille ꝓpetant substãtie rõne entis ꝛ ista est opinio ponentiũ entis analogiã ꝛ Albertus magnus longe an nos istã limitationẽ posuit dicẽs qd in multiplr dictis incipiendũ est ab eo qd principalius ẽ qz cognito eo de quo p prius dr̃ nã illius cõis redditur manifesta. ❡ Uidetur vt qd ista ꝓpõ famosa habet multe alie istius generis veritatẽ hz vt in pluribus. Nã qñqz inuenimus oppositũ obseruasse Arist. Nã p celi primo determinat qd celũ nõ ẽ generabile neqz corruptibile deinde aũt generalr inqrit vtrũ oẽ igenerabile sit incorruptibile vt manifeste fatetur Arist. ibi i tex. co. xix. vbi hz aũt quos naturalr qdẽ de celo dictũ ẽ: vlr aũt de oibus speculabilibus erit ꝛ de hoc manifestũ vbi manifeste fatetur se prius disputasse in particulari contra Platonẽ argumẽto celi i particulari qd nõ ẽ generabile neqz corruptibile ꝛ deinde i vli vbi pbat oẽ eternũ a pte ante eẽ eternũ a pte post ꝛ ecõuerso. Et vt scias qd ẽ qd facit difficultatẽ i hoc ẽ qz ordo doctrine i scientys pertinet q̃ nõ ꝓcedũt ex notioribus nẽ ꝛ nobis qles sunt mathematice qñqz attẽdit sm nãs scibiliũ ꝛ qñqz attẽdit penes habilitatẽ tradendi modũ vt talis scia a nobis hẽri pt. Et tñ ordo scie ex nã scibiliũ dz a prioribus ꝛ cõioribus ꝛ vlioribus ꝓcipere: sz nõ sp sic ꝓcedit qz artifex tradẽs illã respicit modũ quo faciliori ꝛ expeditiori pot tradi p doctrinã nobis ꝛ hec ergo colligo de intẽtione phi ꝛ Com. Auer. i. v. meth. i. c. i. vbi igr principiũ doctrine nõ ẽ semp principiũ rei sz vñ qd facillime addiscẽs erit aliqñ vbi Com. i co. v. hz ista verba principiũ doctrine i scia ẽ aliud ab eo qd ẽ i rei veritate principiũ sic fec Ari. i multis libris. Et ex hec pz qñ tot ꝛ tãte altercatões icboate post Ari. i principio libri metheoroꝝ. Et mote p Auicẽ. i. vi. naliũ ꝛ p Auer. i lib. metheoroꝝ. Et p latinos nros i lib. de ala conciliari pñt i se lz nõ ad id qd de facto obseruauit Ari. Auicẽ. n. ꝛ Auer. ꝛ mag. Alber. ꝛ diuus Thomas ex latinis i hec sunt concordes cum ti alij qd i ordine doctrine sciã de vegetabilibus ꝛ plantis ꝓordinari lib. de aialibus. Nã ꝓcedũt sup ꝓposito fundamẽto qd vniuersaliora secundũ doctrine ꝓcedũt nimis vlia aia aũt vegetatiua cõior ẽ ala sensitiua ꝛ nã por i mortalibus. Et cũ hoc met fundamẽto ꝓcessit Ari. i. ij. de ala i tex. co. xxxiiij. vbi iqt quare p de alimẽto ꝛ gñatione dicẽdũ ẽ vegetatiua. n. aia ꝛ alijs inest prima ꝛ maxie cõis potẽtia ẽ aie sz quã inesse viuere oibus sup qbus vbis notat Comen. hec vba. Et innuit qd ꝓp prioritatẽ ꝛ eius vlitatẽ opz ꝓponi i consideratiõe: vle. n. ẽ notius apd nos ꝛ p prius vt dictũ ẽ alibi. Et tñ Arist. de facto in ph. i

Cõtra Jac. de forli.

Causa erroris.

Coartatio ꝓpositio.

alber. magn.

Oppo. ꝓpria.

Cã difficultas

Ordo doctrine duplr.

Conciliatio oium opinionũ

metheoroz hunc ordinē penes hmōi fundamē/
tum ꝯsiderādo pretermittit. Nam vt inqt Alex.
affrodiseus in comento illius libri Arist. in illo
loco est tanq̄ꝫ arbiter. ꝛ tanq̄ꝫ in medio mori phy
losophie ꝯsiturus Nā cū in precedētibus libris
de quoꝫ ordine nullus vnquā adhuc dubitauit
s. in lib. de principijs ꝛ de motu vꝫ in libris octo
physi. ꝛ de celo ꝛ mundo ꝛ de generatione ꝛ coꝛ
ruptione pertractauerit sufficienter. Nunc me/
theorologica s̄m ordinē scibilium agreditur ꝛ
hic decernit quo velit dirigere intentionē suaꝫ
vt ad terminum nauigationis attingat Manife
stant aūt verba eius qd̄ ipse preordinat librū de
animalibus libro de plantis. Inquit. n. pertran
seuntes aūt de hijs speculabimur si quid possu
mus s̄m inductum modū assignare de aīalibus
ꝛ plantis ꝛ vīr ꝛ sigillatim. Et in principio libri
de sensu ꝛ sensato: inquit qm̄ aūt de anima s̄m
se ipsam determinatū est prius ꝛ de virtute qua
libet ex parte ipsius ꝯñs est facere ꝯsideratione
de aīalibus ꝛ vitam hn̄tibus oībus. Et in fine li
bri de causis longitudinis ꝛ breuitatis vite expl̄
se. Inquit sed de hijs in hijs que de plantis de/
terminabit. Nunc aūt de alijs aīalibus dicta est
cā de magnitudine vite ꝛ breuitate vite reliquū
aūt nobis ꝯsiderare de iuuentute ꝛ senectute ꝛ
vita ꝛ morte hijs. n. determinatis finem vtique
hēbit de aīalibus methodus. Ubi de facto Ari.
vult librum de aīalibus precedere librū de plā/
tis. Nam hic ordo doctrine attendit penes aliā
cāꝫ vꝫ penes illud: vnde qs facillime pōt adisce
re. Facilior aūt traditu est scientia de aīalibus
q̄ꝫ sciētia de vegetabilibus ꝛ plantis tā quo ad
organa quam ēt quo ad operationes ꝛ ꝓprieta
tes: vnde Comen. in. ij. de aīa inquit ꝛ Arist. in
tex. com. vi. organa aūt ꝛ plantarū sunt partes
sed penitus simplices vt folium fructiferi coo/
perimentum vbi Comen. Et cum narrauit qd̄
oē corpus viuum est organicum ꝛ hoc fuit mani
festum in aīalibus sed latuit in planctis incepit
demonstrare qd̄ organa existant in plantis ope
rationes ēt ꝛ ꝓprietates aīaliuꝫ sunt magis ma
nifeste ꝛ sensate q̄ꝫ operationes ꝛ ꝓprietates plā
tarū ꝛ plures sunt quā in plantis qꝛ sortita sunt
nobiliorem formam ꝛ vt inquit Comen. in. ij. ce
li ꝛ mundi in comen. lxiij. In rebus mortalibus
quanto aliqd nobilius est tanto pluribus actio/
nibus ꝯsequit finem suum ꝛ suam perfectionē ꝯ
secus aūt est in rebus separatis a mā. ¶ Et sic
ēt fecit in. ij. de aīa vbi de sensibus prius incipit
a visu q est posterior tactu s̄m naturā. Nam ta
ctus est primus inter oēs ꝛ cōis oībus aīalibus
sed visus non est nisi in perfectis aīm Nō igitur
ordo scientie semper a communioribus ad parti
cularia ꝓficiscitur Imo variat iste ordo qñq̄ꝫ re
spiciendo ēt capacitatem addiscentis vm̄ queꝫ fa
cillime pōt adiscere. Auicē. aūt in. vi. naturaliū
noluit respicere hoc sed ordinēꝫ nature scibiliū
ꝛ ita prius incepit a tactu ꝛ vltimo deuenit ad
visum nam tactus est prior via generationis ꝛ
via vniuersalitatis lꝫ visus sit prior via ꝑfectio
nis. ¶ Et mirū est de viris illis illustribus quo

tantam vim in ista q̄ōne faciant fundantes suas
positiones super ꝓpositiones que vniuersaliter
verificari non p̄nt vt qd̄ communiora debent esse
priora ꝛ simpliciora ꝯpositis ꝛ forma materia ꝛ
p vitam meam multotiens viri magni decepti
sunt ex hoc qꝛ credunt famosas ꝓpositiones in
philosophia ꝛ in scientia diuina semper veras
esse cuꝫ tñ plures sint vere sicut frequenter. Nā
sicut ea que a natura sunt quedam sunt semper:
ꝛ quedam sunt frequenter sic ꝓpositiones natu
rales quedam sunt vere semper ꝛ quedam sunt
frequenter nā sicut res se hꝫ ad esse sic ꝛ ad ve
ritatem ex eo enim qd̄ res est vel non est reddit
oratio vera aut falsa ꝛ si bene cōsideras longe
plures sunt propositiones in scientijs de re/
bus in materia variabili existentibus que sunt
tales vt plurimum q̄ꝫ iste que sunt semper tales
Cuius argumentum potissimum est qd̄ demon
strationes simplr̄ dantes cām ꝛ esse in talibus
sunt rarissime ꝛ ita est de ꝓpositionibus medi/
cine ꝛ in cōsimilibus sine dubio ꝛ multi ex hoc
sunt decepti. ¶ Dicamus igit ad eoꝝ ꝯcordiā
qd̄ si ordo doctrine attendit penes scibilia liber
de plantis dꝫ ꝓcedere librū de aīalibus ꝛ hoc re
spexit Auic. que oēs fere latini sequunt ꝛ Auer.
in libro metheoroꝝ. Si vero ꝯsideret quo ad fa
ciliorem modum traditionis oppositum conti n
git ꝛ hoc obseruauit Arist. ad hoc ꝛ oēs greci ex
positores. Concludamus igit qd̄ ordo doctrine
non semper a communioribus ꝓficisci ꝛ hoc cō
siderans Auicēna dixit in ꝑncipio libri sexti na
turalium placet aūt mihi ponere ipsum sextum
in ordine. Et qui voluerit aliter ponere non ꝓ
hibeo ipsum.

Cā er/roris multorū i sci/entijs.

Conci/liatio oīum istorū.

¶ Materia nō est quid nec q̄le nec aliud alioꝝ qb⁹ ens est determinatū.

p. xvi.

PRopositio ista est phylo/sophi in. vij. pri/me phylosophie in tex. co. viij. ꝛ vo/luit aliqui illam non esse de mente Ari. sed de mente antiquoꝝ quoꝝ opinionem recitat ibi volentiū solā materiā esse sbam ꝛ hoc videnē ꝑma facie ꝑsuadere ex epilo go philosophi in illo textu inqt. n. Ex hijs ergo speculātibus accidit sbam esse māꝫ sed īpossibi le ꝛ enim separabile ꝛ hoc aliqd inesse vr̄ maxi me sbe: quapp̄ spēs ꝛ qd̄ ex ambobus sba vr̄ eē magis quā mā. ¶ Sed ista positio stare nō pōt Tū qꝛ antiqui ꝯ quos arguit phylosophus non loquebant de primo mā que vere est in potētia ad oīa predicamēta qꝛ illa nō fuit cognita vsqꝫ ad tēpora Platonis ꝛ Arist. vt dicit Comen. in ꝑ physi. Imo solus Arist. potuit vere pertingere ad verā materie ꝑme notitiā qꝛ Plato nō distin xit inter materiam ꝛ priuationē vt patet primo physi. tex. com. lxxix. Imo vt recitat Arist. in ꝑn. secūdi libri de generatione ꝛ corruptione tex. co. ij. ꝛ patet ēt per longum processum in erroribus primi physi. quod antiqui loquebantur de prin cipio materiali que erat substantia quedam in actu ꝛ erat

Sco. l vij. sue meth. q. v. ꝛ Anto. Andr. q. vij.

Imp.

actu ꝛ erat corpus ʒ in illa fuerint diuersificati
qꝛ nonnulli dixerunt illud esse aquam nonnulli ae
rem ꝛ sic de alijs. ¶ Amplius textus dicit. Di
co aũt materiã q̃ sm̃ se nullatenus est neqꝫ qd
neqꝫ quantitas ꝯsuetudo aũt Arist. est vbi hʒ cõ
similem modum loquendi quod loquitur ex mẽ
te propria sicut notant in simili expositores gre/
ci in libro priorum vbi Arist. inquit terminũ aũt
voco in quem resoluitur propositio ꝛ super lib.
de interpretatione de nomine ꝛ de verbo infini/
to idem notant ¶ Amplius Comen. in comẽ.
dicit illam descriptionem esse de mente phylo/
sophi nam epilogando sm̃ expositionem suam
Auerr. illas rõnes antiquorum vna cum conclu
sione que sequebatur ex illis. Dicit deinde ince
pit declarare qualis materia est ista ꝛ dicit. Et
dico materiam .i. intelligo materiaʒ illud quod
est existens per se .i. est ens absolutum iste enim
est modus loquendi Auer. in ꝓ. cap: de substãtia
orbis dum loquitur de prima materia ponendo
differentiam inter ipsam ꝛ suaʒ potentiam: inqt
enim sed posse quo sustẽtatur hoc subiectum dif
fert ẽt a natura subiecti quod substantiatur per
hoc posse in hoc: quod posse dicitur respectu for
me. Hoc aũt est subiectum elementum vnũ eter
num existentium per se quorum substantia est i
posse. Uult dicere ꝙ natura materie est vna sub
stantia eterna ꝛ per cõsequens est ens quoddam
absolutum in quo fundatur potentia que est re
latio. Et breuiter Comen. dicit ꝙ materia nõ est
substantia nec accidens sed est in potentia ad
oĩa decem predicamenta vt declaratum est in
physicis vbi patet ipsum velle illam declaratio
nem esse de mente Arist. ꝛ ita sequitur ẽt Alber
tus cognomento Magnus ꝛ diuus Thomas.
¶ Amplius Arist. x. metha. ex mente propria
dixit materiam negatione cognosci vt pʒ tex. co.
xxiij. ¶ Alij aũt qui volunt concordare illos q

Opinio modernorum

volunt esse discordes. Dicunt quod ista proposi
tio est de mente Arist. ꝛ est ẽt de mẽte Platonis
ꝛ dicunt quod ens sumit bifariam. Uno modo
vt distinguitur contra nihil. Alio modo p ente
quod diuiditur in decem predicamenta. Et tũc
dicunt Arist. dum dixit hic materiam non esse
quid neqꝫ quantum manifeste negat ipsam esse
ens isto modo quo determinatur p decem predi
camenta vnde isto modo dr̃ non ens sed sumẽdo
non ens quod est idem quod nihil sic materia dr̃
ens. ꝛ isto modo dicunt Platonem ẽt dixisse ma
teriam esse non ens vt distinguitur non ens ꝯtra
ens quod diuiditur in decem predicamenta: sed
non est non ens qd̕ est ideʒ qd̕ nihil imo isto mõ
mã est ens: ¶ Sed ista positio nullo pacto stare

Impugnatio

põt qꝛ certum est qd̕ Arist. in. vi. metha. tex. co.
iiij. ꝛ in principio septimi diuidit ens extra aĩaʒ
in decem predicamenta ꝓposita aũt multiplici
seu quatruplici acceptione substantie substan/
tiam in quarta significatione diuisit in mate/
riam formam ꝛ in substantiam cõpositam ex ma
teria ꝛ forma. Manifestum est aũt qd̕ substan
tia talis est sub ente qd̕ diuidit in deceʒ predica
mẽta vt arguat sic Materia est substantia ꝛ sub
stantia est ens: ergo materia est ens p regulã ma
ximam in logica qñ alterum de altero predicat
qcquid predicatur de predicato predicat ꝛ de
subiecto vnde querendum est ab istis an substã
tia que est vnum de condiuidentibus ens predi
cat de materia aut non. Si predicat ergo qcqd
predicat de ꝑdicato vt supra deducat Si dicas
non predicat talis substantia sed est alia sb̃a que
est inferior ad ens qd̕ distinguit ꝯtra nihil ꝛ ita
oportet ẽt dicere de accidente qd̕ erit vnum ac
cidens qd̕ ꝯdiuidit ens cum tali sb̃a qd̕ diuidit
ꝯ nihil. ꝛ ita erunt due diuisiones entis in sb̃am
ꝛ accidens. Et ita Arist. fuisset diminutus in pri
ma phylosophia. ¶ Amplius hoc est ꝯtra Ari.
in principio. ij. de anima q diuidit ens in decem
predicamenta ꝛ substantiam deinde diuidit in
materiam formam ꝛ in substantiam ꝯpositaʒ ex
materia ꝛ forma. ꝛ Comen. ibi. Et lucidissimus
Themistius fatent hoc ꝛ ꝓbant qd̕ tam forma
quam materia sunt substantie qꝛ sb̃a nõ fit ex nõ
substantijs. ¶ Amplius Arist. vij. metha. te. co.
vij. volens ꝓbare diuersitatem materie ab alijs
ostendit id p hoc qd̕ oĩa alia ꝑdicamẽta accidẽ
tium dicunt de sb̃a. Substãtia aũt dr̃ de materia
igitur substantia q̃ est vnum de cõdiuidentibus
ens predicat de materia ergo ꝛ ens tale ꝑdica/
¶ Preterea querẽdũ est ab istis cũ oẽ ens aut
sit reale aut sit rõnis aut in aĩa aut extra aĩam
istud ens qd̕ distinguit ꝯ nihil qd est aut est ex/
tra aĩam aut in aĩa vel sub alijs verbis ens rea
le vel ens causatũ ab ope aĩe Si dicas qd̕ ẽ ens
reale tũc sic ens extra aĩam diuidit p sb̃am ꝛ ac
cidẽs ergo materia isto mõ erit ens extra aĩam
ꝯtinebit sub ente qd̕ diuidit in decẽ predicamẽ
ta. Si aũt dicas qd̕ tale ens nõ est aliqd reale sʒ
rõnis: ergo mã ẽ ens rõnis. Et p ꝯñs sb̃um trãs
mutationis sb̃alis ꝛ ps sb̃e ꝯposite realis est ali
qd ens rõnis. Preterea Arist. reprehẽdit Pla
tonẽ in ꝓ physice auscultationis in tex. co. lxxix.
qꝛ nõ distinxit Plato inter materiã ꝛ priuationẽ
Et ipse ostendit talẽ differentiã sm̃ rõnẽ qꝛ ꝓua
tio vtiqꝫ p se nõ est ens sed materiã nõ eẽ sm̃
accidens ꝛ materia est ꝓpe substantiã aliqualr
priuatio aũt nullatenus. Tũc priuatio est p se nõ
ens materia nõ est p se nõ ens: ergo priuatio di
stinguit a materia rõne. Tũc arguo sic qñ si ens
p se dr̃ de priuatione in quo sensu sumit aut p eo
qd̕ est nihil aut p eo qd̕ diuidit ꝯ decẽ ꝑdicamẽ
ta sic primũ. Tũc vera est maior: sed minor erit h
mõ falsa qꝛ materia nõ est p accidẽs nõ ens qd̕
distinguit ꝯtra nihil qꝛ est ens p se qd̕ diuiditur
ꝯtra nihil mõ in ꝑdicatis q̃ p se dicunt vel in ꝓ
mõ vel i scd̕o mõ dicẽdi p se de aliquo qꝛ q̃ p se
insunt necessario insunt opposita illoꝝ ꝑdicatoꝝ
nõ pñt inesse nec p se nec p accidẽs sicut si rõa
le p se dr̃ de hoĩe irrõnale nullo pacto nec p se
nec p accidẽs dici pt de illo ¶ Si ẽt dicas ꝓua
tionẽ eẽ p se nõ ens qd̕ distinguit ꝯ. ens qd̕ diui
dit in decẽ ꝑdicamẽta hoc ẽ falsuʒ qꝛ priuatio ẽ
nõ ens p se vt est idẽ quod nihil sʒ aliud est hoc
non ens ꝛ illud sm̃ vos quare: preterea dato qd̕
maior illo modo vera sit tunc minor secundum

vos est falsa qꝛ sumendo nō ens quod opponit enti quod diuiditur in decem predicamenta materia per se est non ens illo modo ꝛ non per accidens: si autem sumatur nō ens alio modo in maiori ꝛ alio modo in minori. Tunc argumentum philosophi erit in q̈tuor terminis. ¶ Amplius idem est ens extra animam qđ diuiditur p̄ substantiam ꝛ accidēs ꝛ quod diuiditur per potētiā ꝛ actum. Et quod diuiditur per vnū ꝛ multa vt dicit Comē. in prologo paruo super. vij. prime. philosophie sed. Arist. xij. metha. volens inuestigare euiusmodi eē sit esse materie ideo preposuit diuisionē entis qua diuidit̄ p̄ potentiā ꝛ actū in oībus predicamentis ꝛ ista ēt est opinio Alex. ibidē vnde. Arist. ibi in. tex. com. viij. ꝓposita diuisiōe entis q̄ȝ posuerat in nono đ potētia ꝛ actu ostendit ibi quō materia ꝯprehenditur sub altero membro illius diuisiōis vȝ quod ē ens in potentia: Sed tale ens vt diximus diuisum per potentiā ꝛ actū ē ens qđ diuiditur per decē predicamēta naȝ vt inquit. Com. ꝑ de anima com. vi. actus ꝛ potētia sunt diᵉ entia valde opposite ꝛ circuūt oē predicamentū. ¶ Et confirmat̄ qꝛ Arist. xij. metha. inquirit per longū ꝓcessum an ꝑncipia decē predicamētoꝝ sunt eadē vel diuersa. Et tandem ꝯcludit qđ sunt eadē ꝓportione qꝛ actus ꝛ potentia sunt in vnoquoqꝫ predicamēto ꝓportionabilr̄. Et ostēdit qđ principia ꝓxima decē predicamētoꝝ sunt diuersa principia autē remota sunt eadē vt pȝ ibi in. tex. com. xxij. Talia aūt sunt ꝑncipia predicamēti sbe. s. potentia actus sed potētia in predicamēto sbe reducit̄ ad mām. Et actus ad formā vt dicit. Comē. expresse in. xij. metha. in. com: xxvi. igr̄ sub ente qđ diuidit̄ in decē predicamēta cōprehenditur ipsa mā s̄m sententiā. Arist. vnde non ē credendū de tāto philosopho qđ i sciēs speculatiuis q̄rum finis ē veritas aliud dixerit ꝛ aliud sensérit quō cum. ꝑ. phisicoꝝ tex. com. lxxix. inquit đ Platone tangentes quidē igitur ꝛ alteri quidē sunt ipsam sed non sufficienter. in quo. n. vel ad quid reprehendit Platonē si illa met fuit eius opīo. ¶ Confirmat̄ qꝛ plotinus in tractatu quē facit de mā capite. xiij. expresse testat̄. Ari. a platone in hoc dissentire ꝛ nitit̄ soluere argumēta. Arist. ꝯ. Platonē ostendendo mām nullo modo distingui a priuatiōe q tamē precipuus fuit inter sectatores. Platōis:

Cā erroris.

¶ Sed quid cause fuit qđ aliꝫ decepti sunt. est qꝛ cum. Arist. fuerit discipulus. Platonis quem. xxiiij. annos audierat nō possunt suspicari illum potuisse s̄m rē ꝯtradicere magistro. Et mirabile est de multis illustribus doctoribus qui volunt ꝯcordar̄ illos q volūt esse discordes ꝛ boecius qn̄qꝫ ꝑmisit se facturū hoc.

Boetius l. ij. editione illi. de inter petratione.

¶ Sed videant isti. Aristo. tertio celi. tex. com. ci. vbi disputaturus ꝯ. Platonē an mūdus sit generatus premittit qđ disputatio debet esse remota ab amor̄ ꝛ odio ꝛ. Com. in. com. reddit cām qꝛ maxima cā diuersitatis ē amor ꝛ odium ꝛ tertio celi. tex. com. lxi. redēs cām obqꝫ i pluribus errauerit. Plato in nālibus inqt hoc fuisse pp amorē magistri ꝛ geometrie vn̄ pleruqꝫ ipsum appellat iuniorē socratē. Et ꝑ. ethi. cap. vij. inqt đ qōne i lla. đ ideis qđ illa. qsṫio p̄ ardua ē ob amicos q ideas introduxerūt. Sȝ pro defensiōe veritatis ēt ꝓpria impugnar̄ oportet̄ p̄sertim phos magis forsan existimādū ē. Nā cum ambo sint amici: piū ē veritatē in honor̄ p̄ferre ꝛ h̄ multiꝫ accidit ꝯsiliatori ꝛ medicis volētibus Arist. cū. Gal. ꝯcordar̄ cū tn̄. Ga. de cōposito cōtra. Arist. in illis qōnibus velit eē discors:

Cā erroris ꝯsiliatoris.

¶ Et non ē mirū si hac nostra tēpestate sit multitudo erroꝝ in oi scia qꝛ expositores faciūt quādā ꝯfusionē ex diuersis sciētijs ex qbus nō p̄t ꝓuenire vnus actus sic dānauit. Auer: Auicen. qꝛ sermo eius semꝑ inuenit̄ medius inter peripatheticos ꝛ loquētes ꝛ deus sit dator auxilij in tāta ꝯfusiōe ¶ Reuertamur igr̄ ad ꝓpositū theorema ꝛ dicamus mā ȝ s̄ȝ se nō eē qd i. qditatē in actu nec quātitatē nec aliqđ ex alijs accidētibus p̄ q̄ diuidit̄ ipsum ens.

Opio ꝓpria

¶ Bone deus quō. Allucinātur ingenia in re notissima vbi. n. locū manifestū habemus in ipso met. Arist. in. quo se ipsum declarat manifestū ē. n. de mēte eius in. ꝑ. phisice auscultatiōis soluēs rōnes antiquoꝝ negātiū gn̄ationē pp rōnē illā que famosa erat apud eos qđ si gn̄atio esset aut esset ex ente aut ex nō ente nō ex ente qꝛ ens nō generat̄ neqꝫ ex nō ente qꝛ ex nō ente nihil fit posita ꝑma solone deinde ponit secūdā in. tex. com. lxxviij. inquiēs vnus quidē igit̄ modus hic est alius vero qn̄ ꝯtingit eadē dicere s̄m potentiā ꝛ actum hoc autē determinatuȝ est in alijs p̄ certitudinē magis: vbi patet qđ vult mām non eē ens in actu q̄ est sbm gn̄ationis nec eē nō ens ꝑse ꝛ simpliciter sed ē ens medium inter actū ꝛ purū nihil vȝ est ens in potētia ꝛ ideo qn̄. Arist. dicit mām nō esse quid non intelligit̄ qđ nullo modo sit sba inquā diuisum ē ens vna cū accidente sed intellexit quod nō est substantia in actu hoc aūt nō est inferre ipsam non ens esse. ꝛ negare eius rōneȝ qđ in decē ꝑdicamētis determinatū est sicut isti inferebāt

Obiectio.

¶ Sȝ obicies nā. Com. in. ꝑ. metha. in. com. xvij. inqt quod mā nō hȝ aliquā dispositionē neqꝫ substantialē neqꝫ accidentalem ꝛ per ꝯsequēs vr̄ quod nō sit neqꝫ sba neqꝫ accidens

Solo.

¶ Nisi esset qđ ꝓ tanto dixit illud qꝛ nullā habet formā in actu de se sibi propriā neqꝫ ēt priuationem vt dicit expresse philosophus in. vij. metb. in. tex. com. viij. qꝛ vt inqt Com. si haberet. aliq̄ȝ sibi propriā nō esset igr̄ in potentia ad oēm formā. ¶ Itē vt dicit in libro de substantia orbis nullā aliā posset recipere nisi illa corrupta qꝛ non potest subiectuȝ habere nisi vna formā ꝛ ita si esset aliqua forma substantialis coeterna materie[omnis transmutatio esset in accidentibus sicut deducit. Co. ꝑ. phisicoꝝ in comen. lxiij. ꝛ. lxix. Et in libro de substantia orbis.

Difficultas

¶ Sed adhuc remanet alia difficultas qꝛ si materia dicitur ens in potentia ita quod nullum habeat actum tunc igitur materia nihil eēt ¶ Et cōfirmatur nam. Auer. iij. celi ꝛ mūdi in. com. xxix. inquit quod ens in potentia fundat̄ in ente in actu ꝯ materia prius ē aliqua actualitas in se ꝛ deinde fundantur potentia in

tentia in actualitate eius. Et confirmatur etiã per lucidissimum Themistiũ in primo phisice auscultatiõis vbi expresse testat quod materia in sua prima notione ꝯsiderata est quoddã ens actu. Confirmat qꝛ certũ ē qḋ si mã dr̄ esse i potẽtia ad oĩa nõ itelligit qḋ sit in potẽtia ad seipsaꝫ nihil.n. põt respectu suimet eẽ i potẽtia vñ prius mã ẽm nãm e st actu mã deinde ẽ potẽtia ad alia ¶ Et ꝯfirmat qꝛ certũ ē qḋ mã cũ sit igñabilis ꝛ incorruptilis p̄cedit via gñatiõis oẽm formaꝫ quomodo igr̃ intelligũt peripathetici dũ dicũt mãꝫ nõ eẽ qd nec q̃ntũ aut q̃le: Sꝫ eẽ ens in potẽtia ¶ Et p̄terea ens in potẽtia nõ ẽ ens nisi ẽꝫ qd vt dr̄ i. ix. meth. tex. com. vij. qꝛ sunt ẽtia i aĩa aut cogitatiua aut appetitiua sed ens in aĩa est ens diminutũ. vi. metha. tex. com. vltimi ꝛ ideo si mã ẽ ens in potẽtia ꝗ nõ ẽ ens aliter arguẽdo eẽt fallatia a ẽm qd ad simpl̄r ꝛ ita iterũ dr̄ seq qḋ mã sit nõ ens. Forte pp ista motiua hẽricus de gandauo ꝛ Scotus coacti sunt ponere actũ entitatiuũ distinctum ab actu formali vnde. Scotus in. vij. meth. q. v. ꝛ in secundo sententiarum distinctione. xij. q. secunda ꝛ ante ipsiuꝫ henricus de gandauo in quolibetis videlicet quolibeto iiij. q. xvi. in qua querit vtrum angelus sit compositus ex materia ꝛ forma in fine illius questionis expresse hꝫ ista verba Et qḋ assumit quod distintio siue differentia est per actum vel p formam qualem non habet aliqua materia de se. Dicendum quod licet materia nõ habeat de se actum forme habet tamen actum sue essentie ꝛ existentie: inquantum est effectus dei non existẽs pure nihil. ¶ Sed aliquid in sua essentia ꝛ in existentia sua differens a forme existentia ꝛ ab eius essentia: licet in composito super actum sue existentie nata sit recipere actum. forme inquantum forma est actus compositi ꝛ materie in cõposito hec ille: Et Gregorius de arimino ideꝫ sequitur in secundo sententiarum in preallegata distintione. xij. q. secũda articulo tertio. ¶ Dicimus nos ne sint contẽtiones de nominibus si p actum entitatiuum ipsi intelligant gradum entitatis vt idem sit dicere aliquid esse in actu entitatiuo quod est participare entitatem ita quod tale sit quedam entitas ant natura. Tunc sine dubio non est negandum materiam esse actum entitatiuum q: est quedam entitas ꝛ alia entitas ꝛ alia natura ꝛ alia substantia quam forma aut substantia cõposita ex materia ꝛ talis actus entitatiuus specialiter dicitur materia nam materia actu est materia non enim materia dicitur esse in potentia ad omnia simpliciter ita quod intelligamus ipsam esse in potentia ad se ipsam nam tunc omnino nihil esset materia igitur ex sua intrinseca ratione est materia sicut forma est forma ꝛ ideo materia non est forma. Sed sic materia actu materia ente est in secũda sui notione potentia ad alia puta ad omnem formam tam substantialem quam accidentalem ita pulcre declarat lucidissimus. Themistius in primo phisice auscultationis in digressione de potẽtia ꝛ priuatione materie qui inquit quod materia in se considerata est quedam substantia absoluta ꝛ est quodam ens actu non intelligas quod habet de se actum existendi sed est quedam entitas ꝛ que entitas materie nam materia est substantia quedam que non est forma nec habens formam ꝛ sic vt alias declaraui ista consideratio pertinet ad primum philosophum. In tali autem substantia materie insurgit potentia ad omnem formam ꝛ hoc sibi contingit dum consideratur in secunda sui notione quando videlicet comparatur ad alia ꝛ sic intelligunt peripatetici dum dicunt materiam esse in potentia ad omnia videlicet qꝛ est in potentia ad alia a se: non qꝛ materia sit potentia materia hoc enim intellectus non capit si bene ꝯsideras: ¶ Alius intellectus esse potest quod per actum entitatiuum intelligamus actum existẽdi in quo sensu ipsi capiunt qꝛ ponunt actum entitatiuum opponi potẽtie obiectiue ꝛ actum formalem opponi potentie subiectiue nam iste potentie separantur quia alicubi est potentia obiectiua vbi non est potentia subiectiua sicut in creatiõe mundi vbi ante sui creationem erat in potentia obiectiua ꝛ nullum tamen erat subiectum ex quo fieri posset. Sed qꝛ erat in virtute actiua creatoris inquantum poterat esse terminus creationis sic erat in potentia obiectiua. Et etiam distingũtur iste potentie alia ratione qꝛ potentia subiectiua non multiplicatur ad multiplicationeꝫ formarum sicut obiectiua ꝛ etiam potentia obiectiua non est ẽbm trãsmutationis sed terminus sed potentia subiectiua hñ ẽ ẽbm trãsmutationis ꝛ ita oẽ qḋ est extra causam ꝛ intellectum ẽm istos est in actu entitatiuo ita quod est ideꝫ quod actus existentie ꝛ ita ponunt triplicem actum entitatiuum in composito videlicet vnum respectu materie alium proprium forme alium respectu tertie entitatis ꝛ ista est via istorum sine dubio. ¶ Dicamus nos quod huiusmodi intellectus non fuit de mẽte peripatheticorũ vt alias declaraui Nam ẽꝫ ipsos qdqd ẽ possibile ex p̄te agẽtis ẽ possibile ex parte passi vñ ipsi. ix. metha. in. tex. com. secundi diffiniũt potẽtiã passiuã p actiuã ꝛ actiuã per passiuã alı̃ter.n. sequeret aliquã potentiã frustrari in nã quod ipsi multum aborrent vñ. Arist. in secũdo celi ꝛ mundi in. tex. com. l. inquit qḋ si nã tribuisset astris virtutẽ respectu motus p̄gressiui vtiqꝫ tribuisset sibi pedes ꝛ organa qꝛ deus ꝛ nã nihil frustra faciũt p̄mo celi ꝛ mũdi tex. com. xxxij ꝛ iõ i quolibet ẽbo trãsmutatõis nãlis est respectus ꝛ ad ẽbm ꝛ ad ipsuꝫ agẽs vnde oẽs forme sunt in potẽtia passiua mẽ p respectũ ad potẽtiã actiuã p̄mi motoris. xij. metha. com. xviij. ꝛ ẽm ipsos actus existẽdi. a forma ē qꝛ forma ē p quã est hoc aliquid ꝛ in actu ꝛ qḋ vere ẽ actus ẽ ex secũdo de aĩa tex. com. vij. sic itaque mã prima de se non existit nec existere põt sine forma ꝛ isto modo nullum habet actum vnde. Com. v. phisicorum com. vij vbi. Aristot. ponit differentiam inter generationem ꝛ motuꝫ penes subiecta qꝛ qḋ gñatur non est sed quod mouetur ē in qr quod in esse prime mẽ nõ admiscet actus

Marginal notes: scotus in. vij. metb. q. v. ꝛ l. ij. sẽ. dist. xij. q. ij. — Opio. hẽrici q̃libet. ris q̃li. iiij. q. xvi. ꝛ Greg. d Ari. — p̄pria opio. — distinctio de dupli actu entitatiuo. — The. — itellꝰ i q̃sco. ponit actum entitatiuum — impugnatio ponẽtium actũ entitatiuũ vt scotus posuit.

Ppoli. xvi.

¶ Conueniens fit a conuenienti.

Vulgata est propositio & ha/
betur in: vij. prime phi
losophie tex. com. xxviij. & glosatur p
Auerr. xij. metha. in com. xiij. vbi per
alia residua exponit accidentia & vult quod in
accidentibus veritatē non habet sed in substan/
tijs & pariformiter dicit iuxta hoc in secūdo ce
li & mundi in. comen. xlv. ¶ Sed est instantia
de igne qr ignis generaf a motu. ¶ Amplius
si in substātijs habet locum quod simile fit a simi
li aut hoc est secūdum speciem & tunc vniuersa
liter vera non est nisi in substantijs genitis ex
semine Aut intelligitur a simili & cōuenienti quā
tum ad virtutem & tunc vniuersaliter videtur
esse vera in oībus: ¶ Quidā autē in via Auer.
dicunt ad primum de generatione ignis quod
simile fit a simili vel quo ad speciem vel a simili
in gradu predicamenti & tunc dicūt quod ignis
generatur a motu dispositiue sed generaf a fer
ro & lapide principaliter & qr ista sunt substātie
sic est similitudo in gradu predicamenti substā/
tie ¶ Quod si replices qr ita erit ēt de acciden
tibus qr possunt semper dici quod generanf a si
mili dant rationem diuersitatis qr accidentia
non semper ab accidentibus generantur immo
qñqz generantur a substantia que non est eius/
dem predicamenti & ideo est ratio diuersitatis
¶ Sed ista solutio stare nō pōt in via. Com. qr
vij. metha. contra. Auic. com. xxxi. inquit quod
idem est agens disponens materiam & inducēs
formam nam inter alia motiua que mouerunt
Auicen. in ponendo datorem formarum fuit il/
lud de motu generante ignem qr dicebat quod
motus cuz sit accidens non potest generare sub
stantiam & voluit quod agens materiale solum
disponebat materiam & agens separatum largie
batur formam sed. Auerr. ibi obuiat illi qr tunc
sequeretur quod generatum non esset vnuz ens
in actu si aliud est alterans & aliud generans.
¶ Amplius ista solutio manifeste ꝯdicit. Aue.
xij. metha. in. com. xviij. vbi expresse dicit quod
ignis generatur ab ipso motu sicut generatur
ab igne: patet autem quod ab igne non generaf
dispositiue. ¶ Amplius si ferrum & lapis gene
rant ignem principaliter aut hoc est in genere
cause materialis aut hoc est in genere cause effi
cientis si primum ergo vniuocatio erit penes
materiam non penes agens quod est contra oēs
Si penes efficiēs. Tūc igitur vnius effectus nu
mero erunt due efficientes cause in eodem ge/
nere cause eque primo concurrentes ad eundē
effectum numero cuius oppositū asserit. Arist.
xij. meth. in. tex. com. xxvij. ¶ Amplius in geni
tis ex putri materia quomodo ſm istā glosaz lo
cum habet quod fiant a simili in genere predica
menti cum talia generentur a virtute caloris ce
lestis & stellarum diffusa in aere & aqua vt vult.
Com. xij. metha. in. com. xviij. ¶ Dicamus igr
quod illud quod mouit. Auerr. ad ponendum
hoc fuit qr tenuit nullam speciem in genere sub
stantie esse a casu & ideo dixit illud veritatem
habere in substantijs non autem in accidentibus
vnde tales sunt perse intēte a natura nam si que
substantie a casu essent maxime essent animalia
& plante que ex putri materia generantur. & ta/
men non sunt a casu quia habent ordinem & ha/
bent causas determinatas ita quod fiunt in cer
tis temporibus determinatis & in locis deter/
minatis vnde Themistius recitat primo de ani/
ma capite. xxiij. quod in egipto ex putri mate/
ria generantur mures & in nostro celo vermes &
locuste. ¶ Amplius habēt determinatas mate/
rias nā ex cadauere equi generantur vespe & ex
cadauere bouis generantur apes Talia autē nō
cōpetunt rebus factis a casu vel a fortuna vt in/
quit. Com. xij. met. com. xiij. & xviij. & vij. phisi.
com. xlvi. & vij. meth. com. xxxi. & pp hoc qr sub/
stantie sunt entia perfecta & requirunt determi
natas causas sic in substantijs conueniēs fit a cō
uenienti Tamen limitat eam. Com. xij. methap.
com. xviij. quod non est omnibus modis ista cō
uenientia sed oportet vt ista conuenientia sit isto
modo vt agens sit tale in potentia & virtute qua
le est effectus in actu. Nam operatio agentis ni
hil aliud est quam extrahere rem de potētia ad
actum & ideo dixit. Com. xij: metha. com. xviij.
quod primus motor est omnes forme quoquo
modo Nam in calce. com. xviij. dixit quod om/
nes forme sunt in potentia in prima materia. Et
sunt in actu in primo motore pro quanto igitur
in qualibet generatione substantie inter suā cau
sam & effectum ipsum requiritur determinatū
agens virtute cuius possit extrahi de potentia
ad actum talis intelligitur esse conuenientia &
similitudo que currit in generatione substantie
inter causam & effectum & non oportet quod cur
rat quantuz ad omnia & quod similitudo sit om
nibus modis Nam vt inquit. Comē. domus in
materia generatione conuenienti & vniuoca fit
a forma domus existente in anima Artificis &
tamen non est omnimoda similitudo inter for/
mam domus in anima & domum in materia qr
illa est in potentia & ista est in actu. Sed in acci
dentibus pp imperfectionem sue nature non re
quiritur vnum certum agens determinatum qr
talia possunt primo venire ex diuersis causis agē
tibus & diuersis modis & ista est mens. Auerro.
sine dubio: ¶ Si āt velis vlterius inuestigare
similitudinem quo ad speciem inter generans
& genitum oportet tunc recurrere ad illas tres
conditiones positas ab. Auerr. in. xij. metha. in
com. xviij. ex mēte Alexa. videlicet quod agēs
debet esse principale non instrumentum & quod
sit agēs propinquum & non remotum & quod sit
agens perse non per accidens & in hoc non di/
screpat. Auer. ab. Alex. vt patet ibi clare ponit
alia conditio in. com. xxviij. septimi methaſi. in
hijs que generantur generatione actuali idest
non cessabili propter generationem muli vt no
tat etiam. Ari. in. tex. & per hoc patet solutio ad
argumentum de igne nam secundum mentem

Istātie. — pō modernorum. — Replica ipsorum. — Solo coꝛ dē — Impugnatio pēnis. — limitatio ppōis ſm cōmēta.

Auerroys forme elementales quia sunt mul/
tuz propinque materie non sunt vere substantie
nec vere accidentia sed mediant inter substan/
tiam ⁊ accidens qr posuit quod intenduntur ⁊
remittuntur sicut accidentia ⁊ sic videntur sape
re naturam accidentis ⁊ ideo quādo. Com. glo
sauit propositum Theorema quod simile fit a si
mili ⁊ dixit quod habet veritatem in substantijs
per substantias intellexit veras substantias sicut
sunt substantie perfecte que non recipiunt inten
tionem ⁊ remissionem: ignis igitur qr est de nu/
mero formarum imperfectarum que sunt valde
ꝓpinque materie potuit generari tam a motu
quam ēt ab igne ¶ Ad aliud respondetur vt su
pra dictum est naqꝫ vniuersaliter intellecta pro/
positio habet locum in substantijs quod conue/
niens fit a conuenienti pro quāto non quodlibet
fit ex quolibet sed determinatum ex determina
to tamen non oportet qꝺ ista conueniētia sit oi/
bus modis. Sed si requiris conuenientiam ſm
speciem inter generans ⁊ genitum tunc oportet
quod concurrant ille tres conditiones posite ex
mente. Alex. xij. meth. in com. xxiiij. Adde etiā
quod vt inquit. Arist. ꝑ. de generatione ⁊ corrup
tione tex: com. xxx. generatur aliquid ab aliquo
ente in actu aut homogeneos aut homoydeos:
Ignis enim generatur ab igne qui est eiusdem
speciei: ⁊ sic sunt omoydea sed durum generat̄
a non duro puta dum generatur a frigido Talia
sunt omogenea qr semper generans est in actu
⁊ quatenus est in actu generat ⁊ genitum est in
actu ⁊ sic conueniunt in genere actus qui ē ge/
nus ambiguū ſm peripatheticos ⁊ sic dicit ibi
littera Et sic generatio rane a sole licet nō fit ab
omoydeo est ab omogeneo sub tali rōne generis
multipliciter dicti ¶ Cōsidera etiam qꝺ si pro
positio locum habet de similitudine quantuꝫ ad
speciem fallit in qualitatibus preserim qr. Com.
dicit. in. vij. metha. in com. xxxij. aliqua qualitas
generatur a sibi simili in spēcie. Et alia ē cuius
generatio sequitur formam mixtionis prima
rum qualitatum Fallit illo modo in causa mate
riali: qr quod generatur non generatur ex ma
teria sibi simili in specie Imo requiritur qꝺ ma/
teria ex qua aliquid generatur habeat disposi/
tiones oppositas generādo: ¶ Et vniuersaliter
ꝓpositio dicens etiam quod causa ⁊ causatū de
bent esse proportionata intelligitur quo ad vni/
uersale ⁊ particulare quo ad ꝑse ⁊ per accidēs
quo ad potentiam ⁊ actum que sunt diuisiones
per modos causaꝝ vt patet secundo phisicoruꝫ
sic enim dicimus quod effectuuꝫ vniuersalium
cause sunt vniuersales: ⁊ particularium cause
sunt particulares ⁊ effectuum in potentia cau
se sunt in potentia ⁊ effectuū in actu cause sunt
in actu ⁊ effectuum ꝑ se cause sunt ꝑse. ¶ Alb.
uero magnus super. xij. metha. tractatu primo
ca. octauo vult quod omne quod fit fit ab vniuo
co vel formaliter vel in virtute ⁊ ita dicit etiam
in. cap. xi. ibidem.

Ppōn. hz ver tatē in oibus sbȳs sz in pfe/ ctis.

Aliqd gñrari ab ali/ quodu psr.

Alber. mag.

¶ Calidi est rarefacere ⁊ frigidi est condensare.

p. xvij

PRopositio famosa est ⁊ est de mente. Arist.
in secundo de generatione ⁊ corrup/
tione ⁊ i quarto methcoroꝝ ⁊ ē Auer.
in propria forma in. vij. phisicorum in comē. xv.
vbi habet densitas ⁊ raritas sunt apud rerū qua
litates ꝯsequētes calidū ⁊ frigidū ¶ Prima ps
de calore intelligitur de calore elementali pre/
sertim in sua natura considerato fallit autem
de calore naturali regulato ab anima ⁊ de calo
re celesti nam calidū naturale in generatione ⁊
digestione ⁊ in alijs operationibus anime calor
agit prout est concausa ⁊ instrumentum secūdo
de anima tex. com. xlii. contra empedoclem ⁊
agit vt est ordinatum ad diuersos fines secūdū
exigentiam anime pro suis actibus exercendis
vnde sic plerumqꝫ condensat sicut dum ex san/
guine menstruo generat ossa ⁊ membra solida
similiter digestio que ab inato ⁊ naturali calido
procedit quarto methcoroꝝ ingrossando pro/
cedit Calíduꝫ etiam elementale licet perse rare
faciat ꝑ accidēs tñ qñdoqꝫ ꝓdēsat sic ꝯsumptis
humiditatibus existētibus in poris videmus qꝺ
accidit constipatio sicut videmus in rebus que
assantur ab igne que teste philosopho in quarto
methcoroꝝ habēt interiora humidiora quam eli
xata exteriora vero magis sicca conclusis eniꝫ
vt inquit exterioribus poris non potest segre/
gari intus existens humidum: Sed includitur
cum pori reclusi fuerint ⁊ ideo princeps medi
corum. Galenus in septimo de ingenio sanitatis
capite. vi. vbi tractat de cura male complexiōis
sicce sine materia precipit egruꝫ non debere po
ni in aqua frigidiori temperata qr latētem frigi
ditatem in imbecillibus corporibus operatur.
Nec etiam in calidiora tēperata qr cogit ⁊ strin
git poros ⁊ densat sed aqua debet esse eucrata
idest temperata quia illa dilatat non igitur vt
video caliditas secundum omnem mensurā ra/
re facit nec quodcūqꝫ vnde. Auic. dicit quod na
tura sagax est ⁊ distribuit caliduꝫ quod est natu/
re instrumentum ⁊ carnem quidem complet ꝑ
calidum ⁊ humidum ⁊ ossa ꝑ calidū ⁊ siccum ⁊
cartilaginem per mediū vnde cum epsesis ⁊ op
tesis fiant a natura generatio ossiū erit per opꝯe
sim que fit a calido sicco ⁊ ita calidum inducit
duriciē ⁊ densitatē in hoc casu: ¶ Vñ animad
uerte ⁊ considera quod actio alicuius agētis dū
ipsum fit instrumentum potest habere operatiōes
specie differentes ab operationibus que sibi con
petebant in ratione principalis agentis vnde si
cut scribit. Com. in secundo de anima ignis seu
calor eius quatenus igneus est habet mollifica/
re ferrum ad faciendum aliquod instrumen/
tum sed inquantuꝫ illa mollificatio progreditur
ad certū terminū notū in vno quoqꝫ īstrumēto sic
attribuitur virtuti artis aqua regulat̄. ¶ Ani/
maduerte etiam quod raritas potest prouenire
ab humiditate

lita rio ꝓpōis

Gale. in. vij. de ing. sa. c. vi.

ob humiditate sicut patet in conuersione terre in aquam. Et Auicenna in prima Fen primi in capitulo de elementis inquit quod humidum largitur sicco extensionem. Uide igitur quomodo raritas cum sit accidens a pluribus agentibus pôt prouenire qr in accidentibus vt dixit Auer. superius locum non hz vniuersaliter quod oê qd fit fit a suo simili. ¶ Secunda vero propositio qd frigiditas condensat vera est tñ vt supra declaraui pôt êt a calore prouenire regulato ab agente quod agit sm exigentiaz finis ℸ ideo cesset admiratio quorundam querentium pp qd mares cum sint feminis calidiores nônulla tñ membra in mulieribus sunt latiora ℸ maiora quam sint in viris vt mamille ℸ instrumenta vrine Raz audiant Galenum dicentem quod compositio insequitur complexionem ℸ rem diuinã idest virtutem informatiuam de qua ipse dubitauit vt inquit Comen. in. vij. metha. an esset deus aut creatura vnde virtus informatiua directa ab intelligentia non errante pp finem largitur vnicuiqz membro accidentia terminata vt expediût ipsis mêbris in ordine ad actus. ¶ Condêsatio êt pôt prouenire ab impulsione vt inquit Arist. in primo metheoroz quod in egypto flantibus ventis ethesiis impellentibus aerem ℸ vapores ad arabicos montes aer ex tali impulsione constipatur ℸ in aquam conuertitur ℸ hoc êt apparet experimento sensato in balneo in quo vapor eleuatus vsqz ad tectum balnei a quo repercutitur videmus tñ ipsum in aquam côuerti qñ enim aer venerit ad tantam paruitatê cû qua saluari nequit necesse est vt corrumpat qr res natura terminum habent ℸ sm qualitatem ℸ secundum quantitatem.

Auicenna.

ij. pô ppositi theorematis.

Solo difficultatis ex sciendi. Gale.

propô xviij.

¶ Remissio fit p admixtionem ôrij

Ramosa est propositio ℸ colligitur ex mente phylosophi in. v. physi. tex. com. ix. ℸ. ij. celi tex. com. xxxvij. vera tñ est in habentibus contrarium nam in côtrarietate carentibus locum nô hz lumen enim intenditur ℸ remittitur pp virtutem aut debilitatem agentis. In habentibus êt contrariuz vniuersaliter êt locum non hz nam in simplicibus in sua puritate consideratis vnum elementum in vna qualitate est remissum respectu alterius Et videtur esse intentio Arist. in. ij. de generatione ℸ corruptione in tex. com. xxij. ℸ. xxiij vbi hz quod ignis est plus calidi quã sicci ℸ aer plus humidi quam calidi tñ caliditas aeris nô est remissa pp admixtiones frigiditatis vt dixit Jacobus de Forliuio ℸ multi iuniores nam tûc Arist. non sufficienter venatus fuisset in. ij. de generatione ℸ corruptione ex côbinationibus quatuor qualitatum primarum sufficienter numez quaternarium elementorum cû in quolibet elemento sint sm illos tres qualitates ℸ nô due sicut phylosophus ibi testatur. ¶ Et Alex. aphrodiseus in comento suo super libro primo metheororum inquit cap. iiij Magis quidem frigida ê aqua terra sed nô mixtura alicuius caliditatis terra est minus frigida quam aqua ℸ magis sicca quidem est terra quam ignis sed non mixtura alicuius humiditatis ignis est minus siccus qz terra. Et aer qdê magis humidus est aqua: sed non mixtura alicuius solidi aqua est minus humida quam aer non enim vtiqz aliquod simplicium corporum esset hec ille. Bene veruz est quod elementa dum miscentur tunc remittuntur in suis qualitatibus per actionem inuentam in eis merito contrarietatis: illa igitur remissio in altera qualitate in elementis non est p admixtionem aliquam cuz contraria qualitate sed insequitur debilitatem virtutis agentis nã propinquitas motui celi largitur caliditatem leuitatem ℸ motum. Et remotior a motu celi largitur frigiditatem grauitatem ℸ quietem. ij. celi ℸ mundi comen. xciiij. Et ista êt fuit opinio Auicêne in suo libro de celo ℸ mûdo cap. vltimo vñ êt Comen. iiij. celi ℸ mundi comen. xxxix. inquit aeris grauitas est maior qz leuitas: qr causa leuitatis in eo est calor ℸ causa grauitatis in eo est humiditas ℸ omnes côueniunt in hoc quod humiditas in eo est maior quam caliditas cum vz esse humidior elementis ex diffinitione humiditatis vt declaratuz est in libro perigeneseos. Et ex illo loco manifeste patet de mente phylosophorum ℸ eius fuisse quod non omnes qualitates sunt in summo in elementis Et istaz opinionem imitatur êt Comen. in. iiij. metheororuz in comen. x. lz alibi contrariam sentire videatur. Et collige ex illa auctoritate grauitatem ℸ leuitatem in elementis insequi qualitates primas quarû due sunt actiue ℸ due passiue. ¶ Et tunc est difficultas qr si in simplicibus summa leuitas insequitur summam caliditatem sic summa grauitas insequitur summam frigiditatem sed summa frigiditas iuxta illã viaz est ipsius aque igitur aqua est grauior terra. Cuius oppositum hz phylosophus in libro primo metheoroz grauissimum aût omnium terra que est in medio. Et tunc terra esset magis frigidi quam sicci côtra Arist. in. ij. de generatione ℸ corruptione in tex. com. xxiij. ¶ Nisi esset quod vt inquit Comentator grauitas ℸ leuitas non sunt eiusdem rônis in mixtis ℸ in simplicibus nec êt in simplicibus omnibus modis sunt idem. iij. celi co. ix. vnde dici pôt quod lz summa leuitas in simplicibus insequatur summam caliditatem summa tñ grauitas in simplicibus insequit summã siccitatem ℸ non summam frigiditatem. Et rô ê qr caliditas ℸ frigiditas non sunt equaliter actiue nam formalior est caliditas ipsa frigiditate ℸ ideo nô sequitur si summa caliditas est cã summe leuitatis igitur summa frigiditas erit causa summe grauitatis lz enim contrarie cause sint contrarioz effectuum tñ non oportet quod hoc sit in equalitate graduum presertim vbi contra

Coartatio opônis

Z iacobû de forl. ꝙ alios.

Alex. aphrodiseus

Qualitates prime nô sunt oês in sûmo i elemêtis.

Oblectio.

Solo.

rie cause non sunt equalis virtutis nec adequa
te cause dico igitur summam grauitatē īsequi
summā terre siccitatem. Jn aere autē qui ꝯtraria
tur terre in ambabus qualitatibus insequit hu
miditatem. ❡ Sed dices quid cause fuit quod
Dubi. cum grauitas in simplicibus insequatur humi
ditatem ⁊ siccitatem cur cum aer ita sit primo
humidi sicut terra est primo sicci nō potius ista
summa grauitas insequitur humidū aeris sicut
Solo. siccum terre ❡ Nisi esset quod non sunt cetera
paria tū ratione distantie maioris a motu celi
que largitur grauitatem tum qꝛ humiditas ae
ris ꝯiuncta est caliditati a qua prouenit rarefac
tio ⁊ in terra est ꝯiūcta frigiditati ⁊ ita non sunt
cetera paria si bñ ꝯsideras Ex istis igr̄ pꝫ qđ gra
uitas ⁊ leuitas in simplicibus ita se habent qđ
grauitas ex diuersis causis potest prouenire qꝛ
qñqꝫ insequitur humiditatem ⁊ qñqꝫ siccitatem
in mixtis autem est alia ratio vt dicit. Comē. in
tertio celi. com. ix. ⁊ in primo cātice. com. xiij. in
quit quod qualitates prime aliter attribuuntur
elementis ⁊ aliter animalibus ⁊ tempori ⁊ loco
⁊ tunc iuxta istum dicēdi modū sicut leuitas in
igne insequitur caliditatē sic grauitas in aqua
in sequitur frigiditatem nam oēs ꝯueniunt in
hoc quod aqua est magis grauis quā leuis ⁊ qđ
aqua est magis frigidi quā humidi vnde inquit
Com. in primo celi ⁊ mundi. com. xvij. qđ aqua
est magis grauis ꝙ̄ leuis: qꝛ descendit in duo
bus elementis. scilicet igne ⁊ aere ⁊ ascendit in
vno tantum nā si esset in centro mundi idest in
loco naturali terre moueretur ad concauitatē
Nota glosam aeris. ❡ Aduerte igit̄ quod in elementis con
trarietatem habentibus in ambabus qualitati
bus sicut ignis ⁊ aqua grauitas ⁊ leuitas insequ
untur contrarias causas videlicet caliditatem
⁊ frigiditatem in habentibus autem simbolum
secus est nam grauitas in aere qui simbolum
habet cum igne in caliditate ⁊ cum aqua in hu
miditate grauitas insequitur humiditatem ae
ris: in aqua vero frigiditatem: Et in terra sicci
tatem vt bene demostrat ratio ⁊ ratio totius est
qꝛ elementa non sunt eiusdem rationis interse
nec compositis comparata vt dicit. Comē. loco
preallegato. Et ita dicendum est de leuitate qꝛ
in elementis contrarijs in ambabus qualitati
bus insequitur contrarias causas nam in igne
est leuitas merito caloris ⁊ qꝛ caliditas est sum
ma in igne ideo est summa leuitas. Jn aqua
autem grauitas insequitur frigiditatem nō hu
miditatem quia ad humiditatem sequebatur in
aere. Et qꝛ aqua est plus frigida quam humida
ideo est plus grauis ꝙ̄ leuis. ❡ Sed dices qđ
Dubi. aqua sit summe frigida igitur debuit esse sum
me grauis negatur consequentia tum qꝛ nō seq
Solo. tur summa caliditas est causa summe leuitatis
igitur summa frigiditas est causa summe graui
tatis qꝛ frigiditas nō est tante formalitatis quā
te est caliditas sed solum sequitur quod summa
frigiditas est cā grauitatis. Tum et qꝛ summa
leuitas sequit̄ summam caliditatem cum tanta
distantia ⁊ non absolute vt dicit Comen. in pri
ma disputatione ad. xi. ⁊ cā grauitatis terre est
maxima distantia ⁊ ideo minor frigiditas inten
siue est sufficiens. Tum etiam quia non sunt ce
tera paria quia frigiditas aque est iuncta hu
Dubiū miditati que habet rarificare aliquo modo ⁊ ex
consequenti impedit summam grauitatē. Jdeo
Solo. dicimus grauitatem summam insequi summā
siccitatem sicut illam que est in terra presertim
Repl. cum illa sit associata frigiditati. ❡ Sed dices
cum aqua sit grauior aere igitur aqua est humi
dior aere: patet quod consequentia nulla est qꝛ
grauitas in aqua non ꝓuenit ab humiditate sꝫ
a frigiditate. Sicut in igne quod est elementum
contrarium leuitas ꝓuenit a caliditate. ❡ Si
Solo. autē replicetur summus effectus ꝓuenit a sum
ma causa sed leuitas in vltimo ꝓuenit a calidita
te in vltimo igitur grauitas in vltimo ꝓueniet
a frigiditate in vltimo sic enim contrariorꝫ effe
ctum erunt contrarie cause. ❡ Soluitur quod
vera est ꝓpositio quod effectus in vltimo ꝓue
nit a cā in vltimo sed tūc dico qđ in simplicibus
grauitas in vltimo ꝓuenit a distātia ⁊ siccitate
in vltimo que debetur ipsi terr̄ vnde. Com: in. ꝓ.
cantice canticorꝫ. Auicē. inquit terra est siccior
igne. Et aer est humidior aqua sic itaqꝫ effectus
intensus in summo insequitur summā causam
vnde qū cause contrarie aliquorꝫ effectuum nō
sunt eque potentes nec sunt cause adequate illo
rum effectuū contrariorꝫ qui sunt intensi in vlti
mo non oportet quod habeant vt sic attribui cō
trarijs causis sub tali gradu summo quod suffi
cit eo modo quomodo potest esse: modo graui
tas ⁊ leuitas in simplicibus non solum actiuas
qualitates insequi possunt verum etiam passi
uas vt vidisti. Et ista videtur esse verior opinio
que teneri potest in hoc in via. Arist. ⁊. Com. in
varijs ⁊ diuersis locis. ⁊ non mihi innotuit nisi in
longo tempore. Et non sine maximo labore vite
mee. ❡ Et si obiciatur contra istam opinionem
Dubi. per auctoritatem. Comē. in tertio celi ⁊ mundi
in. com. lxvij. vbi habet quod ignis ī actu habet
Solo. caliditatem ⁊ siccitatē in summo Possumus dupli
citer respondere primo qdem qꝛ arguit ad ho
minem nam. Auice contra quem arguit ibi te
nebat qđ ignis habet ambas qualitates in sum
mo vt est videre in libro de celo ipsius. Auicen.
Auicē cap. vltimo vbi ponit modū generationis ignis
ex motu celi vbi expresse ponit calorem ⁊ sicci
tatem ignis esse in summo. Et enim ipse met
Comē. oppositum tenuit in alijs locis vt in. iiij.
metheororꝫ. com. x. ⁊. in. com. xv. sup. ꝓ. cantice
canticorꝫ. Auice. vbi habet aer est humidior aq̄
sed aqua est potentior ad humectandum corpo
ra ⁊ ibidem dicit quod terra est siccior igne ⁊
ista videtur fuisse sententia. Arist. in. secundo de
gñatione ⁊ corruptiōe in. tex. co. xvij. ⁊. xxiij. vbi
Arist. vnicuiqꝫ elemēto videtur attribuere vnā
qualitatē in summo pp naturam iustitie distribu
tiue inuentam in entibus credendum enim est
cum elementa sint de partibus que sunt de inte
gritate vniuersi quod maximo ordine inuicem
cōnexa sunt iuxta illud diuini Boetij in tertio
de philosophica

Secū. Solo.

de philosophica cōsolatione. Tu numeris elemē ta ligas ¶ Aut aliter dici pōt qd. Auerr. vult ibi ponere differentiā inter elementa existentia in suis locis vbi dicuntur habere esse in actu vel esse liberum et vt sunt in mixto in quo dicuntur habere esse ligatum et confusum nam in mixto sunt refractas qualitates eorum sunt ambe remisse a contrarijs. Sed in proprijs locis habent qualitates in summo idest non remissas per cōtrarium noluit autem dicere pp hoc quod elemētū habet ambas qualitates in summo idest in vltimo gradu qz oppositum dicit in plerisqz locis. ¶ Et ideo vna vnicuiqz elemēto in summo debetur altera vero est remissa non tn̄ est p admixtionem cum contrario non enim semper remissio fit p contrariū vt. Alex. dixit in multis locis vt scribit. Com. secundo celi et mūdi. com. xv. quod dicit qz in celo est differentia fm magis et minus in nobilitate qz vna pars est nobilior alia nam stella est nobilior pars sui orbis et pp hoc non sequitur vt sit celum compositū ex contrarijs virtutibus.

Causa erroris

¶ Quod autem multi decepti sunt in credendo oppositum et quod terra sit summe frigida pp maximam remotionem celi que largitur frigiditatem et grauitatem et quietem vt dicit. Com. secundo celi et mundi. comē. xxiij. nihil est qz actus actiuorum sunt in patiente disposito et potest aliqs effectus ex diuersis causis variari vnde terra non est capax summe frigiditatis qz illa fuit preoccupata ab aqua que nō potuit habere summam humiditatē qz illa fuit preoccupata ab aere qui non potuit habere summā caliditatem qz ignis preuenit aerem in hoc natura enim est causa ordinis et tribuit vnicuiqz quod suum est. ¶ Amplius illa distantia nō sufficit qz est causa priuatiua et si inuenitur locus in quo. Arist. et. Com. asserat terram esse frigidissimum vt in primo metheororum glosa ad intellectum datum qz videlicet frigiditas eius nō est admixta calori non tamen in gradu frigiditas terre est maior frigiditate aque imo aqua est illo modo primum frigidorum et ista fuit sine dubio mens. Arist. et. Auerr. in secundo de generatiōe et corruptione et. Alex. afrodisei in. com. super libro metheororum.

Ꝫ Aui.

¶ Et quod dicit. Auicē. in hoc non est sufficiens qui respiciens ad solam distantiam a motu dixit terram esse frigidissimam et non insequitur consequenter. Auicen. sua principia nam ipse tenuit in prima fen prime doctrina prima in. cap. de complexionibus humorum quod frigidius quod est in corpore nostro est flegma et tamen attribuitur aque a predominio melancolia attribuitur terre a predominio.

Opio. diui Tho.

¶ Similiter etiam quod dixit diuus. Thomas ibi quod ignis est siccior terra pp caliditatem cōsumētem et adurentem humiditatem nam motus celi est causa caloris in eo quod potest calefieri et ideo necesse est quod in illa materia maxime profundet que semper est iuxta velocissimum motum vnde hec est materia ignis vnde ignis est calidissimum omnium calidorum vt dicetur secundo metha. et ideo potentior ē caliditas ignis ad ꝯsumendum humidum quā terre frigiditas et ideo concludit quod ignis est siccior terra

Ꝫ Sen. Tho.

¶ Sed cum reuerentia hoc non mouet qz caliditas illa ignis non est in actu vt dicit. Alexa. et Com. ex mente eius in. com. allegato sup li. cāti ce. et l. iiij. celi. com. xxxv. ibi. n. ē maxima raritas et nō ē caliditas illa ꝯbustiua sic est caliditas isti ius ignis q est in extranea mā iste. n. est q est in fine ebullitionis et feruoris vt dicit. Comē. in secūdo de generatione et corruptione in. comē. xxv. vbi expresse inquit et. Alex. dicit quod hoc non inuenitur nisi in igne qui est hic: ignis autem q est l vltimo ꝯtinētis nō est in fine caliditatis et ebullitionis.

Quo caliditas fit. in summo in igne et quō nō

¶ Et hoc vt alias declaraui intelligitur quantum ad actum secundū qz non summe calefacit ille ignis pp maximam raritatem vt inquit. com. secūdo de anima. com. xcvij. in summa maxima dimensio quam recipit materia est raritas cum qua stat forma ignis tamen bene caliditas illa quantum ad actū pmum in illo igne est summa in gradu et ideo. Comen. ibi. dicit et in hoc est questio de qua pscrutabimur. ¶ Dico igitur quod illa caliditas ignis licet sit sufficiens ad consumendum omnē humiditatem tamen non est sufficiens ad largiendum summā siccitatem: qz illius non est capax materia ignis sz materia que stat sub forme terre vnde in gradu terra est siccior igne licet siccitas ignis non sit p mixtione alicuius humiditatis facta remissior vnde imaginari debemus celum et naturam largiri ordine quodam huiusmodi formas et qualitates qz bonū vniuersi ꝯsistit in ordine.

Egid. Rom.

¶ Et qd dixit ēt dominus. Egidius romanus in illa questione distinguendo de duplici frigiditate inuenta in elementis virtuali videlicet seu celesti et elementari

Ꝫ Egi.

Non videtur cum supportatione dictum rationabile in via peripatheticorum presertim ponentium corpora celestia agere lumine ē motu vt declarauit. com. egregie in secundo celi et mundi in. com. xlij. tum etiam qz non oportet multiplicare entia sine necessitate in via ipsorum vnde ipsi omnē alterationem in substantia in istis inferioribus reducūt ad quatuor primas virtutes seu qualitates elementorum vt est videre a philosopho in secundo de generatione et corruptione et in quarto metheororum. ¶ Et similiter non sufficienter ex combinationibus virtutum istarum philosophus venatus fuisset numerū quaternarium elementorum vnde rationes istorum respicientium ad distantiam celi in hac materia videntur peccare per fallatiam consequentis si bene consideras. ¶ Preterea etiam sensus tactus de qualitatibus tangibilibus est verus iudex et nō videmus aliquam differentiam inter frigiditatem quam Egidius nuncupat celestē et illā que est elementalis.

Difficultas Ꝫ decisionem.

¶ Sed remanet vna difficultas contra istam decisionem qz. Arist. in quarto metheororum in. tex. com. xxxix. inquit dicuntur autem elementorum ꝓprijssime sicci quidē terra humidi vero aqua: Et ita videt quod aqua erit primū humidorum.

Sol. i.

¶ Nisi esset quod. Arist. loquitur ibi de istis elementis vt veniunt ad cō

positionem mixti in mixtis enim vniuersaliter residentibus circa mediũ ista duo elemẽta quã tum ad molem dominantur terra ⁊ aqua: vnde memorie manda hoc quod secus est de elemen tis in se consideratis ⁊ secus vt sunt in mixtis: vnde similem solutionẽ dat. com. in quarto me theororũ in. Com. p. de qualitatibus primis cũ ta men dicantur a philosophis oẽs esse actiue ⁊ tñ ibi dicitur quod due sunt actiue ⁊ due sunt passi ue inquit enim quod licet quatuor q̃litates in se considerate sint actiue q: sicut calor generat ca lorem ⁊ frigus generat frigus sic humiditas ge nerat humiditatẽ ⁊ siccitas siccitatem tamen si considerentur in generatiõe mixti q: due istarũ inueniuntur dominari ⁊ obtinere due vero do minare vnde Arist. ibi diffiniẽs mixti generatio nem dixit. tex. com. ij. est autẽ simplex ⁊ natura lis generatio permutatio ab his virtutibus cũ habeant rationem ex subiecta materia vniuscuiusque nature in se igitur aer est humidior aqua tamen in ordine ad mixtum plus operatur humidum aqueum ⁊ siccũ terreum quo ad molem. ¶ Aut aliter solui potest. quod quo ad sensum aque hu midũ est manifestius plus enim humectat aqua quã aer in se tamen aer est humidior ⁊ ita etiã dicit. Com. in predictis locis. ¶ Prima tamen solutio est de mente philosophi vt patet ipsum inspicienti ibi q: inquit quod aqua ⁊ terra ma teria sunt corporum compositorũ passiue autem qualitates sunt aque humiditas ⁊ terre siccitas q: ista quo ad molẽm mixtis dominãtur prefer tim p̃fectis ⁊ residentibus circa mediũ sic igit intellexisti quomodo non est semp vniuersaliter verum remissionem fieri per admixtionem cõ trarij q: non omnia contrarietatẽ habẽt. ¶ Nec vniuersaliter res habens contrarium remittit per suum contrariũ nisi vbi ad inuicem miscen tur ⁊ agunt inuicem.

Duplex consideratio elementis haberi potest. — *Solo alia.*

p. xix. ¶ **Nullum violentum perpetuum.**

Vulgata nimis est propositio ⁊ scribitur in secun do celi ⁊ mũdi. tex. co. xviij. ¶ Glo sant non nulli istam propositionẽ vt conciliator in differentia. xiiij. ⁊ sequaces eiũ mo do causam non habuerit sempiternã ⁊ hoc ad ducunt pp motum perpetuũ ignis circularẽ ⁊ ae ris in propria spera ⁊ pp fluxum ⁊ refluxum ma ris: Et pp mediam aeris regionem que perpe tua frigiditate affecta est: Similiter etiã pp ter ram que contra propriam naturã detecta est in sui conuexo: Et hoc vt aiunt contingit pp stel las quasdam que sunt extra zodiacum prohibẽ tes occeanum ⁊ sunt in polo septentrionali: que quidem omnia violenta sunt ⁊ perpetua q: cau sam habent sempiternam. ¶ Auer. autẽ in ter tio celi ⁊ mundi in. com. xx. ⁊ in secũdo metheo. rorũ aliter sentire videtur vult enim huiusmodi motus in talibus elementis inuentos non eẽ na turales quidem non sunt a principio intrinseco:

Glosa conciliatoris I differentia. xiiij. — *Auer. Opio.*

q: fieri non potest vt duo motus naturales vni corpori simplici debeantur: Sed dicit, istos mo tus etiam violentos non esse cum sint perpetui ⁊ sic imaginatus est dicere q: tales motus sunt neutri. In consimilem solutionem deuenit bea tus Thomas in primo celi ⁊ mundi in lectione quarta dicit enim quod ille motus non est natu ralis neque violentus sed est quodãmodo supra naturam q: talis motus est ex impressione supe rioris agentis puta corporis celestis. ¶ Et q: aliquis obicere posset quod tunc igitur talis motus esset violentus cũ sit ab extrinseco mo tore ideo subdit quod talis motus violentus nõ est q: talia corpora apta nata sunt moueri sm̃ sui naturam a superiori corpore. ¶ Sed contra istos viros nobis occurrit multiplex dubitatio primo quidem q: nullibi apud Ari. legimus da ri aliquem motum simplicem presertim q neque naturalis sit neque violentus nam septimo de phi sico auditu omne quod mouetur aut mouetur ab intrinseco aut mouetur ab extrinseco. Si ab in trinseco patet quod ille motus sit naturalis q: natura est principiũ motus eius in quo est per se non sm̃ accidens: Si autem talis motus fue rit ab extrinseco tunc talis motus est violentus vnde ibi diuidit species motuum violentorũ vt pulsio vectigo tractio vectio ⁊ expulsio sicut pa tet tex. com. x. vnde in motoribus ⁊ motis corpo reis de quibus loqui videtur ibi sequitur quod omne corpus quod ab extrinseco motore moue tur quod tale violenter moueatur ⁊ ita videtur sequi quod si talia corpora a motore extrinseco perpetuo mouentur quod violenter moueantur. ¶ Nec videtur dictum sancti Thome satis pa tere satisfacere in hoc dum dicit quod talia cor pora sunt apta nata moueri a superiori corpore nam queramus ab ipso talis aptitudo in eis in uenta vt sic moueantur aut est ex parte mate rie aut ex parte forme aut est ex parte coniuncti non primũ neque sm̃ dari posset q: tunc talis mo tus esset naturalis q: esset a principio aliquo in trinseco vnde dicimus quod elementa natura liter alterantur licet non habeant principiũ in trinsecum sue alterationis actiuum vt dicit the mistius ⁊. Cõm. in principio secundi phisicorum q: tamen habent principiũ intrinsecum passiuũ ideo natura dicimus talia alterari non violẽter. ¶ Et preterea sequeretur vni corpori simplici duos motus simplices a natura competere: ¶ Si autem talis aptitudo nõ est ex parte prin cipiorũ intrinsecorũ sed est merito compositi tũc ista rectius dicitur potentia quam aptitudo si cut dicimus quod lapis potest moueri sursum licet non sit aptus natus illuc moueri patet aũt quod omnis potentia inuenta in aliquo mobili si reducatur ad actũ ab extrinseco motore ad ali quam formam ad quã ab intrinseco inclinatio nem non habet dicitur reduci per violentiam vnde etiam motus ferri ad magnetem simplici ter est violentus ⁊ sm̃ q̃d naturalis dici potest. ¶ Amplius contra. Com. ⁊ diuum Thomã da ta illa responsione quod dabilis sit motus qui non est

Opio beati Tho. — *Cõtra Auer. ⁊ diuũ Tho.*

non est naturalis neq violentus tunc solueret rō Ari. in p̄ de celo ⁊ mundo in tex. com. lxxvi. ⁊ lxxvij. ⁊ infra vbi demōstrat qđ nō pōt eē alius mundus. Nam vnum de suppositis ⁊ precipuis fundamētis illius demonstrationis est illud qđ oīa que mouentur aut natura mouētur aut violentia mouentur vnde inquit qđ si esset alius mundus esset alia terra ⁊ tunc illa aut moueretur ad medium istius mūdi naturaliter aut violenter ⁊ qđcūq datum fuerit semper sequitur inconueniens vt deducit modo dicam sibi illaz rōnem procedere ex insufficienti ⁊ p ɔ̄ns peccat p fallatiam consequentis qꝛ nō assumit oēs causas veritatis. Nam talis terra pōt moueri motu qui non est naturalis neq violentus sed motu neutro vt loquitur Auer. vel motu supra naturam vt loquitur diuus Thomas. ¶ Nisi velint dicere illam rōnem nō demonstrare simpliciter sed ad hominem qꝛ ꝓcedit ex datis qđ nullus vnquam ex expositoribus dixit sino illa rō innititur super principia data ⁊ ɔcessa in phylosophia Ari. tā in libris de motu quā et in libro celi ⁊ mundi. ¶ Et ideo aliter mihi occurrit dicere in hoc qđ ꝓpositio ꝓposita locum hꝫ p se sed pōt ɔtingere oppositum p accidens: vnde nulla cā naturalis p se ꝓducit effectum violenter perpetuo duraturum. Sed si hoc euenit est p accidens: vnde qꝛ corpus celeste per se mouetur motu circulari cui accidit inquātum sic mouetur qđ ignis locetur sub eo inde prouenit qđ ignis locatus perpetuo mouetur tali motu: vñ et ignis p accidens sic mouetur qꝛ non rōne sui hꝫ illum motū sed qꝛ est sub celo locatus ⁊ sic celo inquantum circulo mouetur accidit vt sic qđ sub eo sit corpus rectarum dimensionum locatum sub illo ⁊ ideo glosa ɔciliatoris ⁊ aliorū non procedit qꝛ illi imaginantur aliquam cām per se intendere aliqđ violentum perpetuo duraturum sed hoc non est verum. Unde Ari. rō in. ij. celi sic procedit fm viam nostram nam ibi ꝓbat qđ neq celum neq celi pars aliqua violenter pōt quiescere: qꝛ tunc non posset esse sempiternus motus. loquitur. n. in his que sunt p se non p accidens qꝛ per se in omni moto circulari requiritur aliqđ per se quiescens in medio. Nam multa p accidēs intenta a natura perpetuo durant. Nam corruptio perpetuo durat tñ p accidens est intenta a natura ⁊ generatio p se ad ea aūt que sunt simplr violenta non pōt esse p se nature intentio. Natura. n. semper rei melioris quoad eius fieri potest auctor est vt sepe dixit Aristoteles. Nam siquid violentum per se perpetuari posset tunc aliqua potentia frustra esset in natura: quia si aliqua natura habet appetitum naturalem ad aliquam formaz qui appetitus nunq̄ reducetur ad actum tunc igitur deus ⁊ natura frustra illum appetitum indidit illi rei. Cuius oppositum dicunt phylosophi nā primo celi tex. com. xxxij. Deus ⁊ natura nihil frustra faciunt. Pro cōplemento tamen ⁊ pro excludendis multis obiectionibus que fieri possent contra nos iuxta istam viam aduerte quod talia elementa licet in proprijs speris per accidens violenter moueantur tamen quando sunt extra sua propria loca mouentur suo motu naturali qui rectus est. Et sic etiam dicimus de terra quod licet secundum aliquam sui partez non sit naturaliter locata quia hoc precipue est ratione finis ⁊ dei dispenentis propter habitationem tamen pro maiori sui parte non caret sua dispositione naturali pro hoc facit auctoritas Comentatoris in. ij. celi ⁊ mundi com. cviij. vbi habet quod omnis res semper aut pluries inuenitur in sua dispositione naturali non violenta ⁊ forte ita est de figura terre quod est separabilis a parte non a toto sicut est de generatione: vnde phylosophi nullum violentum p se ⁊ simpliciter ⁊ secundum totum negarunt posse perpetuari tamen secundum quid ⁊ per accidens illud non inconuenit. Nec videatur tibi nouum hoc quia multe sunt propositiones p se vere in scientia naturali que tamen sunt false per accidens sicut dicit Comen. in. vi. phys. in comen. xv.

Marginalia (left column): euasio; Imp.; Oplo ꝓpria

¶ Unum subiectuz habere nisi vnā formam est impossibile.

propō. xx.

Propositio est Auerr. in libro de substantia orbis rō est qꝛ vnius rei est vnum esse. Nam id quod est vnum est vnum per suam formam vnicam: quia est vnum per id quod est sed hꝫ esse p formam suam: qꝛ si non daret vna forma: nō daretur p qđ esset vnum nisi p aliqđ posterius ad suum esse qđ est ipsa materia ista est probatio Comen. in. iii. de partibus aīalium in cap. de corde. ¶ Intelligit aūt ꝓpositio de forma substantiali qꝛ p formam substantialē res est hoc aliqđ ⁊ in actu. ii. de anima tex. co. ii. Et ideo qcqđ aduenit enti in actu est accidēs vnde Comen. p. phys. comen. lxiii. ⁊ lxix. inquit si materia haberet aliquam formam substantialem sibi propriam nullam aliam posset recipere illa remanente ⁊ tota transmutatio esset in accidentibus ⁊ generatio esset alteratio ¶ Sꝫ ē instantia in via eius de elemētis que fm ipsum in. iii. celi ⁊ mundi in com lxvii. sunt in mixto formaliter. ¶ Ad hoc aūt dupliciter rñderi pōt ꝓmo qdem qđ tales forme in mixto sunt quasi in esse medio inter substantiam ⁊ accidens sed propositio allegata locuz hꝫ de formis que sunt vere substantie que vꝫ non intenduntur nec remittuntur quoad esse substantiale ⁊ cum hac glosa processit Burleus in primo phyficorum in expositione tex. comē. lxix. ⁊ multi preclari Auerroyste post ipsum: vnde forme elementales cum secundum Auerroem sint multum imperfecte ⁊ intendantur ⁊ remittantur possunt esse in vna ⁊ eadem parte materie secus autem est de formis completis ⁊ perfectis ⁊ istum modum dicendi nos etiam imitati sumus in ple-

Marginalia (right column): Rō ꝓbatio ꝓpōis; Iīstatio ꝓpōis; Istātiā.; Solō. prima ⁊ alioꝝ

Solo ꝓpria

risqꝫ locis. ¶ Adhuc tñ occurrit mihi subtilior
dicendi modus ⁊ est ꝙ semper vnum subiectū
non hꝫ nisi vnam formam ⁊ ad argumentuꝫ de
mixto dico ꝙ subiectum receptiuū forme mixti
quod est vnum non hꝫ nisi vnā formam tale aūt
subiectum non est nisi prima materia informa
ta ꝑ quatuor formas elementales nam elemēta
ↄcurrunt vt subiectum ⁊ forma sola mixti ↄcur
rit in rōne forme ⁊ ista est vera mens Auerr. in
iij. celi ⁊ mundi com. lxvij. si bene aduertis. Nā
ibi mouet dubium cōtra se quō fieri pōt quod
materia habēs formas elemētarias possit reci
pere vlteriorem formam cum recipiens debeat
esse denudatum a natura recepti. Et soluendo di
cit glosando ꝓpositionem illam si subiectū fue
rit receptiuum oīum formarum oportet tale su
biectuꝫ esse denudatum ab oī forma sicut est pri
ma materia que ſm sui naturam est receptiua
oīum formarum ⁊ ideo nullam hꝫ formaꝫ de se
sed est in potētia ad oēm formam. Si aūt subie
ctum non fuerit receptiuum oīum formarum sꝫ
alicuius non oportet ipsum denudatum esse ab
oī forma sed solūmodo a forma respectu cuius
est in potentia receptiuum sicut dicimus de or/
gano tactus quod non oportet ipsum esse denu/
datum simplr a qualitatibus tangibilibus sꝫ re
spectu illarum respectu quarum est in potentia
ideo enim equaliter calida ⁊ equaliter frigida
non sentimus vt patet. ij. de anima tex. co. cxviij
Elementa aūt vt inquit sunt subiectum recepti/
uum non oīum formarum simplr sed respectu
mixti ideo non oportet quod sint denudata sim
pliciter ab oī forma sed a forma mixti tm̄ in hac
igitur solutione ↄcedit elementa esse subiectum
mixti ⁊ sic semper vnum subiectum recipit vnā
formam. ¶ Et ↄfirmatur qꝛ certū est quod mix
tum ↄponitur ex quatuor elementis non tāquaꝫ
ex partibus ſm quantitatem sed ſm qualitatē.
Non. n. mixta vt inquit Comen. in. ij. de genera
tione ⁊ corruptione comen. xlviij. sunt in elemē/
tis in potētia sicut partes in ↄtinuo que sunt in
potentia sicut partes quousqꝫ diuidantur ⁊ fiāt
partes in actu. Sed differūt: qꝛ iste sunt partes
in quantitate ⁊ ille in qualitate. ¶ Quod auteꝫ

Cōtra moder nos.

moderni dicere voluerunt elemēta in mixto nō
concurrere in rōne subiecti derisio est qꝛ dicunt
quod ↄcurrunt vt dispositiones subiecti nā aper
te ↄtradicunt Auerroy in solutione predicte du
bitationis. Nam illa solutio manifeste declarat
elementa esse veꝛ subiectū respectu mixti sicut
pꝫ recte ponderāti verba eius. ¶ Sed cā erro

Cā erroris.

ris eoꝝ fuit qꝛ Arist. in. ꝑ. de generatione ⁊ cor
ruptione aperte dicit in tex. co. xxiiij. generatio
ē trāsmutatio totius in totū nullo sensibili rema
nente vt subiecto modo si elemēta in mixti gene
ratione vt asserūt remanerēt vt subiectū tūc qñ
mixtū corrūpitur tunc in tali trāsmutatione re
maneret aliquod sensibile vt subiectū elementa
n. sunt sensibilia corpora. ¶ Sed hoc dictū eoꝝ

Solo motiui eorum

nullū est. Nā mixtio nō est generatio ibi diffinita
sicut clare testaꝰ Arist. in fine pmi de generatio
ne ⁊ corruptione in tex. co. lxxxiij. nā mixtio est
miscibilium alteratoꝝ vnio vnde mixtioni non
opponiꝰ corruptio: sed dissolutio: generationi ve
ro opposita est corruptio ⁊ hoc ēt expresse testaꝰ
Comen. in. ij. de generatione ⁊ corruptione in
comē. xlviij. Unde equiuocatio decepit eos. Nā
generatio diffinita in libro de generatione ⁊ cor
ruptione est alia a generatione diffinita in quar
to metheoroꝝ vbi dꝛ Est aūt simplex ⁊ naturalis
generatio permutatio ab hijs virtutibus cuꝫ ha
beant rōnem ex subiecta materia vnicuiqꝫ na/
ture ⁊ alia est diffinitio generationis data in li/
bro de morte ⁊ vita ab Ari. in qua dꝛ generatio
est prima participatio anime in calido naturali
⁊ vita est eius permansio. ¶ Manifestuꝫ est. n.
quod diffinitio prima data in libro de generatio
ne ⁊ corruptione ↄpetit generationi in qua vnū
fit ex vno qꝛ ibi agiꝰ principaliter de generatio
ne ⁊ modo generationis elementoꝝ sicut bene
notauit Joānes gramaticus in principio illius
libri ⁊ sicut est rei veritas vnde Arist. librū illuꝫ
in. ij. de anima appellat librum de elementis vt
patet in tex. com cxvij. vt exponit ibi Comen. ⁊
Themistius in tali aūt generatiōe vnius ex vno
fit transmutatio totius in totuꝫ nullo sensibili re
manente vt subiecto ⁊ rō est qꝛ vt testaꝰ Comē.
in plerisqꝫ locis elementa nō diuiduntur nisi in
primam materiam ⁊ in formam vnde Comē. iij
celi ⁊ mundi comen. xxxi. inquit quod elemen/
tum equiuoce dꝛ de elementis simplicibus. s. de
prima materia ⁊ forma de qbus Arist. egit in
physicis ⁊ de elementis que sunt corpora qꝛ dū
ↄpositum diuidiꝰ non remanent sed forma cor/
rūpitur ⁊ materia induit aliam formam secus
aūt est de elementis que sunt corpora qꝛ qñ mix
tum diuidiꝰ talia remanent. Generatio aūt diffi
nita in. iiij. metheoroꝝ est illa in qua vnum gene
ratur ex pluribus ⁊ illa est idem subiecto cum
mixtione ⁊ in tali est necessariū quod aliquid sit
sensibile quod concurrebat in rōne subiecti.
¶ Dicas igꝛ quod oē corpus ⁊ substantia ↄpo
sita aut est de numero simplicium aut est mix/
tū si fuerit simplex vt sunt quatuor elemēta tūc
prima materia dimensionibus interminatis ⁊
qualitatiuis dispositionibus ꝑdisposita nō hꝫ ni
si vnā formā a qua ipm elementū sit hoc aliqd ⁊
in actu si vero fuerit mixtū tūc ſm est totū resul
tans ex materia ⁊ quatuor formis elemētoꝝ ibi
refractis ⁊ ibi est vna forma sola vꝫ forma mix
ti. ¶ Sed dubiū pulcrū est de homine in quo ē
aīa cogitatiua ⁊ aīa intellectiua que sunt forme
substantiales ꝑfecte ⁊ sunt distincte ſm ꝑdictum
Auer. ¶ Dicimus nos qꝺ illi q ponunt de men
te eius. Animā intellectiuā hn̄t maximā difficul
tatē dicēdo ipsam dare esse formalr homini i ⁊
oporteret istos dicere ↄñr qꝺ totū aggregatum
ex elemētis ⁊ aīa cogitatiua sit vere sbm ⁊ aīa
itellectiua sit sola forma hoīs sic. n. vnū subiectū
hēbit semper vnā formā tñ illi hn̄t varias rñsio
nes ⁊ extraneas a mente istius hoīs vt alias ꝓ
baui. ¶ Nobis aūt tenētibus mentē eius fuisse
aīam intellectiuā esse postremā hoīs ꝑfectionē
sicut nauta nauis nullū inconueniens cōtingit
nam homo

Secūdo ē in varijs diffinitionibus gñatio nis.

Diffi/ cultas

Solo ↄuenien s hꝫ aliquos

Solo. ꝓpria.

nam homo hz esse p vnam formam que est aia. A forma aut que non est anima:sed intellectus aut si est est aliud genus anime hz solum opera ri. Unius igitur rei est vna forma perficiens qz est vnum esse. ¶ Et si arguatur ztra hoc Nam Comen. p. phys. comen. p. inquit quecunqz sunt preter primam materiam z vltimā formā cuiuslibet rez nālium sunt mē zpositez forme cōposite. ¶ Amplius p metha. comen. xvij. inquit qd pri ma materia nō hz aliquam formam inactu z ex eis que recipit nullam hz formaz olno neqz vni uersalem neqz particularem:sed primo recipit formā vlem z postea mediāte forma vli recipit formas alias vsqz ad Iduiduales. ¶ Dicimus qd prima materia que est prima in via zpositio nis z vltima forma in via zpositionis iste dicun tur cause simplices ipsius mixti elementa aūt in mixto remanētia sunt materie zposite z forme zposite qz talia non sunt nature sed naturata iō nuncupantur p Auerroem talia materie zposi te z forme zposite. qz non sunt materia neqz for ma sed sunt. materia zposita cum forma z sunt forma zposita cum materia:vnde materia pma in se zsiderata est materia simplex z eā simplex z forma vltima in via zpositionis que perficit z dat esse ēt est forma simplex sed elemēta media que sunt proximum subiectuz forme mixti sunt materia zposita cuz forma z sunt forma zposita cum materia. Unde Comen. iij. celi comē. xxix. ens in potentia non inuenitur nisi in ente in actu z. iij. phys. comen. lxv. scribit declarando hoc z debes intelligere hic p delatum non illud qd dr in subiecto aut de subiecto:materia. n. non dr de subiecto nec in subiecto:sed delatum accipitur hic loco eius qd non inuenitur nisi in alio z hec est dispositio materie z dispositio accidentium z formarum:sed accidentia z forme differunt a materia in hoc qd sunt in subiecto aut de subie cto:materia aūt est ipsum subiectum intēdebat igitur p delatum illud in quo materia conuenit cum accidentibus z formis. Et qd non inuenit p se sed in aliquo. s. in cōposito z cum aliquo. s. cum forma z ista est melior expositio que dari pōt super illa auctoritate quicquid dixerit Burleus z alij ibi. ¶ Ad sm dico qd non fuit mens Auerrois qd forme multiplicate sint realiter in rerum natura sicut sunt predicata quiditatiua que plura sunt z de vno dicuntur vt voluit Joānes de gandauo. Nam non p aliam formam hō est viuens z p aliam est animal vegetatiuuz. n. est in sensitiuo sicut trigonum in tetragono ex. ij. de anima in tex. co. xxxi. nec p aliam formā fortes est fortes z p aliam est homo. Nam vt colligi tur ex. vij. prime phylo. tex. co. xi. quecunqz per se quiditatiue predicantur de aliquo illa sunt eiusdem nature z eiusdem rei:qz non oportet quod entia multiplicentur sine necessitate in via phy losophoz qz natura nihil frustra operatur sed p eandem formam realiter loquendo idem repo nitur in genere generalissimo z in genere sub alterno z proximo z in specie tn̄ forma illa sm naturam que non facit saltum nec progreditur de extremo ad extremum sine medio z est cā or dinis prius intelligitur coafficere materiam z informare illam sub gradu abstractiori quā sub gradu minus abstracto donec deueniat ad vlti mum gradum zplctum qi ordo nature sm viā generationis attenditur isto modo vz qd imper fectiora in tali ordine precedunt perfectiora vi demus. n. qd natura prius dat viuentibus quan titatem imperfectam quam perfectam vii Ari. ix prime phylosophie tex. co. xv. loquendo de ta li ordine dixit qd puer est prior viro. z ēt in pmo de generatione animaliuz dixit qd homo prius viuit vita plante quam vita animalis:z prius vita animalis quam vita hominis:qz prius vi demus ipsum vegetare quā sentire sicut in em brionibus z in pueris sunt magis sensate opera tiones virtutis vegetabilis quam operationes virtutis animalis vnde virtutes naturales in pueris secundum medicos sunt multum po tentes vnde Hypocrates in prima particula se paratorum sermonum scribit qui crescunt plu rimum habent calorem innatuz plurimo igitur indigent nutrimento. Similiter prius apparent opera virtutis sensitiue in homine quam intel ligere quod est opus intellectus vt clarum est sic igitur phylosophi ex sensatis cognouerunt naturam via generationis procedere ab imper fectioribus ad perfectiora z qz forma materia lis quanto est vniuersalior tanto est imperfectior ideo materia prius dicitur recipere formā sub gradu vniuersaliori quaz sub gradu minus vni uersali non tamen quod iste forme in eodē sint realiter distincte sed sunt vnum inre z nō distin guūtur nisi ratione z ista est via vera Auerrois z Aristotelis sine dubio qi ipsi multuz abhorrēt multitudinem entium z principiorum vbi pau citas est sufficiens ad saluanda apparentia sicut patet exercitatis in doctrina eorum. Et Comē. vij. metha. tex. co. xi. inquit predicata substantia lia adunantur cum subiectis z adunantur inter se:vnde infert ibi quod si nouem predicamenta accidentium per se z essentialiter dicerentur de substantia tunc essent eiusdem nature cum ipsa substantia idem habet. vij. meth. comen. xv ij. de genere z differentia.

Margin: Dubia. — Solo ad primum. — Solo ad. ij. — Cōtra Joā. d. gāduno

¶ Omne quod est sensibile est sensi bile per materiam z omne intelligi bile est intelligibile per formam.

Margin: propō xxij.

Licitur Propositio ista ex men te phylosophi primo celi tex tu comenti nonagesimi secū di vbi dicit quod qui dicit celum dicit formam que vt dicit Comentator ibi in co mento est subiectum vniuer salitatis qui aūt dicit celum hoc dicit materiam que est subiectum sensibilitatis vt colligitur de intentione Comētatoris duodecimo methaphy

com·xiiij·vbi inquit materia est illud ad quod inuitur sm sensum forma enim non comprehenditur sm sensum sed sm suam actionem ⁊ ideo non comprehenditur nisi ab intellectu. ¶ Sed est instantia manifesta qr materia sm se est insensibilis sed si efficitur sensibilis hoc e p alind qr hoc non hz nisi per formá per quá est in actu ⁊ ideo videtur quod id quod secundú se insensibile est nullius sensibilitatis rõ eẽ videtur vnde Arist. in secundo de partibus animaliú capite. vij. dicit cerebrú nullam habere continuitatem cum reliquis particulis sencientibus qr sensu caret. ¶ Nisi esset quod vt scribit. Comẽ. in vltimo·cap·de sba orbis materia hz gradus multiplex est enim materia quedam enim est sensibilium ⁊ quedam intelligibilium sicut enim scribit ·Com·tertio de anima in·com·v in solutióe tertie·q·intellectus possibilis est materia intelligibiliú materia etiam rerú sensibiliú gradus habet qr quedam est in potentia ad esse ⁊ quedaz est in potentia ab vbi Sumitur ét materia apud philosophos in rebus sensibilibus pro proprietatibus insequentibus materiam ⁊ pro appendicijs materie sicut est quantitas nam primus de accidentibus receptis in substantia materie est quantitas vt dicit·Com. in libro de substantia orbis similiter etiam qualitates sensibiles materia sensibilis nuncupátur: sensibilitas igitur nó prouenit a materia prima que est in potentia ad esse nisi tamquaz a eá remota in géabilibus ⁊ corruptibilibus nam talis cum sit ens in pura potentia de se ignota est quacúqz cognitione ⁊ sic intelligitur dictú·Com·xij·metha·com·xiiij· vbi dicit quod materia est hoc sm quod videtur ¶ Materia autem que est in potentia ad vbi est illa per quam aliquid constituitur in esse mobili ⁊ de hac locutus fuit·Arist·in secúdo metha·in·tex·com·xij·vbi scribit oportet imaginari materiam in re mota ⁊ sic orbis celestis dicitur materia in actu seu subiectú vt vult·Auer. viij·met·com. xij·⁊ in secundo.cap·de sba orbis· ¶ Sumendo autem materiam vltimo modo sic illa est per quá aliquid efficitur sensibile ⁊ talia sunt accidentia terminata vt quantitas ⁊ qualitates sensibiles talis autem sunt tam in rebus habétibus materiam que est in potentia ad esse vt sunt generabilia ⁊ corruptibilia quá etiá in rebus inquibus est materia que est in potentia ad vbi tantum vt sunt corpora celestia ⁊ sic intelligitur rem esse sensibilem a materia. ¶ Sed est pulcrú videre cur contingit quod ad hoc quod res sit sensibilis cum duo concurrát nam oportet id quod sensu capi possit sit in actu vt patet ix·methe·te·com·vij·⁊.xx ⁊ etiam requiritur qđ tale sit signatum cum autem primú habeat a forma qr forma est per quam est hoc aliquid ⁊ in actu secundo de anima ·tex·com. secundi ⁊ septimi esse autem signatum est a quantitate que é de consequentibus materiam pp quid igr philosophi sensibilitaté simplr attribuút materie ⁊ intelligibilitaté simpliciter forme attribuerút. ¶ Nisi esset quod ratio adequata ipsius intelligibilitatis est ipsa forma que est quiditas sicut supra dictum est ratio autem forme communis é abstractis ⁊ sensibilibus ná forme liberate a materia sunt intellecte in actu in rebus etiá sensibilibus que sunt intellecte in poténtia forma est tota quiditas sensibilitas autem non inuenitur nisi in rebus corporeis ⁊ in existentibus in materia ⁊ hoc vt mihi videtur fuit in causa quare philosophi attribuút sensibilitatem ipsi materie intelligibilitas autem iure merito attribuitur forme qr ipsa est subiectum vniuersalitatis. Et vniuersale est obiectum intellectus ideo arabes intelligere appellant formare per intellectum vnde·com·p celi ⁊ mundi·com·xcv·dixit quod ille est intellectus cuiuslibet forme sz si iste due cause ad inuicem comparentur in re que sentit videlicet materia ⁊ forma vtiqz talis res quátú ad hoc magis dependet a forma per quá est in actu quá a materia p quá é in poténtia. ¶ Aut aliter dici potest iuxta doctriná. Auer. xij. met. com. xiiii. in secunda sua expositióe que fuit tertia illaz que fuerunt adducte per·Alexá· quod materia que est perse sensibilis est materia propinqua non remota sed forma est per se intelligibilis·forma enim non sentitur per se sed merito sue operationis ideo appropriate forma dicitur intelligibilis ⁊ materia sensibilis ⁊ hoc intelligitur de materia propinqua non de remota

[Margin: obiec: · Solo. · mã hz gradus · Inqsi. subti. · Solo. prime · Solo secun.]

¶ Motus vn⁹ ab vna nã puenit ⁊ vna nã est principium vnius motus.

[Margin: p·xxij]

Colliguntur iste propositiones ex primo celi ⁊ mundi in·tex·com·vii.⁊·viii·declarat in com. xviii. Com in primo celi de motu vno in specie debere intelligi inquit enim motus vnus specie est vnius corporis in specie. ¶ Sed é dubium de motu aeris ⁊ ignis qui sunt motus ad superius ⁊ videntur esse vnus motus specie ⁊ tamen insequútur diuersas naturas specie differentes ⁊ est obiectio· Iohánis gramatici vt dicit·Com·ibi in·comẽ·vij.⁊ vult quod illi motus differunt specie qr prouenuint a naturis specie differentibus mouentibus ad loca specie differentia ⁊ ista est solutio·Auerr·in·com· ¶ Sed nec ipse satisfacit in hoc qr quid dicemus de motu aeris vt est in spera ignis ⁊ de motu eiusdem vt est in spera aque in igne enim aer descendit ⁊ i aqua positus ascendit ascésus aút ⁊ descensus sunt motus specie differentes vt patet ex quinto physicoz nam sunt contrarij motus sunt enim ex contrariis ⁊ ad ꝯtraria. ¶ Soluitur quod isti motus sunt eiusdem speciei ratione eiusdem termini. ¶ Sed contra nam opposita non possunt esse in eodem natura modo ascésus ⁊ descésus sunt motus oppositi. ¶ Alii aliter dicunt quod non inconuenit quod aliqui motus secundum vnam rationem sint diuersarum rationú ⁊ secundum aliam rationem sint eiusdem. ¶ Dicimus nos qđ·Arist·in.v·physi.

[Margin: Dub. · Solo. aliorú · Obiõ. ꝯ solonem · Solo. · Obiõ. · Solo. alia ali orum. · Solo. ppria]

Solo ꝓpria.

¶ Dicimus nos quod Arist. in. v. physi. de motu generaliter loquutus est ꝯsiderando ea que ꝯpetunt motui inquantum motus non applicando ad aliquam specialem naturam mobilis nec motoris ⁊ illa rõne vniuersali dicit motus quoslibet qui sunt ex contrarijs terminis in ꝯtrarios esse ꝯtrarios ⁊ isto mõ quilibet ascẽsus ꝯrius est cuilibet descensui in libro aũt celi ⁊ mundi ⁊ in alijs particularibus libris vnitas specifica motus attenditur particulariter penes vnitatẽ principij actiui naturaliter mouentis ad vnum finem intentum ⁊ ad vnum terminum naturaliter intentum. Et q2 aer siue in igne siue in aqua vel in alio quouis loco ꝯstitutus extra suum locum naturalem semper appetit ad illum reuerti cum semper illo modo sit preter propriam dispositionem naturalem dispositus ideo per eandem formam descendit ab igne ⁊ p eandem ẽt ascendit semper eundem terminum appetendo lʒ igitur ascensus ſm rõnem cõem opponatur specie cuilibet descensui non tñ quilibet ascẽsus determinatus specie opponitur cuilibet descensui determinato. Multa enim verificantur rõne generis que non verificantur ratione speciei.

Dñs Tho.

¶ Et hanc nostram sententiam adiuuat dictuʒ sancti Thome in ꝑ celi ⁊ mundi super expositione tex. co. xx. prope finem inquit enim ad id aũt quod dr̃ de aere dicendum quod contradictio q̃ includitur in omnibus oppositis hʒ in sui rõne quod sit ⁊ ſm idem ⁊ ad ideʒ ⁊ respectu eiusdẽ motus aũt naturalis aeris sursum ⁊ deorsũʒ nõ est respectu eiusdem: sed est sursum quidem respectu aque ⁊ terre deorsum autem est respectu ignis vnde huiusmodi motus non sunt cõtrarij quia non sunt ad contraria loca sed ad eundeʒ locum qui scilicet supereminet aque ⁊ subsidet igni. ¶ Et ex hoc pulcre colligi põt quod simplicitas motus ⁊ vnitas nõ attendit penes principium passiuum quod non hʒ naturalem aptitudinem vt moueatur ꝯtrario motu ab illo quo naturaliter mouetur vt dicit Joãnes de iandu/no.

Penes q̃ dat/tendat vnitas ⁊ simplicitas motus ꝯ Joãnẽ

Sed intelligitur penes vnitatem forme mouentis ſm speciem in ordine ad vnuʒ finem. Et ita lʒ distinctio motuum in genere attendat penes distinctionem terminoꝝ in particulari tñ attenditur penes formas mouentes specie distinctas vt mouent ad terminos specie distinctos aliter motus ignis ⁊ aeris essent eiusdem speciei contra Comẽtatorem ⁊ veritatem. Et si motus ascensus aeris existentis in aqua ⁊ descensus eiusdem existentis in igne essent specie distincti cum ambo sint naturales ipsi aeri sequeretur igit̃ qd̾ vni corpori simplici natur̃r ẽssent duo motus simplices specie distincti qd̾ est ꝯtra philosophum ⁊ veritatem ꝑ celi locis aductis.

¶ Et aduerte hic quod diuersitas partium motuum non facit diuersitatem formarum specificarum in corporibus celestibus sicut in animalibus que sunt hic vt dextrum ⁊ sinistrum ẽt talem diuersitatem non efficit sed bene diuersitas centroꝝ facit diuersitatẽ in corporibus simplicibus vt diuersitas ignis ⁊ aeris sicut dicit Comen. ij. celi ⁊ mundi comen. xlix.

¶ Motus specificatur a terminis

Propõ xxiij.

PRopositio ista elicit̃ de mente phylosophi. v. physi. tex. co. xxxi. Intelligo qd̾ nõ in omnibus dispositionibus motus principaliter insequitur naturam terminoꝝ. Sed solum quo ad illas dispositiones quę primo insequuntur ipsos terminos. Nam ꝯtinuitas ⁊ diuisibilitas in infinitum competit motui ꝓximius per subiectum motus quam ratione terminoꝝ sicut colligitur de mente phylosophi in. vi. de physico auditu tex. com. xxxix. vbi dr̃ sequuntum est omnia diuisibilia esse ⁊ infinita maxime ab ab ipso mutãte idest ab ipso subiecto quod mutatur vnde lʒ motus põt dici diuisibilis rõne terminoꝝ tñ hoc primo nõ hʒ motus a terminis sed a subiecto quod ostẽditur q2 quilibet motus in quantum motus est hʒ subiectum diuisibile naʒ quod mouetur partes hʒ vt demonstratum est. vi. physi. tex. co. xxxij. Indiuisibile enim nullo modo motus p se moueri põt. Non tamen quilibet motus est ad terminos per se diuisibiles. Nam lʒ termini motus ad quantitatem ⁊ ad locũ sint diuisibiles per se: motus tamen alterationis terminatur ad qualitates quę non diuiduntur nisi per accidens vt dicit Arist. in. vi. physi. tex. com. xxxvij. Et Comen. iiij. celi com. vij. vbi vult quod diuisibilitas competit q̃litati per assimilationem ⁊ quantitati essentialiter.

Istatio ꝓpõis

motus ꝯsit diuisibil̃ ꝑ hʒ a sbiecto

Sĩplicitas ꝯpetit motui ꝓximius rõe sbi q̃ʒ termini.

¶ Et eodem modo simplicitas motus lʒ competat motui ⁊ rõne subiecti ⁊ rõne termini siue spacij inmmius tñ competit pp subiectum quam pp spacium vt recte opinantur Auerroes ⁊ Magnus Albertus super primo celi ⁊ mundi tex. com. v. Licet beatus Thomas oppositum teneat ibi pp propositam prepositionem quę dicit quod motus specificatur a terminis motus enim vt dicit Comen. in. v. physi. tex. co. ix non differt a termino motus nisi sicut ꝑfectũ a diminuto.

Opĩo beati Tho.

¶ Amplius vr̃ esse mens Arist. in. v. meth. tex. comẽ. xviij. ⁊ est capitulum de quanto: vbi Arist. declarando quomodo motus ⁊ tempus dicuntur continua ⁊ quanta. Dicit alia vero vt tempus ⁊ motus ⁊ enim huiusmodi quedam quanta dicuntur ⁊ continua eo quod illa diuisibilia sunt quorum sunt hę passiones: Dico autem non quod mouetur sed per quod motum est vbi expresse determinat pro opinione diui Thomę.

Opĩo ꝓpria ⁊ pipatetica.

¶ Et lʒ istud problema sit satis arduum ⁊ difficile. Nam vbi est discordia in phylosophia inter Auerroem ⁊ Thomam difficile est videre veritatẽ presertim ꝯcurrẽte sententia Alberti qui fuit re ⁊ cognomento magnus. Tamen dicam id quod mihi videtur in tam ardua questione pro veritate perscrutanda sicut est natura phylosophi. ij. methaphysice tex. com. xv. Arist. enim in. ij de generatione ⁊ corruptione super tex. comen. sexagesimi secundi de composito mouet hanc questionem de motu. Dicens continuus autem

motus vtrum qꝛ quod mouetur continuum est: aut in quo mouetur velut locum dico aūt passionem Et soluendo inquit manifestum aūt vtriqꝫ qꝛ in eo quidem quod id quod mouetur: Quomodo enim passio continua est nisi qꝛ res cui accidit continua est. Si aūt ⁊ hoc eo qꝺ in quo solo loco existit magnitudinem enim aliquam habet huius autem quod circulo solum continuum quocirca idem sibi ipsi semper continuū hoc igitur est quod facit continuum motum qꝺ in circuitu corpus fertur motus autem tempus Et beatus doctor ibi exponendo expresse dicit quod manifestū est quod motus celestis est continuus. qꝛ id quod mouetur est continuum ⁊ nō qꝛ locus in quo est motus est continuus qꝛ primus orbis non est in loco per se nec est motus continuus ab eo loco in quo mouetur: motus. n. in genere non habet continuitatē ab eo in quo mouetur qꝛ aliquādo est motus in passione que non est continua nisi per accidens qꝛ id cui accidit est continuum. Si autem aliquis motus habet continuitatem ab eo in quo mouetur hoc solum habet motus localis qꝛ locus habet aliquam magnitudinem sed nec omnis motus localis sed circularis qꝛ quod mouetur circulariter est idem semper ⁊ seipso continuuꝫ. Et ideo facit motum sempiternum ⁊ continuum ⁊ motus sempiternus facit tempus sempiternum. Et ita etiam dicit Comen. ibi in comento ⁊ Albertus ⁊ omnes. Et ideo bene dixit Comē. ⁊ Albertus i ꝑ celi super tex. com. v. qꝺ simplicitas motus principalr̄ causatur ex simplicitate magnitudinum motorum vt qꝛ magnitudines simplices mote sunt due iō motus simplices sunt duo. ¶ Amplius motus ēt distinguitur a mutatiōe ⁊ ꝑ subiectum ⁊ ꝑ terminos ꝑ subiectum quidem qꝛ subiectum motus est in actu subiectum aūt mutationis est in potentia qꝛ qꝺ mouetur ē ⁊ qꝺ generatur non est. v. phyſi. tex. comē. viij: ꝑ terminos aūt qꝛ motus est de affirmato in affirmatum sed mutatio est de affirmato in negatū aut ecōtra sunt enim primi termini mutationis oppositi ſm affirmationem ⁊ negationem ⁊ tñ magis ꝑ se ⁊ intima cā distinctionis inter generationem ⁊ motum est illa que sumitur ex subiectis quam illa que sumitur ex terminis quia quod generatio fit: ex subiecto ente in potentia hoc ꝑ se competit sibi sed qꝺ fit ex non ente hoc est ꝑ accidēs. Nam ꝑ physicoꝝ priuatio est principium generationis ꝑ accidens materia aūt ⁊ forma sunt principia generationis ꝑ se. Et hoc tenet Comē. v. physi. com. viij. lꝫ Scotus ⁊ sequaces oppositū teneant in hoc. ¶ Amplius ēt motus prius quantum ad denominationem attribuitur mobili quam terminis aut motori vnde Comen. v. physi. com. iij. inquit motus in sua substantia ex istis tribus integratur vꝫ subiecto termino a quo ⁊ termino ad quem ⁊ primum qꝺ disponitur ꝑ motum ex istis tribus est subiectum deinde terminus ad quem ⁊ postremo terminus a quo vnde non opꝫ qꝺ oēs dispositiones ꝯpetentes motui prius ꝯpetant motui ꝑ terminos quam ꝑ subiectum sed solum ille q̄ primo insequuntur motū merito terminorum. ¶ Et ideo vr̄ mihi qꝺ magis vltima ⁊ prima cā ꝯtinuitatis motus ⁊ diuisibilitatis ⁊ silr̄ simplicitatis generaliter sumi dꝫ ex subiectis quam ex terminis qꝛ nō quilibet per se terminus motus est per se diuisibilis sed bene quodlibet subiectum cuiuslibet motus est ꝑ se diuisibile ſm naturales. Unde Ari. in. ij. de generatione ⁊ corruptione tex. co. lij. dicit qꝺ magis naturaliter loquuti sunt q̄ assignauerunt principium materiale generationis quam illi qui assignauerunt formam ⁊ Comen. ibi reddit cām qꝛ forma cuꝫ inuenitur cessat transmutatio vnde Ari. in. ꝑ. de anima tex. com. xvi. vult diffinitiones naturales dari ꝑ materiam ⁊ diffinitiones datas ꝑ formā appellat dialecticas qꝛ dialecticus diffinit ꝑ formam qui igitur inuestigant simplicitatem ⁊ cōmunitatē terminis magis dialectice loquuti sunt. Et qui scrutantur ista ex subiectis magis physice. ¶ Ad auctoritates aūt phylosophi. v. metha. cap. de quāto respondeo qꝺ ibi loquitur de motu pro quanto est in predicamento quantitatis ⁊ sic verum est qꝺ ꝑ se hꝫ hoc a termino non a subiecto. Nam. iij. phy. tex. com. iiij. quot sunt species entis totidem ⁊ motus.

Solo ad auctoritatē phi. l. v. metha.

¶ Uni vnum dicitur esse contrariū

propō xxiiij.

PRopositio ista est philosophi. x. metha. tex. com. xiiij. vbi ista ꝓpositio demostratur vt vult ibi Comē. lꝫ Ari. vtatur ea vt suppositione in ꝑ celi ⁊ mundi tex. com. x. Nam non inconuenit quod id qꝺ demonstratur in scientia diuina sit suppositio in naturali phylosophia sicut ēt esse substātiarum separatarum demostratur in scientia naturali ⁊ est suppositū in scientia diuina. ¶ Proposita tamen propositio ab Auerroe duabus cōditionibus limitatur in. viij. physi. in com. lxij. prima quidem quod sit maxima distantia vnde maxima distantia vnum contrariatur vni tantum vt albedo nigredini talis autem est extremi ad extremum ⁊ ista videtur ratio philosophi ibi. Nihil tamen propter hoc prohibet quod vni ⁊ eidem plura sint contraria sed vnum erit contrarium vt extremum ⁊ aliud vt medium auaritie enim aduersatur liberalitas ⁊ etiam prodigalitas medium enim inter extrema licet sit vnum secundum subiectum tamen pro quāto comparatum ad vnum extremorum subit rationem alterius sic quodāmodo est duo ⁊ contrariari potest duobus. ¶ Secunda conditio est quod vni vnum est contrarium secundum vnum modum tamen diuersis modis vnum potest plura habere contraria. Nam motui contrariatur motus ⁊ contrariatur etiam quies tamen alius modus oppositionis inter motum ⁊ motum ⁊ alius inter motum ⁊ quietem.

litatio ꝓpōis

p.xxv ¶ Finitū est cui potest fieri additio.

Ulgata nimis est ꝓpositio ꝗ nō est vniuersaliter vera: non .n. omni finito additio fieri pōt Naꝫ circulus figura finita est non tamen sibi additio fieri potest primo celi.tex.co.xij. ꝛ secundo celi.te.com.xxiiij. quod autē circulus sit figura finita manifestū est quia est vno contenta termino.

ꝓpositio nō est ꝛ vera

¶ Sed est obiectio nā. Arist.p̄.celi vbi supra probat quod nulla linea recta perfecta est nam si infinita fuerit caret fine ꝛ per consequens pfectione si aūt fuerit finita imperfecta ē qꝛ recipit additionē.

obiec:

Solo. ¶ Nisi esset quod ratio illa non ꝓcedit ex ratione formali finitatis inquantum finitas est qꝛ tūc quodlibet finitum esset imperfectum sed procedit vt concernit materiam puta magnitudinē iunctam rectitudini talis enim est cui additio fieri potest.

Dub. ¶ Sed tunc iterum est difficultas qꝛ si infinitum quatenus infinitum imperfectuꝫ cum motus celi circularis sit infinitus tunc igr̄ esset inperfectus.

Solo. aliorū ¶ Dixerunt quandoqꝫ quidam ad hoc ex amicis nostris quod motus celi non dicitur esse perfectus ea ratione qua est infinitus sed alia ratione qꝛ coniungit finem cum suo principio ꝛ ista videtur esse ratio. Ari.l.viij. phyficoꝝ ꝛ l.xij. metha.

Imp. ¶ Sed ista solutio staꝛ nō potest nam licet vera sit ratio illa adducta p philosophum nihilominus numqꝫ. Ari. fatereꝛ motum celi esse imperfectum ex parte qua caret fine Imo ista est alia ratio ad eandem conclusionem vt est videre.tex.comē.lxxv. vbi habet textus Amplius autem prior est quē contingit perpetuum esse non contingente ꝛ vt inqꝛt ibidē prius autem ꝛ natura ꝛ ratione ꝛ tempore est pfectuꝫ imperfecto corruptibili autem incorruptibile vnde ista est sine dubio alia ratio apredicta nam ex hoc quod motus circularis celi pōt esse perpetuus idest infinitus in duratione est pfectior quocūqꝫ non cōtingente.i.non potēte habere ꝑpetuitatem ꝛ ratio est qꝛ perpetuū natura ratione ꝛ tempore prius est non perpetuo ꝛ incorruptibile corruptibili.

Solo. ꝓpria. ¶ Et ideo dic resolute in hac materia dum queritur an infinitum ratione qua infinitum sit imperfectum distinguendo nam qui questionem multiplicē vt vnā interrogat aut male interrogat captiose interrogat dico quod Duplex ē infinitas quedā enim est ex materia ꝛ quedam est aforma licet. Arist. videatur dicere tertio physicoꝝ.tex.com.lx.ꝛ.lxv. quod materia est infiniti ꝛ forma est causa finitudinis. vbi aduerte quod infinitas in diuisione magnitudinis phisice loquendo est amateria ꝛ ideo.com. inquit in tertio phyficoꝝ quod naturalis conuenit cum geometra in hac ꝓpositione dicente continuum est diuisibile in infinitum qꝛ diuisibilitas in infinitū competit magnitudini siue sit in materia quēadmodū contingit dum a physico consideratur. siue abstrahat amateria sicut accidit dum ageometra speculatur.

Duplex ē infinitas.

Sed non conuenit in hac propositione que dicit continuum est augmentabile infinitum quia ire ad augumentum est ire ad formam ꝛ aforma est finitudo ꝛ terminatio infinitas igitur contingens magnitudini pmanēti est amateria ꝛ attestatur imperfectioni ꝛ finitas ē aforma ꝛ attestatur perfectioni. ¶ Quedam autem est infinitas insequens formam ꝛ ista potest dici infinitas actionis in duratione ꝛ talis prouenit aforma liberata amateria ꝛ ista arguit perfectionem nam quod operatio alicuius forme sit finita in duratione hoc prouenit merito quo est forma in materia cui vt sic accidit quod sit constituta in esse p subiectum vnde. Com. in secundo celi ꝛ mundi in.com.xxxviij. causa abscissionis esse continuitatis ꝛ eternitatis est materia: Non enim est dignum vt inquit. Auicen. vt forma que est in materia perpetua sit vnde. Com.xij. metha com.xli. vult quod eternitas ꝛ infinitas motus celi est amotore tantū naꝫ in celo vt inquit nulla alia est potentia nisi ad quietē ꝛ ideo celi motus de se est possibilis ꝛ aliunde cō sequitur suam necessitatem ꝛ perpetuitatē eēndi videlicet ab ipsa intelligentia mouente que non est constituta in esse per suum subiectum.

¶ Sed si instes. Arist: isto modo arguere videtur quod linea recta qꝛ finita est potest recipere additionem ꝛ ideo est imperfecta linea vero infinita qꝛ caret fine caret perfectione: ergo omne infinitū quatenus infinitum imperfectum ē Et etiam ex hoc sequi videtur quod omni finito quatenus finitum est potest sibi additio fieri.

Mātia.

Solo. ¶ Nisi esset quod rationes ille phi procedūt fm mathematicam rationem nam licet. Com. dixerit in secundo celi ꝛ mundi.com.lix. quod demostrationes doctrinales non sunt innate poni in scia naturali ꝛ est etiam doctrina. Arist. in primo posterioꝝ analecticoꝝ quod nō licet demostrantem transcendere de genere in genus naꝫ vt inquit. Com. iiij. celi.com.xx. demostrationes naturales debent esse ex causis naturalibus vnde in hoc plerūqꝫ taxantur antiqui ꝛ. Plato ab. Arist. qꝛ voluerunt reddere causas rerū sensibilium ex rebus ꝛ causis mathematicis ꝛ intelligibilibus tamen aduerte qd̄ sunt alique cause que quodāmodo sunt naturales ꝛ quodāmodo sunt mathematice accidit enim causis mathematicis scilicet ꝓpinquis in mathesi vt sint cause prime plurium rerum naturalium sicut accidit scientijs sub alternantibus cum subalternatis sicut Arithmetrica cum musica ꝛ geometria cū perspectiua sicut testaꝛ. Com: in. viij. phisicoꝝ in.com.lxxvi. ꝛ in tertio celi ꝛ mundi com.vi. vnde etiam in casu nostro diuus. Thomas in primo celi super expositione tex.comē. secūdi: ꝛ clarius in lectione tertia in expositiōe tex.com.v. inquit respondendo ad obiectionem factam contra. Arist. qui probauit duos esse motus simplices qꝛ solum due sunt magnitudines simplices cum hoc medium sit mathematicum

diuus Tho.

inquit sed dicendum quod scientia que se habet ex additione ad aliam vtitur principijs eius: sicut geometra vtitur principijs arithmetrice: Magnitudo enim se habet per additionem supra numerum. vnde punctus dicitur esse vnitas posita: similiter corpus naturale addit materiam sensibilem vltra magnitudinem mathematicam: ⁊ non est inconueniens si naturalis in suis demonstrationibus vtatur principijs mathematicorum. non enim est omnino aliud genus sed quodammodo sub illo continetur. ¶ Quod dictum diui thome moderandum est nam certum est quod scientia naturales non sunt sub alternate mathematicis vt patet ex. vi. prime philosophie. tex. com. secundi sunt enim tres scientie speculatiue diuina naturalis ⁊ mathematica non sub alternatim posite sed distincte penes distinctos modos abstrahendi ⁊ diffiniendi sed debet intelligi sicut dixit. Auer. in illis vbi contingit quod cause propinque in mathesi sunt cause prime. i. remote respectu eorum que sunt in naturali philosophia quia eedem subiecto sunt linee naturales ⁊ mathematice sed alia ratione formali considerantur in naturali philosophia ⁊ alia in mathematicis. ¶ Quo ad accidentia igitur insequentia magnitudines comunicant iste scientie ⁊ quia talia primo fluunt secundum naturam a magnitudine simplici quam a magnitudine vt est in materia sic enim entia naturalia ⁊ magnitudo naturalis se habent per additionem ad magnitudinem methamaticam vnde Com. tertio celi ⁊ mundi. com. vi. inquit in fine com. quod causa diuisionis qualitatum est quantitas in eo quod quantitas ⁊ ita mathematicus dicit quod magnitudo recta est imperfecta quia est aut finita ⁊ sic recipit additionem vel infinita ⁊ sic caret fine: figura autem ⁊ magnitudo rotunda est perfecta quia coniungit finem suo principio. Non tamen secundum naturalem considerationem omni finito potest fieri additio secundum rem ipsam: quia res naturales ex hoc sunt finite quod habent formam ⁊ ab ea est terminatio vnde vt bene notauit. com. in hac propositione naturalis non concordat cum geometra quod continuum est augumentabile in infinitum quia ire ad augumentum est ire ad formam a qua est terminatio ⁊ finitudo: ¶ Nec videatur tibi mirum hoc quia multa verificantur secundum vnam considerationem in aliqua scientia que tamen in alia scientia que procedit secundum aliud genus abstractionis non verificantur de eodem nam diuersis diuiditur secundum diuisionem demonstratiuam non inconuenit vt vna ⁊ eadem res ingrediatur duas aut plures artes vt colligitur de mente philosophi secundo phisicorum. tex. com. xviij. ⁊ est etiam sententia. Auerr. in. ij. phisicorum in. co. lxxi. naturalis dicit quod motui circulari nullus motus potest esse contrarius. ⁊ tamen mathematici in motibus circularibus imaginarijs factis super eisdem polis ⁊ eodem axe sub oppositis modis ponunt contrarietatem quia se impediunt vt expresse dicit. Com. in primo celi ⁊ mundi in. Comen. xxxij. ¶ Similiter mathematici

Coartatio dicti Tho. Co.

Notabile.

imaginatur corpus sphericum motum super plano contangere illud in puncto: sed naturalis negat contactum corporum fieri in puncto vt patet primo de anima. tex. com. xiiij. ¶ Et similiter logicus dicit quantitati non in esse contrarietatem Et tamen naturalis qui dicit motum esse de contrario in contrarium ponit in predicamento quantitatis esse contrarietatem: ⁊ verum non contradicit vero. sed hoc est secundum diuersas rationes ⁊ abstractiones. ¶ Similiter mathematici in sequentes imaginationem que est fundamentum suarum propositionum inquiunt: quod vbi datur maius. ⁊ minus ibi datur equale ⁊ tamen hoc naturalis dicit non habere veritatem vniuersaliter quia datur corpus in natura minus luna ⁊ datur corpus maius ⁊ tamen non datur equale: sic igitur in simili non cuilibet finito additio fieri potest naturaliter loquendo nec quodlibet tale imperfectum est. ¶ Ex hijs igitur modo intelligere potuisti quomodo infinitas in duratione perfectioni attestatur ⁊ non imperfectioni quia insequitur vim forme non vim materie: qualis erat infinitas in magnitudine: ¶ Sed est difficultas de finitate ⁊ infinitate vigoris an talia attestentur perfectioni aut imperfectioni ⁊ vtrum cuilibet finito vt sic possit fieri additio ⁊ an quodlibet tale sic finitum imperfectum sit. Et presertim hoc difficultatem habet in intelligentijs apud philosophum. ¶ Et ad hoc quoque. Auerr. conatus est cito aufugere difficultatem innuendo in. viij. physicorum com. lxxix quod in talibus non est finitum nec infinitum finitum enim ⁊ infinitum solum de corporibus dici possunt ratio autem est quia primo physicorum tex. com. xv. ratio finiti ⁊ infiniti soli quantitati congruit. ¶ Sed illa solutio est vna fuga nam certum est in via. Arist. quod species entium sunt inequales in perfectione ⁊ vigore nam sunt sicut numeri vt dicit ex mente etiam Platonis in. viij. meth. tex. com: x. ⁊ secundum ipsum. x. metha. tex. com. vij. in omni genere est vnum primum quod est metrum ⁊ mensura omnium que sunt in illo genere ⁊ in secunde prime philosophie tex. com. iiij: vnumquodque est maxime tale propter quod alijs inest. vniuocatio similiter indiuidua in eadem specie secundum. Arist. sunt equalis perfectionis vnde tertio. metha. tex. com. xi: in indiuiduis eiusdem speciei non est hoc prius ⁊ illud posterius vnde non negaret. Aristo. quin in abstractis substantijs sit inequalitas in perfectione ⁊ hoc testatur etiam. Com. xij. metha. Com. xliiij. ⁊ in tertio de anima. co. xix. ⁊ in libro destructio destructionum disputatione tertia in solutione. xviij. dubij. Immo etiam ipse Auerr. ab ipsa tandem veritate coactus mutauit responsionem ad illam obiectionem motam in. viij. phisicorum Et distinguit finitatem ⁊ infinitatem in duratione a finitate ⁊ infinitate vigoris vt patet in tertio. cap. de substantia orbis ⁊ in secundo celi in. com. lxxi. expresse testatur in consimili dubio quod quando non fuerit facta talis distinctio tunc accidit ista perplexio ¶ Concessa igitur ista distintione quidquid afferant phylosophi

dubium.

Solo.

Imp.

ferunt phylosophi de altero membro, videlicet de infinito i vigore dico qd entia finita in vigore que sunt citra primum nō pñt recipere additionem secundum rem in propria natura qr vnum quod que eius emanat a primo principio sm qd est aptum natum emanare & non aliter vnde distantie entium in hoc sunt valde diuerse vt scribit. Com. in. ij. celi & mundi in. com. lxiij. & ideo talia sunt perfecta in genere sed non sunt perfecta simpliciter qr pfectio simpliciter nō competit nisi deo glorioso sicut dicit. Com. v. meth. in cap. de perfecto tale autem est eius infinitum in vigore quidquid in hoc senserint philosophi nō nobis cure de hoc. ¶ Sic igitur infinitū in duratione non arguit imperfectionē nec pprie loquendo dicitur ex priuatione finis qui est perfectio sed potius ex priuatione vltimi vñ secundo physicoꝝ. tex. com. xxiij. derisorie apposuit dicere hunc finem cuius quidez causa factus ē vult enim non omne vltimū esse finem sed optimum sed infinitum in magnitudine dicitur ex priuatione finis qui est perfectio qr tale insequitur potentialitatē materie ab illa enim progreditur vt patet tertio physicoꝝ tex. com. lxv. Infinitum ēt in vigore sm theologos & veritatem nullā potētialitatem insequitur qr est proprietas vel modus prime forme qui est deus sublimis.

Propō xxvi.

¶ Grauissimū oīum qd ē in medio

Propositio ista ē philosophi in primo metheoroꝝ terra enim est graue simpliciter qr residet sub omni corpore vt patet quarto celi & mundi. tex. com. xxvi. ¶ Intelligitur inter corpora simplicia sed talia comparando eas ad corpora mixta qr datur aliquod mixtum grauius ipsa terra vt plumbum glosa est. Auer. in tertio celi & mundi in. com. ix. vbi inqt quod simplicia non sunt eiusdez nature ad inuicem nec simplicia cum compositis sicut nec ipsa composita inuicem comparata nam quantitas minor terre grauior est & plus ponderat aliqua maiori aque & aliqua pars minor plumbi plus ponderat maiori certa terre & aurum plus pōderat plumbo ita etiam scribit. Auer. in suo tractatu de tiriaca. Nam grauitas aque est grauitas comparatiua sed grauitas terre est grauitas absoluta. ¶ Et similiter grauitas plumbi ē alterius nature a grauitate terre qr illa est grauitas compositi sed grauitas terre est grauitas simplicis: plumbū enim ex mixtione acquirit maiorē grauitatem quā sit in ipsa terra qr habet grauitatē terre & aque. ¶ Uel ex mixtione multa resultant que non sunt in miscibilibus vnde tiriaca habet multas nobiles operationes quas non habēt simplicia ex quibus ꝯponitur. Auer. etiam in primo cantice. com. xiij. inquit quod prime qualitates aliter attribuuntur elementis & aliter animalibus & tempori & loco

Intellō ꝑpōis

Dubi: ¶ Sed dices si mixta mouentur ab elemento dominante & pp quod vnūquodqz tale & illud magis videtur igitur quod ipsa elementa sunt maioris grauitatis quā mixta & ita plumbū nō erit grauius ipsa terra. ¶ Dicendū est qd in mixto residente circa medium dominantur quo ad molem terra & aqua vt testatur. Arist. in. iiij. metheoroꝝ & sic ex vtroqz fit vna cā totalis & ita igrauitas terre est minor illa que est in plumbo. ¶ Aut aliter grauitas terre & simpliciū dicis summa intensiue & qr est principium grauitatis in alijs tamen non plus semper grauitat terra ceteris paribus quā mixtum vnde aqua est intensiue frigidior oppio tamē plus infrigidat oppium quā aqua & flamma est calidior intensiue ferro ignito non tamē plus calefacit actio enim insequitur multitudinē forme que pluris est in pluri materia grauissimuz ergo omniū est inter simplicia elementū terre qm dum est extra locū suū mouetur ad concauū aque non secūdum quod est finis aque sed inquantū est medium totius nam nisi ita esset sequeretur qd inquacūqz distantia esset aqua terra moueretur ad aquam sicut ferrū ad magnetem quod tamen non videmus vt scribit. Com. iiij. physicoꝝ. com. xlij. ratio autē est qr superficies concaua aque non est locus formalis terre absolute considerata sz vt concernit talem & tantam distantiā a celo & a polis mundi vnde si aqua esset in loco in quo ē aer terra non posset locari sub concaua superficie eius nec partes terre mouerentur ad totum vt dicit in simili. Arist. in quarto celi & mundi in. tex. com. xxij. quod si terra esset sub luna partes non mouerentur ad totum nam si partes terre mouerentur ad totam terram non mouerentur ad totum ratione qua totum sed ratione loci in quo totum est locatum naturaliter nam idez est locus conseruatiuus totius & partis. ¶ Et aduerte quod. com. quarto celi & mundi. com. xxij. dicit quod. Arist. vocauit vltimam superficiem aque que est locus terre medium mundi & concauum lune quod est locus naturalis ignis appellauit illud vltimum siue extremum nā. tex. habet extremū & mediuz vbi habes quod concauū aque & mediū mundi sunt idem subiecto & non differunt nisi ratione nam tale non locat terrā rationē qua concauū: Sed ratione qua ē mediū totius & per hoc multas argutias cauebis de loco terre.

Solō primo

Solō. secun.

¶ Elementum est ex quo fit aliqd vt in existente indiuisibile secundum speciem in aliam speciem.

Ppoſi. xxvij.

Aduerte quod ista descriptio ponitur ab. Arist. v. met. tex. com. iiij. ¶ Extat etiam alia descriptio elementi posita ab codez. vij. metha. tex. com. vltimi vbi dicitur elementum est in quod diuiditur in existens vt in materiaz vt puta sillabe vt quod. B. & A. ¶ Extat etiam alia descriptio elementi posita ab. Ari. in tertio

celi in·tex·com·xxxi.vbi scribit elementum igitur corporum sit in quod diuiduntur alia corpora:hoc autem indiuisibile scḋm speciem vt in existente:hoc vero vtrū potentia aut actu dubitabile est·¶ Aduerte igitur quod vbi est multiplicitas ibi est ꝯfusio apud intellectum vt scribit phūs in ꝑ celi ⁊ mūdi·tex.com·cx·scias igitur quod elementa rerum existentium in actu quedā sunt in actu ⁊ quedā sunt in potētia vt scribit·Com·in·xij·metha·com·xx·illa elementa dicūtur in actu que dissoluto composito remanēt in actu sicut dissoluto mixto dicūtur remanere quatuor corpora simplicia scḋm·Auicē·⁊·Auer·vnde mixtioni non opponitur corruptio sed dissolutio vt dicit·Com·in·ij.de generatione ⁊ corruptione·in·com·xlviij·mixtio enim non est generatio sȝ est miscibiliū alteratoꝝ vnio vt scribitur in fine primi de generatione ⁊ corruptione·¶ Elementa autem in potentia dicuntur illa que corrupto ꝯposito nō remanent actu ab inuicē separata sȝ sic se habent sicut sunt elementa ex quibus componūtur corpora simplicia videlicet prima mā ⁊ forma q: in talibus forma corrumpitur ⁊ materia induit aliam formam vnde·Comē·in tertio celi·com·xxxi·inquit quod elementū equiuoce dicitur de elemētis corporuȝ simpliciū que non sunt corpora vt prima materia ⁊ forma simplex ⁊ de elementis que sunt corpora que sunt elementa mixtoꝝ corporum·¶ Nota etiā quod vt scribit·Com·v·metha.com·iiij. elemētū principiū ⁊ causa differunt q: elementū solum dicitur de causis intrinsecis ⁊ diguius dicitur de materia principium autē de causis extrinsecis causa autē est minoris ambitus quā principiū q: ōis causa est principiū non autē omne principiū est causa q: principiū etiam dicitur de priuatione que est principiū trāsmutatiōis ⁊ ēt dicitur de quatuor causis elementū autem ideo scḋm·Auer·digniori modo dicitur de materia q: elementum diffinitur per esse id ex quo fit aliquid famosior auteȝ ex significationibus ex vt testatur·Com·v·met·com·xxix·est quando dicitur de causa materiali vnde etiam materia secūdo phisicoꝝ:tex·com·xxxi·isto modo describitur videlicet materia est id ex quo fit aliquid in existēte ⁊ aduerte quod materia prima sicut est prima in via compositionis ita est vltima in via resolutionis ideo diffinitio illa data·v·metha·tex·com·iiij· precipue verificatur de prima materia in via compositionis q: est id ex quo fit aliquid vt in existente ⁊ cetera sed q: in via resolutionis forma corrūpitur ⁊ materia remanet tunc diffinitio elementi posita·vij·metha·tex·com.vltimi que dicit elemētū est in quod diuiditur in existens vt in materiaȝ non enim isto modo compositū in via resolutionis diuiditur in formā vt in principiū in existēs q: in resolutione forma corrūpitur ⁊ mā remanet lȝ sub alia forma vñ alio ⁊ alio modo diffinitur elementū scḋm q̄ diuersimode apprehenditur ab intellectu vel in via resolutionis vel in via ꝯpōnis sicut in simili dantur diffinitiones de continuo vna est illa que datur in predicamentis cō

Differentia inter principium causam ⁊ elementum

tinuum est cuius partes copulantur ad vnuȝ terminū ⁊ ista est ꝯsiderando ꝯtinuū in via ꝯpōnis ⁊ talis diffinitio est dialectica q: datur per formam vnitas enim continui est quasi forma totius nam·v· metha·tex.com.xix: substantia cuiuslibet quod semel vt sex semel sex vnitas eniȝ attestatur.forme q: a forma est esse ⁊ vnum esse alia autē diffinitio datur de continuo in via resolutionis ⁊ datur per materiam ⁊ ideo est naturalis q: ꝑ de anima·tex.com·xvi·phisicus diffinit per materiam ⁊ dialecticus per formā ⁊ ponitur ꝑ celi ⁊ mundi·tex·com.ij·continuū est quod est diuisibile in semper diuisibilia nam talis diffinitio datur ꝑ partes que·ij·physi·tex.com.xxxi: reducuntur ad materiam ⁊·Com·vij·met·com·xxxiij inquit prioritas partium ad totū est prioritas materie ad formam·¶ Tertia autē diffinitio elementi est respectu elementoꝝ que sunt corpora ⁊ illa datur ab·Aristot·iij.celi ⁊ mundi·tex·com·xxxi·vbi dicitur sit igitur elementum corpoꝝ in quod diuiduntur alia corpora hoc autē indiuisibile scḋm speciem vt in existente hoc vero vtrū potentia aut actu dubitabile est·¶ Et aduerte quod celum potest dici elementuȝ isto modo q: licet non ingrediatur formaliter compositionem corporis mixti tamen est de partibus que sunt de integritate vniuersi vnde·Ari·in principio tertij de celo ⁊ mundo nuncupat ipsum primū elementū est enim principalissima pars q̄ est de integritate vniuersi·¶ Et aduerte quod elementa que sunt in mixto q̄nq̄ȝ a phis dicuntur esse in potentia proquanto non sunt in esse libero in proprijs locis sed sunt in esse ligato vnde appetūt ire ad sua loca vt patet secūdo celi ⁊ mundi·tex.com.xxxvii.vbi.Comē.scribit quod elementa ꝑꝑ contrarietatem quā hñt inuicem in mixto transmutantur inuicem ⁊ q: nō sunt in suis locis appetūt sepationem ⁊ reuerti ad sua loca·¶ Et ex illo loco patet error·Thome de garbo in summa sua ⁊ multoꝝ medicoꝝ asserentium quod si humidū substantificū eque perfectū reparari posset assidue quod tunc vita hominis posset perpetuari peccat quidē sicut vides ratio per fallatiam ꝯsequentis q: essent adhuc alie cause sue corruptionis nam elementa sunt in mixto violenter ⁊ appetitu naturali appetunt continue separationeȝ ⁊ reuerti ad sua loca naturalia modo nullū violētū perpetuū ex secūdo celi.tex.com.xviii·⁊ nullus appetitus naturalis est ociosus in natura q: deus ⁊ natura nihil frustra facit:⁊ ideo sub illa ratione dicuntur esse in potentia q: sunt ligata·¶ Tum etiaȝ q: sunt refracta aut in qualitatibus tantum vt tenuit.Auicē.aut in qualitatibus ⁊ substantiis vt tenuit·Com·iii·celi com·xxxvii·non tamē conuertitur ista quod licet omne elemētū sit in potentia in re cuius est elementū quod omne qḋ est in potētia in aliquo sit elementū illius ē eniȝ locus consequentis q: vniuersalis affirmatiua ex primo prioꝝ nō ꝯuertitur in terminis sed in partem est enim instantia vltra hoc nam sex est in potentia in oleo ⁊ vino non tamē dicimus quod est

Due diffinitiones continui.

Celuȝ pt dici elm̄tuȝ

Elm̄ta dicuntur eē in potētia in mixto

Cōtra Thome de garbo [?] in sua Summa ⁊ multos medicos.

quod est elementum eoꝝ glosa est. Auerr. in .ij.
colliget cap. ꝑ. ¶ Et aduerte etiam quod talia
elementa que sunt in mixtis dicuntur habere fi
gurā accidentaliter sed corpora celestia habent
figuraꝫ essentialiter vt scribit. Com. ꝑ. celi. com.
xxij. ⁊ reddit causam qꝛ eē elemētoꝝ ē vicinum
prime mē ⁊ est causa occulta sicut vides. ¶ Sꝫ
aduerte quod semper in his caducis potentiali
tates imperfectiones ⁊ defectus a materia tra/
hunt originem ⁊ qꝛ ipsa de se est informis ⁊ infi
gurata ideo cū prime forme que in materia reci
piunt sint forme elementales vt testat. Com.
in .iij. celi. com. lxvij. ⁊ xij/ metha. comē. xi. ideo
contrahunt istas imperfectiones quod sunt de
se infigurata ⁊ sunt pp potētialitatē acquisitaꝫ a
prima materia pp vicinitatē in potētia ad oēm
figurā ⁊ ideo nullam de se hñt figurā sed figu/
rantur ad figuram ꝯtinentis vnde si acquirūt fi
gurā rotundā est vt scribit. Com. in .ij. celi. com.
xxiij. qꝛ sunt in rotundo ⁊ qꝛ vacuū non est. Qꝛ
autem celū est vt scribit. Com. in. libro. de substā
tia orbis. cap. ij. materia aīalium celestiū ⁊ est ꝑ
fectior modoꝝ materie qꝛ in eo non est potentia
ad esse sed ad vbi tantū ⁊ qꝛ motus intelligentie
est motus anime vꝫ circularis ideo celū sortitū
necessario est figuram spericam ex necessitate
finis intelligentia enim est illa que constituit ip
sum indispositiōibus necessarijs sicut est in cor/
pore hominis facto pp finem. ¶ Sed est dificul
tas cur si elementa de se nullā figuram habent
tñ communiter appellantur corpora rectaꝝ dimē
sionū ⁊ dicuntur moueri motu recto ⁊ vnde hoc
fuit deriuatum. ¶ Nisi esset quod. Arist. ꝑ. celi
tex. com. v. per mathematicā rationem ostendit
duos eē motus simplices qꝛ due sunt figure sim
plices ⁊ magnitudines simplices vꝫ recta ⁊ cir
cularis ⁊ qꝛ prima figura ex simplicibus ē cir/
cularis ⁊ prima figura simplex debetur primo
corpori simplici tale autē celū relinquitur quod
alia figura recta debeat ceteris corporibus sim
plicibus vnde. Com. in .ij. celi ⁊ mūdi. com. xxij.
declarans hoc inquit propositio autem dicens
quod prima figura debetur primo corpori ē ma
nifesta cum posuimus quod prius sm substāciā
est prius ⁊ debet esse prius sm accidentia essen
tialia propria scilicet accidētibus eius quod est
posterius sicut est prius per substantiā corporis
⁊ cum posuimus quod figura est accidens quod
sequitur ad substantiam corporis: necesse est vt
figura celi sit prior alijs figuris qm̄ figura celi
non est in eo accidentaliter sicut in elementis in
quibus intendebatur receptio multaꝝ figuraꝝ
cum esse elementoꝝ sit propinquius ad esse ma
terie q̄ȝ ad esse forme corpus autē celeste econ/
trario qm̄ suū esse est contrariū formis. ¶ Co/
gnouerūt etiam naturales hoc ex motu nā mix
ta que mouentur ad motum elementi dominan
tis determinant sibi ad motū rectū magis figu
ram rectam vt ignis flamma que determinat si
bi figuram piramidalem ⁊ qꝛ mouentur a me/
dio ⁊ ad medium qui sunt motus recti moueri
enim circa mediū est motus corporis circularis

Diffi/cultas

Solo.

¶ Et aduerte quod est alia etiam diuersitas in
ter celū ⁊ talia elemēta nā quanto elementa ma
gis inuicem congregantur seu ad maiorē spissi
tudinē reducuntur tanto minus luminosa sunt ⁊
minoris actiuitatis vnde terra est fex elemento
rum ⁊ est opaca ⁊ parue actiuitatis: sed in cor/
poribus celestibus secus est qꝛ quanto ibi fuerit
maior congregatio tanto ibi est maior luminosi
tas ⁊ maior actiuitas vnde stella que est densior
pars sui orbis .ij. celi. tex. co xli. ⁊ .ij. capite d̄ sub
stātia orbis magis lucet ⁊ magis actiua est alias
autē differentias require in libris de celo ⁊ mū/
do ⁊ in libro de substantia orbis nos enim mul/
tū a proposito diuertimus non sine causa qꝛ mul
tos vidimus in hijs valde errare.

¶ Principia rerum sensibiliū sunt sensibilia.

propō. xxviij.

Propositio ista est. Arist. iij. celi ⁊ mūdi. tex. com. lxi. ⁊ glosatur per. Auer. ibideꝫ de principijs propinquis non autē ha
bet veritatem vt inquit propositio de principijs
remotis qꝛ principia remota rerū sensibiliū nō
sunt sensibilia vt prima forma ⁊ prima materia
¶ Quidam autem illuꝫ locū perscrutantes di
xerunt istā primā formā esse formā corporeitatis
de ꝑdicamento substantie que est coheterna pri
me materie ⁊ ista est prima de principijs gene/
rationis in genere cause formalis. ¶ Sed ista
opinio est purus error nam. Auerr. in. ꝑ. physice
auscultationis. com. lxiij. reprehendit. Auic. po/
nentem huiusmodi corporeitatē substantialē sꝫ
expresse vult quod corporeitas coheterna mē
sit accidens ⁊ in libro de substantia orbis vbi de
clarauit quod natura materie substantiatur per
posse ita quod potentia est differentia substan/
tialis materie vult quod prima forma que in ma
teria primitus recipit est trina dimēsio. ¶ Nec
valet sicut aliqui dicūt quod. Auicen. posuit il/
lā tamq̄ȝ specificā ⁊. Com. posuit eam tamq̄ȝ ge
nericam ⁊ in hoc asserūt esse differentiam inter
Auicen. ⁊. Auerr. cum hoc tamen sit purum mē
datū imo oppositum reperitur de mente. Aui.
in primo sue sufficiente ⁊ in .ij. sue metha. qꝛ po/
suit illam esse formam confusam ⁊ generalem ⁊
linconiensis ⁊. Alber. qui imitati sunt. Auicē. in
hoc isto modo posuīt eam. ¶ Preterea argumē
ta que facit. Auerr. in. ꝑ. cap. de substantia orbis
eque bene procedunt si ista forma ponatur spe/
cifica esse siue ponatur generica imo maiora in
conuenientia sunt si ponatur generica sm quod
sequitur ex verbis eius quod ostenditur inquit
enim vnde putauit. Auicē. quod dispositio triū
dimensionum existentiū in materia simpliciter
scilicet non terminataꝝ est dispositio dimensio/
nū terminataꝝ in ea qua pp dixit necesse est pri
mam formā existere in prima materia antequā
dimensiones existant in ea. ¶ Ex quo accidūt
ei impossibilia quoꝝ vnū est formā nō diuidi ad

Glosa Auer.

Ꝫponētes formā corporeitatis.

Euasio.

Imp.

diuisionē subiecti qua pp non recipiet diuisionē ꝙ ipsam esse eternā non diuisibilem per diuisionē sui subiecti ꝛ ipsam non habere contrarium succedēs sibi in eodem subiecto quod si ita esset tunc materia non reciperet aliam formā preter istam sibi primā. Manifestum est autem quod si forma ista ſm ipsum ēt recipit in materia ꝑus natura ꝙ̃ʒ trina dimēsio qꝺ ipsa remanet indiuisibilis qꝛ ſm ipsum extensio que ē in formis est per ſbm extēsum merito dimensionū. Maius autem incōueniens est ponere aliquam formā ꝛ genericam substantialeʒ esse indiuisibilē ꝛ eternam ꝛ remotam a contrarietate quam aliquaʒ formam specificam testatur hoc experimētum qꝛ quanto aliqua forma est magis eleuata amā ꝛ magis elongata apotentialitate tanto magis recedit a cōtrarietate ꝛ diuisibilitate ꝛ accedit ad vnitatē ꝛ actualitatē vnde forme elementalēs pp maximā propinquitatē ad materiā sunt imperfectissime ꝛ sic ascendendo per ordinē ad mineralia ꝛ amineralibus ad plantas ꝛ a plantis in animalibus in quibus etiā sunt gradus nam animalia in perfecta ita se habent qꝺ partes eorum decise viuūt habent enim animam vnam in actu ꝛ plures in potentia sicut in plantis sicut testatur. Arist. in. ij. de anima in. text. com. xx ꝛ vniuersaliter ita est in his que greci zoofita appellāt idest ancipitis nature inter plātas ꝛ animalia: Illa autem que sunt ꝑfecta hoc non patiuntur qꝛ partes illoꝝ decise non viuūt vnde. quidam ex magnis timuerunt aīas animalium perfectoꝝ esse indiuisibiles: Et ita patet quod longe inconuenientius est dicere dari aliquam formā substantialem generalē consistere in indiuisibili quā specialē pp genus magis assimilari materie ꝛ differentiā forme teste porphirio in. cap. de differentia. ¶ Amplius autē magis inconueniens pp eandem causam aliquā formā generalem esse remotā a ꝯtrarietate quā formam specificam vnde forma ꝛ complexio humana ſm oēs sapientes est magis remota a cōtrarietate ꝛ magis appropinquat nature celi in quo nulla prorsus est ꝯtrarietas vt testātur etiā medici ꝛ. Auic. in prima fen primi in doctrina prima. cap. de complexionibus ꝛ. Arist. ij de aīa in tractatu de olfatu ꝛ ē in. tex. co. xciiij. ¶ Amplius quomodo naturalis resolueret vsqꝫ ad primā materiam si habet formā corporeitatis sibi coheternā naʒ nulla via potest cognosci compositio ex materia ꝛ forma nisi per transmutationem substantialem vt inquit. Com. ꝑ. physicoꝝ com. vltimo ꝛ ꝑ phisicoꝝ. com. li. inquit alteratio contrarioꝝ inuicem coegit oēs credere qꝺ oīa corpora sunt cōposita non simplicia ꝛ quod in eis sunt aliqua plura vno ꝛ maxime prima corpora. s. quatuor elementa: In talibus autē sicut ipse testatur. iiij. phisicoruʒ. com. lxxi. ꝛ. viij. phy. com. xxx. ꝛ. iiij. celi. xxij. non est nisi prima materia ꝛ forma elemēti ꝛ ideo non diuiduntur in partē per se motam ꝛ mouentē ꝛ pp hoc si in vacuo ponerent non possent moueri ꝛ. xij. met. com. xiiij. expresse habet quod materia non habet aliquā formā communem ꝛ ideo dicit qꝺ non est genus ꝛ dixit. Alexā. scripsisse demostratiue materiā non eē genus ¶ Amplius autēʒ quomodo. Arist. solus vidit naturam prime materie ꝛ Plato fuit propinquus sed non perfecte attinxit qꝛ non distinxit inter ipsam ꝛ priuationem vt dicitur primo phisicoꝝ. tex. com. lxxix manifestum est enim quod antiqui posuerunt vnum principiū corporale omnium ꝛ multi fuerunt qui illud non specificauerūt aliqua forma ꝛ contrarietate sed dixerūt illud esse separabile quorum opinionem expresse dānat. Ari. in principio. ij. de generatione ꝛ corruptione in. tex. co. ij. ꝛ. iij. vbi inquit sed facientes quidem vnā materiam extra predicta hanc autē separabilem ꝛ corpoream peccant impossibile enim sine ꝯtrarietate esse corpus hoc sensibile aut enim leue aut graue aut calidum aut frigidū necesse esse infinitum hoc quod quidam dicūt eē principiū patet aūt quod pro tāto illud infinitū asserebāt vt bene notauit Egidius. Romanus ibi qꝛ posuerunt illud non hr̄e formā aliquā specialē sed generalem. ¶ Amplius error istius opinionis deprehenditur ex hijs que. Arist. docuit primo de generatione ꝛ corruptione vbi docuit generationem eē transmutationem totius in totū nullo sensibili remanente vt subiecto manifestū est aūt si materia informata corporeitate ſbali sibi coeterna cum impossibile sit reperire corpus sine ꝯrietate ī mixtis generabilibus remaneret igr̄ in corruptione simpliciū aliquod sensibile subiectum: hoc aūt falsum est vt inquit. Arist. ꝛ etiā. com. in. iij. celi. com. xxxi. inquit quod in talibus forma corumpitur ꝛ materia induit aliam formā ꝛ imorari ꝯtra istos amplius in hoc ē superfluū. ¶ Dicamus igitur quod per primam formā. Auerr. non intellexit formā aliquā naturalē ꝛ anaturali considerabilē sed intellexit deū gloriosum nā. xii. metha. com. v. ꝛ. vi. prima forma primus motor ꝛ primus finis sunt idē subiecto. sed differūt ſm modū ꝛ alias declaraui in contradictionibus. Auer. qualiter in vno quoqꝫ genere cause est status vt ꝓbatur in. ii. ꝑme. philosophie ꝛ est deuenire ad primū in quolibet genera ꝛ dixi quod licet naturalis considerat oēs causas non tamen ꝯsiderat oīa ꝑma causaꝝ genere sed tantum duo vʒ ꝑmam materiam ꝛ primū mouēs. diuinus autē considerat duo reliqua videlicet primū finem ꝛ primā formā vnde. xii. metha. inquit. comē. v. assignando differentiam inter inquisitionem quā facit naturalis de principiis substantie sensibilis ꝛ inter inquisitionem quam facit diuinus. Et ista questio differt ab illa que est in scientia naturali: qm̄ ista questio inducit ad sciendū primā formam omniū entium ꝛ vltimū fineʒ ꝛ prima questio quam incepit in scientia naturali inducit ad sciendū primam materiā ꝛ formas naturales ꝛ primuʒ motorē: vbi loquitur in plurali numero de formis ꝛ non dicit ad primā formā: ¶ Et mirum est de istis q predicant se esse doctores. Aue. ꝛ. Ari. quomodo adhuc non habent terminos in via istoꝝ ꝓuideant queso.

ʒa in terpretatio

deant queso Arist. hoc aperta voce asserentem in fine primi libri de physica auscultatione vbi sic scribit de principio quidem fm specie vtrum vnum aut plura aut quot aut que sunt p certitu dinem prime phylosophie opus est determina/ re ergo in illud tempus apponat. De physicis aut et corruptibilibus speciebus in posterius de monstrandis dicemus. Nam qr in p physi. inue stigans principia generationis sensibiliu sbarum iam determinauerat de prima materia posset quispiam opinari qd ordo requirit vt de prima forma pertractet: et ipse dicit istam ?sideratione pertinere ad diuinum sed naturalis solum hz de terminare de physicis et corruptibilibus specie/ bus et hoc erat qd dixit Auer. in prefata auctori tate: et et in eodem p physi. comen. lxix. in calce comenti inquit: qd entia habent aliud principiu a subiecto et est forma: sed primum principium in hoc genere non potuit sciri in hac scientia. si cut primum fbm: vbi pz qd primu in genere cau se formalis non pot sciri in scia naturali: qd ver non esset si prima forma esset corporeitas fbalis et ista est opinio eius in. iij. metha. in co. iij. et. xij. meth. co. v. et. vi. et fuit opinio et Alexadri vt scri bit ibi Comentator. ¶ Sed hic est ardua diffi

Cptra Diffi/ cultas

cultas pp qd naturalis sicut ?siderat de prima materia ita et no ?siderat de prima forma et sicut ?siderat de primo motore cur non ?siderat de primo fine. ¶ Et qd auget difficultatem est qr si ista sunt eadem fbo: et scietia. iij. de anima tex. co. xxxviij. secatur queadmodum et res ?sideras igit de primo mouente vr posse ?siderare de pri ma forma et de primo fine et ecotra. et tanto ma/ gis augetur difficultas qr tunc opinio Auicene stabit in suo robore dum dixit primum phyloso phum posse demonstrare primum principium ee qr dicet qd non demonstrat ipm esse inquantu est primus motor sed altiori modo vz inquantu est prima forma et primus finis et ita ruunt rones Auer. ?tra ipm p physi. com. vltimo et. xij. meth. com. v. et a talibus dubijs p vitam meam no nisi solers ingenium euadere pot. ¶ Ad primum tn

Solo.

vr rndere Come. in. vij. prime phylosophie co. ix. et inquit qd illa ex quibus peruenit ad cogni tionem essentie rex ignorate sunt actiones earu ppie: et actio materie e transmutatio vult dice re: qd naturalis hz medium ad deueniendu ad notitia prime materie et tale mediu est trasmuta tio fbalis. Non aut nalis hz mediu ad inuestiga

Repli.

dum primam formam olnm entium. ¶ Sz re/ plicabis sicut ex transmutatione coi inuenta in generabilibus naturalis demonstrat esse prime materie qr transmutatio est actio materie vt ipse dicit pariformiter ex operatioe que est actio for maru poterit naturalis demonstrare esse prime

Solo.

forme. ¶ Ad hoc ipse rndet qd est ro diuersita tis. Nam forme naturales no conueniunt in vna actione ppria. sicut gnabilia conueniunt in trans mutatione pp natura materie in eis inuentam. Na diuersax formax diuerse sunt operationes: vu prima materia participat a generabilibus et corruptibilibus et est intrinseca ps copositionis eox. No sic aut prima forma que liberata est ab

olmateria et ab ol potetia et copositione et copo nibilitate cu istis. Et ideo ex operationibus for max sensibiliu no potuit declarari pma forma esse. Et subdit qd illud qd fuit declaratu de illis illic. s. in naturali phylosophia fuit: qd actiones formax perueniunt ad actione pme forme que no est in ma et est primus motor ¶ Pro quo de bes scire qd forme nales dupl'r considerari pnt vno mo vt nales sunt vz vt sunt termini motus

Forme nales dupl'r ?sidera ri pnt.

et vt sic ex actionibus ipsaru peruenit nalis ad cognitione prime forme que no est in ma sub roe qua est primus motor: no sub rone qua est pma forma: na in. viii. physi. ostendit qd oem motum nouu precessit motus: et qd in mouentibus et mo/ tis est deuenire ad vnu motu ex se sempiternum qd mouet a motore q no est corpus nec virtus in corpore: ex hoc qd mouet sempiterno tpe: vt pz ter. com. lxxviij. et. lxxix. et ita naturalis ex co gnitione formax ex suis actionibus que depen dent a primo motu acquiescit primum motorem. ¶ Alio mo forme nales pnt ?siderari inquan tum sunt substatie et iste modo ?siderant in scia diuina et ex ista ?sideratione diuinus ascendit ad cognitione pme forme et pmi finis sicut dicit ibi. ¶ Sed tuc est magna difficultas quo ex ista

pulcra et nota bil' dif ficltas

?sideratione cognoscitur prima forma et pmus finis na ipse no declarauit hoc nec aliquis alter expresse dicit aliqd de hoc. ¶ Dicamus igitur vt inqt Auer. in tertia disputatione cotra Alga zele in libro destructio destructionu in solutioe xviij. dubij qd esse sensibiliu plures gradus hz:

Solo.

quox vilior est in materia: nobilior vero illo: est esse qd hnt in humano intellectu. et nobilior isto est esse quod hnt in separatis intelligetijs: dein de in dictis separatis intelligetijs dicte forme gradus hnt adinuice differetes: fm quod diffe runt ille intelligentie adinuice: et p ?seques no bilissimu esse quod hnt forme: est esse quod hnt in prima intelligetia que est purissima forma li berata ab ol potetia et impfectione: que est for/ ma formax. Et prima et cois olum vt dicit Co/ men. xij. meth. com. xliiij. ¶ Sed dices tuc fm

Obie.

ista declaratione pot forma dici exeplar prime forme aut idee eius existetis in intellectu pme forme: et ita redit opinio ponentiu ideas in me te diuina: cu tn declaratu sit in. xij. prime phy/ losophie quod diuinus intells solu vnu intelligit vz suam essentia: vt pz. xij. meth. tex. co. li ¶ Ad

Solo.

hoc rndetur quod quelibet forma inquantu est participatio prime forme in certo et determina to gradu actualitatis et perfectionis: qr species entium sunt sicut numeri: pot iste modo dici exe plar: no aut sicut ponetes ideas. Unde lucidissi mus Themistius in. ij. physice auscultationis

themis stius.

super expositione tex. xxviij. forma apud Arist. dicitur nonunquam exemplar: no eo modo quo hy qui ideas separatas posuere species quasda nullo materie innexu subsidetes: sed propterea quia diffinita prescripta que est eorum omnium formis: que a natura puenunt. holo: equi: bouis fici: olee: platani. Et hec et asseuerat Comen. xij. meth. comen. xviij. dum dicit quod hee sunt

ideę quas cominiscitur plato. Et pp hoc antiqui
& peripatetici nuncupant formam lumen seu
radium inquantum participatio est primi lumi
nis: sic igit intelligis modo quo diuinus ex for
ma ꝯsiderata vt sba ⁊ vt ens ascendit ad cogni/
tionē pime forme: qꝛ talis forma nobilissimo mō
ꝯtinetur in prima forma cuius ista est participa
tio ⁊ exemplar inquantū participat de perfectio
ne prime ꝓut est capax. ¶ Sed quō ascendit
ad cognitionē primi finis videamus. Debes sci
re qꝺ deus sublimis est optimū oium: ⁊ sic hꝫ rō
nem finis: ⁊ mouet oīa in rōne amati ⁊ desidera
ti: ⁊ oīa entia hñt appetitū naturalē in participā
do bonitatē primi: ſm qꝺ pñt. Et qꝛ appetitus na
turalis in entibus nō pōt frustrari: quandoqui
dem deus ⁊ natura nihil frustra faciunt ꝑ celi
⁊ mundi tex. co. xxxij. ideo oīa participant boni
tatē ſm qꝺ pñt: intm̄ qꝺ ēt prima materia appe
tendo formam sic participat de bonitate vt dꝭ ꝑ
phys. tex. co. lxxxi existēte quodā diuino ⁊ opti
mo: ista aūt est rō finis optimū esse. Nā. ij phys
tex. co. xxxi. Qꝺ aūt est cuius cā potissimum est
⁊ finis alioꝝ voluit esse: bonum autē est qꝺ oīa
appetūt ꝑ ethicoꝝ: vnde. xij. prime phylosophie
tex. co. xxxvi. demonstratꝭ qꝺ mouet sicut appeti
bile ⁊ intelligibile ⁊ ꝑ ꝯñs in rōne amati ⁊ desi/
derati: ⁊ ista est motio finis. ¶ Ex entibus igit
⁊ formis vt sunt sbe ⁊ entia participātia bonita
tē ꝓuehitꝭ intells in sciētia diuina ad cognitio/
nē summi boni qꝺ naturalr mouet oīa vt amatū
⁊ desideratum: nā oē ens ꝑ participationē hꝫ re/
duci ad ens ꝑ essentiaꝫ. ¶ Sic igit colligendo
fragmenta ne pereant naturalis bene inquantū
naturalis cognoscit primam materiam qꝛ habet
proprium medium per qꝺ demonstratione signi
potest demostrare ipsam esse tale autem est trās
mutatio substātialis qꝛ ista est actio propria ma
terie vt subiecti sicut motus ē actus mobilis. viij
meth. com. xi. ¶ Similiter pōt demostrare pri/
mum motorē esse qꝛ mediū propriū ad illud est
motus ⁊ nullum aliud efficaciam hꝫ ad vere de
mostrandū esse abstractoꝝ vt inquit. Comē. ꝑ.
physi. com. vltimo. ⁊. xij. metha. com. v. vij. Aui.
peccauit peccato manifesto qui dixit primū phi
losophum demostrare primū principium esse qꝛ
certior illoꝝ sermonum non pertransit ordinem
sermonum probabilium vt declarauit. Com. in
disputatiōe quarta in libro destructionū in solu
tione quinti dubij primam autem formam ⁊ pri
mum finem naturalis non cognoscit qꝛ non ha
bet medium ad illa ⁊ diuinus est qui de illis lo
quitur. ¶ Sed animaduerte vt inquit. Comē.
xij. methaſi. in. com. v. ⁊. vi. quod diuinus postꝙ
accepit pro constanti a naturali abstractas sub/
stantias esse tunc declarat quod mouens eter/
nam substantiam est substantia ⁊ est forma ⁊ fi/
nia nam scientia diuina est vltima via seu ordi/
ne doctrine licet sit prima via nature ⁊ perfe/
ctionis. vi. meth. comen. iij. ⁊. vii. meth. co. xxxix.
Et quomodo declaret iam vidisti modū quem
pauci intelligunt. ¶ Et ita patet solutio ad
obiectionē quia licet primus motor prima for/
ma ⁊ primus finis sunt eadem subiecto sunt tñ
tria in rōne vt dicit Comen. xij. metha. comen.
vi. mō qñ ens diuidiꝭ ſm diuisionē demonstrati
uam non inconuenit vt vna natura ingrediatur
diuersas artes vt scribitur per. Auer. in secūdo
physi. com. lxxi. ¶ Propositio etiam philoso/
phi tertio de anima text. comen. xxxviii. scientia
secatur quēadmodū ⁊ res intelligitur quo ad
diuisionem que fit per potentiam ⁊ actum ⁊ ista
est intentio philosophi ibi vt intuenti patet vnde
illa propositio solet allegari extra propositū ex
illo loco sicut in quam pluribus aliis euenit: di
cit enim. textus secatur igitur scientia ⁊ sensus
in res que quidem potentia est in ea que sunt
potentia que vero actu in ea que sunt actu vnde
Comen. ibi in. com. inquit res enim quarū dif/
ferentie sunt eedem ipse sunt eedem in illo mo
do ſm quem habent easdem differentias intel
lectus igitur est intellectum ⁊ sensus est sensatū
bene autem volo quod distincte scientie sunt de
distinctis rebus formaliter cōsideratis sed non
de distinctis secundum subiectuꝫ quia secundo
phy. tex. com. xviii. de eisdem negociatur ma/
gnitudinibus nālis ⁊ mathematicus sed tamen
secundum diuersas rōes formales. ¶ Sed est
replica nam secundo physi. tex: com. xxvi. mate
ria ⁊ forma dicuntur relatiue ⁊ ꝯsiderans vnū
correlatiuū debet considerare de reliquo vt ibi
dicitur cum igitur prima materia dicatur cor/
relatiue ad primam formam considerans de pri
ma mā debet considerare de ꝑma forma similr
secundo capite de substantia orbis finis signifi/
cat agens significatione necessaria igꝭ ꝯsiderās
de primo fine dꝫ considerare de primo mouēte.
¶ Et ad hec dici potest quod licet materia ⁊
forma vt a naturali ꝯsiderantur in relatione ꝯsi
stant quadam vt alias demostraui non tñ secun
dum esse primum relatiua sunt ⁊ ideo materia
vt a naturali consideratur habet habitudinem
ad formas naturales ⁊ ideo naturalis ꝯsiderat
primam materiam ⁊ formas naturales vt dicit.
Comen. in. comen. ix. vii. methaphi. ⁊ phyloso/
phus primo. physi. tex. vltimo. ¶ Quod si repli
ceꭍ quod prima mā etiam relatiue dꭍ ad primā
formam quod extrahi potest. ex dictis. Arist. ⁊
Com. ix. prime philosophie tex com. secūdi vbi
diffinit potentiam actiuam per passiuam ⁊ ecō/
tra. Auerr. ibi in. com: secundo inquit in diffini
tione n. omnis potentie passiue accipiꭍ potentia
prime mē ⁊ similr in diffinitiōe ois potētie acti
ue accipiꭍ diffinitio actionis ꝑme forme que est
diffinitio prime forme que ē absoluta amā ⁊ ita
adhuc sicut vides remanet eadē difficultas qꝛ
prima mā non soluꝫ dꭍ relatiue ad formas nāles
sino ēt dꭍ relatiue ad primā formam ⁊ tunc ra/
tio. Aristo. ñ valet in secūdo. physi. qꝺ. ꝯsiderās
de materia debet considerare de forma qꝛ re/
latiue mā dicitur ad formas nāles pariformiter
cuꝫ prima mā dicatur relatiue ad ꝑmam formā
debet nālis ꝯsiderare de prima forma quia con
siderans vnuꝫ correlatiuoꝝ debet considerare
⁊ reliquū. ¶ Dicimus nos qꝺ mā relatiue diciꭍ
ad formas

Quō deueni/ mus in cogni/ tiōe ꝑ mi fi/ nis.

Sum/ ma di ctoruꝫ

intells ōus ꝓ pōnis Arist.

obiec/

Solo.

repli/ diffici lis.

Solo

ad formas naturales et etiam ad primam formam ut bene demonstrat ratio: tamen adverte quod alia est relatio prime materie ad formas naturales secundum rationem saltem: et alia ad primam formam quia primus respectus est ut subiecti et ut potentie ad actum. Secundus autem est respectus moti ad motorem. Et ideo semper verum est quod considerans unum relativum debet considerare et reliquum verum est sub illa ratione qua sunt correlativa: sic enim considerans de sensu considerat de obiecto sensibili et considerans de intellectu considerat de obiecto intelligibili ut dicit Arist. in principio libri de partibus animalium. Prima igitur materia ut subiectum et ut potentia respicit formas naturales: et sic considerat formas inquantum sunt perfectiones et actus perficientes materiam unde quelibet forma quantumcumque perfecta describitur isto modo: ut dicitur esse actus sue materie dicitur enim in diffinitione anime: quod anima est actus corporis organici physici potentia vitam habentis: sed prima materia ut potentia passiva refertur ad primam formam ut est potentia activa et sic formaliter dicitur primus motor et sic naturalis etiam considerat utrumque sicut diximus unde Comen. xii. metha. comen. xviii. inquit omnes forme sunt in potentia in prima materia et sunt in actu in primo motore et ibidem comen. xxiiii. inquit forma primi moventis est quodammodo omnes forme: materia igitur prima ut a naturali consideratur dicitur relative ad formas naturales inquantum naturales sunt: et ideo de utrisque considerat: tamen ut a naturali consideratur dicitur relative ad id quod est prima forma non tamen ut sic sed inquantum est primus motor et potentia activa: quia licet ista sint una res numero, sunt tamen plura secundum rationes formales. Similiter patet quod finis ut terminat motum pertinet ad illum qui considerat agens per motum, sed finis ultimus cognoscitur altiori medio quam sit via motus sicut diximus. Et ita mihi videtur in tanta difficultate dicere et si alii melius possunt dicere dent laudem et gloriam deo.

propo. xxix.

¶ Oportet principia semper manere

Glosa Aver.

SCribitur Ista propositio in primo physice auscultationis tex. co. l. Intelligitur tamen isto modo sicut glosat eam Comentator videlicet quod principia non debent esse transmutabilia et generabilia ex aliis. Nam sicut patet ponderanti ad hunc sensum vadit intentio philosophi voluit enim ibi ostendere quod nedum principia non sunt infinita immo etiam quod nec quecumque contraria sunt principia. Nam contrariorum quedam sunt prima et quedam posteriora: que autem posteriora sunt non possunt esse principia quia facta sunt ex primis. De ratione autem principiorum est quod semper permaneant: hoc est dictu ut permaneant in ratione primi: nam v. metha. tex. com. primi. De ratione principii est primum esse. et primo posteriorum idem dico primum et principium unde loquitur ibi textus de albo et nigro: et dulci et amaro que sunt extrema contraria ex quibus media generantur. ¶ Manifestum est autem quod sicut seminat in premissis sic debet colligere in conclusione si igitur intendit probare quod non omnia contraria sunt principia: quia principia oportet manere sed contraria posteriora non permanent: quia fiunt ex aliis ideo non sunt principia. Si per permanentiam philosophus intellexisset permanentiam sempiternam secundum genus vel secundum speciem: patet quod contraria etiam posteriora illo modo semper permanent stante eternitate mundi: oportet igitur per permanentiam ut intelligat id quod diximus. ¶ Ex quo patet quod non propter istam auctoritatem oportet ponere aliquam formam coeternam in prima materia nec aliquam privationem sicut quidam conati sunt dicere. Nam materia non habet aliquam formam nec aliquam privationem sibi propriam sed est in potentia indifferenter se habens ad quamlibet formam et ad quamlibet privationem materia enim non est quid nec quale nec quantum nec aliquid eorum quibus ens est determinatum sed ut inquit Comentator ibidem. vii. metha. tex. co. viii. materia est in potentia ad omnia decem predicamenta et ad omnes privationes eorum et in sui substantia nullam habet neque formam nec forme privationem sicut etiam superius ostendimus contra fingentes corpus de predicamento substantie coeternum in prima materia. ¶ Et adverte quod ut dicitur primo physicorum principia generationis sunt tria materia forma et privatio et hoc intellige universaliter respectu cuiuslibet generationis sive sit generatio simpliciter quemadmodum est in substantiis: sive sit generatio secundum quid sicut est generatio in accidentibus. Nam Arist. ibi tex. com. lvii. proponit se investigaturum principia generationis in communi ubi lucidissimus Themistius et Aver. in comento exponunt per generationem in communi tam illam que est in substantia quam illam que est in accidentibus et adverte quod est differentia magna inter causas generationis et inter principia generationis. Nam cause reales generationis sunt due tamen videlicet materia et agens seu motor. Sed principia generationis sunt tria materia forma et privatio in plus enim est principium quam causa ut dicitur v. metha. tex. co. i. Nam omnis causa principium, non omne autem principium causa. Nam privatio principium est sed non causa. ¶ Unde scire debes quod forma etiam dicitur generationis principium proprie loquendo non tamen causa ut ostendam primum probatur quia generatio ut est quedam motus seu mutatio requirit terminos duos oppositos et requirit subiectum quia transmutatio est actus transmutabilis inquantum transmutabile tale autem materia est termini autem sunt privatio et forma quia generatio est transmutatio de non esse ad esse pro quanto igitur generatio in sui intellectu ex istis tribus intrinsece componitur sicut et motus qui teste Averroe. v. physicorum comen. iii. ex istis tribus in sua substantia componitur videlicet subiecto et termino a quo et termino ad quem non loquendo de causis extrinsecis sicut est motor et tempus sic forma erit generationis principium. ¶ Secundum

Contra ponentes formam coeternam.

Differentia inter causas et principia generationis.

Aum dictum ostenditur quod forma non est generationis causa: quia causa est ad cuius esse sequitur aliud modo ad esse forme in materia cessat generatio primo enim de generatione ⁊ corruptione tex. com. lv. habitibus presentibus in materia nondum generatur aliquid sed iam est. ¶ Et hoc confirmatur pulcra auctoritate phylosophi ⁊ Comentatoris in secundo de generatione ⁊ corruptione in tex. com. lij. quod dicentes causam generationis materialem recti⁹ dicunt cum dant causam transmutationis inquantum est transmutationis principium. Alij autem non dant principium conueniens transmutationis. Forma enim cum inuenitur quiescit transmutatio: quomodo igitur potest esse causa transmutationis vnde in esse reali iste due sunt vere cause generationis videlicet materia ⁊ motor vt potes colligere ex .ij. phys. tex. com. lxxij. ⁊ primo de generatione tex. com. xiiij. vnde .viij. phys. super hoc fundamento Arist. ⁊ Comen. arguunt quod si mobile semper fuit ⁊ motor semper fuit quare igitur motus nō fuit semper patet autem quod si alia causa esset realiter necessaria ad causandum motum quam mobile ⁊ motor quod tunc argumentum eorum procederet ab insufficienti. Forma autem ⁊ finis nō sunt causa realis respectu generationis loquendo de fine generationis nisi methaphorice vt fatet Arist. in ꝑ de generatione ⁊ corruptione tex. co. lv. sic igitur intelligis quomodo principia cuiuslibet generationis oportet semper permanere. Et quomodo principia cuiuslibet generationis sunt tria materia forma ⁊ priuatio quia in intellectu cuiuslibet generationis cadunt termini ⁊ subiectum ⁊ cum hoc cause reales cuiuslibet generationis sunt materia ⁊ agens seu motor ⁊ ita volo intelligi dicta mea quantum ad hoc: super hijs que dixi dum essem iunior in concordantijs Auer. in primo de generatione ⁊ corruptione super comento .xiiij. ⁊ in .ij. de generatione in comento .lij. vbi occulte tetigi istam solutionem vbi dixi quicquid sit de principijs generationis in esse rationis due tamen sunt cause in esse reali nunc autem declarando mentem meam dico secus est de principiis generationis loqui secus de causis principia tria sunt. Cause vero due q2 sumo cām ad cuius eē sequit aliud nō aūt sumo cām methaphorice causaurē. Pro hoc vide tex. co. xxiiij. xij. meth. ¶ Et aduerte ēt qd̄ proposita propositio que dicit quod principia oportet manere quia non fiunt ex aliis nec ex alterutris ⁊ quecūq3 fiunt fiunt ex eis vt dicitur primo phys. tex. com. xlii. intelligitur in genere cause materialis ⁊ intrinsece ⁊ per hoc tollitur instantia de intelligentiis que sunt principia extrinseca ⁊ remota sicut diximus respectu sensibilium generabilium ⁊ corruptibilium: principia autem que inuestigantur de generatione in comuni rerum naturalium in physicis sunt principia intrinseca existentia in re vt patet primo physicorum tex. com. vi. ⁊ .vii. ⁊ .lvii. intelligēte autem sunt principia entium sensibilium nō inquantum sensibilia sunt sed inquantum entia ⁊ inquantum substantie sunt in genere cause efficientis ⁊ finalis vt dicit Comen. xii. metha. com. xxxvi. ⁊ etiam formalis quoquomodo sicut rex dicitur forma serui. xii. metha. comē. xxxvii.

¶ Sed dices tunc igitur forma non esset principium quia fit ex materia ⁊ de ratione principiorum est quod non fiant ex alterutris. — *dubiū.*

¶ Respondetur negando assumptum quia forma nō fit sed compositum ex materia ⁊ forma per se fit vt dicitur .vii. metha. tex. com. xxvi. ⁊ Comētator ibi dicit notabiliter in comento agens non facit in alio aliud sed ex alio aliud nō. n. facit in materia formam: sed facit ex materia formatū ⁊ xii. meth. comen. xviii. inquit Imaginatio super creationes formarū fecit existimare ydeas esse ⁊ datorem formarum ⁊ .vii. metha. comen. xxxi. consimilem sententiam habet vnde Arist. in hoc precipue aduersatur platoni quod non fit per se forma nec materia sed sinolon .i. simul totum idest compositum actus enim ⁊ generationes sunt suppositorum. — *Solo.*

¶ Eadem sunt principia omnium predicamentorum. — *propō xxx.*

PRopositio Ista scribit. xii. prime phylosophie vbi fuit longe ventilata a tex. com. xix. vsq3 ad textum com. xxviii. ¶ Et tandem intelligitur quod sunt eadem ꝓportione in omni enim predicamēto est aliquid simile materie ⁊ aliud simile forme ⁊ aliqd simile priuationi. ¶ Siār ēt veritatem hʒ de principiis remotis fallit de ꝓrimis glosa est Auerr. ibidem com. xxii. Nam principia ꝓrima vniuscuiusq3 predicamenti sunt diuersa a principiis ꝓrimis alterius nam teste Themistio coordinationes decem predicamentoꝝ sunt impermixte sunt .n. vt inqt porphirius decē genera generalissima tamē3 decē reꝝ prima principia tñ principia remota oīum sunt eadē q2 principia sbie sunt principia oīum alioꝝ vt dicit ēt Comen. in ꝑ phys. com. xxxvi. — *intellē ppōis*

¶ Aduerte tñ qd̄ si queraſ in quo genere cause principia substātie sunt cause principioꝝ alioꝝ ꝑdicamentoꝝ: dicēdū3 puto in genere cause materialis sba. n. vt dicit Com. iiii. metha. com. ii. est cā accidentiū nō sm agēs neq3 secundum finem sed q2 est subiectum eoꝝ ⁊ constituuntur per illam ⁊ hoc videtur velle etiam phs. ꝑ. phys. tex. com. lxxx vbi inqt quod subiecta quidē mā cum forma cā est oīum eoꝝ que fiunt sicut mater pʒ aūt qd̄ vīr loquiſ ꝺ oībus gñratio mater aūt ꝯcurrit tāq3 mā in gñōne prolis vt ē sñia pħi in libro de generatione aīalium ꝑ: vñ mā ⁊ forma appellantur principia mālia generatoꝝ q2 sunt in existentia generatio vñ ꝓprie elemēta dicuntur elementum enim ꝓprie dicitur de causis intrinsecis existētibus in re vt dicit Comē. primo physicoꝝ comen. ꝑ lʒ ab antiqs minus vītate loquētibus dicanſ ꝑncipia sicut testatur

sicut testatur phylosophus primo physicorum tex.com.xlviii.inquit enim omnes enim elemēta ꝛ ab ipsis vocata principia ꝛ vere ꝛ sine rōne ponentes tamen contraria dicunt tamquam ab ipsa veritate coacti ꝛ ibidem tex.co.lvij.epilogans inquit ex predictis patere elementa non esse vnum vbi Comentator per elementa exponit principia existentia in re ꝛ idem dicit primo physicorum comen.vi.ꝛ.vij.

propō xxxi.

Color ꝛ sapor ꝛ odor sunt passiones mixti corporis.

Vlgata Satis est ppositio. Tamen sic intelligit quod tales qualitates secunde cum causentur ex actione primarum sunt ppriuum mixti qꝫ ɔpetūt soli mixto sicut homini eē medicū non tū omni mixto hec insunt sunt nāqꝫ mixta que colore carent ꝛ sunt mixta que carent sapore ꝛ que odore. Naꝫ organum visus quodcūqꝫ ponatur esse vel pupilla vel humor cristallinus vel nerui obticij colore carēt oportet.n.organum visus abscolor esse vt patet.ij.de anima tex.co.lxxi.Et ibi dꝛ qꝫ susceptiuum oīum colorꝫ dꝫ esse abscolor ꝛ receptiuū soni dꝫ esse absonum ꝛ ibidem comento.cxviij. inquit Comen.ꝛ intelligo qꝫ sensus tactus īpossibile ē vt careat simplr calido ꝛ frigido ꝛ sicco ꝛ humido sicut fuit in visu colore ꝛ in auditu carere sono ꝛ ideo isti sensus ɔprehendunt sua sensibilia fm totum:sensus aūt tactus solum extrema ɔprehendit ꝛ idem dicit in comento sequēti ibidē ꝛ in.iij.de anima comē.lxvi. ¶ Amplius medicoꝫ sententia datur vrina sine colore vt testatur Auicē.in.ij.fen primi doctrina tertia ꝛ est illa que est tenuis transluscens ꝛ transluscentia pcerto non est nisi omnium colorꝫ priuatio ꝛ est in promptu rō qꝛ color fm Arist.in libro de sensu ꝛ sensato est extremitas pspicui terminati: mō nullum transluscens est terminatum ꝛ tū tale est mixtum datur ergo mixtum sine omni colore. Et idem dicendum puto de sapore ꝛ odore ꝛ sono. Unde Comen.ij.de anima comen.xxxi.inqꝛ qꝫ sunt animalia quedam que nutriuntur ex rebus carentibus sapore:vt spongia maris que nutritur ex radicibus. Manifestum est aūt qꝫ nutrimentum est corpus mixtum simplex.n.ꝛ purum elementum vere nutrire non pōt ex eisdeꝫ n.nutriuntur mixta ex quibus ɔstāt vt dicit phylosophus in.ij.de generatione ꝛ corruptiōe tex.co.l.Nam vt inquit q̄ vno solo videntur nutriri vt aqua plante multis nutriunt mixta est enim aque terra.ideo rustici tētant miscentes irrigare. ¶ Amplius Auerroes quinto colliget cap.xxvij.inquit non est necesse vt omne mixtum saporem habeat vt est demonstratum in naturali phylosophia:siquis aūt ɔtra predicta de colore instare voluerit auctoritate phylosophi in libro de sensu ꝛ sensato vbi inquit omnia corpora colore participant sciat ibi colorem sumi communiter pro qualibet qualitate visibili in quo sensu nos non loquimur:sed sermo noster verus est de colore proprie dicto qui est extremitas perspicui terminati.

propō xxxij.

Cause contrarie sunt contrariorum effectum.

Ropositio vulgata nimis ꝛ est Arist.in iiij.metheoroꝝ in tex.co.xl.intelligitur aūt per se nam idem p se non erit eidem cā ɔrij vt ipsemet Ari. testatur ibidem in tex.com.xxxv.per accidens autem non inconuenit quod causa eadem faciat contrarios effectus sed vnus erit per se reliquus autem erit per accidens. Nam caliditas per se calefacit sed per accidens infrigidat sic enim eadem erit causa contrariorum vt dicit Arist.in.ij.physice auscultationis tex.com.xxx. Et datur exemplum de nauta qui sui presentia est causa salutis nauis ꝛ sui absentia est causa submersionis manifestum est autem quod absentia naute non est causa per se submersionis nauis quia effectus per se positiuus requirit aliquam causam per se positiuam talis autem causa sunt venti. ¶ Similiter etiam locum habet in eadem natura ꝛ in hijs que sunt eiusdem rationis:quia stat quod a causis contrarijs proueniat vnus ꝛ idem effectus in hijs que sunt diuersarum rationum ꝛ naturarum nam coniungi sine motu suo fini competit terre in istis inferioribus ex sui imperfectione ꝛ hoc quidem competit abstractis substantijs ex sui nobilitate ꝛ perfectione sententia est phylosophi ꝛ Comen. in.ii.celi ꝛ mundi in tex.com.lxvi.vbi ponunt entia esse in quatuor ordinibus ꝛ primus ꝛ quartus ordo est illorum entium que coniunguntur suo fini sine motu ꝛ operatione ex causis contrariis vt notat ibi Comentator quod nota quia si bene considerabis in simili multa inuenies. ¶ Similiter aduerte quod licet cause per se contrarie sint contrariorum effectuum productiue tamen non est necessarium vt ab illis vniformiter se habentibus proueniant nam Auicē. inquit in secunda fen primi doctrina secunda capitulo tertio de naturis temporum quelibet caliditas exiccat:sed non quelibet frigiditas humectat ꝛ in eodem loco dicit cōuersio ad infrigidandum est leuis ꝛ conuersio ad humectandum non est tam facilis vnde facilius est calefactum infrigidare quam exiccatum humectare. Et similiter facilius est repletum inanire quam inanitum replere ꝛ facilius est pinguem macrum facere quaꝫ macrū efficere pinguem. ¶ Similiter cause contrarie sunt contrariorum effectuum vera est propositio de causis īmediatis ꝛ proximis fallit in causis mediatis ꝛ remotis vnde indigestio est causa tenuitatis ꝛ grossiciei in vrina vt dicunt medi

ei qr est causa remota ꝛ comunis. Amplius au/
tem motus celi ꝛ lumē sunt causa oluȝ que sunt
hic nā. vīȷ. phyſi. motus celi est tamq̄ȝ vita om
nīū natura ꝯstātiū de lumine ꝛ motu simul vide
in. ȷȷ. celi. in. com. xlȷȷ. ꝛ in. ȷȷ. capite de sba orbis.

propō. xxxȷȷȷ. 33

ℭ Principia sunt tamquam locus ianue in domo que nullus ignorat.

Propositio ista in ꝓpria for
ma elicit ex se/
cundo prime phie per. Auer. in. com.
ꝑ vbi etiā tex. apte dicit in foribus. n.
quis delinqt. ℭ Animaduerte qȝ alia sunt prin
cipia cognitiōis alia aūt sunt ꝑncipia cognitio
nis eē sicut colligit ex mente. Com. in. ꝑ. phisi.
com. viȷ. propō igitur locū habet de principiȷs
cognitionis sicut sunt maxime seu dignitates ꝛ
comunes animi conceptiones. ℭ Aduerte tū
quod huiusmodi dignitates sunt in triplici diffe
rentia quedaȝ. n. sunt comunissime sicut de quo
libet dr esse vel non esse. ꝛ non contingit idē si/
mul esse ꝛ nō esse ꝛ dicuntur a themistio primo
posterioꝝ. cap. v. vage qr oībus scientiȷs sunt co
munes alique vero sunt comunes pluribus sciē
tiȷs sed nō oībus sicut in mathematicis que sunt
de quantitate est ista omne totuȝ est maius sua
parte ꝛ si ab equalibus equalia demas que re/
manent sunt equalia tales enim sunt comunes
geometrie que est de quantitate ꝯtinua ꝛ arith/
metrice que est de quantitate discreta quedam
vero sunt vni scientie proprie sicut motum esse ꝛ
sicut diffinitio nature in sciētia naturali. ℭ Ad
uerte etiam quod vt inquit diuinus boetius in
libro de ebdomanibus comunis animi concep/
tio est enuntiatio quā quisque probat auditam
ꝛ haꝝ duplex est modus est namq̄ȝ vna ita comu
nis vt omniū sit hominū veluti si hanc propō as
si ab equalibus equalia demas q̄ remanent sunt
equalia alia est doctoꝝ tantuȝ vt que incorporea
sunt in loco non esse talis enim non nisi a sapien
tibus ꝯceditur nam. iiȷ phisi. in principio habet
quod antiqui asserebant quod omnia entia sunt
in loco qr non entia nusquā sunt. ℭ Proposita
igitur propositio locū habet de principiȷs comu
nissimis nam principia aliqua in aliqua sciētia
propria que non sunt tante euidentie qñq̄ȝ indi
gent aliqua suadela nam aliqua principia alicu
ius scientie specialis inductione inotescunt. aliq̄
vero consuetudine. aliqua vero sensu aliqua ve
ro per alias vias vt scribit. Arist. primo. ethicoꝝ
cap. x. vbi. Auer. per ꝯsuetudinē exponit experi
mentum ꝛ per alias vias exponit interpretatio
nem sermonū exponentiū ꝛ viā diuisionis ꝛ que
similant illi sicut ē via exēpli sicut ē silogismus
hipotheticus per naturam sicut est comunis ho
minum consensus recte enim dubitauit Plato
vtrū a principiȷs vel ad ꝑncipia via sit vt dicit.
Arist. primo ethicoꝝ. capite. v. non enim omnia
principia sciaꝝ eadem via inotescunt quedā. n.
experimento sicut sunt principia scientiaꝝ natu
raliū ꝛ sicut sunt principia artiū vt sunt princi/
pia medicine nam. Ari. vi. ethicoꝝ inquit quod
iuuenes quidē ꝛ geometre ꝛ mathematici fiūt
ꝛ sapiētes in huiusmodi sciīs at prudentes fieri
non possunt causa autem huius est: quod in sin/
gularibus prudētia fit ꝑ eaq̄ȝ ꝑ experientiā no/
bis inotescunt iuuenis autē non est expertus lō
gitudo enim temporis experientiam facit nam
ꝛ de illo quis dubitabit: quare sit quod puer ma
thematicus quidem fieri potest sapiens aūt vel
physicus non potest hec. Arist: vbi supra. capit.
ix. vbi clare colligitur scientie methematice ꝑn
cipia non inotescere experimento: scientie autē
naturalis principia indigere experimēto vnde
Arist. in. ꝑ. de generatione ꝛ corruptiōe in. te. co.
vȷ. adducēdo cām errotis. Platonis in naturali
bus inquit causa autē quare non potuerūt ꝯfes
sa videre in experiētia fuit ideo quicūq̄ȝ magis
insudauerunt naturalibus magis pñt suppone
re talia principia quibus possunt multa compli
care qui autem ex multis sermonibus indocti
existentiū entis intuentes ꝛ ad pauca respicien
tes facile enunciant ꝛ. Albert. cognomento ma
gnus in. vȷ. ꝑme phie tractatu. ꝑ. ca. vi. assignas
cām quare in mathematicis procedimus a no/
ticioribus nature ꝛ nobis aliter quam in aliȷs sciē
tiȷs inquit hoc euenire qr illa non ab experien
tia summāt generationē lȝ ꝺ hoc diuus thomas
aliter sentiat de quo modo nolo loqui in sciētiȷs
etiam factiuis clarū est sicut est medicina quo
modo principia eius experimento sunt pro ma
iori sui parte cognita vide. Arist. in prohemio
prime philoso. inquit experientia fecit arteȝ sed
in experientia casum. ℭ Possumus etiam dice
re quod principia aliquaꝝ scientiaruȝ nota fiūt
consuetudine non exponēdo consuetudineȝ pro
experimento sed pro consuetudine vera qua cō
sueuimus aliquid agere: ꝛ hoc locū habet de ꝑn
cipiȷs scientiarum actiuaꝝ sicut sunt pro maio/
ri parte principia legū ꝛ scientiarum legaliū vn̄
de istis loquitur. Ari. in. ȷȷ. ꝑme phie. tex. co. xiiȷ.
vbi hȝ quantā autem vim habeat consuetudo le
ges ostendūt in quibus fabularia ꝛ puerilia ma
gis quidem valet cognitione de eis ꝑꝑ consue
tudinē: ℭ Sunt etiam quedam principia ꝛ ꝓ/
positiones imediate cognite per sensum vn̄ the
mistius primo posterioꝝ capite. v. inquit sunt nō
nulle propositiones imediate que ex sensilibus
nectūtur nam tunicā esse candidā propō imedia
ta est similiter. Auer. in. ꝑ. celi ꝛ mundi in. com.
xv. inquit propositiones alique sunt quibus nul
lus sensus neq̄ȝ ratio contradicit ꝛ iste sunt de
quibus dixit. Albumasar quod non inducūt ad
prime certitudinis ordinem tales autē sunt ꝑm
ipsum propositiōes de in esse simpliciter vt om
nis coruus est niger ꝛ omnis nix est alba ꝛ diffe
rentia est inter istas ꝛ propositiones necessarias
vt inquit ipse in primo prioꝝ in digressione vlti
ma in mixtione contingentis ꝛ in esse qr in tali/
bus potest cogitari oppositum in futuro tempo
re sed in necessariȷs nequaq̄ȝ hoc euenire potest
sic igitur aliqua principia imediata inotescunt
sensu ꝛ aliqua

Alia sūt ꝑn cipia cogni/ tionis alia co gnitio nis ꝛ eē

Digni tates. tripici ter.

Boec.

Nota quōꝑn cipia diuer/ sia mo dis no tescūt.

Albe.

sensu et aliqua consuetudine et pp hoc. Aristo. p.
topicorum dixit capite. ix. qui dubitant vtrum deos
venerari oporteat vel parentes amare vel non
pena indigent qui vero vtrum nix sit alba aut
non indigent sensu cultus. n. dei et amor parentum
sunt principia in lege roborata consuetudine et
ideo a legislatoribus posita est pena corporis af
flictiua niuē autem candidā esse cognitū est sen
su et motū esse etiam patet ad sensus vnde. Ari.
viij. phisice. auscultationis. tex. com. xxij. contra ze
nonem negantem motū inquit omnia igitur qe
scere et huius rationem querere dimittentes sen/
sum infirmitas quedam est intellectus. ¶ Ad/
uerte igitur quod principia comunissima que
habent euidentiam extrinsecus et principia co/
gnita per sensum per rationem intrinsecā nega
ri non possunt sed solum ore vt dicit. Arist. iiij.
metha. tex. com. ix. alia tn̄ principia minus co/
munia et que non sunt per sensum cognita a mul
tis hominibus non recipiuntur et hoc vt inquit
Comē. p. celi. et mundi. co. xxij. contingit aut pp di
minutionē contigentē in nā aut pp paucitatē exer
citationis aut pp pessimā consuetudinē q̄ radicata
est in eis consimile dicit in. ij. phys. co. vi. et. ij. meth.
tex. com. xv. ¶ Prima causa prouenit ex impe
dimento nature qr aliqui habent cogitatiuam
praue dispositam que est ministra intellectus si
ne qua nihil intelligit anima vt dicit. Aristo. iij.
de anima tex. com. xx. et ideo non est vera ex to
to sententia senece dicentis si pulcher es lauda
naturam si diues es lauda fortuam si sapiens es
lauda te ipsum: imo si sapiens es principaliter
lauda naturam nam vt inquit victorinus natu/
ra facit habilem ars facilem vsus vero potentē
et primo ethicorum cap. v. auctoritate hesiodi sunt
tria genera hominum quidā enim ex temperā/
tia complexionis omnia ex se ipsis noscere pos
sunt alii vero non ex se sed ab aliis non nulli ve
ro sunt adeo inepti quod nec ex se nec ab aliis
possunt addiscere vnde. Ari. in. ij. de anima. tex.
com. xciiij. duri carne inepti mente molles aūt
carne bene apti mente. ¶ Secunda causa ē pp
modicam exercitationem et hoc vel in logica si
cut contingit antiquis de quibus loquitur: Ari.
p. phys. tex. com. lxxi. et Com. in. com. inquit an
tiquis contingit ista. q. et non potuerunt eam dis
soluere pp paucitatem exercitationis in dialec/
tica et boecius super porphirio de eisdem lo/
quēs inquit quare necesse erat eos falli qui abie
cta differendi scientia de rerum veritate perquire
rent vbi animaduerte quod circa principia scie
tiarum per sillogismū falsigraphum qui peccat cō
tra formā sillogismi possunt errores multi cōtin
gere ex logice ignorantia similiter potest cōtin
gere hoc ex modica exercitatione in aliqua scie
tia speciali quod homo non recipit principia il/
lius scientie et per consequens multum errat in
illa scientia qr paruus error in principiis fit ma
ximus in fine vt dixit. Arist. in. p. celi et mūdi in
tex. com. xxxiij. ibi etiam dicit si quidē qui mo/
dicū trangressus fuerit a ueritate discendens fit
longe plus decies milies et. Com. dat exemplum

Nota cāt pp q̄s mul ti non assentiunt principiis sciarū

Contra senecam.

tria genera bonum

paruus error in principio fit maximus in fine

de iter agente qui errauit in principio itineris
et ideo quanto magis pergit tanto magis in er/
rore perseuerat et ideo iubebat. Plato quod p/
lixus sermo haberetur de principiis vt inquit.
Com. iij. de anima. com. iiij. vnde. Auer. iij. celi
com. lxvij. contra. Auic. inquit paucitas exerci/
tationis istius viri in philosophia et bona confi/
dentia in pprio ingenio deduxerunt ipsum ad
manifestos errores ita ex parua exercitatiōe in
naturalibus dānatur Plato ab. Arist. in p de ge
neratione sicut supradictum est nam Plato mul
tum versabatur in scientiis mathematicis et ex
causis intelligibilium volebat assignare cau/
sas sensibiliū vn̄. iij. celi tex. co. lxi. amor geome
trie et magistri fuerunt cause erroris. Platonis
¶ Tertia causa pp quā non recipiuntur princi
pia huiusmodi est cōsuetudo de qua vide. Ari.
in. ij. metha. tex. co. xiiij. et. Auer. plerūqz de hoc
loquitur. ¶ Sed dices cum scientiarū princi/
pia non demonstrētur in scientia quomodo igitur
ex ignorantia logice potest aliquis non obedi/
re principiis alicuius scientie. ¶ Nisi esset qd
hoc est ex malo intellectu principiorum intellectus
enim sic per accidens potest errare circa princi
pia qr non intelligit illa eo modo quo debent in
telligi et talis error est post principia et artifex
specialis potest soluere rationem illam que pro
cedit ex malo intellectu principiorum factam per
sillogismū falsigraphum ondēdo quomodo sint
intelligenda licet non possit soluere rationē que
aperte procedit ex oppositis primorum principiorum
in illa scientia sicut colligitur expresse ab. Ari.
in. p. phi. auscultationis in. tex. co. xi. vbi inqt si/
militer autem contingit omnia soluere sed aut
quecūqz ex principiis aliquis demonstrans mē
titur quecūqz vero non minime et ideo pp malū
intellectū principiorum in aliqua scīa ex ignorātia
logice potest aliquis non assentire principiis il/
lius scientie et errare multum in illa scientia vn̄
aliq in philosophia naturali negauerunt genera
tionem non intelligentes qualiter ex non ente
aliqd fieri pōt vt dicit. Arist. pp equiuocationes
lāi tantem inter non ens simpliciter et non ens
sm quid et pp etiam multiplicitatē inter fieri ex
non ente vel ente aliquid per se aut per accidēs
vt patet primo phisi. tex. com. lxxi: vsqz ad. te. co:
lxxviij. ¶ Aduerte etiam vnum speciale de pn
cipiis scientie naturalis quod vt inquit. Com.
p celi: com. xc. propositiones naturales duplici
de causa dubitabiles fiunt vel qr aliqui enutriti
in opinionibus falsis non possunt assentire prin/
cipiis veris phie vel qr aliqui existimāt quod
principia eius debent esse tante certitudinis si/
cut principia geometrie contra quos. Ari. in. ij.
prime philosophie. tex. com. xvi. inquit acribo/
logia mathematica non in omnibus est expetē
da nam vt scribit phs in primo ethicorum capite.
ii. eius qui eruditur interest in vno quoqz genere
eatenus certitudinē exigere quatenus eius na
tura rei recipit simile quippe videtur a mathe/
matico persuasionem recipere et ab oratore de
mostrationem requirere ita etiā inquit boecius

obiec.

Solo.

in ꝑ de trinitate disciplinati hominis est in vno
quoqꝫ genere certitudinē querere ſm quod na
tura subiecta expostulat. ❡ Dicamus igr̄ prin/
cipia illa esse tamq̄ȝ locum ianue in domo quē
nullus ignorat que sunt principia cognitionis
comunissima que solū ex notitia terminoꝝ co/
munissimoꝝ euidentiā habent vt de quolibet di/
citur esse vel non esse ⁊ sicut sunt principia que
ex ipso sensus testimonio habent euidētiā sicut
motum esse ⁊ multitudinē entium esse in natu/
rali phia: sunt enim ista in illa scia principia co
gnitionis vt patet ab Auer. ꝑ. physi. com xi. sal/
lit autem in alijs principijs scientiaꝝ specialiuȝ
que indigent aliqua innuitione ⁊ superficiali
declaratione quēadmoduȝ est diffinitio nature
que est de principijs positis in naturali phia q̄ lȝ
nō demonstrari possit q2 non est de numero ꝓpo
sitionum q̄ sunt ignote naturaliter nec de nume
ro illoꝝ principioꝝ que ex sola notitia terminoꝝ
euidentiam habent sed est de numero eoꝝ que
indigēt aliqua innuitione seu suadela ⁊ ita decla
rat per syllogismum hypotheticum per naturaȝ
in quo vt inquit Auer. in libro ꝑ. prioꝝ in specia
li digressione quā facit de silogismo hypotetico
antecedens est per se notū ⁊ consequens est no/
tum ⁊ tota illatio est nota ⁊ sua natura est vt as/
sumatur in declaratione illaꝝ propositionū que
sunt latentiores primis cognitionibus ⁊ apertio
res primis questionibus modo loquendi Auer.
in. ꝑ. celi ⁊ mundi in. com. ij. ⁊ in. ij. physi. co. iij. ⁊
vi. physi. com. xli. ⁊ ita ēt dicit in libro prioꝝ in lo
co preallegato. Similiter ēt ex nihilo nihil fierē
de numero istoꝝ principiorū que indigēt aliqua
innuitione quā diffuse prosequtus est lucretius
in ꝑ libro sicut etiam est contingentiam esse que
ab Arist. persuadetur aliquibus rationibus hy
potericis ducētibus ad inconueniens q2 nisi dare
tur contingentia in entibus periret sicut afferit
consilium ⁊ non oporteret consiliari de futuris
nec negociari ⁊ multa similia deducit tales aūt
persuasiones non simpliciter deducunt ad ali/
quid quod ex natura rei sit magis impossibile
quā fuerit hypotesis data per aduersarium sed
solum deducunt ad aliquid impossibilium quod
est manifestius quo ad nos vel quo ad homines
contra quē adducuntur ⁊ ideo non probant sim
pliciter sed faciūt aliquā fidem vel innuitionem
non enim omnium est demonstratio vt dicit Ari.
ꝑ posteriorū ⁊. iiij. metha. tex. com. ix. ineruditi
est non cognoscere quorum oportet querere de
monstrationem ⁊ quoꝝ non oportet ⁊ tale genus
hominū vt inquit Aue. in. ij. physi. com. vi. nūq̄ȝ
potuit phari nec poterit non enim quilibet ē ap
tus ad phandū ⁊ vt est in prouerbio nō cuiuis lȝ
nauigare corinthum.

Summa totius limitationis.

propō. xxxiiij

❡ Substātia prima de nullo ꝑdicat

Propositio est philosophi in vij. methaphisi. in. tex. co. vij. vbi dicitur subiectū ve/
ro dicitur de quo alia dicunt ⁊ illud
ipsum non adhuc de alio vbi. Com. ⁊ alij expo/
sitores intellexerunt per subiectum substantiam
primam q2 eadem est discriptio quā etiaȝ dedit
in predicamentis ibi enim dicitur quod a prima
substantia nulla est predicatio sed omnia dicunt
de illa. ❡ Limitat aūt beatus Thomas istam
propositionem ibi sic quod indirecte nihil pro/
hibet ⁊ per accidens substantiā primā predicari
de alijs vt homo est sortes ⁊ albuȝ est sortes aut
animal est sortes q2 id quod est animal aut ho/
mo aut album est sortes ⁊ subdit quod prima sub
stantia per se de alio non predicatur tamen be
ne per se de se ipsa predicatur vt sortes est sortes
⁊ ita etiam dicit Porphirius qō indiuiduū de
vno solo predicatur ⁊ videtur etiam esse senten/
tia boecij dicentis quod nulla est verior ꝓposi
tio quā illa in qua idem de se ipso dicitur. ❡ Ta
men salua reuerentia nō videt ista sententia ve
ra esse: nam peripathetici antiqui distinguūt de
predicationibus ⁊ dicunt quod aliqua est natu/
ralis predicatio ⁊ aliqua est non naturalis sicut
scribit. Com. in vij. meth. co lix. Naturalis aūt
predicatio est quando in propositione subicitur
id quod debet subici ⁊ predicatur id quod de/
bet predicari Nō naturalis vero ē opposito mo
do videlicet quando in propositione id quod de
bet predicari subicitur ⁊ id quod deberet subi/
ci predicatur. ❡ Pro quo debes scire qō subie
ctum in propositionibus habet modū materie: ⁊
predicatum hȝ modū forme nam propositiones
a predicatis specificantur ⁊ q2 respectus inferio
rum ad superiora ⁊ respectus subiectoꝝ ad acci
dentia est respectus materie ad formam naȝ su
periora continēt ⁊ inferiora cōtinent respectus
aūt continentia ad contenta est respectus forme
ad materiam vt dicitur in. iiij. physi. tex. co. xlix.
⁊. iiij. celi ⁊ mundi. tex. co. xxxiiij. ⁊. xxxv. ⁊. ꝑ. de
generatione ⁊ corruptione. tex. co. l. respectus ēt
subiecti ad accidentia est respectus materie ad
formam sicut scribit. Com. in. iiij. metha. com. ij.
⁊ ideo quotienscūq̄ȝ predicantur superiora de
inferioribus aut accidentia vel propria vel co/
munia de subiectis ille predicationes sunt na/
turales ⁊ per oppositum quotiens predicātur in
feriora de superioribus aut subiecta de acciden
tibus ille predicationes sunt non naturales sed
sunt indirecte ⁊ per accidens ⁊ ideo porphirius
dixit semper enim superiora de inferioribus pre
dicantur aut equa de equis inferiora vero de
superioribus non conuertuntur non solū q2 con/
uertibiliter non verificantur q2 lȝ ois hō sit aīal
non omne tamen animal est homo tamen vna ēt
vera ⁊ naturalis ꝑdicatio alia aūt nō naturalis
⁊ lȝ vniuersalis affirmatiua cōuertatur in partē
tamen vna est ſm naturalem predicationē alia
vero est non naturalis ⁊ similiter quando ꝓpo/
sitio secūdi modi conuertitur non conuertitur
in propositionem per se nec in eodeȝ modo nec
in alio modo perseitatis q2 propositiones per se
non ꝯuertuntur ex primo posteriorū in illo cap.
de statu predicamentoꝝ non loquendo de con/
uersione que est passio propositionis sed de con
uersione

Beati Tho. limitatio.

Imp.

ꝑdicatio duplex.

Vide Jo. gan. 1 post. cō 85.

uersione in per se vnde ista homo est risibilis est per se in secūdo modo sed conuersa risibile est homo non est nec in secūdo nec in primo qꝛ homo cadit tamēꝫ additum in diffinitione risibilis ꝛ non est de substantia eius sicut sunt predicata primi modi vide. Com. in. ij. de anima. co. lxvij. ponēs differentiam inter primū moduꝫ dicendi per se ꝛ ſm inquit quod in primo modo predicatū est cā subiecti in secūdo modo subiectū est causa predicati si igitur propositio per se secundi modi conuerteretur in propositiones per se primi modi accideret idē per se respectu vnius ꝛ eiusdem esse per se causam ꝛ effectum quod non capit intellectus.

euasio

¶ Nec valet si dicatur qꝺ non incōueniit quod idem respectu eiusdem sit causa ꝛ causatum in diuersis generibus causaꝝ ꝛ ſm diuersos modos qꝛ hoc non iuuat in casu nostro quia sumo istam homo est risibilis ista est secūdi modi ꝛ ſm. Auer. subiectū est causa predicati ꝛ patet quod non est nisi in genere cause materialis nam vt dicit ſba non est causa accidentis neqꝫ ſm agens neqꝫ ſm finem sed qꝛ cōstituūtur per illam ꝛ est subiectū eoꝝ tunc igitur sumo istam risibile est homo ista parte est primi modi ꝛ predicatum in propositione primi modi est causa subiecti quocumque gñe cause si dicas formalis hoc falsum est qꝛ ſbm non est forma accidentis predicata aūt primi modi si sunt cause subiectorū maxime sunt in ratione forme qꝛ. ij. phys. tex. com. xxviij. partes que sunt in ratione sunt forme vbi. Com. inquit quod diffinitiones componuntur ex forma vniuersali que est genus ꝛ ex forma propria que est differentia ꝛ. vij. met. tex. com. xxxv. partes diffinitionis sunt forme tātū cum igitur ſbm non sit forma accidentis nō predicatur igitur per se in primo modo de sua propria passione quod si dicas quod subiectum adhuc dum predicatur de ꝑpria passione est cā vt materia respectu ꝑprie passionis sicut erat dum propria passio predicabatur in secūdo modo de ipso tunc igitur perit differentia posita p. Auerr. inter primū modū ꝛ secūdū qꝛ eadem remanet habitudo.

Imp.

¶ Et confirmatur qꝛ propositiones per se primi ꝛ secūdi modi per se sunt solum que ingrediuntur in demonstratione simpliciter nam que neutraliter in sunt accidētia sunt ꝛ per consequens oportet qꝺ tales propositiōes cum deseruiant demonstrationi simpliciter debēt esse naturalis predicationis in quibus cogitatio hominis cadit per naturam nam si quarta figura fuit omissa ab. Arist. in libro prioꝝ vbi tradit ars sillogizandi simpliciter qꝛ humana cogitatio in ea naturaliter non discurrit quanto magis omnia que sunt preter nature ordinez in discursu debēt remoueri a discurso demonstratiuo per quem paratur scientia in nobis.

¶ Confirmatur qꝛ. Com. iij. phys. com. xxxiii: reddit cām pulcri problematis in logica ꝑꝑ quid in materia conuertibili cum silogismi facti ex ambabus affirmatiuis in secūda figura fieri possint de forma in prima figura per conuersionem maioris ꝑpositionis in terminis. Arist. has rationes plerūqꝫ nō adducit i figura ꝑma cui ex forma silogizandi ꝯpetit ex ambabus vniuersalibus affirmatiuis sillogizare sꝫ adducit eas i figura scōa cui non datum est ex forma sed ex materia tñ ꝛ soluendo inquit quoniam cum tales propositiones componūtur in figura prima tunc maior ꝑpositio erit predicabilis nō ſm naturā ꝛ ideo cōponuntur in secūda figura ꝛ ita patet qꝛ impossibile est in talibus propositionibus per se dū conuertuntur remanere naturalitatem in vtraqꝫ qꝛ si conuersa est naturalis conuertens non ē naturalis ꝛ sine dubio iste ꝑpositiones secūdi modi dicendi per se non conuertuntur in alias que sunt per se nec in eodem modo nec in alio vt probatū est.

Nota solutionē pulcri problematis i logica.

¶ Preterea ad pncipale. Com. in p prioꝝ in digressione de quarta figura cōtra Galen. infert quod si daretur quarta figura sequeretur quod ideꝫ predicaretur de se ipso qꝺ est in fine abhominationis ꝛ. x. metha. comen. vij. contra. Auicē. habet quod in propositiōe in qua idem predicatur de se ipso non est subiectū neqꝫ predicatum ꝛ est nugatoria.

¶ Et ideo ad auctoritatē porphirij dicentis indiuiduū de vno solo predicari dico quod verum est tamen non dixit porphirius quod naturaliter ꝛ per se indiuiduū de seipso predicatur.

¶ Ad auctoritatē boecij respondetur quod penes aliud attenditur veritas propositionis ꝛ penes aliud naturalitas predicationis nam per. Arist. in libro periermenias ꝛ in predicamētis ex eo quod res est aut non est redditur oratio vera aut falsa: vnde dicimus quod veritas propositionis affirmatiue attenditur penes idemptitatē predicati ad subiectum ꝛ qꝛ vera ꝛ maxima idemptitas ē eiusdem ad se ipsum ꝑꝑ hoc dixit Boetius qꝺ verissima est propositio in qua idē de seipso dicitur tamen ista predicatio non est naturalis qꝛ idem respectu suimet non potest habere secundū naturam respectum materie ad formā ꝛ receptiui ꝛ receptibilis qꝛ ista sunt primo diuersa ſm naturam ꝛ in fine remotionis ideo Auer. vult qꝺ sit in fine abhominationis vt idē de se ipso predicetur ꝛ ideo. Arist. animaduertens ad hoc dixit in predicamentis quod a prima substātia nulla est predicatio videlicet per se ꝛ naturalis verū aūt indirecte ꝛ per accidens contingat vt aliquo modo predicari possit hoc est quod non curat ars neqꝫ scientia qꝛ ista sunt extranea a prima sciētie intentione.

penes aliō attenditur ṽitas ꝑpōis ꝛ penes aliud nālitas ꝑdicationis.

¶ Sed est obiectio cōtra predicta nam. Arist. v. metha. cap. de ſm quod ꝛ est. tex. com. xxiij. vbi dicitur quod homo ſm se est homo Ad hoc rñdetur qꝺ ille modus nō est per se predicādi alterū ꝺ altero qꝛ tales sunt primus ꝛ secūdus modus dicendi per se de quibus ibidem meminit. Et etiam in primo posteriorum in. cap. de per se sed talis modus dicitur per se per negationē alterius cause: vnde littera ibi dicit hominis multe sunt cause animal bipes attamen homo ſm se est homo.

obiec.

Solo.

¶ Et ideo opinio etiam formalizantium in hoc non est tenenda qui volunt quod propositio in qua idem predicatur de se ipso sit in primo modo dicendi p

ꝯ formalizātes

re qz volunt qd ppositiões primi modi sunt in quatuor gradibus ↄstitute in primo gradu sunt propositiones in quibus superius inquid predicatur de suo inferiori vt genus de specie vel sicut ens de deo ꝛ creatura: in secūdo gradu sunt propositiones in quibus predicanẽ quidditatiua predicata in quale sicut qñ predicatur differentia de specie: in tertio qñ tota diffinitio predicatẽ de diffinito: in quarto quando idem predicatur de se ipso. Auerr. aũt ꝛ antiqui peripathetici volunt predicata primi modi dicendi p se esse solum tribus modis vñ. Com. vij. metha. com. xi. inquit qd primus modus predicabiliũ essentialiter ↄtinet tria genus ꝛ differentiam ꝛ totam diffinitionem que diffinitio est idem cũ substantia rei ꝛ vniuersaliter predicabilia substantialia sunt illa que adunanẽ cũ subiecto ꝛ adunãtur ad inuicẽ ꝛ accidentalia ecõuerso ꝛ immorari in hoc amplius est superfluum.

propõ. xxxv.

¶ Si vnum contrariorum fuerit in rerum natura erit ꝛ reliquum.

Ropositio ista est. Arist. in. ii. celi ꝛ mundi in. tex. com. xviii. ¶ Aduerte quod contrarietas qñqz sumitur communiter ꝛ sic se extendit ad opposita ẽm priuationem ꝛ habitum qñqz sumitur proprie ꝛ sic est inter formas positiuas distinctio est. Aue. in. p. physi. co. xli. dico tunc qd non hꝫ locum propositio philosophi in ↄtrariis communiter dictis sicut sunt habitus ꝛ priuatio qz non opꝫ si finituꝫ sit quod infinitum sit ꝛ si est plenũ non oportet quod sit vacuum sed intelligiẽ in ↄtrariis proprie dictis nã talia sunt ad perfectionẽ vniuersi ꝛ vniuersum perfectũ est ꝛ ideo si vnuꝫ ↄtrarioꝝ fuerit in rerum natura opꝫ quod sit reliquũ. ¶ Habet ẽt veritatem ẽm physicam ↄsiderationeꝫ fallit aũt propositio ẽm logicam ↄsiderationeꝫ nã. Arist. in predicamentis inquit in sermone de oppositis non opꝫ si vnũ ↄtrarioꝝ fuerit qd sit reliquũ nam si oẽs homines sint albi: nigrũ non erit naꝫ hoc est ẽm diuersas ↄsiderationes naturalis. n. sequitur naturas reꝝ ꝛ perfectionem vniuersi ↄsiderat ꝛ sic verum dicit qz quelibet forma cõtraria positiua est de pfectione vniuersi ꝛ ideo vna existente debet eẽ altera: sed logicus sequiẽ imaginationem rõnis ẽm possibilitatem logicã que est res hñs latitudinem satis amplam ꝛ sic dicit non implicare ↄtradictionem vno existẽte de nũero ↄrioꝝ aliud nõ existere ꝛ in multis ↄsimilibus aliter dicit. Artifex rõnalis ꝛ aliter. Artifex realis nam. Ari. in predicamentis in. cap. de quantitate ↄsiderans quantitatem ẽm simplicem ↄsideratioñẽ dixit quantitati nihil cõtrariari sed naturalis qui considerat quantitatem vt est terminus motus dicit in ea esse contrarietatem ẽm perfectũ ꝛ impfectum vt pꝫ. v. physi. tex. com. xviii. ꝛ vnus quisqꝫ verũ dicit ẽm suaꝫ considerationem ꝛ hoc etiam inuenitur in aliis scientiis nam nãlis dicit motui circulari non inesse ↄtrarium ꝛ geometer imaginatur in motibus circularibus contrarietatẽ vt pꝫ primo celi ꝛ mundi. com. xxxii: ꝛ multa consimilia inuenies in quibus diuerse scientie ẽm diuersas abstractiones diuersa dicunt.

¶ Materia negatiõe cognoscitur.

ppositio. xxxvi.

Ropositio Arist est in. x. prime phic. t. com. xxiiii. aduerte igitur qd materia duplex est prima ꝛ secũda materia prima est natura: sed materia secunda est naturatum siue hñs naturam: prima enim materia est substãtia simplex sed secunda est substantia composita ex materia ꝛ forma siue sit materia alterationis tantũ siue sit materia alterationis ꝛ compositionis simul. propositio igitur veritatẽ hꝫ de prima materia principaliter vt dicam. ¶ Sed est difficultas: qz Aristote. p. physi. tex. co. lxix. inquit subiecta quidem natura scibilis est per analogiã ad formam quemodo igiẽ materia negatione cognoscitur. ¶ Nisi esset quod duplex est notio materie vna quã dat prima nostra cognitio naturalis que a sensatis ꝛ nobis notioribus proficiscitur iuxta illud. Ari. in primo physi. tex. co. ii. innata ẽ nobis via a notioribus nobis ad notiora nature ꝛ qz transmutatio substantialis est operatio mẽ vt subiecti vt inquit. Com. p. celi. com. xx ꝛ ẽt. vii metha. com. ix. ꝛ. viii. metha. com. xii: ideo naturalis cognoscendo materiam per transmutationem substãtialem per analogiã cognoscit eam ad formam vel ad hñs formam vnde. vii. metb. tex. comẽt. vii. dicitur quod materia est veluti es nam sicut se hꝫ es respectu statue ꝛ vniuersaliter materia reꝝ artificialiũ ad formas artificiales ita se habet materia prima ad formas naturales vñ materia in hac prima cognitione ꝛ primo occursu de se cognosci non potest vñ. Arist. in. vii. metb. tex. com. xxxv. materia ẽm se est ignota ꝛ reddit causam. Com. de hoc in primo physi. co. lxix. dicens quod qz prima materia non habet quiditatem in actu intellectam ab ea ideo non est nota de se nam sicut supra dictum est actus qui est quiditas est ratio pp quam aliquid est primo intelligibile sed qz materia est primo diuersa a forma que est quiditas qz non est forma nec habens formã ideo de se est ignota ꝛ non cognoscitur in prima cognitione naturali nisi per formam vel in habitudine ad habens formam. Et talem cognitionem habet naturalis de materia nam vt a naturali materia consideratur diẽ relatiue ad formã sed postqꝫ materia sic innotuit in naturali philosophia scientia diuina habita ista cognitione a naturali qz vt inquit. Com. p. physi. com. vltimo ꝛ. vii. metha. com. ix. esse prime materie non nisi via transmutationis substantialis ꝛ per ↄñs medio naturali põt innotescere tunc diuinus considerat ipsam in se vt est ens ꝛ vt est substantia que

Dissicultas

Solo.

Nota

substantia que non est forma nec habens formã ⁊ est sic concepta per negationes cuiuscũqz forme ⁊ cuiuscũqz priuationis sic enim materia negatione cognoscitur vñ. Comentator ibi in.co. inquit materia negatione cognoscitur cũ dicit materia est priuatio forme intellectus enim vt scribit. Comen. xii. metha. comen. xxxix. innatus est diuidere adunata in esse sicut diuidit materiam a forma ⁊ isto modo materia intelligit esse vna numero vnitate numerali priuatiue non positiue sicut sortes positiue dicitur vnus numero ab vna forma dante sibi vnitatem sed per carentiam forme dantis talem vnitatem dicitur materia vna numero ⁊ ista consideratio de materia vt inquit. Comentator ptinet ad primũ philosophum ⁊ isto modo materia non hz esse nisi in anima nam manifeste pz quod materia extra animam non inuenitur cum priuatione omnium formarum qr tunc quod non est in actu esset in actu secundo .i. physi. commen. xv. sed intellectus põt intelligere materiam per priuationem omniũ formarũ qr intellectus est altior virtus quã sit natura ⁊ multa põt diuidere que natura non potest ⁊ hoc dicit. Comentator. xii. meth. co. xiiii. sicut distinctissime deinde repetit in libro de substantia orbis non est autem intelligendũ per illa verba quod materia de se ens non sit aut essentia sed per formam vt quidã male interpretati sunt nam licet materia non sit in effectu aut in actu nisi per formam tamẽ essentia materie est alia ab essentia forme non enim forma causa est quod materia sit materia licet forma sit causa pp quã materia existit vnde. Boetius in libro de vnitate ⁊ vno omne esse est a forma quod philosophi describentes dixerunt esse est existentia forme in materia. ¶ Et aduerte vt alias dixi quod omnis cognitio quã hz naturalis de materia est relatiua sic enim. Arist. dixit in. ii. physic. tex. com. xxvi. materia relatiue dicitur ad formã

Dubi. ¶ Sed contra hoc quidã dubitauerunt naz ista materia est materia est naturalis nam si ista ptineret ad diuinũ tunc diuinus cognosceret essentias rex in particulari Amplius. Com. expresse vii. meth. co. ix. dicit qd nãlis ꝯsiderat de prima materia vt materia est.

Solo. ¶ Nisi esset quod vt dicit lucidissimus Themistius in digressiõe de potentia ⁊ priuatione materie primo physi. nomẽ materie relatiue dicitur nã materia est ex quo fit aliquid vt inexistente ⁊ vt dicit nomen materie respicit futura sed nomen subiecti respicit presentia materia eniz qualitatibus sensibilibus informata ex materia auctoritate Boethi trãsit in subiectum nam ea ex quo statua fieri põt materia dicitur statue vt autem stat sub forma statue dicitur subiectuz ⁊ ideo bene materia vt mãteria pertinet ad naturalẽ qr est adhuc materia forme ⁊ dicit adhuc relationẽ ad formam vnde Comentator in eodẽ. comẽ. ix. vii. metha. paulo infra declarãs quomodo prima materia cognoscitur a naturali inquit qd materia cognoscitur a naturali vt est principiũ transmutationis patet autem qd ista est consideratio relatiua sed diuinus est qui solus põt cognoscere materiam sub rationibus absolutis ⁊ transcendentibus dum ꝯsiderat ipsam inquantum ens inquantũ substãtia ẽt considerat ipsam inquantũ est in potentia vt dicit ibidem naz potentia ⁊ actus sunt de differẽtiis entis vt pz. ix. meth. tex. co. primi. tñ naturalis ꝯsiderat ipsam magis limitate vt est ens in potentia p transmutationem nam cum materia fm eẽ reale quod hz extra aĩam cũ habeat entitatem diminutã ⁊ potentialẽ fm quã non potest p se existere ꝓprius ⁊ adequatus conceptus eius est ille quem hz naturalis licet in relatione ꝯsistat licet entitas materie in sua prima notione sit ens p se .i. absolutum qr est substantia ⁊ sic pertinet ad diuinũ vt dicit. Com. ii. physi. com. iiii. ⁊ xxi. ⁊ in plerisqz aliis locis.

Difficultas ¶ Sed est dubium de forma an vt a naturali consideratur semper relatiue consideretur ⁊ videtur per auctoritatẽ philosophi in. ii. physi. tex. com. xxvi. quod sic. ¶ Amplius est auctoritas. Comẽ. iii. physi. com. xvi. scire quidditates vltimoꝝ principioꝝ est difficile ⁊ scire materiam sine forma aut formam sine materia est impossibile. ¶ Ex aduerso autem est auctoritas. Comẽ. vii. prime phie com. viii. in calce com. vbi inquit ⁊ cum induxit ratiocinationes ex quibus apparet quod materia est magis substantia ⁊ dixit sed impossibile est vt materia sola sit sba: cum opinatur quod intentiones separabiles in intellectu scilicet que non intelliguntur in respectu aliorum: sed que intelliguntur per se sunt magis substãtie ⁊ ideo existimatur quod forma sit ẽt substãtie cũ sit quiditas quã significat diffinitio vbi pz quod forma est de numero eoꝝ que intelliguntur per se. Et non in habitudine ad aliud.

Solo. ¶ Et licet magnus Alber. hoc derilinquat sub dubio tamen vr mihi quod idem sit vtriusqz iudicium in hoc quia forma non ꝯsideratur a naturali inquantum sba nec in quantũ ens vt pz. xii. metha. v. ⁊. vi. com. sed consideratur vt est principiũ aut terminus transmutationis ⁊ per ꝯñs relatiue concipitur nec diffiniri potest sine materia forma naturalis vt dicit. Com. ꝑ. de anima. com. xvi. ⁊ pz manifeste in diffinitione anime in qua ponitur corpus organicũ. ¶ Ad auctoritatem igitur. Com. dico quod substantia forme est magis indepẽdẽs quã substantia materie nam materia est pp formam ⁊ intelligitur pp formam non sic autem est de forma materia enim est pp formam non forma pp materiam secũdo physi tex. com. xci. vñ. Auicẽ. v. sue. meth. dicit materia est materia forme sed non est causa forme licet. Auer. illud quõqz concedere videatur vt pz. ꝑ physi. comẽ. lxxi. ⁊. ii. physi. comen. xxx. ⁊ forma dicitur relatiue ad materiam qr materia dicitur relatiue ad formam idem enim est iudicium sicut de potentia ⁊ actu vt pz. ix. metha. tex. com. xiii. nam potentia reducitur ad materiam ⁊ actus ad formã vt dicit. com. xii. metha. com. xxvi.

Nota

propo. xxxvii

Infinitum secundum quod infinitum est ignotum.

Propositio est phylosophi primo posteriorum et .ii. metha. tex. com. xiiii. nota tamen quod infinitum in actu intelligi non potest tamen bene potest infinitum in potentia intelligi nam. Auerr. tertio de anima. tex. comē. xix. vult quod intellectus possibilis in propositione vniuersali intelligit infinita in potētia glosa ista est. Comē. ii. metha. com. xiii. et xii. metha. com. xliii. et li. vide. Com. ii. metha. com. xi. super illis verbis philosophi non est intelligere nō statuentem inquit impossibile est nos intelligere lineam infinitam nisi quando accepimus eam finitam et iterando eam infinicies nam finitum infinicies sumptum reddit infinitum isto modo finita vero finicies sumpta reddunt aliquid finitum vt dicit. Arist. in primo posteriorum. ¶ Sed *Instantia* est instantia nam intellectus humanus potest habere naturale desiderium ad cognoscendas species omnes numerorum que tamen sunt infinite sed desiderium naturale non est ociosum nec est impossibilium igitur sequi videtur qd intellectus potest intelligere infinitum in actu. ¶ Nisi cēt *Solo.* quod scibilium quedam sunt per se et essentialiter ordinata sicut principia et conclusiones et in talibus non est processus in infinitū vt testatur philosophus in primo posteriorum vbi statuit statum in scibilibus quia ex infinitis non contingit scire vt dicitur in secūdo metha. tex. com. xi. ¶ Alia vero sunt accidentaliter ordinata ita quod vnum non scitur per alterū nec vnū est ratio sciendi alterum et sic est in numeris in quantum scibiles sunt nam vt sic sunt accidentaliter ordinati quia accidit speciei numeri priori vt addatur vnitas noua ad hoc quod fiat noua species numeri et numerus prior non est ratio propter quā scitur aut intelligitur numerus posterior et in talibus non contingit scire ex aliquo vltimo aut ex aliquo primo scibili in suo genere et propter illud omnia alia sciantur quia nullum tale assignari pōt. ¶ Diuini autem in nostra lege propositam propositionem intelligunt veritatem habere de intellectu creato qui finitus est sed fallit de intellectu dei qui *Ratio theol.* infinitus est et actus sue comprehensionis est infinitus talis enim potest comprehendere infinitum.

propo. 38.

Sciētia est necessariorum cognitio

Non intelligitur qd cōditio scientie simpliciter diffinite in primo posteriorum sit quod sit de obiecto simpliciter necessario sicut notat Scotus in prologo primi sententiarū in questione tertia ista .n. fuit imaginatio Platonis propter quā posuit ideas pro saluanda scientia de istis singularibus corruptibilibus vt dicitur in .vii. metha. tex. comē. xx. et xxii. vnde. Scotus assenciēs illi fundamento de necessitate obiecti propter hoc inquit theologiam quo ad veritates contingentium non esse sciam eo modo quo scire simpliciter diffinitur in primo posteriorum quia cognoscere contingens vt necessariū non est cognoscere contingens in eo quod contingens sed est scientia eo modo quo loquitur. Arist. de scientia in .vi. ethicorum pro vt videlicet distinguitur contra opinionē quia est habitus quo verum dicimus. ¶ Sed secundum hoc sequitur *Imp.* quod. Arist. non sufficienter enumerasset omnes habitus intellectuales nam scientia diffinita in libro posteriorū non est dubium quod sit de habitibus intellectus. ¶ Amplius est cōtra Auerr. ibi in com. qui vult quod scientia de qua agit. Arist. in .vi. ethicorū vt distinguitur contra artē et alios habitus stat pro scientia speculatiua. ¶ Amplius sufficit quod scibile quod est ipsum quesitum quod postea fit conclusio demonstrationis sit necessarium ita quod in eo sit essentialis et necessaria habitudo inter predicatū et subiectū quesita enim sunt equalia numero hiis que sciuntur vt dicitur in secūdo posteriorum in tali autem quesito aut queritur propria passio de subiecto aut diffinitio de diffinito manifeste ēt patet quod cōclusiones in quibus demonstrātur passiones de subiectis sunt propositiones per se secūdi modi et per consequēs sunt necessarie conclusiones autem in quibus demonstratur diffinitio de diffinito vt quando demonstratur diffinitio materialis per formalem tamen per mediū sunt in primo modo dicendi per se et per cōsequens ēt tales sunt simpliciter necessarie. ¶ Pro quo animaduerte qd cognitio de contingentibus dupliciter haberi potest vno modo secundum rationes vniuersales et sic talis *cognitio de contingentibus.* cognitio ad eandem anime partem pertinet ad quā pertinet scientificum que est cognitio necessariorum vt ait. Arist. in .vi. ethicorū Alio modo talis cognitio pōt considerari in particulari et *dupliciter haberi potest* sic talia sunt variabilia nec super ea cadit intellectus nisi mediantibus viribus sensitiuis vnde inter virtutes sensitiuas cogitatiua ponitur que dicitur ratio particularis et isto modo cadunt cōtingentia sub operatione et consilio et sic cognitio talium dicitur esse in potentia anime ratiocinatiua siue consiliatiua et sic sunt in intellectu particulari qui est virtus hominis cogitatiua et pōt dici intellectus practicus in particulari Primū istorū dictorū manifestū est quia non est dubiū qd scientia naturalis est tam respectu corruptibiliū corporū quā ēt respectu sempiternorū nam vt dicit. Arist. iiii. methap. tex. com. xxii. de rebus mobilibus possunt formari propositiones immobilis veritatis et sempiterne et ex hoc patet quod plurium com. male sentit in primo celi com. vii. *error plurium Com.* qui voluit artes esse in intellectu particulari cū tamen. Arist. vi. ethicorū capite quarto enumeret artem et prudentiā inter habitus intellectuales quibus anima semper verum dicit patet autem quod per habitum particularē anima semper nō potest verum dicere. ¶ Amplius. Arist. in fine

primi ethicorum

primi ethicorum separat virtutes intellectuales a moralibus ⁊ inter morales enumerat fortitudinem ⁊ temperantiam: ⁊ inter intellectuales enumerat sapientiam intellectum ⁊ prudentiam modo idem est iudicium de prudentia ⁊ arte quia sicut prudentia est recta ratio agibilium sic ars est recta ratio factibilium ⁊ ideo non recte dixit quod medicina sumpta pro habitu vniuersali non est ars sed est scientia: sed sumpta pro habitu particulari resultante ex illo vniuersali in virtute cogitatiua ⁊ etiam prout est ex assuefactione sic est ars. Et tamen totum oppositum est verum quantum ad medicinam sumptam pro habitu vniuersali quia verum genus eius est ars. Nam ex prohemio methaphysice ars est vniuersaliū collectio. Sed scientia proprie prout accipitur in sexto ethicorum sumitur pro scientia speculatiua vt dicit Comentator in comento vnde verum genus medicine est ars non scientia vt dicit Comentator quinto methaphysice comento. xx. vnde medicina proprie est ars: scientia autem est communiter sumendo nomen scientie non proprie vt bene notauit Galenus ibi quod nomen scientie communiter ⁊ non proprie audire oportet. Nam scientia communiter sumpta diuiditur in theoricam in actiuam ⁊ in factiuam vt patet in sexto prime phylosophie textu comenti primi scientia autem factiua idem est quod ars. Manifestum est autem quod medicina verissime est ars: sumendo autem medicinam pro habitu particulari in intellectu practico particulari idest in virtute cogitatiua ille habitus non est ars: sed est habitus particularis ex assuefactione ageneratus ⁊ non est ars: sed est habitus experimentalis distinctus ab arte. Nam differentia est inter experimentum ⁊ artem vt patet in prohemio methaphysice fit enim ars cum ex multis experimentalibus conceptionibus vna fit veluti de similibus vniuersalis acceptio. Acceptionem quidem habere quod Callie ⁊ Socrati hac egritudine laborantibus hoc contulit ⁊ ita multis singularium experimenti est quod autem omnibus huiusmodi secundum vnam speciem determinatis hac egritudine laborantibus contulit vt flegmaticis aut colericis aut estu febricitantibus artis est. ¶ Nec valet responsio illorum qui dicunt quod alio modo sumitur ars in prohemio methaphysice ⁊ alio modo in sexto ethycorum. Nam in prohemio methaphysice sumitur ars pro cognitione factibilium in vniuersali ⁊ sic est habitus vniuersalis in intellectu possibili subiectiue existens sed in sexto ethicorum sumitur pro habitu particulari in virtute cogitatiua existente. Nam vt supra patuit hoc est contra intentionem Aristotelis ibi qui artem ⁊ prudentiam enumerat inter habitus intellectuales quibus anima semper verum dicit qui sunt habitus vniuersales ⁊ ista est mens Auerroys ibidem ⁊ diui Thome. Nam vt inquit diuus Thomas licet cognitio contingentium in particulari fit in intellectu practico particulari tamen cognitio istorum in

Error aliorū.

vniuersali est in intellectu possibili vnde hec est veritas sine dubio. ¶ Reuertamur igitur ⁊ dicamus quod scientia pro tanto dicitur necessariorum pro quanto conclusiones scite sunt vere necessario ⁊ scite per propositiones veras ⁊ necessarias. Nam est habitudo ⁊ dependentia necessaria inter premissas ⁊ cōclusionem scitam per ipsas nam sunt causa vtroque modo ⁊ in essendo ⁊ in inferendo vt dicit Arist. in primo posteriorum. ¶ Et ex hoc patet Error illorum qui asserunt quod demonstrationes sunt de existentibus inquantum existunt ⁊ quod ad esse demonstrationis requiritur permanentia sempiterna secundum speciem. Nam licet verum sit secundum physicam considerationem quod species rerum que sunt ad perfectionem vniuersi sint semper in actu quia vniuersum semper est perfectum. Nam licet in regione nostra tempore hyemis non reperiantur rose tamen in alia regione in qua tunc est ver ⁊ temperies reperiuntur rose tamen istud esse actualis existentie accidit demonstrationi inquantum demonstratio est. Nam demostrationes sunt de vniuersalibus que sunt cognita per intellectum talia autem abstrahunt ab hic ⁊ nunc vnde lucidissimus Themistius primo posteriorum capite. xix. super illo textu Eorum que sepe fiunt vbi Arist. dicit in textu manifestum est autem quod secundum quod huiusmodi sunt semper sunt inquit sed facilis ⁊ absoluta defensio est earum rerum que certis interuallis redire in suos orbes videntur. Forma tantum communis in demonstrationem venit nec enim de vno aliquo defectu hoc vel illo: qui hac vel illa hora compareat demonstratio accipitur sed de omni quem ex talibus causis prouenire necessarium ⁊ perpetuum est. ¶ Amplius Arist. vii. metha. tex. comen. lv. vult quod de indiuiduis sempiternis vt est Sol ⁊ Luna neque diffinitio neque scientia per demonstrationem haberi potest immo iste est vnus de erroribus contingentibus circa vniuersale vt patet primo posterior. in illo cap. Oportet autem non latere ⁊ est quod quū sub aliquo vniuersali non est nisi vnum solum singulare intellectus opinatur quod proprietas que ex natura rei prius est ipsius vniuersalis quod sit prius ipsius singularis cū nil sit accipere extra ipsum vniuersale nisi illud singulare manifestū est autē quod si subiectū demōstrationis requireret actuale existentiā ⁊ permanētiā sempiternā in effectu cū nulla sit verior quā illa que est secundum indiuiduū vt scribit Comē. in. ii. de gñatione ⁊ corruptiōe tex. co. lix. vbi dicit quod ens est melius quā nō ens ⁊ ens verius quā nō verius ⁊ ens secundum indiuiduū quā ens secundum speciem. Et. xii. metha. comen. xxvii. scribit quod verius respectus ē entia particularis. Accideret igitur secundum illam viam quod singularium sempiternorum essent vere diffinitiones ⁊ vere demōstrationes. ¶ Amplius cū res existens sit aggregatum per accidēs quō igitur poterit esse subiectū demonstrationis ⁊ scientie non video. ¶ Et ex hoc patet etiā error aliorum asserentium scientias mathematicas ideo esse certissimas quia dam.

Error Joā. de ganda uo.

Error quorūdam.

diuisionē subiecti qua pp non recipiet diuisionē ꝗ ipsam esse eternā non diuisibilem per diuisio
nē sui subiecti ⁊ ipsam non habere contrarium
succedēs sibi in eodem subiecto quod si ita esset
tunc materia non reciperet aliam formā preter
istam sibi primā. Manifestum est autem quod si
forma ista ſm ipsum ēt recipit in materia ꝑus
natura ꝙ̄ʒ trina dimēsio qđ ipsa remanet indiui
sibilis q᷑ ſm ipsum extensio que ē in formis est
per ſbm extēsum merito dimensionū. Maius
autem incōueniens est ponere aliquam forma ⁊
genericam substantialeʒ esse indiuisibilē ⁊ eter
nam ⁊ remotam a contrarietate quam aliquaʒ
formam specificam testatur hoc experimētum
q᷑ quanto aliqua forma est magis eleuata amā
⁊ magis elongata apotentialitate tanto magis
recedit a cōtrarietate ⁊ diuisibilitate ⁊ accedit
ad vnitatē ⁊ actualitatē vnde forme elementa/
lea pp maximā propinquitatē ad materiā sunt
imperfectissime ⁊ sic ascendendo per ordinē ad
mineralia ⁊ amineralibus ad plantas ⁊ a plan
tis in animalibus in quibus etiā sunt gradus
nam animalia in perfecta ita se habent qđ par
tes eorum decise viuūt habent enim animam
vnam in actu ⁊ plures in potentia sicut in plan
tis sicut testatur. Arist. in. ij. de anima in. text.
com. xx ⁊ vniuersaliter ita est in his que greci
zoofita appellāt id est ancipitis nature inter plā
tas ⁊ animalia: Illa autem que sunt ꝑfecta hoc
non patiuntur q᷑ partes illoꝝ decise non viuūt
vnde quidam ex magnis tenuerunt alas ani/
malium perfectoꝝ esse indiuisibiles: Et ita pa/
tet quod longe inconuenientius est dicere dari
aliquam formā substantialem generalē consiste
re in indiuisibili quā specialē pp genus magis
assimilari materie ⁊ differentiā forme teste por
phirio in. cap. de differentia. ¶ Amplius autē
magis inconueniens pp eandem causam aliquā
formā generalem esse remotā a ꝯtrarietate quā
formam specificam vnde forma ⁊ complexio hu
mana ſm oēs sapientes est magis remota a cō
trarietate ⁊ magis appropinquat nature celi in
quo nulla prorsus est ꝯtrarietas vt testātur etiā
medici ⁊. Auic. in prima fen primi in doctrina
prima. cap. de complexionibus ⁊. Arist. ij de aīa
in tractatu de olfatu ⁊ ē in. tex. co. xciij. ¶ Am
plius quomodo naturalis resolueret vsqꝫ ad pri
mā materiam si habet formā corporeitatis sibi
coheternā naʒ nulla via potest cognosci compo
sitio ex materia ⁊ forma nisi per transmutatio/
nem substantialem vt inquit. Com. ꝓ. phyficoꝝ
com. vltimo ⁊ ꝓ phisicoꝝ. com. li. inquit altera/
tio contrarioꝝ inuicem coegit oēs credere qđ
oīa corpora sunt cōposita non simplicia ⁊ quod
in eis sunt aliqua plura vno ⁊ maxime prima
corpora. s. quatuor elementa: In talibus autē si/
cut ipse testatur. iiij. phisicoruʒ. com. lxxi. ⁊. viij.
phy. com. xxx. ⁊. iiij. celi. xxij. non est nisi prima
materia ⁊ forma elemēti ⁊ ideo non diuiduntur
in partē per se motam ⁊ mouentē ⁊ pp hoc si in
vacuo ponerent non possent moueri ⁊. xij. met.
com. xiiij. expresse habet quod materia non ha/
bet aliquā formā communem ⁊ ideo dicit qđ non
est genus ⁊ dixit. Alexā. scripsisse demostratiue
materiā non eē genus ¶ Amplius autẽ quo/
modo. Arist. solus vidit naturam prime ma/
terie ⁊ Plato fuit propinquus sed non perfe/
cte attinxit q᷑ non distinxit inter ipsam ⁊ priua
tionem vt dicitur primo phisicoꝝ. tex. com. lxxix
manifestum est enim quod antiqui posuerunt
vilum principiū corporale omnium ⁊ multi fue
runt qui illud non specificauerūt aliqua forma
⁊ contrarietate sed dixerūt illud esse separabile
quorum opinionem expresse dānat. Ari. in prin
cipio. ij. de generatione ⁊ corruptione in. tex. co.
ij. ⁊. iij. vbi inquit sed facientes quidem vnā ma
teriam extra predicta hanc autē separabilem ⁊
corpoream peccant impossibile enim sine ꝯtra/
rietate esse corpus hoc sensibile aut enim leue
aut graue aut calidum aut frigidū necesse esse
infinitum hoc quod quidam dicūt eē principiū
patet aūt quod pro tāto illud infinitū asserebāt
vt bene notauit Egidius. Romanus ibi q᷑ po/
suerunt illud non hr̄e formā aliquā specialē sed
generalem. ¶ Amplius error istius opinionis
deprehenditur ex hijs que. Arist. docuit primo
de generatione ⁊ corruptione vbi docuit gene
rationem eē transmutationem totius in totū nul
lo sensibili remanente vt subiecto manifestū est
aūt si materia informata corporeitate ſbali sibi
coeterna cum impossibile sit reperire corpus si
ne ꝯrietate l mixtis generabilibus remaneret
igr̄ in corruptione simpliciū aliquod sensibile
subiectum: hoc aūt falsum est vt inquit. Arist. ⁊
etiā. com. in. iij. celi. com. xxxi. inquit quod in ta
libus forma corrumpitur ⁊ materia induit aliam
formā ⁊ immorari ꝯtra istos amplius in hoc ē su/
perfluū. ¶ Dicamus igitur quod per primam
formā. Auerr. non intellexit formā aliquā natu
ralē ⁊ anaturali considerabilē sed intellexit deū
gloriosum nā. xij. metha. com. v. ⁊. vi. prima for/
ma primus motor ⁊ primus finis sunt idē subie
cto. sed differūt ſm modū ⁊ alias declaraui in
contradictionibus. Auer. qualiter in vno quoqꝫ
genere cause est status vt ꝓbatur in. ij. ꝑme. phi
losophie ⁊ est deuenire ad primū in quolibet ge
nere ⁊ dixi quod licet naturalis considerat oēs
causas non tamen ꝯsiderat oīa ꝑma causaꝝ ge
nere sed tantum duo vʒ ꝑmam materiam ⁊ pri
mū mouēs. diuinus autē considerat duo reliqua
videlicet primū finem ⁊ primā formā vnde. xij.
metha. inquit. comē. v. assignando differentiam
inter inquisitionem quā facit naturalis de prin/
cipiis substantie sensibilis ⁊ inter inquisitionem
quam facit diuinus. Et ista questio differt ab il/
la que est in scientia naturali: qm̄ ista questio in
ducit ad sciendū primā formam omniū entium
⁊ vltimū fineʒ ⁊ prima questio quam incepit in
scientia naturali inducit ad sciendū primam ma
teriā ⁊ formas naturales ⁊ primuʒ motorē: vbi
loquitur in plurali numero de formis ⁊ non di
cit ad primā formā: ¶ Et mirum est de istis q
predicant se esse doctores. Aue. ⁊. Ari. quomo
do adhuc non habent terminos in via istoꝝ vi/
deant queso.

Da in/terpre/tano.

deant queso Arist. hoc aperta voce asserentem in fine primi libri de physica auscultatione vbi sic scribit de principio quidem fm specie vtruz vnum aut plura aut quot aut que sint p certitu dinem prime phylosophie opus est determina re ergo in illud tempus apponat. De physicis aut̄ ꝛ corruptibilibus speciebus in posterius de monstrandis dicemus. Nam qꝛ in p̄ phys. inue stigans principia generationis sensibiliū formaliter iam determinauerat de prima materia posset quispiam opinari qđ ordo requirit vt de prima forma pertractet: ꝛ ipse dicit istam ꝯsideratione pertinere ad diuinuz sed naturalis solum hꝫ de terminare de physicis ꝛ corruptibilibus specie bus ꝛ hoc erat qđ dixit Auer. in prefata auctori tate: ꝛ ēt in eodem p̄ phys. comen. lxix. in calce comenti inquit: qđ entia habent aliud principiū a subiecto ꝛ est forma: sed primum principium in hoc genere non potuit sciri in hac scientia. s. cur primum fm: vbi pꝫ qđ primū in genere cau se formalis non pōt sciri in scia naturali: qđ verum non esset si prima forma esset corporeitas formalis ꝛ ista est opinio eius in. iij. metha. in co. iij. ꝛ. xij. meth. co. v. ꝛ. vi. ꝛ fuit opinio ēt Alexādri vt scri bit ibi Comentator. ¶ Sed hic est ardua diffi

Ardua diffi cultas

cultas pp qđ naturalis sicut ꝯsiderat de prima materia ita ēt nō ꝯsiderat de prima forma ꝛ sicut ꝯsiderat de primo motore cur non ꝯsiderat de primo fine. ¶ Et qđ auget difficultatem est qꝛ si ista sunt eadem fm: ꝛ sciētia. iij. de anima tex. co. xxxviij. secatur quēadmodum ꝛ res ꝯsiderās igit̄ de primo mouente vꝫ posse ꝯsiderare de pri ma forma ꝛ de primo fine ꝛ ecōtra. ꝛ tanto ma gis augetur difficultas qꝛ tunc opinio Auicēne stabit in suo robore dum dixit primum phylloso phum posse demonstrare primum principiuz eē qꝛ dicet qđ non demonstrat ipm esse inquantū est primus motor sed altiori modo vꝫ inquantū est prima forma ꝛ primus finis ꝛ ita ruunt rōnes Auer. ꝯtra ipm p̄ phys. com. vltimo ꝛ. xij. meth. com. v. ꝛ a talibus dubijs p vitam meam nō nisi solers ingenium euadere pōt. ¶ Ad primuz tñ

Solo.

vꝫ rñdere Comē. in. vij. prime phylosophie co. ix. ꝛ inquit qđ illa ex quibus peruenit̄ ad cogni tionem essentie rez ignorate sunt actiones earū ꝓprie: ꝛ actio materie ē transmutatio vult dice re: qđ naturalis hꝫ medium ad deueniendū ad notitiā prime materie ꝛ tale mediū est trāsmuta tio formalis. Non aūt nālis hꝫ mediū ad inuestigā

Repli.

dum primam formam oium entium. ¶ Sꝫ re plicabis sicut ex transmutatione cōi inuenta in generabilibus naturalis demonstrat esse prime materie qꝛ transmutatio est actio materie vt ipse dicit pariformiter ex operatiōe que est actio for marū poterit naturalis demonstrare esse prime

Solo.

forme. ¶ Ad hoc ipse rñdet qđ est rō diuersita tis. Nam forme naturales nō conueniunt in vna actione ꝓpria. sicut gñabilia conueniunt in trans mutatione pp naturā materie in eis inuentam. Nā diuersaꝝ formaꝝ diuerse sunt operationes: vñ prima materia participat a generabilibus ꝛ corruptibilibus ꝛ est intrinseca ps cōpositionis eoꝝ. Nō sic aūt prima forma que liberata est ab

oī materia ꝛ ab oī potētia ꝛ cōpositione ꝛ cōpo nibilitate cū istis. Et ideo ex operationibus for maꝝ sensibiliū nō potuit declarari p̄mā formā esse. Et subdit qđ illud qđ fuit declaratū de illis illic. s. in naturali phylosophia fuit: qđ actiones formaꝝ perueniunt ad actionē p̄me forme que nō est in mā ꝛ est primus motor ¶ Pro quo de bes scire qđ forme nāles dupl'r considerari pñt

Forme nāles dupl'r ꝯsidera ri pñt.

vno mō vt nāles sunt vꝫ vt sunt termini motus ꝛ vt sic ex actionibus ipsarū peruenit nālis ad cognitionē prime forme que nō est in mā sub rōe quā est primus motor: nō sub rōne qua est p̄ma forma: nā in. viij. phys. ostendit̄ qđ oēm motum nouū precessit motus: ꝛ qđ in mouētibus ꝛ mo tis est deuenire ad vnū motū ex se sempiternuz qđ mouet̄ a motore q nō est corpus nec virtus in corpore: ex hoc qđ mouet sempiterno tpe: vt pꝫ tex. com. lxxviij. ꝛ. lxxix. ꝛ ita naturalis ex co gnitione formaꝝ ex suis actionibus que depen dent a primo motu agnoscit primum motorem. ¶ Alio mō forme nāles pñt cōsiderari inquan tum sunt substātie ꝛ isto modo cōsiderant̄ in scia diuina ꝛ ex ista cōsideratione diuinus ascendit ad cognitionē p̄me forme ꝛ p̄mi finis sicut dicit

pulcra ꝛ nota bil' dif ficltas

ibi ¶ Sed tūc est magna difficultas quō ex ista cōsideratione cognoscitur prima forma ꝛ p̄mus finis nā ipse nō declarauit hoc nec aliquis alter expresse dicit aliqđ de hoc. ¶ Dicamus igitur vt inqt Auer. in tertia disputatione cōtra Alga zelē in libro destructio destructionū in solutiōe

Solo.

xviij. dubij qđ esse sensibiliū plures gradus hꝫ: quoꝝ vilior est in materia: nobilior vero illo: est esse qđ hñt in humano intellectu. ꝛ nobilior isto est esse quod hñt in separatis intelligētijs: dein de in dictis separatis intelligētijs dicte forme gradus hñt adinuicē differētes: fm quod diffe runt ille intelligentie adinuicē: ꝛ p cōsequēs no bilissimū esse quod hñt forme: est esse quod hñt in prima intelligētia que est purissima forma li berata ab oī potētia ꝛ imꝑfectione: que est for ma formaꝝ. Et prima ꝛ cōis oium vt dicit Co

Obie.

men. xij. meth. com. xliiij. ¶ Sed dices tūc fm istā declarationē pōt forma dici exēplar prime forme aut idee eius existētis in intellectu p̄me forme: ꝛ ita reddit opinio ponentiū ideas in mē te diuina: cū tñ declaratū sit in. xij. prime phy losophie quod diuinus intell's solū vnū īntelligit

Solo.

vꝫ suaz essentiā: vt pꝫ. xij. meth. tex. co. li ¶ Ad hoc rñdetur quod quelibet forma inquantū est participatio prime forme in certo ꝛ determina to gradu actualitatis ꝛ perfectionis: qꝛ species entium sunt sicut numeri: pōt isto modo dici exē plar: nō aūt sicut ponētes ideas. Unde lucidissi

themi stius.

mus Themistius in. ij. physice auscultationis super expositione tex. xxviij. forma apud Arist. dicitur nōnunquam exemplar: nō eo modo quo hij qui ideas separatas posuere species quasdā nullo materie innexu subsidētes: sed propterea quia diffinita prescripta que est eorum omniuz forma: que a natura ꝓueniunt. hois: equi: bouis fici: olee: platani. Et hoc ēt asseuerat Comen. xij. meth. comen. xviij. dum dicit quod hec sunt

idee quas cominiscitur plato. Et pp hoc antiqui
et peripatetici nuncupant formam lumen seu
radium inquantum participatio est primi lumi
nis: sic igit intelligis modo quo diuinus ex for
ma ꝯsiderata vt sba ꝛ vt ens ascendit ad cogni/
tioné pme forme: qꝛ talis forma nobilissimo mó
ꝯtinetur in prima forma cuius ista est participa
tio ꝛ exemplar inquantú participat de perfectio
ne prime ꝑut est capax. ¶ Sed quo ascendit
ad cognitioné primi finis videamus. Debes sci
re qꝺ deus sublimis est optimú oium: ꝛ sic hꝫ ró
nem finis: ꝛ mouet oia in róne amati ꝛ desidera
ti: ꝛ oia entia hńt appetitú naturalé in participá
do bonitaté primi: fm qꝺ pńt. Et qꝛ appetitus na
turalis in entibus nó pót frustrari: quandoqui
dem deus ꝛ natura nihil frustra faciunt ꝑ celi
ꝛ mundi tex. co. xxxij. ideo oia participant boni
taté fm qꝺ pńt: intm qꝺ et prima materia appe
tendo formam sic participat de bonitate vt dr ꝑ
phyſi. tex. co lxxxi existéte quodá diuino ꝛ opti
mo: ista aút est ró finis optimú esse. Ná. ij phyſi
tex. co xxxi. Qꝺ aút est cuius cá potissimum est
ꝛ finis alioꝝ voluit esse: bonum auté est qꝺ oia
appetút ꝑ ethicoꝝ: vnde. xij. prime phylosophie
tex. co. xxxvi. demonstrat qꝺ mouet sicut appeti
bile ꝛ intelligibile ꝛ p ꝯńs in róne amati ꝛ desi/
derati: ꝛ ista est motio finis. ¶ Ex entibus igit
ꝛ formis vt sunt sbe ꝛ entia participátia bonita
té ꝑuehit intelľs in sciétia diuina ad cognitio/
né summi boni qꝺ naturalr mouet oia vt amatú
ꝛ desideratum: ná oé ens p participationé hꝫ re/
duci ad ens p essentiaꝫ. ¶ Sic igit colligendo
fragmenta ne pereant naturalia bene inquantú
naturalis cognoscit primam materiam qꝛ habet
proprium medium per qꝺ demostratione signi
potest demostrare ipsam esse tale autem est trás
mutatio substátialis qꝛ ista est actio propria ma
teriæ vt subiecti sicut motus é actus mobilis. viii
meth. com. xi. ¶ Similiter pót demostrare pri/
mum motoré esse qꝛ mediú propriú ad illud est
motus ꝛ nullum aliud efficatiam hꝫ ad vere de
mostrandú esse abstractoꝝ vt inquit. Comé. ꝑ.
phyſi. com. vltimo. ꝛ. xij. metha. com. v. vñ. Aui.
peccauit peccato manifesto qui dixit primú phi
losophum demostrare primú principium esse qꝛ
certior illoꝝ sermonum non pertransit ordinem
sermonum probabilium vt declarauit. Com. in
disputatioé quarta in libro destructionú in solu
tione quinti dubij primam autem formam ꝛ pri
mum finem naturalis non cognoscit qꝛ non ha
bet medium ad illa ꝛ diuinus est qui de illis lo
quitur. ¶ Sed animaduerte vt inquit. Comé.
xij. methaſi. in. com. v. ꝛ. vi. quod diuinus postq̄
accepit pro constanti a naturali abstractas sub/
stantias esse tunc declarat quod mouens eter/
nam substantiam est substantia ꝛ est forma ꝛ fi/
nem nam scientia diuina est vltima via seu ordi/
ne doctrine licet sit prima via nature ꝛ perfe/
ctionis. vi. meth. comen. iij. ꝛ. vii. meth. co. xxxix
Et quomodo declaret iam vidisti modú quem
pauci intelligunt. ¶ Et ita patet solutio ad
obiectiones quia licet primus motor prima for/
ma ꝛ primus finis sunt eadem subiecto sunt tń
tria in róne vt dicit Comen. xij. metha. comen.
vi. mó qń ens diuidit fm diuisioné demonstrati
uam non inconuenit vt vna natura ingrediatur
diuersas artes vt scribitur per. Auer. in secúdo
phyſi. com. lxxi. ¶ Propositio etiam philoso/
phi tertio de anima text. comen. xxxviii. scientia
secatur queadmodú ꝛ res intelligitur quo ad
diuisionem que fit per potentiam ꝛ actum ꝛ ista
est intentio philosophi ibi vt intuenti patet vnde
illa propositio solet allegari extra propositum ex
illo loco sicut in quam pluribus aliis euenit: di
cit enim. textus secatur igitur scientia ꝛ sensus
in res que quidem potentia est in ea que sunt
potentia que vero actu in ea que sunt actu vnde
Comen. ibi in. com. inquit res enim quarú dif/
ferentie sunt eedem ipse sunt eedem in illo mo
do fm quem habent easdem differentias intel
lectus igitur est intellectum ꝛ sensus est sensatú
bene autem volo quod distincte scientie sunt de
distinctis rebus formaliter cósideratis sed non
de distinctis secundum subiectuꝫ quia secundo
phy. tex. com. xviii. de eisdem negociatur ma/
gnitudinibus nális ꝛ mathematicus sed tamen
secundum diuersas róes formales. ¶ Sed est
replica nam secundo phyſi. tex: com. xxvi. mate
ria ꝛ forma dicuntur relatiue ꝛ ꝯsiderans vnú
correlatiuú debet considerare de reliquo vt ibi
dicitur cum igitur prima materia dicatur cor/
relatiue ad primam formaꝫ considerans de pri
ma má debet considerare de pma forma similr
secundo capite de substantia orbis finis signifi/
cat agens significatione necessaria igr ꝯsiderás
de primo fine dꝫ considerare de primo mouéte.
¶ Et ad hec dici potest quod licet materia ꝛ
forma vt a naturali ꝯsiderantur in relatione ꝯsi
stant quadam vt alias demostraui non tń secun
dum esse primum relatiua sunt ꝛ ideo materia
vt a naturali consideratur habet habitudinem
ad formas naturales ꝛ ideo naturalis ꝯsiderat
primam materiam ꝛ formas naturales vt dicit.
Comen. in. comen. ix. vii. methaphi. ꝛ phyloso/
phus primo. phyſi. tex. vltimo. ¶ Quod si repli
cet quod prima má etiam relatiue dr ad primá
formam quod extrahi potest. ex dictis. Arist. ꝛ
Com. ix. prime philosophie tex com. secúdi vbi
diffinit potentiam actiuam per passiuam ꝛ ecó/
tra. Auerr. ibi in. com: secundo inquit in diffini
tione. i. omnia potentie passiue accipit potentia
prime mé ꝛ similr in diffinitioé oia poténtie acti
ue accipit diffinitio actionis pme forme que est
diffinitio prime forme que é absoluta a má ꝛ ita
adhuc sicut vides remanet eadé difficultas qꝛ
prima má non soluꝫ dr relatiue ad formas náles
sino et dr relatiue ad primá formam ꝛ tunc ra/
tio. Aristo. si valet in secúdo. phyſi. qꝺ. ꝯsiderás
de materia debet considerare de forma qꝛ re/
latiue má dicitur ad formas náles pariformiter
cuꝫ prima má dicatur relatiue ad pmam formá
debet nális ꝯsiderare de prima forma quia con
siderans vnius correlatiuoꝝ debet considerare
ꝛ reliquú. ¶ Dicimus nos qꝺ má relatiue dicit
ad formas

Quo. deueni/ mus in cogni/ tioé p mi fi/ nis.

Summa dictorum

intellectus p pónis Arist.

obiec.

Solu.

repli/ difficilis.

Solu.

ad formas naturales ⁊ ēt ad primam formaʒ vt bene demonstrat ratio: tñ aduerte quod alia est relatio prime materie ad formas naturales ſm rōnem saltem: ⁊ alia ad primam formam q̄ꝛ primus respectus est vt subiecti ⁊ vt potentie ad actuʒ. Secundus aūt est respectus moti ad motorem. Et ideo semper verum est qð ꝯsiderans vnum relatiuum dʒ considerare ⁊ reliquum verum est sub illa rōne qua sunt correlatiua: sic. n. ꝯsiderans de sensu ꝯsiderat de oī sensibili ⁊ cōsiderans de intellectu ꝯsiderat de oī intelligibili vt dicit Arist. in principio libri de partibus animalium. prima igitur materia vt subiectuʒ ⁊ vt potentia respicit formas naturales: ⁊ sic cōsiderat formas inquantū sunt perfectiones ⁊ actus perficientes materiā vnde quelibet forma quātumcūqʒ perfecta describitur isto modo: vt dꝫ esse actus sue materie dꝫ. n. in diffinitione anime: qð anima est actus corporis organici physici potentia vitam habentis: sed prima materia vt potentia passiua refertur ad primam formaʒ vt est potentia actiua ⁊ sic formaliter dꝫ primus motor ⁊ sic naturalis ēt ꝯsiderat vtrūqʒ sicut diximus vnde Comen. xij. metha. comen. xviij. inquit oēs forme sunt in potentia in prima materia ⁊ sunt in actu in primo motore ⁊ ibidem comen. xxiiij. inquit forma primi mouētis est quodāmodo oēs forme: materia igitur prima vt a naturali consideratur dꝫ relatiue ad formas naturales inquantū naturales sunt: ⁊ ideo de vtrisqʒ considerat: tñ vt a naturali ꝯsideratur dꝫ relatiue ad id quod est prima forma non tñ vt sic: sed inquantum est primus motor ⁊ potētia actiua: q̄ꝛ lʒ ista sint vna res numero. sunt tñ plura ſm rōnes formales. Similiter patet quod finis vt terminat motum pertinet ad illum qui considerat agēs per motuʒ. sed finis vltimus cognoscitur altiori medio quam sit via motus sicut diximus. Et ita mihi videtur in tanta difficultate dicere ⁊ si alij melius possunt dicere dent laudē ⁊ gloriam deo.

propō xxix.

¶ Oportet principia semꝑ manere

Scribitur Ista ꝓpositio in primo physicē auscultationis tex. co. l. Intelligitur tñ isto modo sicut glosat eam Comentator vʒ quod principia non debent esse transmutabilia ⁊ generabilia ex alijs. Nam sicut patet ponderanti ad hunc sensum vadit intentio phylosophi. vult enim ibi ostēdere quod nedum principia non sunt infinita imo ēt quod nec quecūqʒ contraria sunt principia. Nam contrarioꝝ quedam sunt prima ⁊ quedam posteriora: que autē posteriora sunt non possunt esse principia quia facta sunt ex primis. De rōne aūt principioꝝ est quod semper permaneant: hoc est dictu vt permaneant in rōne primi: nam. v. metha. tex. com. primi. De rōne principij est primū esse. ⁊ primo

Glosa Auer.

posterioꝝ idem dico primum ⁊ principiuʒ vnde loquit ibi textus de albo ⁊ nigro: ⁊ dulci ⁊ amaro que sunt extrema cōtraria ex quibus media generantur. Manifestum est aūt quod sicut seminat in premissis sic dʒ colligere in cōclusione si igitur intendit probare quod non omnia ꝯtraria sunt principia: q̄ꝛ principia oportet manere sed contraria posteriora non permanent: q̄ꝛ sūt ex alijs ideo non sunt principia. Si per permanentiam phylosophus intellexisset permanentiam sempiternam ſm genus vel ſm speciē: patet quod contraria ēt posteriora illo modo semper permanent stante eternitate mundi: oportet igitur per permanentiam vt intelligat id quod diximus. ¶ Ex quo patet quod non ꝑ istā auctoritatem oportet ponere aliquaʒ formam coeternam in prima materia nec aliquam priuationem sicut quidam conati sunt dicere. Nā materia non habet aliquam formam nec aliquam priuationem sibi propriam sed est in potētia indifferenter se habens ad quamlibet formam ⁊ ad quamlibet priuationem materia enim non est quid nec quale nec quantuʒ nec aliquid eoꝝ quibus ens est determinatum sed vt inquit Comentator ibidem. vij. metha. tex. co. viij. materia est in potentia ad oīa decem predicamenta ⁊ ad oēs priuationes eoꝝ ⁊ in sui substantia nullam hʒ necqʒ formam nec forme priuationem sicut ēt superius ostendimus contra fingētes corpus de predicamento substantie coeternum in p̄ma materia. ¶ Et aduerte quod vt dꝫ primo physicoruʒ principia generationis sunt tria materia forma ⁊ priuatio ⁊ hoc intellige vniuersaliter respectu cuiuslibet generationis siue sit generatio simpliciter quemadmodum est in substātijs: siue sit generatio ſm quid sicut est generatio in accidentibus. Nam Arist. ibi tex. com. lvij. ꝓponit se inuestigaturū p̄ncipia generationis in cōi vbi lucidissimus Themistius ⁊ Auer. in cōmēto exponunt ꝑ generationē in cōi tā illam que est ſbā quā illā que est in accidētibus ⁊ aduerte qð est dr̄ia magna inter causas generationis ⁊ inter principia generationis. Nā cause reales generationis sunt due tm̄ vʒ mā ⁊ agēs seu motor. Sʒ principia generationis sunt tria mā forma ⁊ priuatio in plus. n. est principium q̄ʒ cā vt dꝫ. v. metha. tex. co. i. Nam oīs cā principiū, non oē autē principiū cā. Naʒ priuatio principiū est sed nō cā. ¶ Tñ scire debes qð forma ēt dꝫ generationis principiū ꝓprie loquēdo nō tñ cā vt ostēdā primū ꝓbatur q̄ꝛ generatio vt est qdam motus seu mutatio requirit terminos duos oppositos ⁊ reqrit ſbm q̄ꝛ trāsmutatio est actus trāsmutabilis inquantū trāsmutabile tale aūt mā est terminum aūt sunt priuatio ⁊ forma q̄ꝛ generatio est trāsmutatio de nō esse ad esse ꝓ quāto igit generatio in sui intellectu ex istis tribus intrinsece cōponitur sicut ⁊ motus qui teste Auerroe. v. physicoꝝ comē. iij. ex istis tribus in sua ſbā ꝯponit vʒ ſbo ⁊ termino a quo ⁊ termino ad quē nō loquendo de causis extrinsecis sicut est motor ⁊ tꝑs sic forma erit gn̄ationis p̄ncipiū. ¶ Secū

Cōtra ponentes formā corporeitatis.

Drīa inter cās ⁊ p̄ncipia generationis.

dum dictum ostenditur quod forma non est ge/
nerationis causa:quia causa est ad cuius esse se
quitur aliud modo ad esse forme in materia ces
sat generatio primo enim de generatione ⁊ cor
ruptione tex.com.lv.habitibus presentibus in
materia nondum generatur aliquid sed iam
est. ¶ Et hoc confirmatur pulcra auctoritate
phylosophi ⁊ Comentatoris in secundo de ge/
neratione ⁊ corruptione in tex.com.lij.quod di
centes causam generationis materialem recti
us dicunt cum dant causam transmutationis in
quantum est transmutationis principium. Alij
autem non dant principium conueniens trans/
mutationis. Forma enim cum inuenitur quiescit
transmutatio:quomodo igitur potest esse causa
transmutationis vnde in esse reali iste due sunt
vere cause generatiōis videlicet materia ⁊ mo
tor vt potes colligere ex.ij.physi.tex.com.lxxij.
⁊ primo de generatione tex.com.xiiij.vnde.viij
physi.super hoc fundamento Arist.⁊ Comen.
arguunt quod si mobile semper fuit ⁊ motor
semper fuit quare igitur motus nō fuit semper
patet autem quod si alia causa esset realiter ne
cessaria ad causandum motum quam mobile ⁊
motor quod tunc argumentum eorum procede
ret ab insufficienti. Forma autem ⁊ finis nō sunt
causa realis respectu generationis loquendo
de fine generationis nisi methaphorice vt fatet
Arist.in ꝑ de generatione ⁊ corruptione tex.co.
lv.sic igitur intelligis quomodo principia cuius
libet generationis oportet semper permanere.
Et quomodo principia cuiuslibet generationis
sunt tria materia forma ⁊ priuatio quia in intel
lectu cuiuslibet generationis cadunt termini ⁊
subiectum ⁊ cum hoc cause reales cuiusli/
bet generationis sunt materia ⁊ agens seu mo/
tor ⁊ ita volo intelligi dicta mea quantum ad
hoc:super hūs que dixi dum essem iunior in cō
cordantijs Auer.in primo de generatione ⁊ cor
ruptione super comento.xiiij.⁊ in.ij.de genera/
tione in comento.lij.vbi occulte tetigi istam so/
lutionem vbi dixi quicquid sit de principijs ge/
nerationis in esse rationis due tamen sunt cau
se in esse reali nunc autem declarando mentē
meam dico secus est de principiis generationis
loqui secus de causis principia tria sunt. Cause
vero due q2 sumo cām ad cuius eē sequit aliud
nō aūt sumo cām methaphorice causantē. Pro
hoc vide tex.co.xxiiij.xij.meth. ¶ Et aduerte
ēt qd̄ proposita propositio que dicit quod princi
pia oportet manere quia non fiunt ex aliis nec
ex alterutris ⁊ quecūq3 fiunt fiunt ex eis vt dici
tur primo physi.tex.com.xlii.intelligitur in ge/
nere cause materialis ⁊ intrinsece ⁊ per hoc tol
litur instantia de intelligentiis que sunt princi/
pia extrinseca ⁊ remota sicut diximus respectu
sensibilium generabilium ⁊ corruptibiliū:prin
cipia autem que inuestigantur de generatione
in comuni rerum naturalium in physicis sunt
principia intrinseca existentia in re vt patet pri
mo physicorū tex.com.vi.⁊.vii.⁊.lvii.intelligē
tie autem sunt principia entium sensibilium nō
inquantum sensibilia sunt sed inquantum entia
⁊ inquantum substantie sunt in genere cause ef
ficientis ⁊ finalis vt dicit Comen.xii.metha.
com.xxxvi.⁊ etiam formalis quoquomodo sicut
rex dicitur forma serui.xii.metha.comē.xxxvii

dubiū.

¶ Sed dices tunc igitur forma non esset prin
cipium quia fit ex materia ⁊ de ratione princi/
piorum est quod non fiant ex alterutris. ¶ Re

Solo.

spondetur negando assumptum quia forma nō
fit sed compositum ex materia ⁊ forma per se
fit vt dicitur.vii.metha.tex.com.xxvi.⁊ Comē/
tator ibi dicit notabiliter in comento agens non
facit in alio aliud sed ex alio aliud nō.n.facit in
materia formam:sed facit ex materia formatū ⁊
xii.meth.comen.xviii.inquit Imaginatio super
creationes formarū fecit existimare ydeas esse
⁊ datorem formarum ⁊.vii.metha.comen.xxxi.
consimilem sententiā habet vnde Arist.in hoc
precipue aduersatur platoni quod non fit per
se forma nec materia sed sinolon.i.simul totum
idest compositum actus enim ⁊ generationes
sunt suppositorum.

¶ Eadem sunt principia omnium predicamentorum.

propō xxx.

Propositio Ista scribit.xii. prime phylosophie vbi fuit longe ventilata a tex.com.xix.vsq3 ad textum com.xxvii.

intellē ꝓpōis

¶ Et tandem intelligitur quod sunt eadem ꝓ
portione in omni enim predicamēto est aliquid
simile materie ⁊ aliud simile forme ⁊ aliqd simi
le priuationi. ¶ Silr ēt veritatem h3 de princi
piis remotis fallit de ꝓximis glosa est Auerr.
ibidem com.xxii. Nam principia ꝓxima vnius/
cuiusq3 predicamenti sunt diuersa a principiis
ꝓximis alterius nam teste Themistio coordina
tiones decem predicamentoꝝ sunt impermixte
sunt.n.vt inqt porphirius decē genera genera
lissima tamq3 decē reꝝ prima principia tū prin
cipia remota oīum sunt eade3 q2 principia sbie
sunt principia oīum alioꝝ vt dicit ēt Comen.in
ꝑ physi.com.xxxvi. ¶ Aduerte tū qd̄ si queraf
in quo genere cause principia substātie sunt cau
se principioꝝ alioꝝ ꝑdicāmentoꝝ:dicēdu3 puto
in genere cause materialis sba.n.vt dicit Com.
iiii.metha.com.ii.est cā accidentiū nō ſm agēs
neq3 secundum finem sed q2 est subiectum eoꝝ
⁊ constituuntur per illam ⁊ hoc videtur velle
etiam phs.ꝑ.physi.tex.com.lxxx vbi inqt quod
subiecta quidē mā cum forma cā est oīum eoꝝ
que fiunt sicut mater p3 aūt qd̄ vlr loquif ꝺ oī/
bus gn̄ratis mater aūt ꝯcurrit tāq3 mā in gn̄a
tiōe proli s vt ē sn̄ia pħi in libro de generatione
aīalium ꝑ:vn̄ mā ⁊ forma appellantur principia
mālia generatoꝝ qi sunt in existentia generatis
vn̄ ꝓprie elemēta dicuntur elementum enim ꝓ
prie dicitur de causis intrinsecis existētibus in
re vt dicit Comē.primo physicoꝝ comen.ꝑ l3 ab
antiqs multis vītate loquētibus dicanf pncipia

sicut testatur

sicut testatur phylosophus primo physicorum tex. com. xlviii. inquit enim omnes enim elementa ⁊ ab ipsis vocata principia ⁊ vere ⁊ sine ratione ponentes tamen contraria dicunt tamquam ab ipsa veritate coacti ⁊ ibidem tex. co. lvii. epilogans inquit ex predictis patere elementa non esse vnum vbi Comentator per elementa exponit principia existentia in re ⁊ idem dicit primo physicorum comen. vi. ⁊ vii.

propo. xxxi.

Color ⁊ sapor ⁊ odor sunt passiones mixti corporis.

Vulgata satis est propositio. Tamen sic intelligitur quod tales qualitates secunde cum causentur ex actione primarum sunt proprium mixti quia competunt soli mixto sicut homini esse medicum non tamen omni mixto hec insunt sunt namque mixta que colore carent ⁊ sunt mixta que carent sapore ⁊ que odore. Nam organum visus quodcunque ponatur esse vel pupilla vel humor cristallinus vel nerui obtici colore carent oportet enim organum visus abscolor esse vt patet. ii. de anima tex. co. lxxi. Et ibi dicit quod sic oportet primum omnium colorum dz esse abscolor ⁊ receptiuum soni dz esse absonum ⁊ ibidem comento. cxviii. inquit Comen. ⁊ intelligo quod sensus tactus impossibile est vt careat simpliciter calido ⁊ frigido ⁊ sicco ⁊ humido sicut fuit in visu colore ⁊ in auditu carere sono ⁊ ideo isti sensus comprehendunt sua sensibilia secundum totum: sensus autem tactus solum extrema comprehendit ⁊ idem dicit in comento sequenti ibidem ⁊ in. iii. de anima come. lxvi. ¶ Amplius medicorum sententia datur vrina sine colore vt testatur Auicen. in. ii. fen primi doctrina tertia ⁊ est illa que est tenuis translucens ⁊ translucentia per certo non est nisi omnium colorum priuatio ⁊ est in promptu ratio quia color secundum Arist. in libro de sensu ⁊ sensato est extremitas perspicui terminati: modo nullum translucens est terminatum ⁊ tamen tale est mixtum datur ergo mixtum sine omni colore. Et idem dicendum puto de sapore ⁊ odore ⁊ sono. Unde Comen. ii. de anima comen. xxxi. inquit quod sunt animalia quedam que nutriuntur ex rebus carentibus sapore: vt spongia maris que nutritur ex radicibus. Manifestum est autem quod nutrimentum est corpus mixtum simplex enim ⁊ purum elementum vere nutrire non potest ex eisdem enim nutriuntur mixta ex quibus constant vt dicit phylosophus in. ii. de generatione ⁊ corruptione tex. co. l. Nam vt inquit quod vno solo videntur nutriri vt aqua plante multis nutriuntur mixta est enim aque terra ideo rustici tentant miscentes irrigare. ¶ Amplius Auerroes quinto colliget cap. xxvii. inquit non est necesse vt omne mixtum saporem habeat vt est demonstratum in naturali phylosophia: siquis autem contra predicta de colore instare voluerit auctoritate phylosophi in libro de sensu ⁊ sensato vbi inquit omnia corpora colore participant sciat ibi colorem summi communiter pro qualibet qualitate visibili in quo sensu nos non loquimur: sed sermo noster verus est de colore proprie dicto qui est extremitas perspicui terminati.

propo. xxxii.

Cause contrarie sunt contrariorum effectuum.

Propositio vulgata nimis ⁊ est Arist. in iiii. metheororum in tex. co. xl. intelligitur autem per se nam idem per se non erit eidem causa contrarii vt ipsemet Ari. testatur ibidem in tex. com. xxxv. per accidens autem non inconuenit quod causa eadem faciat contrarios effectus sed vnus erit per se reliquus autem erit per accidens. Nam caliditas per se calefacit sed per accidens infrigidat sic enim eadem erit causa contrariorum vt dicit Arist. in. ii. physice auscultationis tex. com. xxx. Et datur exemplum de nauta qui sui presentia est causa salutis nauis ⁊ sui absentia est causa submersionis manifestum est autem quod absentia naute non est causa per se submersionis nauis quia effectus per se positiuus requirit aliquam causam per se positiuam talis autem causa sunt venti. ¶ Similiter etiam locum habet in eadem natura ⁊ in hiis que sunt eiusdem rationis: quia stat quod a causis contrariis proueniat vnus ⁊ idem effectus in hiis que sunt diuersarum rationum ⁊ naturarum nam coniungi sine motu suo fini competit terre in istis inferioribus ex sui imperfectione ⁊ hoc quidem competit abstractis substantiis ex sui nobilitate ⁊ perfectione sententia est phylosophi ⁊ Comen. in. ii. celi ⁊ mundi in tex. com. lxvi. vbi ponunt entia esse in quatuor ordinibus ⁊ primus ⁊ quartus ordo est illorum entium que coniunguntur suo fini sine motu ⁊ operatione ex causis contrariis vt notat ibi Comentator quod nota quia si bene considerabis in simili multa inuenies. ¶ Similiter aduerte quod licet cause per se contrarie sunt contrariorum effectuum productiue tamen non est necessarium vt ab illis vniformiter se habentibus proueniant nam Auicen. inquit in secunda fen primi doctrina secunda capitulo tertio de naturis temporum quelibet caliditas exiccat: sed non quelibet frigiditas humectat ⁊ in eodem loco dicit conuersio ad infrigidandum est leuis ⁊ conuersio ad humectandum non est tam facilis vnde facilius est calefactum infrigidare quam exiccatum humectare. Et similiter facilius est repletum inanire quam inanitum replere ⁊ facilius est pinguem macrum facere quam macrum efficere pinguem. ¶ Similiter cause contrarie sunt contrariorum effectuum vera est propositio de causis immediatis ⁊ proximis fallit in causis mediatis ⁊ remotis vnde indigestio est causa tenuitatis ⁊ grossiciei in vrina vt dicunt medi-

sensu & aliqua consuetudine & pp hoc. Aristo. p.
topicoꝝ dixit capite. ix. qui dubitant vtrum deos
venerari oporteat vel parentes amare vel non
pena indigent qui vero vtrum nix sit alba aut
non indigent sensu cultus. n. dei & amor parentū
sunt principia in lege roborata consuetudine &
ideo a legislatoribus posita est pena corporis af
flictiua niuē autem candidā esse cognitū est sen
su & motū esse etiam patet ad sensus vnde. Ari.
viij. phisice. auscultationis. tex. com. xxij. contra ze
nonem negantem motū inquit omnia igitur qe
scere & huius rationem querere dimittētes sen/
sum infirmitas quedam est intellectus. ¶ Ad/
uerte igitur quod principia comunissima que
habent euidentiam ex terminis & principia co/
gnita per sensum per rationem intrinsecā nega

Nota cāt pp q̄s mul ti non assenti unt pn cipiis sclarū

ri non possunt sed solum ore vt dicit. Arist. iiij.
metha. tex. com. ix. alia tū principia minus co/
munia & que non sunt per sensum cognita amul
tis hominibus non recipiuntur & hoc vt inquit
Comē. p. celi. & mundi. co. xxij. ꝯtingit aut pp di
minutionē ꝯtigentē in nā aut pp paucitatē exer
citatiōis aut pp pessimā ꝯsuetudinē q̄ radicata
est in eis ꝯsimile dicit in. ij. phys. co. vi. & ij. meth.
tex. com. xv. ¶ Prima causa prouenit ex impe
dimento nature q2 aliqui habent cogitatiuam
praue dispositam que est ministra intellectus si
ne qua nihil intelligit anima vt dicit. Aristo. iij.

ꝯ̄ sene cam.

de anima tex. com. xx. & ideo non est vera ex to
to sententia senece dicentis si pulcher es lauda
naturam si diues es lauda fortunam si sapiens es
lauda te ipsum: imo si sapiens es principaliter
lauda naturam nam vt inquit victorinus natu/
ra facit habilem ars facilem vsus vero potentē
& primo ethicoꝝ cap. v. auctoritate hesiodi sunt

tria genera homiꝫ

tria genera hominum quidā enim ex temperā/
tia complexionis omnia ex se ipsis noscere pos
sunt alii vero non ex se sed ab aliis non nulli ve
ro sunt adeo inepti quod nec ex se nec ab aliis
possunt addiscere vnde. Ari. in. ij. de anima. tex.
com. xciiij. duri carne inepti mente molles aūt
carne bene apti mente. ¶ Secunda causa ē pp
modicam exercitationem & hoc vel in logica si
cut contingit antiquis de quibus loquitur: Ari.
p. phys. tex. com. lxxi. & Com. in. com. inquit an
tiquis contingit ista. q. & non potuerunt eam dis
soluere pp paucitatem exercitationis in diale/
ctica & boecius super porphirio de eisdem lo/
quēs inquit quare necesse erat eos falli qui abie
cta differendi scientia de reꝝ veritate perquire
rent vbi animaduerte quod circa principia scīē
tiaꝝ per sillogismū falsigraphum qui peccat cō
tra formā sillogismi possunt errores multi cōtin
gere ex logice ignorantia similiter potest cōtin
gere hoc ex modica exercitatione in aliqua scīē
tia speciali quod homo non recipit principia il/
lius scientie & per consequens multum errat in
illa scientia q2 paruus error in principiis fit ma

paruus er ror ī pn̄o fit max ī fine

ximus in fine vt dixit. Arist. in. p. celi & mūdi in
tex. com. xxxiij. ibi etiam dicit si quidē qui mo/
dicū trangressus fuerit aueritate discendens fit
longe plus decies mílies & Com. dat exemplū

de iter agente qui errauit in principio itineris

Ex̄ᵐ aut

& ideo quanto magis pergit tanto magis in er/
rore perseuerat & ideo iubebat. Plato quod p/
lixus sermo haberetur de principiis vt inquit.
Com. iij. de anima. com: iiij. vnde. Auer. iij. celi
com. lxvij. contra. Auic. inquit paucitas exerci/
tationis istius viri in philosophia & bona confi/
dentia in ꝓprio ingenio deduxerunt ipsum ad
manifestos errores ita ex parua exercitatiōe in
naturalibus dānatur Plato ab. Arist. in p de ge
neratione sicut supradictum est nā Plato mul
tum versabatur in scientiis mathematicis & ex
causis intelligibilium volebat assignare cau/
sas sensibiliū vn̄. iij. celi tex. co. lxi. amor geome
trie & magistri fuerunt cause erroris. Platonis
¶ Tertia causa pp quā non recipiuntur princi
pia huiusmodi est cōsuetudo de qua vide. Ari.
in. ij. metha. tex. co. xiiij. & Auer. plerūqꝫ de hoc
loquitur. ¶ Sed dices cum scientiarū princi/

obiec.

pia non demostrētur in scientia quomodo igitur
ex ignorantia logice potest aliquis non obedi/
re principiis alicuius scientie. ¶ Nisi esset qd

Solo.

hoc est ex malo intellectu principioꝝ intellectus
enim sic per accidens potest errare circa princi
pia qi non intelligit illa eo modo quo debent in
telligi & talis error est post principia & artifex
specialis potest soluere rationem illam que pro
cedit ex malo intellectu principioꝝ factam per
sillogismū falsigraphum oñdēdo quomodo sint
intelligenda licet non possit soluere rationē que
aperte procedit ex oppositis primoꝝ principioꝝ
in illa scientia sicut colligitur expresse ab. Ari.
in. p. phi. auscultationis in. tex. co. xi. vbi inqt si/
militer autem contingit omnia soluere sed aut
quecūqꝫ ex principiis aliquis demonstrans mē
titur quecūqꝫ vero non minime & ideo pp malū
intellectū principioꝝ in aliqua scīa ex ignorātia
logice potest aliquis non assentire principiis il/
lius scientie & errare multum in illa scientia vn̄
aliq in philosophia naturali negauerunt genera
tionem non intelligentes qualiter ex non ente
aliqd fieri pōt vt dicit. Arist. pp equiuocationē
latitantem inter non ens simpliciter & non ens
sm quid & pp etiā multiplicitatē inter fieri ex
non ente vel ente aliquid per se aut per accidēs
vt patet primo phisi. tex. com. lxxi: vsqꝫ ad. te. co:
lxxviij. ¶ Aduerte etiam vnum specialem de pn
cipiis scientie naturalis quod vt inquit. Com.
p celi: com. xc. propositiones naturales duplici
de causa dubitabiles fiunt vel q2 aliqui enutriti
in opinionibus falsis non possunt assentire prin/
cipiis veris phie vel q2 aliqui existimāt quod
principia eius debent esse tante certitudinis si/
cut principia geometrie contra quos. Ari. in. ij.
prime philosophie. tex. com. xvi. inquit acribo/
logia mathematica non in omnibus est expetē
da nam vt scribit phs in primo ethicoꝝ capite.
ij. eiusqui eruditur interest in vno quoqꝫ genere
eatenus certitudinē exigere quatenus eius na
tura rei recipit simile quippe videtur amathe/
matico persuasionem recipere & ab oratore de
mostrationem requirere ita etiā inquit boetius

uersione in per se vnde ista homo est risibilis est per se in secūdo modo sed conuersa risibile est homo non est nec in secūdo nec in primo q2 homo cadit tamq̄3 additū3 in diffinitione risibilis ⁊ non est de substantia eius sicut sunt predicata primi modi vnde. Com. in .ij. de anima. co. lxvij. ponēs differentiam inter primū modu3 dicendi per se ⁊ ſm inquit quod in primo modo predicatū est cā subiecti in secūdo modo subiectū est causa predicati si igitur propositio per se secundi modi conuerteretur in propositiones per se primi modi accideret idē per se respectu vnius ⁊ eiusdem esse per se causam ⁊ effectum quod non capit intellectus. ❡ Nec valet si dicatur qd non incōuenit quod idem respectu eiusdem sit causa ⁊ causatum in diuersis generibus causa℞ ⁊ ſm diuersos modos q2 hoc non iuuat in casu nostro quia sumo istam homo est risibilis ista est secūdi modi ⁊ ſm. Auer. subiectū est causa predicati ⁊ patet quod non est nisi in genere cause materialis nam vt dicit ſba non est causa accidentis neq3 ſm agens neq3 ſm finem sed q2 cōstituūtur per illam ⁊ est subiectū eo℞ tunc igit sumo istam risibile est homo ista parte est primi modi ⁊ predicatum in propositione primi modi est causa subiecti quocūque gñe cause si dicas formalis hoc falsum est q2 ſbm non est forma accidentis predicata aūt primi modi si sunt cause subiectorū maxime sunt in ratione forme q2 .ij. phys. tex. com. xxviij. partes que sunt in ratione sunt forme vbi. Com. inquit quod diffinitiones componuntur ex forma vniuersali que est genus ⁊ ex forma propria que est differentia ⁊ .vij. met. tex. com. xxxv. partes diffinitionis sunt forme tātū cum igitur ſbm non sit forma accidentis nō predicatur igitur per se in primo modo de sua propria passione quod si dicas quod subiectum adhuc dum predicatur de ꝓpria passione est cā vt materia respectu ꝓprie passionis sicut erat dum propria passio predicabatur in secūdo modo de ipso tunc igitur perit differentia posita p. Auerr. inter primū modū ⁊ secūdū q2 eadem remanet habitudo. ❡ Et confirmatur q2 propositiones per se primi ⁊ secūdi modi per se sunt solum que ingrediuntur in demonstratione simpliciter nam que neutraliter in sunt accidētia sunt ⁊ per consequens oportet qd tales propositiōes cum deseruiant demonstrationi simpliciter debēt esse naturalis predicationis in quibus cogitatio hominis cadit per naturam nam si quarta figura fuit omissa ab. Arist. in libro prio℞ vbi tradit ars sillogizandi simpliciter q2 humana cogitatio in ea naturaliter non discurrit quanto magis omnia que sunt preter nature ordine3 in discursu debēt remoueri a discurso demonstratiuo per quem paratur scientia in nobis. ❡ Confirmat q2 Com. iij. phys. com. xxxiij: reddit cām pulcri problematis in logica pp quid in materia conuertibili cum silogismi facti ex ambabus affirmatiuis in secūda figura fieri possint de forma in prima figura per conuersionem maioris ꝓpositionis in terminis Arist. has rationes plerūq3 nō adducit i figura ꝓma cui ex forma silogizandi ꝯpetit ex ambabus vniuersalibus affirmatiuis sillogizare s3 adducit eas i figura sc̄da cui non datum est ex forma sed ex materia tm̄ ⁊ soluendo inquit quoniam cum tales propositiones componūtur in figura prima tunc maior ꝓpositio erit predicabilis nō sm naturā ⁊ ideo cōponuntur in secūda figura ⁊ ita patet q2 impossibile est in talibus propositionibus per se dū conuertuntur remanere naturalitatem in vtraq3 q2 si conuersa est naturalis conuertens non ē naturalis ⁊ sine dubio iste ꝓpositiones secūdi modi dicendi per se non conuertuntur in alias que sunt per se nec in eodem modo nec in alio vt probatū est. ❡ Preterea ad pncipale. Com. in p prio℞ in digressione de quarta figura cōtra Galen. infert quod si daretur quarta figura sequeretur quod ide3 predicaretur de se ipso qd est in fine abhominationis ⁊ .x. metha. comen. vij. contra. Auicē. habet quod in propositiōe in qua idem predicatur de se ipso non est subiectū neq3 predicatum ⁊ est nugatoria. ❡ Et ideo ad auctoritatē porphirij dicentis indiuiduū de vno solo predicari dico quod verum est tamen non dixit porphirius quod naturaliter ⁊ per se indiuiduū de seipso predicat. ❡ Ad auctoritatē boetij respondetur quod penes aliud attenditur veritas propositionis ⁊ penes aliud naturalitas predicationis nam per. Arist. in libro periermenias ⁊ in predicamētis ex eo quod res est aut non est redditur oratio vera aut falsa: vnde dicimus quod veritas propositionis affirmatiue attenditur penes identitatē predicati ad subiectum ⁊ q2 vera ⁊ maxima identitas ē eiusdem ad se ipsum pp hoc dixit Boetius qd verissima est propositio in qua idē de seipso dicitur tamen ista predicatio non est naturalis q2 idem respectu suimet non potest habere secundū naturam respectum materie ad formā ⁊ receptiui ⁊ receptibilis q2 ista sunt primo diuersa ſm naturam ⁊ in fine remotionis ideo Auer. vult qd sit in fine abhominationis vt idē de se ipso predicetur ⁊ ideo Arist. animaduertens ad hoc dixit in predicamentis quod a prima substātia nulla est predicatio videlicet per se ⁊ naturalis vtrū aūt indirecte ⁊ per accidens contingat vt aliquo modo predicari possit hoc est quod non curat ars neq3 scientia q2 ista sunt extranea a prima sciētie intentione. ❡ Sed est obiectio cōtra predicta nam. Arist. v. metha. cap. de ſm quod ⁊ est. tex. com. xxiij. vbi dicitur quod homo ſm se est homo Ad hoc rñdetur qd ille modus nō est per se predicādi alterū d̄ altero q2 tales sunt primus ⁊ secūdus modus dicendi per se de quibus ibidem meminit. Et etiam in primo posteriorum in. cap. de per se sed talis modus dicitur per se per negationē alterius cause: vnde littera ibi dicit hominis multe sunt cause animal bipes ⁊ tamen homo ſm se est homo. ❡ Et ideo opinio etiam formalizantium in hoc non est tenenda qui volunt quod propositio in qua idem predicantur de se ipso sit in primo modo dicendi p

Euasio

Imp.

Nota solutionē pulcri problematis logice.

penes aliud attendit v̄itas ꝓpōis ⁊ penes aliud naturalitas ꝓdicationis.

obiec.

Solo.

Formalizātes

se qr volunt qd propositiões primi modi sunt in quatuor gradibus ↄstitute in primo gradu sunt propositiones in quibus superius inquid predicatur de suo inferiori vt genus de specie vel sicut ens de deo ⁊ creatura: in secũdo gradu sunt propositiones in quibus predicanť quiditatiua predicata in quale sicut qñ predicatur differentia de specie: in tertio qñ tota diffinitio predicať de diffinito: in quarto quando idem predicatur de se ipso. Auerr. aũt ⁊ antiqui peripathetici volunt predicata primi modi dicendi p se esse solum tribus modis vñ. Com. vij. metba. com. xi. inquit qd primus modus predicabiliũ essentialiter ↄtinet tria genus ⁊ differentiam ⁊ totam diffinitionem que diffinitio est idem cũ substantia rei ⁊ vniuersaliter predicabilia substantialia sunt illa que adunanť cũ subiecto ⁊ adunãtur ad inuicẽ ⁊ accidentalia eccõuerso ⁊ inmorari in hoc amplius est superfluum.

propõ. xxxv.

¶ Si vnum contrariorum fuerit in rerum natura erit ⁊ reliquum.

PRopositio ista est. Arist. in. ii. celi ⁊ mundi in. tex. com. xviii. ¶ Aduerte quod contrarietas qñqȝ sumitur communiter ⁊ sic se extendit ad opposita ꝯm priuationem ⁊ habitum qñqȝ sumitur proprie ⁊ sic est inter formas positiuas distinctio est. Auc. in. p̄. physi. co. xli. dico tunc qd non hȝ locum propositio philosophi in ↄtrariis communiter dictis sicut sunt habitus ⁊ priuatio qr non opȝ si finituȝ sit quod infinitum sit ⁊ si est plenũ non oportet quod sit vacuum sed intelligiť in ↄtrariis proprie dictis nã talia sunt ad perfectionẽ vniuersi ⁊ vniuersum perfectũ est ⁊ ideo si vnuȝ ↄtrarioꝝ fuerit in rerum natura opȝ quod sit reliquũ. ¶ Habet ẽt veritatem ꝯm physicam ↄsiderationeȝ fallit aũt propositio ꝯm logicam ↄsiderationeȝ nã. Arist. in predicamentis inquit in sermone de oppositis non opȝ si vnũ ↄtrarioꝝ fuerit qd sit reliquũ nam si oẽs homines sint albi: nigrũ non erit naȝ hoc est ꝯm diuersas ↄsiderationes naturalis. n. sequitur naturas reꝝ ⁊ perfectionem vniuersi ↄsiderat ⁊ sic verum dicit qr quelibet forma cõtraria positiua est de pfectione vniuersi ⁊ ideo vna existente debet eẽ altera: sed logicus sequiť imaginationem rõnis ꝯm possibilitatem logicã que est res hñs latitudinem satis amplam ⁊ sic dicit non implicare ↄtradictionem vno existẽte de nũero ↄrioꝝ aliud nõ existere ⁊ in multis ↄsimilibus aliter dicit. Artifex rõnalis ⁊ aliter. Artifex realis nam. Ari. in predicamentis in. cap. de quantitate ↄsiderans quantitatem ꝯm simplicem ↄsideratione dixit quantitati nihil cõtrariari sed naturalis qui considerat quantitatem vt est terminus motus dicit in ea esse contrarietatem ꝯm perfectũ ⁊ impfectum vt pȝ. v. physi. tex. com. xviii. ⁊ vnus quisqȝ verũ dicit ꝯm suaȝ considerationem ⁊ hoc etiam inuenitur in aliis scientiis nam nãlis dicit motui circulari non inesse ↄtrarium ⁊ geometer imaginatur in motibus circularibus contrarietatẽ vt pȝ primo celi ⁊ mundi. com. xxxii: ⁊ multa consimilia inuenies in quibus diuerse scientie ꝯm diuersas abstractiones diuersa dicunt.

¶ Materia negatiõe cognoscitur.

ꝓposi. xxxvi.

PRopositio Arist est in. x. prime phie. t. com. xxiiii. aduerte igitur qd materia duplex est prima ⁊ secũda materia prima est natura: sed materia secunda est naturatum siue hñs naturam: prima enim materia est substãtia simplex sed secunda est substantia composita ex materia ⁊ forma siue sit materia alterationis tantũ siue sit materia alterationis ⁊ compositionis simul propositio. igitur veritatẽ hȝ de prima materia principaľr vt dicam. ¶ Sed est difficultas: qr. Aristote. p̄. physi. tex. co. lxix. inquit subiecta quidem natura scibilis est per analogiã ad formam quemodo igiť materia negatione cognoscitur. ¶ Nisi esset quod duplex est notio materie vna quã dat prima nostra cognitio naturalis que a sensatis ⁊ nobis notioribus proficiscitur iuxta illud. Ari. in primo. physi. tex. co. ii. innata ẽ nobis via a notioribus nobis ad notiora nature ⁊ qr transmutatio substantialis est operatio mẽ vt subiecti vt inquit. Com. p̄. celi. com. xx ⁊ ẽt. vii metba. com. ix. ⁊. viii. metba. com. xii: ideo naturalis cognoscendo materiam per transmutationem substãtialem per analogiã cognoscit eam ad formam vel ad hñs formam vnde. vii. metb. tex. comẽt. vii. dicitur quod materia est velut es nam sicut se hȝ es respectu statue ⁊ vniuersaliter materia reꝝ artificialiũ ad formas artificiales ita se habet materia prima ad formas naturales vñ materia in hac prima cognitione ⁊ primo occursu de se cognosci non potest vñ. Arist. in. vii. metb. tex. com. xxxv. materia ꝯm se est ignota ⁊ reddit causam. Com. de hoc in primo physi. co. lxix. dicens quod qr prima materia non habet quiditatem in actu intellectam ab ea ideo non est nota de se nam sicut supra dictum est actus qui est quiditas est ratio pp quam aliquid est primo intelligibile sed qr materia est primo diuersa a forma que est quiditas qr non est forma nec habens formã ideo de se est ignota ⁊ non cognoscitur in prima cognitione naturali nisi per formam vel in habitudine ad habens formam. Et talem cognitionem habet naturalis de materia nam vt a naturali materia consideratur dr relatiue ad formã sed post ꝗ̃ȝ materia sic innotuit in naturali philosophia scientia diuina habita ista cognitione a naturali qr vt inquit. Com. p̄. physi. com. vltimo ⁊. vii. metba. com. ix. esse prime materie non nisi via transmutationis substantialis ⁊ per ↄñs medio naturali põt innotescere tunc diuinus considerat ipsam in se vt est ens ⁊ vt est substantia que

Dissicultas

Solo.

Nota

substantia que non est forma nec habens formã
& est sic concepta per negationes cuiuscũqz for
me & cuiuscũqz priuationis sic enim materia ne
gatione cognoscitur vñ. Comentator ibi in. co.
inquit materia negatione cognoscitur cũ dicit
materia est priuatio forme intellectus enim vt
scribit. Comen. xij. metha. comen. xxxix. innatus
est diuidere adunata in esse sicut diuidit mate/
riam a forma & isto modo materia intelligit esse
vna numero vnitate numerali priuatiue non po
sitiue sicut fortes positiue dicitur vnus numero
ob vna forma dante sibi vnitatem sed per caren
tiam forme dantis talem vnitatem dicitur ma/
teria vna numero & ista consideratio de mate/
ria vt inquit. Comentator ptinet ad primũ phi/
losophum & isto modo materia non hz esse nisi
in anima nam manifeste pz quod materia extra
animam non inuenitur cum priuatione omnium
formarum qz tunc quod non est in actu esset in
actu secundo. i. physi. comen. xij. sed intellectus
põt intelligere materiam per priuationem om
niũ formarũ qz intellectus est altior virtus quã
sit natura & multa põt diuidere que natura non
potest & hoc dicit. Comentator: xij. meth. co. xiiij.
sicut distinctissime deinde repetit in libro de sub
stantia orbis non est autem intelligendũ per illa
verba quod materia de se ens non sit aut essen
tia sed per formam vt quidã male interpretati
sunt nam licet materia non sit in effectu aut in
actu nisi per formam tamẽ essentia materie est
alia ab essentia forme non enim forma causa est
quod materia sit materia licet forma sit causa
pp quã materia existit vnde. Boetius in libro
de vnitate & vno omne esse est a forma quod phi
losophi describentes dixerunt esse est existentia
forme in materia. ¶ Et aduerte vt alias dixi
quod omnis cognitio quã hz naturalis de mate
ria est relatiua sic enim. Arist. dixit. in. ij. physic.
tex. com. xxvi. materia relatiue dicitur ad formã

Dubi. ¶ Sed contra hoc quidã dubitauerunt naz ista
materia est materia est naturalis nam si ista pti
neret ad diuinũ tunc diuinus cognosceret een/
tias rez in particulari Amplius. Com. expresse
vij. meth. co. ix. dicit qd nãlis ɔsiderat de prima

Solo. materia vt materia est. ¶ Nisi esset quod vt di
cit lucidissimus Themistius in digressiõe de po
tentia & priuatione materie primo physi. nomẽ
materie relatiue dicitur nã materia est ex quo
fit aliquid vt in existente & vt dicit nomen mate
rie respicit futura sed nomen subiecti respicit
presentia materia enĩz qualitatibus sensibilibus
informata ex materia auctoritate Boethi trãsit
in subiectum nam es ex quo statua fieri põt ma
teria dicitur statue vt autem stat sub forma sta/
tue dicitur subiectuz & ideo bene materia vt mã
teria pertinet ad naturalẽ qz est adhuc materia
forme & dicit adhuc relationẽ ad formam vnde
Comentator in eodẽ. comẽ. ix. vij. metha. paulo
infra declarãs quomodo prima materia cogno
scitur a naturali inquit qd materia cognoscitur
a naturali vt est principiũ transmutationis patet
autem qd ista est consideratio relatiua sed diui

nus est qui solus põt cognoscere materiam sub
rationibus absolutis & transcendentibus dum
ɔsiderat ipsam inquantum ens inquantũ substã
tia et considerat ipsam inquantũ est in potentia
vt dicit ibidem naz potentia & actus sunt de dif
ferẽtijs entis vt pz. ix. metha. tex. co. primi. in na/
turalis ɔsiderat ipsam magis limitate vt est ens
in potentia p transmutationem nam cum mate/
ria sm eẽ reale quod hz extra aĩam cũ habeat
entitatem diminutã & potentialẽ sm quã non po
test p se existere ꝓprius & adequatus conceptus
eius est ille quem hz naturalis licet in relatione
ɔsistat licet entitas materie in sua prima notio/
ne sit ens p se. i. absolutum qz est substantia & sic
pertinet ad diuinũ vt dicit. Com. ij. physi. com.
iiij. & . xxi. & in plerisqz alijs locis. ¶ Sed est du

Diffi/cultas bium de forma an vt a naturali considerat sem/
per relatiue consideretur & videtur per aucto/
ritatẽ philosophi in. ij. physi. tex. com. xxvi: quod
sic. ¶ Amplius est auctoritas. Comẽ. iiij. physi.
com. xvi. scire quidditates vltimoz principioz
est difficile & scire materiam sine forma aut for
mam sine materia est impossibile. ¶ Ex aduer
so autem est auctoritas. Comẽ. vij. prime phie
com. viij. in calce com. vbi inquit & cum induxit
ratiocinationes ex quibus apparet quod mate
ria est magis substantia & dixit sed impossibile
est vt materia sola sit sba: cum opinatur quod in
tentiones separabiles in intellectu scilicet que
non intelliguntur in respectu aliorum: sed que
intelliguntur per se sunt magis substãtie & ideo
existimatur quod forma sit et substãtie eũ sit qui
ditas quã significat diffinitio vbi pz quod forma
est de numero eoz que intelliguntur per se. Et
non in habitudine ad aliud. ¶ Et licet magnus
Alber. hoc derelinquat sub dubio tamen vr mi/

Solo. bi quod idem sit vtriusqz iudicium in hoc quia
forma non ɔsideratur a naturali inquantum sba
nec in quantũ ens vt pz. xij. metha. v. & . vi. com.
sed consideratur vt est principiũ aut terminus
transmutationis & per ɔñs relatiue concipitur
nec diffiniri potest sine materia forma naturalis
vt dicit. Com. ꝑ. de anima. com. xvi. & pz manife
ste in diffinitione anime in qua ponitur corpus
organicũ. ¶ Ad auctoritatem igitur. Com. di/
co quod substantia forme est magis independẽs
quã substantia materie nam materia est pp for
mam & intelligitur pp formam non sic autem
est de forma materia enim est pp formam non
forma pp materiam secũdo. physi. tex. com. xci/
vñ. Auicẽ. v. sue. meth. dicit materia est materia
forme sed non est causa forme licet. Auer. illud
quĩqz concedere videatur vt pz. ꝑ physi. comẽ.
lxxi. & . ij. physi. comen. xxx. & forma dicitur relati
ue ad materiam qz materia dicitur relatiue ad
formam idem enim est iudicium sicut de poten
tia & actu vt pz. ix. metha. tex. com. xiii. nam po
tentia reducitur ad materiam & actus ad formã
vt dicit. com. xii. metha. com. xxvi.

propō xxxvij

¶ Infinitum secundum quod infinitum est ignotum.

Propositio est phylosophi primo posteriorum ⁊ .ij. metha. tex. com. xiii. nota tñ quod infinitum in actu intelligi non potest tñ bene potest infinitum in potentia intelligi nam. Auerr. tertio de anima. tex. comē. xix. vult quod intellectus possibilis in propositione vniuersali intelligit infinita in potētia glosa ista est. Comē. ij. metha. com. xiii. ⁊ xii. metha. com. xiiij. ⁊ li. vide. Com. ij. metha. com. xi. super illis verbis philosophi non est intelligere nō stantem inquit impossibile est nos intelligere lineam infinitam nisi quando accepimus eam finitam ⁊ iterando eam infinicies nam finituʒ infinicies sumptum reddit infinitum isto modo finita vero finicies sumpta reddunt aliquid finitum vt dicit. Arist. in primo posterioꝝ. ¶ Sed *Istātia* est instantia nam intellectus humanus potest habere naturale desiderium ad cognoscendas species omnes numeroꝝ que tñ sunt infinite sʒ desiderium naturale non est ociosum nec est impossibilium igitur sequi videtur qꝺ intellectus potest intelligere infinitum in actu. ¶ Nisi eēt *Solo.* quod scibilium quedam sunt per se ⁊ essentialr̄ ordinata sicut principia ⁊ conclusiones ⁊ in talibus non est processus in infinitū vt testatur philosophus in primo posterioꝝ vbi statuit statum in scibilibus qꝛ ex infinitis non contingit scire vt dicitur in secūdo metha. tex. com. xi. ¶ Alia vero sunt accidentaliter ordinata ita quod vnum non scitur per alterū nec vnū est ratio sciendi alterum ⁊ sic est in numeris in quantum scibiles sunt nam vt sic sunt accidentaliter ordinati qꝛ accidit speciei numeri prioris vt addatur vnitas noua ad hoc quod fiat noua species numeri ⁊ numerus prior non est ratio pp quā scitur aut intelligitur numerus posterior ⁊ in talibus non ꝯtingit scire ex aliquo vltimo aut ex aliquo primo scibili in suo genere ⁊ pp illud omnia alia sciantur qꝛ nullum tale assignari pōt. ¶ Diuini autem in nostra lege propositam propositionem intelligunt veritatem habere de intellectu creato qui finitus est sed fallit de intellectu dei qui *Ratio theol.* infinitus est ⁊ actus sue comprehensionis est infinitus talis enim potest comprehendere infinitum.

propō 38.

¶ Sciētia est necessarioꝝ cognitio

Non intelligitur qꝺ cōditio scientie simplr̄ diffinite in primo posteriorum sit quod sit de obiecto simpliciter necessario sicut notat Scotus in prologo primi sententiarū in questione tertia ista .n. fuit *Scoti oplo in p̄ sent.* imaginatio Platonis pp quā posuit ideas pro saluanda scientia de istis singularibus corruptibilibus vt dicitur in .vii. metha. tex. comē. xx. ⁊ xxii. vnde. Scotus assenciēs illi fundamento de necessitate obiecti pp hoc inquit theologiam quo ad veritates contingentium non esse sciam eo modo quo scire simplr̄ diffinitur in pᵒmo posterioꝝ qꝛ cognoscere contingens vt necessariū non est cognoscere contingens in eo quod contingens sed est scientia eo modo quo loquitur. Arist. de scientia in .vi. ethicorum pro vt videlicet distinguitur contra opinionē qꝛ est habitus quo verum dicimus. ¶ Sed fm hoc sequitur *Imp.* quod. Arist. non sufficienter enumerasset omnes habitus intellectuales nam scientia diffinita in libro posteriorū non est dubium quod sit de habitibus intellectus. ¶ Amplius est ꝯ. Auerr. ibi in. com. qui vult quod scientia de qua agit. Arist. in .vi. ethicorū vt distinguitur contra artē ⁊ alios habitus stat pro scientia speculatiua. ¶ Amplius sufficit quod scibile quod est ipsuʒ quesitum quod postea fit conclusio demonstrationis sit necessarium ita quod in eo sit essentialis ⁊ necessaria habitudo inter pdicatū ⁊ subiectū quesita enim sunt equalia numero hijs que sciuntur vt dicitur in secūdo posteriorum in tali aūt quesito aut queritur propria passio de subiecto aut diffinitio de diffinito manifeste āt patet quod cōclusiones in quibus demonstrātur passiones de subiectis sunt propositiones p se secūdi modi ⁊ per consequēs sunt necessarie conclusiones aūt in quibus demonstratur diffinitio de diffinito vt qñ demonstratur diffinitio materialis p formalem tamq̄ʒ per mediū sunt in primo modo dicendi per se ⁊ per cōsequens ēt tales sunt simplr̄ necessarie. ¶ Pro quo animaduerte qꝺ cognitio de contingentibus duplr̄ haberi potest vno modo fm rationes vniuersales ⁊ sic talis cognitio ad eandem anime partē pertinet ad quā pertinet scientificum que est cognitio necessarioruʒ vt ait. Arist. in .vi. ethicorū Alio modo talis cognitio pōt considerari in particulari ⁊ sic talia sunt variabilia nec sup ea cadit intell'ꝰ nisi mediantibus viribus sensitiuis vnde inter virtutes sensitiuas cogitatiua ponitur que dicitur ratio particularis ⁊ isto modo cadunt cōtingentia sub operatione ⁊ consilio ⁊ sic cognitio talium dicitur esse in potentia anime ratiocinatiua siue consiliatiua ⁊ sic sunt in intellectu particulari qui est virtus hominis cogitatiua ⁊ pōt dici ītellectus practicus in particulari *cognitio de ꝯtingētibus. duplr̄ hr̄i pt* Primū istorū dictorū manifestū est qꝛ non est dubiū qꝺ scientia naturalis est tam respectu corruptibiliū corporū quā ēt respectu sempeternorū nam vt dicit. Arist. iiii. methap. tex. com. xxii. de rebus mobilibus possunt formari propositiones immobilis veritatis ⁊ sempiterne ⁊ ex hoc patet quod pluscq̄ʒ com. male sentit in primo regni com. vij. *error pluscq̄ʒ Com.* qui voluit arteʒ esse in intellectu particulari cū tamen. Arist. vi. ethicorū capite quarto enumeret artem ⁊ prudentiā inter habitus intellectuales quibus anima semp verum dicit patet aūt quod per habitum particularē anima semp nō potest verum dicere. ¶ Amplius. Arist. in fine

primi ethicoꝝ

primi ethicorum separat virtutes intellectuales a moralibus ⁊ inter morales enumerat fortitudinem ⁊ temperantiam: ⁊ inter intellectuales enumerat sapientiam intellectum ⁊ prudentiam modo idem est iudicium de prudentia ⁊ arte quia sicut prudentia est recta ratio agibilium sic ars est recta ratio factibilium ⁊ ideo non recte dixit quod medicina sumpta pro habitu universali non est ars sed est scientia: sed sumpta pro habitu particulari resultante ex illo universali in virtute cogitatiua ⁊ etiam prout est ex assuefactione sic est ars. Et tamen totum oppositum est verum quantum ad medicinam sumptam pro habitu universali quia verum genus eius est ars. Nam ex prohemio methaphysice ars est universaliũ collectio. Sed sciẽtia ꝓprie, put accipitur in sexto ethicorum sumitur pro scientia speculatiua vt dicit Comentator in comento vnde verum genus medicine est ars non scientia vt dicit Comẽtator quinto methaphysice comento. xx. vnde medicina proprie est ars: scientia autem est communiter sumendo nomen scientie non proprie vt bene notauit Galenus ibi qꝺ nomen scientie communiter ⁊ non proprie audire oportet. Nam scientia communiter sumpta diuiditur in theoricam in actiuam ⁊ in factiuam vt patet in sexto prime phylosophie textu comẽti primi scientia autem factiua idem est quod ars. Manifestum est autem quod medicina verissime est ars: sumendo autem medicinam ꝑ habitu particulari in intellectu practico particulari idest in virtute cogitatiua ille habitus non est ars: sed est habitus particularis ex assuefactione agenerat⁹ ⁊ non est ars: sed est habitus experimentalis distinctus ab arte. Nam differentia est inter experimentum ⁊ artem vt patet in prohemio methaphysice fit enim ars cum ex multis experimentalibus conceptionibus vna fit veluti de similibus universalis acceptio. Acceptionem quidem habere quod Callie ⁊ Socrati hac egritudine laborantibus hoc contulit ⁊ ita multis singularium experimenti est quod autem omnibus huiusmodi secundum vnam speciem determinatis hac egritudine laborantibus contulit vt flegmaticis aut colericis aut estu febricitantibus artis est. ¶ Nec valet responsio illorum qui dicunt quod alio modo sumitur ars in prohemio methaphysice ⁊ alio modo in sexto ethycorum. Nam in prohemio methaphysice sumitur ars pro cognitione factibilium in universali ⁊ sic est habitus universalis in intellectu possibili subiectiue existẽs sed in sexto ethicorum sumitur pro habitu particulari in virtute cogitatiua existente. Nam vt supra patuit hoc est contra intentionem Aristotelis ibi qui artem ⁊ prudentiam enumerat inter habitus intellectuales quibus anima semper verum dicit qui sunt habitus universales ⁊ ista est mens Auerroys ibidem ⁊ diui Thome. Nam vt inquit diuus Thomas licet cognitio contingentium in particulari, fit in intellectu practico particulari tamen cognitio istorum in

[Margin: Error aliorũ.]

universalis est in intellectu possibili vnde hec est veritas sine dubio. ¶ Reuertamur igr̃ ⁊ dicamus quod scientia pro tanto dicitur necessariorum pro quanto conclusiones scite sunt vere necessario ⁊ scite per propositiones veras ⁊ necessarias. Nam est habitudo ⁊ dependentia necessaria inter premissas ⁊ cõclusionem scitam per ipsas nam sunt cause vtroqꝫ modo ⁊ in essendo ⁊ in inferendo vt dicit Arist. in primo posteriorum. ¶ Et ex hoc patet Error illorum qui asserunt quod demonstrationes fiunt de existentibus inquantum existunt ⁊ quod ad esse demonstrationis requiritur permanentia sempiterna secundum speciem. Nam licet verum sit secundum physicam considerationem quod species rerum que sunt ad perfectionem vniuersi sint semper in actu quia vniuersum semper est perfectum. Nam licet in regione nostra tempore hyemis non reperiantur rose tamen in alia regione in qua tunc est ver ⁊ temperies reperiuntur rose tamen istud esse actualis existentie accidit demonstrationi inquantum demonstratio est. Nam demonstrationes sunt de vniuersalibus que sunt cognita per intellectum talia autem abstrahunt ab hic ⁊ nunc vnde lucidissimus Themistius primo posteriorum capite. xix. super illo textu Eorum que sepe fiunt vbi Arist. dicit in textu manifestum est autem quod secundum qꝺ huiusmodi sunt semper sunt inquit sed facilis ⁊ absoluta defensio est earum rerum que certis interuallis redire in suos orbes videntur. Forma tantum comunis in demonstrationem venit nec enim de vno aliquo defectu hoc vel illo: qui hac vel illa hora compareat demonstratio accipitur sed de omni quem ex talibus causis prouenire necessarium ⁊ perpetuum est. ¶ Amplius Arist. vii. metha. tex. comen. lv. vult quod de indiuiduis sempiternis vt est Sol ⁊ Luna neqꝫ diffinitio neqꝫ scientia per demonstrationem haberi potest immo iste est vnus de erroribus contingentibus circa vniuersale vt patet primo posterioꝝ in illo cap. Oportet autem non latere ⁊ est qꝺ qñ sub aliquo vniuersali non est nisi vnuꝫ solum singulare intellꝰ opinatur qꝺ propterea que ex natura rei ꝓ est ipsius vniuersalis qꝺ sit ꝓ ipsius singularis cũ nil sit accipere extra ipm vniuersale nisi illud singulare manifestũ est aũt qꝺ si subiectũ demõstrationis requireret actualẽ existentiã ⁊ permanẽtiã sempiternã in effectu cũ nulla sit verior quã illa que est ſm indiuiduũ vt scribit Comẽ. in. ij. de gñatione ⁊ corruptiõe tex. co. lix. vbi dicit qꝺ ens est melius quã nõ ens ⁊ ens veꝝ quã nõ veꝝ ⁊ ens ſm indiuiduũ quã ens ſm speciem. Et. xij. metha. comen. xxvij. scribit qꝺ verus respectus ẽ entis particularis. Accideret igitur ſm illam viam qꝺ singulariũ sempiternoꝝ essent vere diffinitiones ⁊ vere demõstrationes. ¶ Amplius cũ res existens sit aggregatum ꝑ accidẽs quõ igr̃ poterit esse subiectũ demonstrationis ⁊ scientie non video. ¶ Et ex hoc patet etiã error aliorum asserentium scientias mathematicas ideo esse certissimas quia

[Margin: Error Joã. de ganda uo.]

[Margin: Error quorũdam.]

sunt obiectorum necessariorum. Nam manifestum est easdem esse lineas mathematicas et naturales ut dicit Arist. in .ij. physicorum in tex. com. xviij. ¶ Sed ratio vera est quia propositiones formate de ipsis ut abstrahunt a materia sensibili sunt sempiterne veritatis et principia talium demonstrationum innotescunt nobis non per experimentum sed ex noticia terminorum et sunt notiora nobis et nature. Sed principia et propositiones formate de eisdem ut concernunt materiam sensibilem et variabilem sunt vere ut in pluribus et raro contingit quod sint semper vere et innotescunt nobis per experimentum ut patet .vi. ethicorum et sic scientie et demonstrationes mathematice dicuntur aggenerare in anima stantem et firmum habitum quia sunt demonstrationes simpliciter dantes causam et esse. Sed demonstrationes naturales sunt ut in pluribus de numero signorum aut demonstrationes cause tantum rarissime autem sunt que dant causam et esse sicut dicit Comen. in suo prologo super primo physicorum et etiam primo physicorum comen. .ij. et secundo metha. comen. .xvi.

Vera solo.

¶ In conceptis cum materia aliud est quod quid est ab eo cuius est quod quid est.

propo. xxxix.

Nimis vulgata propositio et scribitur in .vij. prime philosophie in tex. co. xli. Scotus autem in .vij. sue metha. in q. xvi. et in .iij. sententiarum distinctione .xxii. et Antonius andree in q. vii. in .vii. metha. ubi querit utrum quodquid est sit idem cum eo cuius est quodquid est volunt quod cum materia dicatur relative ad formam ex .ii. physicorum tex. com. xxvi. Forma autem est duplex. s. forma partis que est altera pars compositi et forma totius exemplum primi ut anima hominis exemplum secundi ut humanitas que est quiditas hominis ita materia sumitur dupliciter primo pro materia partis et ista est altera pars essentialis totius que cum forma constituit unum per se de genere substantie. Alio modo dicitur materia que correspondet forme totius contrahens quiditatem ad esse hoc et hec est proprietas individualis que cum ipsa quiditate specifica constituit ipsum individuum speciei quod est unum ens per se. Et tunc dicunt quod quodquid est ipsius speciei est idem per se primo cum ipsa specie cuius est quodquid est et est ipsius individui per se non primo unde dicunt propositam propositionem veritatem habere de ipsis individuis que sunt concepta cum materia que est differentia individualis quia in talibus non est idem quodquid est cum eo cuius est quodquid per se primo. sed per se secundo nam quodquid est est primo ipsius speciei et est per se non primo ipsius individui et isto modo etiam glosant auctoritatem philosophi in .iii. de anima textu comenti .ix. ubi dicitur quod in quibusdam idem est caro et carni esse in quibusdam autem aliud est caro et carni esse nam semper quodquid est est uniformiter idem cum eo cuius est quodquid est si per se primo per se primo si per se non primo per se non primo. Si secundum quid, et secundum accidens: secundum quid et secundum accidens. Iuxta illud Arist. in .vii. metha. textu comen. xx. singulum enim non videtur aliud a sui met substantia. ¶ Sed ista positio non videtur esse de mente Arist. in .vii. metha. quia intentio eius est in illo loco destruere positionem idearum plato autem propter duo fundamenta precipue conabatur ostendere necessarias esse ideas: Primum quidem erat propter scientiam que debet esse de invariabili et necessario obiecto Secundum autem erat propter generationem saluandam in qua generans debet assimilari genito. Arist. autem primo in illo capitulo quod incipit Utrum autem idem est aut alterum quod quid erat esse ab eo cuius est quodquid erat esse et est tex. comen. xx. usque ad .xxi. destruit illam positionem quantum ad primam causam. In illo autem capitulo quod incipit Eorum autem que fiunt quedam a natura fiunt et est tex. com. xxii. destruit positionem idearum quoad secundam causam: oportet igitur quod Arist. si contradicit in hoc platoni qui ponebat quiditatem hominis in specie separatam a singularibus substantiis ad hoc ut de singularibus habeatur scientia et ad hoc ut saluentur generationes quod Aristoteles inquirat utrum talis quiditas que per diffinitionem exprimitur sit idem cum substantia prima singulari aut sit separata in actu ut asserebat plato et non est querere an diffinitio per se primo sit speciei aut non per se primo de hoc enim non est lis neque aliqua discordia inter Platonem et Aristotelem Nam auctoritate Porphyrii in capitulo de specie individua autem que sunt post specialissima infinita sunt quapropter usque ad specialissima a generalissimis descendentem iubet Plato quiescere descendere autem per media dividentes specificis differentiis. Infinita inquit relinquenda sunt: neque enim eorum posse fieri disciplinam. Et per consequens propter scientiam ostendit Aristoteles non esse necessarias ideas inferendo istam conclusionem quodquid est esse idem cum eo cuius est quod quid est conclusio erit in hoc sensu quod quiditas expressa per diffinitionem non est separata et distincta in actu a substantia prima cuius illa est quiditas unde in fine illius capituli isto modo epilogat quomodo quidem quodquid erat esse idem et quomodo non idem unicuique dictum est. ¶ Et confirmatur nam Comentator septimo methaphysice in comento vigesimo introducens intentionem Aristotelis circa hoc in illo capitulo inquit. Cum declaravit quod quiditates simplices non inveniuntur nisi in substantiis et quod per illas sunt substantie vult hic perscrutari utrum ista substantia que est quiditas et substantia singularis scilicet individuum substantie sint idem ita quod quiditas que est substantia eius sit quiditas singularis et illud singulare est substantia

Scot.

Imp.

re est substantia per istam quiditatem aut quiditas rei sit aliud a re in actu ⁊ subdit immediate Comentator causam istius inquisitionis dicens ⁊ quesiuit hoc propter formas quas dicit plato: quoniam secundum illam opinionē erant quiditates primarum substantiarum alie a primis substantiis: quia sunt prime substantie entes existentes per se. Et isto modo introducit illum textum vnde dicit ⁊ dixit perscrutemur .i. cum sit declaratum quod quiditates sunt substantiarum singularium perscrutemur vtrum substantia que est quiditas ⁊ substantia singularis sunt idem aut non antequam perscrutemur de substantia quam significat diffinitio quid sit ⁊ inspicienti totum illud capitulum ad istam intentionem loquitur Aristoteles ⁊ ista est expositio Comentatoris sine dubio vsqꝫ in finem capituli vñ in calce comenti .xxi. inquit. D.v. Manifestum est igitur quod in rebus primis que dicuntur per se entia essentia cuiuslibet singularium rerū ⁊ omne singulare sunt idem ⁊ vnum ⁊ sunt verba translationis Arabice vbi Comētator inquit idest manifestum est igitur quod quelibet primarum substantiarum est idem cum sua quiditate. Et ita sine dubio phylosophi intentio est ibi quod quiditas que per diffinitionem exprimitur est idem cum singularibus quorum est quiditas. Nam vt inquit Boetius species specialissima est tota quiditas indiuiduorum. ¶ Vnde scire debes quod vt scribit Comen. primo metha. comen. xxvii. ista sensibilia habent duos modos comprehensionis: modum qui non est scientia eorum: sed imaginatio ⁊ modum qui est sciētia eorum: ⁊ sunt intellecta vniuersalia. Iuxta illud Boetij vniuersale est dum intelligitur: ⁊ singulare est dum sentitur. Et ideo secundum sententiam Aristotelis quiditas hominis que per diffinitionem explicatur non est aliud quid a singularibus hominibus quorum est quiditas. ¶ Et tunc melius est dicere iuxta viam antiquorum peripatheticorum quam vbiqꝫ locorum sequitur Comentator quod in conceptis cum materia idest in istis generabilibus ⁊ corruptibilibus aliud est quiditas ⁊ aliud est essentia vnde .iij. de anima comen. ix. super illis verbis textus in quibusdam idem est caro ⁊ carnis esse inquit causa propter quam he due intentiones non inueniuntur in omnibus entibus est qđ quiditas ⁊ essentia in entibus simplicibus est idem verbi gratia quod esse carnis est idem cum carne quia intentio carnis in eis nō est in materia. ¶ Pro quo debes scire quod in rebus compositis ex materia ⁊ forma: ipsa forma est tota quiditas qꝛ ipsa est obiectum intellectus naꝫ vniuersale est obiectum intellectus forma autem est subiectuꝫ vniuersalitatis vt dicit Comen. primo celi comen. xcij. ⁊ idem phylosophus formam appellat rōnem ⁊ quodquid erat esse. Et per oppositum qꝛ prima materia est primo diuersa a forma qꝛ nō est forma nec habens formā ideo vt inquit Comen. xij. metha. comen. xiiij. non habet aliquam intentionem alicuius vniuersalis intellectaꝫ ab

Opi. Auer.

ea ⁊ ideo secundum se ignota est vt dicit Arist. in .vij. prime phylosophie tex. com. xxxv. ⁊ propter hoc non est quiditas nec pars quiditatis tamen bene materia prima est quedam essentia alia ab essentia forme sicut dicit Comen. primo celi comen. xcij. ⁊ .viij. metha. com. viij. ⁊ .ij. physicorum tex. comē. iij. ⁊ ibidem comen. xij. ⁊ isto modo materia est pars essentie substantie composite vnde materia ⁊ forma sunt partes essentiales substantie ꝯposite ⁊ appellantur ab Auerroe partes secundum qualitatem vt patet primo physicorum comen. v. Et hoc dicit expresse Comen. vii metha. comen. xxxiiii. inquit enim declarādo quomodo materia se habet respectu substantie composite: si igitur hoc nomen substātia dicitur simpliciter de materia substantie cōposite ex materia ⁊ forma ⁊ de forma eius ⁊ de composito tunc forma substantie dicetur esse substantia rei: cum ipsa declarat essentiam eius: materia vero dicitur secundum considerationem ad substantiam compositam ex materia ⁊ forma esse pars substantie: secundum considerationem vero ad substantiam declarantem essentiam rei non dicitur esse pars substantie sed esse apparens deferens formam in suam diffinitionem illud igitur quod diuersificat essentiam a quiditate in substantiis compositis ex materia ⁊ forma est materia sicut vides ⁊ quia in causis precisis ⁊ adequatis sicut affirmatio est causa affirmationis sic negatio est causa negationis vt patet ex primo posteriorum inde prouenit quod in substantiis abstractis a materia quiditas ⁊ essentia sunt idem. ¶ Sed cōtra istam opinionem Scotus argumentatur in vii metha. questione xvi auctoritatibus ⁊ rationibus nam. Aristoteles vii metha. tex. comen. xxxiii. incisio non pertinet ad diffinitionem: sed que sillabe ad eam que est elementorum sed elementa pertinent ad materiam quasi dicat si sillaba diffiniatur per elementa ex quibus componitur elementa autem respectu sillabarum reducuntur ad genus cause materialis vt patet secundo physicorum. tex. coment. xxxi. ⁊ ita videt qđ materia sit de quiditate diffiniti. ¶ Itē ibidem si anima non est animal tunc dicendum quod anima non est tota quiditas ita enim intelligit solutionem. ¶ Item contra Platonem parabola Platonis non bene se habet quia non est simile de circulo ⁊ homine superfluum est enim auferre materiam a quiditate rerum quia quedam sunt hoc in hoc idest forma in materia sicut in naturalibus. ¶ Iteꝫ viii methaphysice textu comenti vi laudat illos qui in diffinitionibus ponunt tam materiam quam formam ⁊c. ¶ Item ibidem textu comē. ix. habet quod omnis diffinitio habet quid ⁊ quale ⁊ oportet hoc esse vt materiam illud vero vt formam nisi ergo materia pertineret ad quiditatem non haberet contra Platonem quod idea non est diffinibilis qꝛ est sola forma ergo quod diffinitur vere hꝫ mām ⁊ formā ⁊ vtrūqꝫ pertinet ad diffinitionē. ¶ Itē vii. met. te. co. xxxiii rō ois ptes hꝫ

Rōnes Scoti contra Auer. opinionem.

⁊ sicut partes rationis ad rationem sic partes
rei ad rem: sicut ergo omnes ptes rei exprimūt
totā rem ita omnes partes rationis totam ratio
nem rei. ¶ Item ibidem tex. com. iiii. quando
cognoscitur vnumquodque quid ipsum sit: sed
impossibile est cognoscere perfecte rem non co
gnita materia eius. Ergo forma non est tota qui
ditas eius qd̄ hʒ materia ⁊ pbatio minoris phy
losophus. ij. metha. tex. co. xiij. si species causarū
essent infinite nihil esset cognoscibile qꝛ infinita
non possunt cognosci: ergo ad cognitionem rei
perfecte oportet cognoscere oēs cās. ¶ Item
vij. metha. tex. co. xi. ibi de materiali aut substā
tia hoc idem plane colligitur ¶ Preterea sub
stantia hʒ diffinitionem simplr nō ex additione
vt pʒ. vij. metha. tex. co. xvij. ergo qdquid ponit
in diffinitione substantie pertinet ad quiditatem
ipsius sed. vi. metha. tex. co. ij. in diffinitione rei
materialis dʒ poni materia ⁊ si non esset de rōe
diffinitionis diffinitio esset ex additione. ¶ Itē
qdqd est est illius qd̄ est pmo ens ⁊ cuius est p
esse: sed qd̄ primo est: est ꝯpositum nam. vij. me
tha. tex. co. iij. vbi distinguit substātiam dicit qd̄
substantia ꝯposita est simplr hoc aliquid ⁊ sepa
rabile primo p se existens si ergo hoc veruʒ est
Ergo quodquid est est ꝯpositi ex materia ⁊ for
ma hec Scotus ⁊ sequaces ꝯtra Auer. ¶ Pro
defensione tn̄ veritatis animaduerte qd̄ vt su
pra dictum est refert multum apud peripathe
ticos dicere aliqd esse essentiam alicuius rei ⁊
dicere illud eē illius rei qditatē in gn̄abilibus ⁊
corruptibilibus vnde Comen. in. vii. metha. in
co. xxi. inquit soluendo questionē sophistarū que
rentium vtrum quiditas hominis sit eadem cū
homine aut aliud ab homine inquit ⁊ solutio est
qm̄ quiditas hominis est homo vno modo ⁊ nō
est homo alio modo ⁊ est forma hominis. Et nō
est homo qui est congregatus ex prima mate
ria ⁊ forma. Unde sumendo hominem pro ho
minis quiditate forma hominis est homo sed
sumēdo hominem pro essentia illa que est quid
ꝯgregatum seu ꝯpositum ex materia ⁊ forma sic
quiditas hominis non est homo. Et aduerte vl
terius qd̄ lʒ fm Comentatorem materia non sit
pars quiditatis tn̄ dʒ poni in diffinitione substā
tie ꝯposite ex materia ⁊ forma physicus. n. diffi
nit p materiam ⁊ dialecticus p formam vt dicit
Arist. in p de aīa in tex. co. xvi. vbi Comen in co
mento hʒ qui in diffinitionibus ponit materiam
⁊ dimittit formam diminute accipit sed q ponit
formam ⁊ dimittit materiam vr̄ dimittere ali
quod non necessarium sed non est ita qꝛ forma
dʒ accipi in diffinitionibus fm dispositiones in
quibus existit. ¶ Nec vʒ rō aducta p Scotum
qꝛ tunc diffinitio substantie composite esset per
additamentum qꝛ materia non est de quiditate
qꝛ reflecto argumentum certum est qd̄ corpus
non est de quiditate anime ⁊ tn̄ ponitur in diffi
nitione quiditatiua anime qꝛ Arist. ii. de anima
tex. com. v. diffinit animam dicens qd̄ anima est
actus corporis organici habentis vitam in potē
tia sed dicimus non illam diffinitionem cum sit

**Defen
sio Aue
roys.**

substantie nō esse ex additione lʒ detur p aliqd
qd̄ non sit de quiditate diffiniti tn̄ est necessariū
pro completo intellectu eius qꝛ forma dr̄ relatī
ue ad materiam vt a naturali consideratur ⁊ idō
est diffinibilis per illam sed qꝛ ex materia ⁊ for
ma fit vnum per se ⁊ sunt eiusdem generis ideo
quoties forma diffinitur per materiam aut ma
teria per formam non dicuntur iste diffinitiones
esse ex additione. Sed diffinitiones accidentium
copulatoꝝ que dant per ꝓpria subiecta sunt ex
additione qꝛ subiectum est in alio genere ⁊ qꝛ
ex subiecto ⁊ accidente non fit p se vnum ⁊ hoc
est qd̄ pulcre notauit Comen. in. vii. prime phy
losophie in com. xvii. inquit. n. qd̄ talia acciden
tia aut non habent quiditatem veram ⁊ diffini
tionem veram aut si habent. habent alio modo
⁊ secundario ⁊ hoc est ita qm̄ subiecta talium ac
cidentium non sunt sicut genera differentiarum
sunt enim diuersa fm genus ⁊ fm naturam qd̄
non contingit in genere ⁊ differentia. Ergo
illud quod congregatur ex eis ⁊ ex subiecto
est vnum in actu sicut illud quod congregatur
ex genere ⁊ differētia ⁊ ita ēt est de materia cū
forma si bn̄ aduertis ¶ Preterea reflecto ar
gumentū adductū ex. vij. metb. tex. co. xi. ⁊. xii.
Nam ibi expresse colligit qd̄ in diffinitione sub
stantie materialis habētis omnes causas debēt
poni omnes cause ita quod efficiēs ⁊ finis vltra
materiam ⁊ formam sed per te efficiens ⁊ finis
non sunt de quiditate qꝛ sunt cause extrinsece:
ergo tales diffinitiones sunt ex additiōe vbi da
tur ibi exemplum de homine qui hʒ quatuor ge
nera causarū ⁊ ille est locus clarus contra Bur
leum ⁊ sequaces qui volunt quod ad habēdam
cognitionem perfectam simpliciter per diffini
tionem non oportet cognoscere omnes causas
sed solum causas intrinsecas cum tamen idem
dicatur esse iuditium de cognitione complexa
habita per demonstrationem ⁊ per diffinitionē
nam omnis diffinitio aut est demonstrationis
principium aut est demonstrationis conclusio
aut est solo situ variata a demonstratione vt dici
tur in libro posteriorum analeticorum quia igit
non distinxerunt scotiste inter essentiam ⁊ quidi
tatem ideo deuenerunt ad hoc ⁊ ita ad omnia
argumenta probantia quod in diffinitione sub
stantie composite ex materia ⁊ forma debet po
ni forma ⁊ materia concedenda sunt tamen ma
teria non ponitur quia sit pars quiditatis sed
ponitur in diffinitione tamquam vehiculum
deferens quiditatem que est forma quia ista vt
a naturali consideratur in quadam relatione
consistunt vnde Comentator in. iiii. physicorum
comen. xvi. inquit quod scire quiditates vltimo
rum principiorum difficile est ⁊ scire materiam
sine forma aut formam sine materia impossibi
le ⁊ sic etiam Comentator bene concedit quod
illa que diffiniuntur vere sunt composite substā
tie vt patet. vii. metha. comen. xl. Et concedit
quod diffinitio substantie composite est compo
sita ex materia ⁊ forma vnde. vii. metb. xxxvii.
homo in cōi diffinitur per carnes ⁊ ossa in cōi
tamen alia

tamē alia rōne ponitur materia ⁊ alia forma vt ex dictis patet ⁊ ita ēt patet quō anima non est animal vno modo ⁊ tñ alio modo aīal ipsa aīa dici pōt. Reuocemus igitur sermones eo vnde diuertimus ⁊ dicamus qđ in cōceptis cum materia aliud est quodquid est ab eo cuius est qđ quid est idest aliud est quiditas ⁊ indiuiduum seu aliud est essentia aliud quiditas l abstractis aūt a materia idē sunt quiditas ⁊ essentia ⁊ presertim in prima intelligentia sicut statim dicam in sequenti theoremate.

Propō. xl.

¶ In prima forma essentia eius est quiditas eius alie autem forme diuersantur in quiditate ⁊ essentia quo quomodo

Propositio est Comē. Auerroys. iij. đ anima in solutione. iij. q. in comen. v. ⁊ in libro de structio destructionum in disputatione. vi. in solutione. vi. dubij vbi inquit quod prima eā est quiditas absoluta: ⁊ oīa alia a predicta quiditate quiditatē hñt: ¶ Pro cuius intellectione animaduerte vnum qđ scribit Auerr. in preallegato loco. iij. de anima qđ sicut esse sensibile diuiditur in materiam ⁊ formam sic esse intelligibile diuiditur in aliquid consimile materie ⁊ in aliquod consimile forme. Nam vt supra notaui tibi ista sunt duo extrema latitudinis entium prima forma ⁊ prima materia. Et sicut prima forma que est deus gloriosus retinet supremum gradum in genere actus: sic prima materia retinet supremum gradum in genere potentie. Nam vt scribit Comē. in fine libri de substantia orbis potentia hꝫ gradus ⁊ materia hꝫ gradus ꝗ actus ⁊ potentia sunt differentie opposite vt patet nono prime phylosophie tex. co. primi sic ēt actus hꝫ gradus ⁊ forma hꝫ gradus Unde sicut materia est substantia que est in pura potentia qꝛ non est actus nec habens actum qꝛ non est forma nec formatum sic prima forma est purus actus ita qđ nō est potentia nec habēs potentiam: loquor aūt de potentia que passiua ē ⁊ attestatur materie ⁊ imperfectioni: vñ Comē. in nono prime phylosophie comen. ij. inquit qđ sicut in diffinitione cuiuslibet potentie passiue sumitur diffinitio potentie passiue prime materie: sic in diffinitione cuiuslibet potentie actiue sumitur diffinitio actionis pme forme ista. n. sunt duo extrema iuxta illud ēt beati Augustini in. xij. libro ꝯfessionum duo dñe fecisti vnum prope te ⁊ aliud ꝓpe nihil necesse est aūt qđ oīa media inter purum actum ⁊ puram potentiā participēt naturam extremoꝝ ⁊ qđ sint ꝯposita ex actu ⁊ potentia sed diuersis modis sicut diuersa est natura istoꝝ medioꝝ nam distātie entium sunt valde diuerse vt asserit Comen. in ij. celi ⁊ mundi in comen. lxiij. vnde in oībus intelligentijs citra primam est aliquid simile materie ⁊ hoc est potentia que dicit priuationem alicuius actualitatis ⁊ perfectionis. Nulla. n. intelligentia preter primam ꝯtinet totam perfectionem possibilem reperiri in habitu entis lꝫ quelibet ꝯtineat tātā quanta est sibi ꝯpetens qꝛ in eternis non differt posse ab esse sm phylosophos: ideo dicit Com. v. metb. in cap. de perfecto qđ solum primū principium qđ est deus gloriosus est ens simplr perfectum qꝛ nulla perfectio sibi deficit nec vt tale ens nec vt simplr ens: sed alie intelligentie sunt entia perfecta in genere qꝛ vna queqꝫ hꝫ tñ de perfectione ꝓut natura sua est capax. Et lꝫ intelligentia saturni vt talis oēm perfectionem quā potuit ꝯsequi in ꝓpria forma ab eterno habuerit ⁊ vt sic dicaꝭ esse pfecta rōe qua talis: si tñ ꝯsiderata fuerit vt ens reperiꝭ priuata aliquo gradu perfectionis lꝫ. n. sit perfecta in suo ꝓprio genere non tñ est perfectissimum ens qꝛ non hꝫ tātam perfectionem quantam hꝫ prima a qua dependet ⁊ sic in suo esse inuenitur ꝯposita ex actu ⁊ potentia non tāquam ex positiuo ⁊ positiuo sꝫ tāquam ex positiuo ⁊ priuatiuo sicut bene dixit in hoc Henricus de gandauo in qbusdam qōnibus formatis ab ipō de simplicitate dei ⁊ in quolibetis: quolibeto iiij. q. xvi. ⁊ post ipm Scotus in. viii distinctione primi. q. ii. vnde talis potētia in abstractis inuenta non dicit aliqd reale qꝛ nihil in eis est vere possibile vt dicit Comen. in. ii celi ⁊ mundi comen. xxxiiii. Nā possibile in eternis est necessarium ⁊ hoc fuit ēt de mente phylosophi in nono pme phylosophie tex. co. xvii. vbi hꝫ est aūt nihil potētia sempiternum: sed ista potentia est logica ⁊ est ens rōnis qꝛ dicit solā non repugnātiam qꝛ intelligentie saturni inquantū ens non repugnat qđ sit pfectior quā est sicut dicimus qđ talpa inquantū animal pōt videre cū tñ talis potentia in talpa nihil reale ponat sed solā nō repugnantiam ⁊ est potētia talis logica ꝗ nihil aliud est quā respectus qdam causatus a rōne ex nō repugnantia terminoꝝ inquantū nō repugnant: vnde non posuerunt phylosophi aliquam realem compositionem in talibus intelligentijs nisi forte in aīa intellectiua pp ipsam esse vltimam in genere abstractoꝝ vt testaꝭ Comen. in. iii. de aīa in com. xix. ⁊ xii. metb. comē. xvii. ⁊ vꝭ esse sīia Arist. in. iii. de aīa fine dubio l tex. co. xvii. vbi vult qđ in oī natura l qua ē vnū qđ est oīa fieri opertet esse alteꝝ qđ est oīa facere. ¶ Et aduerte ex hoc qđ potētia illa que inueniꝭ in alijs intelligentijs citra primā nō est potentia illa que cum actu diuidit ens inquantum ens vt subtiliter deduci pōt nam certum est qđ ens qđ diuidiꝭ in. ix. metb. p potētiam ⁊ actum est ens extra aīam nam Arist. in fine sexti prime phylosophie abiecit a ꝯsideratione diuini ens p accidens qꝛ nō hꝫ cām terminatam: ⁊ ens in aīa qꝛ est ens diminutum ⁊ p ꝯñs ens sm se ⁊ extra aīam retinuit qđ diuisit p tres primas diuisiōes vꝫ in substantiam ⁊ accidēs ⁊ de ista pertractat in. vii. ⁊ in viii. prime phylosophie. Et secūda diuisio fuit p potentiā ⁊ actum ⁊ hanc ꝓsequutus est in. ix prime phylosophie: ⁊ tertia diuisio ē p vnū ⁊ multa ⁊ istā ꝓseqꝭ in. x. pme phylosophie

Henri de gādauo scotus

Oplo a hor.

possibile: ¶ Dicūt qdā qd̄ intelligitur vel quo
ad substantiam vel quo ad accidentia vnde cō/
posita generabilia sunt noua quo ad substantias
⁊ quo accidentia. Composita aūt eterna sunt no
ua quo ad accidētia tantum. vnde dicunt qd̄ in
corporibus celestibus in quibus est aliqua com
positio est nouitas quo ad accidentia sic et̄ in ani
ma intellectiua in qua est compositio ex intelle/
ctu agente ⁊ possibili est nouitas quo ad intelle
ctionē: ¶ Sed ista positio nisi aliud dicat stare
non pōt qꝛ vt supra patuit in alijs intelligentijs
citra primam ⁊ citra animam intellectiuam est
aliqua compositio ex potentia ⁊ actu ⁊ tamē in
talibus nulla penitus est nouitas nec quo ad sub
stantiam hoc clarum est: nec quo ad accidentia
qꝛ in talibus nullum accidens est vt scribit Co
mē. xij. meth. com. xxv. ¶ Joānes aūt de ganda
uo dixit qn̄qꝫ glosando nouitatem pro dependē
tia ita quod omne compositum est nouum idest
est dependēs Sed hoc est abuti vocabulis nam
potest esse depēdentia sine nouitate vt patet ex
ii. capite de substantia orbis ⁊ primo metheoro
rum ad principiuꝫ vbi dicit phylosophus quod
oportet mundum istum inferiorem superioribus
lationibus esse cōtinuum vt omnis eius virtus
inde gubernetur ⁊. xii. prime phylosophie tex.
co. xxxviii. loquens de deo inquit ex tali princi
pio celū ⁊ natura depēdet. ¶ Amplius illa glo
sa non est ad mentem nec ad propositum Comē
tatoris ibi vt declaraui ⁊ sicut cuilibet speculāti
patere pōt ¶ Amplius Comentator dicit oē cō
positum esse possibile vbi aliquando dicit omne
compositum nouum esse nunq̄ꝫ autem dixit cō/
positum sumi pro dependēte lꝫ verum sit omne
compositum dependere a principijs componen
tibus. ¶ Moderni autem declarantes hoc in
disputatione tertia in libro destructionum in so/
lutione. xix. dubij inuenerūt duas vias Prima
via est quod duplex est vniuersale vꝫ per essen
tiam sicut est intellectus agens ⁊ quelibet ab/
stracta substantia qꝛ talia nō sunt abstracta a ma
teria qꝛ mens auferat ea a materia ⁊ a cōditio
nibus materie aliud vero est vniuersale parti/
cipatiue sicut sunt forme reruꝫ naturalium que
fm̄ esse sunt singulares attamen participando
lumen intellectus agentis sunt fm̄ modum vni/
uersalia separata ab hic ⁊ nunc ⁊ reliquis con/
ditionibus materie ⁊ tunc dicunt quod vniuer/
sale participatiue est minus abstractum quā vni
uersale per essentiam qꝛ suam abstractionē non
hꝫ nisi ab vniuersali per essentiam constat autē
quod tale vniuersale participatiue in nullo pōt
esse subiecto nec vniuersali nec particulari nisi
eo modo quo cognitum est in cognoscēte ⁊ ideo
multo magis oportet dicere qd̄ intellectus agēs
non vnitur possibili subiectiue sicut forma mate
rie: sicut vniuersalia fm̄ modum. s. materialia
non possunt vniri ei nec alicui subiectiue ppter
eorum vniuersalitatem ⁊ abstractionē quaꝫ habēt
ab itellu agēte ⁊ sic asserūt apparere peccatū Joā
nis asserentis animam intellectiuam compositā
esse ex intellectu agente ⁊ possibili ⁊ ideo dicūt

Impu.

po. Jo annis.

Impu

Modernorum positio.

quod omne compositum est particulare ex actu
particulari ⁊ potētia indiuidua ⁊ ideo omne ta
le est nouū generabile ⁊ corruptibile Potuisset
confirmare hoc satis ad propositum p auctori/
tatem Auer. xii. methā. comē. xvij. vbi scribit ⁊
ideo intellectus de intelligentia agente ⁊ eius
loco ⁊ prosperitate eius ex ipsa que est potētia
est quasi locus huius intellectus non quasi ma/
teria ¶ Sed ista prima via stare non pōt quia.
Com. in. iii. de aīa com. xiiii. inquit quod ista no
mina potentia ⁊ receptio ⁊ perfectio modo equi
uoco dicuntur in abstractis ⁊ in rebus mate/
rialibus diuersitas enim istius intentionis. s. re
ceptionis que est in intellectu a receptione que
est in rebus materialibus res est ad quā ducit
ratio vñ non est opinandum quod ipsa materia
est causa receptionis sed causa receptionis trās/
mutabilis ⁊ est receptio huius singularis causa
aūt receptionis simpliciter est ista natura ⁊ ex
hoc modo fuit possibile quod corpora celestia re
ciperent formas abstractas ⁊ intelligerent eas
⁊ fuit possibile vt intelligentie abstracte perfi/
cerētur p se ad inuicem ⁊ si nō non esset possibi
le vt illic intelligeretur recipiens ⁊ receptibile
vnde quod est liberatum ab hac natura est pmū
intelligēs. ¶ Amplius. ij. celi com. iii. inquit lo
quens de corpore celesti ⁊ forma eius recipiens
aūt istam formam qd̄ adunatur cū ea est corpus
celeste incorruptibile ad quod sequuntur dimen
siones corporales ⁊ alia accidentia que in eo in
ueniūtur ⁊ ideo l eo forma ⁊ formatum sunt idē
numero sed fm̄ dispositionem magis diminutā
quā sit adunatio recipientis ⁊ recepti in forma
abstracta ⁊ causa istius adunationis inter istaꝫ
formam ⁊ suam materiaꝫ est qꝛ non coheret sue
materie mediantibus dimensionibus sicut for/
me generabiles ⁊ corruptibiles ex quibus v̄bis
clare colligitur quod licet in intelligentiis non
sit receptio que sit per materiaꝫ que est causa re
ceptionis signate sicut est materia rerum sen/
sibilium est tamen ibi receptio que sit per intel/
lectum possibilem qui est materia intelligibiliū
nam vt scribit. com tertio de anima. comē. v. in
solutione. iii. q. sicut esse sensibile diuiditur in duo
videlicet in materiam ⁊ formam sic esse intelli/
gibile diuiditur in duo videlicet in aliquid simi
le materie ⁊ in aliquid simile forme ⁊ c. ⁊ vt inquit.
Com. illa adunatio est longe perfectior quam sit
illa q̄ est inter orbē ⁊ ipsam intelligentiā qꝛ ma/
ior vnitas resultat ex compositione qua vnus in
tellectus inferior recepit superiorem quā sit il/
la in qua celum recipit intelligentiam maior n.
est affinitas intellectus cum intellectu ⁊ rei in/
corporee cum re incorporea quam corporis cuꝫ
intellectu ⁊ ad auctoritatem. Auerr. xii. metha.
com. xvii. dico quod pro quanto intellectus possi
bilis non recepit agentem sicut materia que est
hic recipit formam rectius dicitur locus quam
materia nam forma que est hic educitur de po
tentia materie ⁊ est constituta in esse p materiā
qꝛ coheret materie mediantibus dimensioni/
bus interminatis ⁊ recipitur p pūs signate que

Impu prime vie.

tamē non sunt in receptione intellectus possibi lis respectu intellectus agentis ⁊ sic quo ad hoc recetius dicitur locus quā materia tamen intelle ctus possibilis bene recipit intellectum agenteꝫ sicut perfectibile recepit suam perfectionem ⁊ ex tali adunatione resultat verius vnum quam ex materia ⁊ forma in omni .n. compositione de uenire opꝫ ad aliquā vnitatem.

Secū/ da mo derno ruꝫ ex positio

¶ Secūda expositio eius est quā dicunt esse dementie philoso phi in .xij. metha. nam dē factum ⁊ cāum fit ⁊ causatur fm modum sui eē Effectus .n. non pul lulat nisi sicut est possibilis in natura entis in hoc enim differt simplex a composito qꝛ simplex sta tim est id quod est vt pꝫ in fine .vij. metha. ꝯpo sitū autem habet esse in vnione partiū ⁊ colliga tione inuiceꝫ ⁊ ideo opꝫ quod modus sui esse sit fm colligationem eaꝝ inuicem ideo cāns ꝯpositum debet colligare partes inuicem aliter factio eius nō differret a factiōe rei simplicis modo ap paret quod non ligantur nisi illa que in sui natu ra non sunt ligata ⁊ vnita quoniam aliter agens esset ociosum ergo opꝫ quod natura partiū sit non de se in colligatione cōsistens modo partes que in suis naturis non consistunt in colligatione eaꝝ sine dubio possunt esse in opposito colliga/ tionis .s. sub diuisione ⁊ separatione ⁊ ex hys se/ quitur qđ omne compositum est solubile in sui natura qm̄ partes eius sunt solubiles ⁊ in suis naturis non consistens in colligatione ⁊ tunc for mā rationem in forma sic omne ꝯpositum colli gatum ex partibus in quaꝝ natura non est colli gatio ⁊ ꝯpositio est solubile ⁊ colligabile oē ꝯpo situm tam vniuersaliter quā particulariter ē cō positum ex partibus in quaꝝ natura non est col ligatio ⁊ ꝯpositio ergo oē ꝯpositum est solubile ⁊ colligabile tunc vltra omne compositum colli gabile ⁊ solubile est generabile ⁊ corruptibile ⁊ est manifestum per se omne compositum est sol lubile ⁊ colligabile vt dictū est ergo omne com/ positum simplr est nouū generabile ⁊ corrupti/ bile ideo omne ꝯpositum est nouū vt dicūt ⁊ est via firmissima ⁊ demostratiua test. Arist. in pre dicto loco ⁊ resumentes suam opinionē dicunt quod omne ꝯpositum ex diuersis rebus est sine dubio nouū verum ꝯpositum est duobus modis ¶ Quoddā ex diuersis rebus realiter distinctis ¶ Quoddā vero ex perfectione ⁊ priuatione qua dam maioris perfectionis sicut reperitur in oī bus citra primā tunc dicunt quod omne ꝯpositū est dependens ⁊ hꝫ cām ⁊ hec est vniuersalis tā in ꝯposito primo modo quā in ꝯposito secundo modo sed loquendo de composito primo modo omne ꝯpositū est nouū simpliciter ⁊ ad argumē tuꝫ de anima intellectiua dicit se dixisse in libro de intellectu quod in ea nulla est compositio ni/ si secūdo modo non primo modo nam intelle/ ctus agens ⁊ possibilis non sunt due res sꝫ due

Imp. secun/ de ex/ positio nis.

opationes. ¶ Sed ista secūda via tanto magis increpanda occurrit quanto quod errorem quē in se continet ascribit Arist. Nos enim nō descē dimus in contradicendo sermonibus istius viri nisi pp amorē veritatis sicut philosophum de/ cet nam multos tempore meo scripta istius ho/ nimis in graues errores ⁊ manifestissimos de/ truserunt fuit enim studiū est in contradicendo partibus antiquis ⁊ scribere quid quid imbue/ camvenerit iuxta illud. Arist. in .ꝑ. de generatio ne ⁊ corruptione .tex. com. vij. Qui autē ex mul/ tis sermonibus indecti existentium entis intuē tes ⁊ ad pauca respicientes de facili enunciant Dicimus nos quod Arist. ibi argumentatur cō tra antiquos ponentes entia mathematica sepa rata fm esse a sensibilibus ⁊ inquit quod impossibi le est tales naturas separatas esse a sensibilibus si .n. erūt separata solida preter sensibilia ab hys altera ⁊ priora sensibilibus palam ⁊ preter sup ficies alteras necessarium est separatas superfi cies ⁊ punta ⁊ lineas eiusdem enim rationis si aūt hec palam preter solidi mathematici super ficies ⁊ lineas alie separate priora enim compo sitis sunt incomposita ⁊ cetera que sequūtur vsꝫ ad imaginationem antiquoꝝ ponentium mathe matica corpora separata fm eē a sensibilibus se quuntur illa inconuenientia sed non fuit inten/ tio Arist. fm mentē propriam qđ generationes naturales fiant illo modo sicut fingit iste bonus vir quod agens naturale colliget partes quaꝝ natura consistit in non colligatione hec .n. est im maginari quod generationes substantiales ab agente naturali proficiscantur quēadmodū gn̄a tiones rerū artificialiū fiunt ab artifice vbi vna tabula in arte nauifactiua que erāt separa ab altera colligatur cum altera tabula mediante clauo ⁊ ista imaginatio est vana nā materia pri ma cum sit ens in pura potentia non inuenit in esse quod habet extra animam separata a forma vnde Com. iij. celi ⁊ mūdi .com. xxix. inquit ens in potentia non inuenitur nisi in ente in actu ⁊ si separaretur esset ens ⁊ differentia inter esse in potentia ⁊ non esse est qꝛ non esse nō est in actu ens neqꝫ in aliquo in actu non distincto ab eo ⁊ hoc intendimus in hoc loco cum diximus de prima materia quod non est ens in actu ⁊ ē ens in ente in actu non distincto ab eo similr ēt for ma materialis fm suam rationem non inuenit separata a materia .qꝛ separatio eius a materia est eius corruptio vnde .Com. iij. celi .com. xxxi. ostendens differentiam inter elementa que sunt corpora ex qbus constāt mixta inter ⁊ elemēta que non sunt corpora vt prima materia ⁊ forma inquit ⁊ debes scire quod elementa hec de qui/ bus perscrutatur sunt alia ab vniuersalibus de quibus pscrutatus fuit in .ꝑ. physi. illic enim de clarauit elementa vniuersalia corpoꝝ simpliciū ⁊ compositorū .s. primam materiam ⁊ formam: hic aūt declarare intendit elementa corpoꝝ cō/ positorum tm̄: que equiuoce dicuntur elemēta cum illis quoniā cū cōpositum diuiditur nō exi stunt in actu forma enim corrumpitur ⁊ mate/ ria induit aliam formam amplius. Com. xv. di/ uinoꝝ com. xviij. inquit agens non congregat inter duo in rei veritate sed est extrahens illud quod est in potētia ad actū ⁊ quasi congregat inter potentiam ⁊ actū scilicet inter materiam ⁊ formam fm

⁊ formam ſm quod extrahit potentia ad actū non destruendo subiectum, recipiens potentiā ⁊ tunc efficiuntur in compositio duo .s. materia ⁊ forma vnde intentio. Arist. contra Platoné .vij. metha. tex com .xxiij. ⁊ infra est quod illud quod per se generatur ⁊ per se fit est sinolon .i. simul totum videlicet compositū ⁊ materia ⁊ forma nō generātur nec fiunt nisi per accidēs vñ. Com. ibidem. comen. xxvi. super illis verbis in textu ⁊ hoc non est aliud inquit idest ⁊ non facit aliqđ vnum in aliquo .v. g. formam in subiecto qm̄ manifestum est quod si facit facit ex alio aliud nō aliud in alio facit enim ex materia formatū nō in materia formam non fuit igitur opinio Ari. quod generatio naturalis fiat ab agente naturali qꝛ colligat naturas quaꝝ ratio consistit in esse non ligato ⁊ quaꝝ ratio consistit in esse separato ⁊ dissoluto qꝛ hoc facit credere generationes naturales assimilari artificialibus quod est maximum inconueniens vnde. Com. xij. metha. com. ij. super illis verbis. tex. ⁊ enim si totum quoddam omne substantia est prima pars ⁊ si eo qđ est ꝯsequenter ⁊ ita primū sb̄a deinde qualitas aut quantitas recitans expositionem Themistij inquit sed ipse intellexit de vniuerso tres modos aut vniuersum compositum ex partibus consimilibus adunatis ad inuicem aut contangentibus se vt corpora artificialia aut segregatis vt pars ciuitatis ⁊ exercitus ⁊ reprehendens ipm̄ in hac expositione inquit ⁊ hec additio est superflua nullus enim existimat quod ptes entis que sunt decem predicamenta sint contangentes se aut segregate in locoꝝ ita ego dico quod nullus peripatheticoꝝ imaginatur quod gñatio nālis ab agente naturali fit quia materia ⁊ forma que sunt solute ligentur ⁊ copulentur ad inuicem nullis enim est ligatura nullum gluten nullum deniqꝫ vinculum inter materiam ⁊ formā nam vt scribit. Arist. viij. metha. tex. com. xv. ideo ex materia ⁊ forma fit per se vnum qꝛ illud est potētia ⁊ hoc est actus ⁊ huius nulla est ratio intrīsica grationibus intrinsecis istoꝝ simplicium vñ vt ꝯcludit quere nulla alia causa nisi vt quasi mouens ex potentia ad actū. ¶ Amplius in eo qđ dicit quod oē ꝯpositum ex diuersis rebus ē simpliciter nouum falsum est nam ſm. Auer. in principio libri đ substātia orbis corpora celestia sunt composita ex duabus naturis videlicet ex natura agente motum ⁊ ex natura recipiente motum sicut corpora gñabilia ⁊ corruptibilia componuntur ⁊ tñ corpora celestia non sunt simpliciter noua. ¶ Amplius quod dicit de aīa intellectiua quod non sit vera composita ex duabus substantijs realiter distinctis falsum est ⁊ cōtra Arist. ⁊ Com. tertio de aīa com. xvij. vbi volunt quod in oī natura sunt tria .s. agēs ⁊ patiēs ⁊ factum ⁊ com. xij metha. com. xviij. expresse dicit vbi recitauit opinionem. Alexandri ⁊ Themistij de intellectu agente mālī ⁊ intellectu in habitu nos aūt iam perscrutati sumus de istis duabus opinionibus in libro de anima ⁊ diximus quod intellectus agens est quasi forma in intellectu materiali ⁊ quod ipsa agit intellecta ⁊ recipit ea ſm intellectu materialem ⁊ qđ intellectus materialis non est gñabilis neqꝫ corruptibilis ⁊ declarauimus illic quod hec est sententia Ari. ⁊ quod intellectus in habitu .i. speculatiuus habet partem generabilem ⁊ corruptibilem illud aūt quod corrumpitur est actio eius in se aūt non corrumpitur ⁊ quod ex extrinseco intrat nos. ¶ Amplius. Com. iij. de aīa com. iiij. mouens obiectionem contra philosophum qđ aīa intellectiua sit actiua ⁊ non passiua qꝛ obiecta extrinseca non mouēt ipsam nisi postꝗ mēs aufert vel abstrahit ea a materia soluendo dicit ſm igitur quod intellecta mouent eam est passiua ⁊ ſm quod mouentur ab ea est passiua ⁊ ideo dicit. Arist. post idest in. tex. com. xviij. quod necesse est ponere in aīa rationali has duas differentias .s. virtutem actionis ⁊ virtutem passionis ⁊ dicit aperte quod vtraqꝫ pars non est generabilis neqꝫ corruptibilis vt post apparebit ⁊ est in. tex. com. xix vbi expresse. Arist. dicit intellectum agentem esse abstractum ⁊. Com. p longum processum ostendit eadem ratione intellectum materialem esse abstractum ⁊ quod isti sunt realiter distincti nā vt inquit ibi. Com. quēadmodū nō scimus multitudinē intellīuū abstractoꝝ nisi p diuersitatē actionum eoꝝ ita ēt nō scimus diuersitatem istius intellectus materialis ab intellectu agente nisi per diuersitatem suaꝝ actionū ¶ Amplius ī quo differt opinio. Auer. ab opinione. Themistij ⁊ theophrasti nisi ita ponat vt diximus nam vt scribit. tertio de aīa. co. v. ⁊. xx. Themistius ⁊ theophrastus voluerunt vt sibi ascribit ipse quod intellectus agens ⁊ intellectus materialis ⁊ intellectus in habitu sunt vnus intellectus subiecto ⁊ quod actio ⁊ receptio intelliguntur ſm similitudinem sed ipse vult animam intellectiuā componi ex intellectu possibili ⁊ ex intellectu agente tamꝗ ex duabus partibus essentialibus realiter distinctis ⁊ qđ recipiat species intelligibiles per intellectum possibilem ⁊ quod agat ⁊ abstrahat per intellectum agentē vnde patet error illoꝝ qui posuerunt intellectum agentem esse deum cum. Ari. ⁊. Com appellant ipsum anime nostre partē sed de his diffuse vide que scripsi in. speciali questione de hoc in. xij. metha. super expositione. te. com. xvij. ¶ Dicamus igitur nos quod si propositio dicens omne compositum nouū esse ⁊ p nouū intelligatur dependens nulla difficultas contingit qꝛ omne compositum dependet a suis principijs componentibus. ¶ Sed si per nouū intelligatur possibile ⁊ generabile tunc opus est distintione pro quo animaduerte quod in quolibet composito necesse est vt vnum concurrat vt actus ⁊ reliquum vt potentia vt patuit ex auctoritate supra allegata ex. viij. metha. tex. com. xv. vnde. ij. de anima. tex. comē. vij. non oportet querere si vnū est anima ⁊ corpus sicut neqꝫ cera ⁊ figura neqꝫ oīno vniuscuiusqꝫ materia ⁊ id cuius est materia vnum enim ⁊ esse cum multipliciter dicantur quod vere est actus est po/

positio ppria

tentia autem pro nunc est in duplici differen/tia quedam est potentia simplex que videlicet est ad vnum quedam vero est potentia multi/plex appello aut multiplicē potentiā que est ad opposita sicut est potentia ꝯtradictionis sicut ē potentia que est in prima materia nam per talē potentiam res potest esse ⁊ non esse vt patet .vij. metha. tex. comē: xxij. ⁊ .liij. ⁊ talis dicitur potē/tia in substantia vel ad esse ſm. Auerr. in libro de substantia orbis dicit n: iuxta principium se/cūdi capituli quod oē in quo non est potentia ni/si ad duo contradictoria est potentia que est in substantia de ista enim intelligitur dictum phy/losophi in .ix. metha. tex. com. xvij. videlicet qđ omnis potentia passiua est potentia ꝯtradictio/nis ⁊ ideo dum queritur vtrum omne ꝯpositum est nouū intelligendo per nouū possibile quod videlicet potest esse ⁊ non esse distinguendū est de composito qꝛ si compositum fuerit ex potē/tia passiua que est potentia contradictiōis sicut sunt ista generabilia ⁊ corruptibilia in quibus ta/lis potentia est causa sue possibilitatis ⁊ gñabi/litatis sicut dicit. Com. in primo. cap. de substan/tia orbis ⁊ in secūdo declaratum est quod causa corruptionis entium ⁊ factionis eoꝝ est ꝯtrarie/tas existens in suis formis ⁊ cōe subiectum qđ nullam habet propriam formam sed est in potē/tia ad omnem formam ⁊ in secundo cap. ponēs differentiam inter corpora gñabilia ⁊ celestia di/cit qđ corpora generabilia componuntur ex sub/stantia in potentia ⁊ ex dimensionibus in poten/tia sic igr̃ omne tale compositum isto modo est nouū ⁊ possibile. ¶ Si aūt loquamur de com/posito ex substantia in actu ⁊ ex dimensionibus in actu sicut sunt corpora celestia que ꝯponūtur ex orbe qui est materia in actu ⁊ rectius dicitur subiectum quam materia vt dicit. Com. in. viij. metha com. xij. ⁊ in secūdo. cap. de substantia or/bis nam in tali orbe non est potentia nisi ad vbi tantum non est potentia ad esse ⁊ non esse sicut est in prima materia sic tale compositū non est nouū sed antiquū seu eternū ſm phylosophos ⁊ eodem modo aīa intellectiua que est composita ex intellectu possibili ⁊ ex intellectu agente qꝛ ibi non est potentia ad substantiam nam intelle/ctus possibilis est materia intelligibilium ⁊ reci/pit alio modo quā recipiat materia ibi talis cō/positio stat cum eternitate in substantia ⁊ simili/ter compositio ex actu ⁊ potentia in reliquis in/telligentijs citra primam stat cum eternitate ⁊

ardua diffic[l]tas.

cum necessitate essendi. ¶ Sed tunc est ardua difficultas quomodo ſm istam glosaȝ. Com. ha/bebit intentum suū contra illos qui ponebant trī/nitatem in diuinis ⁊ contra. Mauros nam ma/nifeste patet quod illi non posuerunt ibi compo/sitionem ex tali potentia que est potentia contra/dictionis. ¶ Nisi esset quod primauia antiquo/rum ponebat trinitatē numeratā in substantia ⁊ cum hoc ponebant vnū deum que quidē non est opinio christianoꝝ vt quidam male autumant ibi nam nos non ponimus substantiā diuinā esse numeratam in tribus personis immo substantia

Solo.

diuina est vna numero sine distintione ⁊ diuisio/ne sui communicata tribus suppositis tunc igitur argumentum. Com. est ad hominē ibi qꝛ nume/ratio in substantia non fit nisi per materiaȝ vt pa/tet primo celi. tex. com. xcij. ⁊ primo. cap. de sba orbis ⁊ in libro destructio destructionū in dispu/tatione prima in solutione septimi dubij vbi in/quit causa enim pluralitatis seu numeralitatis est materia apud philosophos ⁊ ideo si trinitas esset numerata in substantia tunc sequitur qđ in ea esset compositio ex tali potentia que infert nouitatem in substantia si bene animaduertis. ¶ Similiter opinio Mauroꝝ ponebat trinita/tem per dispositiones super additas essentie. i. per qualitates modo vbi est numeratio per qua/litates ⁊ accidentia ibi est compositio ex mate/teria ⁊ forma qꝛ in totaliter abstractis a materia non est reperire qualitates ⁊ accidentia vt dicit Com. xij. metha. com. xxv. Nec hoc etiam dicit lex nostra qꝛ relationes originis indiuinis non determinant essentiam nec multiplicant essentiā sed constituūt ⁊ plurificant personas vt dicit. Damascenus ⁊ ideo vtriqꝫ opinioni contra quā arguit ibi ſm fundamenta philosophie contin/git quod in diuinis sit talis compositio ex tali potentia que infert veram nouitatem ⁊ veram possibilitatem ⁊ contingentiam vnde infert nisi dicant quod aliqua componuntur per se ⁊ si ita esset tunc aliqua extraherent se de potentia ad actū sine causa agente ecce quomodo ista dedu/ctio est de compositiōe qua aliqd extrahitur de potentia ad actum manifestum est autem quod hoc nō nisi generabilibus ⁊ corruptibilibus attri/bui pōt nam in eternis non est possibilitas que precedat actum qꝛ possibile in rebus eternis est necessarium vt dicit. Com. in secundi celi ⁊ mū/di. comē. xxxiiij. ⁊ sic argumentum. Auer. ꝯclu/dit ad hominem omne igitur compositū ex po/tentia passiua contradictionis ⁊ ex actu est no/uum ⁊ possibile ⁊ de hoc non est dubium.

¶ Demonstratiōes non sunt de hijs que sunt per accidens.

prop ō xliij.

PRopositio est. Arist. in .j. posteriorum ⁊ glosatur per. Com. iiij. phyfice aus/cultatiōis: com. xx. de hijs que sunt per accidens raro fallit aūt de hys que sunt per accidens semper nam de hijs que sunt per accidens semper possunt fieri demonstra/tiones vere non essentiales que dicuntur demo/strationes dialectice. ¶ Ubi animaduerte qđ per demonstrationes veras ⁊ non essentiales nō debes intelligere demonstrationem que fuit diffi/nita in libro posterioꝝ qꝛ ibi ostensum fuit quod demonstratio procedit ex hijs que sunt per se ⁊ necessaria ⁊ qđ omne necessarium ex quo fit de/monstratio est p se sed per demonstrationes veraȝ non essentiales que dicuntur dialectice intelli/gas rationes que procedunt ex veris ⁊ necessa/

Glosa Auer.

qd de mostra tio va ⁊ non essen/tialis.

rijs non tamen

rijs non tamen ex hijs que sunt per se ⁊ iste ap/
pellantur rones logice ⁊ non dicuntur proprie de
monstrationes: vnde lucidissimus. Themistius se
cundo posteriorum. cap. xxx. dicit q̄d potest fieri
reciprocatio in ronibus a causa ad euentū ⁊ ab
euentis ad causam sed primus processus ab euē
tia ad causaz est logicus silogismus secūdus ve
ro a causa supra euentum est absoluta demonstra
tio ⁊ hoc non intellexit. Burleus nec Paulus
venetus ibi. ¶ Sed tunc iterum est difficultas
q̄ scientia videtur ꝯsiderare multa que sunt per
accidens sicut quod qualitates ⁊ forme sunt di
uisibiles per accidens. ¶ Ad hanc obiectionez
respondet. Com. iij. celi ⁊ mūdi in. com. vij. dicēs
dicamus respondendo quod accidentia de qui/
bus artifex considerat quedā sunt que existunt
in suo subiecto essentiali ⁊ primo vt par ⁊ impar
in numero ⁊ quedam existunt sub similitudine
ad accidētia existentia in subiecto alterius scie
naturaliter vt arithmetricus considerat de nu/
meris superficialibus ⁊ solidis: ⁊ cōsiderat geo
meter de superficiebus ⁊ lineis ⁊ corporibus co
mnnicantibus ⁊ plus de hoc est consideratio tm̄
inferioris scie in accidentibus ꝯtingentibus suo
subiecto pp subiectū alcioris scientie vt predi/
ctum est ⁊ cum tu inspexeris consideratione na
turalis indiuisione ꝯtinui inueniens ipsam esse
in consideratione demonstrata hijs duobus mo/
dis quos diximus. s. modo per assimilationē ⁊
modo per cām cum diuisio qualitatis sit similis
diuisioni quantitatis ⁊ cā diuisionis eaz est di/
uisio quantitatis in eo quod quantitas vult dice
re sniam. Arist. in. ꝓ. posterioz analeticoz in illo
cap. non est ergo ex alio genere transcendentē
demonstrare ⁊ est. tex. com. xxij. vbi h3 non est. n.
arithmetrica demonstrationem accomodare in
magnitudinibus accidentia nisi magnitudines
numeri sunt ibi enim colligitur predicta distin/
tio posita per. Auerr. q̄d sunt aliqua accidentia
per se primo competentia vni subiecto que tm̄
per similitudinem ꝯpetūt alteri subiecto ⁊ hoc
non contingit nisi inquantū vnū subiectū subyt
rationem alterius vt par ⁊ impar quod est acci
dens essentiale numeri nam ei per se primo com
petit ⁊ tamen s̄m similitudinem transferri pōt
ad magnitudines inquantū induūt rones3 nume
ri q̄ magnitudo vt numerabilis est est aut par
aut impar ⁊ hoc erat quod dicebat philosophus
in prefata auctoritate quod accidentia numeri
de quibus per se primo considerat arithmetri/
ca per demonstrationē accomodari non possunt
ad magnitudines de quibus est geometria nisi
magnitudines numeri sint. ¶ Ex quibus ver/
bis elicio aliā limitationē sup proposita ꝓposi/
tione quod de hijs que competūt per accidens
isto modo videlicet per assimilationem possunt
fieri demonstratiōes vnde diuisibilitas p se p̄mo
⁊ essentialiter ⁊ per cām est quantitatis in eo q̄d
quantitas sed qualitatibus competit per assimi
lationem q̄ forme ⁊ qualitates sunt diuisibiles
sicut quantitas proquanto qualitas fit quāta iux
ta illud Arist. in predicamentis quanta supficies

themi.

contra Burl. ⁊ pau. venetum

accidētia ꝯsiderabilia du/plr.

fuerit tantaz albedinez fore dices sicut enim pas
siones numeri possunt demonstrari de magnitu/
dine vt magnitudo est numerabilis sic passio p
se primo quantitati competens potest demonstra
ri de qualitate in quantum qualitas subit quan
ti rationem ⁊ ista est opinio. Arist. ⁊. Comenta.
nullus me arguat de superfluitate auctoritatuz
q̄ vt inquit. Auerr. in libro colliget multotiens
homo per cribrum imensam harene quantitatē
ventilando rimatur vt inueniat paruam gēmaz

¶ Mathematicus solum de causa formali considerat.

propō xliij

PRopositio ista scribitur ab. Auer. ꝓ. physice
auscultationis in. com. ꝓ. ¶ Aliqui
hac auctoritate moti absolute dicere
consueuerunt mathematicas demonstrationes
oēs ꝓcedere per genus cause formalis. ¶ S3
ista opinio stare non pōt nam sciencie mathema
tice in suo genere demonstrant q̄nq3 per mediū
quod est cā materialis in illo genere vt in geo/
metria demonstratur quod angulus est rectus ex
eo quod est medietas duoz rectoz manifestū ē
aūt quod tale mediū in hac demonstratione non
est causa nisi in genere cause materialis q̄ pro
portio partis seu dimidij ad totuz est proportio
materie ad formam proportio autem totius ad
partes est proportio forme ad materiam vt di/
cit. Com. in. vij. metha. in. co. xxxv. vnde. Arist.
in secūdo posterioz volens exemplicare in. tex.
com. xi. in oī genere cause quomodo demonstra/
tio fieri possit adducit istud exēplum in mathe/
maticis q̄ ꝓcedit p genus cāe materialis ⁊ ista
via est. Egidij. Romani in loco allegato de tali
exemplo tamen hoc non placet. Auerr. in. com.
dicit. n. sed acceptio quidez cause que est s̄m viā
forme termini medij est sicut quod dicitur qua/
re sit angulus trianguli factus supra diame/
trum imediate circumferentie rectus ⁊ dicitur
quoniam ipse est medietas anguli que est super
centro ⁊ angulus qui est super centro causa est
trianguli s̄m hanc dispositionem sunt equales
duobus rectis ⁊ exemplum acceptionis cause
que est s̄m viam hyle medij terminū vt dicatur
quare corrumpitur homo ⁊ dicatur quoniam
est compositus ex contrariis vbi patet expresse
quomodo demonstratio illa s̄m ipsum est in gñe
cause formalis ⁊ nō materialis vt dixit. Egidius
Romanus in illo loco ⁊. Paulus venetus ibi.
¶ Consiliari autē possunt iste opiniones isto
modo quod in predicta geometrica demonstratio
ne est exemplum tam cause formalis quā etiaz
materialis exemplū aūt est hoc omnis angulus
super arcū in semicirculo consistens est rectus ⁊
probatio huius est in tertio euclidis quod angu
lus sup arcū consistens diuiditur in duos angu
los per lineam ductam ad centrum ⁊ vltra pro/
tractaz quoz angulorum vterq3 ē medietas extrin
seci ad centrum existētis ⁊ ita illi duo simul sunt

Opīo aliorū.

Impu

Opīo. egidii romāi.

Opīo. Auer.

cōcor/diatio/ter opi/niones egidii ⁊ aue.

vnum mediū duoꝝ rectoꝝ angulus autem qui est medietas duoꝝ rectoꝝ rectus est ergo angulus super arcū in semicirculo consistens rectus est pōt igitur sic formari sillogismus: omnis angulus super arcum in semicirculo ꝯsistēs est mediū duoꝝ angulorꝝ rectorum oē medium duoꝝ angulorum rectorum est angulus rectus: ergo ois angulus super arcū in semicirculo consistēs est angulus rectus: iste aūt sillogismus nondum factus est ex īmediatis habet .n. maior propositio mediū quo demonstretur .s. diffinitionem formalem anguli recti que ponitur inter principia geometrie. erit itaqꝫ sillogismus ex īmediatis talis omnis angulus equalis angulo sibi alternato coniuncto super aliquā lineaꝝ ꝯtinentiū ipm directe protractā est angulus rectus omnis angulus qui est mediū duoꝝ rectorum est equalis angulo alternato sibi ꝯiuncto ⁊ cetera ergo ois angulus qui est medium duoꝝ rectoꝝ angulorꝝ est angulus rectus mediū in hoc sillogismo ē diffinitio formalis anguli recti: in priori aūt fuit diffinitio materialis anguli recti mediū. Et ita dicit ad litterā. Robertus linconiēsis in secūdo posterioꝝ in illo capitulo qm̄ aūt scire opinamur cū sciamus cām. Ex qbus manifeste pꝫ quomodo in scientijs mathematicis demostrari potest aliqd per genus cause materialis nam lꝫ scientie mathematice abstrahant amateria sensibili nō tñ abstrahūt amateria intelligibili vt dicitur in .vij. metha tex. com. xxxv. ¶ Dicamus igiꝰ

positio ppria.

quod protanto mathematicus dicitur ꝯsiderare formam tñ qꝛ non considerat mām sensibilem neqꝫ agens neqꝫ finem ꝯcernentem motuꝫ sed solum considerat formam vniuersalem declarātem quiditatem partes .n. diffinitionis dicuntur forme vt pꝫ in .ii. physi. tex. co. xxviij. vbi. Com. inquit in. com. quod diffinitio ꝯponitur ex forma vniuersali que est genus ⁊ ex forma ꝓpria que est differentia ⁊ .vii. metha. tex. com. xxxv. partes diffinitionis sunt duplices quātitatiue videlicet ⁊ iste sunt materiales ⁊ diffinitiue ⁊ iste sunt formales mathematicus igitur bene aliquā demostrationem formare pōt per materiam intelligibileꝫ in rōe medii quod est causavt materia vt declarauimus in ꝓposita demostratione sed non demostrat per materiam sensibilem qꝛ illa pertinet ad naturalem nam naturalia se habent per additionem ad entia mathematica habent se enim ad illa sicut simum ad concauū vt dꝛ in sexto pme phylosophie in. tex. co ij. Aliud igiꝰ est solam formam considerare ⁊ aliud ē p solū genus cause formalis demostrare vñ bene mathematicus solam formā ꝯsiderat qꝛ non solum abstrahit ab hic ⁊ nūc sicut est abstratio qua vniuersale abstrahitur aparticulari qꝛ cuꝫ scientia sit de vniuersalibus istud genus abstractionis est cōe omnibus scientijs verū ēt abstrahit qditatem ⁊ formā amateria sensibili ad differentiā phi naturalis qui diffinit p materiā sensibilem Similiter ēt nō est dubiū quod demostrationes mathematice sunt demostrationes simpl'r dātes cām ⁊ esse ꝓcedentes a notioribus nature ⁊ nobis simpl'r in tali aūt demostratione mediuꝫ est causa vtroqꝫ modo ⁊ in essendo ⁊ inferendo respectu conclusionis vt pꝫ ex diffinitione demostrationis primo posterioꝝ vñ linconiēsis ibi dicit quod scientia premissarum gignit scientiam conclusionis in anima ⁊ qꝛ ille demostrationes simul ⁊ semel dant inuentionē ⁊ inuentionis causam a notioribus nature ⁊ nobis ꝓcedēdo ideo dicuntur eē in primo ordine certitudinis vt scribit. Com. in .ij. meth in. com xvi. Non valet igiꝰ ista sequela mathematicus solam formam considerat igiꝰ per soluꝫ genus cause formalis demostrat nā illud ideo dicitur qꝛ mathematicus nō ꝯsiderat materiam sensibilem sed abstrahit ab illa nam cū eadem sit linea naturalis ⁊ mathematica vt pꝫ secūdo physi. tex. comē. xviij linea aūt naturalis est forma in materia sensibili mathematicus solam quiditatē linee considerat nō curando de materia sensibili qꝛ non considerat de linea terrestri aut celesti sicut naturalis sed solum naturā linee inquantū linea est contēplatꝰ ¶ Et aduerte vnum singulare ꝯtra multos qꝺ scientie mathematice non semp demostrationibus simpl'r vtuntur absolute loquēdo qꝛ vt alias declaraui scientia dupl'r consideratur vno modo in sua puritate sm̄ ꝓpriam sui naturam nō respiciendo aliquo pacto ad aliquid extrinsecū

sciētia dupl'r

alio modo consideratur vt occurrit addiscēda anobis ⁊ primo quidem mō sciētie mathematice ꝓcedunt per demostrationes simpl'r que procedūt ex notioribus nature ⁊ nobis sed secūdo modo considerate descendunt qn̄qꝫ ad aliquas exemplares manuductiones ⁊ aliquas probationes que non sunt simpl'r demostrationes immo aliqne vt sic fundātur sup locis extrinsecis sicut in geometria probatur ex propoꝛtione diametroꝝ propoꝛtio quadratoꝝ ⁊ simil'r spherarum ⁊ circuloꝝ cū tñ notum sit quod propoꝛtio diametrorum non sit causa propoꝛtionis circulorum aut quadratorum. Et hoc non vidit Jacobus de Forliuio in primo tegni in. q. i in solutione. ij. argumenti principalis qui occasione istius argumenti coactus fuit aliquā ponere demonstrationem que non est qꝛ neqꝫ ꝓpter quid nec simpl'r.

ꝯ Iacobus de forliuio

¶ Et simil'r patere pōt rñsio ad problema quod consueuit queri a multis quomodo demonstrationes mathematice sunt simpl'r cum oēs fere ille demostrationes sint deducentes ad impossibile ⁊ tñ demonstrationes ducētes ad incōueniens sunt de numero signorum vt dicit Comē. in .ꝑ celi ⁊ mundi in. com. xcv. pꝫ solutio ad hoc ex predictis vnde multa sunt in sciētia que non sunt necessaria ex parte scientie in se considerate sicut sunt diuisiones ⁊ subdiuisiōes que teste Auer. in principio sui colliget non sunt necessarie in scientia pp se sed adducunꝰ pp debilitatē virtutis discretiue scolarium ⁊ sicut sunt exempla quibus vtuntur in scientia non vt ita sint sed vt audiant qui addiscūt vt dicit Arist. in secūdo prioꝝ ⁊. Comen. in .ij de anima in. co. lxvij. vbi hꝫ qꝺ de exemplo non requiritur verificatio sed sola manifestatio: vnde nō est dubiuꝫ

qꝺ mathematica

qḋ mathematica vt nobis adiscēda occurrit de scēdit ēt vsqꝫ ad sensibiles manuductiones ĩmā sensibili sicut manifeste testaṫ Arist. in ꝑ poste. vbi in tex. co. xxv. in illo. cap. Ois. n. demonstratiua scīa circa tria est ⁊ quecūqꝫ esse ponunṫ inqt Neqꝫ geometra falsa supponit sicͭ qdā affirmant dicētes: qḋ nō opꝫ falso vti geometrā: aut mētiri dicentē vnius pedis esse nō vnius pedis: aut rectā scriptā nō rectā existentē: Sed geometra nihil ꝯcludit in eo qḋ est hec linea quā ipse dixit: sed que ꝑ hec ostendūṫ. ¶ Et si allegeṫ ꝯ hoc auctoritas Arist. in ꝑ ethicoꝝ cap. ij. vbi inquit simile quippe vꝫ a mathematico persuasionē accipere ⁊ ab oratore demonstrationes requirere: eodē modo glosandū est qḋ hoc intelligiṫ ex nā scibiliū ⁊ ex nā scīe in se cōsiderate nā hoc vult ibi hꝰ qḋ sermones fiūt ꝺm naturā materie subiecte. Et ĩmorari in hoc amplius est superfluū.

propõ xliiij.

¶ Multitudo aut est ex multitudine materie: aut ex multitudine agentis: si fuerit possibile vt forme diuerse habeant eandem materiam. aut ex multitudine duarum causarum.

Scribitur Ista ꝓpositio ĩ vij prime phy. in tex. co. xi. lꝫ tota formaliter nō sit in tex. sed Comētator hꝫ eam in com. in ꝓpria forma. ¶ Tres partes hꝫ ꝓpositio ꝓposita: prima aūt ⁊ vltima sunt absolute ꝓlate ⁊. ij. est cū cōditione. ¶ Animaduerte igiṫ ꝓ intellectione eius: qḋ vt scribit Comen. in ꝑ physicoꝝ in com. vi. qḋ ois multitudo est aut rerū differentiū secundum formam: aut est rerum differētiū ꝺm quātitatē. Et ideo dico qḋ prima pars ꝓpositionis intelligiṫ de multitudine numerali in eadē specie reꝝ naturaliū ꝓueniente de tali. n. loqꝭ Comē. in. vij. prime phylosophie in co. xxviij. Vbi scribit multiplicatio indiuiduorū in eadē spē ab vno generāte ꝓuenit a multitudine materieꝝ in quas agit loquiṫ. n. ibi de similibus in forma vt Arist: ēt ibidē in tex. Et hoc idē asserit Comē. in libro destructionū in solutione. vij. dubij ĩ disputatione prima inquit. n. Cā pluralitatis seu numeralitatis est materia apud phylosophos: ⁊ cā ꝯueniētie in multitudine numerali est forma ⁊ hoc idē colligiṫ ex ꝑ celi tex. co. xc. ¶ Tertia vero pars ꝓpositionis veritatem hꝫ de diuersitate specifica. Ibi. n. ⁊ materie sunt specie diuerse ⁊ forme agentes sunt spē ēt differētes sic. n. loquiṫ Arist. ⁊ Comē. in. viii. metha. tex. co. xi. ⁊ Comē. in. viii. physicoꝝ in com. xlvi. vbi inquit quoꝝ materie sunt spē differētes ēt forme sunt specie differentes. ¶ Secūda vero pars propositi theorematis vt mihi daṫ certe nere solū locū hꝫ in rebus artificialibus sistendo precipue in via Auerr. vꝫ qḋ stante idēptitate materie: pōt esse multiplicatio ⁊ diuersitas formarū ex parte agētis nā vt dꝫ in tex. idem artifex ex eodē ligno pōt facere scānum ⁊ lectulūꝫ nā alia est forma scāni in aīa artificis ⁊ alia est forma lectuli nā vt scribitur in. vii. prime phylosophie tex. co. xxix. forma domus in materia fit vniuoce a forma domus in aīa artificis vñ artifex ꝑ plures formas ydeales quas hꝫ in aīa ex eadē materia pōt diuersa spē efficere vt clarūꝫ est. Et qꝛ hoc nō hꝫ vītatē ĩ naturalibus sꝫ solū in artificialibus: ꝓcipue qꝛ in ꝯ̄bus naẗalibus ipse tꝫ qḋ nulla spēs est a casu tenuit. n. in. viii. physi. co. xlvi. qḋ genita ex materia putri ⁊ genita ex semine sunt diuersarū spēꝝ vñ vult qḋ materie ipsoꝝ sunt spē differētes ⁊ forme ēt qꝛ dantur materie ꝓprie sicut dantur forme ꝓprie. Non. n. qḋ libet ex quolibet indiscriminatim fieri potest. ¶ Verꝫ ista opinio posterioribus nō placuit vñ Scotus in ꝑ snīaꝝ distinctione. ii. q. vij. ⁊ Antonius andree in. vii. sue meth. q. viii. tenēt oppositū sunt. n. in hoc quesito tres opiniones due sunt extreme ⁊ vna media. ¶ Auicē. n. vt sibi imponit Comē. in. ii. meth. in comē. xv. vꝫ asserebat qḋ quecūqꝫ indifferēter generari pñt ex putrefactione quantūqꝫ perfecta que ex semine videmus generari vt homo, ⁊ equus vnde inqt Auicēꝫ tota sua famositate in phylosophia dicit hominē possibile esse generari ex terra sicut murem. ¶ Auer. aūt tenuit aliud extremūꝫ quod nihil qḋ generatur ex semine pōt idem ꝺm speciem generari ex putri materia. ¶ Via aūt latinoꝝ vt diuī Thome Scoti ⁊ ꝯciliatoris est media vꝫ quod animalia sunt in triplici differētia ⁊ similiter plante Quedaꝫ sunt entia multum perfecta in suo genere ⁊ talia solum ex semine generari possunt: Quedā sunt adeo imperfecta quod solum ex putri materia generantur: Quedam vero sunt medium obtinētia graduꝫ inter ista extrema que videlicet eadem ex semine ⁊ sine semine generari possunt ⁊ ista vꝫ fuisse sententia Arist. sine dubio in. vii. metha. in tex. co. xxiii. vbi expresse dicit textus postquam in fine tex. xxii. dixerat generationes autem alie dicuntur factiones. omnes autem factiōes sunt ab arte: aut a potestate: aut a mente: harum autē quedam fiūt a casu ⁊ a fortuna similiter ⁊ in factis a natura vnde in principio tex. xxiii. inquit continuando sermonem suum cum fine textus precedentis quedam enim ⁊ illic eadem ex spermate fiunt ⁊ sine spermate licet littera translationis Arabice ista verba nō habeat ⁊ forte hoc fuit in cā qḋ Auer. ad illā deuenerit opinioneꝫ. ¶ Cōtra quē tales rōnes induçunt nā qꝛ videmus aīalia genita ex putri materia gñare alia similia hiis que generantur ex semine antecedens dicunt patere in apibus ⁊ in muribus ⁊ in aliꝭs huiusmodi ⁊ hoc aperte inuenitur in plantis que genite ex putri materia generāt semē ex quo generantur alie similes hꝭs que ex semine generantur. ¶ Amplius vt dicunt Comen. sibimet contradicit qꝛ in. ij. celi com. xlij. ⁊ in. ij. cap. de substantia orbis vult qḋ calor equiuoce generatur a motu ⁊ pōt vniuoce generari a ca

Oppo Scoti ⁊ rōes ꝯ auer.

lorez.vij.metb.com.xxxi.z.xij.metb.com.xviij. dicit qd ignis generatur amotu quemadmodū generatur ab igne. ¶ Amplius talia assimilantur in figura in motu progressiuo z ab eisdē conseruantur z ab eisdem corrumpuntur modo ex vnitate motus phylosophus arguit pzimo celi z mundi.vnitatem nature Et ꝯfirmant hoc ex pzimo de anima com.lij.Membra cerui non differunt a membris leonis nisi qz anima differt ab anima patet aūt qd mus genitus ex putri materia z genitus ex semine habent eadem mēbra z eiusdem speciei ita qd generaliter quecumqz arguere possunt vnitatem speciei reperiuntur i talibus. ¶ Amplius ꝯtradicit sibi expresse magister suus Arist.in tex co.xxij.z.xxiij.vt iam allegatuz fuit z sine dubio illa videt fuisse opinio Ari.in.vij.metb.z in suis pblematibus ¶ Moderni aūt dicunt quod ista positio falso imponitur Auer.ab exteris z ab oībus modernis nam xij.metb.com.xviij.laudat Themistium q dixit eadē animalia posse generatione z putrefactione fieri vt apes z vespe z ita dicunt ēt apparere ex.vij.metba.com.xxxi. ¶ Amplius Comē. admiratur de Auicē.qui dicit hominez fieri putrefactione sicut murē.Et sic velle videtur eundem murem ꝫm speciem posse fieri semine z sine semine aliter admiratio nulla esset. ¶ Preterea Joānes gandauensis curiosus in doctrina Auer.expresse ait Arist.z Auer.tenuisse medium z ita dicunt quod exteri inique se habuerunt contra Auer. ¶ Silr ēt in solutione argumentoꝝ contra Auer.dicūt falso imponi Auer. hoc fundamentū positionis eius fuisse quod vnius nature est vnus modus comunicandi dicit n.se nunqz legisse hoc verbum in Auer.z si illud volunt legi dz intelligi de homine z de animalibus perfectis z isto modo nititur soluere ola argumēta. ¶ Sed ista positio est purus error nā Auer.xij.metb.non laudat Themistium in hoc quod dixerit animalia eadem ꝫm speciem fieri ex semine z sine semine nam hec sunt verba eius Themistius aūt dicit hunc sermonem esse sufficientem sed dixit ipsum esse oblitum animaliū que fiunt ex non similibus vespe.n.videntur fieri ex corporibus equoꝝ mortuoꝝ z Apes ex corporibus vaccarum mortuarum z Rane ex putrefactiōe aque z musciliones ex vino corrupto.Natura.n.non facit ista ex similibus in forma:vbi patet nullibi legi in Auer.laudasse Themistium quod dixerit eadem animalia ꝫm speciē generari ex semine z sine semine nec in.vij. metb.com.xxxi.hoc inuenitur vt patet intuenti verba illius comenti. ¶ De illo autez quod dicit Auer.admirari rñdetur quod Comen.in.ij. metb.comē.xv.dicit quod aliqui non recipiunt principia p se nota nisi fuerint famosa z si acciderit quod contraria illoꝝ principioꝝ sint famosa negabunt ea sicut accidit loquētibus qui negabant impossibile esse magnitudinem ex non magnitudine ita quod vidi vt inquit multos homines dantes se phylosophie qui negabant illā ꝓpositionem esse primam.Et silr negabant formas specificas esse ꝓprias materiis necessario adeo quod Auicē.cum sua famositate in phylosophia dicit hominē generari ex terra sicut murem Auer.n.vult quod forme ꝓprie habēt materias ꝓprias z quod hoc est vnū de principiis in phylosophia naturali positis z ꝯcessis:nā nō qdlibet fit ex quolibet sed determinatū ex determinato z Auic.dicēs hominē posse generari ex terra sicut generatur mus negat hoc principiū sicut manifeste sequitur ex opinione eius qz tūc mestruū mulieris non esset ꝓpria mā hominis.

Oplo moder norum

Impu

¶ Amplius quod dicūt Joānē de ianduno tenuisse hoc de mēte Auer.hoc est purū mēdaciū nā Joānes expsse in.vij.metba.sue.q.xv.vbi ex intētione querit an aīalia genita ex semine z sine semine sunt eiusdē speciei tz oppositū manifeste de mēte Arist.z Comē.z tz quod talia aīalia z te sine semine nō sunt a casu z quod differūt spē a ꝯsimilibus genitis ex ꝓpagatione sed quod dixerit opinionē Arist.z Comē.esse mediū penes aliud refertur illud dictū vt poteris videre ab ipso in.q.xiiij. Qd aūt dicit quod illa ꝓpositio quod vnius forme ꝫm spēm est vnus p se modus cōicandi non legi in Auer.falsum est qz qñ infert quod tūc nō esset respectus cāꝝ ad cāta z sic auferretur nā necessarii pz quod hmōi deductio apparentiā nō hz si illa ꝓpositio nō esset vera z in comē.eius in libro de diuinatione que est ꝫm quietē in illa pte versus finē quā querit an scie speculatiue possint acquiri in somno ita quod sine demonstratione hoc idē expsse colligitur sicut poteris videre. ¶ Dicamus igr nos p Auer.qz hodiernis tpibus multū inualuit secta Auerroystaꝝ pp exercitiū intelľs dādo viā ex fundamētis eius quō pōt dici in via eius ad rōes istoꝝ.Scias igr qd ipse aľr logr in accidētibus z aľr logr in sbus nā in accidentibus indifferēter aliqd pōt generari ab vniuoco z ab equiuoco vt calor generaf a motu vt pz.ij.celi z pmo metheoroꝝ z ēt calor gñatur a calore z est glosa eius.xii.metb.co.xiij.z.xviij.z.vij.metb.c.xxxi. z est via Ari.in hoc sine dubio.Jn sbus ēt impfectis sic sunt elemēta q ꝫm ipm.iij.celi z mūdi pp sui impfectionē intēdunf z remittunf sicut z qualitates intm̄ qd ꝫm ipm dicunf quodāmodo mediare inter sbas z accidētia vniformiter loqtur sic de accidentibus vñ expsse dicit qd ignis generaf a motu sic ab igne:sz in sbis pfectis sicut sunt plāte z aīalia vult qd gñatiōes istoꝝ nō sunt a casu sz hñt cās terminatas z sic mā putredinalis z mā seminalis sunt spē differētes sic z forme sue sunt spē differētes. ¶ Ad rōes igr roꝝ dicendū est p interēptionē vz qd eedē sunt opationes aīaliuz z plātaꝝ ex putri mā z ex semine generatoꝝ.Nā si sic esset ꝓculdubio essent eiusdē spēi vñ dic Auer.libro destructionū in disputatione.vi.in solutione.vi.dubii z inuenimus veritatē haꝝ denominationū q l indicatis entibus reperiunf ab operibus cuiuslibet ipoꝝ z eodem modo ꝯprehenderūt formas brutoꝝ vz ex virtutibus z actionibus ipoꝝ ꝓpriis l eis vñ inqt qd phylosophi posuerunt signum subiecti ex passionibus:sicut

Defensio. Auer.

nibus: sicut signum forme reperiunt ex actioni/
bus impossibile.n.est qꝺ actio ⁊ passio ab vna ⁊
eadem natura ꝓcedant: vnde si qua planta vr̃ no
bis ex putri materia genita generare similē plā
ctam in specie plante genite ex ꝓpagatione di/
ceret Comentator qꝺ vbi hoc ꝯtingeret illa plā
ta non fuit genita ex putredine sed ex semine
qꝺ fuit ibi ab āue vel ab alia cā ꝓiectū a casu in
tali loco vbi generatur similis planta ⁊ ita di/
ceretur de mure generante alium murem in na
ui qꝺ ille non fuit genitus ex putri materia sed
fuit vectus cum alijs rebus in naui ⁊ erat de il
lis qui ex semine generantur: vnde Arist. ēt in
primo de generatione animalium vr̃ sentire qꝺ
mus genitus ex putri materia vel non generat:
vel si generat: generat aliud qꝺ nō est neq̧ mas
neq̧ femina. Nam si alius genitus generaretur vt
inquit in infinitum generatio talium ſm speciē
ꝓcederetur ⁊ facit ille locus multum ꝓ opinio
ne Auer. ⁊ impossibile vr̃ aliter sequela illa pos
se deduci nisi fiet via Auerr. in hoc quod quoꝝ
materie sunt specie differentes ⁊ que ex specie
differentibus procreantur specie differunt vt
patet subtiliter consideranti ⁊ ita pariformiter
dicere de plantis genitis ex materia putri qꝺ
vel nō generāt vel si generant generāt aliud qꝺ
non est mas neq̧ femina. Et ideo nō habent eas
dem operationes animalia genita ex semine ⁊
animalia genita ex putri materia. Unde soller/
tissimus nature rimator Aristo. in .ii. de anima
vr̃ a talibus opus generationis prorsus remoue
re: inquit.n. in tex. com. xxxiiij. Naturalissimum
opus viuentibus est quecūq̧ nō orbata sed per
fecta aut generationem spontaneam habent fa/
cere tale alteꝝ quale ipm: animal quidē animal
planta autem plantam quatenus ipso semper ⁊
diuino participent ſm qꝺ possunt: vbi loquitur
vniuersaliter de oībus viuentibus siue sint plan
te siue animalia in quibus apponit illas tres
ꝯditiones vt aliquid generare possit inter quas
vna est vt non sint spontaneam generationem ha
bentia sicut q̄ ex putri materia ꝓdeunt. ¶ Ad
alia aūt de accidentibus vt de figura ⁊ magni/
tudine ⁊ colore patet qꝺ talia accidētia sunt co
munia ⁊ multis specie differentibus contingere
possunt vnde videmus plantas specie differen/
tes in colore sapore figura ⁊ magnitudine assi/
milari que tū specie differunt. ¶ Nec valet rō
ipsoꝝ qꝺ membra que eandem retinent figurā
eandem optinent operationem famosa est ꝓpo
sitio sed est falsa apud peripatheticos res.n. ope
rationibus distinguuntur non figura nam collum
matricis in mulieribus est sicut virga in viris ⁊
tū non hꝫ eandem operationem ⁊ ſm Galenum
mamille in viris nō sunt ꝑꝑ lac sed alterius rei
gratia in mulieribus vero sunt gratia lactis ita
notabiliter scribit Auer. in primo de generatio/
ne animalium qū soluit rōnes Galeni in .q. illa
qua queritur vtrum mulier hꝫ veꝝ semē. ¶ Ad
illud de vnitate motus qꝺ ꝯuenit ab vnitate na
ture dicendum est qꝺ secus est in simplicibus se
cus est in animalibus ⁊ plāctis qꝛ simplicis coꝛ
poris est simplex motus tū in talibus sunt varij
⁊ diuersi motus in illis enim que sunt hic vt di
cit Comen. in .ii. celi ⁊ mundi in com. lxiiij. quā/
to aliquid est perfectius tanto pluribus actioni
bus ⁊ pluribus motibus iungunt̃ suo fini ⁊ quā
to simpliciora ⁊ imperfectiora fuerint tanto pau
cioribus vt sunt elementa que ꝑꝑ esse propin/
quissima nature materie paucas actiones hñt.
Non est igitur in hoc assentiendum qꝺ eedem
operationes sunt vtrorumq̧ lꝫ eadem illa acci/
dentia comunia ꝯtingant talia enim faciunt al/
teratum solum vt dicit Porphirius. ¶ Ad au
ctoritatem phylosophi .vij. prime phylosophie q̄
re vera in translatione Arabica non est diceret
Comētator ⁊ ad oēs ꝯsimiles auctoritates hinc
inde adduci ꝯsuetas ⁊ ex problematibus: quod
talia que generant̃ ex semine ⁊ sine semine sunt
eadem non specie specialissima sed subalterna
aut genere generalissimo vnde vr̃ esse fallacia
ꝯsequentis sunt eadem ergo sunt specie specia/
lissima eadem possunt ēt esse eadem accidente
⁊ similitudine nō tū ꝑꝑ hoc seq̃t qꝺ sint eadem
forma. Et ita defendi pōt subtiliter vra eius sicͭ
vides. ¶ Et apud me est rō multū apparēs in
via phylosophi: nā certum est qꝺ a ꝑfectioribus
causis ⁊ que nō differūt ꝑ magis ⁊ minus sꝫ eēn
tialiter differūt dēnt ꝓduci effectus spē differē
tes manifestū est aūt qꝺ ꝑfectiores ⁊ plures cāe
ꝯcurrūt ad aīalia ex semine quā ad illa q̄ sine se
mine q̄do igr̃ pñt isti effectus eē eque ꝑfecti eēn
tialr̃ ⁊ hr̃e easdē opationes ꝑfectas equalr̃ na/
tura.n. nō habūdat in superfluis nec deficit in ne
cessarijs si aīal eque ꝑfectū generari pōt ex pu/
tri mā sicut ex semine cum pauciora ꝯcurrāt ad
hāc generationē quā ad illā vr̃ igr̃ alter modus
eē superuacuus in natura qꝺ est absurdū nā ordo
certus ⁊ ratus que est olim natura ꝯstantiū vt
dicit Arist. in .viij. physi. in com. ⁊ tex. xv. ¶ Re
uertamur igr̃ eo vnde deuenimus ⁊ queramus
cām ꝑꝑ qd est qꝺ in rebus artificialibus vna
existente mā ex sola tū diuersitate agētium for
maꝝ pōt esse diuersitas specifica in causatis in
naturalibus aūt ⁊ ꝑfectis ſbantijs apud phum
hoc minime ꝯtingere pōt. ¶ Nisi eēt qꝺ forme
artificiales non sunt in potētia materie sed sunt
ab extrinseco motore vt ꝫ Comen. in .vij. merh.
in co. xxviij. ⁊ .xxix. ⁊ in .iij. de aīa comē. xviij. vn̄
materia non hꝫ aliquā inclinationē nālem ad ali
quā formā que introducitur ꝑ artem in ſbā naꝫ
vel se hꝫ ad oppositum presertim cū plures for
me artificiales introducunt̃ ꝑ diuisionē ⁊ abla/
tionem partiū a subiecto que attestantur corru
ptioni ipsius subiecti: ipm ſbm inclinatur ad op
positū qꝛ vnūqꝺq̧ naturalr̃ resistit suo corrūpē
ti. Aut saltē se hꝫ in potētia neutra ipm ſbm. sicͭ
sunt forme artis que inducuntur sine diminutio
ne subiecti: sed respectu formaꝝ naturaliū ipm
subiectū hꝫ potentiā ⁊ appetitum naturalē q vt
scribit Comen. primo physi. in com. lxxxi. Nihil
aliud est nisi illud qꝺ hꝫ de motu materia ad re
cipiendum formam. Et ita in artificialibus sicut
vides propter allegatam causam nihil coor/

Ró ꝓ comē.

Solo pulcri proble matis

peratur ad distinctionem specificam effectuum ipsa materia sicut in rebus naturalibus: nam licet verum sit qd̄ non quelibet forma artificialis ex qualibet materia aut in qualibet induci possit forma enim serre non pōt induci in materia cere qr equiuoce diceretur serra cerea qr caderet a suo ꝓprio fine qui est secare dura sicut oculus lapideus equiuoce diceretur oculus tñ vt supra dictum est vna existente materia pñt fieri in artificialibus specie distincta propter solam diuersitatem formarum agentium non sic aūt in substantijs perfectis propter assignatam causam.

propō xlv.

¶ Motus natus est ignire ligna lapides ⁊ ferrum.

Propositio Est Arist. in .ij. celi ⁊ mundi in tex. co. xlij. ⁊ in primo metheoroꝝ. ¶ Aduerte tñ qd̄ due ꝯditiones requirunt circa hoc vt motus calefaciat ꝑcipue. ¶ Prima qd̄ sit velox ita ꝙ corpus calefactibile distrahat plusquam ſm propriam naturā est distrabibile. ¶ Scd̄a aūt est vt motus sit in magno mobili ⁊ propinquo: ⁊ has duas causas vr̄ assignare Arist. i primo metheoroꝝ: inquit n. velocē enim oportet ⁊ non longe oportet esse que quidē astrorum latio velox quidem: longe aūt: lune aūt deorsum quidem tarda aūt: que aūt solis ambo simul hz sufficiēter. ¶ Arist. ēt in .v. ꝑticula ꝓblematum problemate .xxxvi. vr̄ dicere: ꝙ non oīs motus calefacit vez quidam infrigidat vt patet in ollis feruentibus quotiens eas afflamus aut versamus. Unde ibi ēt redditur rō propter qd est ꝙ sub sole stantes magis incalescimus quaꝫ dum mouemur. qd̄ ēt ꝯtingit aque stanti que calidior est se ipsa mota. ¶ Solo aūt Arist. ibi est quod hoc ideo ꝯtingit qr dum stamus calor magis imprimit qr corpus nostruꝫ assidue ꝑ poros emittit vaporem calidū qui proximum aerē calefacit sicut riccio. Et ideo nobis quiescētibus aer circuens ob predictam cām calidus redit: sed cuꝫ mouemur flatus excitatur qui nos pōt refrigerare. Flatus namq3 quisq3 frigidus est. ¶ Animaduerte tñ ꝙ motus celi in alia ⁊ alia distantia est ꝓductiuus caloris in alio ⁊ alio gradu. Nam Comen. in .ij. celi ⁊ mundi in co. xciij. inquit propinquitas motui celi largitur caliditatem mobilitatem leuitatem ⁊ raritatem. Distātia vero largitur frigiditatem quietem grauitatem ⁊ densitatē: vnde ignis intensiue calidior est aere: nam .ij. metha. tex. co. iiii. vnumquodq3 est maxime tale per quod alijs inest vniuocatio puta ignis calidissimus ⁊. n. est cā alijs hic caloris: ⁊ .ii. de generatione ⁊ corruptione tex. com. xxii. ignis est magis calidi quam sicci ⁊ ob eandem cām ignis est rarior aere vnde com. in .ii. de anima com. xcvii. maxima dimensionuꝫ quā materia recipit est dimensio ignis ⁊ minima est dimensio terre. Sil̄r leuitas ignis pp predictaꝫ cām est leuitas simpl̄r vt patet iiii. celi ⁊ mundi in co. ⁊ tex. xxxviii. ⁊ in libro destructio destructionuꝫ in disputatione prima in solutione. xi. dubij inquit sed phylosophi rñdent quod ꝓbatum est demonstratiue quod mundus ex quinq3 corporibus ꝯstat vz ex corpore supcelesti quod nō est graue: neq3 leue. Et quatuor corporibus elementaribus: quoꝝ quoddam est graue absolute vt terra que centrum est oluꝫ orbium. Et quoddam leue absolute vt ignis ⁊ cā grauitatis terre est qr est in maxima distantia a motu orbium ⁊ ꝑ ꝯtrariam cām ignis est in summa leuitate. Et qr alia duo elementa sunt interposita inter ignem ⁊ terram ideo mixta existunt de duabus predictis naturis. ¶ Et aduerte vnum quod licet ignis sit primum calidoꝝ que sunt hic. Non tñ pp hoc est primum calefaciens. Nam vt scribit Comen. in .ij. cap. de substantia orbis: sicut in mouentibus ⁊ motis corporeis oportet venire ad vnum primum motū ex se quod mouetur a motore imobili sic in alterantibus ⁊ alteratis oportet deuenire ad vnum primum alterās quod in alterando nō alteratur ⁊ hoc est corpus celeste illud. n. calefacit motu ſm predictum moduꝫ vt declarauimus de mēte Arist. ⁊ calefacit ēt alia cā posita ab expositoribus vz mediante lumine: lumen. n. inquantum reflectitur calefacere hz. ¶ Et ꝯsidera bene quod cū calor ⁊ frigus sunt ꝯtraria ⁊ frigus est caloris priuatio quod aliter ꝓuenit calor a celo ⁊ aliter frigus qr celum mediante ꝓpinquitate motus largitur caloreꝫ. largitur aūt frigus mediāte motus distantia sicut dixit in simili phylosophus in .ij. de generatione ⁊ corruptione quod motus solis in obliquo circulo per sui accessum est cā generationis ⁊ per sui recessum est cā corruptionis: idem. n. manēs idem vniformiter aptum natum est semper idē facere ⁊ ꝑ ꝯsequens opposita ⁊ ꝯtraria aut ꝓueniunt ab oppositis ⁊ ꝯtrarijs causis aut ꝓueniunt ab eadem cā sub oppositis ⁊ ꝯtrarijs dispositionibus se habente: sic. n. idem erit ꝯtrarioruꝫ cā absentia. n. naute est cā submersionis nauis cuius presentia erat cā salutis vt dr̄ in .ii. phys. in tex. co. xxx. sic Auer. tenuit in .ii. celi ⁊ mundi in com. xlii. quod corpora celestia per se nō operantur nisi caliditatē ⁊ non operantur frigiditatem. ¶ Huic aūt opinioni aduersatur diuus Thomas in .ii. celi in loco preallegato illud. n. vt inquit vr̄ esse per accidens quod non per se producitur ab agēte. Corpora aūt celestia sunt actiua respectu eoꝝ que sunt hic si igit̄ nō ꝑ se agerēt frigiditatē ⁊ humiditatē ⁊ alia hmōi sequeretur quod ista essent per accidens ab agente in vniuerso. ¶ Item cum omnes forme substātiales inferiorum corporum sunt ex virtute celestiū corporum: consequens est quod ex eorum virtute sint etiam qualitates consequētes species seu formas elementorum que sunt calidum frigidum humidum ⁊ siccū ⁊ alia huiusmodi. ¶ Et ideo inquit dicendum est ergo quod omnia corpora celestia secundum communem virtutem luminis habent calefacere: sed secundum alias proprias virtutes singulis corporibus attributas hñt non solum calefacere ⁊ infrigidare sed ēt

Due ꝯditōes reqrūt vt motus calefaciat.

Diui tho. rōnes ꝯ Auer.

opīo diui tho. ⁊ mathematicoꝝ.

oēs alios effectus corporales hic efficere in istis inferioribus. ¶ Et ista fuit ēt opinio platonis inquit n. Damascenus in libro de ꝯsolatiōe medicinaꝝ dotatū est vnūqđqꝫ vt inqt plato duppli ci virtute celesti ⁊ elemētari. Et istaꝫ opinionem insequunt oēs mathematici vt scribit Comen. in ij. cap. de substātia orbis inqt n. ꝯsiderātes aūt actiones stellaꝝ in antiquo tēpore vere dicūt: qđ quedā largiant caliditatē ⁊ siccitatē: quedā caliditatem ⁊ humiditatem: quedam frigiditatem ⁊ humiditatem: ⁊ quedam frigiditatem ⁊ siccitatem ⁊ sic quatuor qualitates comunes corporibus celestibus ⁊ quatuor elementis dicuntur equiuoce: aut ſm prius ⁊ posterius. Et hanc opinionem maxima pars latinoꝝ insequitur quod corpora celestia non solum agūt lumine ⁊ motu verum ēt influētia. ¶ Arist. aūt via ⁊ peripatheticoꝝ hoc non patitur vt multiplicent entia sine necessitate qꝛ natura nō habundat in superfluis vult aūt Arist. in pncipio. viij. libri de physico auditu quod motus celi sit tamꝗ vita oībus natura subsistentibus ⁊ in principio libri metheoroꝝ dicit oportet mundum istum superioribus lationibus esse continuum vt oīa eius virtus inde gubernetur ita quod motus est qui conseruat ⁊ saluat oīa inesse pncipaliter ⁊ ista est cā caloris vt patuit Ab expositoribus ēt ponit alia cā ⁊ est lumen qđ inquantum reflectitur est cā caloris. ¶ Nō n. est veꝝ qđ dicunt mathematici quod lumen lune sit infrigidatiuum. Nam experimentum sermonum veroꝝ est vt ꝯcordent sensatis vt dicit Comen. in. viij. physicoꝝ in co. xxij. manifestuꝫ est aūt quod in estate noctes plenilunii sunt calidiores vt asserit Arist. in. iiii. de generatione aīalium cap. v. videmus ēt tunc tēporis aīalia exanguia diminuti caloris pinguiora ⁊ conchilia ⁊ echinos ⁊ id genus animaliuꝫ magis plena esse in plenilunio quaꝫ in decremēto luminis in luna quod non contingit qꝛ nocturno tempore plus cibi assumant ratione lucis qꝛ talia ēt contingunt aīalibus visu priuatis sed est qꝛ calor eoꝝ vigoratur a calore continentis qui multiplicatur in eo ratione maioris ⁊ intensioris luminis qm̄qđem digestio naturalis a calore naturali pficiscitur vnde ēt eadem ratione animalia thesaurizātia tempore veris ⁊ estatis meliꝰ digerunt quam tempore hiemis qꝛ calor naturalis in hieme a superfluo frigido obtunditur non autem roboratur sicut in animalibus sanguine ⁊ calore plus participantibus sicut optime notauit. Galenus in prima particula separatoꝝ sermonum. ¶ Nec valet quod quidam asserunt quod omnia corpora celestia recipiūt lumen a sole ⁊ illud ex diuersitate subiectoꝝ recipit diuersas virtutes ⁊ ita aliqđ lumen dr̄ eē frigefactiuū. ¶ Sꝫ hoc quidem starenō pōt ꝫ. Alb. in secūdo celi ⁊ plusqꝫ. Com. ēt illud dicere videātur nam melius est existimare qđ diuersitas formaꝝ sit cā diuersitatis materieꝝ quā ecōtra vt dicit. Com. in secūdo de aīa in. com. lx. nā in hoc Arist. precipue contradicit antiquis qꝛ ipi volebant qđ forme sequant materiam vnde. Plato asserebat quod forme dabantur ſm merita materie sed. Arist. opinabatur contrariū videlicet qđ materie sunt pp formas sicut notabiliter dicit. Auer. in secundo phisice auscultatiōis in. com. lxxxvij. ¶ Opinio aūt ponens qualitates virtuales in celo quā sequūtur astrologi ⁊ diuus Thomas hꝫ etiam rationem ꝯtra se qꝛ non opꝫ vt supra dictū est multiplicare entia sine necessitate. ¶ Forte dices quod ponitur influentia precipue p conseruatione elementoꝝ. ¶ Sed ꝯtra oīs qualitas ꝯseruans aliqd aut est disponens materiā pro ꝯseruanda forma aut est phibēs corrūpens ipam formā sed pp neutruꝫ opꝫ vltra motū ⁊ lumen ponere influentiaꝫ p ꝯseruandis elementis in suis locis naꝫ frigiditas ⁊ siccitas sufficienter vident ꝯseruare formā terre in materia Nec etiaꝫ pp ſm qꝛ oīs resistentia est merito ꝯtrarietatis si igr̄ influētia dr̄ resistere corrūpenti ipam terrā illud igr̄ corrūpens terrā erit ꝯtrariū illi influētie sit verbi grā illud corrūpens terrā ignis: tunc igr̄ igni ꝯtrariabitur illa influētia ⁊ igni ēt contrariaſ terra que dꝫ corrūpi ab igne ⁊ ita vni plura erūt ꝯtraria. ¶ Sed dices nisi dareſ influentia in medio qđlibet elemētuꝫ indifferēter posset moueri ad quēlibet locū ita enim arguit. Arist. in libro. iiij. physice auscultationis tex. com. lxvi. in tractatu de vacuo qꝛ cū vacuuꝫ sit vniforme corpora posita in vacuo pñt moueri ad quamlibet differentiam positionis. ¶ Rñdetur dando rōnem diuersitatis nā in vacuo eēt vniformitas p totū nos aūt dicimus qđ corpora celestia mediante calore celesti pducto mediante lumine ⁊ motu habent conseruare cū tali ⁊ tanta distantia elementa in suis locis naturalibus ⁊ ꝯuenientibus ⁊ ille calor est intensior in spera ignis rōne maioris ꝓpinquitatis ⁊ est remissior in centro mundi vbi est terra ⁊ in mediis regionibus est medio modo se habens cum latitudine quadam secundum igitur aliam ⁊ aliam mensuram est conseruatiuus alterius ⁊ alterius elementi in alio ⁊ alio situ secundum enim approximationē maioreꝫ ⁊ minorē causantur iste diuerse mēsure caloris vt scribit. Com. in secūdo celi in. com. xciiij. ⁊ ideo bñ dixit infundamētis. Arist. qđ corpora celestia in rei vitate nō agūt frigiditates sꝫ calores similes vnicuiqꝫ elemētoꝝ ⁊ si. Aul. dicit qđ opaſ frigiditatē hoc est ſm ꝯparationē p quantovꝫ pducunt. qm̄qꝫ remissam caliditatē vnde licet celū agat mediāte lumine ⁊ motu nō seqtur qđ cum semp moueatur ⁊ luceat qđ semp vniformiter calefaciat qꝛ corpus luminosum nō semp equalr̄ respicit ista inferiora alr̄ n. se habet in hieme ⁊ alr̄ in estate qꝛ radij rōne approximationis supra. zenith capitis nostroꝝ ppēdicularr̄ multiplicanſ in estate ⁊ iō magis calefaciūt ex mō diuerso sue reflexiōis Nec iteꝝ seqtur qđ oēs hiemes ⁊ oēs estates deberēt eē equales in calorē ⁊ frigorē qꝛ aliji aspectus ⁊ cōiunctiōes stellarum sunt in vno anno talie in alio ⁊ ideo videmus quod multiplicatiꝫ lumen in vno anno ex cōiunctionibus planetarum plus caloris operatur quam in alio

Dama.

Arist. Oplo.

Zastronomos

Oplo. Albe. magn.

Zpon tes influentias

Repl.

Solo.

Solo. ad rōnes diui tho.

¶ Et p hoc patet solutio ad rōes diui Thome Ad primam dico qꝺ corpora celestia sunt cā vniuersalis ⁊ remota oium effectuum que sunt hic ⁊ ita oēs qualitates que sunt hic dependent a celo tamq̄ȝ a cā vniuersali:non tñ ad oēm effectuȝ qui hic existit·corpora celesti a p aliquaȝ specialem qualitatem ꝯcurrunt sicut ad determinatuȝ effectum determinata cā·Nam videmus naturas reꝝ esse multuȝ distantes adinuicem in perfectione entia·n·sunt sicut numeri animalia.n.ꝑfecta fiunt a celo ⁊ ab agente particulari iuxta illud Arist·in.ij phyfice auscultationis tex·co·xxvi·sol ⁊ homo generāt hominem secus aūt est de animalibus genitis ex putri materia nā sufficit ibi calor celestis diffusus in terra ⁊ aqua vt dicit Comen·in.xij·metha·in.com·xviij·Eodeȝ modo cuȝ calor sit perfectior frigiditate frigus n·est quasi caloris priuatio principaliori intētione ꝑducitur a motu ⁊ lumine quam ipsa frigiditas lumen·n·⁊ motus sunt p se caloris ꝑductiua modis assignatis ⁊ sic celum vꝫ esse cā positiua caloris sed respectu frigiditatis est cā priuatiua ꝑ quanto vȝ p sui distātiam talis motus operatur remissam caliditatem.

Replica.

¶ Et si dicatꝰ ꝯtra qꝛ effectus positiuus dȝ habere cām positiuam modo frigiditas lȝ caloris ꝯparatione dici possit quodāmodo caloris priuatio semper·n·vilius ꝯtrarioꝝ est sicut priuatio respectu perfectionis vt dꝛ in·x.meth·in tex·co·xv·tñ in se est ipsa frigiditas quedam forma positiua.

Solo.

¶ Dico qꝺ cā positiua est cā pticularis generans sicut sunt venti vel vapores eleuati ab aqua ⁊ a terra ⁊ sicut sunt agentia particularia generātia ista elementa frigida qꝛ ꝺm partem generari ⁊ corrūpi possunt ⁊ sic patet solutio ad ꝺm motiuum diui Thome qꝛ qualitates ⁊ forme sunt a celo mō vniuersali ⁊ non oportet qꝺ oīa vniformiter ⁊ eque primo inde dependeant vnde celum per ꝑpinquitatem operatꝰ calorem p distantiaȝ operatur frigiditatem qꝛ operatur remissam caliditatem ⁊ distantia est veluti rō priuatiua ⁊ ꝑpinquitas est veluti rō positiua ⁊ sic ni fallor intelligūt peripathetici qꝺ corpora celestia sunt cā caloris ⁊ nō sunt cā frigiditatis.

Quō i afalibꝫ motus sit cā caloris.

¶ Aduerte tū qꝺ in animalibus motus est cā caloris inquantum p ipm motum expanditꝰ calor naturalis ⁊ spiritus de centro ad circumferētiam ⁊ maxime qñ est velox ⁊ cum certa mensura qꝛ si fuerit ꝯsuperfluus accidit spiritum ⁊ calorem resolui ⁊ sic infrigidat vnde Auicē·in.iij·Fen primi doctrina

Auic.

ij·in cap.xij·de hijs que ꝑueniūt ex motu ⁊ quiete inquit motus opatiōes in corpore humano diuersificantꝰ ideo qꝺ est fortis aut debilis aut paucus aut multus Et pp illud qꝺ et ex quiete admiscetꝰ.Et istud quidem apud sapientes est diuisio per se·Et pp illud qꝺ exercet homines ex materijs·Et motus quidem fortis ⁊ multus ⁊ paucus ⁊ cum quiete mixtus oēs cōueniunt in hoc vt calorem efficiant forciorem·Sed fortis non multus differt a multo non forti ⁊ a multo quieti admixto qm̄ ipse vehementer calefacit corpus:⁊ si resoluit parum resoluit·Multus vero paulatim resoluit plusquam calefaciat.Et cū quisq̄ȝ coꝝ multus existit infrigidat.Propterea qꝺ vehementer calorem resoluit naturalem ⁊ ēt exiccat·⁊ cetera.

¶ Vides igitꝰ qm̄o motus sit aptus ignire ⁊ calefacere corpora ⁊ qm̄o diuersimode hoc operatur in rebus inanimatis ⁊ diuersimode inanimatis·Nam in rebus inanimatis hoc operatꝰ distrahendo ⁊ rarefaciendo partes mobilis vnde raritas est dispositio ad caliditatem lȝ.n·raritas ⁊ densitas vt inquit Auer·in vij·physice auscultationis sint reꝝ qualitates inseqeutes calidum ⁊ frigidum vt patet in com·xv·tñ caliditas ēt p viam sequele pōt sequi ad raritatem qꝛ non inconuenit vt vna per se sequatur ad aliam:alia aūt p viā sequele sequatur ad illam vnde raritas per se sequitur ad caliditatē modo quo declarauimus superius sed caliditas sequitur ad raritatem tamq̄ȝ ad dispositionem preuiam p viam sequele sed p se est ab agente extrahente ipsam de potentia ad actuȝ tale aūt est motus vnde motus dum velox fuerit ⁊ sufficienter aproximatus in subiecto apto nato p se aptus natus est producere calorem ⁊ non p accidens vt quidā tenuerunt·Non·n·oīs cā que corpori aduenit in ipsum operatur Imo preter hec tria requiruntur necessaria fortitudo·s.sue virtutis agētis.Et fortitudo virtutis corporis preparatiue·Et possibilitas permutendi vnum tangere aliud tanto tempore vt in tali quale illud possit prouenire operatio in aliud sicut pulcre notauit princeps in·ij·Fen primi doctrina·ij·ca·ꝑ·Sed sermones in demonstratiuis sunt intelligēdi p se ⁊ nō p accidēs vñ Arist·t·c·xlij.in.ij·celi ⁊ mundi inquit qꝺ natus est motus ignire ⁊ linguas lapides ⁊ ferrū aptitudo aūt p se dꝛ suo ꝯ ⁊ Comē·in com·dicit ⁊ putatꝰ ex hoc qꝺ celū est calefaciens p se motu ⁊ lumine ⁊·xij·meth·co·xviij.inquit qꝺ ignis fit a motu sicut ab igne si igitur ignis q est ꝯba fit a motu sicut ab igne ab igne aūt p se fit:per se igitur fiet a motu:idē n·est agens per se disponens materiam ⁊ inducens formaȝ·vij·metha·com.xxxi·multo igitur magis per se caliditas pōt fieri ab ipso motu sicut p se fit a calore·Unde vꝫ qꝺ motus distrahendo ⁊ rarefaciendo partes mobilis in rebus inanimatis per se est ꝑductiuus caloris:vnde Auer·dicit in primo metheoroꝝ cap.ij·qꝺ stelle comate non habent caliditatem sed igniuntur ex motu.

¶ Nec vȝ si dicatur ꝙ oē quod per se fit fit a suo simili ⁊ ita calor per se non vꝫ fieri nisi a calido:nam vt dicit Comen·illa ꝑpositio per se locum hȝ in substantijs non aūt in accidētibus·ij.celi·com·xlij·⁊·xij·meth.com·xviij·Nec sequitur vt omne faciens aliquod accidens disponatur per illud·Verbi gratia qm̄ non omne quod mouet dȝ moueri neq̄ȝ omne quod nigrificat debet esse nigrum vt dicit idem Auerr·in ij·cap·de substātia orbis versus finē.

¶ Sic igitur motus velociter factus ⁊ cum debita approximatione in subiecto apto nato cum debita mora hȝ per se calefacere sed per accidēs hȝ infrigidare sicut in ollis feruentibus per exclusionē

vaporis

vaporis calidi qui detruditur per motũ ⁊ sicut aer calefactus ex presentia vaporis transpirantis per motum remouetur ⁊ alius frigidior nobis occurrit estiuo tempore per motum flabelli: quõ ẽt animalia calefaciat ⁊ eadem infrigidet dictum est. ¶ Sed remanet vna difficultas: nã si corpora celestia calefaciunt mediante lumine ⁊ motu. Propinquitas aũt motui celi largit caliditaté ⁊ remotio frigiditatem vt dicit Comen. in .ii. celi ⁊ mũdi i co. xciiii. pp q̃d ergo corpora propinquiora celo non ita calefiunt ex lumine sicut calefiunt ex motu. ¶ Nisi esset q᷑ celum per sui motum est causa caloris per attritionem sicut dicit Arist. in .ii. celi ⁊ mundi. tex com. xlii. ⁊ in .i. p̃. metheoror lumen aũt nõ calefacit nisi in quantum reflectitur talis aũt reflexio in ptibus superioribus est magis dispersa quã in partibus inferioribus ⁊ distãtioribus ⁊ ita differenter motus ⁊ lumẽ sunt cause caloris naʒ que calefiunt ex motu quãto sunt celo ꝓpinquiora tanto sunt calidiora vnde ignis est calidior aere ⁊ aeris suprema pars est calidior reliquis. sed que ex lumine celi incalescunt quanto magis sunt distantiora a celo tanto magis calefiunt.

Dubiũ. (margin) · Solo. (margin)

¶ Possibile ex se nõ potest ab alio perpetuari. (margin: Propõ xlvi)

Vera est ꝓpositio vt glosat Com. l. xii. prime phylosophie in substantiis sed fallit in accidentibus vt patet in .com xli. Instantia enim est in promptu vt asserit de motu celi qui ex se possibilis est non esse cum habeat cõtrarium quieté ⁊ tamen perpetuatur ab intelligentia vnde .ix. metha text. comé. xvii. scribitur non est timendũ celum quiescere. ¶ Sed est instantia maxima contra Comentatoré q᷑ Arist. in .p̃. celi ⁊ mũdi in tex. com. cxx. probat qõ nullũ eternũ est corruptibile q᷑ posito in esse quod non sit est positio falsa possibilis sed ex falso possibili non seqtur falsum impossibile si igr̃ eternum qñqʒ non sit sequitur quod simul sit ⁊ non sit sed hoc est impossibile simplr̃ q᷑ implicat cõtradictionem: ergo non sequitur ex positione illius possibilis de in esse q᷑ illa erat falsa possibilis sed ex falso possibili non sequitur falsum impossibile vt demostratũ est in secũdo prior ergo illud ĩpossibile sequit̃ ex hipothesi data que erat quod aliquod eternũ sit corruptibile: manifestũ est aũt quod ꝯsimilis ratio retorqueri põt ꝯtra Auerr. asserenté motũ celi esse de facto eternũ cum tñ de possibili possit non esse q᷑ posito illo in esse quod non sit sequitur qõ simul sit ⁊ nõ sit ⁊ illa positio est falsa possibilis vt patet ⁊ ideo nonnulli vniuersaliter tenuerũt forte ista ratiõe motí tam in substantiis quam ẽt in accidẽtibus locũ habere propositam ꝓpositionem. ¶ Nos aũt in via eius damus rationé diuersitatis quare potius sit ꝓpositio ista vera in substantiis nõ aũt in accidentibus nam si qua substantia ex se esset ens possibile hoc haberet ratione principii intrinseci passiui qõ est materia: Nam .vii. meth. tex com xxii. ⁊ .liii. materia est per quã res põt esse ⁊ non eẽ. tali autem potentie passiue necesse est qõ in natura correspondeat potentia actiua nam vt inquit Arist. in tertio de aĩa. tex. comé. xvii. In oĩ natura inqua est dare p̃ncipiũ quod est oĩa fieri est dare ẽt principiũ quod est omnia facere sic enim ꝓbat necessario intelligentiam agentem vnde Comen ex hoc fundamento dixit in .xii. prime phylosophie comen. xviii. quod oẽs forme sunt in potentia passiua prime materie ⁊ sunt in actu in primo motore qui sunt in potentia actiua eius vnde .ix. prime philosophie: tex. com. ii. potentia passiua diffinitur per actiuam ⁊ ideo si aliqua substantia haberet potentiã ad non esse si illa potentia non deduceretur ad actum tunc frustra esset illa potentia ibi vt pulcre deducit Comen .p̃. celi in com. xx. inquit .n. quod si esset forma in materia sine contrario tunc natura ociose ageret cuʒ ista materia non sit in ea aliqua potentia olo in materia .n. nõ est potentia nisi apud separationem eius a forma si igitur substantia materie est in potentia ⁊ fuerit aliqua materia cuius potentia nũqʒ exit ad actum ista potentia est ociosa ⁊ superflua ⁊ si non esset generatio ⁊ corruptio non staret operatio istius virtutis .s. potentie operatio enim istius potentie que est ex ea similis ei que est abscisio ex acumine gladii est generatio ⁊ corruptio: si ergo ista potentia esset sine generatione ⁊ corruptione contingeret vt aliquod ens esset sine actione pp quã fuit ens quod est impossibile potentia enim passiua prime materie est contradictionis q᷑ per illam res potest esse ⁊ non esse indifferenter ⁊ talem confestim consequitur contrarietas vt dicit Arist. in libro de longitudine ⁊ breuitate vite ⁊ vt inquit Com. in libro de substantia orbis capite primo declaratuʒ est quod causa corruptionis entiũ ⁊ factionis eoꝝ est cõtrarietas existens in suis formis ⁊ commune subiectum quod nullam habet propriam formam sed est in potentia recipiens numerum sm formas diuersas numero ⁊ que sunt sm magis ⁊ minus possibilitas igitur in substantiis compositis est ex necessitate hyle vt dicit. Comentator in prologo suo super libro physicoꝝ de motu ⁊ corruptione ⁊ talis impediri non potest pp predictam causaʒ. Motus aũt celi cum sit accidẽs successiuum nõ habet principiũ intrinsecuʒ passiuum per quod possit non esse q᷑ accidẽtia sunt forme simplices ⁊ non habet materiam ex qua constant sed solum habent materiã in qua idest ipsum subiectũ sed possibilitas ipsius motus est ex extrinseco q᷑ habet contrarium ipsam quietem q᷑ motui inquantum motus contrariatur quies ⁊ ideo q᷑ motus cum sit accidens successiuũ totum suũ esse dependet ab ipso motore ⁊ q᷑ motor est intelligentia que inuariabilr̃ ⁊ sempiternis mouet ideo motui largitur ipsa intelli-

Istãtia. (margin) · Solo (margin)

Solo. forma liter.

gentia permanẽtiam eternam. ¶ Ad argumẽtum igitur adductũ do rationẽ diuersitatis: nã Arist. ibi arguit contra Platonem de mundo quem dicebat genitũ fuisse sed asserebat ipsum nõ esse corruptibilẽ ꝛ in timeo dixit aliquod corruptibile de se posse ab alio perpetuari in illa auctoritate que passim allegari solet Dij deorum quorum opifex pater quę ego ꝛ cetera ꝛ ita dico quod ratio Arist. contra Platonẽ in primo celi est de substantia vnde si aliqua substãtia eterna est potens non esse ista potentia est per principiũ intrinsecũ passiuum ꝛ si ponatur in esse esto qđ positio sit falsa est tamẽ possibilis ꝛ ex falso possibili non debet sequi falsum impossibile sicut sequitur in casu: sed de motu secus est nam motus formalr ex se non est necesse esse vt sequatur ex hoc ipsum de se semper esse sed sua necessitas est aliunde .s. ab extrinseco motore ꝛ ideo ex illa positione non sequitur vt idẽ simul sit ꝛ non sit Si substãtia autẽ aliqua eterna eẽt hoc non esset nisi pp carentiam materie ꝛ ideo illa simpliciter esset ꝛ formaliter ens necessarium ꝛ si esset corruptibilis sequeretur quod haberet in se materiam ꝛ ita ex illo posito in esse sequitur vt idẽ simul sit ꝛ non sit ꝛ considera ẽt qꝛ ens simpliciter necessarium nulli est incõpossibile simpliciter motus autẽ celi non est ens simpliciter necessarium ꝛ ideo ex sui ratione non omni tempore est ꝛ pp hoc si ponatur ipsum quãqꝫ non esse nõ sequitur quod simul esset ꝛ non esset: si autẽ aliquã substantia eterna corrumpi posset ex parte qua esset eterna semper esset qꝛ talis eternitas ẽ ex rõne sui per carentiam principii potentialis ꝛ ex parte qua corruptibilis ponitur ꝛ illa potẽtia ponitur in esse nõ est sed semper erat vnde erat eterna ꝛ ita bene vt vides sequitur quod idem simul sit ꝛ non sit ad hominẽ ꝛ gratia materie in qua adducitur ratio. ¶ Sed hic est ardua replica qꝛ Auer. in .ij. cap. de substãtia orbis vult qđ celum quẽadmodũ necessario dependet ab ipsa intelligentia quantum ad motum ita ẽt dependet quantum ad substantiam inquit enim ꝛ debes scire quod istud corpus celeste non indiget virtute mouente in loco semp tantũ sed largiente virtute in se ꝛ in sua substantia permanentiam eternam qm̃ ꝛ si sit simplex non habet in se potentiam ad corruptionẽ tamen est finite actionis necessario qꝛ est finitarum dimensionum ꝛ terminatarum a superficie continente ipsum ꝛ omne tale cum intellectus posuerit ipsum existens per se absqꝫ eo quod aliud largiatur ipsi permanentiam ꝛ eternitatẽ necesse est vt ita sit de finitate sue permanentie sicut est de finitate sue actionis ꝛ ideo necesse est in intellectu eẽ potentiã largiẽtem ipsi permanentiã eternam quẽadmodũ largitur sibi motum propriũ eternũ patet autẽ manifeste ex dicta auctoritate quod celum quo ad suũ esse in eodem genere cause depẽdet in quo dependet motus eius nam si intelligentia non esset vt inquit idem est iudicium de orbe ꝛ de motu patet autem quod si intelligentia non est non est motus igitur neqꝫ orbis ꝛ ideo celũ indiget intelligentie largienta sibi permanentiã sicut indiget etiam motus tali virtute ꝛ ita idem videtur esse iudiciũ vt possibile perpetuetur in substãtia sicut in accidentibus. ¶ Et mirũ pro/fecto mirũ est quomodo Grego. ille ariminẽsis allucinatus fuerit in illo loco asserens in secundo sententiarum distinctione .ij. q. prima. Arist. ꝛ Auerr. opinionẽ fuisse substantiam celi ꝛ aliarũ intelligentiarum non dependere a Deo in gñe cause efficientis sed solum hoc habet veritatem de motu celi cum tamen Auerr. in prefato loco ex intentione damnet opinionem istam eorum qui dicebant celum non habere causam nisi mouentem ꝛ non agentem sicut pꝫ ibi ꝛ declaratũ fuit per nos in speciali questione de hoc. ¶ Dico igitur in via eius quod lꝫ celum dependet in triplici genere cause ab ipsa intelligentia est tamẽ adhuc differentia inter celũ ꝛ celi motũ quo ad perpetuitatem essendi nam motus ex ratione sui cum contrarium habeat potest ex se formaliter dici ꝛ per intrinsecã rationem quod sit ens possibile celum autẽ cũ sit substantia carens materia ꝛ contrarietate non est ens possibile per intrinsecum principiũ qꝛ tale in substantijs est materia ꝛ quo ad hoc non indiget in suo esse forma sicut est corpus animalis quod cum sit intrinsece compositũ ex contrarijs indiget in suo eẽ forma dante esse formaliter ꝛ conseruante vnde videmus manifeste quod separata aĩa aut corrupta in animalibus statim illud resoluitur in elementa ex quibus ꝯstabat vñ Arist. ꝛ Comẽ. in .p. de anima in tex. com. xe. increpãt antiquos ponentes corpus continere animam imo ꝯtrarium est magis verũ vꝫ animam continere corpus egrediente enim spirat ꝛ marcescit nam vt inquit ibi Comen. omne qđ est vnũ ꝛ continuũ non est pp suam materiam sed per suam formã ꝛ ideo celũ formalr est necessariũ qꝛ est simplex corpus non compositum ex materia que est in potentia ad esse neqꝫ subiecta cõtrarietati ꝛ pp istam rationem non indiget in suo eẽ forma contra chimerizantes in via eius ita enim sentit expresse in secũdo ꝛ in tertio capitulis de substantia orbis: tamẽ in talibus eternis substantijs est essentialis dependentia in genere cause efficientis omnia .n. dependent a primo principio nam deus est causa entitatis ꝛ veritatis in omnibus entibus vt dicit Comen. in .ij. metha. in com. iiij. ꝛ similr dicitur finis oĩum ꝛ dicitur pma forma oĩum non qꝛ sit forma inherens ĩmo est forma per se subsistens ꝛ liberata ab oĩ materia nõ .n. omnis forma informat vt quidã meo tempore in via peripathetica contendere conantur in via Arist. nam si ita esset ad quid igitur posita animę diffinitione in secũdo de anima. tex. com: v. dicẽte anima est actus corporis organici physici potentia vitam habentis demũ in. tex. comẽ. xi. inquit Amplius autẽ immanifestũ est si sit corporis anima actus sicut nauta nauis ꝛ est expressa sententia: Auerro. xij. metha. com. xxxvij. ex mente Alex. inquit enim perfectionum enim pp quas mouetur perfectum quedã sunt qualitates qbus perficitur illud

Error Greg. de ariminis.

Solo.

ꝯ modernos

perficitur illud quod mouetur vt illud qđ mo/
uetur pp sanitatem: ⁊ quedam sunt substãtie ex
trinsece a re que mouetur ad eas vt assimiletur
eis vt inueniuntur oẽs actiones seruoꝝ qm̄ sunt
erga genera intentionum domini sui igr̄ dicun
tur esse pp dominum ⁊ similiter oĩs entia cum
hoc primo principio vbi pꝫ quõ pma intelligẽtia
sit causa in genere cause formalis respectu oĩuꝫ
licet igitur celuꝫ cũ non habeat principiũ intrin
secum per quod possit non esse qꝛ non hꝫ cõtra/
rium neqꝫ materiam: tamen adhuc dependet ab
intelligẽtia in triplici gñe cause ⁊ efficiẽtis ⁊ fi
nalis ⁊ formalis sicut dominus est forma serui:
sed motus in se possibilis est qꝛ motui inquantũ
motus ꝯtrariatur quies licet motui celi vt est ab
intelligentia nihil sit contrariuꝫ ⁊ ita stat adhuc
differentia inter motum celi ⁊ ipsum orbem ⁊ si
potes tu subtilius dicere dicas sat fuerit mihi
promouisse ⁊ excitasse intellectum.

Propõ xlvi.

¶ Prius substantia est substantia.

PRopositio ista est. Arist. in. xij. metha. in. tex. com. xliij. vbi ostendit moto
res planetarum esse substantias nã
cum motor sit natura prior mobili
vt dicitur in tertio de anima in. tex. com. xix. cũ
planete sint corpora sempiterna ⁊ substantie sem
piterne multo magis igitur motores eoꝝ erunt
substãtie Eadem ratione etiam probauit in secũ
do celi ⁊ mũdi in. tex. com. xxxvi. quod cum ce
lum quod mouetur est ingenitum ⁊ incorrupti/
bile ⁊ in transmutabile neqꝫ vnqꝫ mouens trãs
mutabitur incorporale existens. ¶ Sed instan/
Instãtia. tia est in hac propositione contra. Auerr. ponen
tem dimensiones interminatas que sunt accidẽ
tia coheterna prime materie tunc enim sequit̄
quod non substantia precedit substantiam quia
materia primitus recepit illas dimensiões quã
formam substãtialem acciperet igitur vt compo
sitio fm quid ⁊ per accidens precedat ꝯpositio
nem simpliciter ⁊ per se contra. Arist. ⁊ est vnuꝫ
de precipuis motiuis sancti Thome in tracta/
tu de dimensionibus interminatis ⁊ de natura
Solo. materie. ¶ Dicimus nos quod propositio pro
posita habet veritatem de prioritate nature fm
perfectionem. fallit aũt de eo qđ est prius natu
ra via generatiõis duplex est. n. nature prioritas
vt scribitur in. ix. prime philosophie in. tex. com.
xv. vbi dicitur que generatione posteriora spe/
cie ⁊ substantia sunt priora vt vir puero ⁊ homo
spermate: ⁊ sic ꝓcedit ratio philosophi adducta
nam motor est prior mobili prioritate perfectio
nis semper enim agens existimabitur nobilius
passo ⁊ motor mobili tertio de anima. tex. com.
xix: quantitates autem interminate ⁊ qualitati/
ue dispositiones precedunt via generationis for
mam substantialem ⁊ hoc nõ incõuenit. ¶ Qđ
Replica. si replicatum fuerit per auctoritatẽ philosophi
in. vij. metha. tex. com. iiij. vbi dicitur qđ substan
tia precedit accidens diffinitione cognitione tẽ/
pore ⁊ natura ⁊ ita via generationis non debet
accidẽs aliquo modo precedere formam substã
tialẽ que simpliciter est perfectior ⁊ magis ens
quã materia ⁊ compositum vt dicitur. vij. met.
Solo tex. com. vij. ¶ Ad hoc dico quod accidentium
quedã sunt que accidunt ex intrinseco ⁊ quedaꝫ
sunt que accidũt ex substantia rei Sũt enim que
dam que consequunt̄ materiã vt nigredo ethio
pis ⁊ cicatrices vulneruꝫ ⁊ extensio stature Sũt
etiam quedam que consequũtur formas vt spes
⁊ gaudium ⁊ potentia ridendi ⁊ cetera in homi
nibus vt dicit. Auicẽ. in. ꝑ. sue sufficientie. capi.
vi. ⁊ est etiam sententia: Auer. in libro de substã/
tia orbis capite primo vnde accidentia que cõ/
comitantur materiam ⁊ precedunt formam sunt
accidentia interminata ⁊ a signo cognoscuntur
isto modo qꝛ quecũqꝫ eadem manent in corru/
pto que erãt ingenito interminata dicunt̄ nam
insequũtur materiaꝫ que remanet eadem in ge
nito ⁊ corrupto siue in viuente ⁊ mortuo sicut
est đ cicatrice ⁊ de nigredine ethiopis ⁊ de aliis
consimilibus non enim oportet dicere quod co
ruptio quelibet fiat per resolutionem vsqꝫ ad pri
mam materiam quo ad formas substantiales ⁊
accidentales sicut tenuit beatus doctor qꝛ illa
diffinitio generationis substãtialis data p philo
sophum in primo de generatione ⁊ corruptio/
ne. tex. com. xxiij. generatio est transmutatio to/
tius in totum nullo sensibili remanente vt subie
cto locum habet in generatione simplici in qua
vnum generatur ex vno quia precipua intentio.
Arist. in illo libro est pertractare de generatio
ne ⁊ modo generationis elementoꝝ inuicem vñ
liber de generatiõe ⁊ corruptione ab. Ari. quõqꝫ
liber de elementis nũcupatus est vt patet in se
cũdo de anima in. tex. com. cxvij. non enim sen/
satis concordat dicere aliam esse numero cica/
tricem in mortuo ⁊ viuente corpore ⁊ nouiter
genitam ab agente introducente formam cada/
ueris. ¶ Dico igit̄ qđ dimensiones intermina
te sunt de accidentibus consequentibus primã
materiam ⁊ sunt coheterne illi fm viam. Com.
in libro de substantia orbis propositio aũt philo
sophi in. vij. metha. tex. comẽ. iiij. in qua dicitur
substantiam tempore precedere accidentia veri
tatẽ habet fm viam. Com. vt supra diximus de
accidentibus fundatis in substantiis composi/
tis que sunt generabiles ⁊ corruptibiles nam de
talibus loquit̄. Arist. in. vii. metb. ⁊ in. viij. fꝫ mẽ
tẽ eius ibi in suo ꝓlogo ¶ Aut fm nostrã expõ
nem cum accidentia in sequentia substantiã que
dam sint separabilia ⁊ quedã in separabilia dici
mus quod substantia precedit accidentia sepa/
rabilia tempore. sed accidẽtia in separabilia pre
cedũt natura tantum non natura ⁊ tempore si/
mul sicut est respectu separabilium nam in illa
allegata auctoritate ponitur quatruplex priori/
tas vt supra dictum fuit qꝛ sic habetur in littera
greca manifeste videlicet substantia est prior dif
finitione cognitione tempore ⁊ natura vnde nõ
ob re ponitur prioritas nature vltra prioritatẽ

temporis qꝛ primus magister nihil vnq̃ꝫ dixit si ne ratione vt dicit. Comen. in: p̄. de generatione ⁊ corruptione in. com xxxviii. ⁊ ita est de quoli bet verbo eius vt dicit idem. Comē. de eodē p̄ physicoꝛ. com. xxxv. ¶ Incidentaliter aūt hic cadit contradictio in. Auerr. nam per p̄cadductā Auicen. auctoritatem accidentia sunt in dupli ci differentia quedam videlicet interminata ⁊ ista precedūt formam aliqua vero sunt termi nata ⁊ ista sunt post formā saltum natura vt glo sat etiam ipse. Com. in. p̄. cap. de substātia orbis ⁊ talia a signo cognoscere poteris isto modo qꝛ talia non remanēt in corrupto sed corrumpūtur qꝛ talia fundantur in composito ⁊ insequuntur formam ⁊ ideo destructa forma ad destructionē compositi corrūpuntur etiaꝫ ipsa: ⁊ si ita est igit de opinione. Auic. ad quid ergo sibi imponit op positum. Auerr. in primo. cap. de substātia orbis dum dixit vnde putauit. Auicē. quod dispositio trium dimensionū existentiū in materia simplr scilicet nō terminataꝝ est dispositio dimensionū terminataꝝ in ea. ¶ Ad hoc respondetur quod Auerr. damnat. Auicen. precipue in illo loco de dimensionibus interminatis quia opinatus est. Auicē. qđ subiectū cuiuscūq̃ꝫ accidentis debet esse substantia composita ex materia ⁊ forma si ue sit accidens terminatū siue sit accidens inter minatū ſm qđ fundamentū coactus fuit. Auicē. ponere primam formam informātē materiā esse corporeitatē substantialem ⁊ illam asserebat eē materie coheternam ⁊ in illo composito eterno ex prima materia ⁊ forma substantiali corporei tatis fundabat vt in subiecto corpus de predi camento quantitatis quod est trina dimensio vn de post allegata verba. Auerr. Imediate subiun git qua pp dixit necesse est primam formam exi stere in prima materia: anteq̃ꝫ dimensiones exi stant in ea ex quo accidūt ei multa impossibilia Quoꝝ vnū est formam nō diuidi per diuisionē materie qua pp nō recipiet diuisionem Et ipsaꝫ esse eternā non diuisibilem per diuisionem sui subiecti ⁊ ipsam non habere contrariū sibi suc cedens in eodem subiecto: quod si ita esset tunc materia nullam reciperet formā preter istam si bi primam discordia igr̄ inter. Auice. ⁊. Auerr. non consistit in illa diuisione accidentiū videli cet quod quedam sunt interminata ⁊ quedam terminata sꝫ est penes subiectū ⁊ penes moduꝫ ponendi qꝛ. Auicē. vult quod in corpore de pre dicamento substantie fundetur dimensio inter minata que est corpus de predicamento quanti tatis vnde iste est oꝛdo ſm naturā in via. Auicē. p̄. est prima materia deinde est forma gñalis vi delicet corporeitas substantialis deinde est di mensio interminata ⁊ alia accidentia intermina ta preparantia ⁊ disponentia vt sunt qualitates preuie deinde erat forma specifica completa vl timo erāt accidentia terminata in sequentia foꝛ mam: sed. Auerr. in oībus concordat cum eo pre terq̃ꝫ qđ ipse negat corporeitatem precedere di mensiones interminatas imo vult qđ nuda eēn tia materie imediate recipit corpus istud qđ est trina dimensio ⁊ est accidens ⁊ nō substantia p̄ ma enim forma vt asserit que primitus recipi tur in materia est dimēsio interminata ⁊ ista est proculdubio via eius quid qđ dicat. Johannes de gādauo ⁊ moderni in hoc. ¶ Reuertamur igitur ⁊ dicamus ꝓpositūꝫ theoꝛema primus sub stantia eē substantiā veritatem habere de priori quod natura ⁊ perfectione precedit substantiam esse de necessitate substantiam quantūcūq̃ꝫ si be ne consideras semper accidēs presupponit sub stantiam qꝛ accidentis intellectus non est separa bilis a substātia qꝛ accidens diffinit̃ ꝑ eē in sbo.

Solo. máife ste ꝫ di ctiões

Sum ma li mita tio.

¶ Bonitas est passio entis.

ppo. xlvj.

Omnis allegata ⁊ vulgata aucto ritas ⁊ colligi pōt ex sen tentia philosophi in. iiij. prime philo sophie tex. co. vi. vbi dicitur qđ non est geometre speculari quid contrarium aut perfe ctum aut vnū aut ens. ¶ Intelligitur tamen propositio de ente extra animā ⁊ de ente in actu qꝛ tali primo competit nā. vi. prime philosophie tex. com. vltimi bonum ⁊ malū sunt in rebus ⁊ verum ⁊ falsum sunt in anima vnde. Commenta. inquit ibi natura primoꝝ oppositoꝝ in intellectu scilicet veri ⁊ falsi non est natura primoꝝ opposi toꝝ extra animam. s. boni ⁊ mali verum tamen verum ⁊ falsum sunt in cognitione ⁊ bonū ⁊ ma lū est in materia. ¶ Dixi tamen notabiliter qđ bonitas est passio talis entis extra animam qꝛ entia in aīa sunt entia diminuta ⁊ ideo excludū tur a consideratione diuine scientie que est sciē tia realis vnde bonitas non insequitur ens di minutū sed ens perfectū vnde. Comē. animad uertens ad hoc qđ modo dixi in. xij. prime phy losophie in. com. xxxvi. inquit balneuꝫ in anima mouet vt efficiens sed Balneū extra animā mo uet vt finis potissimū enim alioꝝ voluit eē ⁊ opti mū id cuius gratia est ⁊ finis est vt patet secun do phisicoꝝ tex. com. xxxi. vnde Bonitatē quā habet Balneū inquātum est bonum vtile ⁊ expe diens ad sanitatem habet inquantum est extra animam non prout est in anima ⁊ si auarus ap petit aurum sub ratione boni est inquantū auꝝ habet esse extra animam non inquantum est in mēte sic enim quilibet facile ditari posset ex so la auri imaginatione. ¶ Addidi ēt quod boni tas est passio per se primo entis in actu nam cui cuicūq̃ꝫ bonitas ⁊ perfectio competit illud autē actus aut habens actum ita quod ratione actua litatis est participatio bonitatis vnde cū primus actus in quo nulla prorsus est admixta poten tia sit summū bonū intantū enim entia sunt p fecta ⁊ bona inquantū participant bonitatē pri mi actus ſm quod possunt ⁊ ista est sententia ex pressa. Arist. in p̄. phisice auscultationis in. text. com. lxxxi. vbi scribit existente enim quodam diuino ⁊ optimo ⁊ cetera vbi. Comē. in. com. in qt qđ cū hic sit pfectio diuina maxima cui oīa appetūt assimilari ſm quod possunt ⁊ ita osten

dit materiam

dit materiam primam participare bonitatē in/
quantū habet naturalem appetitum ad recipiē
dum formam que est participatio quedam diui
ni esse ⁊ hoc colligitur de intentione philosophi
in .ꝑ. celi ⁊ mundi in.tex.com.c. vbi habet a pri/
mo quidem ꝑncipio cōicatum est eē ⁊ viuere oī
bus hijs quidem clarius hijs vero obscurius ꝗs
enim oīa entia bona sint ⁊ bonitate participent
tamen hoc est inquantum aut sunt actus vel in
quantum participant rationem actus vnde vꝫ
mihi qꝺ prima materia in illo priori in quo pre
cedit formā licet entia sit tamen in illo priori bo/
na non est quia bonitas ⁊ perfectio cōtingit ei ex
receptione forme ⁊ ideo deus indidit sibi natu
rale desideriū ad ipsam formam nam alia via
boni capax non erat vnde lucidissimus Themi

Theo. aurea sñia.

stius in .ꝑ physice auscultationis sup.tex.lxxxi.
inquit loquens de prima materia: sed cur susci/
pit vicibus formas qꝛ appetens est diuinitatis
⁊ discupiens boni voco autem diuinū ⁊ bonum
primam formam ⁊ primam causam quo referū
tur collimantqꝫ omnia ⁊ cui queqꝫ res tendit fie
ri quam simillima quantum pōt: pōt autē quan/
tum nā ꝯceditur ea ꝟo appetitio quouā modo
est in materia: profecto verissimum puto qꝺ dici
tur prouidentiam fuisse: que ⁊ turpi desiderius
honestatis ⁊ egenti opulentie quantum sit satis
iniecerit. eandē ferme sententiam habet. Arist.
in secūdo de aīa in.te.co.xxxiiij. vbi scribit. Na
turalissimum enim opus viuentibus est quecūqꝫ
perfecta ⁊ non orbata: aut generationem spōta/
neam habentia facere tale alterum quale ipsum
animal quidē animal planta aūt plantā ⁊ reddit
causam quatenus ipso sempiterno ⁊ diuino eē
participent ſm qꝺ possunt oīa enim illud appe
tūt ⁊ illius causa agūt omnia quecūqꝫ agunt ſm
naturam vnde non est esse absolute quod habet
rationem appetibilis sed esse actuale ⁊ diuinū
nam tale habet rationem boni vnde vt inquit
Arist. in principio libri ethicoꝝ. Bene ostēderūt
bonū esse qꝺ omnia appetūt nihil autem refert
vt inquit philosophus in secūdo phisice auscul/
tationis in.tex.comē.xxxi. aliquid bonū esse vel
videri bonū nam vt inquit. Com. ibi in.com. di/
xit hoc vt descriptio sit cōis rebus voluntarijs ⁊
naturalibus quoniam vltimū intentuꝫ in rebus
voluntarijs multociens videtur bonū ⁊ non est
in rei veritate intentum vero in rebus naturali
bus est bonū verū ⁊ ratio huius vt mihi videtur
quod ideo semꝑ bonū intentū a natura est bonū
verū qꝛ vbi scribit. Comen. in.xij. prime philoso
phie in.com.xviij. opus nature dirigitur ab in/
telligentia non errante licet in se non cognoscat
agens naturale tamen dirigitur ad finem suuꝫ
ab intelligentia non errante sicut enim sagitta
tendit in signum prefixū licet nō cognoscat. diri
gitur tamen ad illud ab ipso ꝓiiciente sed agēs
voluntariū dirigitur a ratione cui plerūqꝫ potest
contingere imo cui de facto vt plurimū error ꝑ
miscetur ideo bonū tale est qñqꝫ in apparentia
⁊ non in existentia nam vt poeta inquit perpau
ci sunt qui possunt dignoscere vera bona atqꝫ il

lis multum diuersa remota erroris nebula ⁊ pp
hoc igitur contingit quod appetitus naturalis
semper est respectu boni veri qꝛ dirigitur ab in
telligentia ⁊ prouidentia dei qui falli non potest
⁊ ideo dicit. Arist. in secūdo celi ⁊ mundi in.text.
com.xxxiiij. quod natura semper de possibilibus
facit quod melius est omne igitur quod mouet
appetitū bonū est aut verum aut apparens bo/
num vnde. Arist. tertio de anima.tex.comen.li.
inquit semper quidē mouet appetibile sed hoc ē
bonū aut apparens bonū nōn aūt omne sed actu
ale bonū actuale enim est contingens ⁊ aliter se
habere. ¶ Et ex hijs patere pōt solutio.q. que
plerūqꝫ agitari consueuit an non esse pōt ap/ pe/
ti ab aliquo appetitu a ratione regulato in quo
magis eligere quis habeat non esse quā miserū
esse ⁊ est.q. mota per hēricū de gandauo in quo
libeto primo.q.xx. ⁊ tandeꝫ distinguit de dupli
ci malo pene ⁊ culpe ⁊ inqt iuxta doctrinā augu
stini in libro tertio de libero arbitrio quod volū
tas pōt ꝯsiderari vt natura ⁊ vt sic non pōt ma
gis appetere non esse quam miserū esse miseria

Solo pulcre qōnis.

Opīo. hērici ɠgāda uo et be ati Augustini

pene qꝛ non esse simpliciter non habet rationeꝫ
appetibilis vnde inquit imo eē solūmodo qua/
lecūqꝫ sit etiam si sit penale magis appetit quam
nō esse licet enim vnum esse magis appetat quā
aliud esse vt esse non penale quam penale non
esse tamen nūqꝫ omnino eligit nō enim odit eē
penale nisi pp naturale desideriū quietis que
non nihil est sed aliquid est ⁊ ideo dicit: si quis
dixerit non esse quam miserū esse me malle re/
spondebo mentiris qꝛ cū miser esse nolis esse vis
tamen. ¶ Si vero voluntas eligat aliquid vt
deliberatiua tunc sub distinguit aut enim vo/
luntas est regulata ratione recta: aut falso
errore decepta primo modo distingui potest de
non esse qꝛ ipsum non esse prepositū aut est nō
esse simpliciter ⁊ sic ad huc non potest plus eli
gere non esse quā esse penale qꝛ vt dictū est ipm
non esse simpliciter nihil habet in se eligibilis: ⁊
recta ratio nihil eligit nisi ſm se eligibile: Aut
est non esse in vno statu pp esse melius quod ex
pectatur in alio statu ſm quod apostolus cupie
bat dissolui ⁊ esse cū Christo magis eligēs nō
esse in vita ista quam esse pp bonū quod expe/
ctabat in alia vita. sicut ecōuerso mali magis eli
gunt esse hic in miseria quā nō eē qꝛ maiorē mi
seriā timēt icurrere ı alia via ¶ Si aūt volūtas
fuerit falso errore decepta ⁊ hoc circa ipꝫ nō eē
tamēꝫ eligibile a ratione acceptuꝫ hoc contingit
dupliciter aut enim ista deceptio contingit cir/
ca non esse in vno statu pp eē melius in alio sta
tu sicut contingit de illis vt inquit. Augustinus
qui vrgente miseria sese interimūt eo quod cō
fugiunt vbi melius sibi fore putauerint: aut con
tingit circa ipsum non esse simpliciter putando
non esse: esse quoddam eligibile plus ipso esse
penali ⁊ hoc pp ipsius ratōis obnubilatiōem ex
pene perturbatione qui enim vt dicit augusti/
nus vrgente malitia penali sese interimunt si
nullum se futurū esse omnimode crediderint fal
sa est electio nihil eligētis nam si elegit non esse

profecto se nihil eligere ⁊ si nolit respondere cõ uincit. Hoc modo cato impaciẽs subijci cesari se ipsum occidit ⁊ multa alia que in hoc cõsistũt loquendo igitur de non esse absolute non est magis eligendũ a uoluntate a ratione recta regulata q̃ miserum esse. ¶ Tamen beatus doctor in quarto sententiaꝝ ⁊ in tertia parte summe questione .xcviij. de voluntate ⁊ intellectu dãnatoꝝ articulo secũdo vbi querit vtrum dannati recta ratione vellent non esse. Rñdendo inquit quod non esse dupplicater considerari potest vno modo sm se ⁊ sic nullo modo est appetibile cũ non habeat rationem boni: sed sit boni pura priuatio. Alio modo põt cõsiderari inquantum est ablatiuum penalis vite seu alicuius miserie ⁊ sic nõ esse accipit rationem boni carere enim malo est quoddam bonũ vt dicit. Arist. in .v. ethicoꝝ ⁊ p hunc modũ melius est dãnatis non esse quã miseros esse vnde Mathei .xxvi. bonũ erat ei si natus non fuisset homo ille ⁊ hyeremie .xx. sup illud Maledicta dies in qua natus sum dicit glosa Hyeronimi melius est non esse quã male per se aũt non esse non est eligibile sed per accidẽs inquantũ est miserie terminatiuũ: Qd enim dicit quod esse ⁊ viuere ab oĩbus appetitur naturaliter non opꝫ hoc accipere quantum ad malã vitam ⁊ corruptã ⁊ eam que est in tristitijs vt dicit philosophus in .ix. ethicoꝝ. cap. xi. loquit enim Uiuere aũt diffiniũt animalibus quidem potentia sensus hominibus vero sensus ⁊ intellectus potentia vero ad operationem refertur sed principale in operatione est videtur autem viuere principale eẽ sentire vel intelligere viuere aũt p se ipsum bonum est ac iocũdum determinatũ vero natura est bonum quod aũt natura bonum est id et bono viro: quapp videretur omnibus esse iocũdum nec vero accipere oportet prauã vitã neqꝫ corruptam neqꝫ in doloribus positam vbi manifeste sm philosophum non quelibet vita est expetibilis sed que ẽ sine tristitia ⁊ dolore. ¶ Unde aladuerte ⁊ considera quod aliud est loqui de esse ⁊ bono simpliciter ⁊ generaliter ⁊ aliud est loqui de tali esse quod vnicuiqꝫ propriũ est vnde nõ est dubiũ quod esse simpliciter est melius quã non esse vt dicitur in secũdo de generatiõe ⁊ corruptione. tex. com. lix. ⁊ non est dubiũ quod loquendo de appetitu naturali quod esse naturaliter appetitur qꝛ tale est participatio prima entibus communicata a primo principio vt dicit auctor de causis ⁊ est sententia philosophi primo celi ⁊ mundi. tex. com. c. Si loquamur aũt de appetitu intellectiuo regulato a ratione recta p se iste fertur in esse perfectũ sm propriam rationẽ cõuenientem sue nature nullus enim tali appetitu appetit p se vitam prauam aut in doloribus ⁊ tristitijs constitutam imo per accidẽs potest vt sic appetere non esse inquantũ est terminatiuũ miserie ⁊ tristitie qꝛ cum ꝓpriũ vnius cuiusqꝫ nostrũ esse necessario sit terminatũ nam mors vt inquit. Comẽ. in ꝓlogo primi phisicoꝝ accidit ex necessitate hyle siue materie prestat viuere per paruum tempus sm perfectam vitam que debetur homini sm virtutem quã viuere per longum tẽpus in tristitia ⁊ in miseria sicut contingit hominibus viciosam ⁊ prauam vitam degẽtibus vita enim istis data est in suppliciũ nec male facientibus potest verũ gaudiũ aut delectatio vera ꝯtingere vñ Salamo sapiẽtissimus inquit cognoui quod non est homini melius quã bene facere ⁊ gaudere in vita sua posuit aũt primo bene facere qꝛ male viuenti non contingit gaudiũ non enim curat sapiens a ratione recta regulatus quanta futura sit vita sed de sola qualitate ꝯsiderat. ¶ Reuertamur igit ⁊ dicamus quod bonitas ⁊ perfectio est passio per se entis extra animam existentis in actu nam entia in tantũ participant de bonitate inquantũ participãt de actualitate. ¶ Subtilis doctor qñqꝫ dixit qd bonitas seu quantitas virtualis non ꝯuenit nisi entitati quiditatiue ⁊ qñqꝫ dixit quod non ꝯpetit nisi entitati absolute hoc autem facit pro nobis quantum ad illud quod diximus quod bonitas primo nõ fluit a ratione precisa entia licet omne ens bonũ sit sed a ratione entis in actu inquantum in actu ⁊ hoc teneo.

Epi. Tho. — Summa liminationis. — Scot. l. v. q. ãlibet toꝝ in fine.

¶ Encia omnia aut sunt substantie aut accidentia aut vie ad esse istorũ ⁊ sunt vniuersaliter transmutatio.

propõ. xlviij.

Propositio ista est. Auer. ꝓ. celi. com. ꝓ. vbi aduerte quod vt inquit. Comẽ. in .ij. physice auscultationis. co. iiij. substantia ⁊ accidens sunt de differentijs entis vbi scire debes qd. Ari. postea quã in .v. metha. diuisit ens in ens sm se ⁊ in ens sm accidens ⁊ in ens in aĩa ⁊ in ens extra animam deinde ens sm se ⁊ extra animam diuisit in decem predicamẽta vt patet in. tex. com. xiij. ⁊ xiiij. Et in. vi. ꝑme philosophie posteaqꝫ abiecit a sua consideratione ens per accidens qꝛ non hꝫ causas terminatas per quas scientia de ipso haberi possit ⁊ abiecit ens in aĩa qꝛ est diminutum iterũ tale ens per se ⁊ extra animam diuisit in decem predicamẽta sicut patet in tex. com. iiij. ibidem ⁊ in principio. vij. ¶ Et pp equiuocationem que est causa confusionis ⁊ erroris animaduerte qd ens multis modis diuidi põt sꝫ varias appꝛehẽsiones ⁊ modos diuersos ꝯcipiendi nam quãdoque ens diuiditur vt dicitur de oĩbus quõcunqꝫ ⁊ qualitercũqꝫ ita quod dicitur tam de entibus in aĩa quã de entibus extra animam ⁊ de substãtia ⁊ de accidẽte ⁊ de priuationibus ⁊ negationibus ⁊ ista diuisio est entis trãscendẽtissime sumpti ⁊ in hac significatione diuisit ens. Arist. l. iiij. prime phie in tex. com. ij. vnde. Comẽ. vult ibi in c om. quod dicatur etiam de secũdo intellectis idest de secundis intentionibus que sunt res logice nam. Arist. ibi vult quod dicatur indifferẽter tam de affirmationibus quam etiam de negationibus ⁊ priuationibus intantum quod aliqui ausi sunt dicere quod ens in illa maxima communitate

ens mĺ

tomo dis diuidi pt

comunitate sit subiectū adequatū in methaphy
sica: qḋ qdem nullo pacto stare pōt q̄z vt scribit
Auer. in. vii. pme phylo. in co. xv. nomina que
dicunt̄ de affirmatione ꝛ negatione dicunt̄ pure
equiuoce: manifestum est aūt qḋ nullū pure eq/
uocū est subiectum in aliqua sciētia ꝛ ideo dici/
mus nos qḋ illa diuisio qua ens diuidit̄ in ens
in aīa ꝛ in ens extra aīaȝ ꝛ in affirmationē ꝛ ne
gationē est diuisio vocis equiuoce in sua equiuo
cata enti. n. in aīa ꝛ enti extra aīam nō correspō
det ꝯceptus p se vnus nec vniuoce nec analo/
gice dictus qcq̄d dicat Frāciscus de Mayrone
super hoc. ¶ Sunt itez alique diuisiones entis
ꝟm qḋ ens cadit sub opere aīe ꝛ sic ens pma sui
diuisione diuidit̄ in res que sunt nostra opera ꝛ
in res que nō sunt nostra opera. Unde Auic. di
xit in principio sue logice ꝛ in principio sue me
thaphysice qḋ res absolute sumpta diuiditur in
substantiā ꝛ accidēs sicut ꝛ ens: sed res vt de ea
hꝫ sciētia prima sui diuisione diuidit̄ in res que
sunt nostra opera de qbus sunt sciētie actiue ꝛ
in res que non sunt nostra opera vt sunt scientie
speculatiue ꝛ hoc ēt est de mēte Auer. in. ii. phy
sice auscultationis in co. lxxi. inqt. n. cū ens diui
di ꝟm ꝯsiderationē demonstratiuā intrabit vna
natura in duas artes dando intelligere aliquas
esse diuisiones entis ꝟm qḋ de ente sciētis p de
monstrationē haberi pōt. ¶ Silr̄ ēt ens vt cadit
sub opere aīe diuiditur in ens p se ꝛ in ens p ac
cidēs q̄z ista est diuisio logicalis penes modos
predicādi p se vel p accidēs quedā. n. predica/
ta p se dicūtur de subiectis vt predicata primi ꝛ
secūdi modi dicēdi p se. Et quedā dicūtur p ac/
cidēs. nā quecūq̄ȝ neutralr̄ insunt accidētia sunt
vt pꝫ ꝑ. posterioꝝ lꝫ. n. hmōi diuisio ponat̄ in me
thaphysica est tñ logicalis appropriata in. meth.

logica duplr̄ vsitat̄.

Nāvt scribit. Com. ꝑ phy co. xxxv. logica vsitat̄
in scientiis duobus modis aut ꝟm qḋ est instru/
mentū distinguens veꝝ a falso ꝛ hic est modus
ꝓprius aut ꝟm qḋ declarata in ea accipiunt̄ p
maximis in destruendo aut ꝯstruēdo aliqd ꝛ ista
ꝯsideratio cū vsitat̄ in artibus pticularibus est
non ꝓpria in arte aūt vlī scilicet in pma phia est
ꝓpria: qḋ p tanto dixit logicā secūdo mō sum/
ptā dum vsitat̄ in scīa diuina esse ꝓpriam illi q̄z
iste scīe cōicant in vniuersalitate ꝯsideratoꝝ nā
circa idem versat̄ dialecticus methaphisicus ꝛ
sophysta vt pꝫ. iiij. meth. tex. co. iiij. ꝛ ista est opīo
eius ēt in. vii. meth. co. ii. ¶ Et eandē sniaȝ hꝫ
in. iii. meth. co. ꝑ vbi dat cām q̄re oēs qōnes exa
minabiles p rōnes dialecticas ad vtrāq̄ȝ ptē in
scientia diuina fuerunt in vna parte illius scien
tie introducte vꝫ in. iii. meth. nō sic aūt ꝯtingit
in aliis scientiis ꝛ dicit quod hoc fuit ideo quia
comunicat in vniuersalitate considerationis
cum scientia dialecticali ꝛ ideo debuit esse pars
illius scientie ꝛ ita dicit in simili in. v. metha. in
co. ꝑ. Et animaduerte qḋ hoc est multuꝫ diffici
le in scientia obseruare hmōi mixturas nā scien
tie sunt mixtim tradite vnde alia sine dubio est
diuisio entis in substantiā ꝛ accidens ꝛ alia est
qua diuiditur ens in ens ꝟm se ꝛ in ens ꝟm ac/
cidēs. nam ista est diuisio entis extra aīam abso

lute sumpti: sed prima est diuisio entis vt cadit
sub opere aīe penes alium ꝛ alium modū pre
dicandi. Et silr̄ est diuisio entis in ens ꝯplexum
ꝛ in ens incōplexum ꝛ multe consimiles que p
se ꝛ directe pertinēt ad artificem rōnalem lꝫ ēt
appropriari possunt in scientia diuina pp vniuer
salitatē ꝯsiderationis sicut predictū est. ¶ Sed

Tres ētis realis diuisiones prime.

diuisiones entis realis ꝛ ad artificem realem p
se spectātes vt est diuinus sunt tres. Prima est
qua diuiditur in substantiam ꝛ accidens Secū
da est qua diuiditur p potentiam ꝛ actum. Ter
tia est qua diuiditur per vnum ꝛ multa ꝛ iux/
ta istas tres primas entis diuisiones scientia
diuina prima sui diuisione diuiditur in tres
partes. ¶ In prima agit de prima diuisione en

methaphorice diuisio.

tis in substantiam ꝛ accidēs: ꝛ ista absoluitur in
vii. ꝛ. viii. prime phylosophie vnde isti libri ap/
pellantur tractatus de substantia ꝛ de ente vt pꝫ
p phylosophum in principio. ix prime phyloso.
¶ Secunda vero pars tractat de diuisione en
tis: prima que est p potentiā ꝛ actū ꝛ ista absol/
uitur in. ix. prime phylosophie. ¶ Tertia vero
pars tractat de prima diuisione entis que est p
vnum ꝛ multa ꝛ ista absoluitur in. x. prime phy.
ꝛ ista est snīa Auer. in suo ꝓlogo super. vii. me
tha. ita qḋ vult oēs alios libros ante septimū eē
preparatorios. ¶ Et nota qḋ oēs iste tres diui
siones sunt entis extra animam ꝛ oēs sunt pme
in suo genere nam sicut alias dixi quēadmodū
sunt decē genera generalissima tāquā decē pri/
ma reꝝ principia vt inquit Porphirius in cap.
de specie ꝛ vnūqḋq̄ȝ generalissimum est primū
in suo genere: sic vna queq̄ȝ ex istis diuisionibus
entis est prima in suo ordine vnde loquendo de
prima diuisione entis que est p qditates ista est
prima qua diuiditur ens extra aīam in sbām ꝛ
accidens vnde ista est diuisio entis absolute sum
pti ꝛ nō cadit sub ope aīe vt dicit Auic. nam oē
ens extra aīam aut est substātia aut est accidēs.
¶ Diuisio aūt entis p potentiā ꝛ actū est prima
inter diuisiones entis que dantur p relatiue op
posita sic. n. actus ꝛ potētia sunt prime entis drīe
ꝛ sunt valde opposite ꝛ circuūt oē genus oppo/
nūtur. n. relatiue vt pꝫ ix. prime phylosophie in
tex. com. xi. vñ oē ens extra aīam aut est sbā aut
accidēs ꝛ oīs substātia vel accidēs aut est actu
aut est potētia. ¶ Diuisio aūt entis p vnū ꝛ mul
ta est prima inter diuisiōes q̄ dātur p priuatiue
opposita. ¶ Pro quo aduerte qḋ diuisiones

Diuisiones entis multiplices.

entis sunt multiplices alique. n. sunt p drīas sbā
les intelligēdo p drīas sbāles qditates seu ptes
sbīnas in quas diuidit̄ ens sicut est sbā ꝛ accidēs
sic loq̄t Auer. in. ii. physi. co. iiii. dū dixit qḋ sbā
ꝛ accidēs sunt de primis differētiis entis alique
vero sunt p relatiōes alique p priuationes ꝛ ha
bitus vt testat̄ Comē. in. iii. disputatione in li
bro destructionū in solone. xiiii. dubii vñ vnuꝫ ꝛ
multa opponunt̄ priuatiue ꝟm Comē. x meth.
co. viii. Nā vnū nō superaddit nisi indiuisioneꝫ
supra ipꝫ ens vt dīc ēt. iiii. meth. co. iii. vñ cū oīa
ꝯtria hēant reduci ad priuatiue opposita sp. n. vnū
ꝯrioꝝ se hꝫ vt habitus ꝛ reliquū vt priuatio vt dicit.

tur.x.meth.tex.com.xv.pro hoc facit auctoritas
philosophi in.iiij.metha.in.tex.co.iiij.vel..Arist.
habet in.tex.fere aut referunt omnia ɔtraria ad
principiũ illud scilicet ad vnũ qd bene et ponde
rauit beatus Thomas in.iiij.metha.in lectione
ij.superexpositione.tex.com.iiij. vñ significatio
vnitatis entis est significatio priuatiua vt dicit.
Auer.in locis adductis vnũ.n.cum ɔsequatur
ens & addat modũ qui est priuatio diuisionis ra
tione talis modi opponitur multitudini & illi
non opponitur ens & sic vnũ diuidit ipsum ens
sed alia & alia rõne nam vt significat naturã ean
dem sic conuertitur cũ ente & adequatur illi sed
vt addit modũ indiuisionis sic opponitur multi
tudini & sic fit entis diuisiuũ sicut bene notauit
magnus Albertus.iiij.metha.tractatu.p.capit.
v. ¶ Redeamus igitur ad declarationem ppo
siti theorematis, & dicamus quod oia entia vz ex
tra aiam aut sunt substantie aut sunt accidentia
aut sunt via ad esse istoꝝ & vniuersaliter sunt trãs
mutatio vbi animaduerte vnũ qd est subtile val
de qd licet fm rem non detur mediũ inter substã
tiam & accidens tñ bene põt dari mediũ fm ra
tioné formaliter loquendo qvia ad sbam forma
liter loquendo nõ est substantia nec via ad acci
dens formaliter est accidens vñ.Com.iii.phys.
com.iiij.scribit quod motus licet dum conside
ratur inquantũ nõ differt a perfectione ad quã
vadit nisi fm magis & minus necesse est vt sit de
genere illius perfectionis motus.n.nihil aliud
est quã generatio partis post aliã illius pfectio
nis ad quã intendit motus donec perficiatur & fit
in actu vnde necesse est vt motus q est in substã
tia inueniatur in gñe substantie:Et motus q est
in quantitate in gñe quantitatis & similr qui est
in vbi & qualitate tamé motus fm qd est via ad
perfectionem que est alia ab ipsa perfectione ne
cesse est vt sit genus p se via.n.ad rem est aliud
ab ipsa re formalr loquendo sic enim sedatur cõ
tradictio in.com.ix.v.physicoꝝ vbi videtur di
cere oppositũ vt alias declaraui sic igr licet fm
rem nihil mediet inter substantiam & accidens
põt tamen aliquid mediare fm rationem for
malem & hoc et affirmat.Albertus cognomẽto
Magnus super.v.physicorum in expositione.
tex.commenti.i.vbi dicit quod aliud est dũ consi
derantur res opposite que sunt substantia & ac
cidens & per se & per accidens & aliud dũ consi
derantur modi substantie & modi accidentis &
modi eius quod est per se & modi eius quod est
per accidés in rebus enim nihil est mediũ: sed
in modis accidẽtis & eius quod est per accidés
nihil prohibet aliquid esse vicinius substãtie & in
modis substantie aliquid esse vicinius acciden
ti vnde et differentia substantialis licet fm rem
sit substantia habet tñ modũ qualitatis nam in
ter alias acceptiones qualis enumeratur differé
tia substantialis vt patet in.v.prime philosophie
in cap de quali & genera accidentium licet fm
rem sint accidentia habent tñ modũ substantie
qz predicantur in qd & p modũ per se stantis vn
de.Arist.p.topicoꝝ capite.vij.scribit quando co

Quod vnũ diuidités & ɔuertatur cũ ente.

Albe. Mag.

lore albo posito dixerit quod positum est albus
vel colorem quid est dicit & quale significat simi
liter aut & si bicubitali magnitudine posita dixe
rit quod positum est bicubitalem magnitudi
né eẽ quid est dicit & quantuz significat. ¶ Et
ex hoc incidẽtaliter defendere possumus.Auer.
ab argumentis diui Thome de formis elemen
talibus de qbus tenuit.iii.celi & mundi.c.lxvij.
quod intenduntur & remittuntur in substantiis
suis nedum in suis qualitatibus & qd sunt me
dic inter substantiam & accidens sunt.n.imper
fectissime vt pote prime materie propinquissi
me sed inquit diuus.Thomas in.p.de genera
tione & corruptione in expositione & digressione
super tex:com.lxxxiiij.quod ista opinio est im
possibilis. ¶ Primo quidé qz esse aliquid me
diũ inter substantiam & accidens est olo impossi
bile esset enim aliquid mediũ inter affirmatio
nem & negationem propriũ enim accidentis est
in sbo eẽ substãtie vero in subiecto non esse for
me qdé substantiales sunt in mã sed nõ in subie
cto naz subiectũ é hoc aliqd forma aut substãtia
lis é que facit hoc aliqd nõ aut psupponit ipm
¶ Amplius ridiculũ é dicere mediũ eẽ inter ea q
nõ sunt vnius gñeris vt pbat in.x.meth.mediũ
enim & extrema ex eodé gñe eẽ opz nihil ergo
mediũ eẽ põt inter sbam & accidés vñ impossi
bile é formas elementoꝝ suscipere magis & mi
nus:ois.n.forma recipiés magis & minus é diui
sibilis p accidés inquantũ subiectũ pt eã pticipa
re vł magis vł minus fm aut id qd é diuisibile
vł p accidés vł p se ɔtingit eẽ motũ ɔtinuũ vt p3
in.vi.physi.si igr forme substãtiales elemẽtoꝝ
suscipiũt magis & minus tã gñatio quã corrup
tio erit motus ɔtinuus qd est impossibile nã mo
tus ɔtinuus nõ é nisi in tribus pdicamẽtis.s.in
quãtitate qualitate & vbi. ¶ Dicimus nos p de
fensioẽ.Auerr.qd forme elemẽtales fm ré sunt
substãtie tñ pticipãt modũ aliqué accidẽtis si
cut dĩa substãtialis fm ré é sba tñ pticipat mo
dũ qualitatis qz in qle pdicat inter res igr que
sunt sba & accidés nihil mediat qz oé ens extra
aiam aut est substãtia aut accidés tñ in modis
sbe aliqd eẽ pt vicinius accidẽti sicut in modis
accidẽtis aliqd é vicinius substãtie multa.n.ve
rificant fm rõné abstrahẽté in q nõ é mẽdacium
ij.physi. auscultationis.t c.xviij.q tñ nõ sunt diui
sa in eẽ nãvt scribit.Auer.xij.diuinoꝝ.co.xxxix.
intellcs inatus é diuidere ea q sunt adũata in eẽ.
¶ Nec illo mõ seqr dari mediũ inter affirmatio
né & negationé qz negatio inherẽdi nõ ɔstituit i
tellcz sbe nec affirmatio intellm accidẽtis ɔstitui ad
inhererẽ vt scribit.Aui.l.ij.sue pme phie ¶ Am
plius aut mediũ apud phos é duobus modis fz
ɔparationé & fm ɔpõné ex extrẽis sic.n.p.mõ
dicimus aeré & aquã eẽ media inter graue simplr
& leue simplr nõ fm ɔpõné sicut rubeũ é mediũ
inter albũ & nigrũ accideret.n.vt aqua & aer cõ
ponãtur ex igne & terra fz hoc intelligẽdũ vt scri
bit.in.iiij.celi & mundi in. commé.xxvi.vbi innuit
istã diuisioné de duplici medio qd due potentie
existũt in eis fm ɔparationé ex quo nõ seqr vt
sint composita

Rõnes Diui Tho. aduersus. Auer.

Defẽsio Auer.

mediũ dupłr.

sint ꝯposita. Aqua .n. non dr̄ leuis nisi in ꝯparatione ad locum terre. Et grauis ſm ꝯparationē ad aerem vñ ipsa in se hȝ vnam naturā simplicem: quēadmodum de aliqua re dr̄ ipsam esse dextram ⁊ sinistram in respectu diuersoꝝ ⁊ ipsa in se hȝ vnam naturam simplicem ⁊ nō ꝯpositā. Media vero que nō dicunt̄ ſm ꝯparationē sunt ꝯposita ex extremis ꝯ̄trijs. ¶ Et ꝑ hanc distinctionem pȝ solō ad obiectionem primam sancti Thome qꝛ forme elementales sunt media ſm similitudinē inter sbām ⁊ accidēs qꝛ in aliquibus assimilant̄ accidētibus pp̄ sui imperfectionē vȝ ꝑ quāto intendunt̄ ⁊ remittuntur in gradu sue sbālitatis lȝ ſȝ rē sint sbe. ¶ Et ꝑ hoc pȝ ēt ad aliud qñ .n. dr̄ qđ media sunt eiusdē generis cū extremis hoc hȝ veritatē de medijs que sine cōparatiōe dicunt̄ imo sunt formalr̄ ꝯposita ex extremis ⁊ ita argm̄ peccat ꝑ fallaciā equiuocationis si bene aduertis. ¶ Ad illud aūt in quo dicit qđ in formis elemētali cēt verus motus ⁊ ꝯtinuus si talis forma est diuisibilis ⁊ partibilis rñdet̄ qđ argumentū peccat ꝑ fallaciā ꝯñtis qꝛ ad hoc qđ in aliqua forma sit ꝑ se motus cōtinuus nō sufficit qđ illa sit diuisibilis sed opȝ qđ sbm trāsmutationis ꝑ quā acqritur illa forma sit ens in actu vt dr̄ in .v. physicoꝝ tex. co. viij. vñ lȝ motus distinguat̄ a mutatione ⁊ ꝑ terminos ⁊ per subiecta qꝛ primi termini motus sunt affirmati sed primi termini generationis sunt priuatio ⁊ forma sbm vero motus est in actu sed sbm generationis est in potentia qꝛ qđ mouet̄ est: ⁊ qđ generat̄ nō est: distinctio tñ ꝑ subiecta ſȝ doctrinā Auer. in loco preallegato .v. physicoꝝ est magis ꝑ intrinseca quam que est ex parte terminoꝝ lȝ Scotus in hoc dissentiat ⁊ beatus Thomas in ꝓ celi ⁊ mundi: qꝛ igit̄ sbm transmutationis sbalis elemētoꝝ est prima mā vt dicit Arist. in ꝓ de generatione ⁊ corruptione in tex. co. xxiiij. que ſȝ se est in potentia ad quālibet formā ideo non sequit̄ qđ illa trāsmutatio sit verus ⁊ ꝯtinuus motus imo stat aliquā formā ꝑ se diuisibilē nō acqri ꝑ motū ꝯtinuū sicut pȝ de motu augumēti vt declarat Auer. in .iij. physicoꝝ com. vi. ⁊ in .viij. physicoꝝ com. xxxiv. ¶ Et animaduerte qđ in via eius ꝯñr loquēdo sicut dicimus formas elementales esse medias inter substātiā ⁊ accidēs pariformiter dicere debemus qđ modus ille trāsmutationis quo acquirunt̄ nō est vera generatio substantialis nec verus motus sed est quasi medius inter generationē ⁊ motum qꝛ idē est iudiciū de via ⁊ de termino vt dicit Comen. in .v. physicoꝝ co. ix. sic igitur intellexisti quō inter substantiā ⁊ accidens dat̄ medium. ¶ Qđ aūt moderni dicere voluerunt super hoc qđ substātia ⁊ accidēs dupliciter summi possunt transcēdenter vȝ ⁊ predicamentaliter ⁊ tunc dicunt qđ inter substantiā ⁊ accidens predicamentaliter sumpta motus est medium qꝛ non est substantia neqȝ accidens: sed est via ad vtrūqȝ hoc qdem dicunt Auer. intellexisse in ꝓposita ꝓpositione: si vero sumāt̄ substātia ⁊ accidēs trāscēdēter sic sunt opposita imediata ⁊ trāsmutatio est accidēs

subtile dictum

Expō. modernorum.

ꝓpo mō. ¶ Sȝ ista solutio nō est de mēte Auer. qꝛ tūc sequeret̄ ſm istā glosam qđ forme nō sunt in predicamēto nisi inquantū sunt habitus quiescētes ⁊ cū motus nō pōt esse spēs quiescētis sic motus formalr̄ nō erit in predicamēto sed si dr̄ esse in predicamēto erit solūmodo rōne materie ⁊ termini motus ⁊ ista erat opinio Auic. que late īpugnatur ꝑ Auer. in .v. phys. co ix. ¶ Dicas igit̄ qđ lȝ ſm rē qcqd est: est aut substantia: aut accidēs tñ ſm modū ⁊ rōnem pōt inueniri mediū qꝛ aliqd ſm rē existēs substātia pōt hr̄e ⁊ participare aliquē modū accidētis. ⁊ vt possis bene hoc capere manuducam intellm̄ tuum ꝑ quoddā simile certū est qđ ſm rē sanitas ⁊ egritudo sunt ꝯ̄ria īmediata vt dicit Arist. in predicamētis ⁊ tñ vt ꝯcipiunt̄ ab arte medicine sic dat̄ mediū qđ est neutralitas veritas aūt nō ꝯ̄dicit veritati vt dicit Arist. in ꝓ ethicoꝝ cap. viij. sic in ꝓposito oīs trāsmutatio ſm rē ipsam aut est substātia aut est accidēs nā trāsmutatio si ī sbia fuerit ē sba ⁊ si trāsmutatio fuerit in accidente erit acidēs qꝛ in eodē predicamēto ꝑ se est viā ⁊ terminus vie seu motus ⁊ terminus motus vt dicit Comē. in .v. phys. co. ix. ⁊ nō differunt nisi sicut diminutum a perfecto tamen trāsmutatio secundum suam transcendentiam non est substātia neqȝ accidens qꝛ ratio multa potest prescindere que nō potest diuidere natura nam animal secundum rationem abstrahentem neqȝ rationale neqȝ irrationale est ⁊ tamen omne animal in re ipsa aut est rationale aut est irrationale. ¶ Unde subtiliter rimare ⁊ siste gradum hic quod inuenies motum ⁊ trāsmutationem in se consideratum habere vim transcendentis conceptus nam Arist. sic imaginatus est in .iij. physicorum vbi tex com. iiij. dicit tot esse species motus quot sunt spēs entis vñ diffinitionē motus venatur per diuisiones transcendentes potentie ⁊ actus ⁊ per diuisionem entis in decem predicamenta si bene aduertis: sic igitur ratio inuenit medium: quod non potest habere natura ens enim quod diuiditur in substantiam ⁊ accidens est ens extra animam absolute sumptum ⁊ sic omne extra animam ens aut substantia aut accidens tamen anima potest considerare aliquid secundum rationem formalem vt non est formaliter substantia neqȝ formaliter accidens sed est via ad vtrumqȝ ⁊ hoc colligitur ex proposito Theoremate ex mente Auerroys.

Impu

positō ppria

propō xlix.

¶ Locus totius ⁊ locus ptis idē est

PRopositio Ista est Arist. in primo celi ⁊ mundi in tex. comē. xix. lxxvij. ⁊ i. ij. celi. xxxv. xcii. cii. ⁊. cv. ¶ Glosat aūt Comen. istā ꝓpositionem in .iiii. physicorum in comen. lii. de loco secundū speciem non de loco ſm numerum qꝛ maior est locus totius quam locus partis. ¶ Habet ēt veritatem ꝓpositio qñ pars est separata a suo toto qꝛ tunc ad eundem locum mouetur pars ad

quem mouetur totum aut moueretur totum si
esset separatum vel extra suum locum. Nam
partibus non separatis a toto non debet locus
p se sed per accidens. ¶ Animaduerte tn̄ hic
diligenter qd̄ pars non mouetur ad locū totius
rōne qua est pars totius qz tunc vbicūqz pone/
retur totum mouerentur partes sicut ferruz ad
magnetem qd̄ tn̄ falsum est sed mouet ad locuz
naturalem totius q in tali ꝛ tāta distātia hz qua
litatem ꝯseruatiuam totius ꝛ cuiuslibet partis
eius vnde si totus aer poneretur in loco aque i
hoc casu pars aeris non moueretur ad suuz to
tum Colligo hoc ex mēte phylosophi ꝛ Auer.
in.iiij.physice auscultationis in tex.co.xliij.vbi
Auer.in comento inquit super illis verbis tex/
tus qd̄ vero graue deorsuz est:qd̄ quidem est ad
medium continens deorsum est ꝛ ipsum mediū.
Et dixit medium qm̄ graue non querit hunc fi
nem.s.finem aque nisi ꝫm qd̄ est mediū totius:
non ꝫm qd̄ est finis aque:ꝛ si non tunc terra mo
ueretur ad aquam vbi esset finis eius sicut fer
rum mouetur ad magnetē vbicūqz fuerit ꝛ hoc
non sentitur de aque Hoc idem cōfirmat Arist.
in.iiij.celi ꝛ mundi in tex.com.xxij.quod si terra
esset sub luna partes non mouerentur ad totum
nam si partes terre mouerentur ad totam terrā
non mouerentur ad totum rōne qua totum sed
rōne loci in quo totum naturaliter est locatuz.
¶ Habet ēt veritatem ꝓpositio in his que sunt
omogenea vt glosat Comen.ꝑceli com.xix.Nā
que habent eandem diffinitionem:habent eandē
formam:ꝛ que habent eandem formam habent
eandem actionem:ꝛ ideo fallit ꝓpositio in ethe/
rogeneis qz non est necessarium ꝙ ad idad qd̄
mouetur totuz moueatur pars aut ecōtra sicut
clarum est de se. ¶ Animaduerte tn̄ vnum pul
crum hic ꝫm phylosophos. Quod locus debet
corporibus rōne magnitudinis:sed differentia
locoꝝ debet eisdem rōne qualitatis sensibilis.
¶ Rō primi est nam cuz locus sit equalis loca
to equale aūt ꝛ inequale sunt quanti passiones
vt dicit phylosophus in predicamentis ideo lo
cus absolute debetur corporibus rōne magnitu
dinis:vnde Arist.in.iiij.physice auscultationis
in tex.com.lxxvi.inquit sicut enim si in aqua ap
ponat aliquis cubum distabit tanta aqua quan
tus est cubus ꝛ parum infra ibidem dicit quare
ꝛ si separet ab oībus alijs ꝛ neqz leue neqz gra
ue sit ꝯtinebit equale spacium ꝛ in eadem erit q̄
est ꝛ loci ꝛ vacui:ꝑte vbi Comē.in co.inquit dixit
xit ad hoc declarādum quod impossibilitas pe
netrationis corpoꝝ accidit eis ex suis terminis
mathematicis:non ex suis accidentibus sensibi
libus vnde corpora mathematica que abstrahūt
a qualitatibus sensibilibus sunt in loco nam vt
scribit in ꝑ de generatione.ꝛ corruptione in te.
co.xliiij.locus ꝛ tactus sunt inseparabiles a cor
poribus mathematicis lz huius oppositū Arist.
dicere videat in ꝑ celi ꝛ mundi in tex.com.lxix.
vbi hz quod oīa corpora que sunt i loco sunt sen
sibilia tn̄ Comen.ibi soluit istam ꝯtradictionem
dicensquod Arist.intellexit ꝯuersam vz quod
oīa corpora sensibilia sunt in loco:que tn̄ expositio non ꝯcederetur ab Alex.q vt scribit Auerr.
de eo in.iiij.physice auscultationis in com.xliij.
dixit quod non est impossibile corpus aliquod
non in loco esse:qz locus non est corporis essen/
tialiter qz non accipitur in diffinitione corporis
neqz corpus in diffinitione loci. ¶ Ideo dr̄ sol
ui pōt quod oīa corpora que realiter sunt in lo/
co sunt corpora sensibilia. Nam corpora mathe/
matica sunt in loco ꝫm imaginationem ita scri
bit Comen.in.iiij.physice auscultationis in co.
xlvij.ꝛ.iiij.physicoꝝ comē.lx.inquit quod ꝓpositiones geometrie sunt fundamenta imaginatio
nis. ¶ De rōne igit quanti est facere distare ꝛ
ideo locus corporibus principaliter debet rōne
quantitatis:sed differētia locoꝝ puta quod igni
debetur locus sursum terre aūt qui deorsum est
hec ꝯpetunt istis corporibus rōne qualitatum
sensibilium vz merito grauitatis ꝛ leuitatis.

¶ Ubi est dare maius ꝛ minus ibi est dare equale.

ꝓpō.l.

Famosa Est propositio sed fallit in re
bus naturalibus in plerisqz
casibus nā datur animal ine
quale quantum ad perfe/
ctionem asino ꝫm maius ꝛ mi
nus ꝛ tn̄ non est dare equale
aliquod.n.aīal est magis ꝑfe
ctum asino ꝛ aliquod est mi/
nus perfectum ꝛ tn̄ non daf aliquod aīal eque
perfectum sicut asinus nam species entium sunt
sicut numeri vt patet.viij.meth.tex.co.x. ¶ Si
militer loquendo de magnitudine proprie dicta
seu ꝫm modum loquēdi beati Augustini de ma
gnitudine molis est instantia nam datur in reꝝ
natura corpus maius luna. Et datur corpus mi
nus luna non aūt datur in natura corpus equa/
le lune. ¶ Et ideo patet erroꝛ illoꝝ qui sup hac
ꝓpositione fundati inquiunt dari equale ad pon
dus i qualitatibus alteratiuis patet enim quod
predicta ꝓpositio siquid veritatis ꝯtinet est in
mathematicis ꝛ in entibus imaginarijs nam
ꝓpositiones eoꝝ sunt fundamenta imaginatio/
nis vt dicit Auer.iij.physicoꝝ com.lx. ¶ Unde
aduerte quod multe ꝓpositiones sunt vere ꝫm
mathematicam cōsiderationem que in sola ima
ginatione consistit que tn̄ non sunt vere ꝫm phy
sicā ꝯsiderationē:ꝛ vt excitem intellum tuū da
bo exēpluz in plerisqz casibus. ¶ Dicūt mathe
matici qd̄ spera ꝯtangit planum in puncto sz hoc
negat naturalis ꝓ hoc vide Arist.ꝑ.de aīa tex.
comē.xiii.vbi inquit sed sicut recto inquantum
rectum multa accidunt vt tangere eneam spe/
ram secundum punctum:non tamen tangit hoc
separatum rectum inseparabile enim siquidem
semper cum quoddam corpore est:vbi Comen.
inquit contactus verus quem hz linea cuz spe
ra hoc enim inuenitur extra animam inquantū
linea est

Nota.

Erroꝛ mixtoꝝ

linea est in corpore et figura sperica in corpore. Verbi gratia inquantum linea est in ligno et spericum in cupro. Impossibile est enim vt contangat linea speram inquantum vtraque est abstracta a materia nisi contactus sit mathematicus non naturalis: idem habetur in .iij. meth. in tex. co. viij. vbi dicit Come. in co. quod geometer demonstrat quod linea recta tangit circulum in puncto: sed linea sensibilis non tangit circulum sensibilem nisi in linea et similiter ponit quod spera tangit superficiem in puncto. sed spera sensibilis non tangit superficiem sensibilem nisi in superficie. ¶ Et ex hoc poteris vindicare quantum defecerit in naturalibus subtilis doctor in .ij. sententiarum dist. ij. q. ix. de motu Angeli qui per argumenta facta in mathematicis que procedunt de motu imaginario contendit idem asseuerare de motibus physicis. Nam licet conclusio vera sit in se non tamen in via peripathetica concessa est vt patet .vi. phy. tex. co. xxxij. ¶ Similiter etiam motui circulari secundum physicam considerationem nihil videtur esse contrarium tamen mathematici sequentes imaginationem in motibus circularibus imaginariis ponunt contrarietatem vnde Comen. primo celi et mundi in com. xxxv. inquit ego autem longo tempore feci moram in hoc in quo non intellexi explanationem illius loci vltimam: sed deus induxit me ad veritatem. Et secundum hanc explanationem erit intentio sermonis Arist. quod motus circularis non habet contrarium non in eo quod motus est abstractus a corporibus naturalibus. sed inquantum est in corpore naturali secundum naturam quoniam si esset acceptus motus in imaginationibus abstractus a moto non contingit impossibile ponendo eos contrarios et eiusdem speciei. Verbi gratia cum imaginauerimus duos motus super eundem polum et idem centrum ad duas partes diuersas contingit necessario vt prohibeant se et contrarientur inter se et secundum hunc modum possibile est existimare quod in motu circulari sit contrarietas. Et cum isti duo motus fuerint positi in corporibus naturalibus reuertetur possibile ad impossibile. s. esse contrarietatem in eadem specie quia tunc contingeret vt vna res destrueret se et sic natura faceret ociosum. Verbi gratia secundum considerationem geometre superficies et sphera possunt se contangere super punctum et cum fuerint in corpore naturali non possunt se tangere nisi super partem diuisibilem. ¶ Et ex prefata auctoritate collige vnum aliud quod mathematice loquendo contraria possunt esse eiusdem speciei vt patet in casu de duobus motibus circularibus super idem centrum et eisdem polis ad partes diuersas. Sed naturaliter contraria sunt diuersarum specierum et tunc diffinitio contrariorum in .x. meth. in tex. co. xiij. contraria sunt que sub eodem genere posita maxime distant veritatem habet de contrariis sensibilibus. Nam si aliqua contraria secundum physicam considerationem essent eiusdem speciei tunc aliquid se ipsum corrumperet nam cum vnum contrariorum sit per se destructiuum alterius et in hiis que sunt eiusdem speciei quicquid per se competit vni per se competit cuilibet sic accideret aliquid per se esse sui met corruptiuum vt patet intuenti: hoc autem mathematicis abstrahentibus a qualitatibus sensibilibus contrariis que sunt causa actionis et passionis non contingit vnde sine preiudicio dicere possunt aliqua contraria esse eiusdem speciei sicut expresse fatetur Comen. in loco preallegato. ¶ Similiter etiam mathematicus in sequens imaginationem dicit continuum esse augumentabile in infinitum sed naturalis vt supra dictum fuit in hac propositione simpliciter loquendo non concordat cum geometra vt dicit Come. in .iij. physicorum in co. lx. quia ire ad augumentum est ire ad forma forma autem est ratio finitudinis et terminationis. et si concordat: hoc non est nisi secundum quid et ratione materie quia augumentatio merito materie statum non habet. ¶ Similiter in hac propositione simpliciter concordat naturalis et geometer videlicet continuum est diuisibile in infinitum quia ire ad diuisionem est ire ad nihil et ad non esse vt dicit Comen. et imperfectiones simpliciter reducuntur ad materiam tamen quia diuisio non competit forme nisi per accidens diuisio. n. in infinitum ratione forme non progreditur quia datur minima caro vt dicit Arist. in primo physicorum in tex. com. xxxvi. et ideo dicit Comen. in .iiij. physicorum in com. lxxij. quod quemadmodum linea secundum quod linea est potest diuidi in infinitum quod est impossibile secundum quod est linea terrestris aut ignea ita de subtilitate potest intelligi processus in infinitum ex sua natura scilicet secundum quod est subtilitas simpliciter non secundum quod est subtilitas corporis mobilis et ita in ista secundum quid discordat quia diuisio attestatur imperfectioni simpliciter sic intellige dictum Come. in iiij. physicorum in co. lx. quod in illa non concordat que dicit continuum est augumentabile in infinitum naturalis cum geometra videlicet simpliciter quia augumentatio attestatur perfectioni et absolute reducitur ad formam non ad materiam nisi secundario et secundum quid et quia materia est causa infinitudinis ratione eius augumentatio vadit in infinitum vt supra dictum fuit sic igitur in hac discordat simpliciter et secundum quid concordat et ita oppositis modis se habent in istis duabus propositionibus isti duo artifices naturalis videlicet et geometer. ¶ Similiter geometer in sequens imaginationem dicit motum inquantum motus est esse augumentabilem in infinitum sed naturalis negat istud et ista est solutio Auerr. si bene consideras in .vi. physi. in co. xv. ad questionem ibi motam dum querit quomodo est possibile quod omne motum possit moueri motu velociori suo motu. Nam declaratum est quod motus motorum naturalium terminatus est in velocitate et tarditate. Et celum impossibile est vt sit velocius vt post declarabitur ergo propositio que ponitur hic possibilis est impossibilis? soluendo dicit ad hoc autem dicamus quod omne motum secundum quod est motum possibile est vt moueatur motu velociori suo motu secundum quod est motus: et causa in hoc est quoniam motus est de continuo et velocitas que est in motu est similis diuisibilitati in continuo quemadmodum igitur diuisibilitas procedit in continuo in infinitum. Similiter velocitas in motu: quoniam si velocitas finiretur in motu secundum quod est motus: esset

Scoti

Nota.

possibile motum fieri in instanti. Et forte ꝓpter
hoc dixit prius qđ omnis motus est in tempore
⁊ sic ista propositio est possibilis per se impossi/
bilis per accidens.s.qꝛ accidit motui qui fuit in
rebus naturalibus idest materialibus: vbi expꝛ
se testatur ꝓpositionem illam veritatem habere
de motu vt est in rebus mathematicis ⁊ sm eꝝ
imaginationem non aūt vt est in corpore naturali
sic enim omnium natura constantium terminus
est magnitudinis ⁊ augmenti ⁊ actus vniuscu
iusqꝫ est determinatum minimuꝫ tempus ad nō
excedere vt dꝛ in.ij.celi ⁊ mūdi in tex.co.xxxix.
⁊ ista est vera expositio illius loci sic enim dicit
in simili Comētator de subtilitate in.iiii.phys.
in com.lxxij.in calce comenti qꝛ ex natura sui ē
diuisibilis in infinitum sicut linea: non aūt sm qđ
est subtilitas corporis mobilis ⁊ sic dicit illaꝫ ꝓ
positionem esse falsam possibilem ⁊ ex falso pos
sibili nō sequitur falsum impossibile ⁊ dicit qđ
Arist. illo modo declarationis multotiēs vtitur
⁊ ēt platō ⁊ est vera declaratio qm̄ non ponitur
falsum in eo qđ est falsuꝫ impossibile sed sm qđ
est falsum possibile. ¶ Silr ēt naturalis dicit
qđ figura recta non est comparabilis figure cir
culari qꝛ.vij.phy.tex.co.xxxi.comparatio fit in
specie athoma ⁊ ideo motus circularis non est
comparabilis motui recto tn̄ mathematicus se
quens imaginationem dicit oppositum vnde Co
men.vij.phys.com.xxix.inquit ⁊ intendebat p
hoc qđ impossibile est de quātitatibus esse equa
les nisi rectas tn̄ aut circulares tn̄.s.que sunt
eiusdem speciei cum iste sibi superponantur: ⁊
ideo dicimus qđ quantitates curue non equabū
tur nisi sint eiusdem circuli qđ aūt dicunt geo/
metre qđ linea recta est breuissima linea ducta
inter duo puncta dꝛ large ⁊ equalitas dꝛ de eis
fere equiuoce ⁊ silr hoc qđ dꝛ qđ circumferen/
tia alicuius circuli est equalis figure poligonie
dixit ⁊ geometer non decipitur in hoc qꝛ possi/
bile est existimare lineam rectam que incuruetꝛ
⁊ fiat circularis ⁊ qꝛ hoc accidit in mente attri
buit hoc proprie geometre. ¶ Et ex hoc alias
recolo me dixisse ⁊ nunc idem confirmo qđ qua
dratura circuli non est possibilis pp predictam
cām physice loquēdo vnde Auer. dicit in.x.me
tha.com.x.qđ linea arcualis non pōt equari li/
nee recte. Tn̄ mathematice illa quadratura pos
sibilis est vt testatur diuinus Boetius in predi/
camentis qꝛ mathematicus pōt imaginari lineā
rectam incuruari. ¶ Silr ēt sm mathematicā
ꝯsiderationem instans causat tempus sicut pun
tus lineam ⁊ tn̄ naturalis in.vi.physicoꝝ osten/
dit qđ tempus non ꝯponitur ex instantibus nec
linea ꝯponitur ex punctis eiusdem.n.rōnis est
⁊ magnitudinem ⁊ tempus ⁊ motum ex indiui
sibilibus ꝯponi ⁊ diuidi in indiuisibilia aut nihil
vt dꝛ ibidem tex.co.iiij. ¶ Et sic pōt tibi pate
re solutio ardue difficultatis an sit idē nunc in
toto tempore que fuit mota ab Arist. in.iiij.phy
sicoꝝ ⁊ soluta ibidem in tex.co.ciiij.dixit enim
qđ est idem nunc sm substantiam in toto tempo
re variatū tn̄ sm esse: patet enim qđ solutio illa

Nota de quadratura circuli.

Solo ardue difficl.

est sm mathematicam ꝯsiderationem vnde Co
mē. ibi in com.ciij.scribit Cā in hoc qđ instans
est tale est hoc qđ dicam iam enim prediximus
quod motus sequitur quantitatem in hoc quod
sit ꝯtinuus: qm̄ ꝯtinuatio ⁊ alia que hꝫ sm quod
est quantitas ꝯtinua sunt in eo ex mensura ⁊ silr.
ēt tempus sequitur motum. Et sm hunc moduꝫ
translatio sequitur translatum ⁊ tempus in/
stans: qm̄ instans agit tempus sicut translatum
translationē ⁊ punctus mensurā nā vt geometre
dicunt cū pūctus mouetꝛ facit mensuram. Ecce
quod vult instans agere tempus per sui fluxuꝫ
sicut punctus per sui fluxum causat mensuram
seu lineam omnia enim ista vera sunt ad imagi/
nationē sm quā possibile est imaginari aliquod
indiuisibile moueri ⁊ fluere. Cum tn̄ naturalis
ista habeat negare ⁊ ista est vera solutio illius
questionis quam Antonius andree ⁊ alij videre
non potuerunt in.iij.meth.q.vltima vnde cāerr
roris fuit qꝛ non viderunt istam perplexionem
ꝯtingere qꝛ iste sciētie plerūqꝫ miscentur vnde
non quelibet rō in phylosophia naturali est natu
ralis sicut in simili non quelibet rō in scientia di
uina est methaphysicalis vt clare patet exercita
tis in istis scientijs. ¶ Sed tunc est difficultas
Nam Comen. scribit in.ii.celi ⁊ mundi in com.
lix. quod demonstrationes naturales non sunt
innate poni in hac scientia.s.in naturali. ¶ Et
cōfirmatur hac auctoritate phylosophi in ꝑmo
posterioꝝ vbi expresse dicit in tex.com.xxii. Nō
ergo est ex alio genere transcendentem demon
strare vt geometram in arithmetricam. ¶ Ad
hoc respōdetur quod sunt alique cause que quo
dāmodo sunt naturales ⁊ quodāmodo sunt ma
thematice accidit enim causis mathematicis.s.
ꝓpinquis in mathesi vt sint cause prime pluriū
reꝝ naturalium sicut accidit scientiis subalter/
nantibus cum subalternatis sicut Arithmetri/
ca cum musica ⁊ geometria cum perspectiua ⁊
idem scribit in.iii.celi ⁊ mundi in com.vi.⁊ idē
sentit Auicē. in ꝑ sufficientie sue cap.viii. Nam
vt scribit phylosophus in principio primi de ce
lo ⁊ mundo Sciētia de natura fere plurima vꝫ
circa corpora ⁊ magnitudines ⁊ horuꝫ existens
passiones ⁊ motus ⁊.ii.physicoꝝ tex.com.xviii.
Eedem sunt linee mathematice ⁊ naturales. Et
ideo qn̄ aliqua cā mathematica accidit vt sit cā
alicuius ꝓprietatis naturalis in hoc casu lꝫ ma
thematico descēdere ad ꝓbandum illam in sciē
tia naturali qꝛ circa eadem versantur lꝫ alio ⁊
alio modo. Sed hoc non lꝫ semper facere. Naꝫ
vbi effectus naturalis hꝫ cām ꝓximam natura
lem per illam dꝫ demonstrari ⁊ non p cām ma/
thematicam que est remota qꝛ demonstrationes
naturales sunt ex causis naturalibus ⁊ sensibili
bus ⁊ in hoc Arist. dānat plerūqꝫ platoneꝫ ⁊ an
tiquos qui reddebant rōnes entium sensibiliuꝫ
ex causis intelligibilibus vnde Comen. ꝑ meth.
com.xxi. inquit ꝯtingit antiquis non dicere ser/
monem conuenientem in sensibilibus: qꝛ intro/
miserunt se dare causas reꝝ mobilium ex non
mobilibus ⁊ de Platone specialiter dixit in.iii.
celi ⁊ mundi

pulcra obiec.

Solo.

celi ⁊ mundi com.lxi.inquit ⁊ intendebat quod Plato non intendebat facere sermonem falsum sicut faciunt sophiste sed accidit ita quod fecit sicut illi pp amorem magistri ⁊ geometrie qꝛ in suo tempore magnificabatur geometria ⁊ credebant eam esse principium rerum sensibilium ⁊ ita bene vides quanta sit difficultas ⁊ perplexio aqua non nisi solers ingenium pôt euadere in qualibet scientia ⁊ deus sit dator auxilii.

propô li.

¶ Semper in vno genere est contrarietas vna.

Varie/ tas op/ pir.

Propositio est.Arist.in primo phyfice auscultatiõis in.tex.com.lvi ¶ Aduerte quod contrarietas qñqꝫ sumitur p̄prie ⁊ qñqꝫ sumitur large vt dicit.Auerr.in.p̄.physi.com.xli.tunc enim dicitur tam de contrario quam etiam de priuatione ⁊ isto modo sumitur ibi vt inquit ⁊ eadem ratione hic. ¶ Pôt autem proposita propositio veritatẽ habere de ꝯtrarietate ſm esse ⁊ non esse idest ſm priuationẽ ⁊ habitus nam in oĩ genere est priuatio ⁊ forma vnde.Com.in.com.illo inquit si prima ꝯtraria in vno quoqꝫ genere sunt opposita ſm esse ⁊ non eẽ tunc opposita in substantia ſm esse ⁊ nõ esse sunt cause alioꝝ oppositoꝝ existentiũ in alijs predicamentis ⁊ illa debent esse prima contraria ⁊ in hoc sensu sine dubio intelligitur propositio.Arist.ibi qꝛ intentio eius est venari principia generationis in vniuersali siue sit in substantia siue sit in accidentibus vt pꝫ in.tex.com.lvij. ¶ Potest ẽt alio modo glosari quod in oĩ gñe est contrarietas differentiaꝝ nam differentie diuidentes genus sunt opposite ⁊ sunt simul natura vt inquit.Arist.in predicamentis in.cap.de simul nullo aũt modo oppositionis possunt opponi quã ſm ꝯtrarietatẽ Nõ enim opponũtur ſm affirmationem ⁊ negationem qꝛ negatio nullius speciei est constitutiua Nec ſm priuationẽ ⁊ habitũ ppea qꝛ priuatio nullius habitus est constitutiua Nec relatiue qꝛ in predicamentis absolutis relatio non potest esse differentia ꝯstitutiua speciei absolute qꝛ isti conceptus sunt diuersi ⁊ ideo a sufficienti partiũ enumeratione opꝫ istuꝫ modũ oppositionis reducere ad contrarietatẽ. ¶ Animaduerte tamen quod licet differentie diuisiue eiusdem generis sint contrarie tñ non oportet dicere species constitutas per illas differentias esse contrarias nam tam etsi rationale ⁊ irrationale sunt differẽtie cõtrarie tñ homo ⁊ asinus non sunt species contrarie. ¶ Et rõ sicut mihi datur cernere est ista qꝛ differentie sunt partes specieꝝ nam species ꝯponitur ex forma vniuersali que est genus ⁊ ex forma propria que est differentia vt dicit.Comen.in.ij.physi.com.xxviij ⁊ ẽt.p̄.physi.com.v.contrarietas aũt inuẽta in parte non infert de necessitate contrarietatẽ in toto naꝫ est in promptu instantia.in p̄mo celi ⁊ mũdi in.tex.comẽ.xxix.qȝ motus in duobus semicirculis licet sint ꝯtrarij non tñ motus in circulis completis sunt contrarij. ¶ Sꝫ tũc est difficultas nam si in omni gñe est contrarietas tunc in substantia erit contrarietas quod tñ negat.Arist.in predicamentis ⁊ in.v.physi.I.te.com.x.vbi negat in substantia esse motum qꝛ in substantia non est contrarietas.

obiec. pulcra

¶ Aduertens aũt.Alex.ad hoc isto modo talẽ contradictionẽ sedare conatus est vt scribit.Com ibi in.co.x.v.physi.nam in predicamentis dum dixit substantiam non cõtrariari substantie intellexit de substantia composita ex materia ⁊ forma:sed dũ dixit hic in omni gñe esse contrarietatem ⁊ similr dum dixit in secũdo de generatione ⁊ corruptione tex.com.xxij quod igni contraria est aqua terre aũt aer quod ibi loquitur de substãtia simplici scilicet de forma qꝛ forma ignis contrariatur forme aque ⁊ forma aeris contrariatur forme terre:quia suspicatus est vt sibi imponit.Comen.ibi quod qualitates proprie in elemẽtis essent forme substantiales elementoꝝ vt calor respectu ignis ⁊ frigus respectu aque.

Oppo. Alex.

Imp.

¶ Sꝫ ista opinio stare non potest qꝛ in hijs que vniuoce dicunt qȝ vni est accidens alteri non pôt eẽ substantia aut econuerso nunc aũt caliditas ⁊ vniuersaliter qualitates prime inuente in elementis ⁊ in mixtis corporibus sunt vnius ⁊ eiusdẽ rationis vniuoce qꝛ recius index de qualitatibus tangibilibus est sensus tactus vt dicitur in secũdo de anima tactus aũt vniformiter immutatur a calore ignis ⁊ a calore mixti sine aliquo discrimine sequitur ergo qȝ si caliditas in mixto est qualitas qȝ in igne nõ est substantia. ¶ Amplius si calor in igne sit substãtia tũc corpus mixtũ calidũ cum componatur ex substantia ⁊ qualitate tale igitur compositum haberet ignis diffinitionem presertim cum sit eiusdem rationis vniuoce calor ignis ⁊ calor mixti vnde si in igne esset substantia ⁊ in mixto qualitas tunc diceretur equiuoce sicut hoc nomẽ ens dicitur de substantia ⁊ accidente vt inquit.Com.in.vij.metha.com.v.quod ideo suspicor dictum esse qꝛ in hijs que equiuoce dicuntur non inconueniens vt id qȝ vni est substantia alteri sit qualitas sicut sciẽtia in nobis est qualitas vt patet per.Arist.in predicamentis ⁊ in vij physi.in.tex.com.xx.vbi demostrat quod in parte intellectiua anime non est alteratio ⁊ tamen scientia in deo est substantia qꝛ in abstractis amateria penitus non est aliquod accidens vt testatur.Come.xij.metha.co.xxv.⁊ in ipsis idẽ est intelligens ⁊ intellectũ ⁊ intellectio ⁊ precipue hoc veritatem habet de primo intellectu vbi ista omnibus modis simpliciter sunt eadem vt patet.xij.metha.com.li scientia autem equiuoce dicitur de scientia dei ⁊ de scientia nostra quia scientia dei est causa entiũ ⁊ scientia nostra est causata ab entibus vt dicit Auerr.in.xij.prime phie.co.li.⁊ in libro destructionũ in disputatione tertia in solutione.xviij.dubij ⁊ in disputatione.vi in solutione.ij dubij.⁊.v. ¶ Quod autem mouit.Alex.vel mouere potuit vltra rationem adductam fuit hoc qꝛ

Motiuũ alexandri

illud ad cuius ablationem aufertur substantia rei
est substantia sed ad ablationē caliditatis ab igne
sequitur ablatio ignis igitur caliditas in igne est
substantia. ¶ Soluit. Com. in. viii. metha. com.
v. hoc limitando isto modo quod illud ad cuius
ablationē primo ⁊ per se aufertur substantia il-
lud est substantia vnde inquit ⁊ ignis aufertur
per ablationem caloris: sed non aufertur primo
neqꝫ per se. sed mediante ablatione forme ignis
sicutqꝫ aufertur: risibilitas aufertur hō sed non
primo. sed mediante ablatione rationabilitatis

obiec. ꝯ Aue.

¶ Sꝫ ista solutio. Auer. videtur imaginari id
quod primo corrumpitur esse formaꝫ ignis abla
to calore ⁊ ad ablationem forme aufertur substā-
tia composita totius ignis sed hic est duplex er
ror sicut videtur tuꝫ quia quod per se primo cor
rumpitur est compositū sicut ēt quod p se ꝓ ge-
neratur est compositū nam forma non generatᷣ
neqꝫ corrumpitur per se sed per accidens vt pa-
tet. vii. metha. tex. com. xxvi. ⁊. xxxi. vnde. Auer.
xii. diuinoꝝ. comē. xviii. scribit imaginatio supēr
creationes formaꝝ induxit homines dicere for-
mas esse ⁊ datorē esse formaꝝ Tuꝫ etiam qꝛ ar
gumentum adhuc stat qꝛ si ad ablationem calo-
ris auferᷣ forma ignis sed per vos forma ignis
est substantia igitur adhuc argumentū Alexan.
videtur stare. ¶ Nisi esset quod pro tanto dixit

Solo. prima

illud Auerr. vt innueret ablationem qualitatū ⁊
accidentium non esse primam causaꝫ ablationis
substantiaꝝ per viam prime intentionis qꝛ acci
dentia sunt pp substantiā principalr̄ sicut imper
fectum ⁊ deterius rei perfectioris ⁊ nobilioris
gratia est vt dicit. Arist. in. vii. politice vnde abla
tio qualitatū ⁊ proprietatū inseparabiliter inse-
quentiū substantiam est sicut causa sine qua nō
aut per accidens ablationis substantiarū nō pri
ma cā nā non potest saluari forma ignis in ma-
teria sine caliditate non qꝛ caliditas sit igneitas
sed qꝛ est dispositio eius ⁊ isto modo credo dictū

secūda

Auerr. debere intelligi. ¶ Aut aliter dici pōt
quod. Auer. loquitur de ablatione que est ꝯm in
tellectū sicut intelligitur in diffinitione prioris
ꝯm naturam in qua dicitur priora ꝯm naturam
sunt quecūqꝫ possunt esse sine aliis ⁊ alia non si
ne ipsis sicut supra dictū fuit in limitatione illius
propositionis ⁊ sic dicimus quod ablata per in-
tellectū forma ignis primo ⁊ per se auferᷣ ignis
sed ablata caliditate non aufertur ignis nisi per
viam signi pro quanto talis ablatio arguit abla
tā fuisse formā ad quam ꝯcomitabatur tāqꝫ na-
turalis ⁊ inseparabilis proprietas ⁊ sic intelligi
tur dictū porphirii in communitatibus dum dixit
quod ꝓpria interempta interimūt ea quoꝝ sunt
propria ⁊ hiis interemptis ipsa simul interimun
tur nam vt inquit ibi boetius species ⁊ propria
cum sunt equalia alterna se vice consumūt nam
si non sit risibile homo non erit ⁊ si homo non sit
risibile non manebit tamen prima est p viam si
gni ⁊ secūda est per viam cause ⁊ sic vbi ad ab-
lationem alicuius sequitur per viam cause ab-
latio substantie illud est substantia sed fallit si
fuerit per viam signi. ¶ Ad aliud autem mo

tiuum. Alexandri dicendum quod. Aristo. in se-
cūdo de generatione ⁊ corruptione in. tex. com.
xlix. inquit terra quidem aeri igni vero aqua cō
traria est vt contigit substantiam substantie con
trariam esse quod pro tanto dixit qꝛ substantia
ꝯm suum esse substantiale non contrariatur alte
ri substantie sed merito suarū qualitatū. ¶ Sꝫ
contra obiicit. Alexan. nam. Arist. in eodeꝫ secū

repli. ꝯ capitra Com.

do de generatione in. tex com. xxiiii. inquit ele-
menta autem omnia habent contrarietatem ad
inuicem quia differentie contrarie sunt manife-
ste autem patet quod per differentias non pōt
intelligere nisi illas que ponuntur in diffinitioni-
bus elementoꝝ cum itaqꝫ caliditas ponatᷣ in dif
finitione ignis ⁊ frigiditas in diffinitione aque
sequitur manifeste quod sunt substantie qꝛ sub-
stantia non diffinitur per accidentia. ¶ Ad hoc
autem respondet. Comen. in. v. physi. com. x. ali-
ter glosando predictam auctoritatem dicens ⁊
opinandum est quod substantie simplices sunt
contrarie ꝯm qualitates suas ⁊ proprie qualita
tes in eis non sunt substantie ⁊ si assimulentᷣ sub-
stantiis quoniam impossibile est vt aliquid in alī
quo sit de aliquo predicamētoꝝ in alio sit de aliis
ita quod calor in homine sit de qualitate ⁊ i igne
de substantia sed est in igne propinquius substā-
tie ⁊ ideo accipitur in diffinitione loco differen-
tie ⁊ in aliis compositis est remotius a substan-
tia vbi aduerte quod quando differentie sub-
stantiales rerū sunt nobis ignote tunc in diffini-
tionibus rerū circūloquutiue ponere possumus
qualitates ⁊ accidentia propria sicut testatur.
Auerr in. vi. metha. com. l. ⁊ in. vii. metha. com.
xli. ⁊. Auic. in. v. sue metha. inquit quod difficul-
tas percipiendi differētias rerum ⁊ paucitas no
minū aut hoc aut illud facit declinare nos a prin-
cipali ad comitans. ¶ Sed est dubiū pp quid.
Comen. dixit quod in elementis huiusmodi qua
litates sunt propinquiores substantie quā in cō
positis. ¶ Nisi esset qꝛ vt scribit. Comen. in. iiii.
celi ⁊ mūdi in. com. xl. quanto aliqua forma ma
gis fuerit diminuti esse tanto dignius est vt
diffiniatur per accidentia ⁊ quanto fuerit forma
perfectioris esse tanto dignius magis accidētia
diffiniri per ipsam ⁊ elementa sunt forme imper
fectissime pp maximā propinquitatem quā hūt
ad primam materiam ideo in elementis sunt ꝓ
pinquiores substantiis huiusmodi qualitates:
Accedit ēt quod tales qualitates videntᷣ eē ac
cidentia propria inseparabiliter concomitantia
tales formas vnde. Auerr. inquit in. viii. metha.
com. v. in calce. com. ⁊ scire debes quod actio for
me ignis que sequitur formā ignis est calor ma-
ximus ⁊ motus ad superius ⁊ calor in igne est si
cut abscisio in acumine gladii nō sicut ablatio
in ablato hoc est dictu quod sicut abscissio est ac
cidens inseparabile ab acumine gladii sic est
de calore respectu ignis ⁊ non est sicut ablatio
in ablato hoc est nō est eius differentia substātia
lis ad cuius ablationem primo ⁊ per se aufera-
tur eius substantia sicut ad ablationem differen
tie substantialis primo ⁊ immediate aufertur spe-

cies constituta

cies constituta per ipsam sic igitur dicimus elementa esse ꝯtraria ratione suarū qualitatum vt qꝛ caliditas contrariatur frigiditati sic ignis ratione qua calidus contrarius est aque rōne qua est frigida & ideo. Arist. dixit igni ꝯtrariam esse aquam vt contingit substantiā substātie esse cōtrariam. ¶ Sed dices quoꝝ propria sunt ꝯtraria ipsa sunt contraria sed proprietates elementales sunt contrarie ergo elementa ipsa sunt cōtraria: ¶ Amplius. Comen. in. ꝑ. capite de substantia orbis dicit quod forme elementales sunt contrarie & ideo passiua quodāmodo dicuntur contraria & quodāmodo dicuntur esse similia. ¶ Amplius in. ꝑ. phyſi. com. lij. expresse dicit & similiter et nihil prohibet vt substantie sint contrarie ſm formas: non contrarie ſm subiectū & sic dicere quod substantia non est contraria substantie ſm subiectū est veꝝ & quod substantia est contraria substantie ſm formam est verū etiam & hoc adiuuat. Alexā. dum dixit quod in substātiis simplicibus pōt esse contrarietas nō in cōpositis & Alexan. intelligit hoc quod. Aristo. dicit in predicamētis quia dicit quod propriū est substantie non habere contrarius de substantijs compositis non de simplicibus. Arist. enim dicit in libro de generatione & corruptione qđ corpora simplicia sunt contraria. ¶ Amplius in sua expositione super. iiij. metheoroꝝ inquit qđ hec quatuor sunt elementa per virtutes actiuas & passiuas & per ꝯñs vult quod qualitates actiue & passiue sint cause formales elementoꝝ. ¶ Ad primum istoꝝ. Comen. dereliquit solutionē sub dubio in. v. physi. com. x. inquit enim vtrum aūt illa quoꝝ propria sunt contraria necessario sunt contraria aut diuersa considerandū est sed non hic quod pro tanto dixit qꝛ ista speculatio pertinet ad diuinū nam vt scribit philosophus l. iiij. prime philosophie in. tex. com. v. philosophi est de oībus posse speculari nam si non philosophi quis erit qui inuestigabit si idem socrates sedēs aut si vni vnum ꝯtrarium aut quid est contrariū aut quoties dicitur & infra in. tex. com. v. ibidem habet Et ideo nō est geometre speculari qd cōtrarium aut perfectū aut vnum aut ens aut idē aut diuersum nisi ex suppositione. ¶ Dicimus nos tamen qđ illa quoꝝ propria sunt contraria non oportet illa semꝑ proprie & formaliter loquēdo contraria esse nam in simili licet genus semper diuidatur per contrarias differentias non tamen semper diuiditur in contrarias spēs licet illud possit qñqꝫ cōtingere dicimus enim quod animal diuiditur ꝑ rationale & irrationale tāqꝫ per differentias contrarias & tamē homo & asinus que sunt species non sunt contraria Ex aduerso aūt color diuiditur per congregatiuum & per disgregatiuū visus tāqꝫ per ꝯtrarias differentias & species constitute per illas sunt contrarie videlicet albedo & nigredo & sic debes tenere in simili vnde stat qđ proprietates contrarie proueniant qñqꝫ a contrarijs causis formalr vt rarefacere & ꝯdēsare que sunt ꝓprietates cōtrarie proueniūt a calore & frigore que sunt cause formaliter contrarie sic enim contrarietatum effectuū sunt contrarie cause: stat ēt qñqꝫ propria esse contraria licet subiecta non sint proprie cōtraria sed rectius dicūtur diuersa aut differētia vt in casu nostro nam substantia ignis dr differens aut diuersa a substantia aque & non contraria & hoc tene. ¶ Et ideo sanctus. Thomas cū supportatione in hoc non bñ reprehendit Auer. in quinto physicoꝝ in lectione. iij. super expositione. tex. com. x. nam postqꝫ. Auerr. ibi contra. Alexā. declarauerat quomodo elemēta sint cōtraria ſm qualitates actiuas & passiuas subdit quod hec responsio difficultatē patitur manifestū enim quod proprie passiones causant a principijs subiecti si igitur proprie passiones ignis & aque sunt contrarie cū contrarioꝝ sint contrarie cause videtur quod forme substantiales sint contrarie. ¶ Item in. x. metha probatur quod oē genus diuiditur per contrarias differentias differentie aūt sumuntur a formis vt in. viij. eiusdem dicitur videtur ergo qđ sit contrarietas in formis substantialibus. ¶ Et iō relicta rñsione Auerroys. ipse aliter soluit dicens quod contrarietas differentiarū que est in oībus generibus attenditur ſm comunē radicē ꝯtrarietatis que quidem est excellentia & defectus ad quam oppositionem omnia alia contraria reducūtur oēs enim differentie diuidentes aliqđ genus hoc modo se habent quod vna eaꝝ est vt habundās & alia vt deficiens respectu alterius vnde. Arist. dicit in. viij. metha. tex. com. x. quod diffinitiōes reꝝ sunt sicut numeri. quoꝝ species variantur per addictionē & subtractionē vnitatis non aūt oportet quod in quolibet genere repperiatur cōtrarietas ſm propriam rationem huius & illius speciei: sed solū ſm comunem rationem excellētie & defectus: qꝛ enim contraria sunt que maxime distant oportet quod in quocūqꝫ genere inuenitur contrarietas quod inueniantur duo termini maxime distātes inter quos cadūt omnia illa que sunt illius generis & paulo post concludit quod forme diuersarū specierū sunt ad inuicem differentes ſm excellentiam & defectū in quātū vna forma est nobilior alia & ꝑꝑ hoc ex diuersis formis possunt causari diuerse passiones vt supra obiectū est tamē vna forma speciei ſm propriam suam rationem non habet contrarietatem ad aliā hec ille. ¶ Sꝫ videtur mihi diuus Thomas qđ in reprehendēdo non careat reprehensione nam argumentum factū per ipsum cōtra. Auerr. stat & procedit eque bene contra ipm nam proprie qualitates contrarie causantur ex principijs subiecti & contrarioꝝ sunt contrarie cause Tu dicis quod qꝛ vna forma ſm comunē rationem contrarietatis inuentam in quolibet genere vna est habundans & alia deficiens & sic ex diuersis formis causantur diuerse passiones hoc quidem verū est sed non est ad propositum qꝛ licet ex diuersis formis oriātur diuerse passiones non tamen semper ex diuersis formis oriuntur passiones contrarie sicut est in casu argumenti. ¶ Et confirmatur qꝛ homo & asinus ha

Obiectiones ꝯpredicta.

Solo.

O po D ui Tho.

Istātia ꝯ solo nē diui Tho.

bẽt hmõi diuersitatẽ ꝯm excellentiã ⁊ defectũ ꝯ: vniuersaliter omnes species qꝛ sunt sicut nume ri non tamẽ proprietates omnium specierum sunt contrarie argumentũ aũt hoc contendit proba re quod quoꝝ propria sunt contraria ipsa sunt contraria qꝛ contrarioꝝ sunt cõtrarie cause aut igitur impugnatio sua contra. Auerr non proce dit aut ipse patitur in sua decisione consimiles angustias. ¶ Et ideo dicimus nos pro. Auerr.

Opio. ppria

⁊ pro ipso quod subiectũ respectu proprie passio nis ⁊ subiecti principia non sunt cause acciden tiũ ꝓprioꝝ nisi in gñe cause materialis sicut te/ statur expresse. Auer. l. iiij. metha. in com. ij. vbi inquit quod substantia est causa omnium acci/ dentiũ non ꝯm agens neqꝫ ꝯm finem sed qꝛ cõ/ stituuntur per illã ⁊ qꝛ est subiectũ eoꝝ ⁊. Arist. in primo physice auscultatiõis in. tex. com. lxxx. inquit subiecta quidẽ materia cum forma causa est omniũ eoꝝ que fiunt sicut mater manifestuꝫ est aũt quod eadem est materia contrarioꝝ ⁊ ca lidi ⁊ frigidi ⁊ aliaꝝ physicaꝝ contrarietatũ vt dicit expresse. Arist. l. iiij physice auscultatiõis in tex. com. lxxxiiij. ⁊ in primo de generatiõe ⁊ cor ruptione in. tex co. l. vbi decidit questionem ⁊ controuersiã antiquoꝝ de actiõe ⁊ passione vtrũ fiat merito similitudinis an fiat merito contra/ rietatis vñ. Co. ibi in. co. inqt qꝺ cã receptiõis ẽ commune genus eis. s. genus subiectũ ⁊ cã actio nis est contrarietas vnde mirũ est de beato do/ ctore cum ipse teneat subiectuꝫ non concurrere vt efficiens sed solũ vt materia respectu proprie

Nota.

passiõis quomodo deuenerit ad hoc. ¶ Et ista est vna de limitationibus quã addes superius in illa propositione dicente qꝺ contrarioꝝ sunt con trarie cause fallit enim in causis materialibus sed vera est in causis agentibus vt plurimum. ¶ Aut supplenda est contrarioꝝ sunt cõtrarie cause aut diuerse ⁊ in hac solutione concordare habet. Auer ⁊ Thomas si bene ꝯsideras. ¶ Si militer cause agentes contraria sunt ꝯtrarie vel formalr vel virtualr. ¶ Ad aliam auctoritatẽ Comen. in libro de substantia orbis dico qꝺ for/ me elementales sunt ꝯtrarie merito suaꝝ quali tatũ per quas agũt ad inuicem ⁊ patiũtur ⁊ se ipsas corrumpunt nam vt dicit phylosophus in libro de sensu ⁊ sensato ignis non agit inquantũ ignis sed inquantuꝫ calidus ⁊ ratio est qꝛ actio vt dꝫ in primo de generatione ⁊ corruptione in tex. com. xliij. ⁊. l. est merito contrarietatis ignis aũt ratione qua ignis non hꝫ contrariũ sed ra/ tione qua calidus: vnde. Com. in hoc sensu loqui tur ibi in primo capite de substantia orbis inqt enim ideo impossibile est hoc subiectũ recipere duas eaꝝ in eodẽ subiecto existente terminate: quãtitatis: ideo impossibile est a subiecto denu dari formã ⁊ subiectũ denudari a forma nisi per forme destructionẽ: neqꝫ etiam est possibile ipsaꝫ fieri in subiecto nisi per agens extrahens illam de potentia ad actũ vnde necesse est has formas esse contrarias adeo qꝺ altera corrũperet suam contrariam ⁊ subiectũ reciperet formam similẽ vnde forme elementoꝝ sunt contrarie vbi patet quod non ponit illas esse contrarias nisi inquan tum sunt ad inuicem corruptiue ⁊ hoc non hñt nisi inquantum sunt cõiuncte qualitatibus ꝯtra rijs ⁊ ista est expositio eius. v. physico. comen. x. ¶ Ad aliam auctoritatẽ eius in ꝑ physi. co. lij. dico quod ibi loquitur ꝯm mẽtem. Alex. vt ostẽ dit series ⁊ contextus verboꝝ eius ⁊ non loqui/ tur ꝯm mentẽ propriam sicut fecit in. v. physico. com. x. ⁊ in. viij. metha. in. com. v. vbi de compo sito destruit opinionem. Alex. ¶ Aut si vis te/ nere quod loquitur ex mente propria glosa vt su pra quod forme elementales sunt contrarie ꝯm qualitates ¶ Vel dic iuxta opinionẽ diui Tho me qꝺ sunt contrarie ꝯm communẽ rationem cõ/ trarietatis inuentam in quolibet genere ꝯm ex cellentiam ⁊ defectũ inquantũ vna est essentiali ter nobilior altera sed non sunt contrarie ꝯm pro priam rationẽ specificam Tamen ista solutio ha bet instantiam qꝛ manifestũ est quod ista contra rietas ꝯm perfectũ ⁊ imperfectũ insequitur vlti/ mas ⁊ specificas differentias ⁊ non videtur ori/ ri ex cõi ratione generis qꝛ enim vna differen/ tia vltima cõstitutiua vnius spẽi est nobilior alia ideo vna species est nobilior reliqua ꝯm propriã rationem qꝛ species rerum sunt sicut numeri vt dicit. Arist. in. viij. metha. in. tex. com. x. ¶ Vbi

Nota

animaduerte qꝺ ꝯtrarietas que est in vno quoqꝫ genere vt dicit. Arist. que est ꝯm esse ⁊ non esse idest ꝯm priuationem ⁊ habitũ inquantũ differẽ tie condiuidentes genus sunt imparea in perfe ctione non est illa penes quã habeat versari mo tus nam tunc cum in omni predicamẽto sint pri cipia quoꝝ vnum est vt habituꝫ ⁊ reliquũ vt pri/ uatio qꝛ actus ⁊ potentia sunt principia prima in vnoquoqꝫ predicamento sequeretur isto mo/ do motuꝫ posse reperiri in quolibet predicamen to: sed est contrarietas physice in qua sunt con/ traria ⁊ media ⁊ talia sunt que habent fieri in eodem subiecto vel propinquo vel remoto nam calor contrariatur frigiditati que tamen nõ est apta nata esse in igne sed in materia ignis ⁊ re quiritur etiam quod talia mutuo se expellãt cir ca idem subiectuꝫ ⁊ vt inquit magnus. Alber/

Mag. Albe.

tus super. v. physi. in expositione. tex com. x. ad veram contrarietatẽ requisitam ad motum re quirũtur quatuor conditiones quas vide si pla/ cet. ¶ Et aduerte vnum aliud qꝺ contrarietas equiuoce reperitur in loco ⁊ in qualitate vt di/

Contraria in loco ⁊ qualitate equiuoca.

cit. Com. in. iiij. celi ⁊ mundi in. com. xxxviij. in quit enim contraria que sunt in alijs predicamẽ tis sunt duo in forma ⁊ non duo in subiecto sed duo loca contraria debẽt esse cõtraria in formis ⁊ locis ⁊ ideo cõtraria que sunt in loco sunt duo in forma ⁊ duo in subiecto e contrario in contra rijs que sunt duo in forma ⁊ vnum in subiecto: ⁊ equiuocatio est illa que vt plurimũ decipit sa pientes vnde multa similia inuenies de conti/ nuitate de medijs sicut de contrarietate que ꝯm aliam rationẽ attribuuntur motui locali ⁊ alijs motibus qui sunt in alijs predicamentis si bene consideras. ¶ Ad vltimũ respõdetur qꝺ de ra tione elementi est quod ex eo fiat aliquid vt in

existente ex

existente ex elementis autem aliquid fieri non potest nisi invicem agant et patiantur et qui ut supradictum fuit elementa invicem activa et passiva nõ sunt nisi inquantũ sunt informata qualitatibus contrarijs sic dixit. Auer. qꝺ ista quatuor corpora non sunt elementa nisi per has virtutes activas et passivas et ista est intentio. Arist. l. ij. de generatione et corruptione in. tex. com. vij. et. viii. si bene ꝯsiderentur verba eius et forte hoc voluit dicere. Alex. pro hoc tñ vide que scripserim in concordantiis. Auer. iiij. celi sup. com. xl. ¶ Sic igitur patet quomodo in unoquoqꝫ gñe est una contrarietas vꝫ ꝯm privationẽ et habitũ vel ꝯm ꝯtrarias dr̃as ꝯdividẽtes illud genus.

xx. lij. ¶ Subiectuz in scientia debet esse notissimum.

Damosa Est propositio et logicalis et colligitur ex intentione phylosophi in primo posteriorũ in cap. de precognitionibus ubi dr̃ qꝺ de subiecto oportet p̃cognoscere qd et qr. ¶ Dicit aũt subtilis doctor l p̃ sue meth. q. i. et Antonius andree qꝺ subiectum in sc̃ia est notissimum quo ad nãz quia non põt demostrari a priori sed nihil prohibet quin subiectũ possit demostrari in scientia a posteriori unde demostrari põt demostratione qr et hoc probant et prima ratio est. Antonij. Andree inquit enim ois scientia utitur vel potest uti demostratione qr ergo probat vel potest probare suũ subiectũ esse maior est evidens qr sicut p cãm ꝓbatur effectus pp quid ita e ꝯuerso p effectũ demostraſ cã qr ꝯsequẽtia oñditur sic qꝺ scilicet ois sc̃ia p effectũ demr̃oe qr demostrat suũ subiectũ esse qr p effectũ demostratur aliqd de causa scilicet esse ex hoc enim quod effectus non potest esse sine tali conditione in causa effectus non põt esse sine esse cause ergo si effectus est causa est. ¶ Confirmant ẽt hoc inductive quod aliqua scientia potest demostrare suũ subiectum esse et hoc a posteriori sicut in libro elẽcoꝝ demostratur silogismũ sophysticũ esse per simile sicut patet ibi. ¶ Similiter. Priscianus in libro constructionũ ostendit orationem constructam esse p̃ similem modum se habẽdi litteraꝝ ad sillabas et sillabarum ad dictiones et dictionũ ad orationes. ¶ Similiter etiam arguit aliq de. Auic. q in. vi. naturaliũ ex operatiõibus anime demostravit animam esse cuꝫ tamen anima sit illius libri subiectũ. ¶ Amplius. Arist. in ꝓlogo primi posterioꝝ demostrat scire esse ꝯm communem modum latinoꝝ exponentium illũ prologũ tñ scire est subiectũ logice ut dicit. Comen. in iij. celi et mũdi in. com. iiij ¶ Ad oppositum est sententia. Auer. in. p̃. phys. com. ultimo et in. ij. phys. in. com. xxvi. expresse dicit quod impossibile est aliquam scientiã neqꝫ universalẽ neqꝫ particularẽ demostrare suũ subiectũ esse sive p signum sive per demostrationem quod non est ita in causis sui subiecti quoniam declarat eas per signũ non per demostrationem simpliciter ¶ Ubi animadvertere debes quod propositiones circa quas versatur una queqꝫ scientia sunt in triplici differentia. ¶ Quedam sunt notissime ita quod ex sola noticia terminorum evidẽtiã habent sicut prima principia ut de quolibet dicitur esse vel non esse et omne totũ est maius sua parte. ¶ Quedam sunt prorsus ignote sicut sunt questiones et dubitabiles propositiões q̃ non nisi sillogismo cathegorico sive dialectico sive demostrativo ostendi p̃nt et ꝓbari. ¶ Quedam vero sunt medio modo se habentes qr nõ sunt eque note sicut prima principia que ex solo terminoꝝ noticia evidentia sunt nec eque dubia ut sunt questiones sed sunt indigẽtes aliqua invitione sicut est sillogismus hypoteticus per naturam et sicut est inductio et divisio et sicut est exemplũ aut entimema et sicut est communis hominum consensus unde. Auer. dicit in. iiii. celi et mũdi in. com. xxii. quod alia est latentia que indiget sillogismo et alia est latentia que indiget inductione non enim oẽs propositiones in scientiis sunt eque note nec omnes sunt eque ignote nãꝫ Arist. in p̃. posterioꝝ dicit quod demostrationes que procedunt ex propositiõibus magis propinquis primis principiis sunt certiores illis demostrationibus que procedunt ex propositionibus magis remotis et. iiii. metha. tex. com xviii. redditur ratio huius qr illud est verius quod est primo vero ꝓpinquius et illud est notius quod primo notissimo est propinquius eadem ratione un de. Auerr. v. metha. et est etiam sententia. Arist. ibidem tex. comen. iiii. prime demonstrationes que componũtur ex primis propositiõibus sunt elementa omnium demostrationum que cõponuntur ex eis demostrationes enim composite dissolvũtur in demostrationes simplices iste aũt non dissolvũtur in alias. ¶ Et adverte qꝺ apud peripatheticos aliud est via doctrine et aliud est maneries disciplinc ut colligitur ex intentione. Comen. in suo prologo super p̃. physic. ¶ Via doctrine sunt tria genera demostrationum scilicet demostratio signi seu quia et demostratio pp quid seu demostratio cause tantum qꝺ idem est et demostratio simplr̃ seu demostratio dans causam et esse qꝺ idem. ¶ Demostratio aũt signi seu qr fit tribus modis. ¶ Primo quando esse cause demostratur per esse effectus ubi esse effectus fuerit notum et esse cause latuerit ut si per eclipsim demostro terre interpositionẽ. ¶ Secundo modo qñ esse effectus ignotũ fuerit et p aliquod signũ demostrem illud esse ut si ex hoc qꝺ est umbrã non facere demostrem lunam esse eclipsatam ut dicit. Aristo. in. p̃. posterioꝝ vel ex hoc quod habet mulier lac in mamillis demostrem ipsam peperisse et huiusmodi probationibus multociens utunſ medici qui sunt artifices magis circa sensata versantes quã philosophus naturalis unde. Galenus in tertio pronosticoꝝ

Epĩo. Scoti et Antonij. Andree l p̃ met. q. i.

Epĩo. Auer.

P̃pões l tripliciora

Via doctrine maneries discipline

Demr̃o signi.

Gale.

comē.xii.inquit signum ⁊ significatio differunt apud rethoricos ⁊ medicos. ¶ Unde in omni demostratione que sit vera sunt due differentie vna est necessaria altera vt frequenter: similiter est alia differentia qꝛ quedā ꝓpositio est rōne cognita quedā vero experimēto In prima differentia super rem que significat semper vnā rem vtuntur nomine significationis: super rem autē que significat vt in pluribus vtuntur nomine signi In secūda vero differētia super ꝓpositione rōne cognita vtunt nomine significationis sup ꝓpositione vero experimento cognita vtuntur nomine signi. ¶ Tertio modo demostratio qꝛ siue signi fit per causam remotā vt dicit. Arist. in. ꝑ posterioꝝ in illo capitulo sed qꝛ differūt ⁊ pp quid ⁊ est in. tex. com. xxx. ¶ Demostratio vero pp quid seu demostratio cause tm̄ est vbi esse effectus ⁊ inherentia passionis in subiecto est p se nota sed est ignota quo ad pp quid illius ⁊ de hoc datur pulcrum exemplū in. viij. physicoꝝ in. tex. com. lxv. vbi demostratur pp quid est qꝺ si duo mobilia equalis velocitatis moueant sup equalibus spacijs isto modo videlicet qꝺ vnū mobile pertranseat totū spaciū semel aliud vero ꝑtranseat medietatē illius spacij bis citius pertransit primū mobile totū spacium quā ſm medietatē iterato per transeundo ꝓpter hoc. n. qꝛ ita sit est euidens ad sensū sed ignoratur cā eius ⁊ est qꝛ inter motus iteratos cum sint ꝯtrarij accidit quies media ⁊ ideo est quod tardius ſm per transit bis medietatē quā primum pertranseat totū qꝛ motus eius est continuus sed motus secūdi est intercisus ꝑ quietē mediā vbi Com. in. com. lxv. expresse testatur illā demostrationem esse cause tm̄ qꝛ solum facit notitiam de pp quid effectus non de eē effectus qꝛ tale erat per sensum precognitum ante demostrationem ⁊ ad nota per sensum non indigemus demostratione. ¶ Demonstratio vero dans cām ⁊ esse seu demostratio simplr̄ seu potissima demostratio est quando effectus latuerit ⁊ quo ad esse ⁊ quo ad pp quid ⁊ causa fuerit notior tunc per illam cām simul ⁊ semel agene ratur in nobis p demostrationem ⁊ inherentia passionis in subiecto ⁊ causa inherentie ita qꝺ simul ⁊ semel cognoscimus qꝛ ⁊ pp quid vt lucidissimus Themistius in secūdo posterioꝝ in capite secūdo inquit hoc enim demostrationis illius potissime ingeniū est vt vno comuni examine vtrāqꝫ absoluat cognitionem ⁊ vt sit ⁊ quāobrē sit. ¶ Et ista est doctrina. Com. in secūdo celi ⁊ mūdi in. com. xxxv. a ꝑpaucis intellecta vbi habet ista verba ⁊ iam est declaratum in logicis qꝺ demostrationes sunt in quibus itur ex notiori ad latentius: si igitur notius fuerit posterius demostrationes erunt. qꝛ: ⁊ si notius fuerit prius ⁊ latētius fuerit suum eē ⁊ sua causa notior erit demostratio absoluta que dat cām ⁊ esse ⁊ si latentius fuerit causa rei quā suū esse erit demostratio pp quid tantum vnde mirū est de latinis expositoribus quomodo non tangāt in libro posterioꝝ differētiam inter demostrationem cause tm̄ seu pp qd ⁊ inter demostrationem potissimam quā tamen oēs antiqui ⁊ greci ⁊ arabes tetigerūt. ¶ Tali igitur via doctrine non vtimur nisi in questionibus que sunt propositiones oīo ignote ⁊ indigēt demostratione. ¶ Manerie aūt disciplinae vtimur ad declarationes eoꝝ que vt inquit. Auer. in primo celi ⁊ mūdi in. com. xxij. ⁊ in. vi physi. com. xli. sunt minoris latentie quā ignota naturaliter ⁊ sunt minus nota quā prime propositiones que sunt per se note ¶ Talis aūt manerie disciplinae est inductio sicut dicit ⁊ exemplū similr̄ etiam silogismus hipotheticus per naturā qui videlicet est legitimus hipotheticus ⁊ non pōt reduci ad cathegoricū non enim est verum qꝺ dicunt vulgares ⁊ sophiste qꝺ oīs silogismus hipotheticus ad cathegoricū pōt reduci sicut pulchre declarat. Auerr. in libro prioꝝ vbi in primo facit digressionem de sillogismo hipothetico tales enim sillogismi per naturam sunt istius conditionis ⁊ nature qꝺ in eis antecedens est p se notū ⁊ ꝯsequens est per se notū ⁊ tota illatio est per se nota vnde non simpliciter probant sed faciunt aliquam fidem ⁊ innuitionem in hijs que indigent modicula innuitione sicut dicit etiam in secūdo physicoꝝ in. comē. iij. ⁊ de hoc ordine etiam est entimema ⁊ diuisio ⁊ alia id genus vñ quēadmodū contingit in alijs artibus in quibus sunt varia ⁊ diuersa instrumenta ad diuersos fines: sic etiam accidit in logica qꝺ tradit nobis varia instrumenta que sunt deseruientia nobis ad diuersas intentiones ſm diuersitatē propositionū ⁊ scibiliū in scientia qualibet ideo modus sciendi nuncupatur ab. Arist. in. ij. metha. in. tex. com. xv. ⁊ enim nō oīa equaliter nota aut ignota sunt ⁊ tunc. Comen. tenet qꝺ subiectū in sciētia nullo genere demostrationis pōt in scientia in qua est subiectū demostrari. ¶ Huius autē ratio ſm modernos talis est qꝛ in scientia nihil notius est ipso subiecto ⁊ si principia subiecti in scientia demostrentur per aliquod medium spectans ad illam scientiam nullo pacto poterit per illa principia demostrari illud subiectū qꝛ nūqꝫ erunt notiora subiecto qꝛ nihil in scientia dicitur esse notius ipso subiecto. ¶ Sed ista opinio stare non pōt nam certū est quod cum aliquid dicatur notius altero duobus modis vel quo ad nos vel quo ad naturam vt patet primo posterioꝝ ⁊. ꝑ. physi. tex. com. ij. tunc non est dubium quod si loquamur de noticia quo ad naturā principia ⁊ cause subiecti sunt priora quo ad naturā quam sit ipsum subiectū: qꝛ causa inquantū causa est prior ⁊ notior ſm naturā quam effectus vt patet primo. physi. tex. com. ij. ⁊. Auer. etiam in com. iij. ibi reddit causam qꝛ natura a causis incipit operari Si ja aūt loquamur de notitia quo ad nostram cognitionem non est dubiū quod passiones ⁊ effectus vt in pluribus in scientijs sensatis sunt notiores nobis quā sue cause ⁊ quā ipsa subiecta vt naturata sunt notiora ipsa natura licet vtrūqꝫ sit notū p se vt patet in principio secūdi. physicoꝝ. tex. com. i. ⁊. iij. dicere igitur nihil notius esse in scientia ipso subiecto absolute est negare Aristotelem

Marginal notes:

demōstratio pp qd

demōstratio simplr̄

The.

Manerics disciplinae

ꝯ sophistas ⁊ modernos logicos.

Oppo. modernorū ꝑ physi. sup ex poē. ⁊ co. vltimi.

ꝯfutatio.

gare Ariſt. veritatē. ¶ Nec v3 motiuū eoꝝ qꝺ ſi principia ſibi demonſtrenſ in ſcia p aliqꝺ me/diū qꝺ illud mediū ſemp erit ignotius ipſo ſbo ꝛ nūꝗ3 tale mediū poterit reddere notioꝛa illa principia vt p illa ſbm poſſit a priori demonſtrari. Nā illud mediū in ſcia erit notius ipſis principijs quo ad nos ꝛ ſilr ipſo ſbo ꝛ ideo vbi principia ꝛ cauſe ſubiecti latuerint poterūt illa principia demonſtrari demonſtratione ſigni l3 adē tale mediū ſit notius ēt ipſo ſubiecto tñ nō pp hoc poterit p illud demonſtrari ſubiectū eſſe demonſtratione ſigni pp cām quam dicam ſtatim ¶ Ubi aduerte qꝺ mirū eſt qꝛ fere oēs aluciuanenſ in hoc aſi noſtra tēpoꝛa in re notiſſima vt mihi vꝛ. Nā nulla alia eſt reddenda rō quare ſubiectū in ſcia in qua eſt ſubiectū nō pōt demōſtrari niſi ex ſuamet rōne formali p quā eſt ſubiectū qꝺ.n.eſt aliqꝺ ſubiect in ſcia quā ꝯcedi ꝛ preſupponi ꝛ hoc eſt qꝺ tangit pulcre Comē. ꝓphyſicoꝝ co. vltimo vbi reddit cām ꝛ eſt qꝛ aut eſt p ſe notū aut ſumiꝛ tamꝗ3 notū a ſcia ſuperiori in qua fuit ꝓbatū. ¶ Si ꝯtingat aūt qꝺ ſubie/ctū in ſcia ſit p ſe notū p3 qꝺ nō indiget demonſtratione qꝛ ad p ſe nota nō exigiꝛ demonſtratio vnde iſti q nō pñt diſcernere inter ea que demōſtratiōe indigēt ꝛ inter illa que nō indigēt nūꝗ3 potuerūt nec poterūt phyloſophari ſicut ſcribit Comen. ꝛ Ariſt. in ij. phyſice auſcultationis in co. ꝛ tex. vi. vbi dꝛ ſic aūt eſt naturā demonſtrare tentare ridiculū manifeſtū.n. eſt qꝺ hmōi rez ſunt multa demonſtrare aūt manifeſta p immanifeſta nō potentis iudicare eſt pp ipm ꝛ non pp ipm cognitū. ¶ Si aūt tale ſubiectum non ſit p ſe notū ſcia in qua eſt ſubiectū ſumit illud tāꝗ3 notū qꝛ ſe ſubmittit in hoc ꝛ credit ſcie ſuperiori in qua erat queſitū ſic.n. nō incōuenit qꝺ aliqꝺ ſit queſitū in vna ſcia ꝛ idē ſit ꝯceſſu3 in alia vnde q dicunt ſubiectū in aliqua ſcia aliquo illorum triū generū demonſtrationis poſſe demonſtrari non videnꝛ intelligere quoꝝ ſit demonſtratio ꝛ que ſit rō formalis ipſius ſubiecti ꝛ ideo Ariſt. dixit in principio libri poſterioꝝ qꝺ de ſubiecto op3 precognoſcere qꝛ eſt ꝛ qꝺ eſt l3 ꝯtingere poſſit qꝺ ſubiectū qñꝗ3 eſt adeo notū ꝛ clarū qꝺ ſcia negligit aliquā mētionē facere de ipſo vt dꝛ in eodē ꝓ poſterioꝝ in tex. co. xxv. ꝛ eſt in illo ca. Oīs.n. demonſtratiua ſcia circa tria eſt. ¶ Et ideo querere quare ſubiectū in ſcia qua/libet ſiue vniuerſalis fuerit ſiue particularis eſt indemonſtrabile eſt querere quare ſubiectū eſt ſubiectū. Non.n. euadit ab altero ꝯdiuidentium ipm ſubiectū vel vt ſit per ſe notū ꝛ tunc non indiget demonſtratione vel vt ſit ignotū ꝛ tunc ſumiꝛ ēt vt notū a ſcia ſuperiori in qua fuit ꝓbatū tñ ex eo quod eſt ſubiectū indemonſtrabile eſt. ¶ Sed tunc eſt alia difficultas in via Comen. pp qꝺ principia ſubiecti in ſcia pñt demonſtra/ri in ſcia demonſtratione ſigni ſed partes ſubiectiue nō pñt demonſtrari in ſcia vnde Auer. ij. de aīa Comen. xxvij. inquit artifex.n. neceſſe eſt vt ponat ſubiectū de quo ꝯſiderat ꝛ diuidit ge/nera eius quaſi manifeſta ineſſe artifex.n. nō pōt demonſtrare ſubiectū ſue artis neꝗ3 ſpēs illius

Quaꝛ ſbm ſi demō ſtreꝛ in ſcia.

Dubiū de pri[n]cipiis ſubiectiuis.

ſubiecti ꝛ eandē ſniam ſcribit in. vi. meth. co. ꝓ. ¶ Ad hanc difficultatem reſpondet idem modernus in eodē loco quod ratio eſt iſta: qꝛ inuētio partium ſubiectiuarum in ſcientia ꝛ inuētio ſubiecti eſt vna ꝛ eadem ꝛ ideo ſi partes ſubie/ctiue poſſent demonſtrari in ſciētia poſſet ēt demonſtrari ipſum ſubiectum: qꝛ partiū ſubiecti/uarum ꝛ ſubiecti eſt vnum eſſe ꝛ ſubiectum eſt prius inuētione partibus vt animal eſt prius homine. Unde bene valet eſt homo ergo ē animal ſed non ecōtra. Et ideo ſi partes ſubiectiue pñt demonſtrari eſſe. ēt ꝛ ſubiectum ꝛ ex deſtructione conſequentis ſi ſubiectū non pōt demonſtra/ri eſſe ergo neꝗ3 partes: ſed inuentio principiorū nō eſt eadē cū inuētione ſubiecti ꝛ partiū ſu/biectiuaꝝ: ideo nō v3 ſi principia in ſcia demonſtranꝛ ergo ꝛ ſubiectū. ¶ Sed iſta rō nulla eſt nam certū eſt qꝺ ſubiectū ī ſe ꝯſideratū quoad ſuū eſſe magis dependet a ſuis principijs quam a partibus ſubiectiuis qꝛ habitudo ſubiecti ad ſua principia eſt habitudo eſſentialis cauſati ad cauſas a quibus eſſentaliter dependet habitu/do aūt ſubiecti ad partes ſubiectiuas eſt habitudo ad poſterius ꝛ ē cauſe ad cauſatū vnde partes ſubiectiue dicunꝛ aduentitie reſpectu ſubiecti ſicut dicimus quod homo accidit aīali ꝛ vꝛ inferioꝛa reſpectu ſuperioꝝ vt dicit Ariſt. in predicamētis ꝛ ex ꝯſequēti ex iſta mirabili rñſione vꝛ ſequi totū oppoſitū v3 quod principia ſubie/cti non pñt demonſtrari in ſcia ſed bene partes ſubiectiue qꝛ inuentio principioꝝ vꝛ eſſe inuen/tio principiati ſaltē ꝯſequutiue ꝛ a priori qꝛ eſſē principiati eſt ex eſſe principioꝝ. ¶ Et ꝯfirmaꝛ p Ariſt. in. ij poſterioꝝ ꝛ in. vi. prime phylo. tex. co. i. vbi dicit quod eadem via inueſtigaꝛ ſi eſt ꝛ qꝺ eſt qñ queſtio ſi eſt terminaꝛ a priori: p3.n. quod dū diffiniꝛ res diffinitione qꝺ rei quod diffiniꝛ p ſua principia ꝛ cauſas partes.n. diffinitionis ſumuntur a principijs que ſunt in re vt dicit Comen. in ꝓ de aīa in co. vij Ergo eadē eſt in/uentio principioꝝ ꝛ ſubiecti a priori inueſtiga/tio. Et p ꝯñs non eſt alia ꝛ alia inuentio ſicut a poſteriori vna eſt inuentio per te partiū ſubiecti/uaꝝ ꝛ ipſius ſubiecti. ¶ Amplius fundamentū illius opinionis eſt ruinoſum quod ſi partes ſubiectiue poſſunt demonſtrari poſſet demonſtrarꝛ ſubiectū eſſe qꝛ vnū eſt vtriuſꝗ3 eſſe: qꝛ ſtat quod aliqua ſint eadē ſbo ꝛ tñ ſunt rōne formali diſtincta ꝛ p ꝯñs vnū ſub vna rōne erit notum ꝛ ſub alia rōe erit ignotū ꝛ hoc oñdiꝛ inquā pluribus caſibus. Nā certū eſt q primus motoꝛ prima forma ꝛ primus finis ſunt idē ſbo vt p3. xij. metha. co. v. ꝛ. vi. vnde inqriꝛ eē primi motoris in phīa ꝛ p demonſtratiōe inuenit ꝛ cognoſciꝛ ſub rōe qua primus motoꝛ ſed in phīa nāli nō cognoſciꝛ ſub rōne qua eſt prima forma l3 idem ſit primus motoꝛ ꝛ prima forma. ¶ Amplius ſtat in caſu Notū eē aliqꝺ ſub rōne gñis ꝛ tñ illud erit ignotū quo ad rōnem ſpēi na3 ꝗs ambigit qꝺ oblata aliqua gēma alicui quā prius nō nouerit quod ſtatim cognoſcet illā ſub rōe generis ſciet.n. qꝺ eſt gēma aut lapis ſed ignoꝛabit vtrum ſit topacius aut iacintus l3 in hoc idē ſit ī genere ꝛ ſpē

Cõpſo moder[n]oꝝ

Cõfu[tatio]

& ecóuerso pót ét in aliquo casu ptingere oppositú vz qd aliqd sit notú quátum ad rónem spéi & sit ignotú quo ad rónem generis ná.vij.pime phylo.tex.co.xxviij. Multa sunt genera pxima speciebus que tñ sunt ignota qd róne puincitur: Ná videmus ex equa & asino mulú generari nó tñ ex equa & homine aliqd generat: qd qdé nó ptingit nisi qd est ex nã rei aliqd genus primú in quo puenit equus cú asino in quo nó puenit cú homine. Et ideo rõ illa nulla est si idé est esse ptis subiectiue & subiecti qd si pars pót demonstrari in scia ergo & ipm totú puta subiectuz: qz stat aliqd mediú esse ad demonstrandú id qd est pars qd tñ nó demonstrabit totú sub ppua róe pp cám assignatá. Dicá.n. quod lz idé sit esse subiecti & partiú subiectiuaz istud tñ esse poterat róne qua est esse subiecti esse p se notú in scia in qua illud est subiectú. Et tñ sub róne qua est esse partis subiectiue erit ignotú. ¶ Et pfirmat qz de facto ita contingit qz certú est quod ignis est pars subiectiua subiecti scie libri de celo & mundo & tñ ignem esse demonstrat in.iiij.celi & mundi in tex.co.xxxv.

Repli.

¶ Nec vz si dicat ad hoc vt qdá dicere psueuerút quod ibi non demonstrat igné esse: sed demonstrat quod locus ignis est sursum & igné esse sursum non ignem esse qz est spés seu ps subiectiua.

Impu

¶ Sed ista rñsio destruit iudiciú Comen.q vult quod illa est demonstratio ad spém subiecti quod raro ptingit in sciaz vbi expresse Comé. pcedit aliquá parté subiecti ná in scia posse demonstrari demonstratione signi lz illud raro ptingat. Nó igit ex idéptitate esse vtriusqz vz subiecti & partis subiectiue ptingit qd pars nó possit demonstrari in scia táquá ex cá per se nam cú illa que p se insunt de oi sint núquam nedum raro posset accidere quod i aliqua scia possit demonstrari aliqua pars subiectiua.

Oplo ppria.

¶ Dicamus igitur nos limitantes allegatá Auer. auctoritatem in.ij.de ala co.xxvij.& in.vi. meth.tex.co.p quod hz veritaté vt in pluribus tñ qñqz fallit nam sicut ea que a natura sunt quedam semper sunt quedam vero sicut frequéter ex.ij.physicoz tex.co.xlviij. sic ppositiones naturales sunt in hac dña qz quedaz sunt semper vere & quedá sunt vere frequéter. Nam ex eo quod res est aut nó est redditur oratio vera aut falsa vnde qñ contingit quod partes subiectiue sunt per se note in scia tunc non demonstrantur & tunc idé est iudiciú in hoc de partibus & de subiecto: si aút cótingat partes subiectiuas ignotas eé & scia illa hz mediú per quod possit illas demonstrare tunc in illa scia pñt demonstrari sed qz raro hoc cótingit & denominatio fit a superhabundanti inde Auerr. dixit spés subiecti non posse demonstrari meo iudicio. ¶ Et ne videamur dicere ista gratis adduco auctoritatem Comen.in.ij.de ala nam posteaquaz dixerat in co.xxvij. quod artifex non pót demonstrare subiectum neqz spés subiecti limitans dictum suú deinde in principio co.xxix. inquit qz vult ponere hic numez istaz virtutú sm quod artifex ponit subiecta sue artis non vult ponere nisi illud quod est manifestum per se & dimisit illa que nó sunt manifesta donec perscrutetur de eis: vnde patet quod multe virtutes seu potentie anime sunt que in libro de ala demonstrantur esse sicut est esse sensus communis & esse intellectus agentis: & ista est veritas.

ardua diffict.

¶ Sed tunc est alia ardua difficultas in via Auer. ppter qd est cú substátie separate sint pncipia subiecti metha. quod est ens inquátum ens & sm Auer.in.ij.physi.com. xxij.& xxvi. pncipia subiecti pñt demonstrari in scia demonstratione signi quare igitur in scia diuina substantie abstracte non demonstrantur.

Oplo alioz.

¶ Ad hoc oés ante mea tépora quos ego viderim dixerunt quod hoc ideo ptingit qz substátie separate cum hoc quod sunt principia subiecti metha. sunt ét partes subiectiue & qz partes subiectiue non pñt sm Auer. demonstrari ideo dicunt quod non pñt demonstrari.

Cófutatio.

¶ Sed ista opinio nullo pacto stare pót in via eius. Ná rõ partis subiectiue non arguit per se ineuitabiliter quod aliqd in scia nó possit demonstrari vt ex iam deductis apparuit. ¶ Tum ét qz data ista róne nó esset olmoda pdictio nec eét simplr impossibile sbas abstractas posse demonstrari sed solú ex parte qua sunt partes subiectiue sed nó ex parte qua sunt pncipia cuius oppositum substinet Comen.in co.vltimo pmi physi.& in co.iij.viij.physi.& in com.v.xij.diuinoz vbi vult nullo pacto sciaz diuiná hre per se mediú ad demonstrandú esse substátiaz separataz. ¶ Amplius ista opinio vr concedere vnú ipossibile qz vult qd aliqd sit pars sbiuaz principiú respectu vnius & eiusdé sbi qd vr absurdú qz tñc idé eét principiú sui ipsius qd est in fine abbominationis vt colligit ex méte phylo.in.ij.de ala in tex. co.xxvii.& est auctoritas ét beati Aug.in p de trinitate.cap.p. vbi inqt qd nullus intellus capit vt idé gignat seipsuz vt sit Hoc aút deducitur qz si sbe separate sunt pncipia entis in sua maxima cóitate cú sub tali ambitu sint per vos sbe separate qz sunt partes istius entis igr erút pncipia sui met.

positio ppria.

¶ Et ió dicimus nos iuxta viá eius in.vij.metb. qd sbm scie.metha.é ens extra alaz qd é diuisum in.x.pdicaméta & qd diuidit p poté tiá & actú & per vnú & multa vñ iuxta hmói tres diuisiones diuidit scia diuina in tres ptes vt docet pulcre Auer.in plogo suo super.vii.metha. & illud est ens cátum & istius entis sbe separate sunt principia sm formá & finé & sm efficiés quo quomó & nó sunt talis entis partes sbiue.sz hñ sunt ptes entis i sua cóitate analogie sm Auer. aut vniuocationis sm Scotú. Et hoc nullus sane méntis negare pót nisi proteruiendo cótra veritaté.

ens cá tum est metba. sbum.

¶ Dico tunc qd ratio Comé. super hoc est duplex pma est qz sbe separate sunt principales partes subiecti modo declarato sumendo subiectum ens inquátum ens in sua maxima communitate analogie non aút ens qd est subiectú in.vij.viij.& ix.& x.metb. qz illud est ens causatum vnde ista equiuocatio & multiplicitas multos decipit in illa arte nam scientia illa vt dicit Comen.in pbemio.vij.& in co.p.xij.metb. diuidit in

dicitur in duas partes vna 9siderat de substātijs
inseparabilibus a materia ⁊ alia 9siderat de sub
stātijs abstractis a materia ⁊ ideo aliud est ens
cuius substantie separate sunt partes ⁊ aliud cu
ius substantie separate sunt principia sm rē aut
saltem sm rōnem. ¶ Alia aūt rō est ex parte
medij qz vz nō hz scientia diuina mediū. ¶ Et
animaduerte qd 9iter loquendo in via Auer.
iuxta predictam solutionez subtiliter dicere pos
sumus qd in illa parte in qua scientia diuina cō
siderat de abstractis substantijs ipse substantie
abstracte sunt illius partis verꝫ subiectum: sed to
tius partis precedentis est ens inquantum ens
non in sua maxima transcendentia qz sic est pu
re equiuocum cum vt sic dicatur de affirmatio
ne ⁊ negatiōe ⁊ de ente in anima ⁊ de ente extra
animam sed vt ens sumitur pro ente extra aīaz
qd p se diuidit in .x. predicamenta qz clarū est
qd Arist. in fine .vi. meth. abicit a sua considera
tione ens p accidens ⁊ ens in aīa vt pz: vñ nūqz
memini Auer. dicere substantias abstractas esse
species subiecti methaphysice sed dicit qd sunt
subiecta scientie diuine vnde subtilis doctor in
q. de subiecto metha. sic attribuit Auer. ⁊ ita di
cit Antonius andree ⁊ sine preiudicio melioris

Obie.

snie posset hoc ꝓbabiliter sustineri. ¶ Quod
si dicat qz tunc scientia diuina non esset scientia
vna qz non hz vnum subiectum modo ꝑ phylo
sophum ꝑ posterioꝝ scientia vna est vnius gene
ris subiecti. ¶ Ad hoc respondet ꝑ auctoritatē

Solo.

phylosophi ⁊ Comen. in .iiij. meth. com. ij. vbi di
cit res .n. que habent vnam scientiā non tm̄ sunt
quarum subiectum est vnum genere aut specie
dictum vniuoce sed quarum esse attribuit vni
fini aut vni agenti aut vni subiecto ita qd ex va
rijs causis vnitas scientie venari pōt vnde dice
re possumus qd qz totalis scientia que in meth.
tradit tandē ducit nos ad cognitionē prime for
me ⁊ primi finis ad q̄ in cognitiōe vltimata pōt
intellectus deuenire sic scia illa vna est vt inquit
Auerr. ex mente Alexandri super prologo .xij.
meth. sñ primus modus dicendi magis cōis est
⁊ illum teneo sed sm appositi ad excitandum in
tellectum. ¶ Reuertamur igitur ad ꝓpositum
qd secunda ratio cui innitit Auer. in .xij. meth.
comen. v. est quia nullum medium aliud efficax
ad probandū esse abstractoꝝ est nisi via motus
⁊ oēs rōnes Auicē. ad probandum in sciētia di
uina esse abstractoꝝ non pertranseunt ordinem
sermonum probabilium vt dicit Comē. ꝑ phys.
co. vltimo. ⁊ in .ij. phys. co. xxij. Et in libro destru
ctio destructionū in disputatione .iiij. in solone
v. dubij vnde si qua rō adducit in scientia diui
na super hoc tota vis illius consistit super me
dio naturali sicut patet in .ii. prime phylo. in tex.
co. vi. vbi Arist demonstrat qd in genere cause
efficientis non est processus in infinitum vbi to
tam illam rōnem pertractat de motu vt patet
intuenti vbi Comen. ponit pulcrum documen
tum ibi co. vi. dicens ⁊ consideratio vniuersalis
in oībus causis in eo quod sunt cause est huius
scientie. Et Arist. quāuis vtat hic demonstratio

nibus scientie naturalis tñ inducit eas vniuersa
lius: qm̄ quāto fuerit demonstratio vniuersalior
tanto magis erit proprior huic scientie ⁊ Arist.
obseruat se in hac intentione .s. in inducendo de
monstrationes vniuersales alio modo quam in
scientia naturali Et hec est cā in iteratione illaꝝ
demonstrationum in hac scientia. ¶ Et ex illo lo

Cōtra moderi nos temera rios.

co patet solutio cōtra temerarios q dicūt Arist.
fuisse malum methaphysicum qz maxima pars
methaphysice constat ex rōnibus naturalibus.
Non .n. vident differentiam inter illas rōnes vt
adducunt in scientia naturali: ⁊ vt adducuntur
in sciētia diuina. ¶ De principijs aūt subiecti

Princi pia sbi psit de mōstra ri.

vbi illa principia fuerint latentia ⁊ occulta ⁊ sciē
tia illa hz medium notius possunt p illud in illa
scientia demonstrari demonstratione signi sicut
prima materia ⁊ primus motor que sunt princi
pia corporis mobilis quod est subiectum in sciē
tia naturali nam p transmutationem substantia
lem demonstratur esse prime materie ⁊ per mo
tum localem demonstratur esse primi motoris.
¶ Si aūt illa principia sunt occulta ⁊ hñt alia
principia priora ⁊ notiora tunc p illa poterunt
demonstrari demonstratione ꝑꝑ qd in scientia
superiori cōtinente subiectū illius scientie sicut
est scientia subalternans cum subalternata ⁊ ista
est doctrina Auer. in .ii. physice auscultationis l
co. xxij. vbi inquit cum aūt cause subiecti artis
habuerint causas priores tunc demonstratio illa
rum causarum erit p demonstrationem simplr
in arte 9tinente illam artem. Et erit ēt p signuz
in illa arte: ⁊ hoc totuz erit qñ cause subiecti ar
tis latuerint. ¶ Sed dices ꝑꝑ qd principia su

dubiū

biecti possunt demonstrari non aūt subiectum.
¶ Ad hoc respondet ꝑꝑ qd subiectum est sbm

Solo.

⁊ principia sunt principia est .n. de rōne subiecti
quod subiciatur ⁊ 9cedatur in sciētia vel qz est
notum in se vel qz sumitur tamq̄z notum a scien
tia superiori in qua fuit probatum: sed nō est de
rōne principioꝝ inquātum sunt principia subie
cti quod cōcedantur esse in scientia imo psūt eē
quesita vbi latitant. ¶ Restat soluere argumen
ta in oppositū adducta. ¶ Ad primū quod erat
Antonij andree dico qd illa maior rōnis nō est

Solo rōnuz ptrisad uerse.

vera quod ois scia vnī vel vni pōt demōstratio
ne qz: nam in scientijs mathematicis semper ꝓ
cedimus a prioribus ⁊ notioribus nature ⁊ no
bis vt dicit Comē. in ꝑ phys. co. ii. ⁊ in .vii. met.
co. x. ¶ Amplius nō sufficit ad hoc quod aliqd
demonstret demonstratione signi quod habeat
effectū p quē possit demōstrari: sed reqrit quod
illud quod demōstrat sit occultū ⁊ nō p se notū
neqz sumptū tāqz notuz ⁊ qz sbm cuiuslibet scie
aut vlis aut pticularis vel est notū vel sumitur
tāqz notū ideo nō pōt demostrari in scia in qua
subicitur nā ad p se nota vel ad illa que sumun
tur ꝓ notis nō est demonstratio apud sciam sic
sumentē illa. ¶ Ad 9firmationē rūdetur quod
illa nō est ostēsio demōstratiua qua vtitur Arist.
in pncipio libri elencoꝝ sed est exēplaris manu
ductio q̄ nō vsitat in ꝓbādo aliqd simplr occul
tū i scia sz fac aliquā inuitionē vñ vt supra dictū.

fuit differentia magna valde est inter viam doctrine et inter discipline maneriez. ¶ Ubi aiadverte qd subiecta scientiarum sunt duplici seu triplici differentia quedā sunt adeo nota qd pp sui maximam claritatem et euidentiam despiciunt a scientia vt dicit Arist. in p posteriorum tex. com. xxv. ¶ Alia vero non sunt adeo nota sicut ista nec adeo ignota qd demonstrari pñt sicut sunt res naturaliter ignote sed sunt medio modo et talia indigēt aliqua innuitione aut suadela sicut est via exempli aut via sillogismi hypothetici p naturā aut sicut est via inductionis et similia dicit.n. Themistius in.ij. posteriorum cap. xi. loquēs de subiectis scientiarum qz tum vt sint tum qd sint certum esse et ꝯstitutum necesse est: nec alio mō cognobiliora euadunt quam indutione aut fide aliqua aut periculo demostratione non euadunt Unde Arist. similitudine et exemplo persuadet esse sillogismi sophistici nā sicut aliqui sunt pulcri et decori alij vero non sunt sed apparent esse et in rebus inanimatis aliquod est verum aurū aut argentum. Aliqd aūt apparet esse aurū cū non sit ita in orationibus sillogisticis idem contingit qd aliqui sunt veri sillogismi alij aūt cū non sint videntur pz qd ista rō facit aliquam fidem: sed non simplr demonstrat aut ostēdit vnde lucidissimus Themistius in p de aīa cap. xxiij. Ego vero pzimum illud demiror eorum q hoc audent dicere qd arbitrant exempla vim pbationum brequum rñ exemplum ad faciendam fidem in firmissimum argumentum sit. ¶ Et eodē modo dicendum est de rōne illa Prisciani in ostendēdo in libro ꝯstructionum orationem ꝯstructam esse qz est similitudinaria manuductio et non est vera demonstratio signi. ¶ Ad aliud dico qd Auicē. in. vi. naturalium ex esse operationū aīe cognito ostendit esse aīe ēt cognitū p sillogismū hypotheticum p naturam q nō pbat simplr sed vtitatur in hijs que indigent aliqua innuitione nam in tali sillogismo antecedens est p se notū et ꝯñs ēt et tota illatio est p se nota et ista est clara mens et responsio Auer. in p priorum in digressiōe de sillogismo hypothetico vbi inquit et vlr p inductionem quam induximus apparet qd dixit Arist. in hac re apparentia manifesta: qm iam manifestum est ex dicto nostro quod multe res scite p se: sicut est inuentio anime: et alia sunt q̄ scimus p hanc viam ostensionis. Et impossibile est vt sit vna et eadem via qua agatur ad studiū sup scita p se et ignota p naturā et ꝯsimilē silam hz in. ij. phys. in co. iij. ¶ Ad vltimum rñdetur p interemptionem salua semper pace Egidij et Pauli et aliorum hoc asserentium. Nam intentio Arist. ibi non est disputare ꝯtra negantes scire esse aut ꝯ negantes scire fieri de nouo qz hoc ptinet ad diuinum non ad logicum vnde Comē. in. iij. celi et mundi in com. iiij. inquit diuinus dz loqui ꝯtra dicentem quod nihil est permanens et fixum ille aūt negat scientiam esse: scientiam aūt esse est sm logicos et diuinus qui descendit subiecta disciplinarum particularium dz loqui cum eo. ¶ Amplius sequeret Arist. ibi petere principium. Nam initium illius disputationis ē illa vlis ꝑpositio Omis doctrina et disciplina itellectiua fit ex preexistenti cognitione ista aūt presupponit doctrinam et disciplinam esse nam questio ꝯposita semper presupponit simplicez et hoc erat pbandum. ¶ Alia igitur est mens Arist. in illo prologo vt dicunt greci expositores et est prelibare que et quot oportet precognosci in sciētia demonstratiua et in ipsa demōstratione sicut poteris videre si placet.

Cōtra egidiū roma/nū et pa/ulū ve/netum

¶ Differentie vltime rerū non recipiunt magis et minus.

pp. liij

Ratio est qz vt Porphirius in cap. de differentia loquens de differentijs specificis inquit quod nō recipiunt magis neqz minus ipse.n. sunt que vniuscuiusqz rōnem complent. Esse aūt vniuscuiusqz vnum et idē est nec intensionem nec remissionē suscipiens et est ēt snia Arist. in. viij. meth. tex. co. x. vbi scribitur quod species entium sunt sicut numeri et sunt pposito de mente Platonis vt dicit beatus Thomas ibi et idem vr sentire Comen. xij. meth. co. ij. Est ēt de mente ipsius Arist. v. metha. tex. co. xix. sex semel est sex nō est bis tria neqz ter duo sbia n. vniuscuiusqz quod semel vnde inde colligit quod spēs rerum consistunt in indiuisibili sicut spēs numerorum nā sicut non inueniunt due spēs numerorum ab vnitate equalr distantes ita ēt nō inueniunt due spēs entiū equalr distātes a primo principio quod est prima et summa vnitas nā hz phylosophum p celi et mundi tex. co. c. Comunicatum est esse et viuere olbus his vero clarius hijs vero obscurius. Et Auerr. ii. celi et mundi co. lxiii. inquit distātie entium sunt valde diuerse in hoc. ¶ Assimilant ēt spēs entiū numeris i hoc qz quēadmodum qualibet vnitate addita aut remota variatur spēs numeri: pariformiter qualibet dfia addita aut subtracta variat spēs diffinita. ¶ Sunt ēt spēs rerum sicut numeri qz sicē spēs numerorum non continent equales vnitates. ita ēt spēs rerum non continent equales perfectiones. Ratio aūt est qz genus non diuidit in spēs nisi p contrarias differentias. x. meth. tex. com. xxiiij. Talis aūt oppositio cōtrarietatis sm phylosophuz ibidem reducit ad oppositionem que est sm priuationem et habitum vt patet ibidem in tex. co. xv. et p ꝯñs differentia constitutiua vnius spēi ꝯparatur ad oppositam sicut habitus ad priuationem et p ꝯñs implicat quod sint iste differentie equalis pfectionis et ideo nulla via fieri pōt vt sint due species eque essentialr perfecte. ¶ Assimilant ēt spēs entiū numeris in hoc nā sicut minor numerus cōtinet in maiori sic vna spēs imperfecta virtualiter continet in maiori et pfectiori vegetatiuum.n. continet in sensitiuo sicut trigonum in tetragono vt dicitur in. ii. de anima in

Duo spēs rerum sint minū.

ficatio ppõis

anima in tex.co.xxxi. ¶ Redeamus igitur ad declarationem prepositi Theorematis et dicamus qd differentie vltime rerum non recipiūt magis neqꝫ minus qd veritatem hꝫ in substantiis fallit aūt in accidentibus ita glosat Comen. in.viij.meth.in tex.com.x.vbi inquit qd forma substantialis non recipit magis neqꝫ minus hõ .n.non est maioris humanitatis quam homo et si fuerit erit sm qd est forma in materia. Nam qd accidentia recipiant magis et minus clarū est vt testatur ēt Porphyrius et Arist. in predicamētis. De formis igitur substantialibus perfectis sm se consideratis vera est propositio. ¶ Dixi aūt notabiliter de pfectis ad excipiēdas formas elementales que sm mentem Auer. in.iij.celi et mundi in co.lxvij. Intenduntur et remittuntur et sunt quasi medie inter substantiam et accidentia vt testatur Comen. ibi propterea qꝛ sunt valde propinque prime materie. ¶ Dixi aūt hꝫ se pp verbū Auer. in quo dixit et si fuerit erit sm qd est forma in materia et est ēt in textu vbi dr̄ et quēadmodū nec numerus hꝫ magis et minus nec que sm substantiam sed si quidem cum materia. Et p hoc voluit intelligi materiales quasdam et accidētales dispositiones vnde sup Porphyrio dicit Comen. qd vnus homo non est magis homo quā alter homo nec vnus est magis rõnalis quā alter nisi quis velit p rõnalitatē intelligere rem accidentalem a forma.n.vt in materia existit fluunt potentie naturales vel impotentie vt dicit Magnus Albertus ibidem sm quas forma fit expeditior aut minus expedita i suis actionibus. ¶ Sed tunc est difficultas ɔtra hoc dictum nam si forma in se non recipit magis et minus nisi rõne suarum potentiarum que fluunt ab ipsa forma vt est in materia tūc sequeretur qd potentie naturales que sunt qualitates de secūda specie qualitatis intenderentur et remitterentur qd est contra oēs phylosophos accideret.n.tunc qd in secūda specie qualitatis posset esse per se motus qd negat Comē. in.vij.phy sicoꝝ co.xx. et est ēt ɔtra Arist. in p̄ de anima in tex.co.lxv. vbi scribit qd si senex accipiat oculū talē videbit vtiqꝫ sicut iuuenis vbi expresse colligitur qd potentia visiua iuuenis et senis est in indiuisibili ɔsistens. Et sine dubio hoc verum est qd neqꝫ anima neqꝫ anime potētie recipiunt magis neqꝫ minus sm se. sed bene merito instrumenti qꝛ tales potētie vtuntur organo corporeo in quo est ɔplexio et ɔpositio et vnitas et sm qd hmōi dispōnes sunt meliores aut deteriores. Cōplexio.n. recipit magis et minus vt scriūt Theorici medicine et sic ɔtingit vnā potētiā melius operari quā alterā: vnde qꝛ cōplexio et ɔpositio organi visiui est melius disposita in iuuene quā in sene ideo dicimus iuuenē melius videre quā senex. ¶ Et sic colligas ēt de intellectu qui in intelligendo dependet a virtute cogitatiua que est virtus organica vt patet.iij.de anima tex.co.xx.ꝙ sm qd organum cogitatiue habuerit meliorem complexionem et compositionē organo alterius sic contingit vnum hominem esse melioris discursus quam sit alter homo. ¶ Ex quo infero quod iuuenis essentialiter est melioris discursus ceteris paribus quam sit senex qꝛ equalitas secundi modi vt voluit princeps in prima Fen primi doctrina.iij.in cap. de cōplexionibus precipue reperitur in etate cōsistentie qꝛ illa est etas pulcritudinis tn̄ si videmus senes precipue in operabilibus melius discurrere quam faciunt iuuenes hoc est p accidens rõne diuturni experimenti quod non nisi longitudine tēporis perficitur in nobis et ideo dixit Job qd in antiquis est sapientia et in longo tempore prudentia inuenitur. Unde Arist. pp predictam cām dixit vi.ethicoꝝ cap.ix. quod pueri et iuuenes nō possunt esse prudentes vnde idem Arist. dixit Nō minus inherēdum esse senioꝝ opinionibus sine demonstratione quam demonstrationibus ipsis presertim in agibilibus et factibilibus in quibus requiritur experimentalis cognitio que nō nisi longitudine temporis pficitur. ¶ Scotus aūt et Antonius andree in hoc quesito tenent in.vij. meth. in speciali questiōe de hoc quod quelibet forma substātialis recipit magis et minus vnde in.q.iij. ita scribit Scotus ad questionem sustinēdo quod suscipit ad hoc notandum pp auctoritates quod methaphysicus hic in octauo loquitur de forma et differentia sm quod pertinēt ad quiditatem rei sed quiditas abstrahit a suppositis non includens aliquid quod pertinet ad indiuidua: sed suscipere magis et minus non competit quiditati sm se ɔsideratę. sꝫ vt est in indiuiduis sm hoc differentia addita qditati sic variat diffinitionem. Substantia ergo sm speciem in vniuersali considerata vt quiditas non suscipit magis et minus: sed in supposito: patet qꝛ hoc indiuiduum perfectius hꝫ naturam specificam quā aliud suppositum ¶ Aliud ēt est notandum qd aliter est in accidentibus quam in substantiis qꝛ in substantia magis et minus inducuntur mutatione indiuisibili in accidentibus motu cōtinuo vñ sic exponunt auctoritatem phylosophi in.viij meth. tex.com.x. vbi dr̄ et quēadmedum nec numerus habet magis et minus nec que sm substātiam sed si quidē cum materia ita quod li siquidem vel est due dictiones vt sit sensus quod si forma specifica hꝫ magis et minus hoc qdem est cū mā: Uel est vna dictio et tūc sensus est sigdē cum materia.i. in inferioribus indiuiduis que respectu eius sunt materialia vnde nulla ē materialitas in qditate vt quiditas est qꝛ vt sic abstrahit ab omni conditione materiali et indiuiduali. ¶ Et pro hac opinione facit articulus parisiensis Qui dixerit qd ala Christi in puris naturalibus non est nobilior ala iude error. ¶ Et Henricus de gandauo ante Scotum tenuit in prolixa.q.in.iiij. quolibet.q.xv. qua querit vtrū forma substantialis recipiat magis et minus sicut et accidentalis quod loquendo de forma vna genere quelibet talis recipit magis et minus. De forma aūt vna specie loquēdo semper in formis materialibus nulla in genere sibi dr̄ sm magis aut minus nisi fuerit aliqua q̄ sm rõnem suam

Opīo magni Alber.

scotus in.viij. meth. q.iij. et Anto. Andr. ibidē q.xv.

Opīo henri. de gā. in quo libeto. iiij.q. xv.

sit nature indeterminate nam reprobatis varijs ⁊ diuersis modis de causa intēsionis ⁊ remissionis in formis ipse determinat qꝺ nullus specialis modus est nisi vnicus scilicet qꝺ natura rei nō existit in termino sed nata est habere in se aliquam latitudinem alicuius magnitudinis ⁊ sm illam dicitur sm magis ⁊ minus ⁊ ideo qꝺ sm aliquas formaꝝ dicitur magis ⁊ minus huius causa est natura ⁊ essentia formaꝝ in se sm illas enim que consistunt in indiuisibili ⁊ non sunt nate habere magis ⁊ minus in sua essentia nihil dicitur magis neqȝ minus ⁊ ideo si forma humanitatis aut anime rōnalis sit talis inter oēs formas specificas substantie quod non ꝯsistit in indiuisibili vt pticipabilis sit sm gradus a Christo sm vnum gradum ⁊ ab alijs hominibus sm aliuȝ gradū bene veꝝ est qꝺ anima christi in natura sua nobilior est ⁊ superior in gradu nature quā anima iude. ¶ Uel forte vt inquit est alius modus sm quem hoc pōt contingere quem fatetur se ignorare ⁊ subdit ⁊ pp illam eandem rationem qua in formis specialissimus substātie nō est sm eos magis vel minus nisi in forma humana vel anima rationali iuxta hoc quod determinauit quondam Episcopus parisiēsis cuius sententie non contradico similiter neqȝ in alijs quecunqȝ sint ⁊ cetera. ¶ Sic igr̄ patet qꝺ isti viri generaliter tenent in formis substantialibus eē magis ⁊ minus sm predictū modū. Auer. vero solum in formis elementalibus. ¶ Communis tamen opinio tenet in via. Arist. qꝺ forme substātiales perfecte non recipiūt magis neqȝ minus nec in se nec vt sunt in suis indiuiduis qꝛ tunc in eis posset esse motus nā vt inqt. Comē in. iij. physi. com. iij. motus nihil aliud est quā generatio partis post aliam illius perfectionis ad quā intendit motus donec perficiatur ⁊ sit in actu ⁊ illa ratio ponit ab. Auicen. in. iij. sufficientie sue cap. p. quod incipit Ponemus fundamētū dicit enim qꝺ in substantia non est motus qꝛ nō est magis neqȝ minus. ¶ Opinio ēt peripatheticoꝝ tenuit quod in talibus formis substātialibus specialissimus sit equalis participatio a suis indiuiduis participatione enim speciei plures homines sunt vnus homo sine aliquo discrimine vt testatur ipse porphirius inquit enim in communitatibus differētie ⁊ speciei qꝺ commune est vtrisqȝ equaliter participari homine. n. equaliter participant particulares homines ⁊ rationali differētia ⁊ prisci etiam theologi ante occisionem reuerēdi parisiensis episcopi hoc tenuerūt vñ Gregorius in. xxi moraliū exponens illud iob. xxxi. Nunquid non in vtero fecit me qui ⁊ illam operatus est dic̄ sic Magna est virtus humilitatis ꝯsiderata equalitate conditionis omnes nāqȝ homines sm naturam equales sunt sed accidit dispēsatorio ordine vt quibusdam prelati videantur: si ergo a mente deponimus qꝺ temporalr̄ accessit inuenimus citius quod naturaliter sumus: si enim apud se ipsum descendit de virtute culminis citius planiciem inuenit naturalis equalitatis nam omnes homines natura equales ge-

Opin. cōis.

nuit homo quippe animalibus irrationalibus nō aūt ceteris omnibus hominibus natura prelatus est tñ quidqd sit de hoc in hoc me submitto romane ecclesie dūtū scio quod illa opinio peripathetica non est vnde. iij. meth. tex. com. xi. In indiuiduis non est hoc prius ⁊ illud posterius. ¶ Sed. Auer. in via sua hȝ vnā precipuā difficultatē pp quid est quod cū sm. ipsuȝ forme substantiales elementoꝝ cū intensionem ⁊ remissionem suscipiant nō sic aūt est de figuris ipsoꝝ cū sint accidentia. ¶ Hanc aūt difficultatē. Com. isto modo euadere conatur. iij. celi ⁊ mundi in. com. lxvij. dicēs Dicemus qꝺ figure sunt ex qualitatibus associatis formis substantialibus perfectis in hoc qꝺ non recipiūt diuisionem ⁊ ideo carent motu alterationis vt dictū est in. vij. physi. vt patet ibi in. tex. com. xv. ⁊ xvi. ¶ Sȝ tūc contra. Auerr. insurgit maior difficultas qꝛ pp eandem causam etiam forme elementales non debent recipere diuisionem qꝛ per phylosophū in. v. physi. tex. com x. in substantiis non est motus. ¶ Amplius sequi vr̄ quod forma substantialis elementi sit minoris latitudinis ⁊ perfectionis quā figura que est qualitas in eis nam qꝺ intēdantur ⁊ remittant habent ex sua imperfectione pp multū vicinari nature materie vt inquit in viij physi. com. lxxxij. ⁊ tunc si figura non intenditur neqȝ remittitur qꝛ in hoc associat formis substantialibus pfectis ergo vt sic figura videt esse magis eleuata a natura materie ⁊ ab imperfectione p ꝯsequens quā sit ipsa forma substātialis elementi quod nullus sani capitis fateret. ¶ Ad hoc dicendū puto qꝺ sensus. Auerro. talis est quod figure associātur idest assimulantur formis substantialibus perfectis quod quēadmodū ille nō recipiunt diuisionem sm magis ⁊ minus sic nec figure vnde auctor sex principioꝝ in simili dicit quod substantie ⁊ qualitatibus in quantitate magis ⁊ minus non conuenit queniā ipsaꝝ impositio in termino est vltra quē transgredi impossibile est qualitates autē in quantitate appellat qualitates de quarta specie vt est forma vel circa aliquid constans figura vt etiaȝ dicit. Auer. in. iiij. physi. com. xviij. vbi dicit quod. Arist. in. vij. declarauit quod motus alterationis non inuenitur in predicamento qualitatis: nisi in genere qualitatis passiue sm tactū gustū ⁊ visum nam iste qualitates recipiunt magis ⁊ minus ⁊ non est ita de qualitatibus que sunt in anima ⁊ in animato ⁊ in qualitate que est sm quātitatē per qualitates enim que sunt in anima ⁊ animato intellexit qualitates de prima specie q̄litatis que sunt habitus ⁊ dispositiōes ⁊ per qualitates secundum quantitatē qualitates de. iiij. specie ⁊ ita ēt dicit in. vij. physi. in. com. xv. ⁊ est ēt sententia Boecij in predicamentis in hoc igit̄ ꝯuenit figura cum forma substantiali perfecta qꝺ sm rationem formalem essentia eaꝝ cōsistat in termino ⁊ in indiuisibili vnde. Aristo. dicit in predicamentis assignans rationem quare qualitates in quantitate vt triangulus vel quadrāgulus ⁊ huiusmodi non suscipiūt magis ⁊ minus dicit quecūqȝ

Difficultas 3. Auer.

Solo. Auer.

Obiec.

Solo.

dicit quecū𝔮ȝ enim diffinitionem trianguli vel circuli recipiūt similr trianguli vel circuli sunt ex hoc tū non licet inferre quod figura sit perfectius ⁊ magis ens quā forma elementalis nā predicamentum qualitatis recipit magis ⁊ minus predicamētū aūt quantitatis non recipit magis neqȝ minus vt dicit. Arist. in predicamentis similr relatio fm plurimū sui magis ⁊ minus nō recipit ⁊ tū non dicimus predicamentū qualitatis eē minoris latitudinis eēndi quā predicamētū quantitatis cū quantitas insequaf materiā ⁊ qualitas formam aut saltem non est minoris latitudinis quā sunt ille relationes que nō recipiūt magis ⁊ minus nam vt inqt. Com. in. xij. meth. com. xix. relatio est debilioris eē alijs predicamētis ita quod qdam reputauerūt ipsam eē ex secūdis intellectis: vnde licet in genere substātie forme que non recipiūt magis neqȝ minus sint pfectiores quā forme elemētales q̄ recipiūt magis ⁊ minus fm. Com. tū ꝯpando formā vnius predicamenti ad formā alterius predicamenti ex hoc non lȝ vniuersalr hoc inferre imo si recte speculatus fueris inuenies qđ in formis eiusdē predicamenti in predicamentis accidentiū hoc generalr locū non habet nam certū est quod in qualitatibus tertie speciei in qbus est motus alterationis est repire magis ⁊ minus vt sunt qualitates tangibiles qualitates aūt de quarta specie nō recipiūt magis neqȝ minus nullus aūt sane mentis diceret qualitates. iiij. spēi ex eo qđ non recipiūt magis neqȝ minus eē maioris entitatis ⁊ pfectionis quā qualitates tangibiles cū ille nō sint de virtutibus actiuis sicut neqȝ quātitas in qua fundanf vt dicit. Com. in. iiij. phisice auscultationis in. com. lxxxiiij. quantitas nō est de potentijs actiuis sed sequif potentias actiuas ⁊ operationes eaꝝ. s. calidū ⁊ frigidū: imo. Arist. omnem realē transmutationē ⁊ alterationem in istis gñabilibus inuenctā reducit ad istas quatuor primas qualitates ꝯtrarias quibus mediantibus fit actio ⁊ passio Nō bū igitur inferebatur qđ figura cū sit accidēs ⁊ nō recipiat magis ⁊ minus forma aūt elemēti recipit ꝙ̄ ē magis ens ⁊ pfectius ens ꝙ̄ȝ forma elemēti nā pfectio formis ex opationibus eaꝝ innotuit asignio phylosophis sicut dicit. Com. in. vi. disputatione in libro destructio destructionum in solutione sexti dubij vbi inquit qđ phylosophi sumpserunt figmū subiecti ex passionibus sicut figmum forme repererūt ex actionibus impossibile enim est quod actio ⁊ passio ab vna ⁊ eadem natura procedāt. Manifestum est aūt qđ forme elemēti longe nobiliores operationes habet quā figura Tum qꝛ facit hoc aliquid quod nō facit figura Tum et qđ est principium effectiuum principale motus localis intrinsecum in ipsis elemētis. Nam Comen. in primo celi ⁊ mundi in comē. xvij. inquit declarādo descriptionem grauis ⁊ leuis ibi positas ⁊ intelligendū est ex descriptione grauis ⁊ leuis: naturam que est innata ad mouendum ad medium vel a medio. s. habitum ⁊ formam ex qua procedit hec operatio ⁊ si hoc nomen grauitas ⁊ leuitas non dicantur vulgariter nisi ex accidente. ¶ Sed tunc iterum insurgit noua difficultas in via Auer. nam figura est de accidentibus terminatis talia aūt insequūtur formā vt patet in primo capte de substantia orbis ⁊ ideo mirabile videtur quod causa ad quam ꝯsequif aliquid recipiat magis ⁊ minus ⁊ suus effectus non recipiat magis ⁊ minus. ¶ Nisi esset quod accidentia terminata sunt a forma tāquā a fine sed sunt ab agente tamquam a causa efficiente quia agens dans formam dat accidentia concomitantia formam mediante tamen forma ab agente autem ⁊ forma accidentia emanant fm quod sunt apta nata emanare ⁊ ideo si forma est intensionem recipiens ⁊ remissionem figura vero non est capax intensionis ⁊ remissionis forma illo modo ⁊ figura diuerso modo erit ab agēte Accedit etiam quod figura in elemētis non est essentialiter sicut in celo sed est accidentaliter qꝛ in eis intendebatur receptio multarum figurarum cum esse elementorum est propinquius ad esse prime materie quam ad esse forme sed corpus celeste est econtrario qꝛ suum esse est propinquius formis vt dicit Comen. in ij. celi in com. xxij. Elementa enim de se infigurata sunt sicut materia de se in formis est sed recipiunt figuram per accidens videlicet ratione continentis vt dicitur in ij. celi ⁊ mundi in tex. com. lxvij. ⁊ ideo non valet si forma substātialis elementi intenditur ⁊ remittitur ergo ⁊ figura qꝛ non est de accidentibus essentialiter cōcomitantibus formam elementariam sed per accidens modo declarato.

alia difficultas

Solo.

¶ In specie athoma est ꝯparatio.

p. liiij.

Amosa Est propositio ⁊ colligitur ex mente phylosophi in. vij. phisicoꝝ tex. co. xxix. ⁊. xxxi. vbi inter alias ꝯditiones requisitas in vera ꝯparatiōe addit quod debent esse vnius nature vnde dicit in genere latitare equiuocationes. ¶ Veritatem autem habet propositio de physica comparatione de tali enim loquitur phylosophus ibi illa enim requirit vnitatem nature species autem vere vna natura est nam species cōpletiue sumitur teste Porphirio in cap. de differentia ⁊ teste phylosopho in. vij. prime phylosophie tex. comē. xliij. ab vltima differentia seu vltimo actu qui vnus est vere in natura sed genus non sumitur ab aliqua vna forma in natura vere existente sed solum fm rationem. Non enim est aliqua forma realiter in natura per quam homo est animal alia fm rem ab illa per quam homo est homo. omnes tamen homines cum sint vnius speciei conueniunt in forma que constituit speciem qꝛ quilibet habet animam rationalem: sed non est in homine ⁊ equo ⁊ asino aliqua anima

communis que constituat animal preter illaz animam que cõstituit hominem ꝛ preter illam que constituit equum aut asinum. Nam si ita esset genus vtiqz physice esset vna natura. Et in eo possent fieri cõparationes vnde lucidissimus Themistius in primo de aīa sup. viij. tex. vbi. Arist. inquirit vtrū diffinitio de aīa inuestigāda sit vna vnitate generis sicut animal aut sit vna fm speciē lquit Neqz parū refert hoc an illo modo diffiniās: genus enim aut mera nocio est siue euidēti soliditate qzaliqua: sed ex tenui subobscuraqz similitudine singularium collecta aut penitissime nihil aut qzsingularia multo posterius at species natura quedam esse amat ꝛ forma nam rō hominis simul atqz ingata materie est homo sit ꝛ pp hoc boetius bñ dixit qꝺ species est tenuis similitudo ex indiuiduis collecta ꝛ genus longe magis tenuis est similitudo specierū hic igitur. Arist. fm physicā rationez loquutus ostēdit physicas ꝯparationes esse in hijs que sunt eandem naturā participantia ꝛ qz species specialissima vnā naturam ꝛ vnam formā realem importat iuxta illud porphirij participatione speciei plures homines sunt vnus homo ideo in tali specie physice ꝯparationes fiunt ꝛ ideo Arist. vult ibi qꝺ motus localis nō est ꝯparabilis motui alterationis nec motus localis rectus ꝯparari debet motui circulari qz non sunt eiusdē speciei.

ꝯ Sophistas

¶ Ex quo aduerte quomodo infinita argumēta sophistarū solita fieri in. v. ꝛ in. vi. physicorū de vnitate ꝛ diuersitate motuū ꝛ de ꝯtinuitate ac de contrarietate soluunt qz sunt argumenta imaginaria fm mathematicā cōsiderationē procedentia non fm physicā considerationem nam comparant motus rectos circularibus ꝛ imaginant graue moueri per cordam ꝛ aliud moueri p arcū ꝛ querūt vtrū isti motus descensus fuit eiusdem spēi ꝛ imaginanf aliquid moueri duobus motibus vz motu linee giratiue que mouetur circūdando colūnam ꝛ ex motu pūcti super linea taliter mota ꝛ sic imaginanf lineam elicā ꝛ infinita similia que sunt intricamenta intellus nullius roboris neqz momenti sunt in phylosophia oīa enim hoc fundamento soluunt qz tales casus non sunt admittendi in philosophia naturali male aūt ꝛ praue disputat mathematicus cū naturali per regulā Arist. in. ꝑ. posterioꝝ analeticoꝝ vñ tene mēti hoc fundamentū ꝛ ꝯfirma p auctoritatem. Auer. in. ꝑ. celi ꝛ mūdi in. co. v. vbi Arist. diffinitiones motuū circularis videlicet ꝛ recti ꝑponit dicens qꝺ motus circularis est qui est circa mediū motus aūt rectus est vel a medio vel ad mediū inqnit. n. qꝺ tales diffinitiones intelliguntur de motibus fm qꝺ sunt motus naturales sensibiles ꝛ in corporibus motis natura non violentia per hoc enim excipiuntur oēs motus imaginarij sicut est motus puncti ꝛ linee ꝛ sicut sunt motus corpoꝝ mathematicorū ꝛ excipiuntur oēs motus artificiales.

Summa totius limitationis

¶ Unde proposita ꝑpositio veritatem hꝫ fm physicā cōparationē fallit aūt fm logicā considerationem nam in genere possunt fieri ꝯparationes fm logicū qz ille solū considerat vnitatē cōceptus fꝫ rationem non aūt ꝯsiderat vnitatem forme sicut naturalis vñ. Arist. in predicamentis comparat species ꝛ genera ad primas substantias. ¶ Fallit ēt fm mathematicam considerationem qz ꝑpositiones mathematice sunt fundamenta imaginationis vt dicit. Com. in. ij. physi. com. lx. vñ motus specie differentes possunt inuicem comparari fm imaginariam cōparationem sic enim comparatꝰ pōt rectum circulari glosa est. Auer. in. vij. physi. com. xxix. nam geometra dicit qꝺ linea recta est breuissima que duci pōt inter duo puncta. ¶ Fallit ēt fm considerationem diuinā qz scia diuina est scientia vniuersalis ꝛ considerat ens inquantum ens ꝛ que illi insunt vt sic ꝛ ideo ille habet considerare oēm comparationē sub rationibus transcendentibus ꝛ generalibus vnde diuinus comparat substantiam ad accidēs in ente qꝺ est vnū analogice dictū fm viam antiquam quod non dicit aliquam naturam aliam a natura substantie ꝛ aliam a natura accidentis sicut dicit Com. x. meth. com. viij. contra Auic. ꝛ. xij. metha. com. xix. ꝛ. xx. ens enim per prius dicitur de substantia quam de accidente vñ dicit methaphysicus quod substātia est magis ens quā accidens ꝛ verius ens nam fm phylosophū vij. metha. tex. com. ij. ꝛ. xij. metha. tex. comē. iij. accidentia nō sunt enim nisi qz entia vñ. Auer. vij. metha: com. ij. inquit in principio. comēti cū declarauit qꝺ hoc nomen ens significat substantiam ꝛ accidentia substantie que sunt nouē predicamenta intendit declarare qꝺ hoc nomē ens principaliter ꝛ simpl'r significat predicamētum substantie secundario ꝛ determinate. s. relatiue ad substantiam alia predicamenta accidentiū que non dicuntur esse nisi qz accidūt enti qꝺ est ens per se Simil'r ēt in scīa diuina cōparari possunt genera accidentium inter se vt dicamus verbi gratia qꝺ predicamentum qualitatis est magis ens quā predicamentū quātitatis simil'r. Com. xij. metha. com. xix: comparat predicamentū relationis reliquis predicamentis dicens quod est debilioris esse omnibus aliis predicamentis:

¶ Priuatio cognoscitur p habitū. pp. lv.

Propositio ista colligitur ex tertio de anima te. com. xxv. vbi. Com. declarat quod vniuersaliter oēs priuationes non cognoscuntur nisi per contraria iuxta textum. s. p cognitionem habitus ꝛ per cognitionem defectus habitus ꝛ ita est de sensibus sicut de intellectu quēadmodū enim visus ꝯprehendit obscuritatem per comprehensionem defectus lucis ita intellectus comprehendit priuationem p cōprehensionem defectus forme vñ. Aristo. in. vij. prime philosophie tex. com. xxiii. inquit Cōtrarioꝝ modo quodam eadem species est priuationis enim substantia: substantia illa que opposita est vt sanitas infirmitatis illius. n. absentia cognoscitur infirmitas

gnoscit infirmitas vñ ratio alterius oppositi ē quodāmodo ratio ⁊ substantia priuationis cui illa forma opposita est vnde per rationem forme cognoscitur forma ⁊ priuatio forme alio tñ ⁊ alio modo qz per formam cognoscitur ipsamet forma sed p absentiam forme cognoscitur priuatio eius. ¶ Pro quo animaduerte quod sicut in transmutatione reali alterū ꝯtrioꝝ sufficiens ē facere absentia ⁊ presentia mutationem vt dicit. Arist. in .þ physi. tex. com. lxvij. nam forma que est contrarium principiū respectu priuatiōis sui presentia sufficit in generatiōe ⁊ sui absentia sufficit in corruptione sic imaginari debes qđ forma per sui speciem ducit in cognitionē sui ⁊ p sui absentiam ducit in cognitionem sui oppositi sic substantia priuationis est quoquo modo substantia forme opposite ⁊ ista est differentia vt dicit Com. vij. metha. com. xxiij. inter ꝯtraria que sunt in materia ⁊ inter contraria que sunt in ala qz ala recipit formas contrarias qm̄ forme contrarie in anima quodāmodo sunt eadem forma ⁊ hoc erit fm quod est manifestius de eis: nō qz ꝯgregant̄ i ala due forme ꝯrie simul quēadmodū nō ꝯgregant̄ extra alaꝫ qm̄ eē alterius ē corruptio alterius ⁊ corruptio alterius ē gn̄atio reliqui in quibus verbis vr̄. Com. manifeste contradicere sibi ipsi qz prius dixit quod ala recipit contraria qz forme contrarioꝝ in ala quodammodo sunt eadem forma demū dicit qđ contraria simul non sunt nec in ala nec extra animam qz generatio vnius est corruptio alterius ⁊ ecōtra. ¶ Ideo noto quod subtiliter loquit̄. Comē. si bñ aduertis qz contraria inquantum cōtraria nullibi simul esse possunt qz ex suis rationibus formalibus sunt incomposs bilia vñ licet anima recipiat simul species cōtrarioꝝ tamen species contrarioꝝ non sunt contrarie sicut sunt forme ꝯtrarioꝝ contrarie vt existunt in materia vnde videmus qđ in eodē puncto in potentia visiua ē species albi ⁊ nigri ⁊ ita in sensibus interioribus ⁊ in intellectu qz que ꝯtrariantur in materia nō opꝫ quod sint ꝯtraria in anima qz ala recipit similitudines reꝝ nō aūt reꝝ materiale sicut cera recepit simulacrū characteris aurei aut ferrei non aūt recipit ferrum aut aurū ꝓprium eum sensus est esse susceptiuus forme sine materia ⁊ multo magis intellectus vnde tertio de anima tex. com. xxxviij. lapis nō est in ala sed spēs lapidis vnde intellectus dr̄ locus spēꝝ. iij. de ala. te. com. vi. ⁊. Com. in libro destructionū in solutiōe xviij. dubij inquit quelibet forma duobus modis hꝫ esse videlicet esse intelligibile qn̄ ꝯprehēditur separata a materia ab intellectu ⁊ esse sensibile vꝫ id quod hꝫ actualiter in materia verbi gratia lapis sine dubio formam habet materialem extra alam ⁊ aliaꝫ fo. mā que est intellectio ⁊ ꝯprehensio facta in anima prout ala rationalis capit eam separatā vnde si species ꝯtrarioꝝ in ala essent ꝯtrarie vtiqꝫ simul esse non possent vñ cū opiniones de ꝯtradictoriis sint cōtrarie simul in ala esse non possunt vt patet. iiij. metha. te. co. ix. ⁊ ideo dixit. Com. quod si ala recipit contraria hoc est fm qđ est manifestius de eis hoc est dictu qđ vnū ꝯtrarioꝝ manifestius redditur per cognitionem alterius contrarij non qđ contraria quatenus contraria simul esse possint nec in anima nec extra animam sed in ala hoc ꝯtingit quod anima in cognitione vnius contrarij iuuatur p cognitionem alterius vt pꝫ secundo celi ⁊ mundi tex. com. xl. vbi dicitur qđ cōtraria sensibilia sunt inuicem posita sed vnū contrarium in materia existens impeditur ⁊ corrūpitur ab alio ⁊ in hoc est differentia vnde ꝯtrarioꝝ mos est vt magis appareant sensui quā res non contrarie eo qđ vnūqđqꝫ contrarioꝝ se mutuo ostēdunt atqꝫ insinuant vt dicit. Com. in paraphrasi sup secūdo celi. sup tex. com. xl. si igit̄ anima simul recipit species contrarioꝝ pp hoc non dicitur recipere contraria simul qz species contrarioꝝ non sunt contrarie forma igr̄ p se ducit in cognitionem sui directe sed per absentiam ducit in cognitionem sue priuationis sic rectum enim idem iudex est sui ⁊ obliqui vt dicitur. þ. de ala tex. com lxxxv. sic etiam eadem est substātia priuationis ⁊ oppositi qz priuatio ꝓpriam spēm nō hꝫ. ¶ Aduerte tamen qđ licet ita sit tamen contingere pōt in aliquo casu priuationes notiores esse nobis aliquibus habitibus pp nostrum modum intelligendi qui est temporis ⁊ continuo obnoxius vnde. vij. metha. tex. com. x. multotiens debilr nota ⁊ parū aut nihil entis habent attamen ex male quidem noscibilibus ipsi aut noscibilibus que olo noscibilia noscere tentandū vñ paret quod motus ⁊ priuationes ⁊ accidentia nō sunt tante rationis sicut sunt substantie rerū ⁊ tamē sunt magis nota quantū ad nr̄am primā cognitionem que oīm̄ habet a sensibus quā substantie reꝝ qz talia sunt magis sensata qz talia cadūt sub sensu ⁊ ōiaꝫ sensibilia per se vel vt propria vel vt cōia sed substantia non ita sensibilis est sꝫ per accidens ⁊ si sentitur hoc non est nisi a sensibus hominis inquantū hominis vt voluit. Com. in. ij. de anima ⁊ pp hoc licet priuatio cognoscatur per habitū tū potest contingere priuationem qnqꝫ notiorē esse aliquo certo habitu vnde Auer. viij. phisi. com xxvij. vbi Arist. diffinit qđ sit mouens per se p negationem motoris per accidens inquit ⁊ fecit hoc qm̄ illud quod est per accidens est notius illo qđ est per se ⁊ ideo accidit in quibusdā locis describere habitum per negationem priuationū. ¶ Proposita igitur propositio quod priuatio cognoscitur per absentiā forme vera est vt plurimū nā vbi accidit priuationem notiorem esse forma tunc per negationem priuationis deducimur in cognitionem formaꝝ ⁊ sic vt dicit. Dionisius in libro de diuinis nominibus de deo magis cognoscimus quid non est quam quid sit nam vt scribitur. ij. metha. te. co. primi sicut se habet oculus noctue ad lucē diei sic se hꝫ intellectus anime nostre ad ea que manifestissima sunt in natura. ¶ Aduerte etiaꝫ qđ contingere potest quod aliqua diffinitio data p priuationem aliquam magis notificat substantiā diffiniti quam data p habitū oppositum ⁊ hoc in-

Expō thomē Com.

priuatio qnqꝫ ē notior habitu

casu quo priuatio est magis naturalis rei descri
pte quā habitus cui opponitur ista priuatio sicut
contingit in diffinitionibus elementoꝝ grauium
⁊ leuium quaꝝ quedā dantur per motum ⁊ que
dam dantur per quietem vt patet. iiij celi ⁊ mū
di nam graue diffinitur per motū sic graue est
qꝺ mouetur ad mediū ⁊ diffinitur ēt per quietē
vꝫ graue est qꝺ quiescit sub oī corpore videlicet
graue simpliciter. ¶ Similr leue diffinitur p
motū ⁊ est illud quod mouetur a medio ⁊ diffi
nitur per quietem vꝫ leue est quod quiescit su/
pra oīa corpora ⁊. Com. iiij. celi ⁊ mundi. comē.
xxvi. vbi inquit ⁊ iam descripsit superius gra/
ue ⁊ leue alia descriptione ⁊ est qꝺ graue ē illud
quod mouetur ad mediū ⁊ leue quod mouetur
a medio: Sed he descriptiones quas modo dixit
magis appropinquāt veritati: qꝛ motus non ac
cidit eis aut a medio aut ad mediū nisi post vio
lentiam: quies aūt leuis supra omnia corpora ⁊
grauis sub oībus corporibus est eis naturaliter
⁊ ideo ista diffinitio magis demonstrat naturas
eoꝝ ⁊ in istis diffinitionibus in loco differentiaꝝ
accipiuntur actiones ꝓuenientes ab eis cū diffe
rentie lateant. ¶ Patet igitur quod quies que
est priuatio motus magis notificat naturas ele
mentoꝝ quā motus qui ē tāqꝫ habitus. ¶ Iam
igitur vides quomodo famositas propositionū
multos decipit ēt illustres ⁊ magnos viros vnde
ex hoc. Albertus cognomento magnus ⁊ diuus
Thomas: ⁊ Egidius: Romanus in hoc cū reue
rentia pp predictam cām defecerunt nam. Al/
bertus ponit corpus mobile non quiescibile esse
subiectū ⁊ Egidius cuꝫ eo diuus Thomas ens
mobile Quare aūt non ponunt mobile ⁊ quiesci
bile. non satisfacit ratio quam dicit qꝛ quies est
priuatio qꝛ licet priuatio sit tñ est sensibile cōe
sicut motus vt pꝫ. ij. de anima. tex. com. lxiiii. vñ
Arist. in. viii. physi. in. te. com. xxii. inquit omnia
igitur quiescere ⁊ huius rationem querere di/
mittentes sensum infirmitas quedam est intelle
ctus ⁊ infra. te. com. xxvi. contra negantes quie
tem sicut erant illi qui oīa ponebant in motu di
cit Sed de hoc quidem intendere ⁊ querere ra
tioneꝫ eoꝝ que dignius habemus quam si rōnis
indigeremus est hominis male iudicātis quid
est melius ⁊ peius ⁊ credibile ⁊ non credibile ⁊
principium ⁊ non principiū ⁊. Auer. ibi in. com.
dicit qꝺ ista opinio ꝯtradicit sensui ⁊ omnis opi
nio cui contradicit sensus non est bona oplo ap
parent. s. hic res que mouentur in rei veritate
⁊ iudicat sensus precise eas moueri in rei veri/
tate pp congregationem quinqꝫ sensuū in testi/
monio ecōtrario ei qꝺ apparet sensui visus qꝺ
ei apparent aliqua moueri que non mouentur
Patet ēt quod hoc commune est ēt de quiete qꝺ
per cōgregationem omniū quinqꝫ sensuum possu
mus percipere aliqua esse quiescentia. ¶ Am
plius. Aristo. non dubitauit ponere quietem in
diffinitione nature que est de primis principijs
suppositis in scīa naturali ⁊ concessis non demo
stratis vt est sententia philosophi secundo physi.
tex: com. vi. ⁊ late ꝓbatur contra. Auic. p. Auer.

[Margin: Z Alb. Sanct Tho. ⁊ Egi.]

ibidem in. co. iii. vnde cuꝫ diffinitio nature cōis
sit superioribus ⁊ inferioribus debuit poni mo/
tus ⁊ quies presertim quod quies ī simplicibus
⁊ mixtis que mouentur ad motū simplicis do/
minantis in eis sit magis naturalis quā motus
qꝛ motus non cōpetit illis nisi qñ passa sunt vio/
lentiā sic corpus quod est vniuersale subiectum
dicitur habere rationem communem naturalem
oībus quies aūt est magis naturalis aliquibus
corporibus quam motus vñ. Auicē. in hoc me/
lius loquutus est in. p̄. sue. meth. dicens quod su
biecta scientie nālis sunt corpora mota ⁊ quie/
scentia. ¶ Aut longe melius diximus nos in
speciali questione nostra de hoc quod corpus nā
turale est subiectū adequatū inq̄tū natura que
est rō formalis est principium motus ⁊ quietis.

[Margin: Auic.]

¶ Semper pp quod vnū quod que tale ⁊ illud magis est.

[Margin: p. lvi.]

Vulgata passim aucto
ritas ⁊ ē. Ari
stotelis in. p̄. posterioꝝ anali/
ticoꝝ. Et in ea ēt cōcordat sciē
tia diuina pp vniuersalitateꝫ
considerationis naꝫ vt scribit
Com. in. p̄. physic. com. xxxv.
logica vtitatur in sciētijs duo
bus modis aut sꝫ qꝺ est instrumentū distinguēs
verum a falso ⁊ hic est modus proprius: aut sm
quod declarata in ea accipiuntur pro maximis
in destruendo aut construendo aliquid ⁊ ista cō/
sideratio cum vtitatur in artibus particularibus
est non propria in arte aūt vniuersali idest in pri
ma philosophia est ꝓpria Ratio autem est quia
circa eadem versantur iste scientie communes vt
dicit. Arist. in. iiii. prime phylosophie in. tex. co.
iiij. ⁊ hoc ēt est de mente. Auer. in. vii. meth. co.
ij. vnde sub alijs verbis eadem sententia scribit
ab. Arist. in. ij metha. in. tex. com. iiij. vnūqꝺqꝫ ē
maxime tale pp qꝺ alijs inē vniuocatio. ¶ Et
licet quam plures instantie adducantur ab au/
ctoribus scribentibus in libro posterioꝝ nihilo/
minus isto modo intelligitur videlicet Quocie
scūqꝫ fuerit aliqua dispositio recipiens magis
⁊ minus denominans formaliter causam ⁊ cau/
satum ⁊ competit causato pp causam semp per
prius ⁊ simpliciter dicitur de causa ⁊ per poste/
rius ⁊ smquid dicitur de causato vnde. Comē.
viii. physi. co. lxxvij. inquit. Hoꝝ aūt de quibus
nomen dicitur secundum prius ⁊ posterius ⁊ sim
pliciter ⁊ sm determinationem illud de quo d[icitur]
prius est causa eius de quo dicitur posterius ⁊
in. vii. meth. com. ij. inquit est declaratum quod
cū plura communicant in eodem nomine ⁊ quod
dam dignius quibusdam illud qꝺ est dignius
illo nomine est causa ceteroꝝ ⁊ dispositio cete/
roꝝ ad cālitatem est sicut dispositio illoꝝ in illo
nomine hoc idem scribit infra ibidem in. com.
vij. ⁊ in. viii. metha. etiam in. com. vii. ¶ Et ad
uerte quod isto modo intellecta ꝓpositio est vlr.
vera ⁊ tenet

[Margin: llratio ppōnis]

vtiliter hyveritate ꝓpositio

vera ⁊ tenet in omni gñe causę qꝛ iste note redu plicationis ꝓp qꝺ ⁊ ſm quod ⁊ consimiles pos sunt importare vnūquodq; que genus cause si/ cut scribit Arist. in. v metha. in. tex comē. xxiij. quod tot modis dicitur ſm se quot modis dici tur causa vnde tenet i genere cause formalis ⁊ ē exemplum. vii. metha: ⁊. viii. vtrobiq; in. tex. co. vij compositum est in actu ⁊ forma est in actu ⁊ compositum est in actu ꝓp formam ergo for/ ma est magis ens in actu quam compositū ma/ nifestū est aūt quod cōpositum nō est in actu ꝓp formam nisi in genere cause formalis nam vt in quit lucidissimus Themistius in. ii. de ala capi te: vi. ⁊ est sup expositione. vii. textus. Neqꝫ for ma tamethi in materia producitur nō tñ ipsi ma terie forma est sed eius quod ex duabus facul/ tatibus conditum est. ¶ Similiter si arguatur isto modo compositum est in potentia ⁊ materia est in potentia ⁊ ꝯpositum est in potentia ꝓp ma teriam igitur materia est magis ens in potētia quam compositum manifestū est aūt quod ista ratio tenet in genere cause materialis qꝛ ꝯposi tum non est in potentia ꝓp materiā nisi ꝓp cām materialē nam tamethi materia sit materia for/ me non tamen est cā forme sed compositi vt di/ cit. Auic. in. v. sue metha. ¶ Simil'r veritatem habet propositio assumpta in genere cause effi/ cientis sic eniꝫ ꝓcedit ratio. Arist. in. ꝑ. posterio rum dum arguit principia esse magis scita quā conclusiones qꝛ conclusiones non sunt scite nisi ꝓp principia scita nam vt inquit linconiensis scla premissaꝝ in anima videtur gignere scien/ tiam conclusionis. ¶ Tenet etiā in genere cau se finalis vt si amamus diuitias ⁊ felicitatem ⁊ diuitias amamus ꝓp felicitatē sequitur qꝺ lon ge magis amamus felicitatem quam diuicias ¶ Notabiliter aūt apposui in limitatone istius propositiōis quod dispositio illa in qua fit ꝯpa ratio debet esse talis qꝺ recipiat magis ⁊ minus nam vt scribit Auic. in. vi. tracta: u sue. methaſi. cap. iij. iam putatur quod in plerisq; causatū est minus in esse quam sua cā in eadem intentione si ipsa intētio fuerit talis vt recipiat magis ⁊ mi nus. Et ideo ꝓp defectum istius conditionis nō valet homo est risibilis ⁊ animal rationale est ri sibile ⁊ homo est risibilis ꝓp animal rationale igitur animal rationale est magis risibile quaꝫ homo nam teste porphirio in comunitatibus ge neris ⁊ proprij propriū equal'r dicit' de hijs quoꝝ est ꝓprium. ¶ Dixi etiam qꝺ requiritur quod talis dispositio in qua fit ꝯparatio formaliter de nominet taꝫ causam quā et causatum ⁊ ideo nō valet homo est ebrius ꝓp vinum igit' vinum est magis ebriū nec valet terra est calida ꝓp solem igi' sol ē magis calidus quā terra. ¶ Dixi ter. tio requiri quod illa denominatio ꝯpetat causa to ꝓpter causam qꝛ si aliunde sibi aduenirct illa denominatio quam a causa manifeste pateret re gulam non habere locum.

p. lvij.

¶ Augumentatio presupponit al/ terationem.

Aduerte vt ingt Auer ꝑ. celi ⁊ mū/ di. com. xxij. vnde extrahit presens auctoritas. Omne augumentabile est alterabi le ⁊ non conuertitur ¶ Et inquit ibidem quod augu/ mentatio ⁊ diminutio sumū tur tribus modis. ¶ Aut ſm augumentū verū ⁊ diminutionem veram ⁊ hoc est tm̄ in planctis ⁊ animalibus ¶ Aut ſm alterationem vt acci dit aque ⁊ aeri cū inspissantur sūt minoris quā titatis ⁊ dum rarefiunt fiunt maioris. ¶ Ter/ tius modus est ſm accumulationem ⁊ hoc inue nitur in mineris ⁊ in corporibus consimiliū par tiū ⁊ inuenitur ēt in elementis ⁊ est vt sup rem addantur aliqua alia extrinseca ⁊ continuentur cum prima. ¶ Intelligitur igitur ꝓposita ꝓpo sitio de augumento inuento in physicis corpo/ ribus fallit. n. de augumento imaginario inuēto i rebus mathematicis Glosa est. Arist in predi camentis nam quadratuꝫ creuit vt inquit circū posito gnomone nulla preexistente alteratione. ¶ Et habet locū de vera augumentatione que fit in planctis ⁊ animalibus nam talia requirit preuiam alterationem sicut scribit. Comē ꝑ. de generatione ⁊ corruptione in. com. xxxviij. talis aūt est augumentatio proprie dicta. ¶ Augu/ mentatio vero secūdo modo est idem qꝺ rarefa ctio in qua nō aliquo extrinseco apposito fit ma ius sed per solam alterationem raritas. n: ⁊ den sitas sunt reꝝ qualitates insequentes calidum ⁊ frigidum vt dicit. Com. in. vii. physi. comē. xv. ⁊ dicitur transumptiue augumentatio vñ. Comē. iiij. physico. com. lxiij. inquit qꝛ. Arist. ibi dicit cō tingit aūt ⁊ densari non in vacuū sed ꝓp ea qꝛ ea que insunt illabunt' vt aqua colliso aere cui inest ⁊ augumentari non solum ingrediēte aliquo: sꝫ ex alteratione vt si ex aqua fiat aer. Comē. dicit quod istud augumentū dicitur transumptiue: qꝛ augumentū in rei veritate non est nisi in animā to ⁊ per aliquid extrinsecū. ¶ Augumentatiō ēt tertio modo sumpta que fit per accumulatio nem est. transumptiue dicta qꝛ in vero augumē to quelibet pars aucti est aucta. ¶ Et aduerte quod in vero augumento qꝺ inuenitur solum in viuētibus ꝯcurrūt plures ⁊ diuersi motus vt de claraui in questionibus miscellaneis in propria questione de motu augumenti vnde. Auer. in. ij. de anima in. com. l. scribit qꝺ sermo de nutrimē to ⁊ augumento non perficitur nisi in pluribus libris In libro enim de generatiōe ⁊ corruptio ne determinatus est motus augumēti ⁊ diminu tiōis In methcoris aūt determinati sunt modi caloꝝ ⁊ modi actionū vt decoqui ⁊ assari Et in li bro de aīa determinatus ē primus motor in istis motibus Et i libro ēt de animalibus determina tū est quot sunt instrumēta istius virtutis in vno quoq; aīali: Et quomodo ꝯpletur actio per ipsa in vnoquoq; eoꝝ ⁊ per quot membra ⁊ quemo/ do seruiunt illi illa membra. Et qualis est ꝓpor tio eaꝝ in ista actione ad inuicem vnde oportet

Augumentatio ⁊ diminutio sumūt' tripl'r

intell'r ꝓpōis

In vero augumento requiritur plres motus

loca in qbus cōplet' sermo d augumento

fere vidisse totum negocium physicũ qui volue rit distincte loqui de hac materia: et hoc est in causa quod per pauci resolute scripserũt in hoc iuxta illud. Arist. in. ij. de gñatione et corruptiõe tex. co. vij. Ad pauca respiciẽtes de facili enũciant.

¶ Potentia superior potest quidquid potest inferior et nobiliori modo

p.lviij

Vera est propositio in potẽtys que sunt eiusdem ordinis in substantialitate eo modo quo vegetatiuũ est in sensitiuo sicut trigonum in tetragono vnde aĩa vegetatiua que constituit plantas in specie in brutis euadit potentia anime sensitiue nam anima sensitiua est que reponit brutũ in spẽ et vegetatiua non est distincta ab ala in brutis sed euadit potentia sensitiue et est potẽtia virtualr̃ cõtenta in aĩa sensitiua operatur omnes actiones quas operatur anima plante et nobiliori modo qz anima plante nutrit auget et generat plantam sed vegetatiuũ in brutis vegetat auget et generat aĩal. ¶ In hys autẽ que non sunt eiusdem ordinis in substantialitate propositio locũ non habet nam nõ est dubium apud philosophos qd anima est nobilior virtus quam forma elementi et tñ in corpore animato non põt supplere vicem elementi qz in istis opz fm viam comunem formalr̃ esse elementa et similiter aĩa est superior virtus quam sit corpus non tamen anima põt supplere vicem corporis et forma est superior materia et non põt supplere vicem materie. ¶ Similiter cõparando potentias materiales potentijs abstractis locum non hʒ propositio formaliter loquendo nam non valet homo generat ergo intelligentia generat. ¶ Amplius etiã in intelligentijs in quibus est diuersitas fm perfectionem veritatẽ non hʒ propositio fm peripatheticos nam certũ est qd intellectus possibilis est ignobilior intellectu agente vt testatur Arist. in. iij. de aĩa in. tex. co. xix. Semper. n. honorabilius est agens patiente. et principiũ materia vnde vt scribit ibi. Auerr. intellectus possibilis est infimus in genere abstractorum et tamen intellectus possibilis itelligit ista materialia et singularia nam intellectus in propositione vniuersali intelligit infinita et tñ intellectus agens non intelligit aliquid eorum que sunt hic vt dicit. Com. ibidem. ¶ Quod si instes qd tunc videtur intellectũ possibilem perfectiorẽ esse intellectu agẽte. ¶ Ad hoc respondet lucidissimus. Themistius in. iij. de aĩa ca. xlv. Et. n. intellectus agẽs abiũctior a materia quã intellectus. potẽtie quã obrẽ is semper intelligit id qd maxime est et qd maxime forma existit et quod longissime ab omni priuatione informitateqz abest talis ipse met est: se ipsuʒ ergo intelliget: atqz hic est cuius substantiam merito actum vocauimus et qui cõprehẽseparatus est. Et qui neqz illum inexum potentie continet. Nec eo tñ imperfectior videri debet quã is qui contraria et priuationes intelligit. nõ eniʒ numero reruʒ que sciuntur perfectio aut prestãtia corrogatur sed pondere necque plurima intelligit idem etiaʒ pluria est sed qui meliora nobiliora que nouerit et. Auer. iij. de aĩa. co. xxxvi. sequit Ex eis cõprehẽdẽtibus que nõ sunt ad mixta materie qd cõprehendit minus pfectum comprehendit magis pfectum sed non econtrario nam intellectus possibilis ex hoc qd intelligit ea que sunt hic que sunt potentia intellecta multo magis intelligit abstracta que sunt actu intellecta, sed non conuertitur qz deus et intelligentie superiores non intelligunt fm ipsuʒ ea que sunt hic quod quomodo sit intelligendũ infra dicã.

¶ Principium in cognitione est finis in operatione et principium operationis est finis in cognitione.

p.lix

Colligitur ista cõpositio ex secundo physicoruʒ tex. com. lxxxix. et ex. vij metha. tex. c. xxiij. vnde elicit eam. Com. et magis dearticulate hʒ in iij. ethicorum cap. vi. vbi de processu consiliatiuo loquitur. ¶ Veritatem autẽ habet cõpositio in operabilibus sicut sunt actiones et factiones nam vt dicit. Arist. iij. ethicoruʒ capite. vi. vbi docet quomodo sit et fiat processus cõsiliatiuus qz videlicet non consistit in quecũqz nullus enim dicitur consiliari de aliquo sicut insipientes sed sicut illi qui fm rationem consiliantur nec dicitur aliquis cõsiliari de rebus necessarijs et de rebus eternis vt de cursu siderũ nec qd diameter non sit cõmensurabilis costẽ quadrati nec de his que vt plurimum facit et in potestate nostra non sunt vt de planta et de siccitate nec de hys que sunt a fortuna vt de thesauri inuentione nec vniuersaliter de oĩbus rebus humanis que in potestate nostra non sunt aliquis consiliatur nullus enim lacedemonius cõsultat quomodo res publica athenarum bene sit legibus institutẽ de et nullus ẽt cõsultat de fine sed fine presupposito tãqz principio consulit de his que sunt ad finem et precipue circa ea que vt frequentius accidunt et sunt incerte quomodo euadunt et indeterminata sunt: Nam medicus non consulit an sanũ faciat nec orator an persuadeat nec gubernator rei publice an bene ciuitatem instituat nec vniuersaliter aliquis artifex de fine deliberat: sʒ posito fine quẽadmodũ ad illum perueniat cõsiderant et si per plura videtur posse fieri per qd illorum facillime et optime fiat perquirũt si vero p vnum quẽadmodũ per illud fiat et id rursum p qd donec deueniant ad primam cãm qd in inuẽtione vltimũ est qui enim consultat videtur querere ac resoluere: predicto modo quẽadmodũ diagrãma. ¶ Et hanc eãdem sententiam in exẽplo clarissimo enunciauit in. vij. metha. in. te. co. xiii. vbi declarat quomodo sanitas que est in materia fit a sanitate sine materia fiet enim sanitas.

ab aliquo

ab aliquo intelligente vt inquit isto modo quo/
niam sanitas hec necesse est si sanitas erit hoc
existere puta regularitatem sed si hoc calorem.
Et ita semper intelligit donec vtique adducat in
hoc quod ipse volet vltimum facere. Deinde iam
ab hoc motus factio vocatur ad sanandum qua
re modo quodam accidit ex sanitate sanitatem
fieri et domum ex domo sine materia materiam
habentem medicinalis enim est et edificatiua spe
cies sanitatis et domus dico autem substantiam
sine materia quod quid erat esse. Generationum ve
ro et motuum hec quidem intelligentia vocatur.
Illa vero factio: que quidem a principio et a spe
cie intelligentia. Que vero ab vltimo intelligen
tie factio. ¶ Ubi imaginatur Arist. quod in sani/
tate que producitur ab arte concurrunt duo mo
tus et generationes vna est motus anime et est
illa inquisitio et excogitatio que fit ab anima me
dici seu illa consultatio et talis incipit a specie sa
nitatis apprehensa illa enim est principium sani
tatis que producitur in corpore sicut dicit medi
cus enim in illo motu consiliatiuo presupposita
ratione sanitatis vz quod sanitas est equalitas cali
dorum frigidorum humidorum et siccorum isto
modo discurrit quando vult aliquem sanum face
re vz si sanitas inducenda est cum sanitas sit equa
litas oportet igitur talem equalitatem fieri et si
talis equalitas debet induci oportet calorem in
duci et si calor debet induci medicina calida est
exhibenda et istud est vltimum in motu consilij a
quo tamen a principio quod potest facere extra me
dicus incipit vnde ad istum motum consiliatiuum
sequitur motus secundus realis et exequutiuus
qui appellatur factio et iste motus secundus habz
pro initio illud quod fuit finis et terminus in pri/
mo motu methaphorico qui fuit motus consilia
tiuus et iste secundus motus procedit retrogra/
do modo et terminatur ad sanitatem in esse rea
li que in primo motu fuit principium et sic sani/
tas que est finis motus qui est factio producitur
a forma sanitatis que fuit principium in motu in
telligentie. ¶ Et in hoc est differentia inter istos
duos motus quia motus intelligentie seu consul/
tationis vt loquitur Arist. in ethicis fit per vias
dissolutionis quia ille processus est resolutiuus in
cipiendo a posteriori ascendendo per ordinem
ad priua quia id quod est postremum in opere est pri
mum principium in cognitione. ¶ Secundus
autem motus qui est exequutiuus seu factiuus in
compositione consistit quia vt inquit Auer. in com.
iste motus incipit ab vltimo in dissolutione et est
compositio quia in tali secundo motu sanitas que
erat in anima ordinatur ad esse secunde sanitatis que
est extra animam quod ipse dicit et intendebat quod esse sani
tatis que est in anima est in compositione ad esse sa
nitatis que est extra animam. ¶ Et hoc est illud quod
dicitur quod principium operationis est finis cognitio
nis et principium cognitionis est finis operatio
nis vnde Arist. dicit primum processum resolu
tiuum esse ad instar illius qui resoluit diagrama
na quemadmodum diagramata et theoremata in
mathematicis disciplinis per ordinem resoluun

In sanitate artifici alsfunt duo motus.

tur vsque ad immediata respiciendo ad ea que me
diant inter subiectum quesiti et predicatum eodem
modo processus resolutiuus qui est in motu primo
qui dicitur motus intelligentie vt loquitur in scientia
diuina vel dicitur consultatio vt loquitur in ethicis
incipit a fine noto et per ordinem ascendit a po/
steriori ad prius posteriori quo ad esse extra do
nec deueniat ad vltimum quod potest facere vel a
quo potest operari quia terminus consilij est factio
nis principium. Et isti duo motus concurrunt in
agibilibus et factibilibus vtr. ¶ Et istud est illud
in quo omnes expositores allucinantur in principio
Microtechni Galeni de tribus doctrinis et sunt
tot diuerse sile extra mentem Auer. ¶ Quidam
enim vt plusquam Comen. volunt doctrinam reso
lutiuam esse demonstrationem propter quid compo
sitiuam vero esse demonstrationem quia. ¶ Con
siliator autem et Jacobus et fere omnes alij volunt op
positum vz quod doctrina compositiua sit demon/
stratio propter quid et resolutiua sit demonstratio quia.
¶ Et ista per vitam meam sunt magis remota
a mente Galeni quam sit celum a terra. Nam
Galenus in illo prohemio testatur nullum ante
ipsum tradidisse illam doctrinam que incipit ex
notione finis ex qua omnes artes consistunt secundum rationes
Manifestum est autem quod secundum nullam illarum ex/
positionum hoc potest accomodari nam et Hypo/
crates et Archigenes et Democritus et multi alij
medici rationales vsi sunt et demonstratione quia
et demonstratione propter quid in scientia medicine non
n. opinandum est Galenum ista adinuenisse. ¶ Am
plius Galenus infra dicit comparando doctrinam
diffinitiuam doctrine resolutiue quod quantum relin
quitur ab ea que secundum resolutionem fit et dignitate
rone. Tamen abundans est ad comprehensionem totius
artis et memoriam eorum que secundum partem. Manifestus
est autem quod si per doctrinam diffinitiuam ipse intelligit
artem diffiniendi quod diffinitio ipsa que docet per talem
artem excedit doctrinam resolutiuam que docet demon
strationem quia aut propter quid quia scientia habita per diffinitio
nem est nobilior scientia quacumque habita per demonstra
tionem siue quia siue propter quid quia talis est intellectus et intellectus
est nobilior habitus quam scientia que acquiritur per demonstra
tionem vt testatur Arist. in ij. poster. circa finem et vij.
meth. tex. co. xiiij. expresse dicit tunc n. scire singula
maxime putamus: quando quid est homo cognoscimus:
aut ignis: magisquam cum quale aut quantum aut vbi.
¶ Si autem per doctrinam diffinitiuam ipsi intelligant
artem dissoluendi diffinitionem in sua principia tunc non
erit verum dictum Galeni quod talis ars magis proficit
ad memoriam eorum que in medicina traduntur quam via re
solutiua si secundum plusquam Com. talis doctrina est de
monstratio propter quid nam diagramata mathematica
lia sunt bene et facile memorabilia vt dicit Arist. in
lib. de memoria et reminiscentia et tamen scientie mathe
matice non vtuntur nisi demonstratione simpliciter et ma
xime tali resolutione vtuntur vt ipsemet plusquam Co
men. fatetur. ¶ Opinio igitur vera Galen. fuit ista quod
tres sunt doctrine quibus tota ars medicine sub
compendio tradi potest. ¶ Una est que procedit ex no
tione finis artis medicine et ista est secundum dissolutio
nem quia incipit a posteriori in esse per ordinem dissol

digressio contra plusquam come. et alios expositores in microtechni de tribus doctrinis

Decto mentis gal. in prohemio micro.

Tres sunt doctrine.

uendo ad vltimum incognitione ⁊ principium in opere. Nam cum medicina sit ars factiua nõ enim scientia nisi communiter dici potest qꝛ sciẽtia vt distinguitur contra alios habitus intellectiua ab Arist. vt declarat ibi Auer. in comento stat pro speculatiua vnde Auicen. in principio sue logice posita diuisione scientie in speculatiuam ⁊ actiuam inquit speculatiua dignior est comparari scientie. Factio autem sm phylosophum presupponit intelligentiam seu excogitationem ⁊ consilium intellectus. Nam sicut dicit quid enim est aliud medicinalis aut domificatiua nisi species domus ⁊ sanitatis in anima artificis. Unde cum medicina habeat finem ipsam sanitatem ⁊ corpus humanum habeat pro subiecto sicut patet ex completa diffinitione medicine data per principem in principio primi canonis que vtrumqꝫ complectitur dum dixit medicina est scientia qua humani corporis dispositiones noscuntur ex parte qua sanatur aut ab ea remouetur vt habita sanitas conseruetur ⁊ amissa recuperetur vidit Galenus ⁊ excogitauit primus tradere summarie totã artem medicine p viam doctrine resolutiue non intelligendo aliquod genus demonstrationis nec qꝛ nec ꝑpter quid licet sit aliqua similitudo sed est apprehenso fine medicine que est sanitas cognita ratione sanitatis ex illa per ordinem deducendo oportet cognoscere subiecta ⁊ instrumenta ⁊ media generaliter vnde Auer. in primo sui colliget a stipulat hinc sententie inquit enim cap. p. Artes practice inquantum sunt artes continent tria. Primum est scire loca subiectorum suorum. Secundum est scire finem intentum ad inducendum illum in locis subiecti. Tertium est scire instrumenta cum quibus valemus ducere finem illum in locis sui subiecti. ¶ In tali autem doctrina per viam resolutiuam continente totam artem. ¶ Primum istorum trium est notio finis artis medicine videlicet qđ est sanitas conseruanda ⁊ recuperanda vbi fuerit amissa ⁊ ex hac cognitione distincta sanitatis in quacumqꝫ natura consistente vel in complexione vel in cõpositione vel in vnitate proximum quod occurrit sunt subiecta ⁊ loca subiectorum ⁊ sunt corpora que sunt in triplici differentia sana egra ⁊ neutra ⁊ tertium sunt instrumenta quibus parantur ⁊ sunt potio dieta ⁊ cirurgia ⁊ istum modum tradidit in speciali libello Galenus qui inscribitur de constitutione artis medicine ex notione finis ad pamphilum. ¶ Secundus modus tradendi generaliter totam artem est doctrina cõpositiua ⁊ illa procedit sicut dicit ex compositione secundum resolutionem inuẽtorum ista enim doctrina incipit ab eo quod est vltimum in doctrina resolutiua ⁊ tendit per ordinem ad finem inesse reali componẽdo sanitatem in anima medici ordinando eam et debet esse finis factionis sicut dicit Auerr. in. vij. methaphysice comen. xxiij. ¶ Tertia doctrina est illa quam prosequutus est in libro illo vbi sub illa diffinitione medicina est scientia sanorum egrorum ⁊ neutrorum

Secundus modus doctrine.

Tertia doctri.

per viam dissolutionis diffinitionis in genus suum ⁊ in suas differentias sub generali compendio tota ars continetur. ¶ Et iste sunt tres doctrine que ordine habentur in hoc quas per pauci intellexerunt sicut latius diximus superiori anno salerni vbi publice illum librum interpetrati fuimus. ¶ Causa autez erroris fuit similitudo. Nam vt dicit Arist. iij. ethicorũ cap. vi. qui consultat ⁊ deliberat videtur querere ⁊ resoluere predicto modo quemadmodum diagramma nam tales artes que versantur circa agibilia ⁊ factibilia que magnam varietatem recipiunt secundum conditionem materie subiecte omnes vtuntur deliberatione ⁊ consilio qui modus ordinate procedit a posteriori ad prius sicut ordinate procedit resolutio in scientijs speculatiuis tamen ista resolutio non est illa licet assimiletur illi ex hoc quod fundatur in ordine. ¶ Pro quo debes scire quod resolutio duplex est nam quedam est a natura ⁊ quedam est a ratione. ¶ Resolutio que est a natura fit semper a posteriori ad prius ⁊ a compositis ad simplicia vnde natura soluit mixtum in quatuor elementa ⁊ resoluit elementum aut partem elementi in materiam ⁊ formam in tali enim resolutione forma elementi corrumpitur ⁊ materia induit aliam formam. ¶ Resolutio autem que fit a ratione est duplex quedam fit in scientijs speculatiuis que teste Auicenna in sua metha ⁊ in principio sue logice sunt de rebus que non sunt nr̃a opera. ¶ Queddam aũt fit in scientijs practicis que sunt de rebus operatis a nobis siue sint actiue siue sint factiue. ¶ Tunc dico qđ resolutio in scientijs speculatiuis fit a primis ad posteriora qꝛ scire resolute aliquid ⁊ simpliciter est rem per causam cognoscere propter quã res est ⁊ quoniam illius est causa ⁊ quod impossibile est aliter se habere vnde Themistius primo posteriorum cap. xxvi. inquit resoluere appello vera conclusione posita causas ex quibus confecta est conclusio exquirere. Unde in hoc longe rectius sensit meo iudicio plusquam Comentator qui tenuit doctrinam scientificam resolutiuam esse demonstrationem propter quid quam senserit consiliator in differentia octaua ⁊ alij quod sit demonstratio quia: nam scientie mathematice sunt maxime resolutorie scientie ⁊ tamen ille non vtuntur demonstratione quia sed demonstratione simpliciter. ¶ Sed si loquamur de resolutione ratiõis que fit in agibilibus ⁊ in factibilibus ista resolutio incipit ab eo qđ est posterius secundum esse quia in agibilibus finis in opere est principium in cognitione vnde medicus in primo motu qui est motus intelligentie incipit ex notione finis scilicet ex sanitate ⁊ ex illa procedit ad equalitatem ⁊ ab illa ad calefactionem ⁊ ex calefactione ad potionem calidam ⁊ istud est vltimum in quo terminatur iste motus. A quo incipit alius motus qui dicitur factio qui motus vt dicit Auer. vij. metha. co. xxiij. Cõsistit in compositione quadã. In speculatiuis aũt resolutiõe nõ vtuntur incipiẽdo a posteriori

Cã erroris.

resolutio duplex.

resolutiõ in speculatiuis sciẽtijs fit a prim.

resolutio in agibilibus et factibilibus fina posteriori

a posteriori fm rem imo talis incipit a priori fm rem qd est causa posterioris in essendo & in ferendo. ¶ Et isto modo volo qd suppleantur dicta mea in concordantijs Auer. in. ij. metha. in com: xi. vbi Comen. videtur dicere dissolutionē fieri a prioribus ad posteriora. vij. autem meth. com. xxiij. inquit oppositum. Soluebam dum essem iunior qd in ij. meth. loquebatur Comen. de resolutione que fit fm rationem. Sed in. vij. loquitur de resolutione que fit a natura. & hoc fuit inaccurate dictum & male dictum ideo nūc ob ipsa tandem veritate coactus me retracto: Nam vt scribit Arist. p. ethicorum cap. vj. pro defensione veritatis etiam propria impugnare oportere presertim phylosophos magis forsan existimandum est nam cū ambo sint amici piū est veritatem in honore preferre. ¶ Nunc autē dico qd vtrobiqз loquitur de resolutione que fit a ratione: sed in. ij. meth. loquitur de resolutione que fit a ratione in speculabilibus quia illa a priori pcedit ad posteriora: sed in. vij. prime phylosophie loquitur de resolutione que fit in factibilibus a nobis qz declarat Arist. in tex. quomodo sanitas in corpore fit a specie sanitatis in anima medici & quomodo domus habens materiā fit a domo carente materia & isto modo etiam procedit modus consultationis & deliberationis que versatur in agibilibus de quo loquitur Aristoteles in. ij. ethicorum cap. vi. Et ista est ni fallor vltima ac distincta solutio in tātā ardua difficultate in qua multi ante nos non potuerunt pertingere.

Retractatio auctoris.

¶ Motus celi componitur ex duobus motoribus quorum vnus est finite motionis & est anima existens in eo & alter est infinite motiōis: & est potentia que non est in materia

pp. lx.

Sta ppositio fuit lapsus sapientum & scribitur per Auerr. xij. metha. com. xli. ¶ Quidam enim voluerunt qd celum habeat duos motores vnus est coniunctus & ille est anima celi & ab isto celum mouetur effectiue. ¶ Alius autē est motor separatus & iste mouet celum in genere cause finalis & iste est deus gloriosus a quo celum mouetur solum in ratione amati & desiderati & p consequens in ratione finis & ista fuit opinio doctoris subtilis in. vij. q. quolibetorum & fuit opinio eximij doctoris Antonij trombette in speciali questione de hoc: ita qd celum a primo principio non mouetur immediate in genere cause efficientis qz tunc ille motus esset in instanti sed mouetur ab eo in ratione finis. Ita qd multi etiam alij tenuerunt de mēte Arist. & Comē. propter presentem auctoritatem deum esse vigoris infiniti. ¶ Adducūt etiam rationem que reputatur achilles. Nam Arist. viij. physicorum demonstrat primum motorē non esse corpus nec virtutem in corpore sic Nulla virtus finita mouet per tempus infinitum sed omne corpus vel virtus in corpore est finita igitur nullū corpus vel virtus in corpore mouet per tempus infinitū tūc vltra nullū corpus vel virtus in corpore mouet p tps infinitū sed primus motor mouet p tps infinitū ergo nō est corpus nec virtus in corpe. ¶ Tūc querunt de qua finitate loquatur Ari. in illa prima ppositione prius syllogismi vel vigoris vel durationis si de finitate durationis vera est maior sed minor tunc erit falsa quia nō omne corpus vel virtus in corpore est finitum in duratione qz instantia est in promptu de celo quod secundum sententiam Arist. est eternum. Si loquitur de finitate vigoris habeo intentū nam cū primus motor mouet sempiterno tpe igitur non est vigoris finiti & est ratio doctoris subtilis in. vij. q. quolibetorum. ¶ Dico quod salua reuerentia taliter opinantium istam non fuisse mentem Auer. sicut sibi imponunt isti nec fuit opinio Arist. quod deus immediate non moueat vnde licet hoc ample probauerim in quadam speciali questione quam feci in adolescentia mea de triplici causalitate intelligētie tamē vltra illas auctoritates solū vnica ratione hoc volo demonstrare in via ipsorum & precipue in via Comen. Nam ipse vult quod primum principium esse non potest demonstrari nisi via motus vt testatur Comen. in. viij. phy. com. iij. contra Auicē. & in com. vltimo primi physicorum & in com. v. in. xij. metha. modo si primus motor immediate non mouet vt efficiens igitur naturalis non demonstrat primum motorē esse ¶ Dices quod demonstrat ipsum esse via motus inquātum mouet vt finis. ¶ Sed hoc iterum minime stare potest qz notio primi motoris in ratione finis non pertinet ad naturalem sed pertinet ad diuinū nam fm Alex. & Auer. xij. meth. v. & vi. com. primus motor primo forma & primus finis sunt vnum subiecto & sunt tria in intētione prima autem forma & primus finis a methaphysico considerantur sed prima materia & primus motor considerantur a naturali vt sepe diximus ex mente Auerr. Et ita accideret primum principium via qua mouet vt finis demonstrari esse in methaphysica & non in naturali phylosophia & per vitam meam ratio ista solui non potest sustinendo principia Auer. ¶ Amplius quomodo numerus intelligentiarum innotuisset Aristo. si non quelibet separata substantia effectiue mouet aliquem orbem. ¶ De eo autem in quo dicunt Auer. tenuisse deum esse infiniti vigoris in hoc Auerr. vt patet ex sermonibus eius longo tempore fuit am iguus & quando que conatus est fugere istam difficultatem dixit enim in. viij. physicorum com. lxxix. respondendo ad secundam questionem ibi motam propter quid est quod omnis potentia corporea habet actionem infinitam sequitur ipsam mouere in instanti & non sequitur de vir

Scoti oplo i vij. q. quolibetorum.

Achilles ponentiū infinitatem vigoris.

Impu

eua sio

Impu

nite incorporea que habet actionem infinitam
vt moueat in non tempore soluendo respondet
Ad secūdam autem questionem qua queritur
vtrum qḋ si posuerimus actionem infinitam in
corpore sequitur qḋ motus sit in non tempore ⁊
non sequitur si posuerimus actionem infinitam
esse potentie non in corpore sic respondentes di
cimus qḋ si posuerimus actionem proprias esse
corporis seqꝫ qḋ insit ei potētia īfinita si aūt po
suerimus alicuius nō corporis tūc potētia illius
nō pōt dici finita nec infinita. Finitū .n. ⁊ infinitū
solum de corporibus dici possunt. Et parum in
fra dicit qḋ maius ⁊ minus solius est quātitatis
vnde si dixerimus potentias esse in corporibus
tunc actio earum erit proportionalis .s. qḋ ꝓpor
tio potentie motiue ad potentiam motiuam est
sicut proportio velocitatis motus ad velocitatē
existentibus aūt non in corpore non est propor
tio cum ꝓportio est solius magnitudinis ad ma
gnitudinem vel eorum que insunt magnitudini
eo quod insint ei ⁊ hec manifesta sunt per se.
¶ Et mirum est de tāto viro qui in tam paruo
spacio sibiipsi manifestissime contradicit nam in
solutione prime questionis ibidem mote qua que
rebatur vtrum omnia corpora sit potentia fini
ta an in hac propositione contineatur corpus ce
leste si enim ita esset tūc corpus celeste esset cor
ruptibile dicit qḋ potentie motiue dupliciter di
ci possunt infinite aut qḋ actio earum nūquam
cessat ⁊ hoc est infinitum in duratione. Aut quia
motio earum est tante velocitatis qḋ non inue
nitur magis ⁊ hoc est qḋ dicitur infinitum in vi
gore ⁊ dicit qḋ ſm istum ſm modum non inue
nitur infinitum qꝛ tunc motus proueniret in nō
tempore ⁊ dicit qḋ motores tam materiales quā
non materiales ſm hunc modum conueniunt
quod motio eorꝫ ē finita ⁊ quod corpora celestia
excedunt se inuicem in velocitate quamuis mo
tores eorum non sint in materia vbi manifeste
videtur dicere quod quilibet motor tam corpo
reus q̄ꝫ incorporeus est finiti vigoris ⁊ ita vr̄ si
esset verum quod dicit in solutione secunde que
stionis solutio prime rueret manifeste ¶ Am
plius autem contradicit veritati in se qꝛ lꝫ in
substantiis incorporeis non sit finitum aut infi
nitum nec magis nec minus in sequentia quan
titatem molis seu quantitatem proprie dictam
tamē in illis naturis est magis ⁊ minus ſm per
fectionem nam species entium sunt sicut nume
ri non enim intelligentiarum perfectio consistit
in puncto sicut ipsemet testatur in libro destru
ctio destructionum in disputatione .iij. in solutio
ne .xviij. dubij ⁊ in .xij. metha. in co. xliiij. ¶ Et
ideo ab ipsa tandem veritate coactus aliam so
lutionem dedit in libro de substantia orbis in .ij
cap. vbi nullibi ita resolute scripsit ⁊ aperte: in
quit enim ad questionem secundam ibi motam
qua querebatur an virtutes actiue ī corporibus
celestibus sint finite sicut sequi videtur ex ver
bis Arist. in .ij. celi ⁊ mundi vbi dixit quod cum
corpora celestia sunt finite quantitatis virtutes
eorꝫ videntur esse finite ⁊ qḋ si stelle que sunt in
orbe stellarum fixarum essent plures aut maio
res non possent eas mouere vniuersaliter ⁊ ce
tera soluendo dicit. ¶ Et ad hoc dicamus bre
uiter quod infinitum dicit duobus modis: quo
rum vnus est virtus infinite actionis ⁊ passio
nis in tempore ⁊ est finita in se .s. in velocitate ⁊
vigore. ¶ Secundus est virtus infinite actiōis
⁊ passionis in se intelligit in vigore ⁊ potentia.
¶ Et tunc ponit duas cōclusiones quod virtus
infinita in actione sua aut in passione non existit
in corpore siue fuerit celeste siue gn̄abile ⁊ cor
ruptibile hoc enim non accidit corpori nisi ſm
qḋ est corpus infinitum ⁊ ideo orbes mouent ⁊
mouentur in tempore Et ista est prima ꝯclusio
de mente eius vniuersaliter tenenda quod nulla
virtus existens in corpore siue eterno siue corru
ptibili est infinita in se .i. infiniti vigoris ⁊ ratio
istius conclusionis est qꝛ infinitas vigoris si da
retur insequitur corpus infinitum in eo quod in
finitum sed nō datur corpus infinitū naturaliter
loquendo vt patet tertio phys. ⁊ .ꝧ celi ⁊ mundi
in tractatu de infinito. ¶ Sed dices quomodo
infinitas vigoris insequitur corpus infinitū in
eo quod infinitum. ¶ Respondetur qꝛ Auerr.
vult virtutes corporeas esse diuisibiles ⁊ voluit
philosophi qḋ in tali in maiori quāto ceteris pa
ribus est maior virtus ⁊ ideo virtus ista si auge
tur in infinitum hoc est qꝛ corpus augetur in in
finitum ⁊ hoc est quod dicit. Commen. in illo loco
dicēs infinitas igitur in vigore cuius causa est
corpus inquantum corpus impossibile est qḋ sit
tam in celestibus corporibus quam in aliīs ⁊ in
viij. phys. co. lxxix. dicit Nos aūt dicimus quod
ex vi verborꝫ Arist. in hac demonstratione ap
paret qḋ potentia eius passiua .s. susceptiua mo
tionis est finita sicut enim actio infinita non est
forme in corpore sic passio infinita non est for
me in corpore .s. composito ex materia ⁊ forma
omnis enim forme est potētia finita siue sit acti
ua siue sit passiua cum sit diuisibilis per diuisi
bilitatem corporis. Et omne corpus sit finitum
⁊ si posset esse quod potentia in corpore cōposi
to ex materia ⁊ forma susciperet motionem in
infinitum tunc infinitum esset maius infinito:
idem enim corpus sensibile quanto maius fue
rit tanto tempus in quo suscipit motionē a suo
motore erit maius si ergo aliquid corpus po
suerimus huiusmodi .i. .s. quod suscipiat motionē
infinitam tunc quod maius est debet suscipere
motionē longiori tempore ⁊ sic infinitum supe
rabit infinitum quod est impossibile. ¶ Ex qui
bus auctoritatibus clarissime colligitur quod
infinitas potentie in vigore insequitur naturam
corporis compositi ex materia ⁊ forma inquan
tum infinitum est nam tales potentie siue actiue
siue passiue fuerint sunt extense ad extensionem
materie ⁊ subiecti vt declarauit. Auerr. in libro
de substantia orbis quia non coherent materie
huiusmodi forme nisi mediantibus dimēsionibus
interminatis sunt .n. recipientes totum ⁊ partem
ſm subiecti diuisionē ⁊ ideo in maiori quāto est
maior virtus ⁊ in minori minor ceteris paribus

Et ideo

Contradictio clara in. Auer.

Solo. ipsius Com.

dubiū

Solo

Et ideo si subiectum augeretur in infinitum si vigor forme extense augeretur in infinitum et quia non datur corpus infinitum in actu ideo bene dixit Comē. quod omne corpus siue sit celeste siue sit generabile et corruptibile est finite motionis in velocitate quia quelibet forma siue sit in materia siue sit abstracta a materia est finiti vigoris nam finitas vigoris insequitur naturam forme inquantum forma est: sed infinitas vigoris insequitur corpus infinitum inquantum infinitum modo declarato Unde Auer. in. ij. celi et mundi in co. xxxviij. inquit et si potentie eorum essent infinite in vigore mouendi non erit proportio inter motorem et rem motam: et si hoc esset nō esset differentia inter eos: neque esset illic multitudo omnino. Uerbi gratia quia motor orbis saturni et motor orbis totius moueret tempore infinito igitur non differunt in hoc Et si quemadmodū nō differunt in hoc non differunt in potētia motionis differentia nulla esset inter motores: nedum vt quodlibet eorum habeat potentiam mouendi in infinitum et si ita esset inueniretur motus in instāti et omne hoc est impossibile. Et ideo opinandum est quod potentie mouentium separatorum a materia sunt finite vno modo et infinite alio modo et hoc apparet ex hoc quod dicet post Arist. quoniam si ceteri orbes habuissent ex multitudine stellarum quod habet orbis stellatus tunc motor eorum nō posset mouere eos in velocitate quam modo habent et similiter esset si orbis esset maior quā sit. ¶ Et ibidē parum infra dicit de ista finitate vigoris quod ē comunis formis que sunt in materia et formis que non sunt in materia. ¶ Et in co. xxxix. eiusdem. ij. de celo inquit soluendo obiectionem ibi motam quia Arist. in littera inductiue probat quod quilibet motus habet tempus terminatum quia aliquis cōtradicere posset illi inductioni dicendo quod hoc non habet veritatem nisi in potentijs finitis materialibus non autem de potentia motoris celi que est infinita et immaterialis. ¶ Soluendo dicit quoniam nos non intendimus per infinitum nisi infinitatem motionis i. quod motio eorum non cessat: infinitas autem intensionis vt illic non sit proportio inter potentiam motoris et moti impossibile est in formis inquantum sunt forme Ecce igitur quod omnis forma quatenus forma est rō finitudinis vigoris et perfectionis. ¶ Sed tunc est obiectio quia opposita habent fieri circa idem cum igitur finitum et infinitum in vigore sint opposita sicut finitum in vigore est a forma sic et infinitum cuius oppositum scribit Auerr. volens quod infinitum est a corpore inquantum est infinitum sed finitum competit forme inquantum forme. ¶ Nisi esset quod propositio famosa locum habz de oppositis positiuis et talia habent fieri circa idem tamq̄z circa subiectum: sed non oportet quod sint ab eodem tamquam a causa efficiente quia contrariorū sunt contrarie cause nunc autem finitum et infinitum in vigore opponunt sicut plenū et vacuū et sicut non sequitur plenū ē ergo vacuum est nisi solum quoad imaginationem sic etiam non sequitur finitum in vigore est ergo infinitum in vigore est dico quod non sequitur nisi quo ad imaginationem nam si imaginaremur corpus infinitum possumus imaginari virtutem illius infinitam vt deduxi de mēte Auer. vnde dicimus in simili quod agere et mouere sunt forme moueri autem et pati sunt a materia vt scribit Arist. in. ij. de generatione et corruptione in tex. co. liij. sic finitas est a forma infinitas autem est a materia secundum phylosophum in iij. physicorum tex. com. lx. et. lxv. ¶ Et per hoc patet solutio ad obiectiones Joānis de bacchone qui in primo sententiarum distinctione. xlv. q. i. articulo ꝑ inquit illud non videtur verum mihi quod Comen. voluit defendere et non potuit Nitebatur enim defendere quod si sit virtus infinita in magnitudine moueret in non tempore et si non non nā co. lxxix. ingt dicet aliquis Arist. vt quid consequens est si potētia in corpore habet actionem infinitam ipsam agere in non tempore. et non est sequens si actio infinita sit potentie non in corpore quod agat in non tempore in fine commenti respondet si potentia infinita ponitur in corpore tunc saluatur quod sit infinita ideo sequitur quod mouet in non tempore. Si autem ponatur non in corpore non erit finita nec infinita finitum enim et infinitum solum de corporibus dici possunt et ideo sequitur et cetera: Sed. xij. meth. co. xli. mouet eandem questionem et aliter soluit dicens quod corpus celeste mouetur a duplici motore. s. ab anima existente in eo et illa est finita et a motore qui non est virtus existens in eo et ille est infinite motionis: secundum igitur quod mouetur a potentia finita mouetur in tempore. ¶ Sed inquit ipse quod neutra istarum duarum responsionum valet. ¶ Non prima quia nō habet difficultas de infinitate que sequitur quantitatē mobilis de qua verificatur illud quod finitum et infinitum solum competunt corporibus sed de infinitate perfectionis et virtutis. ¶ Nec secunda quia cū potētia illa extra magnitudinē existens eque ponatur infinita in vigore existēs separata sicut in corpore existens non plus poterit sibi resistere celum cum anima sua coniuncta que est finita quam sine ipsa posset. ergo poterit tūc mouere ipsum sicut si non coniungeretur in instanti. ¶ Dicimus nos quicquid sit de prima solutione Auer. qui vt supra dixi ipsemet auctor animaduertit illam non esse solutionem sed euasionem quandam tamen secunda solutio quam dat in. xij. meth. com. xli. Et quam sequitur ēt in alijs locis vt in. ij. celi comen. xxxviij. et. xxxix. et lxxi. et in. iij. cap. de substātia orbis diffuse est vera. Unde negandum est assumptum Joānis qui dicit quod eque bene illa virtus separata a magnitudine est infiniti vigoris sicut si esset in corpore ratio diuersitatis est quam supra allegaui quia si daretur aliqua virtus materialis corporea q̄ duraret eterno tempore vel in actiōe vel in passione illa esset infinite potentie et vigoris in agēdo et paciendo nā esset virtus hn̄s ꝯtrariū et ita sua virtus eēt infinita in vigore cū oporteret ea

Obiec

Solo.

Oplo Joā. d bacco ne ꝑ sē. dis. xlv q. i. ar. primo

defen. Auer.

tempore resistere cause corrũpenti ꝛ ideo opor
teret ipm corpus in quo existit esse infinitũ vũ
infinitas vigoris si esset in forma oporteret eam
deriuari in ipsa a corpore infinito inquantum in
finitum: sed si ponatur forma separata a corpo/
re qꝛ vꝫ non sit constituta inesse per subiectum
tunc illa ex hoc quod eterno tempore agit non
sequitur ipsam esse infiniti vigoris qꝛ illa nõ se
quitur dispositionem sui subiecti sed potius ecõ
tra nam vt dicit Auer. in primo physice auscul/
tationis in co. lxiiij. qꝛ corpus celeste caret poten
tia ad aliquã dispositionẽ nisi potẽtia ad vbi idõ
caret potẽtijs ꝛ qꝛ caret hoc subiecto. s. materia
ideo caret forma que sustentatur per hoc subie
ctum: ꝛ fuit necesse vt forma eius esse liberata
ab hoc subiecto ꝛ vt non haberet constitutionez
per corpus celeste sed corpus celeste cõstituitur
per illam vt scies alibi. s. in libro de substãtia or
bis in quo fuit ostensum quod intelligentia est
que constituit celum in suis dispositionibus ne/
cessarijs sicut est in corpore hominis imẽto pp
finem. ¶ Unde magna est differentia reueren
de pater in via peripatheticorum ꝛ Auer. preci
pue inter formam in materia ꝛ inter formã ab/
stractam a materia qꝛ forma materialis est con
stituta inesse per subiectum ꝛ est extensa ad eius
extensionem ꝛ sequitur dispositiones materie in
quantum dependet a materia sed forma abstra
cta a materia est ꝯstituens suum subiectum in
esse ꝛ in suis dispositionibus necessarijs ꝛ ista ẽ
ratio vera quare si forma in materia existens
infinita moueret in non tempore non autem si
forma sit separata a materia qꝛ forma materia/
lis si infinito tempore duraret esset infiniti vigo
ris propter causam assignatam sed non sequitur
de forma abstracta a materia quod sit infinita
in vigore qꝛ forma inquantum forma habet vi/
gorem ꝛ perfectionem finitam qꝛ ratio forme
consistit in puncto qꝛ species ꝯntium sunt sicut
numeri sicut igitur ratio formalis cuiuslibet for
me est limitata qꝛ illimitatio ſm phylosophos
est a materia sic ẽt est de ratione perfectionis
cuiuslibet forme vnde lucidissimus Themistius
in. ij. physice auscultationis in expositione tex.
xxviij. vbi Arist. formam ipsam appellat exem/
plar inquit forma apud Aristotelem. dicitur
nonnumq̃ꝫ exemplar non eo modo quo hij qui
ydeas separatas posuere species quasdam nul
lo materie inexu subsistentes: sed propterea qꝛ
definita prescriptaq̃ꝫ est eorum omnium forma
que a natura proueniunt. ¶ Sed dices hoc nõ — Repli.
saluat Auer. Nam in dicta solutione dicit quod
celum mouetur a duplici motore quorum vnus
est finite motionis ꝛ est anima eius ꝛ est motor
coniunctus. Alius aũt est infinite motionis ꝛ est
virtus separata a materia ꝛ est infinite motio/
nis. Manifestum est autez qꝺ isti motores hñt
oppositas dispositiones penes finitum ꝛ infini/
tum non est autem dicendum motorem cõiun/
ctuꝫ celi esse finite motionis in duratione qꝛ nul
lus est motor ibi qui moueat per finitum tẽpus
in duratione qꝛ omnes celi motores eterno tem
pore mouent igitur motor coniunctus est finite
motionis in vigore. Et motor separatus est infi
nite motionis in vigore. ¶ Et confirmatur qꝛ
Auer. in. iij. cap. de substantia orbis illum modũ
loquendi intelligit in simili pro infinito in vi/
gore inquit enim quod infinitum dupliciter dr
quoꝝ vnus modus est virtus infinite actionis ꝛ
passionis in tẽpore sed est finita in se. s. in veloci
tate ꝛ vigore. Secũdus est virtus infinite actio
nis ꝛ passionis in se. Ubi patet qꝺ per hoc intel
ligit infinitũ in vigore Et ista sunt que multos
tempore meo deceperunt. ¶ Dicimus nos iux — Solo.
ta doctrinam Auer in. i. celi ꝛ mundi in comẽ.
xlij. ꝛ. lxxi. ꝛ xij. meth. comẽ. xliiij. ꝛ in. ij. cap. de
substantia orbis ꝛ clarius in libro destructionũ
in disputatione. iij. in solutione. xviij. dubij: vbi
inquit Dicimus nos qꝺ hoc est concessum ab oĩ
bus phylosophis quod corpus celeste est simile
vni animali ꝛ suus motus diurnus qui ẽ comu
nis omnibus celis: similis est vniuersali motui
locali eiusdem animalis. ꝛ motus particulares
celorum similes sunt motibus particularibus
membrorum ipsius animalis ꝛ est phylosophis
manifestum quomodo in animali vna est virtus
ex qua fit vnum ꝛ ab eadem omnes virtutes ip
sius erga vnum opus tendunt. s. regimen ꝛ con
seruationẽ ipsius corporis ꝛ hec virtus colligat
cum virtute a primo principio influente vnde
si hoc necessarium est in vno animali. s. qꝺ vnaꝫ
habeat virtutem spiritualẽ in omnibus suis par
tibus extensam ex qua virtus ꝛ membra illius
fiunt vnum ꝛ idem. ꝛ omnes eius virtutes fiũt
vna ꝛ eadem ꝛ operatio partium eius admo/
dum similis est operationi partiuꝫ animalis ad
illud animal sequit ergo qꝺ oportet qꝺ sit vna
hec virtus spiritualis ex qua colligãtur omnes
virtutes spirituales ꝛ corporee: ꝛ est vnigenea
ꝛ extensa in toto vniuerso. Alioquin nullus or/
do sequeretur in hoc mundo. ¶ Pro quo de/
bes scire quod celum apud phylosophos est ꝛ — quõ ce
dicitur animatum ꝛ non propter aliam causam — lum sit
nisi propter appetitum ꝛ motum in loco vt de/ — alatũ ꝛ
clarat Comen. in libro de substantia orbis vnde — mag/
totum aggregatum dicitur animal magnum ꝛ — nũ aĩal
ad instar eius animal corruptibile dicitur Mi/
crocosmos idest paruus mundus vnde sicut
omnes virtutes ꝛ motus particulares in nobis
dependent ab vna principali virtute que est in
corde eodem modo omnes orbes celestes ꝛ sui
motores depẽdent a motore primo qui mouet
primum orbem motu diurno vnde Auerr. xij.
meth. co. xliiij. scribit dubitando circa id qꝺ di/
ctum est dicens sed queret aliquis quoniã si mo
tus omnium orbium intendant eandem actio/
nem ꝛ eũdem ordinem comunem omnibus ne
cesse est vt habeant eandem formam intellectã
extrinsecam a formis quas intendit vnusquisq̃ꝫ
per se. s. formis proprijs. Erit igitur forma que
si fuus addita super formam ꝑpriam erga quã
mouetur vnusquisq̃ꝫ orbis aliorũ orbium ꝛ sol
uẽdo dicit dicamus ergo qꝺ nulla forma ẽ quasi
finis ꝛ cõis ꝛ vlis nisi illa ex eis que hꝫ actionẽ
comunem

comunem ⁊ hec est dispositio forme mouētis pri
mum celum motu diurno: dispositio enim entiū
in iuuamento corporꝫ celestiū ad inuicem in creā
do entia que sunt hic ⁊ cōseruando ea: est sicut
dispositio regentiū bonorꝫ qui iuuant se ad inui
cem in regēdo bonā ciuitatem qm̄ omnes actio
nes eorꝫ sunt erga actiones primi principis po/
nunt enim actiones suas seruientes ⁊ ꝯsites actio
nem primi principis queadmodum igitur pri/
mus princeps in ciuitatibus necesse est vt ha/
beat actionem ꝓpriam que est nobilissima actio
num ⁊ si non esset ociosus quā actionem inten/
dūt per suā actionem oēs qui sunt sub primo pri
cipe. queāmodū igitur necesse est in istis princi/
patibus vt primus principatus sit: sicut est ne/
cesse in actionibus principū vt prima actio sit ⁊
sic accidit in artificijs que iuuant se ad inuicem
erga vnū artificiale ⁊ sunt illa quorꝫ quedā sunt
principantia aliis ⁊ oīa reducunt ad vnum arti
ficiū verbi gratia qm̄ plura artificia seruiūt arti
ficiis equitandi sic igitur est intelligendum de
istis corporibus cū suis formis a quibus mouen
tur ⁊ de istis formis ad inuicem multū enim assi
milantur artificijs que seruiūt sibi ad inuicem ⁊
que intelligunt ad inuicem sunt principis eorū
ex quibus accipiūt intellectū propriū verbi gra
tia qꝛ artificiū frenificandi accipit sua principia
ab artifice artis equitandi ⁊ similiter alia artificia
seruiētia huic artificio. ¶ Differentia aūt inter
ista ⁊ artificialia est qꝛ forme artificiales mouen
tes artifices sunt in materia iste aūt non. ¶ Ex
quibus auctoritatibus clarissime elicitur p tria
exempla clara que licet non vtentur in doctri/
na demonstratiua tñ in rebus que non intelligū
tur nisi cum difficultate ⁊ p similitudinē ad alte
rum adduci possunt vt dicit. Auerr. in. iii. de aīa
com. xiiii. ⁊ in ꝑ. physicorꝫ com. lxxxi. qꝺ celū est
vnū animal sempiternum ꝯstans ex pluribus or
bibus ⁊ ex pluribus motoribus ⁊ primus orbis
est sicut cor in animalibus quod est mēbrū prin/
cipale a quo oīa alia membra dependent ⁊ pri/
mus motor qui mouet primum orbem est sicut
anima cordis a qua ꝯfluunt oēs virtutes parti/
culares in reliqua membra sicut igr̄ omnia mē
bra habent colligantia cū corde ⁊ mouent amo
tu qui ꝯfluit a corde tamēꝫ a fonte omnis motus
⁊ principali principio vt tenuit solertissimus na
ture rimator. Arist. in secundo de partibus ala/
liū ⁊ in libro de sensu ⁊ sensato sic oēs orbes hñt
essentialē ⁊ necessariā dependentiā a primo or
be ⁊ vltra motū proprium mouentur motu diur
no ad motum primi mobilis ⁊ sic motores mo/
uētes alios orbes inferiores insequunt ⁊ inten/
dunt primū motum primi motoris ⁊ dicūtur ab.
Auerr. in. viii. physi in. co. lij. motores moti per
accidens non qꝛ mouent ad motū sui subiecti si
cut sunt motores materiales qui sunt forma in
materia constituta in esse per subiectum: sed pro
quanto accidit qꝺ suus mobile mouetur ab alio
motore. s. a primo motore mouente primū mobi
le: sed isto modo solus primus motor dicit esse
motor per se nullo modo motus nec per se nec
per accidēs vnde inquit ⁊ debet intelligi ex hoc
quod mouentia que sunt hic sunt illa que mouē
tur ex se ⁊ ex alijs p accidēs. s. ex motu sui subie
cti. s. primi moti ab eis: ⁊ hoc est qꝛ motor ꝯstitui
tur per primū motū ab ipso. s. qꝛ motor est in eo
forma ⁊ motum materia ⁊ est acceptum in diffi
nitione forme sꝫ quod materie accipiunt in diffi
nitionibus formarꝫ ⁊ hoc est id quod dicit moue
ri per accidens in rei veritate motus aūt in cor
poribus celestibus nō ꝯstituitur per subiectum
ipsius ⁊ ideo non mouetur per motū subiecti mo
ti ab ipso hoc modo accidentali quod aūt eorū
habet subiectum quod mouetur ex alio motore
a proprio dicitur quod ille motor ꝓprius mouet
per accidens. s. ex hoc quod suum subiectū mo/
uetur ab alio qꝛ accidit ei. s. motori proprio qui/
dam modus mouendi ⁊ est qꝛ subiectū eius mo
uetur ab alio non qꝛ ipse mouetur per motum
sui subiecti sicut est dispositio in motoribus qui
sunt hic ⁊ ideo dicitur in eis motor per accidēs
equiuoce. s. de illo qꝺ mouetur p subiectū acce/
ptū in sua diffinitione ⁊ per subiectū quod non
habet introitū in sua diffinitione. ¶ Secundū
mentem igitur. Auer. solus primus motor dicit
esse motor per se ⁊ nullo modo dicitur moue/
ri per accidens nec qꝛ moueatur ad motum sui
mobilis nec qꝛ suū mobile moueatur ab alio mo
tore ⁊ dicitur esse motor qui est purus actus in
quo nulla prorsus est potentia ⁊ dicitur motor se
paratus quia nullus est adeo eleuatus a po/
tentia nullusqꝫ est independens in mouendo
sicut ipse ⁊ quia est respectu omniū aliorꝫ moto
rū sicut forma ⁊ finis qui mouet oēs alios moto
res aliorꝫ orbiū in ratione amati ⁊ desiderati ⁊
ille finis semp est actu continuatus cum alijs mo
toribus ideo sub hac ratiōe est causa qꝺ alij mo
tores sempiterno tempore mouent qꝛ ibi secus
est quā sit in motoribus materialibus in quibus
finis motus distinguitur a motore ⁊ est in poten
tia ⁊ ideo suū mouere est finitū vt dicit. Auer. in
libro de substantia orbis capite primo ⁊. ij. ⁊. xij.
metha. com. xxxvi. ¶ Vult igitur. Com. in pro
posito theoremate motū celi esse a duobus mo
toribus isto modo sumendo enim celū pro toto
mundo superiori sic ibi est duos motores ꝯside
rare motores. s. coniūctos suis orbibus qui vt mo
uent suos orbes sunt finite potentie ⁊ finiti vigo
ris ⁊ sic habent determinatas ꝓportiones supra
sua mobilia ⁊ excedunt se inuicem in velocitate
mouendi vt testatur expresse. Com. in secūdo ce
li. com. xxxviii. xxxix. ⁊. lxxi. ⁊ qꝛ habent finitatē
vigoris hinc est quod mouent in tempore ⁊ non
in instanti ⁊ qꝛ vna est minoris vigoris alia vna
velocius mouet quam alia sed quod semp mo
ueant est qꝛ habēt finē sempiternū semper actu
mouentem in ratione amati ⁊ desiderati ⁊ quia
iste finis est comunis omnibus alijs motoribus
⁊ est tamēꝫ forma omnium non enim tali ratiōe
respicit solum vnū sed omnes ideo dicitur iste
forma seu motor separatus non aūt est intelligē
dū quod talis motor non effectiue moueat suū
orbē motu diurno imo mouet vt sic ipsum ⁊ oēs

fūma olum

Augu Cūo. alie in tell igē tie pre ter pri ma sūt moto/ res mo ti.

alios orbes inferiores motu diurno sz dicitur se
paratus qui est maxime liberatus ab omni poten
tia .iii. de anima .co. v. l solutione .iii. q. ⁊ .xii. me.
com. xli. ⁊ alibi infinities ⁊ dicitur separatus in
ratione ista presertim qui mouet vt finis qui finis
est causa causarum causalitas enim finis est in cau
sata ⁊ qui oẽs alii motores in rõne qua mouent
vt efficiens ĩmo ipsemet vt mouet vt efficiẽs pre
supponit se ipsum in rõne finis vnde. Auer in ii.
physi. co. lxxviii. hec est dispositio entis necessa
rii simpliciter vt non sit pp suam actionem sed
actio eius pp ipsum ⁊ iste modus necessitatis in
uenitur in rebus eternis ⁊ ista est necessitas sim
pliciter ⁊ isto modo iste motor est infinite motio
nis idest vt mouet in ratione finis est causa infi
nite durationis in motu celi. ¶ Et hoc elicitur
ex mẽte eius .xii. met co. xli. vbi auctoritate The
mistii inquit Themistius autem in hoc loco dixit
quod non rectum est qd dixit solẽ ⁊ alias stellas
esse finitas ⁊ habere potentias infinitas: potẽtia
enim que est in stellis que est infinita non est na
turalis in eis: neqz fm quod sunt corpora sz aut
pendet a prima causa aut ex aĩa existente in eis
ob illa potentia que non est corpus prima enim
causa est que reuoluit eos tempore infinito: qm
si haberent illud quod habent in potentia vt cor
pus ⁊ magnitudo hñt ⁊ nõ essent semper in actu
tunc necessariũ eẽt eis laborare ⁊ lassari. ¶ Et
Paulo infra abreuiando istam sententiam The
mistii inquit si aliquis motor mouet pp finez exi
stentẽ in potentia illo adepto ⁊ deducto ad actũ
cessabit motus quapp necesse est motũ eternum
esse ad aliquid semper in actu ¶ Item si finis
esset aliquid in corpore non semper equaliter di
staret ⁊ vniformiter se haberet ad motorem: sed
nũc esset hic nũc ibi Et per ɔsequens motor nũc
velocitaret ⁊ nũc tardaret motum ⁊ sic motus nõ
esset vniformis ⁊ regularis cum igitur motus ce
lestis sit vniformis ⁊ regularis ex hoc deducit.
Auer. qd ille motus est ad aliquid existens sem
per in actu quod in nulla ꝑsus existit materia

dubiũ. ¶ Sed est ardua difficultas an isti duo moto
res a quibus mouetur celum sunt duo distincti
realiter. ¶ Ad hanc obiectionem rñdet Grego
rius de arimino in secundo sententiarum distinctio
ne .i. q. i. articulo secundo in rñsione ad rationes
⁊ auctoritates. Aureoli dicẽs Ad tertiam aucto
ritatẽ de illis duobus motoribus dicendum qd
verba illa non sunt sumenda stricte sz propriam
suam significationem qm vt inquit. Com. mani
feste sibi ipsi ɔtradiceret in his que dixit in .ꝑ.
capi. de substantia orbis vbi sic ait. ¶ Non est
dicendum qd forme a quibus mouentur corpora
celestia sunt alie a formis ad quas mouentur. ⁊
quod ille que debẽt esse nõ in materia oĩo ⁊ que
carent situ sunt forme ad quas mouentur cum
ille a quibus mouent sunt forme in materiis ecce
quod expresse dicit non esse ponendos duos ta
les motores distinctos vnum ad qd mouentur ⁊
aliũ a quo mouentur ⁊ illum non in materia oĩo
hunc aũt in materia .i. coniũctum ⁊ hoc expresse
illis que sonant verba allegata ad oppositũ ɔdi

(Margin: Soto. Greg. de Arimino l secundo sententiarum distin. .i. q. i. arti. ii.)

cit. ¶ Preterea si ponantur duo tales motores
fm intentionem opinionis opposite vz qd vnus
moueat actiue tñ ⁊ alter finaliter expresse ɔtra
dicit ei: ⁊ etiam philosophis qui ponunt expres
se quod quelibet intelligentia agens motum est
finis motus vt patere dicit ex his que adduxit i
ꝓbatione secũde conclusionis probare per ipm
¶ Et ideo inquit dicendum ergo nisi velimus.
concedere ipsum sibi contradicere sicut aliqui
in hoc passu concedunt qd ipse improprie loqu
tus est nã quilibet motor celestis mouet vt agẽs
⁊ vt finis vt dictũ est pp hunc dupplicem modũ
mouendi seu dupplicẽ rationẽ que in nobis duo
bus distinctis motoribus conueniũt vt supra ha
bitum est per hoc dicit motum illum compo
ni ex duobus motoribus quã vis essentialiter sit
tñ vnus saltem in primo motu nã quod ad alios
posset dici quod sunt plures vnus comunis qui
est coniũctus primo orbi ⁊ alter proprius ⁊ cois
tantum per modũ finis moueret inferiores pro
prius aũt vt agens ⁊ vt finis iuxta modum pre
missum ⁊ ipse comunis vtroqz modo mouet suũ
orbem ⁊ si de primo motu velimus intelligere
verbum Coment intelligendum est improprie
iuxta sensum datum ¶ Et confirmat hoc dictũ
suum ex verbis. Com. in eodem. co. vbi parum
infra subdit ergo nihil est in quo differt forma
qua mouetur a forma ad quam mouetur nisi di
spositione manifestum est aũt quod forma a qua
mouet est forma que efficit motum forma autez
ad quam mouetur est forma que est finis motus
¶ Dicimus nos quod ista dicta. Gregorii pro
maiori sui parte sunt vera tñ nos in aliquibus di
screpamus ab ipso nam nõ est dubium quod pri
mus motor ⁊ prima forma ⁊ primus finis sunt
idẽ subiecto ⁊ tria in intentione vt dicit. Com.
xii. meth. comẽ. v. ⁊ vi. nec etiam dubium est qd
alie intelligẽtie mouent vt finis ⁊ mouent vt effi
ciens sicut expresse dicit Com. xii. metha. com.
xxxvi. ⁊ alibi frequenter dicere tamen in presen
ti auctoritate in qua dicit motum celi ɔponi ex
duobus motoribus quorum vnus est finite motio
nis ⁊ est coniunctus ⁊ est aĩa existẽs in eo alius
aũt est separatus a materia oĩo ⁊ est infinite mo
tiõis quod improprie fuerit loquutus videtur
multum detrahere auctoritati: Com. qd in tam
ardua difficultate introducta per Johãnem gra
maticũ peripatheticis que oẽs expositores fati
gauit ⁊ ipsum presertim qui in variis ⁊ diuersis
locis eam examinat nam in .viii. physi. co. lxxix.
⁊ in .ii. celi. conten. lxxi. ⁊ in .iii. cap. de substantia
orbis ⁊ in .xii. meth. com. xli. non sine forti causa
pertractat vnde ipse incideret in foueam quam
fecit nam tertio de anima dum disputat de intel
lectu possibili ɔtra. Alex. deridet eũ dum glosat
verba Arist. in qbus dicit ipm simplicez ĩmixtũ
⁊ incorporeum quod non proprie intelligunt illa
verba vnde etiam lucidissimus. Themistius in
ꝑ de aĩa cap. xx. Nõ est equum in altissimis phi
losophie questionibus aliud sentire: aliud dicere
cum enim semper res digna homine est ne a mẽ
te verba dissentiant tum id maxime in rebus ob

(Margin: positio ppria.)

scuris ⁊

scuris ⁊ creperis obseruandum quo ea que sua pre ingenio remota ⁊ condita videantur verbis illustribus ⁊ quam maxime declarantibus veri dicentur a tenebris. ¶ Amplius. Ari. in demõstratiuis scilis iubet non esse disputandũ nec diffiniẽdũ in metaphoris sed ꝓpriis sermõibus vt pꝫ in secũdo posterioꝝ ⁊ Com. ꝑ celi com. cv. ⁊ cvi. contra defendentes Platonem inquit quod Arist. acusat Platonem vel quia male sensit vel qꝛ male docuit qꝛ abutebatur nomine seu vocabulo generationis. ¶ Et ideo post longam ⁊ diuturnam cogitationem perueni ad hoc ⁊ dico quod isti motores sunt vere duo ⁊ sunt realiter distincti ⁊ nõ est sermo improprius vbi animaduerte quod vt patet exercitatis in via eius in illo. xij. imitatus est ꝑ maiori parte Alex. ⁊ expositio illa fere tota est Alexandri adeo qꝺ vbi deficit sibi expositio Alexandri videtur esse quasi mutus. Alexander autem recitat. Com. xij. metha. co xxv. super illis verbis deinde erunt hec oĩa anima forsan ⁊ corpus ⁊ aut intellectus ⁊ appetitus ⁊ corpus dicit ⁊ ideo dicit forsan qꝛ quidam existimauerũt animam esse abstractam que aĩa apud ipsum non est abstracta sed prima forma est abstracta ⁊ intendit per hec oĩa corpora celestia vbi ſm Alexandrũ corpora celestia habẽt intelligẽtias animantes illa formaliter ⁊ sola prima forma est abstracta ⁊ hoc est quod plerumqꝫ Comẽ. solet dicere in illo. xij. loquens de primo motore ⁊ prima forma ⁊ primo fine que eadem sunt subiecto quod in nulla oĩo est materia ⁊ qꝺ nullo modo est in corpore ⁊ enim anima ẽt apud arabes dicit formam coniunctam corpori vnde Auic. in secũdo sue metha. cap. ꝑ anima dicitur ꝓquanto mediante motu ligationem habet cuꝫ corpore quo mouet illud ſi aũt fuerit substantia separata oĩno vocatur intelligentia ⁊. Auerr. in viij. phisi. com. primo principiũ mouẽs de rebus motis est sicut anima de rebus viuis. ¶ Dico igitur quod ſm Auerro. motus celi pro toto mundo superiori sumendo celuꝫ potest cõsiderari dupl'r ⁊ quo ad hoc quod ille motus est in tẽpore ⁊ ſm quod motus illi particulares sunt habentes determinatas mensuras ad inuicem in velocitate ⁊ tarditate ⁊ sic proueniunt a motore efficiente motum qui est prima forma vt mouet vt efficiens primum orbem ⁊ oẽs alios qui sunt sub eo motu diurno ⁊ oẽs alij motores qui sub eadem ratione mouent sua mobilia motibus ꝓpriis vnde falsuꝫ est quod dicit Gregorius qꝺ primus motor respectu alioꝝ orbiũ qui sunt sub orbe stellato concurrat vt finis imo ẽt concurrit vt efficiẽs pro quanto omnes mouet motu diurno. Et quia omnes intelligentie sunt fini ti vigoris hinc est quod omnes mouent vt efficiens finito tempore in velocitate motionis ⁊ nulla mouet in instanti ⁊ qꝛ oẽs vt sic sunt applicate propriis mobilibus omnes dicuntur anima respectu sui orbis vel qꝛ formalr' inherẽt ꝑter primũ motorẽ vt videtur sentire Alex. vel ſm qꝺ ego puto in via Auer. omnes intelligentie habent ꝓprium orbem ⁊ ille vt sic dicuntur anime prima aũt in-

Eplo ꝓpria.

Cõtra Gre. 8 Arim.

telligẽtia licet imediate respiciat primũ orbem qꝛ tñ etiam mediante illo respicit omnes alios orbes potest dici forma abstracta ⁊ separata qꝛ est forma cõis ⁊ vniuersalis ⁊ licet vt mouet possit dici anima celi tamen vt est causa finalis ab omnibus desiderata sic est forma separata qꝛ vt sic nõ potius respicit vnũ quaꝫ reliquũ ⁊ vt sic est causa infinitatis in duratione vñ est qꝺ motus celi taliter sumpti sit infinitus in duratione hoc principaliter dependet a primo fine ⁊ item a particularibus finibus vnde si per impossibile nõ esset iste finis communis in actu nõ esset motus eterno tpe simpl'r ꝫ igiẽ quelibet intelligẽtia in ſe ꝯsiderata mouet vt efficiens ⁊ mouet vt finis tamen finis vniuersalis qui est idem cum primo motore est qui primo largitur sempiternitatẽ motus ⁊ nõ sunt fines particulares qui sunt sub illo ⁊ ideo alius est motor qui largitur simpliciter sempiternitatem ⁊ alij sunt motores a quibus ꝓducuntur motus ꝓprij in proprijs orbibus licet idẽ sit motor qui mouet totũ celũ motu diurno. ¶ Ex per hoc patet solutio ad obiecta Gregorij. ¶ Ad primum quidem dicitur quod non est contradictio in Auer. qꝛ in primo cap. de substantia orbis inuehit contra Auic. qui ponebat in corpore celesti in vnoquoqꝫ orbe animam imaginatiuam que erat de numero animaꝝ sensitiuaꝝ que existunt in materia a qua efficienter producitur motus sed intelligentia solũ mouebat in ratione finis ⁊ si ita esset tunc mouere celi esset finitum sicut in istis que sunt hic quia talis anima a quo moueĩ cuꝫ sit forma in materia moueretur per accidens ⁊ quod mouet qñ mouet impossibile esset inquit vt sit principiũ motus eterni vnde parũ infra inqt ⁊ qꝺ dicunt incipientes philosophari qꝺ anime istoꝝ corpoꝝ celestiũ sunt forma materiales ⁊ que in materia acquirant eternitatem ex formis immaterialibus nihil est ꝯtingit enim qꝺ illud quod non habet naturã essendi eternũ acquirat eternitateꝫ ab alio vbi manifeste inuehit contra Auicen. ⁊ sequaces sed hoc non sequitur in via eius qꝛ alie intelligentie a prima mouentur a prima tãqꝫ a fine vniuersali ⁊ comuni quem omnes amant ⁊ appetunt ⁊ est finis semper actu mouens illas ad sui desideriũ ⁊ ipse virtutes appetentes nõ sunt forme in materia ex ſe possibiles ⁊ ab alio aquirentes necessitatem essendi sicut sequitur contra Auicẽ ⁊ ista est ratio diuersitatis nam oẽs intendũt primam ⁊ agũt pp primam sicut actiones seruoꝝ sunt pp dominum vt dicit. xij. metha. com. xliiii. vbi formaliter respondet ad istam obiectionem motam per ipsum ante Gregorium. ¶ Et ꝑ hoc patet solutio ad sequens argumentũ nam licet quelibet intelligentia respectu sui motus ꝓprij sit mouens vt finis proximus ⁊ vt agens oẽs tñ mouẽt pp primũ finem principaliter quem primo appetunt ⁊ a quo perficiuntur qui est causa quare cetere sempiterno tempore mouent vnde sine dubio celum est animatum pp appetitum ⁊ motũ dicit. Com. in ꝑ cap. de substãtia orbis vbi dicit ⁊ non fuit dictum celum habere animam

Solo. ad rõnes Gregorij.

nisi pp appetitum existentem in eo ⁊ motum lo calem appetitus autem qui est in hoc corpore nõ est nisi qꝛ corpus celeste est vnum per se appetẽs per se non pp potentiã existentem in eo diuisi bilem ad diuisionem eius esset enim generabile ⁊ corruptibile. ¶ Pro quo aduerte quod vbi est appetitus ibi e potentia appetens ⁊ est obiectum appetibile tales autem virtutes sunt intelligentie inferiores appropriate proprijs orbibus que mouentur per appetitum ad aliquid nobilius ipsis ⁊ istud est primum appetibile quod est primum ⁊ summũ bonum ⁊ primus finis ⁊ iste est qui largitur perpetuitatem motus ceteris orbibus ⁊ hoc clare elicitur ex verbis. Auerro in penultimo cap. libri de substantia orbis vbi ita scribit ad litterã. Et cum considerauit in istis virtutibus declaratũ fuit ipsi ipsam esse virtutem appetitiuam de virtutibus anime ⁊ cum consi derauit de istis virtutibus appetitiuis celestibus inuenit eas moueri ad appetibile nobilius ipsis. Et cum considerauit in virtutibus appetitiuis celestibus inuenit eas esse finitarum potentiarum ⁊ cum cõsiderauit in continuatione motus eorum fuit declaratum qꝺ causa continuationis motus earũ non est ista virtus qua mouetur: sed illud qꝺ largitur eis continuationem est aliqd appetibile qꝛ cõtinuatio nõ prouenit nisi a motore non moto: sequitur quod illud mouens neqꝫ est corpus neqꝫ potentia in corpore ⁊ qꝺ est intelligentia abstracta ⁊ quod istud corpus celeste intelligit hãc intelligentiam intelligere cuius transmutat ipsuꝫ appetere ad illud. ¶ Ubi imaginatur. Auerr. qꝺ celum sumptũ pro oĩbus orbibus habẽtibus proprios motores intelligit bonitatem primi motoris mouentis primũ orbem stellarum fixarũ ⁊ ad talem intellectionem in istis virtutibus intelligentibus insurgit appetitus ⁊ desideriũ vt perficiantur a primo ⁊ summo bono nam vt inquit. Comen. in. xii metha. com. xxxix desideriũ insequitur cognitionem sicut vmbra insequitur corpus ⁊ qꝛ desideriũ in natura ⁊ in intellectu totaliter separato semper est ad nobilius hinc est qꝺ iste virtutes appetentes mouentur in ratione finis a prima que est nobilissima ⁊ summa omniũ perfectio ¶ Et dubitabis hic qꝛ. Com. vult qꝺ prima intelligẽtia que est primũ appetibile est cã continuationis ⁊ sempiternitatis motus qꝛ cõtinuatio est a motore non moto sed tunc ſm hoc videtur quod alie intelligentie sunt motores moti. ⁊ hoc est falsum quia quelibet forma liberata a materia est motor non motus neqꝫ per se neqꝫ p accidens vt dicit. Comen. in. ix. metha. comẽ. ij.

dubiũ

Solo.

¶ Dicamus in via eius quod omnis intelligẽtia citra primam vt supra allegauimus de mẽte eius. viii. physi. com. lij. dicitur motor motus per accidens non qꝛ alie intelligentie moueant per accidens ad motũ sui subiecti sicut est in formis constitutis in esse per subiectum sed p quanto accidit quod orbis motus ab eis moueatur ab alio motore alio motu a motu causato a proprio motore nam oẽs orbes planetarum mouentur motu diurno a primo motore mouẽte primũ mobile. ¶ Dicuntur et motores isti moti motu equiuoco pro quanto mouent a primo intelligibili ⁊ a primo appetibili quod est realiter nobilius ⁊ perfectius ipsis vide. Com. xii. metha. com. xliij. cõtra Auic. scribit in intelligẽtijs nõ est consequutio neqꝫ prouentus nec actio sed solum est causa ⁊ causatum ſm quod intellectum est causa intelligentis. ¶ Primus igitur motor qui mouet orbem stellarum fixarũ ⁊ totum celum motu diurno dicitur motor nullo modo motus neqꝫ p se neqꝫ per accidens de nullo modo eorum que sunt mota per accidens non enim mouetur ad motũ sui subiecti qꝛ ẽ forma separata Nec dici potest moueri per accidẽs qꝛ suus orbis primo motus ab eo moueatur ab alio motore imo non mouetur nisi ab ipso Silr non dꝫ primus motor moueri ab aliquo intelligibili ⁊ appetibili qꝺ sit nobilius ipso imo in eo simplr ista sunt eadem oĩbus modis intelligens ⁊ intellectum ⁊ intellectio ⁊ appetibile ⁊ appetẽs ⁊ appetitus ⁊ ideo iste motor primus vtroqꝫ modo cum sit indepẽdens ab alio dꝫ motor nullo modo motus ⁊ ideo est causa continuationis ⁊ vniformitatis ⁊ sempiternitatis motus celi ⁊ pp istas rõnes dicitur motor separatus qꝛ in mouẽdo suũ orbem non dependet ab alio motore ⁊ qꝛ in mouendo non mouet ab aliquo intelligibili ⁊ appetibili alio ab ipso qꝛ se solũ intelligit vt volunt peripathetici. xij. me. tex. com li. ¶ Et pro hijs que dixi vide insuper com. xxxvi. in. xij metha. vbi dicit ⁊ ola ista dicit ad declarandũ quod corpora celestia cũ hñt appetitũ pp intellectum intellectus aũt maius bonũ ipso appetit contingit necessario quod corpora celestia appetunt in hoc motu aliquid maius bonum ipsis. Et cuꝫ illa sunt nobilissima corpora sensibiliũ ⁊ meliora necesse est quod illud bonum quod appetunt sit nobilissimum entium ⁊ maxime quod appetit totum celum in motu diurno. ¶ Et in. comẽ. xxxvij. ponens differẽtiã inter primã intelligentiam ⁊ alias inquit ⁊ intẽdit p hunc sermonẽ distinguere inter primum principium ⁊ alia principia abstracta alia enim videntur electa ⁊ desiderata pp alia. s. principia aliorum motuũ celestiũ preter motum diurnũ: qꝺ autem hunc motum facit videtur esse electũ per se cum versus ipsum mouet omne motu velociori ⁊ maiori proprijs motibus vnicuiqꝫ eorũ est enim electum per se ⁊ amatum ab omnibus tale aũt est perfectum. s. finis. ¶ Et parũ infra ibidem dicit quod per primũ motum intelligit corpus celeste ⁊ per alia mota alias speras que sunt sub primo corpore ⁊ q̃ sunt in gñatione ⁊ corruptione primum enim celum mouetur ſm desideriũ vt assimiletur ei ſm suũ posse sicut amãs mouetur vt assimiletur suo amato alia aũt corpora celestia mouentur ſm desideriũ ad motuꝫ primi corporis ⁊ ideo planete habent motũ duplicem ex. xij metha. com. xli. vbi declarauit qꝺ motus celi est possibilis ex se ⁊ qꝛ fuit declaratum ab. Arist. ix. metha. tex. com. xvii. quod non est timenduꝫ celũ quiescere in aliqua hora inqt. quod hoc necesse ẽ vt sit pp motorẽ in quo nulla potentia est

Cõo. primus moto nullo modo sit motus.

potentia est omnino neq; essentialiter neq; accidentaliter ⁊ tale non est in materia patet autem quod hoc non est nisi primus motor vt diximus. ¶ Et mirū est de. Gregorio ariminensi ⁊ de tot viris illustribus quomodo in presenti auctoritate adeo manifeste defecerunt dicentes sermonē. Auerr. fuisse improprium cum hec sint verba eius ⁊ dissolutio eius est quod iste motus vt declaratum est cōponitur ex duobus motoribus quorum vnus est finite motiōis. ⁊c. nā debuit videre vbi hoc fuerit declaratū ⁊ manifeste patet quod in eodem. xij. fuit declaratum ab. Arist. in. te. com. xxxiij. ⁊ etiam in secūdo de generatione ⁊ corruptione. tex. com. lvi. ⁊ in eodem. xij. metha. te. co. xxxvij. vbi vult. Arist. quod in celo sunt duo motus vz motus diurnus qui est primi mobilis ⁊ totius celi alius est motus planetaꝝ discurrentium super polis zodiaci ⁊. Arist. vult in predictis locis quod motus qui prouenit a motore cōiunctos appropriato orbibus planetaꝝ operatur generationem ⁊ corruptionem per accessum ⁊ recessum planetarum in tali obliquo circulo motorum sed motus diurnus qui causatur a motore separato pp causas dictas est ille qui operatur continuitatem ⁊ eternitatē sicut expresse poteris videre in predictis locis imo. Auer. in calce. co. xli. colligēs precipuū fundamētū demonstratiōis Ari. inquit ⁊ cū ita sit potētie mouētes q̄ sunt in corporibus sunt duobus modis aut potētie existentes in corporibus generabilibus ⁊ corruptibilibus ⁊ he impossibile est vt semper moueant se pp transmutationem eoꝝ ⁊ pp transmutationem sui subiecti ⁊ ideo accidit talibus necessario fessitudo: aut potentie mouentes in corporibus eternis he igit possibile est vt moueant semper ⁊ vt non moueant semper possunt enim non semp mouere si posuerimus illud ad qd̄ mouētur. s. primum motorem receptibilem transmutationis cuiuscumq; modi possunt autem semp mouere quando illud ad quod mouetur fuerit non transmutabile ⁊ hoc est cum non fuerit corpus olo si igitur motum eternum est necesse est vt moueatur per potentiam existentem in eo a motore cui nullus modus trāsmutatiōis accidit ⁊ tale in nulla materia existit. ¶ Manifestum est autem quod potentie mouentes existentes in corporibus eternis que possunt semp mouere ⁊ possunt non semper mouere sunt virtutes intellectuales existentes in orbibus planetarū qꝛ primus intellectus nō est de numero talium virtutū qui possit semper mouere aut non semper mouere qꝛ iste intellectus primus nō est ordinabilis ad alium finem nobiliorē aut minus nobilē ipso prima intentione sicut patuit supra ex differentia eius ab alijs per verba. Auer. xij. metha. com. xxxvij. ⁊ ita motor iste separatus q mouet effectiue totū celum motu diurno. Et mouet oēs intellectus sub ipso vt finis semp in actu est causa infinite motionis in duratione ⁊ sic intelligis essentialē ordinē dependentiā in mūdo

Error aliorū illo superiori quā per pauci intelligere potuerūt ¶ Et ex hoc etiam pꝫ error alioꝝ clarissimorū doctorum volentium ex hac auctoritate. Auerr. tenuisse deum esse infiniti vigoris cum ipse seipsum aperte declaret in eodem com. quomodo talis motor separatus sit infinite motionis referēdo hoc ad eternitatem durationis pro quanto mouetur a potentia non in materia habente cōtinuitatem ⁊ eternitatem motus. ¶ Sed est dubiū *dubiū* numqd primus motor pōt dici motor cōiunctus cum moueat primum orbem ⁊ tunc videtur qd̄ etiam si mouet effectiue potest dici anima sui orbis ⁊ per consequens non debet dici motor separatus. ¶ Dico quod teste. Auer. in. viij. phys. *Solo.* principiū mouens de rebus mobilibus est sicut anima de rebus viuis anima. n. est principium vegetandi sentiendi intelligendi ⁊ sm locū mouendi est enim fons ⁊ origo omnis motus vt dicit. Themistius in principio libri de aīa sic pōt dici anima. ¶ Sed aduerte qꝛ dicitur differenter ab alijs qꝛ primus motor est sicut anima vniuersalis diffusa in totum celū mediāte primo mobili mouēdo totum motu diurno sicut aīa est virtus ⁊ actus totius corporis mediante tamen influxu cordis influit suas actiones in totum corpus nam cor est primum quod participat actiones anime qꝛ est primū quod viuit ⁊ est vltimū quod moritur sed alie intelligentie solū sunt cōiūcte ꝓprijs orbibus ⁊ illos solos mouent ⁊ nulla aliaꝝ intelligentiaꝝ habet actionem vniuersalem ⁊ cōem in totū animal celeste nisi prima ⁊ ideo appellatur anima totius celi modo declarato ⁊ dicit etiam motor separatus ⁊ motor in quo nulla prorsus est potentia ⁊ motor qui nullo modo moueri dicitur neq; essentialiter neq; accidentaliter sm nullū modoꝝ duoꝝ ex his que dicuntur mota per accidens sm pre inductum modum ⁊ ista est mens vera. Auerr. in hoc loco quē nullus ante nos videre potuit ⁊ deo sit laus illustranti intellectum. ¶ Dicamus igitur qd̄ *Intellectus cōpositi theorematis* cum celū sumitur tribus modis vt dicit. Arist. in. pͦ. celi ⁊ mundi in. tex. com. xcvi. celum sumit tribus modis. s. p toto celo quod mouetur motu diurno ⁊ pro octaua sphera ⁊ pro toto mūdo in proposito aūt sumitur celum primo modo pro animali magno ex primo orbe ⁊ alijs orbibus resultante talis autē celi motus causatur a duobus motoribus qꝛ motus planetarū causantur a suis proprijs intelligentijs que sunt appropriate proprijs mobilibus ⁊ sunt finite motionis in vigore inter se ⁊ possunt ad inuicem comparari ⁊ dicuntur motor coniunctus ⁊ anime sui orbis vel sm viam. Alex. qui voluit quod erant forme informantes vel pp motum vt vult. Com. alius autem motor est separatus ⁊ est primus motor qui causat motum diurnū ⁊ est causa sempiternitatis ⁊ continuitatis in omni motu aliorū motorum ⁊ ideo dicitur esse infinite motionis in duratione ⁊ non in vigore vnde etiam istū modum loquendi habet. Auer. in doctrina sua qd̄ per infinitam motionem intelligit infinitam in duratione sicut patet secūdo celi in. com. xxxix. in solutione questionis vbi inquit qm̄ nos nō intelligimus per infinitum nisi infinitatem motio

nis.i. quod actio eoꝝ non cessat ⁊c ⁊c supra patuit
ipsemet paruz infra in illo comen.xli.xii. decla
rat hoc sic debere intelligi ⁊ ꝑ hac expositione
vltra alias auctoritates supra adductas audi.
Auerro. in fine penultimi. cap. de substantia or/
bis inquit enim ⁊ est declaratuz ex hoc toto qđ
dixit in libro celi ⁊ mundi. s. quod sit in celo eẽnt
plures stelle ⁊ vide verba que sequuntur vbi tan
dem concludit ex quo verificatur quod dator
continuationis motui est dator esse oībus aliis
entibus patet aūt quod iste est primus motor ⁊
primus finis vt patet primo celi. tex. com. c. ab
illo enim communicatum est esse ⁊ viuere oībus
hijs quidem clarius hys vero obscurius. ¶ Ad
rationem autem Scoti ſm viam. Auer. rūdetur
[Solo. rónis. Scoti] quod loquitur. Arist. de virtute finita in vigore
sed vt pertractat. Auerr. illam demonstrationem
ꝓcedit de virtute materiali ⁊ ideo cuz primus
motor sit mouens eterno tēpore sequitur quod
non est virtus materialis: Sed ex hoc nō sequi
tur quod sit infiniti vigoris qꝛ virtutes īmate/
riales omnes sunt finite vt sic ſm mentem eius
⁊ ista est via eius vide tamen ample pro illa de
monstratione que scripsi in. xii. meth. super. tex.
com. xli. ¶ Theologi autem ⁊ veritas tenent
deum esse infiniti vigoris ⁊ dicunt illam infinita
tem non insequi materiam aut corpus sed pu/
rissimum actum ⁊ hoc teneo quidquid. in hoc
sentiat. Auerroes.

[propō lxi.]

¶ Corruptibile ⁊ icorruptibile ge/ nere differunt.

SCribitur ista ꝓpositio in x. prime phie l.
tex. com. vltimi ⁊ est satis allega/
ta. ¶ Diuus Thomas ibi dicit
[Oplo: Diui. Tho.] quod cū corruptibiliū ⁊ incorru/
ptibiliū non potest esse vna mate
ria genus autem phisice loquendo a materia su
mitur sequitur quod illa que nō comunicant in
materia genere phisico sunt diuersa logice autē
loquendo nihil ꝓhibet quod conueniant in gñe
inquantum conueniunt in vna comuni ratione
vel substantie vel qualitatis vel alicuius huius/
modi. ¶ Et ita habet dicere ⁊c. Scotus qui po
[Opio. Scoti.] nit aliquem conceptum vniuocum deo ⁊ crea/
ture diceret enim glosando presentem auctorita
tem quod corruptibile ⁊ incorruptibile differunt
genere phisico Et qꝛ ponit angelos in predica/
mento substantie sequitur quod non differūt ge
nere logico nec in conceptu cōi transcendenti.
[Imp.] ¶ Contra illud in quo ꝯueniunt ambe iste opi
niones in presenti loco arguitur nam. Arist. ar/
guit ibi. s. x meth. a. tex. com. vltimi contra. Pla/
tonem inquit enim Palam igitur quod non cō
tingit esse species tales quales quidam dicunt:
erit. n. homo hic quidem corruptibilis hic autez
incorruptibilis equidem specie dicuntur eē ea/
dem ⁊ non equiuoce diuersa vero genere diffe/
runt plusq̄ʒ specie. Plato enim ponebat quod

idea hominis ⁊ homo singularis sunt eiusdem
speciei logice qꝛ nomen ⁊ ratio vniuoce dicitur
de homine in comuni ⁊ de hoc homine ⁊ tamen
ſm: Platonem idea hominis ⁊ homo singularis
differunt in genere phisico qꝛ idea hominis nō
habebat materiam que est genus physicum sed
homo corruptibilis singularis bene habebat ma
teriam ⁊ ideo si. Arist. arguendo intelligeret de
genere physico quod que differunt genere phy
sico differunt plusq̄ʒ specie sed idea hominis ⁊
hic homo differunt genere physico igitur diffe/
runt specie tunc peteret principiū nam negaret
Plato quod que differunt genere physico diffe
runt specie specialissima logice loquēdo ⁊ ideo
ratio. Arist. si quid valet oportet quod proposi/
tio etiam veritatem habeat de genere logico ⁊
vniuoce dicto qꝛ differētia ista ſm genus infert
differentiam ſm speciem ⁊ ideo antiqui peripa
thetici ⁊. Auer. presertim tenēt quod nomen di
ctum de causa ⁊ causato non dicitur vniuoce sʒ
ſm prius ⁊ posterius vnde. Comē. xii. physicoꝝ
com lxxvii. Horum de quibus dicitur nomē sʒ
prius ⁊ posterius ⁊ simpliciter ⁊ ſm determina
tionem illud de quo dicitur prius est cā posterio
ris ⁊. vii. meth. com. iii. inquit Cum plura comu
nicāt in eodem nomine ⁊ quoddam est dignius
quibusdam illud quod est dignius illo nomine
est causa ceteroꝝ ⁊ dispositio ceteroꝝ in causali
tate est sicut dispositio illoꝝ in illo nomine ⁊ ita
habet ēt infra in. com. vii. ⁊ in. viii. meth. co. vii.
[duplex genus] ¶ Unde animaduerte ne laboremus in equiuo
co quod genus apud peripatheticos est duplex
quoddam est genus vniuocuz ⁊ hoc est quod co
muniter dicitur logicum de quo dixit porphi/
rius quod tale vniuoce predicatur de suis spe/
ciebus. ¶ Est etiam genus multipliciter dictū
⁊ hoc est genus analogum distinctio ista colligit
in. Auer. doctrina ex. v. prime philosophie tex.
com. xiiii. super illis verbis tex. nam cui differen/
tia inest ⁊ genus sequitur sed cui genus non oī
no differentia inquit genera generalissima non
habent genus nisi genus dictum multipliciter
idem. iiii. metha. com. ii. ⁊ primo de anima. co.
vii. ⁊ alibi frequenter vnde ens ⁊ vnū dicuntur
genera multipliciter dicta nam. x. metha. te. co.
viii. ens ⁊ vnum equaliter assequūtur cathegori
[Oplo. Auer. d gñe. gnalis sime. sbe.] as. ¶ Tenuit autem. Auer. quod in genere vni
uoco ⁊ predicamentali seu logico non ponantur
nisi res corruptibiles vnde in. co. super porphy/
rio in capitulo de specie inquit ⁊ oportet scias
quod substātia posita est in exemplo hic pro ge
nere generū ſm sententiam quod materia ⁊ for
ma intrent predicamentuz substantie. Et substā
tie separate ⁊ similiter posuit animal rationale
esse genus hominis ſm viam ⁊ sententiam illius
qui dicit qđ rationale est genus hominis ⁊ an/
geli verum apud illum qui iubet quod ratio in
vtroq; est ſm equiuocationē nominis non est ge
nus ⁊ similiter ſm illum qui videt quod id qđ
intenditur in predicamētis est ꝯputatio vniuer
saliū rerū sensibiliū erit genus generum corpus
¶ Et in secūdo celi ⁊ mundi in com. xlix. ꝯtra
Auicennam

Auicennam infert qd si corpora celestia essent eadem in genere & diuersa in specie essent cōposita ex materia & forma & essent generabilia & corruptibilia. Nam decimo meth tex. com. xvi. Differentia genere sunt quorum non est cōis materia & per oppositum que sunt genere conuenientia habent comunem materiam sed omne hñs materiam est corruptibile & ideo secundum mētem eius corpus celeste non est in predicamento substantie: quia genus verum generalissimum est corpus compositum ex materia & forma vnde etiam Boetius hoc videtur sentire in predicamentis quia dicit quod Aristoteles relictis extremis egit de medio extrema appellās materiam & formam que sunt principia & non sunt per se in predicamento sed per reductionē. Mediū autē est ipsa sba ꝯposita ex materia & forma vnde Comē. vij. meth co. xxvij. inquit Et in natura hac sunt tria materia & forma & aliquid quasi medium. i. mixtum inter materiam & formam.

boetius.

¶ Ratio autē que mouit Comē. vt mihi vř ꝯsistit in hoc. Nam vt patet. xij. meth. tex. co. xxvi. actus & potētia sunt principia omnium. x. predicamentorum vt inquit ibi Comentator in comento Ratio huius est quia qdlibet quādoqꝫ est in potentia & quandoqꝫ est in actu sed res que quandoqꝫ sunt potestate quādoqꝫ vero actu sunt generabiles & corruptibiles vnde constat ex. ix. meth. tex. com. xvii. quod nullum ens sempiternum est in potentia.

Ratio Auer.

¶ Forte dices quod potētia & actus que sunt in oī predicamento nō sunt potentia realis & actus sicut positiuū & positiuū sed sicut positiuū & priuatiuū sicut dixit Henricus de gandauo & Scotus post ipsum in octaua distinctione primi questione secunda vbi agitur de simplicitate dei quia tenent omnem creaturam esse compositam illo modo sicut ex priuatiuo & positiuo.

Oplo ꝯ Henr. de gā. & scoti.

¶ Sed contra qr quequid sit de intelligentiis circa hoc de mente Comentatoris de quo alias diffuse dixi in. iii. de anima tamen loquendo de potentia & actu que sunt principia omnium predicamentorum talis potentia & actus sunt principia realia vnde. xii. meth. com. xxvi. inquit Auerroes potentia reducitur ad materiam & actus reducitur ad formam.

Impu

¶ Et confirmatur quia principia componentia aliquid reale intrinsece sunt realia sed potentia & actus sunt huiusmodi respectu omnium que per se & directe ponuntur in predicamento.

¶ Et confirmatur quia diuisio entis per potentiam & actum est diuisio entis extra animam & ex consequenti iste sunt differentie que competunt enti in esse reali sed si potentia sumeretur pro priuatione sic formaliter illa non dicit aliquid reale sed mere ens rationis vnde Auerroes primo physicorum comen. lxxix. inquit priuatio non est accidens nedum vt sit substantia assumptum autē ostenditur nam Aristoteles sexto methaphisice abicit a consideratione scientie diuine ens per accidens & ens in anima quia ens per accidens non habet causas terminatas & ideo de eo non potest haberi scientia. Et ens in anima est ens diminutum & ideo ens secundum se & extra animam est illud quod diuiditur triplici diuisione prima est in substantiam & accidens. Secunda est per potentiam & actum. Tertia est per vnum & multa & per consequens potentia que cū actu diuidit ens non est pura priuatio licet in tali potentia concomitetur priuatio nam dicere aliqd esse in potentia est dicere aliquem modum priuationis. Tamen vt scribit Comentator primo physicorum comen. lxxix. ens in potentia est cui accidit priuatio non tamē est in substantia eius.

¶ Sed dices pariformiter erit de vno qd erit differentia realis & ita vnum dicit aliquid positiuum

Obie.

¶ Ad hoc Auicenna & Scotus totum concedunt tamen apud Auerroem secus est nā iiii. meth. comen. iii. & decimo methaphysice comento octauo vnum non dicit nisi indiuisionē in entitate vnde vt alias dixi plures sunt diuisiones entis prime. Sed quelibet est prima in suo genere diuisio enim entis in substantiam & accidens est prima que datur per quiditates diuisio per potentiam & actum est prima inter eas que dantur per relatiue opposita sed diuisio ꝑ vnum & multa est prima inter eas que dantur ꝑ priuatiue opposita vnde Aristoteles quarto methaphysice tex. com. iii. Fere autem omnia reducuntur contraria in principium speculata autem sunt a nobis in egloga contrariorum quia decimo methaphysice tex. comen. xv. Fuit declaratum quod omnia contraria reducuntur ad priuatiue opposita talia enim sunt principia cuiuslibet cōtrarietatis & ideo secus est de diuisione que datur per priuationem & habitum. Secus autem de illa que datur per relationes reales vnde sic intelligitur dictum Auerroys primo de anima comento sexto. Actus & potentia sunt differentie entis valde opposite & circuunt omne genus predicamenti. Unde bene teneo cum Henrico de gandauo & Joāne scoto qd in aliis intelligētiis citra primā q est deus in quo nulla prorsus est potētia. Et citra vltimā que est aīa intellectiua in qua in via Auer. pono realē ꝯpositionē ex intellectu possibili & agēte tamēꝫ ex duabus partibus essentialibus qcqd dicāt illi q ponūt intellm agentē esse deū qd tales sunt ꝯposite ex potētia & actu tamēꝫ ex priuatione & habitu Nā talis potētia est logica que causat ex habitudine terminorum inquātū illi termini nō repugnāt & a tali potētia dr possibile illud qd fm se pt esse verū vel nō pōt eē verū sicut dicimus qd possibile est Talpā inquātū aīal videre & sic quelibet intelligētia citra primā inquātū ens pōt esse perfectior quā sit sꝫ talis potētia nihil reale ponit in eis cū nihil sit possibile in eis vere vt scribit Auer. i. celi. co. xxxiiii. Nā possibile vere ē illud qd dr a potētia actiua vel a potētia passiua & est illud de quo loquūt nāles. Sꝫ in istis rebus mālibus & corruptibilibus volo fm viā Auer. eē ꝯpōnes ex actu & potētia tāquā ex positiuo & positiuo qr potētia reducit ad mām & actus ad formā materia aūt & forma sunt sbe qr partes sbe sunt sbe vt dr secundo de anima com. ii. Et in hoc teneo cū

Solo Auic. & scoti.

Solo Auer.

dius doctore vnde animaduerte quod vbicunque est ista vltima compositio est etiam prima quia nullum est ens citra primum quod inquantum ens aut inquantum substantia non inueniatur priuatum aliquo gradu perfectionis sed nō conuertitur qd vbicunque est compositio ex priuatione et habitu quod ibi sit compositio ex positiuo et positiuo quia in talibus intelligentijs nulla est realis compositio quia possibile in eis est necessitas. Et per vitam meam opinio ista que mediat inter illas duas extremas magis consonat dictis Aristotelis si bene considerās. ¶ Dicamus igitur iuxta viam antiquorum quod quecunque differunt in genere physico differunt in genere logico quia illa que non communicant in materia sicut celestia corpora que aut materiam non habent aut non talem sed solum secundum locum mobilem vt dicit Aristoteles in octauo methaphysice textu commenti duodecimi et duodecimo methaphysice textu commēti decimi. Omnia vero materiam habent quecunque transmutantur sed alia sempiternorum quecunque non generabilia: mobilia autem latione sed vnde et quo: vnde vt scribit Comentator in libro de substantia orbis in celo non est potentia ad esse sed est potentia ad vbi et rectius dicitur subiectum quam materia talia autem se habent cum istis sicut causa et causatum Nam vt inquit Aristoteles in principio libri methheororum Oportet mundum inferiorem superioribus lationibus esse continuum vt omnis eius virtus inde gubernetur et ideo corpora ista cum illis non possunt conuenire in eodem genere vniuoce dicto sicut est genus logicum. Tamen bene possunt conuenire in aliquo genere multipliciter dicto quod videlicet dicitur secundum prius et posterius vt est genus analogum. Nam ens substantia et vnum secundum istos analogice dicuntur de illis et de istis. ¶ Et si obiciatur quia Auerroes ibi decimo methaphysice comento vltimo inquit quod corpus quod dicitur de corruptibili et incorruptibili est nomen equiuocum ¶ Respondetur quod per equiuocum intellexit analogum. Nam analogia est quidam modus equiuocationis. Nā corpus est subiectum vniuersale scientie naturalis vt scribit Auerroes primo celi comento secundo et duodecimo methaphysice comento quinto et diffinitur in primo celi et demonstrantur multa predicata que per se necessario insunt illi talia autem non possunt competere hijs que sunt pure equiuoca. Nam licet possit de termino pure equiuoco enunciari aliquod predicatum vere sicut ista est vera in quolibet sensu omnis Canis est pulcher tamen in pure equiuocis non reperitur predicatum essentiale omnino vt scribit Auerroes quarto methaphysice comento secundo. ¶ De analogis aūt et diffinitiones dari possunt vt patet secundo physicorum de natura textu comenti tertij et de motu tertio physicorum comento quarto inquit Motus nō dicitur

Positio propria.

Obiec.

Solo.

vniuoce ideo non habet diffinitionem dictam vniuoce sed secundum prius et posterius: sed tamē tales diffinitiones intrant in ortibus demonstratiuis ¶ Similr talia habent passiones per se demonstrabiles de ipsis quia si subiectum est analogum et passio etiam est analoga vt patet ex secundo posteriorum. Et sic aduerte quod corruptibile et incorruptibile inquantum communicant in vna ratione analoga possunt ad eandem scientiam pertinere vnde scientia libri de celo est de corpore simplici neutro quod non est neque graue neque leue et est simpliciter ingenerabile et incorruptibile et est de alijs simplicibus grauitatem et leuitatem habentibus que sunt generabilia et corruptibilia saltem secundum partem inquantum sunt de primarijs partibus que sunt de integritate vniuersi vt dicit Comentator tertio celi comento primo Sic etiam possunt pertinere ad eandem potentiam Nam celum est sensibile solo visu vnde inquantum ista corpora inferiora et celum participant vnam naturā communem analogam siue sit lux aut diaphanum sic possunt esse obiecta vnius met potentie vnde Aristoteles in prohemio methaphysice maxime dicit nos diligere sensum visus quia plures rerum differentias nobis ostendit omnia enim corpora colore participant sicut dicit in libro de sensu et sensato. ¶ Aduerte tamen limitationem istam quod quando peripathetici dicunt corruptibili et incorruptibili nihil esse vniuocum intelligunt de conceptu qui habet modum intentionis prime sed fallit de conceptu qui est de secundo intellectis sicut sunt intentiones secunde vt patet intelligenti.

Alia limitatio.

¶ Motus mixti est ab elemento simplici dominante in eo.

propo. lxii

Propositio ista Scribitur primo celi et mundi in textu commenti septimi et in secundo de anima comento decimoquarto et secundo de generatione .xlviii. et quarto metheororum. ¶ Vera autem est propositio de mixto perfecto cuius mixtio est completa in qua videlicet miscibilia sunt reducta ad vnam formam superadditam mixtioni. Fallit autem in mixto cuius mixtio est per solam partium iuxta positionem. Nam talis motus non est simplex sed est inflexus seu compositus vt est motus turbinum glosa est Auerroys primo celi comento septimo. Et in paraphrasi eiusdem libri idem dicit in loco allegato. ¶ Ubi animaduerte de mente Auerroys quod in motu grauium et leuium de potentia accidentali talia mouentur ab intrinseco a sua forma substantiali tanquam a causa principali et grauitas et leuitas que sunt qualitates concurrunt tanquam instrumenta. Unde primo celi comento .xvij. vbi Arist. ponit diffinitionem

diffinitionem grauis ⁊ leuis inquit: Et intellu/
gendum est ex descriptione grauis ⁊ leuis na/
turam que innata est ad mouendum ad me/
dium vel a medio scilicet habitum ⁊ formam
ex qua procedit hec operatio: ⁊ si hoc no/
men grauitas ⁊ leuitas non dicantur vulgari/
ter nisi de accidente: quia igitur non datur
equale ad pondus vt demonstratum est in na/
turali phylosophia inde prouenit quod in mix/
to perfecto oportet dominari aut elementum
graue aut leue ⁊ ideo mouetur ab elemento
dominante in ipso quando mouetur motu na/
turali. Nam diffinitio de motu recto que dicit
quod est vel a medio vel ad medium ⁊ circula
ris est circa medium iste diffinitiones veritates
habent de motibus secundum quod sunt natu/
rales sensibiles ⁊ in corporibus naturalibus mo
tis natura non violentia vt est sententia Auer/
roys primo celi comento quinto vnde per hoc
infinite argutie sophystarum soluuntur que pro
cedunt de motibus imaginarijs in magnitudi/
nibus imaginarijs ⁊ tolluntur instantie facte de
motibus factis ab arte ⁊ a violentis non a prin/
cipio intrinseco quod est natura ⁊ per medium
debes intelligere medium mundi. Nam motus
rote molendini non est vere circularis quia non
est circa medium mundi nec est motus simplex
tum quia non est corporis simplicis tum etiam
quia est talis motus compositus ex eleuatione
⁊ depressione nec est naturalis quia componitur
ex pulsu ⁊ tractu ⁊ isti sunt motus violenti vt pa
tet. vij. physicorum in tex. com. x.

Propo. lxiii.

¶ Nota per se probari nõ possunt.

Famosa est ppositio ⁊ logicalis: ⁊ Aristoteles in secundo
physicorum textu comenti sexti inqt
Demonstrare autẽ manifesta per immanifesta
non potentis iudicare est propter ipsum ⁊ non
propter ipsum cognitum ⁊ Auerroes ibi in co/
mento scribit quod ille qui per naturam suam
non potest distinguere inter illud quod est mani
festum per se ⁊ inter illud quod non est manife/
festum per se est modus hominum qui nũquam
potuit phylosophari nec poterit. Unde Aristo/
teles in quarto prime phylosophie textu comen
ti noni. Ineruditis est nõ cognoscere quorum
oportet querere demonstrationem ⁊ quorum
non oportet. ¶ Glosatur igitur propositio isto
modo quod per se nota probari non possunt ra
tione demonstratiua quia demonstratio non eri/
gitur ad per se nota sed ad quesita questio autẽ
est ignota proposito naturaliter ⁊ dubitabilis
ex sui natura. Aduerte tamen quod ad per se
nota potest adduci aliqua ratio dyalectica sic
scribit Comentator in quarto physice ausculta/
tionis comento primo Nam Aristoteles ibi pro
ponit inquirere an locus sit vel non sit inquit

Glosa ppõis

enim similiter autem necesse est de loco sicut ⁊
de infinito cognoscere si est aut non est vbi
Auerroes in comento super hoc ita scribit ⁊
non intendit perscrutari de suo esse secundum
demonstrationem: sed secundum dialecticam
locum enim esse est manifestum per se: sed cum
perscrutatur de loco secundum dialecticam de
quiditate eius accidunt questiones que faciunt
dubitare de suo esse. ¶ Amplius Comentator
duodecimo methaphysice comento octauo di/
cit quod in nono methaphysice Aristoteles di/
sputat contra negantes potentiam esse ad con/
firmandum quia potentiam esse est manifestum
per se hoc est dictu ille probationes sunt diale/
ctice non demonstratiue ⁊ adducuntur ad ho/
minem ad confirmandum quia experimen/
tum rationum verarum est vt concordent sensa/
tis similiter aliqua sunt per se nota ita quod de/
monstratione non indigent tamen indigent ali/
qua intuitione ⁊ talia ostenduntur aliqua ma/
nerie discipline sicut ẽ syllogismus hypotheti/
cus per naturam sicut est inductio ⁊ exemplũ
⁊ id genus alia enim est latentia propositionis
que indiget syllogismo ⁊ alia que indiget indu/
ctione quarto celi comento vigesimosecundo.
¶ Resolute igitur limita propositionem isto
modo per se nota probari non possunt verum
est simpliciter ⁊ demonstratiue ⁊ per se loquen
do tamen ad hominẽ possunt rationibus ducen
tibus ad inconueniens ostendi sicut fecit Ari/
stoteles cum negantibus prima principia in
quarto methaphysice nam rationes ille non sim
pliciter probant quia nullum maius impossibi/
le ex natura rei esse potest quam sint opposita
primorum principiorum sed rationes ille du/
cunt ad aliquid manifestius inconueniens ad
hominem sic etiam sunt rationes ducentes ad
inconueniens per quas disputat in libro primo
de interpretatione contra negantes contingen
tiam esse cum hoc sit per se notum nam dedu/
cit ad hoc quod non oporteret negociari neq
consiliari ⁊ multa consimilia que ex parte rei
non sunt magis impossibilia quam hypothesis
data ab aduersarijs videlicet negatio contin/
gentie sed sunt manifestiora quo ad hominem
cum quo fit altercatio Similiter per accidens
potest contingere quod id quod est per se notum
vertatur in dubium vt contingit de esse loci
quod secundum se est manifestum per se tamen
inquirendo suam quiditatem per rationes dia
lecticas quarum natura est vtramq partem cõ
tradictionis indifferenter ostendere sic vertitur
in dubium suum esse hoc vult dicere Comenta/
tor in prefata auctoritate. ¶ Similiter ad per
se nota possunt alique rationes adduci ad cõfir/
mandum vt dicit de potentia Comen. xij. meth.
comento octauo ¶ Similiter per se nota pos/
sunt aliqua intuitione ostendi sicut supra dictũ
fuit ¶ Similiter distingue de multiplici ma/
nerie per se notorum sicut supra poteris videre
in illo theoremate principia sunt sicut locus

lautue ⁊ cetera decies enim repetita placebunt teste Horatio.

¶ Calor concentractus fortius operatur.

propo. lxiiij.

Animaduerte quod contrarium fugiens suum contrarium per viam antiparistasis fit vigoro- sius virtus enim vnita for- tior est seipsa dispersa vt inquit Aristoteles in .iiij. metheororum tamen hoc veritatem non habet secundum quamlibet mensuram ⁊ secundum quodlibet passum nam volunt phylosophi quod quelibet virtus actiua ⁊ passiua requirit in ope ratione sibi propria habere per se quantitatem terminatam ⁊ qualitatem terminatam sicut scri bit Auer. in .ij. de generatione alalium in illo cap. vbi agitur quomodo fetus in vtero augeatur: ⁊ in sexto physicorum comento nonagesimo pri mo. Similiter etiam requiritur determinatum tempus .ij. celi tex. comen. xxxix. Vniuscuiusque actus determinatum est minimum tempus ad non excedere vnde non quelibet concentratio ⁊ fuga caloris ad partes intrinsecas calorem ro- borat nec in quolibet tempore facta aliqua enim est tam grandis que calorem suffocat ⁊ extin- guit vel remittit Similiter nonnumquam fit adeo velociter ⁊ precipitanter talis fuga quod calo- rem illum obtundit. Nam vt patet exercitatis in medicina in rigoribus ⁊ frigoribus contin- gentibus in febribus calor innatus concentra- tur fugiens suum contrarium tamen quia inor- dinato motu ⁊ precipitanter mouetur in tali fu ga non videmus ipsum fortificari immo debili tatur similiter in timore ⁊ tristitia calor ad inte riora refugit ⁊ tamen non roboratur iuxta illud poete. Quando ego non timui grauiora pericu la veris. Res est solliciti plena timoris amor ⁊ idez dicit. Frigidius glacie pectus amantis erat Similiter secundum Auicen. pulsus in somno est paruus licet calor tunc tempore sit concentra tus. ¶ Non igitur quelibet caloris concentra- tio calorem roborat sed determinata. ¶ Nec in quolibet subiecto facta nam animalia exanguia ⁊ corpora frigide complexionis quorum calor a frigiditate continentis vincitur ⁊ superatur deterius degunt in hyeme quam in estate sicut recitat Galenus in prima particula affonsimo- rum in comento .xv. super illa sententia diuini Hypocratis. Ventres hyeme ⁊ vere calidissimi sunt natura. ¶ Aduerte etiam quia de calore loquimur ⁊ operationibus eius quod eodem modo propositio que passim allegatur a phylo sophia in quarto metheororum ⁊ a medicis quod digestio fit a calido non est vniuersaliter vera nam calor alius celestis seu viuificus seu na turalis alius vero elementalis ⁊ est differentia inter istos calores vt scribit solertissimus natu- re rimator Aristoteles in secundo de genera- tione animalium capitulo tertio ⁊ Auerroes duodecimo methaphysice comento decimo octauo ⁊ in secundo capite de substantia orbis quia primus est dator vite ⁊ generationis: sed calor elementalis resoluit ⁊ destruit Extat etiam alia differentia quia calor naturalis ⁊ viuificus non potest saluari nisi in humido naturali vnde inquit princeps in tertia Fen primi doctrina pri ma capitulo primo. Calor innatus humiditate consistit naturali ⁊ ab augumento extranee hu miditatis extinguitur sicut flamma duas habet humiditates aquam ⁊ oleum vna quarum con- sistit ⁊ altera extinguitur vnde Seneca loquens do de calore naturali ⁊ humido naturali quod a medicis dicitur substantificum in libro natu ralium questionum inquit. Qui mecum ori- tur mecum moritur quia vt inquit Aristoteles in libro de morte ⁊ vita. Generatio est prima participatio anime in calido naturali ⁊ vita est eius permansio ⁊ Auerroes in primo cantice comento .lxxiij. inquit calor naturalis est su- biectum anime vt est notum ex scientia natura li ⁊ septimo methaphysice comento .xxxi. Ani- ma est forma in calore naturali idest in corpore disposito per calidum naturale sed quia tale ca lidum in viuentibus non potest saluari nisi re- stauretur ex humido consumpto humido a ca- lore sequitur per accidens ipsiusmet caloris con sumptio sed calidum elementale potest saluari in sicco vt clarum est de se. ¶ Digestio igitur non a calido elementali perficitur sed a naturali vnde Auenzoar in principio sui theysir prohi- bet comestionem panis calidi statim extracti a fornace quia maxime nocet stomacho ⁊ virtuti digestiue non enim vt inquit quelibet caliditas digestionem procurat vt dicunt vulgares vnde caloris extranei consuetudo ⁊ natura est extin- guere naturalem ⁊ resoluere humiditatem su- biectam ei vt scribit Auerroes in quarto me- theororum.

Calor duplex ⁊ differentia.

digestio non fit [illegible] a calido (marginal manuscript note)

¶ Omne in quo est potentia aut est corpus aut est potentia in corpore.

propo. lxv.

Ista propositio scribitur ab Auerroe in duo decimo prime phylosophie in comento .xli. ¶ Vera au- tem est propositio de poten- tia physica passiua que atte- statur imperfectioni simplici ter loquendo. Nam ista est potentia materie vnde comentator dicit in nono methaphysice comento secundo quod in diffinitione potentie passiue sumitur diffinitio potentie passiue pri me materie sicut in diffinitione potentie acti- ue sumitur

ne sumitur diffinitio actionis prime forme. ¶ Fallit autem de potentia logica que est ens rationis nam in omnibus intelligentiis citra primam est huiusmodi potentia logica vt vult Auerr. in .iij. de anima in solutione .iiij. q. in com. v. ⁊ tamen ille nec corpora sunt nec vir/tutes existentes in corpore. ¶ Et animaduerte vnum quod vt scribit Comen. in libro de substã/tia orbis cap. vltimo potentia habet gradus ⁊ materia habet gradus nam .xij. metha. co. xxvi. potentia reducitur ad materiam ⁊ actus ad for/mas. ¶ Infimus enim ⁊ imperfectissimus gra/dus materie est prima materia que est in poten/tia ad omnes formas materiales secundum esse materiale per transmutationem substantialem. ¶ Alius gradus paruz eleuatus ab isto est po/tentia que reperitur in elementis que sunt in po/tentia non ad omnes formas simpliciter sed ad formas mixtorum sicut testatur comen. iij. celi com. lxvij. vbi ponit differentiã inter primã ma/teriam ⁊ elementa in solutione obiectionis ibi mote in qua querebatur quare elementa nõ ha/bent figuras ⁊ tamen elementa habent formas ⁊ iam dictum fuit quod prima materia non est receptibilis formarum nisi inquantum caret forma omnino. Et respondet dicens ⁊ dissolutio est quia non est necessarium in receptibili nisi vt non habeat formam quam recipit non vt nõ ha/beat formam omnino. Quia igitur prima mate/ria est receptibilis omnium formarum nõ dz ha/bere aliam formam omnino elementa vero que non sunt receptibilia omnium formarũ cũ non recipiunt se ideo non debẽt denudari a suis for/mis apud receptiones sed est necessarium tan/tum vt denudentur a formis quas recipiunt ⁊ ideo omnis materia habens formam est rece/ptibilis quarundam formarum tantum ⁊ pro/pter hoc iste materie proprie non habent for/mas quas recipiunt: prima autem materia est vniuersalis cum nullam formam habeat omni/no: Post elementa sunt mineralia q̃ sunt magis eleuata a materia quam elemẽta Postea sunt plãte Postea sunt quedam que a grecis zoofita hoc est ancipitia nature inter planta ⁊ anima/lia quia vt inquit Arist. in .ix. de natura anima/lium natura in suis operationibus non facit sal/tum non enim progreditur de extremo ad ex/tremuz sine medio Postea est gradus animaliũ Postremo est homo naz homo est terminus mũ/di istius inferioris' vt patet .ij. de anima tex. co. xxxij. vbi Comen. in principio com. inquit Com/plementum animalium ⁊ finis eorum qui inten/debatur in generatione quem cum natura po/tuit pertingere fecit: est modus animalium ha/bens virtutem speculatiuam cogitatiuam idest intelligibilem. ¶ Supra autem istam naturam corporalem est natura orbis celestis que secun/dum Auerroem in secundo capitulo de substan/tia orbis est perfectior ceteris modis materie ⁊ non est in eo de potentijs nisi tantum potentia in loco ⁊ ex motu locali nobilissimus omnium scilicet circularis quod intelligo loquendo de potentiã inuenta in natura corporali illa enim est suprema in perfectione sed vltra est mate/ria intelligibilium ⁊ separatorum entium ⁊ ista etiam habet gradus vnde infimus intellectus est intellectus possibilis qui recipit alio modo receptionis quam materia que est in rebus cor/poralibus quia intellectus recipit similitudines rez nã .iii. de anima te. co. vi. intellus est locus spe/cierum lapis enim non est in anima sed species lapidis ⁊ sic ascendũ ordo vsqz ad actum purũ in quo nulla prorsus est potentia que sit arguẽs imperfectionem primum enim eius est ens sim/pliciter perfectum .v. meth. cap. de perfecto.

Margin: Potẽtia et mã hz gradus

Margin: Mã intelligibilium hz gradus

¶ Contraria sunt que sub eodem genere posita maxime distant.

Margin: propõ. lxvi.

SCribitur Propositio ab Arist. in x. me/tha. inter. comẽ. xiiij. ¶ Sed non est generaliter vera de omnibus contrarijs immo quedam sunt in diuersis generibus. Quedam autem sunt ipsa genera contrariorum ⁊ non sunt in ge/nere vt inquit ipsemet Arist. in post predicamen/tis. Necessarium est omnia contraria vel in eo/dem genere esse: vel in contrarijs generibus eẽ vel ipsa genera esse album enim ⁊ nigrum in eodem genere sunt color enim genus eorum est Iustitia vero ⁊ iniustitia in ꝯtrarijs generibus sunt huius enim virtus huius autem nequitia genus est bonum vero ⁊ malum non sunt in ge/nere sed ipsa sunt genera aliorum existentia. ¶ Aduerte etiam quod vt scribit Auerroes octauo methaphysice comẽto quarto ⁊ decimo methaphysice comento .xiii. contrarietas pri/mo reperitur in eis que sunt in loco ideo distan/tia accepta est in diffinitione contrariorum cum dicitur cõtraria sunt que sub eodem genere po/sita maxime distant distantia enim que est in lo/co est maxima scilicet centri ad circumferentiã ¶ Nota etiam quod contrarietas inuenta in loco ⁊ in qualitate vt scribit Comẽtator in quar/to de celo ⁊ mundo in comento .xxxviii. est equi/uoce quia contraria que sunt in qualitate sunt duo in forma ⁊ vnum in subiecto: Sed contra/ria in loco sunt duo in forma ⁊ duo in subiecto. ¶ Sed tunc est instantia contra hoc dictum Auerroys propterea quia hoc videtur esse co/mune omnibus contrarijs videlicet quod ne/dum sint duo in forma verumetiam ⁊ secundum subiectum quia contraria in eodem subiecto esse non possunt. ¶ Nisi esset quod licet con/traria in qualitate simul in eodem subiecto esse non possunt. Tamen bene possunt in eodem su/biecto esse successiue. Sed contraria in loco ne/qz simul neqz successiue in eodem subiecto esse possunt locus enim inferior ⁊ superior sunt loca contraria ⁊ secundum formam ⁊ secundum su/biectum illo modo. ¶ Sed tunc est maior diffi/cultas quia decimo methaphysice tex. comentu

Margin: propõ nõie vera vlr.

Margin: Istãtia.

Margin: Solo.

Margin: replica

xiiij. Eadem est materia cõtrariorum similiter contraria sunt que circa idem subiectum trans mutata se inuicem destruũt ⁊ expellunt. ¶ Nisi esset qđ ista dicta non habent veritatem de omnibus cõtrarijs sed solũ de hys que sunt in qualitate ⁊ ideo recte animaduertẽs ad omnia ista Auer. dixit qđ contrarietas que est in loco ⁊ in alijs predicamentis est equiuoce quia non sunt eiusdem rationis vniuoce sicut patet vbi per li equiuoce debet exponi fm prius ⁊ posterius ⁊ analogice qꝛ in pure equiuocis non inuenit̃ predicatum essentiale vt dicit Comen. in. iiij. metb. co. ij. ¶ Aduerte ẽt qđ aliqua contraria fm mathematicam considerationem sunt eiusdem speciei pro hoc est notabilis auctoritas Comẽ. in. ij. celi ⁊ mundi in co. xxxij. vbi vult qđ duo motus circulares facti super eodem axe ⁊ eisdem polis ad partes diuersas sunt contrarij ⁊ se inuicẽ impediunt qđ tamen esse non potest fm physicã considerationem vnde inquit Ego autẽ longo tempore feci moram in quo non intellexi explanationem illius loci vltimaꝫ sed Deus induxit me ad veritatem ⁊ fm hanc explanationeꝫ erit intentio sermonis Arist. qđ motus circularis nõ habet contrarium: non in eo quod est motus abstractus a corporibus naturalibus. sed in quantũ est in corpore moto per naturam. Quoniam si esset acceptus motus i imaginationibus abstractus a moto non contingit impossibile ponendo eos contrarios ⁊ eosdem fm speciẽ. Verbi gratia cũ imaginauerimus duos motus super eundem polum ⁊ idem centrum ad duas partes diuersas contingit necessario vt prohibeant se ⁊ contrarientur inter se ⁊ fm hunc modum possibile est existimare quod in motu circulari sit cõtrarietas ⁊ cum isti duo motus fuerint positi in corporibus naturalibus reuertetur possibile ad impossibile. s. esse contrarietatem in eadem specie qꝛ tunc continget vt vna re destrueret se ⁊ sic natura faceret ociosum. Ubi manifeste colligitur quod aliqua non possunt contrariari in natura ⁊ fm physicam cõsiderationem que tamẽ possunt esse ꝯtraria in eadem specie fm eẽ imaginarium ⁊ fm mathematicam consideratioñẽ ⁊ sic non omnia contraria sunt specie differẽtia fm mathematicos immo aliqua contraria sunt eiusdem speciei. ¶ Aduerte ẽt quod contrarietas quãdoqꝫ sumitur large ⁊ sic non solum dicit̃ de contrarijs positiuis verum ẽt dr̃ de priuatiue oppositis sicut testatur Comen. primo physicoꝝ co. xli. ¶ Et priuatiue opposita sunt in duplici differentia quedam sunt fm rei veritatem sicut cecum ⁊ videns. ¶ Quedaꝫ aũt sunt priuatiue opposita fm famositatem vnde Auer. in eodem com. xli. inquit quod vacuum ⁊ plenum sunt priuatiue opposita fm famam vnde propositio famosa que dicit quod contraria habent fieri circa idem subiectum fallit in contrarijs positiuis que sunt in loco vt supra dictum est ex mente Comen. iiij. celi. xxxviij. sed veritatem habet in contrarijs in qualitate nisi illud subiectum determinauerit sibi naturaliter alterum contrariorum sicut ignis calorẽ. ¶ De priuatiue vero oppositis veritatem habet propositio in hijs que sunt fm rei veritatem fallit in hijs que sunt opposita priuatiue fm famam solũmodo. ¶ Et ita in simili famosa propositio phylosophi in. ij. celi ⁊ mundi que dicit in tex. com. xviij. si vnum contrariorum fuerit in rerum natura oportet quod sit reliquum vera est de contrarijs positiuis que sunt ad perfectionem vniuersi: nam vniuersum in qualibet hora completum ⁊ perfectum est vnde omnes species que sunt ad perfectionem vniuersi semper actu sunt in vniuerso licet enim apud nos in hac ora cum sit hyems nõ sint rose tamẽ in alia regiõe in qua in hac hora est ver bene reperiuntur rose sed fallit hoc in priuatiue oppositis qꝛ non sequitur in rerum natura est plenum. Ergo in rerum natura est vacuuꝫ neqꝫ sequitur est finitum. Ergo erit ⁊ infinitũ. ¶ Similiter etiam propositio famosa que dicit quod contraria non possunt esse simul in eodeꝫ subiecto vera est inesse completo ⁊ perfecto tamen bene esse possunt inesse refracto glosa est Auer. in. v. physicoruꝫ in com. vi. xix. ⁊. lii. Et alibi frequenter. ¶ Similiter famosa propositio que dicit quod illud quod est cõseruatiuum vnius contrarij est destructiuum alterius contrarij vera est de agente particulari fallit autem de agente vniuersali nam celum mediante motu ⁊ lumine conseruat omnia elementa virtute caloris celestis vnde Auerr. ij. celi ⁊ mundi co. xlij. scribit corpora celestia in rei veritate non agunt frigiditates sed calores sic es vnicuiqꝫ elemẽtoꝝ

Solo
ꝯtrarie pñt cõuenire i spẽꝫ mathe mati.
Priuatiue opposita dupl'r.

¶ Impossibile est qđ actio ⁊ passio ab vna ⁊ eadem natura procedant.

Propõ. lxvij.

Propositio Ista est famosa ⁊ scribit̃ formaliter ab Auerr. in libro destructio destructionum in. iii. disputatione contra Algazelem in solutione xviij. dubij ⁊ sub alijs verbis in prima disputatione in solutione primi dubij vbi inquit Principium per se notum est ⁊ ab omnibus concessuꝫ quod nihil seipsum permutare põt ⁊ idem hꝫ in libro de substãtia orbis in principio ¶ Aduerte autem quod actio ⁊ passio seu mouere ⁊ moueri dupliciter sumuntur apud phylosophos proprie vꝫ ⁊ transumptiue siue equiuoce ¶ Actio proprie sumpta ⁊ passio fundant̃ in motu vt patet iij. physicorum tex. co. xvij. ⁊ sunt merito contrarietatis vt patet in primo de generatione ⁊ corruptione tex. com. l. Et isto modo actio vera nõ reperit̃ in abstractis a materia vñ Comẽ. in. xij. metb. co. xliiij. ꝫ Auic. inquit qđ in intelligẽtijs non est cõsequutio neqꝫ prouentus neqꝫ actio solum enim ibi est causa ⁊ causatum fm quod intellectum est causa intelligentis. Nam vt ibidẽ dicit actio agentis nihil aliud est quã extrahere illud qđ est in potentia ad actum: eodẽ modo motus proprie dictus est in rebus corporeis ⁊ est

actus entis

Actio ⁊ passio dupl'r.

actus entis in potētia inquantū in potētia. Mo/
tus tamen equiuocus est motus spiritualis in/
quantū enim aliquid intelligit se vt sic pōt dici
mouere se colligit ista distintio ex verbis. Auer.
in. viij. phisi. com. xl. vbi scribit. Soluendo ratio
nes. Platonis de anima quā vide inquit Et hoc
esset uerum si anima moueret se essentialiter: ⁊
moueret se motu proprio abstractis. s. vt intelle/
ctus ⁊ intellectū in ea essent idem vt declaratuʒ
est de primo motore ⁊ de ceteris motoribus ab/
stractis sed iste motus dicitur equiuoce cuʒ mo
tu qui est a motoribus qui sunt corpora aut vir/
tutes in corpibus vt̄ lucidissimus. Themistius
in primo de aīa in expositione tex. lxij. vbi Ari.
arguit contra Antiquos qui opinabantur ani/
mā se ipsam mouere qꝛ gaudet ⁊ tristatur ⁊ sen
tit ⁊ intelligit inquit enim atqꝫ hec ratio siquis
ea vtatur dupliciter reprehēdi potest. Primū
quod affectiones ille non sunt motus Deinde si
illas motus esse concessero tamen anime mo/
tus esse non possunt sed permixtionis ⁊ ibidē di
cit quod iudiciū non est motus sed tranquilli/
tas ⁊ quies potius ⁊ infra. cap. xxxiiij. sequit Af
ferendus est ēt alius modus vnde nam mouea/
tur anima si omnino necessarium sit moueri sʒ nec
eo motu quo corpora mouentur ab alis neqꝫ de/
mum eo qui sit rei inabsolute actus sed eo for/
tasse qui absolute atqꝫ perfecte Itēʒ primo de
anima capite. xvii. contra. Theophrastuʒ qui ra
tiones. Aristo. reprehenderat inquit sed resistit
huic loco Theophrastus in hijs libris inquibus
tractat locos ab. Arist. ante pertractatos nō eo
dem inquit mouetur anima motu quo mouet ip
sa corpus iudicia comprehensiones assensiones
sunt anime motus locales vero sunt corporis sol
uendo aūt themistius hāc rationem inquit So/
lutio est primū demostret illa iudicia ⁊ assensio/
nes esse motus hoc numqꝫ prestabit vtiqꝫ si diffi
nitionem motus recipit quam supra nos attuli/
mus motum esse continuum ⁊ attendi cū tēpo/
re ex indiuiduis motionibus nō componi de po
tentia ad actum conferri ⁊ dum confertur obi/
ter retineri potentiam quorꝫ ille omnium tamqꝫ
videtur ⁊ cetera vbi clarissime patet motū equi
uocum. Auerr. ⁊ Themistium appellare iudiciū
⁊ ꝯprehensionem anime ⁊ ex hoc patet quantū
distent a ueritate in via. Arist. ⁊. Com. Johānes
Scotus. ⁊ Gregorius ariminēsis in hoc pūcto

ʒ Scotū ꝯ gregorium de arimino.

Scotus. ii. in secūdo sententiarꝫ distintiōe secūda
questione. ix. de motu angeli ⁊ Gregorius arimi
nensis in eodem secundo distentione. vi. q. i. ar
ticulo secūdo vbi examinat questionem de mo/
tu grauiū ⁊ leuiū in responsione ad quintā obie
ctionem inquit soluendo qualiter idem non pōt
esse mouens per se ⁊ motū nec qꝛ pars moueat
totum nec quia totum moueat totum ⁊ est ratio
philosophi in. viij. physi. tex. comē. xl. inquit Ad
quintum loquendo de toto ⁊ partibus quantita
tiuis vt videtur sumere. Arist. dico quod totum
mouet totum ⁊ quelibet pars mouet etiam se ip
saʒ. Si aūt de partibus qualitatiuis vel formali
bus potest dici quod pars puta grauitas in gra

uī mouet totum ⁊ similiter mouet se ipsam ⁊ si
esset separata a materia ⁊ a forma substātiali ad
huc moueret se sicut de facto patet in euchari/
stia Tūc cum ꝓbatur quod totum non mouet to
tum per illa que tāqꝫ incōuenientia inferūtur di
co quod illa simpliciter accepta non sunt incon
uenientia idem namqꝫ se ipsum alterat sicut pa
tet de aqua calida que per se redit ad frigidita
tem vt supra patuit per. Auic. ⁊ experientia do
cet ⁊ similiter voluntas causat in se volitionem
⁊ sic de alijs pluribus ista sic simpliciter sumpta
non reputantur inconuenientia a philosopho sed
solum in hijs inquibus solum motio est vniuoca
idest inquibus principium mouendi est eiusdeʒ
speciei specialissime cum termino motus tali si/
quidem motiōe philosophus dicit idem nō pos
se mouere se ipsum primo vt puta frigidū per
frigiditatem quam habet actu nō frigefacit se/
ipsum nec calidū calefacit se per suū calorem ⁊
quod ista sit intentio eius patet nā statim ibideʒ
absqꝫ medio addit similr autem ⁊ aliorꝫ vnum
quodqꝫ quorūcūqꝫ mouens necesse est habere vni
uocū vbi. Comen. ⁊ iste inquit sermo est intelle
ctus ex predictis. s. quod impossibile est vt aliqd
moueat fm quod mouetur ⁊ hoc est in motis ⁊
mouentibus que dicunt vniuoce ⁊ addit. Com.
quod philosophus dixit hoc qꝛ hoc non est im/
possibile nisi in motoribus que sunt corpora aut
virtutes in corporibus ratio est qꝛ in illis tantū
reperitur illa vniuoca motio licet non reperia/
tur in omnibus ⁊ in multis reperiat motio equi
uoca talis autem motio vniuoca non est in motu
locali corporū simplicium sicut patet nisi dicere
tur per loca inquibus actualiter sunt mouēt se
ad loca eiusdem speciei specialissime ⁊ forsitan
ad hoc excludendum inter alia inconuenientia
dixit ⁊ ferret ⁊ ferret Et similr dicēdū ad aliud
illatum puta quod idem esset in actu ⁊ in poten
tia. s. in actu formali ⁊ virtuali vniuoco ⁊ in po/
tentia formali. s. tali motione vniuoca se moue/
ret si aūt motio sit equiuoca nō sequitur nisi qd
sit in actu virtuali non vniuoco ⁊ in potentia for
mali iuxta vulgatam distintionem ⁊ istud non
est inconueniens sicut p multa exēpla declarat
que vide si placet ¶ Sed mirum est qd in mo

Impu

tu equiuoco in quo fm istam expositionem prin
cipium mouēs ⁊ terminus motus non sunt eius
dem speciei specialissime non sit inconueniens
idem mouere seipsuʒ ⁊ idem esse in actu virtua
li equiuoco ⁊ in potentia formali sicut est in mo/
tu locali ⁊ tamen Arist. de illo motu loquitur in
toto illo capitulo quod īcipit ibi Necesse est igr
omne quod mouetur ⁊ incipit a tex. com. xxxiiij.
vsqꝫ ad. xl. loquitur enim de motu locali nam vt
dicit ibi. Com. in principio. com. vult congrega
re omnes propositiones predictas in duobus sy
logismis hypoteticis quorꝫ vnus est diuisiuus
alius continuus ⁊ concludere ex hoc illud quod
intendit cōcludere ⁊ est quod mouentia que mo
uentur in loco reducuntur necessario ad mo/
tum ex se quod est primum mouentium que mo
uentur ⁊ in tex. xl. vbi probat quod totum non

mouetur totum q̄ tūc idem esset in potentia et in actu loquitur et de motu locali nam vt inqt Com. ibi in principio comenti cū declarauit qd omne motū in loco reducitur ad motū ex se pau lopost concludit quod modo vult perscrutari de moto ex se quomodo mouetur et a quo mo uetur et intendebat hoc qm̄ videbatur. Platoni quod motum ex se componitur ex moto et motore qui mouet se. ¶ Nec vꝫ qd dicit. Gregorius qd in motu locali potest esse principiū mouens vni uocum cum termino motus si imaginemur qd per loca inquibus actualiter sunt corpora simpli cia mouent se ad loca eiusdeꝫ spēi specialissime et ideo intulit illa incōuenientia et ferret et ferre tur nam nullus hoc opinatur nam locus est in locātc. ¶ Amplius aūt nullus opinaꝫ locū esse de principijs actiuis mouentibus simplicia ad sua loca in via. Arist. q̄ talia dicuntur mota ex se et ex principio intrinseco actiuo quod est pro pria forma et ideo mirum est quomodo allegat auctoritatem. Auer. que erat clara et eam inuo luit per motū enim vniuocū inquit. Com. intel ligit motuꝫ qui est motoribus que sunt corpora aut virtutes in corpore in talibus enim est im possibile quod idē sit per se mouens et per se mo tum vnde motus vniuocus est motus ꝓprie di ctus et est rerum corporaliū nam. vi. phys. demo stratum est qd omne quod mouetur est diuisibi le per motū autem equiuocū intellexit motum qui est methaphorice dictus sicut intellectio et cognitio et iudiciū dicuntur motus illo modo vn de inquit in calce comēti contra. Platonē et hoc esset verū si aīa moueret se essentialiter et moue ret se motu proprio abstractis. s. vt intellectus et intellectum in ea essent idem vt declaratum est de primo motore et de ceteris motoribus abstra ctis et subdit sed iste motus dicitur equiuoce cū motu qui est a motoribus qui sunt corpora aut virtutes in corporibus et omne hoc est manifestū exercitātibus se in istis scientijs quid clarius aut quid manifestius dici potuit vnde isti. Grego

Op'o ppria

rio multotiens hoc contingit quod allegat ali quas. Com. auctoritates extra ꝓpositum ¶ Di camus igiꝫ quod in motu equiuoco qualis ē in abstractis substātijs idem pōt esse per se mouēs et per se motum. i. idem pōt se ipsum intelligere q̄ in talibus idem est intelligens et intellectum et intellectio loquendo aūt de vero motu et de ve ra actione que est in corporibus impossibile est vt idem fm idem et eodem modo sit per se mo uens et per se motum sed semper inter mouens et motum fm philosophos illo modo cadit rea lis distinctio. Pro quo debes scire qd mouere et agere sunt effectus forme moueri aūt et pati sunt materie vt scribit. Arist. in secundo de gña tione et corruptione in. tex. com. liiij: et. iij. phys. tex. co. xvij. Semper existimabitur aliqua spēs mouens. ¶ Aduerte m̄ quod forme sunt dup

forme sūt du plices

plices quedam sunt in materia et quedam sunt abstracte a materia differūt aūt et conueniunt in uicem iste forme Nā omnis forma siue sit in ma teria siue abstracta a materia hꝫ per se mouere q̄ hoc ꝯpetit formis inquantū sunt forme Diffe rūt aūt q̄ forma in materia licet per se moueat tamen per accidens mouetur q̄ est ꝯstituta in esse per suum subiectum et ideo mouetur per ac cidens ad motū sui subiecti vnde. Auer. in. iiij. celi et mundi in. com. xxij. et. iij. celi. com. xxviij. inquit lapis enim mouet se inquantum est gra uis in actu et mouetur inquantum est potentia inferius et cā in hoc quia inuenitur vno modo in actu et alio modo in potentia est q̄ componiꝫ ex materia et forma forma enim eius mouet in quantum est forma et mouetur fm quod est in materia non enim est in potentia inferius nisi fꝫ quod est in materia Ecce igitur quod forme materiales quoquo sunt mobiles per accidēs secus autem est de formis abstractis a materia q̄ ille solum sunt per se motrices et nullo modo mote per accidens in se considerate nec etiā per se quia moueri per se repugnat formis inquan tum sunt forme q̄ tale vt sic est potentie et mate rie repugnat etiam talibus quod sint mote per accidens ratione materie q̄ tales non sunt for me in materia nec sunt constitute in esse per su biectum et ideo. Com. animaduertēs ad hoc qd modo dixi in. ix. prime phie. co. ij. inquit Forma non patitur a primo trāsmutante fm quod ē for ma essentialiter sed patitur per accidens et ideo transmutatio eius non est prima transmutatio sed fm quod est forma in passiuo. s. in materia et ideo forme que non sunt in materia non patiun tur essentialiter aut accidentaliter q̄ igitur po tentia actiua est principium actionis et potentia passiua est principium passionis et iste sunt potē tie primo diuerse nā. ix. metha. tex. co. ij. Potē tia actiua est principiū transmutationis in aliud inquantum aliud quod additur fm. Auerro. ibi quia est manifestum per se quod nihil agit in se ipsum et potentia passiua est principium trans mutationis ab alio inquantū aliud q̄ vt dicit ē manifestuꝫ per se quod nihil a se ipso patitur vn̄ Arist. in primo de generatione. tex. comē. xlviij. infert. qd si simile a simili pati aliquid possibile esset tunc idē a se ipso et pateretur. ¶ Ex quo patet solutio ad. Achilles. Scoti qui voluit pro

Solo rōnis Scoti

bare oppositum in. ix. sue metha. q. xliij. arguit sic Actiuū qdcūqꝫ ꝓ primo obiecto respicit pas siuū tale non hoc passiuum verbi gratia tam ca lefactiuū in communi quā qdcūqꝫ pro primo obie cto respicit calefactibile in communi non hoc vel illud sed in cōi ex hijs sequitur qdlibet conten tum sub primo obiecto alicuius sit per se obie ctum eiusdem qdcūqꝫ calefactiuum respicit qd cūqꝫ calefactibile pro per se obiecto et econuer so qdcūqꝫ calefactibile qdcūqꝫ calefactiuū sed possibile est quod aliquid sit actiuum fm. a. eo dem modo quo aliquid aliud ē actiuū fm. a. idē etiam sit passiuū fꝫ a. sicut qdcūqꝫ aliud passiuū est fm. a. ergo illud in ratione actiui ita habet se ipsum in ratione obiecti sicut qdcūqꝫ aliud pas siuū ergo ita potest in seipm̄ agere sicut in aliud maior aūt est satis manifesta ex prima relatione inter communia sed minor negaretur vel ēꝫ ipsa concessa

concessa negaretur ultima consequentia quia agens debet esse approximatum passo & ita distinctum situ sic non pot idem se habere ad se. ¶ Contra primum minor probatur multi sunt effectus nati produci ab activo equivoco & non univoco patet de levitate in igne generato illam formam equivocam opz ponere aut formam sibi aut aliaz aliquam qualitatem ergo habens illam activaz per se est levificativuz ut ita loquar potest autem ista forma esse in aliquo levificabili pz in exemplo predicto quecumque enim forma in generante poneretur activa respectu levitatis eadem est in igne genito & prior est naturaliter ipsa levitate patet quia est eius principium activum ergo non est contradictio quod ipsa insit generato levificante non in existente & patet quod potest inesse illi quare idem sine contradictione potest esse levificativum & levificabile. ¶ Contra secundum probatur illa consequentia ultima quia approximatio hec non videtur necessaria ad agendum ut includit distinctionez situs nisi quando maior presentia non est possibilis inter activum & passivum si enim hec presentia sufficit multo magis maior presentia sufficeret Quod probatur dupliciter Primo ducendo ad inconveniens alioquin si poneretur ignis in existentia aque sicut angelus pot simul cum celo non calefaceret aquam nec angelus moveret celum. ¶ Secundo idem probatur ex causa quia non opz agens esse presens patienti nisi quia virtus agentis non potest attingere improportionabiliter distans ut ibi aliquid efficiat quod si passum secum esset nonne perfectius attingeretur a virtute agentis hoc ergo supposito arguitur ultra Cum idem verius est sibi presens si est activum & passivum secundum idem quam aliud posset esse sibi presens ita verissime salvatur illa conditio propter quam appropinquatio requiritur quando maior presentia esse non potest ergo verissime est actio. ¶ Ad hoc autem dicimus

Solo.

quod ratio ista est logica non enim procedit ex propriis quales debent esse rationes demonstrative nam fundamentum huius rei est diversitas inter potentiam activam & passivam presertim quia Com. vult quod in diffinitione potentie passive cuiuscumque accipitur diffinitio prime materie et in diffinitione cuiuscumque potentie active sumitur diffinitio actionis prime forme nam sicut omnes forme sunt in potentia passiva prime materie sic sunt in potentia activa primi motoris qui est idem cum prima forma ut patet. xii. metha com. xviii. unde nihil potest esse per se agens & per se patiens secundum idem. ¶ Amplius actio requirit contactum nam forma existens in subiecto non alterat suum subiectum propter quid enim ethicus non sentit calorem febrilem nisi quia illa febris non habet causam ex qua dependet sicut febres putride & ephimere que dependent ab humoribus & a spiritibus: sed illa est impressa in membris & facta familiaris ut dicit Arist. in primo de generatione & corruptione in tex. co. lxxviii. expresse inquit. Continuum igitur unumquodque & unum ens impassibile similiter autem & non appropinquantia nec sibi ipsis neque aliis que facere apta sunt & pati unde actio vera presupponit contactum vel formalem sicut est quando tam agens quam patiens sunt corpora vel saltem virtutes in corpore sic quando intelligentia movet orbem & ideo minor illa scilicet & ultima consequentia neganda est quia impossibile est quod aliquid per se possit habere seipsum in ratione activi & passivi tum quia natura agens & natura patiens sunt nature per se primo diverse tum quia in actione requiritur quod agens & patiens sint distincta loco & subiecto sicut expresse determinat Arist. primo de generatione ubi supra & experientia testatur hoc de ethico ut dictum fuit experimentuz enim sermonum verorum est ut concordent sensatis ut dicit in. viii. phys. Com. in. com. xxii. quod autem dicit de levitate que generatur ab equivoco patet quod illa est a generante nam. iii. celi & mundi com. xxviii. agens quantum dat de forma tantum dat de accidentibus concomitantibus formam mediante tali forma. ¶ Sed contra predicta obycitur non si in

Obie.

motu methaphorico seu equivoco non inconvenit quod idem sit movens & motum & idem sit in actu & in potentia tunc demonstratio Arist. rueret in. iii. de ala in. te. com. iiii. habet enim Auer. in comento quod illa demostratio fundatur super duas propositiones quarum una est quod substantia intellectus materialis recipit omnes formas materiales. Secunda autem est quod omne recipiens aliquid necesse est ut sit denudatum a natura recepti & ut sua substantia non sit substantia recepti in specie si enim recipiens esset de natura recepti tunc res reciperet se & tunc movens esset motum unde necesse est ut sensus recipiens colores careat colore & recipiens sonum careat sono & hec propositio inquit Auerr. est vera sine dubio modo si predicta sunt vera dicam sibi quod in receptione intellectus possibilis cum illa sit motus equivocus non oportet ut idem non sit recipiens & receptum & movens & motum quia iste vere sunt secundum ipsum in motu univoco qui est in corporibus aut in virtutibus que sunt in corpore. ¶ Amplius autem dubitatur quia supradictum fuit quod forma ut forma movet sed ut in materia movetur & sic diversis modis potest eadez forma esse activa & passiva tunc stante hoc sequitur quod non oportet ponere intellectum agentem tamquam rem distinctam ab intellectu possibili contra Arist. & co. l. iii. de anima in. tex. co. xvii quia dicit quod anima intellectiva ut est forma est activus intellectionis ut

Secunda.

autem est forma in materia est passiva. ¶ Nisi esset quod propositio illa superius limitata quod in motu equivoco & actione equivoca non inconvenit quod idem sit per se movens & per se motum. i. idem sit per se intelligens & per se intellectum veritatem habet in omnibus abstractis substantiis excepto intellecto possibili qui est imperfectissimus in genere abstractorum ut dicit Com. in tertio de ala com. xix. unde talis non intelligit se essentialiter sed post intellectionem aliorum ut testatur Arist. in. iii. de ala in tex. com viii. & ista glosa etiam colligitur expresse de mente Auerr. ex viii. phys. co. xl. iaz allegato ubi loquens contra Platonem de anima rationali inquit quod illa non

monet se essentialiter motu proprio abstractis ita quod intelligens ⁊ intellectum sint eadem essentialiter in ea sicut est de primo motore ⁊ de ceteris motoribus abstractis vnde multum difficile est inuenire in naturalibus ⁊ in scientia diuina ꝓpositionem que sit vniuersaliter vera qꝛ naturę entium sunt valde diuerse. ❡ Ad aliud dico quod non potest dici aīam intellectiuam esse receptiuam ratione qua est forma in materia ⁊ nō est qꝛ est longe diuersus modus receptionis materie ⁊ modus receptionis intellectus possibilis naturę vtique. Comen. in tertio de aīa in com. v. in principio. ❡ Materia recipit formas diuersas ⁊ istas quaꝫ ꝯclusio in materia ē terminatio prime materie in eis sed natura intellectus recipit formas vniuersales ⁊ abstractas nō enim est opinandum qꝺ materia sit causa receptionis simpliciter sed est causa receptionis transmutabilis scilicet receptionis huius individualis entis vt dicit in eodē .iij. de aīa ī co. xxviij. ❡ Dicamus igr̄ quod in actione vera ⁊ motu vero qui reperitur in corporibus aut in virtutibus corporeis impossibile est vt actio ⁊ passio ab vna ⁊ eadem natura per se procedant vnde. Auer. in eodem loco dicit qꝺ philosophi posuerunt signū forme ex operationibus ⁊ posuerunt signū subiecti ex passionibus nam ex operationibus demonstratiōe signi innotescit nobis forme ⁊ ex passione innotuit nobis materia tamen in motu equiuoco idē potest esse per se mouens ⁊ per se motū idest per se intelligens ⁊ intellectum in omnibus abstractis intelligentiis excepto intellectu materiali ⁊ iste est intellectus propositionis.

Solo. secūde ebie/ ctiōis. — *Epilo gus ⁊ sūma totius limita tiōis.*

propō. lxviij.

❡ Causa est nobilior seu perfectior causato.

Famosa est propositio sed non ē vniuersaliter vera vnde subtilis doctor in suis Theorematibus longe ante nos dixit qꝺ ista propositio est falsa simplr̄ sed est vera accidentaliter fallit enim in materia nam .vij. metha. tex. com. vij. compositū est magis ens quā materia ⁊ ratio est qꝛ cōpositum est in actu ⁊ mā est in potentia. ❡ Sed si quis instet qꝺ materia est eterna ⁊ compositū ex materia ⁊ forma est corruptibile modo prius natura ⁊ ratione ⁊ tempore est perfectū imperfecto corruptibili aūt incorruptibile vt testatur. Arist. in viij. physi. in comē. ⁊ tex lxxv. materia igitur est pfectior ꝯposito. ❡ Nisi esset qꝺ licet eternū inquantum eternum est sit prius perfectione corruptibili inquantum corruptibile est non tamen quodlibet eternum est prius quolibet corruptibili nam materia cū sit ens in potētia non pōt esse perfectior forma aut composito que sunt in actu qꝛ perfectio vt supra habitum fuit non insequitur gradum preciśum entis sꝫ entis in actu nec maior duratio absolute in istis que sunt hic attestaᷣ maiori perfectioni aliogn mineralia ⁊ lapides cum habeant magis perseuerantem ⁊ diuturnā permanentiā essent nobiliora plantis ⁊ animalibus qꝺ est expresse falsus. Propositio etiā sꝫ scotus locū non habet de forma sed hoc non teneo iuxta viaꝫ. Auer. ⁊ Arist. qui in. vij. metha. tex. comen. vij. eadem ratione vult formā esse prius ⁊ magis ens vtroqꝫ. s. tam respectu materie quā respectu cōpositi. ❡ Scoti aūt ratio quam innuit hic solui pōt nam inquit forma cum sit pars est imperfectior toto. ❡ Et potest confirmari sua ratio per. Auerro. in. vij. metha. com. xxxv. vbi habet prioritas partium ad suū totū est prioritas materie ad formā sed prioritas totius ad partes est prioritas forme ad materiam modo respectus materie ad formam est respectus in perfectioris ad perfectius necessario. ❡ Ad hoc dici pōt quod licet prioritas partiū quantitatiuaꝫ ad totum integrale sit prioritas imperfectioris ad perfectius ⁊ materie ad formam tamen in partibus qualitatiuis hoc vniuersaliter veritatem non habet vnde forma est tota rei perfectio ⁊ oēm perfectionē quā habet compositum habet a forma. ❡ Falsa etiā est propositio de efficiente vniuoco clarū est qꝛ in generatione vniuoca generans ⁊ genitū sunt eiusdem perfectiōis essentialiter sicut homo generans ⁊ homo genitus nam in indiuiduis eiusdem speciei non est hoc prius ⁊ illud posterius vt dicit philosophus in. iij. metha. in. te. com. xi. ❡ Fallit etiam de fine intrinseco siue de fine rei generate qꝛ talis est accidens qꝛ non est nisi ipsa propria operatio. ❡ Fallit etiam in causa istrumentali sicubi igitur famosa propositio veritatem habet est de efficiente equiuoco ⁊ de fine extrinseco.

Solo. — *Scoti ratio.* — *Solo. rōnis. Scoti.*

❡ Motus qui est ab extrinseco motore est violentus.

ꝓbīr

Colligitur ista ꝓpositio ex intentione philosophi in. vij. physi. in. tex. comē. x. vbi diuidit motum in loco in motū ex se. i. ab intrinseco ⁊ est motus naturalis ⁊ in motum ab extrinseco qui est quatrifariam videlicet pulsio tractio vectio ⁊ vertigo ⁊ omnes isti sunt motus violēti. ❡ Et ita multi tenent absolute nulla limitatione adiecta debere propositionem intelligi qꝺ confirmant ex diffinitione violenti posita ab. Arist. in. iij. ethicoꝝ. cap. ij. vbi inquit violentū est id cuius principium extrinsecum est. ❡ Sed ista opinio non est de intentione. Commen. nec etiam est de mente sancti. Thome vt dicunt quidam nam. Comen. in. ij. celi ⁊ mundi ī. com. xx. ⁊ in. ij. methecoꝝ tenet in. cap. ij. quod motus circularis ignis in sua ꝓpria spera non est naturalis simplr̄ qꝛ non est a principio intrinseco nec etiam est violentus qꝛ nullum violentum perpetuū esse potest ex. ij. celi ⁊ mūdi. tex. com. xviij.

Epilo. alioꝝ. — *Impu*

sed dicit quod est neuter. ¶ Nec etiam illud ha
bet veritatem ex mente diui. Thome nam ipse
in primo celi in lectione. iiij. loquens de eodem
motu super expositione tex. com. x. et. xi. inquit qd
motus ignis et aeris non est naturalis neque vio
lentus quem habent in ppria spera sed est quo/
dammodo supra naturam quia talis motus inest eis
ex impressione superioris corporis cuius motum
sequuntur ignis et aer sm completam reuolutio
nem quia hec corpora sunt celo propinquiora.
¶ Aqua vero sm incompletam circulationem. s. scz
fluxum et refluxum maris. Terra vero velut re
motissima a celo nihil a tali permutatione parti
cipat nisi sm solam alterationem partium illius.
Ex quibus manifeste elicitur qd non quilibet
motus ab extrinseco motore est violentus abso/
lute loquendo nam hoc sinceritatem continet nõ
est nisi quando ille motor extrinsecus nõ habet
ex sua natura vt semper moueat illud mobile sz
in aliqua hora et hoc bene notatur p. Auer. in. ij.
celi in. com. allegato. ¶ Et ex hoc patet solutio
Argumenti quod aliqui credunt demonstrare ad
probandum intelligentiam dare esse formaliter
orbi alias vt dicunt motus celi esset violentus quia
tunc talis motus esset ab extrinseco motore et oĩs
motus ab extrinseco motore sm ipsos est violẽ
tus et ideo ponunt celum esse formaliter anima/
tum ab intelligentia tamquam a forma dante eẽ quia
omnis forma informat et dat esse formaliter et
ita sm ipsos primus motor cum sit idem cũ pri
ma forma volũt quod dat esse formaliter ipsi ce
lo quorum neutrum verũ est nam. Auer primo
celi. com. xxij. manifeste concedit motũ celi esse
a principio extrinseco inquit enim et ideo via lo
quentium de lege nostra ad probandũ deũ esse
non inducit eos nisi ad corpus eternum necessa
rio vt inquantum est nouuz est generatum et quia
omne generatum hz generans et omne genera/
tum nõ generatur nisi postq primo alteratur in
qualitate ab agente necessariũ est quod alterãs
ipsum sit corpus quapp necesse est vt ante mun
dum esset corpus alterans ipsum et si ponat illud
corpus generatum contingeret vt prius esset aliud
corpus et sic in infinitum necessario ergo opor/
tet vt sit corpus alterãs nõ alterabile neque gene
rabile oĩno et pscrutabit de hoc corpore apparet
n. qd impossibile est quod sit semper mobile p se
nisi per principium extrinsecum non corporeũ
neque vt sit virtus in corpore. ¶ Amplius. viij.
physi. com. liij. expresse testatur qd motus diur/
nus qui inuenitur in orbibus planetarum est non a
motore coniuncto sed est a primo motore patet
autem quod primus motor est motor extrinse/
cus respectu orbium planetarum et tamen non di
cimus quod illi orbes mouent violenter illo mo
tu. ¶ Similiter falsum est quod omnis forma
actualiter informat nam. Auerro. xij. metha. co.
xxxvij expresse dicit perfectionuz enim pp quas
mouetur perfectum quedã sunt qualitates qui/
bus perficitur illud quod mouetur vt illud qd
mouetur pp sanitatem et quedam sunt substan/
tie extrinsece a re que mouetur ad eas vt assi/

Solo/ rõnis ponen tium. intelli gentiã daf eẽ orbi.

nõ oĩs forma actua/ liter. infor/ mat.

miletur eis vt inueniuntur omnes actiones ser
uorum qui sunt erga genera intentionũ dominũ sui
igitur dicuntur esse pp dominũ et sic oĩa entia
cũ hoc primo principio. Et in. i. disputatione in
solone vltimi dubij expsse idẽ hz. ¶ Amplius
si omnis forma et actus sm mirabile istorum phan
tasiam sm mentem. Aristo. et. Auerr. formaliter
informat et actuat suũ subiectũ ad quid ergo po
sita ab Arist. diffinitione aie in secũdo de anima
t. co. v. in qua dicitur anima est actus corporis
physici organici habentis vitam in potentia de
mum in. tex. com. xi. inquit. Amplius autem in
manifestum est si sit corporis actus anima sicut
nauta nauis. ¶ Amplius. Auerr. expresse. viij.
metha. com. xvi. dicit quod substantie celestes nõ
sunt composite ex materia et forma sed ex corpo
re et forma animata intelligibili non ita qd ani/
ma sit res animata non ita quod illis est aliquid
quod animatur per animam aut viuat per vitã
sed sunt animata per se et viua omne enim quod
viuit per vitam est generabile et corruptibile.
¶ Amplius si celũ est compositum ex orbe et in
telligentia tamquam forma informante vt isti asse/
runt querendum est ab istis tenentibus hoc esse
de intentione. Auerro. ista compositio ad quem
artificem spectat qui habeat declarare hoc Nõ
ad diuinum quia ipse arguit: Auic. in. p. physic.
com. vltimo qui asserebat naturalem a diuino su
mere corpora esse composita ex materia et for/
ma vnde inquit et peius est hoc quod dicit quod
ista scientia accipit a primo philosopho co pora
componi ex materia et forma. ¶ Forte dicetis quod
compositio ex materia que est in potentia ad eẽ
est illa que declaratur in naturali philosophia et
de ista. Auer. reprehendit. Auice. quia sequitur
negligens est ne alia via ad sciendũ hoc nisi ex
transmutatione existente in substantia. tamen cõ
positio ex orbe et intelligentia pertinet ad diui/
num ¶ Sed hoc stare non potest in via. Auer.
quia in principio libri de substãtia orbis ita exor
ditur In hoc tractatu intẽdimus perscrutari de
rebus ex quibus corpus celeste componitur de/
terminatum est enim corpus celeste componi ex
duabus naturis sicut generabilia et corruptibi/
lia componuntur sed tamen in istis fuit declara
tum has duas naturas esse per generationez et
corruptionem in eis inuentas in celestibus autẽ
per motum localem manifestum est adẽ qd mo/
tus localis est medium naturale sicut trãsmuta/
tio in substantia et ita naturalis vnamquãque com
positionem inuentam in corporibus cũ suis for/
mis habet demonstrare demonstratiõe signi sed p
motum localem philosophus naturalis nõ ascẽ
dit ad cognitionem intelligentie inquantum est
forma informans sed inquãtũ est motrix. ¶ Cõ
firmatur quia prima forma et primus finis a metha
physico cõsiderantur sed prima materia et primus
motor a naturali philosopho xij. metha. com. v.
et sexto. et in suo prologo super libro physicorum vni/
de intelligentia non dicitur anima celi nisi ra/
tione motus et appetitus principiũ enim mouẽs
de rebus mobilibus est veluti aĩa de rebus viuis

euasio

Impu

viii. phisi. com. p. ¶ Et p. capite de substātia or/bis non fuit dictum celū habere animam nisi pp motum ⁊ appetitum existentem in illo modo pp nullam ex istis causis oportet intelligentiam eē formaliter inherentem suo subiecto ⁊ perficientem suū subiectum non pp motū localem q2 illa nō mouet sicut forma materialis que mouet mediante aliquo instrumento corporeo non enim mouet intelligentia orbem manu: aut pede nec pp appetitum q2 intelligentia de virtutibus aie non habet nisi intellectum ⁊ virtutē desideratiuam per que mouet in loco modo intelligentia in intelligendo ⁊ appetendo non depēdet ab or/be nec ab aliquo l corpore existēte nec vt a subiecto nec vt ab obiecto ⁊ ita nulla est causa que cogat intelligentiā precipue primam que est deus gloriosus esse formam formaliter inherentem orbi accideret enim ipsam moueri per accidens ad motum sui subiecti qđ negant philosophi ⁊ precipue. Auer. viii. physi. com. lii. ⁊ ista non pūt negari nisi a proteruientibus contra veritatem. ¶ Dicamus igitur qđ licet celum moueatur ab intelligentia tanq̄ a principio extrinseco non pp hoc motus celi est violentus sed est natura/lis vel q2 orbis motus aptus natus est moueri illo motu: vnde violentum. iii. ethicor. cap. ii. est cuius principium extrinsecū est nihil cōferente co cui vis offertur quod non est in pposito q2 na/tura orbis apta est moueri naturaliter motu circulari q2 cuiuslibet corporis naturalis simplicis est vnus motus naturalis simplex. ¶ Vel ē na/turalis ex parte intelligētie que est anima ⁊ for/ma eius modo declarato nam vt inquit. Com. p. celi com. v. forme abstracte fm quod sunt forme abstracte innate sunt vt illud qđ ab eis mouetur sit corpus neq3 graue neq3 leue sicut innate sunt vt motum ab eis sit rotundum ⁊ sicut innata est forma ignis vt habeat materiam propriam ⁊ q2 talis intelligentia semper innata est mouere ce/lū motu circulari ideo motus ille est naturalis licet ipsa non sit forma perficiens imo vt sic est principium separatum ⁊ extrinsecū licet vt mouet sit coniūcta ⁊ appropriata suo orbi quod precipue locum habet de omnibus mouentibus orbes inferiores q2 prima intelligētia est forma comunis totius celi vt supra declaraui quomodo celum componitur ex duobus motoribus iuxta duas solutiōes datas per. Auer. vbi supra. ¶ Motus igitur ab extrinseco motore non semper mouente vel motus ab extrinseco motore in mobili nō habente inclinationem ad talem motum dicitur esse violentus ⁊ sic debet intelligi ppositio pro/posita in via peripatheticoꝝ. ¶ Et iuxta hec ps solutio ad obiectionem illius viri qui dicebat qđ si intelligentia non esset forma dans esse celo motus celi esset sicut motus qui est respectu aggregati ex plaustro ⁊ bobus ⁊ sicut ille motus ē violentus simpliciter q2 ē ab extrinseco motore ita esset de motu celi p aggregato ex intelligētia ⁊ orbe patet quod est magna diuersitas nā alia longe ratio est tum ex parte forme tum etiam ex parte materie vt satis clare patet considerāti nam vt inquit. Albertus cognimento. Ma/gnus primo celi super expositione. tex. comē. x. motus circularis duo requirit quoꝝ vnum est vt mobile non habeat inclinationem naturalem nisi ad motum circulationis ⁊ hec aptitudo cō/uēit sibi ex rotunditate suaꝝ superficieꝝ. ¶ Alterum autē est motoris simplicitas qui vniformiter se habeat ad partes eius quod mouetur. cum tale nullius corporis sit actus ⁊ cū non pōt moueri per accidens aliquo modo ratiōe cuius diuersimode disponeretur ad motū non sic aūt est aptitudo naturalis in plaustro vt trahat a bobus nec boues sunt innati semper mouere plaustrum sicut intelligentia semper est innata mo/uere circulariter orbem q2 motus circularis est motus anime vt dicit. Comentator in secundo capitulo de substantia orbis.

Epło ppria.

Summa totius solutiōis

Alber. Mag.

¶ Media sunt composita ex ex/tremis.

propō. lxx.

Animaduerte qđ medium est duplex quoddam est medium fm com/parationem sicut dicimus quod aer ⁊ aqua sunt ele/menta media inter ignem qui est simpliciter leuis ⁊ inter terram que est simpliciter grauis. ¶ Et de talibus medijs in comparatione sola existentibus pposita propositio veritatem non hȝ vnde aer ⁊ aqua non sunt composita ex igne ⁊ terra nec ex leuitate ignis ⁊ grauitate terre vt manifestum est. ¶ Similiter etiā hoc modo anima intellectiua est media inter abstracta ⁊ materialia illo modo. ¶ Similiter elementa fm. Com. iii. celi. com. lxvii. illo modo dicuntur media in/ter substantiam ⁊ accidens q2 in aliquo assimilā/tur substantijs ⁊ in aliquo accidentibus non q2 forma elementalis sit realiter composita ex natura substantie ⁊ ex natura accidentis sicut cona/tur dicere plusq̄. Comen. in primo nicre te celi. co. xv. ꝯtra Auer. nam inqt cum media sint eiusdem generis cum extremis si elemēta sunt media inter substantiam ⁊ accidens tunc substātia ⁊ accidens essent eiusdem generis non animaduertit autē hanc equiuocationem q2 in medijs in sola comparatione dictis aut ꝯsistentibus nō oportet quod media ⁊ extrema sint eiusdem generis sic. forma elementi est mediū solū fm ꝯpa/rationem nam inquantum facit hoc aliquid est substantia ⁊ participat naturam ⁊ conditionem substantie sed inquantum intenditur ⁊ remitti/tur sic assimilatur accidentibus. ¶ Alia autē sunt media absolute non ex comparatione dicta ⁊ talia sunt formaliter composita ex extremis vt tenet. Com. ⁊ sic colores medij componuntur ex extremis vt patet v. physi. com. lii. ⁊ alibi infini/ties ⁊ talis media ⁊ extrema sunt eiusdem ge/neris. ¶ Et aduerte qđ tale medium fm com/positionem

mediū est du/plex.

ꝯ. Trapesianus

medium fm ꝯpōnem duplex.

positionem est duplex Quoddā enim solum dif fert ab extremis secundum magis et minus vt tepidum dicitur esse medium inter calidum et frigidum ¶ Et quoddam est medium secundū formam seu qualitatem et tale specie differt ab extremis et illomodo mixtum pot est dici mediū inter elementa ex quibus componitur. ¶ Di stinctio prima est Auer. in. iiij. celi comen. xxvi. ¶ Distinctio autem secunda est eiusdem in. vi. physicorum comen. xxxij. et in. iij. metheororum in cap. de iride expresse ponit eam dicens me dium est secundum duas species vnum eorum secundum veritatem et secundum prius et est medium inter contraria cuius esse consistit in complexione duarum extremitatum et ipsum se cundum quiditatem est diuersum a duabus ex tremitatibus. ¶ Secundum autem dicitur si militudinarie et secūdum posterius et est mediū inter duo contraria secundum quantitatem tan tum et diuersificatur ab extremis secundum ma gis et minus. ¶ Et nota qd loquendo de medio secundum formam non oportet vt transiens de extremo ad extremum pertranseat per omnia talia media secundum formam que specie distin guntur ab extremis sicut notabiliter scribit Auer roes in. ij. de anima in tex. com. cvi quemadmo dum albedo non transfertur ad nigredinem aut econuerso nisi mediante aliquo colorum medio rum in aliquo igitur transfertur mediante cha roppo et in aliquo mediante chiano. Non enim est necesse vt translatio in extremis sit per omnia media. ¶ Ex hoc soluitur achilles volentium probare dari equale ad pondus sicut fuit Tho mas de garbo in summa sua tractatu secūdo de complexionibus in questione quinta vbi tenet dari mixtum equale ad pondus quo ad qualita tes alteratiuas videlicet qd non possit dici plus calidum quam frigidum nec plus humidū quā siccum inquit enim nulli dubium quod secundū comunem viam in homine plus habundat cali dum quam frigidum et quod in predicto subie cto potest caliditas paulatine corrumpi in tan tum quod frigidum erit plus calido et semper inquit loquimur de complexione mixti que est ve re medium sm formam igitur necessario in tali motu calidum non habundat supra frigidū nec econuerso. ¶ Similiter sepum a principio est humidum et paulatine exiccatum cum comburi tur non solum per resolutionem sed et per qua litatem ignitam qd sit cinis clarum est qd pre dictus cinis est plus siccus q̄ humidus. Et qd est mixtum et non elementum purum et per con sequens complexionatū. Et qd non erat in actu in ipso sepo Ergo oportuit in aliquo instanti in preterito motu humidum adequatū fuisse sicco. ¶ Dicimus nos qd licet in aliquo instanti medio in tali transitu a calido ad frigidum et ab humi do ad siccum iste qualitates contrarie sint adeque te in gradu tū ibi non resultat vna forma media nec durat illa adequatio nisi p instans. ¶ Sed contra istam solutionem instat prefatus doctor qr ista est melior que dari pot dicens qd ista ratio non

Argumentū thome de garbo.

Solo argumenti

Replica eiusdē

vz qr in quocūqz instanti pot terminari motus ¶ Secūdo qr cui repugnat esse et est impossibi le esse repugnat pro omni mensura. Si igit ex natu ra mixtionis vt ipsi deducunt impossibile est cē equale ad pondus impossibile erit ipsum esse pro quacūqz mensura. ¶ Dicimus nos qd rōes iste sunt logice non. n. pcedunt ex propriis principiis naturalibus sed sunt rōnes imaginarie licet. n. in quocūqz instanti possit terminari motus alteran tis aliquod alterabile ad aliquam formam non tū in quocūqz instanti pot forma aliqua induci. Nam vt inquit princeps in ii Fen primi ꝑ cap. Non ois cā que corpori aduenit in ipsū operatur imo preter hoc tria sunt necessaria fortitudo. s. sue virtutis agentis et fortitudo virtutis prepa ratiue corporis et possibilitas permittendi virtus tangere aliud tanto tēpore vt in tali quale illud possit prouenire operatio in aliud vide Arist. ii. celi et mundi tex. com. xxxix. vniuscuiusqz actus determinatum est minimum tempus ad nō ex cedere. ¶ Amplius autē ignorare vr modum quo fiat mixtio. Nam Arist in fine primi de ge neratione et corruptione tex. com. lxxxix. inquit Qn aūt potentie adequantur equaliter tūc trās mutatur vtrūqz in dominans in sui ipsius natu ra non generatur. n. alterum sed medium comu ne et eandem sniam repetit in. ii. de generatione et corruptione in tex. co. xlviii. et Auer. in co. ingt Modus sz quē mixtio fit dictus est superius et que sunt miscibilia et qd mixtio contrariorum est qn al terum non dominatur simplr super alterū neqz habent equalem potentiam si. n. potentia fuerit simplr dominata corruptio erit dominati et ge neratio erit dominātis Et si equales fuerint po tentie tunc non fiet altera forma sicut declaratū est in. iiii. metheororum et cum potentia alterius cō trariorum non fuerit dominans simplr sed domi nans dominati generabitur ex eis aliquod me dium Sed tū declinat ad partem dominantis. Et ideo hoc medium cum eo quod est declinās ad alterum duorum extremorum hz aliquā latitudinem recipientem magis et minus. ¶ Et ex hoc ap parebit et impossibile esse aliquam complexionem temperatam esse quam posuit Galenus. s. tēpe rantiam que est sm extrema qr posuit complexio nem temperatam ponderalem nō in temperan tia que est sm extrema complexionis speciei s. ad iustitiam de qua considerat medicina idem hz Auer. in. ii. colliget cap. vltimo vbi patet sm naturam dari non posse complexionem equalē ad pondus in natura existentem et si contingit contraria equari hoc est solum p instās. ¶ Ad aliud respondetur quod illa propositio assumpta p ipsos quod repugnat alicui pro aliqua mensura ita quod impossibile est inesse illi tunc repugnat si bi pro omni mensura vera est vbi illa repugnan tia fuerit gratia forme seu essentialis fallit aūt vbi repugnantia fuerit accidentalis et rōne ma terie verbi cā homini essentialiter repugnat eē irrationalem et ideo pro quacūqz mensura hoc si bi repugnat siue sit tempus siue sit instans ta men homini puero repugnat sibi generare non

Contra ponentes cō plexionē ponderalē

motus qd illa ꝓpãe reperitur in motu locali q solus potest esse vere ꝯtinuus ⁊ vere regularis vt fuit ostensum in octauo phyficorum a textu comenti.lv.vsqꝫ ad textum com.lx.vnde Auerroys in tertio pphyficorum comento sexto ⁊ in octauo phyficorum comento.xxiii.Tenet quod motus augumenti qui est in animalibus ⁊ plantis non est vere continuus sed est compositus ex pluribus motibus ⁊ pluribus quietibus ⁊ ita etiam contingit in alteratione vt patet in octauo phyficorum textu comenti.xxiii licet enim Aristoteles in quinto phyficorum dixerit quod motus ⁊ vnus motus ⁊ continuus motus conuertuntur ⁊ in sexto phyficorum quod motus diuiditur secundum diuisionem mobilis ⁊ temporis tamen in sexto ⁊ quinto determinauit de motu in comuni non applicando ad aliqua mobilia determinata ⁊ ideo ea que ibi de motu tractauit accipienda sunt secundum comunitatem motus cum motus sit de natura continui vnde vt supra declaraui in proprio theoremate aliqua sunt cause que quodãmodo sunt naturales ⁊ quodãmodo sunt mathematice in ratione enim continui multa sunt in quibus concordat naturalis cum geometra. In octauo autem phyficorum ⁊ in aliis libris Aristoteles cõsiderauit motum applicando ipsum ad mobilia determinata per aliquam formam specialem in quibus cõtingit aliquem motum interrumpi ⁊ non continuari qui secundum rationem comunem motus potest esse continuus vnde aliqua possunt alicui competere secundum rationem comunẽ que tamen repugnant secundum rationem specialem. Nam celum potest quiescere inquantum corpus sed non inquantum celum vt dicit Comentator in septimo phyficorum comento secundo ⁊ motus inquantum motus potest velocitari in infinitum ⁊ tamen nullus motus est qui sit velox in infinitum sexto phyficorum comento xv. Eodem modo est de diuisibilitate termini motus. Nam motus localis ⁊ motus augumenti sunt ad terminum per se diuisibilem sed motus alterationis est ad terminum diuisibilem per accidens vt patet sexto phyficorum textu com.xxxii.⁊.xxxix. ❡ Et ideo frustra laborant qui volunt ista que in motu reperiunt esse vnius rationis vniuoce cum hoc inueniri non possit vnde in simili Aristoteles dixit de diffinitione anime in secundo de anima in textu comenti xxx. Ridiculum est querere comunem rationem in his ⁊ in alteris que nullius erit eorum que sunt propria ratio: neqꝫ secundum propriaꝫ ⁊ indiuiduam speciem dimittentes huiusmodi Et ideo cum diffinitio motus non dicatur vniuoce ea que pertinent ad motum non sunt vnius rationis vniuoce in omni motu ⁊ hoc est qd multos decepit.

prop5. lxxi.

❡ Frigiditas non ingreditur opus nature.

Famosa satis est propositio ⁊ passim allegata sed si vera est opinio Auer.vii.prime phyl. com.xxxi.vbi hꝫ quod idem est agens disponens materiam ⁊ inducens formam fallit in generatione simplicium quia si ignis generet ex aere aquam sicut contingit in transmutatione substantiali qua vnum elementum transmutatur in aliud tunc frigiditas cum disponat materiam eadem inducit formam. ❡ Bene verumꝫ est quod in mixtis ⁊ vegetabilibus ⁊ animalibus calor est dator forme vnde Comẽtator duodecimo prime phylosophie comento.xviii.inquit calor solis ⁊ stellarum diffusus in aqua ⁊ terra generat omnia etiam sine semine nata. ❡ Ubi aduerte quod calor dupliciter cõsiderari potest videlicet inquantum calor est absolute: ⁊ inquantum est naturalis. ❡ Si consideretur inquantũ calor absolute sic habet congregare omogenea prima intentione ⁊ segregare etherogenea secũdaria intentione. Naꝫ vt scribit Comen.in.ii.de generatione ⁊ corruptione in com.viii.congregationi omogeneorũ accidit segregatio etherogeneorum ⁊ idem scribit.iii.celi co lxxiiii.vt sic aũt calor hꝫ dissoluere. ❡ Sed calor inquantum naturalis seu celestis habet virtutem formatiuaꝫ vniuscuiusqꝫ nature respectu cuius naturalis esse dicitur vt sic enim in eo est virtus celi ⁊ motorꝫ celestium ⁊ vis complexionis siue forme illius nature quam format: sicut in calore seminis plante vel animalis est vis formatiua plante vel animalis ⁊ eodem modo est in mineralibus ⁊ calore eorum vnde opus caloris est educere formam de potentia ad actum. vnde sine dubio ad formam introducendã non operaꝛ nisi calor in oĩbus ꝯpositis siue sint mineralia ⁊ lapides siue plante ⁊ animalia sed frigiditas nihil operaꝛ ad formã speciei ⁊ ideo phylosophis nuncupaꝛ qualitas mortificatiua. Tñ operaꝛ ad id qd subiciꝛ forme qꝛ operaꝛ ad ꝯstantiam partium materie ne a calore dissoluanꝛ ⁊ ideo aduna ndo partes ꝯtinet figuras ⁊ formas rex generandarum ⁊ hoc verum est de frigido ꝯplexionali qd est fm ꝓportionem nature ⁊ substãtie mixti ⁊ hoc verũ est fm peripatheticos lꝫ Plato ⁊ Auicẽ hmõi formas aliunde in materia deriuari opineꝛ vt dicit Albertus in.iiii.metheoroꝝ. ❡ Alio ẽt modo limitaꝛ ꝓpositio p Auer in eo dẽ loco qd vꝫ frigiditas p se non operaꝛ ad formam tñ p accidens inquantũ ꝯtemperat calorẽ q est cã p se dans formaꝫ põt ⁊ de facto ꝯcurrit frigiditas in operationibus nature illo modo qꝛ ꝯtẽperãdo calorẽ reddit ipꝫ ꝓportionatũ actionibus nature vñ sic p accidẽs ⁊ secundaria intẽtione cooperaꝛ sic glosat Auer.iiii.metheoroꝝ I digressione ⁊ in.ii.de partibus aĩalium in cap. de cerebro ⁊ est manifesta sñia Arist.ibidẽ cap. vii q vult cerebrũ non esse mẽbrum principians aliquã virtutẽ sed solũ sui frigiditate institutum est a natura ad hanc vtilitatẽ ad ꝯtẽperandũ calorẽ cordis vñ aĩalia ⁊ hões parui capitis sunt nãlr iracũdi. ❡ Et in aĩatis maxime verificaꝛ

Margin: istãtia super ꝓpõne · litatio ꝓpõis · Calor duplr · Alia litatio.

proposita propositio nam Aristoteles in libro de morte ⁊ vita inquit quod anima omnia mediante igne operatur ⁊ idem dicit in secundo de anima quod anima omnia calore operatur vnde omnes operationes ⁊ naturales ⁊ vitales ⁊ animales procedunt ab anima mediante calore naturali qui est instrumentum anime deseruiens ipsi anime pro omnibus istis operationibus. ¶ Sumitur aūt calor naturalis qñqʒ ꝑ qualitate ⁊ qñqʒ pro corpore calido sicut notat Galenus in prima particula separator sermonum super illo afforismo Uetres hyeme ⁊ vere calidissimi sunt natura: qñ aūt phylosophi ⁊ sapientes dicunt calorem naturalem esse primum motum in animalibus ab anima ⁊ esse vniuersale instrumentum ale pro olbus operationibus intelligunt calorem pro calido corpore: ⁊ qꝛ afa non hꝫ aliqꝺ frigidum corpus qꝺ isto modo sit instrumentum anime pro omnibus operationibus sic intellexerunt sapientes in theorica medicine istam propositionem que dicit qꝺ frigiditas non ingreditur opus nature rectius aūt dixissent opus anime: ⁊ hec ꝑ se ⁊ primaria intentione non secundaria sicut iam clare audiuisti.

Calor naturalis dupliciter

Propositio lxxiii.

¶ Rationibus dialecticis. Aristoteles dupliciter vtitur ad exercitandum ⁊ sic inducit eas ante rationes necessarias ⁊ demostratiuas quandoqʒ vero ad confirmandum ⁊ sic inducit illas post demonstratiuas.

Sententia ista est. Auerr. in primo celi ⁊ mūdi. com. lxxv. vbi nota iuxta sententiam eius in. iij. metha. co. ꝑ. Consuetudo. Arist. est in omnibus arduis ⁊ difficilibus questionibus inducere sermones disputatiuos qui affirmant ⁊ negant idem qꝛ nullus scit quantuʒ sint difficiles nisi sciat eas per sermones disputatiuos ⁊ ita fecit. Arist. in. iij. metha. vbi examinat omnes questiones difficiles spectantes ad illaʒ scientiam ad vtramqʒ partem per rationes dialecticas. ¶ In alijs autē questionibus que nō sunt tante difficultatis inducit rōnes dialecticas post demostratiuas vt inquit vt faciat conuenire id est vt id quod est verum in se per rationem veram conueniat etiam sensui que ratiōes sunt probabiles ita notabiliter scribit. Com. ꝑ celi ⁊ mundi. com. xxij. Sufficiētia quando fuerit per rationem veram demostratiuam erit complemētum illius. ¶ Pro quo aduerte quod in doctrina. Auerr. sermo sufficiens est terminus multiplex nam quandoqʒ sumitur pro ratione rethorica que est minoris fidei qnam sit ratio dialectica nam rethores nō vtuntur sillogismo nec inductione sed loco sillogismi vtuntur entimemate ⁊ loco inductionis vtūtur exemplis vnde. Arist. in libro rethorice inquit quod rethorica est assequtiua dialectice sic sumpsit Comen. sermōes sufficientes in secundo celi ⁊ mundi comento trigesimoquarto ⁊ tertio de anima com. xxxvi. vbi colligitur quod sermones sufficientes sunt infra probabiles vbi dicit exagitando illam rationeʒ Themisty que erat per locum a minori ad maius inquit ⁊ iste sermo aut fiet ita quod intellectus materialis est corruptibilis aut non corruptibilis scilicet separabilis aut non separabilis secundum autem opinionem dicentium quod intellectus materialis est virtus in corpore ⁊ generatus iste sermo erit sufficiens quoquomodo non probabilis vnde sic intelligitur dictuʒ eius contra Auicennā in xii metha physice sue comēto quinto quod omnes vie eius quas inuenit ad probandum primum motorem esse preter viaʒ motus sunt sufficiētes quoquomodo ⁊ si eēnt vere eēnt numerate in methaphisica ⁊ primo phisicorum comento vltimo contra eundē Certior illorum sermonum quibus vsus est non per transit ordinem sermonum ꝓbabilium hoc est dictu non ascendunt ad illum gradum fidei ⁊ certitudinis ad quem ascendunt sermones probabiles quia sermones sufficientes sunt infra probabiles. ¶ Quādoqʒ vero sumitur sufficientia ꝑ certitudine ⁊ sermo sufficiens pro ratione necessaria ⁊ demonstratiua sic sumpsit. Comentator primo celi. comē. xxiiij. vbi inquit ⁊ intelligitur hic per sufficientiam fidem perfectam non habundantiam existimationis nam textus translationis arabice habet ibi Et potest cōsiderans sufficere ex multis vbi litera nr̄a habet ex multis vtiqʒ quis accipiet fidem. ¶ Quandoqʒ vero sumitur sermo sufficiens pro ratione completa que omnia complectitur ita quod non est diminuta quia aliquid pretermictat sic sumpsit. Auerroys duodecimo methaphysice comento. xviij. vbi dicit. Themistius autem dicit sermonem non esse sufficientem quia fuit oblitus animalia sine semine. ¶ Quandoque vero sumuntur sermones sufficientes pro rationibus que procedunt ex hiis que sensui videntur ⁊ sunt propinque veritati certe: Sunt enim alique propositiones vt dicit Albumasar que licet non inducant ad prime certitudinis ordinem tamen nullus sensus contradicit eis ⁊ isto modo sumitur in primo celi comento. xxii. in allegata auctoritate videlicet sufficientia quando fuerit sustentata per rationem demostratiuā erit complemētum illius ⁊ isto modo possumus exponere dictum Auerrois in prefata auctoritate in primo celi comento. lxxv. quod quando vtitur dialecticis post demostratiuos est vt faciat conuenire quia iste rationes dialectice que adducūtur post demostratiuas procedunt ex propositionibus sensatis ⁊ experimentum sermonum verorum est vt conueniant sensatis vt dicit. Comentator octauo phisicorum comento: xxii ⁊ primo celi ⁊ mūdi com xxii. ¶ Alio modo exponere possumus quod. Aristoteles adducit quandoqʒ post demostratiuos sermones dialecticos vt faciat conuenire idest vt super conclusione illa assentiāt omnes gentes vel maxima pars. Nam vt scribitur

Sufficientia multiplex sumitur apud Auer.

vt scribitur in .ij. meth. co. 2 tex. xv. Aliqui que/
runt sermones demonstratiuos 2 maximam cer
titudinem 2 ista est natura phylosophorum. Ali
qui vero querunt rationes probabiles 2 hi vt
inquit Arist. ibi testem dignantur adduci poe/
tam 2 Auer. inquit ibi in co. qꝺ accidit quibus
dam hominibus per naturam qꝺ non possunt p
transire sermones probabiles 2 demonstratiuos
2 isti cum concedunt prima intellecta non con/
cedunt ea nisi inquantum sunt famosa. Ita qꝺ
si acciderit qꝺ contraria eorum sunt famosa cō

ardua difficl.

cedent illa. ¶ Sed tunc insurgit maxima diffi
cultas contra predicta quia quādo duo effectus
sunt incōpossibiles in eodem etiam cause erunt
simul incompossibiles in causando quia non
possunt simul causare quia altera causante alte/
ra non causabit impedita a fortiori causa illius.
Cum igitur scientia 2 opinio sint incompossibi
les habitus simul in eodem 2 de eodem si aliqs
primo habeat opinionez de aliqua conclusiōe 2
superueniat demonstratio corrumpitur opinio
si enim ambe cause in eodem. s. medium diale/
cticum 2 demonstratiuum fuerint dialecticum
nihil faciet impeditum a demonstratiuo ita qꝺ
numquam effectus erunt simul nec cause simul

Op.o Scoti.

causabunt. Et ita tenet Scotus in .iij. sententia/
rum distinctione .xxiiij. q. vnica qua querit vtrū
de credibilibus reuelatis possit aliquis simul
habere fidem 2 scientiam in solutione argumen
torum principalium. ¶ Sed ista opinio omni/

Impu

no tuta non est nam licet verum sit qꝺ vbi intel
lectus prius per medium dialecticum habuit
opinionem de aliqua cōclusione que opinio est
cum formidine de opposito 2 superueniente me
dio demonstratiuo per quod paritur scientia
tunc oportet opinionem corrumpi quia scire est
rem per causam cognoscere propter quam res
est 2 quoniam illius est causa 2 quod impossibi
le est aliter se habere. Tamen vbi aliquis sciuit
aliquam cōclusionem per demostrationem per
quam acquiritur scientia si ad eandem conclu/
sionem adducatur ratio dialectica dicemus ne
scientiam illam corrumpi que fuit agenerata p
demonstrationem certe non. Nam Comen. vult
in prefatis locisq; quod rationes dialectice post
demonstratiuas adducuntur ad confirmandus.

Reas/ sūptio dubij.

¶ Et tunc restatque stioni locus verum in tali
casu iste rationes agenerant opinionem aut sciē
tiam non secundum quia sunt dialectice si pri/
mum ergo stabit scientia cum opinione qꝺ est

euasio

falsum. ¶ Forte dices hoc non potest continge
re respectu vnius 2 eiusdez hominis qꝺ aliquis
prius sciens aliquam conclusionem per demon
strationem 2 non oblitus acquirat opinionem
per sillogismum dialecticum. ¶ Contra quia

Impu

Arist. infinicies hoc facit in vnamet; conclusio/
ne in eadem parte scientie qꝺ vbi demonstrauit

Solo vera.

illam deinde confirmat eandem per rationem
dialecticam. ¶ Et ideo videtur esse dicendum
quod rationes dialectice non semper agenerāt
opinionem que est cum formidine ad oppositūz

primo.

intelligendo precipue illas esse rationes de nu/
mero dialecticarum que vt supra habitum est
procedunt ex propositionibus que sensui viden
tur 2 sunt propinqz veritati certe vt dicit Com.
primo celi comen. xxij. ¶ Aut aliter dici potest

Solo secūda

qꝺ rationes dialectice qualescumqz non semper
agenerant opinionem que est cuz formidine ad
oppositum quia actus actiuorum sunt in passo
disposito 2 ideo quando passum fuerit predispo/
situm per actionem superioris agentis non pōt
recipere actionem debilioris agentis eodē mo/
do quo si predispositum non fuisset 2 maxime qn
talia agentia sunt diuersa 2 diuersorum effectuū
productiua vnde quemadmodum contingit in
actione reali qꝺ actio alicuius agentis quando
tale fit instrumentum alterius specie variatur
sicut ignis quando fit anime instrumentum ha
bet multas operationes specie differentes a se
ipso dum erat agens principale sicut patet ex
ij. de anima tex. co. xlij. vbi dicitur qꝺ augumē
tum ignis vt principalis agentis crescit in infini
tum apposito cōbustibili tamen dum ignis con
currit in animalibus 2 plantis vt concausa 2 vt
instrumentum agit secundum exigentiam ani/
me 2 operatur oppositum illius qꝺ operabatur
dum ageret tamqz agens principale quia sic du
cit ad determinatum finem 2 terminum notum
in natura quandoquidem omnium natura con
stantiū determinatus est numerus magnitudi/
nis 2 augumēti Ita vr mihi qꝺ ꝯtingat in actio
ne spirituali qꝺ aliqua rō dialectica dum princi
paliter affert super aliqua ꝯclusione variatur in
sua actione qn adducit ad eandem ꝯclusionem
post demonstratiuam qr tunc fit quasi instrm illi
us semper. n. respectus imperfectioris ad perfe
ctius aut est respectus instri ad agens aut est re
spectus materie ad formam 2 instrumentū agit
sm exigentiam principalis agentis 2 materia
disponitur sm exigētiam forme vnde qn aliqua
ꝯclusio prius innotuit intellectui per demonstra
tionem agenerantem scire qꝺ est rem p cām co
gnoscere pp quam res est 2 qm illius est cā 2 qꝺ
impossibile est aliter se habere impossibile est qꝺ
intells taliter dispositus acquirat p rōnem dia
lecticam veram opinionem que est cum formi/
dine nisi ille prior habitus sciētificus deleretur
p obliuionem aut p aliquam aliam viam. Sz di
co tunc qꝺ tales rōnes agenerant opinionē sine
formidine. Unde Auer. p celi dicit qꝺ sufficien
tia qn nō fuerit sustentata p aliqd tunc est de mo
dis ppinqs veritati certe. Cū aūt fuerit sufficiē
tia sustentata p demonstrationes certas erit ꝯple
mētū illoꝝ sermonum qr ex ꝯditione sermonuz
demonstrabilium est conuenientia sensus 2 est
subtilis risio sicut video quam subtilitas Scoti
non attinxit. ¶ Et aduerte vnum quod est sa
tis pulcrū in hoc ꝓposito quod refert multū ꝯsi
derare aliquā rōnem in se 2 ꝯsiderare illā in re

Nota

spectu rōcinātis. Nā stat aliquā rōnē in se abso/
lute ꝯsideratā eē demonstratiuā qr ꝓcedit ex ve
ris primis prioribus 2 notioribus 2 causis con/
clusionis que tamen propositiones licet in se sint
necessarie si apud aliquem sumantur tamquaz

probabiles non agenerabunt in illo scientiã sed
opinionem vnde scribit. Com. in. ij. metha. com.
xv. quod aliqui non recipiunt primo intellecta
nisi inquantum fuerint famosa ita quod si acci
derit quod contraria eoꝝ fuerint famosa nega/
bunt ea ad hoc enim quod aliquis sciat ut dicit
Arist. in primo posteriorum nõ sufficit qꝫ demo
strationem faciat sed oportet quod sciat se demo
strare vnde multi sunt dantes se scientijs ma/
thematicis qui nesciũt naturam demonstrationis
ꝛ certum est quod ille rationes apud tales non a
generant scientiam sed opinionẽ est enim mul
tum difficile cognoscere se scire vt inquit. Arist.
eodem modo contingit quod ratio aliqua diale
ctica dum adducitur post demonstrationem illa ꝓ
babilia sumunt apud talem sub ratione quia ha
bent necessitatis aliquaꝫ participationem inquã
tum habent agenerare scientie complementuꝫ
vt dicit Comentator.

¶ Totum nihil aliud est quam sue partes simul iuncte.

Scribitur Ista propositio ab. Auerr. primo
physice auscultationis com. xvij.
ꝛ in. iiij. etiam com. xliij. ¶ Quia
autẽ totũ est multiplex ideo opus
est distinctione nam vbi est multi
plicitas ibi est confusio apud intellectum vt pa/
tet primo celi ꝛ mundi in. tex. co. cx. nam vt col
ligitur per. Auer. prime. physi. com. v. sunt tres
modi compositionis. ¶ Compositio speciei ex
suis causis. ¶ Et ɔpositio generis ex suis spe/
ciebus. ¶ Tertia autem est compositio indiui
dui ex suis partibus ſm sui qualitatem. ¶ Et
ex hoc dedit intelligere quartũ modum compo
sitionis indiuidui videlicet ex partibus ſm quã
titatem partes enim ſꝫ qualitatem in via. Auer.
sunt materia ꝛ forma que a nostris dicũtur par
tes essentiales vt patet ab ipso quarto physi. co.
xx. ꝛ. iij. celi com. xij. partes. aũt ſm quantitatem
sunt partes integrales vnde aliud est totum ẽen
tiale ꝛ aliud est totum integrale. ¶ De toto aũt
ꝛ partibus ſm qualitatem dictis aut de toto re/
sultante ex partibus essentialibus an realiter di
stinguatur a partibus in via. Com multi dubita
uerunt ꝛ. Scotus in iij sententiaꝝ distintione. ij.
questione. ij. tenet Auerr. fuisse istius opinionis
quod totum essentiale non dicat tertiã entitateꝫ
a partibus simul iunctis realiter distintaꝫ cuius
tamen oppositum demonstraui de mente eius in
concordantijs. Auer. sup primo. physi. in comẽ.
xvij per varias auctoritates ꝛ ratiões ꝛ ideo de
hoc ad presens nolo habere sermonẽ nã vt inquit
Galenus in. viij. de ingenio sanitatis ca. iij. Scri
ptores qui omnifariam paucos cognoscentes in
omnibus libris eadem pertractãt imitandi nõ
sunt hoc enĩ nõ est multa docere sed multa scri
bere est ꝛ multas chartas consumere cũ possent
paucas ꝛ multuꝫ conterere tempus vbi nõ eꝑꝫ
ꝛ Beatus Augustinus inquit quod affatio ani/
mi est semper eisdem inuentis vti. ¶ Preter/
termisso igitur de toto essentiali quod in dubitã
ter teneo ſm. Arist. ꝛ Com. dicere tertiam enti/
tatem realiter distinctaꝫ a partibus tunc ꝓpo
sitio allegata glosanda est de hoc toto quod nihil
aliud est quã sue ꝑtes simul iuncte verũ est cõsti
tutiue ꝛ integratiue ex nullis enim alijs causis
intrinsecis componitur substãtia ɔposita decẽ o
strata quã ex materia ꝛ forma. ¶ Loquendo ta
men de toto integrali ɔparato ad suas partes in
tegrales teneo tale totũ ſm rem nihil aliud esse
quã sue partes simul iuncte bipedale enim in re
ipsa nihil aliud est quã duo pedalia simul iuncta
ꝛ de hoc veritatem habet allegata propositio.
¶ Aduerte tamen quod tametsi tale totũ inte/
grale nõ dicat tertiam entitatẽ realiter distinctã
a partibus simul iunctis dicit tamen aliud ſꝫ ra
tionem etiam a partibus simul iunctis nam tale
totum respectu partium habet respectuꝫ forme
ad materiam ꝛ partes ad tale totum habent re
spectum materie ad formam vt scribit. Comen.
in. vij metha. com. xxxiiij. ꝛ est etiã sententia phi
losophi in ij. phisi. in. tex. com. xxxi. vbi partes ta
les que sunt totius integralis reducit ad genus
cause materialis modo si totũ integrale a parti
bus non esset neqꝫ re neqꝫ ratione distinctum nõ
posset subire respectum forme ad materiam idẽ
enim omnibus modis remanens idem non põt
dici materia ꝛ forma vt clare patet intelligenti.
¶ Amplius hoc idem auctoritate. Arist. confir
matur qui in. v. metha. tex. com. xix. inquit sub/
stãtia vniuscuiusqꝫ quod semel ꝛ ibidem subdit
qꝫ sex semel est sex non est ter duo neqꝫ bis tria
ꝛ. Auicen. in tertio tractatu sue. metha. cap. v. di
cit quod decem non sunt nouem ꝛ vnũ aut quin
que ꝛ quinqꝫ ¶ Amplius. Arist. vij. me. tex. co.
vltimi inquit sillaba non est elementa nec idem
est ba quod. B. ꝛ. a. nec caro ignis ꝛ terra quid
clarius dici potuit in hoc. ¶ Loquendo aũt de
toto quod est species que ɔponitur ex causis ſꝫ
imaginationem. s. ex genere ꝛ differẽtia ꝛ de to
to quod est genus quod est compositum ex spe/
ciebus ſm ponentes predicata quiditatiua esse
multiplicata ad multiplicationem formaruꝫ vt
tenuit. Johãnes de gandauo talia tota sunt di/
stincta a partibus etiam simul iunctis Nos aũt
ponimus quod talia tota ſm conceptuꝫ solũ di
stinguũtur a partibus vñ phisice loquendo ge/
nus non est vna natura sicut species ꝑꝑ hoc. n.
Arist. in. vij physi. tex. com. xxxi. voluit in gene/
re non posse fieri comparationes qꝛ in eo latent
equiuocationes sed solũ in specie athoma quia
species specialissima sumitur ab vltima forma
que simpliciter vna ẽ in reꝝ natura. Genus aũt
non sumitur ab aliqua vna forma que sit in rerũ
natura sed ſm rationem tñ non enim est aliqua
forma in reꝝ natura per quam homo est animal
alia ab illa ſm rem per quã homo est homo oẽs
igitur homines conueniunt in forma que consti
tuit speciem quia quilibet habet animam ratio
nalẽ sed non est in homine equs ꝛ asino aliqua
anima communis que constituat animal quod est
genus in

Tres sentẽtu dr mo/ di ɔpõ nis.

genus in quo conueniunt preter animam homi
nis equi z asini nam si esset talis forma comu/
nis tunc genus esset vna natura sicut species z
in illo possent fieri comparationes sed in sola cõ
sideratiõe z abstractione intellectus ẽ forma ge
neris per abstractionem a differentijs sic igitur
genus est vnum fm logicam considerationem
inquantum dicit vnum conceptum predicabilez
vniuoce de pluribus speciebus. ¶ Nec est verũ
apud peripatheticos quod quot sunt predicata
quidditatiua tot sunt forme realiter distincte ĩ na
tura illis correspondentes vt ipse scribit. Com.
in. vij. prime philosophie. comẽ. xi. predicabilia
substantialia sunt illa que adunant cũ subiecto
z adunantur ad inuicem z ista est opinio. Arist.
contra. Platonem sicut patet consideranti.

¶ Uniuersalia sunt difficillima ad cognoscendum eo quod sunt a sensi bus remotissima.

ARistotelis ppositio est in prohemio methaphisice z cõiter allegatur. ¶ So
let tamen glosari de vni/
uersalibus causando quẽ
admodum est deus z intel
ligentie talia namq; entia
abstracta cum a sensibus sint remotissima sunt
difficillima cognitu nam vt inquit Comen. ij. de
anima com. xcij. Comprehensio differentiarum
sensibilium a sensu est causa comprehensionis
eorum ab intellectu. ¶ Et hic scire debes quod
difficultas que contingit intellectui nostro in co
gnitione abstractorum z in cognitione entium
materialium prouenit ex diuersis causis vt te/
statur Arist. z Comen. in. ij. meth. in tex. com. pri
mi vbi inquit Forsan autẽ z difficultate duobus
modis existente non in rebus sed in nobis est
eius causa vbi Comen. in com. inquit cum diffi
cultas comprehensionis entium sit duobus mo/
dis rectum est vt difficultas in rebus que sunt in
fine veritatis. s. in primo principio z in principijs
abstractio a materia fit ex defectu. s. ex nobis nõ
ex illis. Quoniã cũ abstracta sint intellecta ex
se naturaliter z nõ intellecta qz nos facimus ea
intellecta esse. Sed qz sunt intellecta in se. sicut
sunt forme materiales: difficultas enim in istis ẽ
ex se magis quam ex nobis. Ita qd Auer. ex mẽ
te Arist. elicit duas conclusiones qd difficultas
in intellectione entium abstractorum a nobis est
ex nobis magis qz ex illis. Sed difficultas rerũ
materialium est magis ex illis qz res materia/
les sunt potentia intellecte z non fiunt actu intel
lecte nisi virtute intellectus agentis qui est in
nobis qui transfert res de ordine in ordinem z
facit de potentia intellectis actu intellecta vt
dicit Comen. in. iij. de anima com. xviij. ¶ Sco
tus autem z Antonius andree in. ij. meth. q. ij.
volunt enim contra Comen. si difficultas intelli

Diffi/cultas intelli/gẽdi in nobis ex duo bus puenit.

Opio Scoti z Anto.

gendi res materiales esset ex parte obiecti. s. ex
parte earum tunc tales substãtie comparate ad
quemcũq; intellectum eodẽ modo se haberent.
Cõsequẽs est falsũ sicut pz respectu intellectus diui
ni ergo z antecedens probatio consequentie qz
da oppositum qd difficultas est solum respectu
intellectus nostri z non respectu cuiuscũq; intel
lectus tunc cum iste substantie sint eadẽ ad quẽ
cunq; intellectum comparentur sequitur ergo
qd difficultas non est ex parte earum sed est ex
parte intellectus nostri cui comparãtur. Et ideo
tenent qd tota difficultas in intellectione nostra
dependet ex parte intellectus nostri vnde dicũt
qd lz Arist. in littera innuat duos modos diffi/
cultatis contingentes in intellectione tamen du
bitatiue loquutus est inquit enim forsan z ideo
quasi determinando dictum suum subdit nõ in
rebus sed in nobis causa est. ¶ Substinendo tñ
viam Auer. que magis cõsona est dictis Arist.
facile est soluere rationem eorum. Nam Comẽ.
tenet qd deus z intelligentie non intelligunt ea
que sunt hic sicut nos intelligimus illa scientia
enim vt inquit Auer. xij. meth com. li. equiuoce
dicitur de scientia dei z de scientia nostra quia
scientia dei est causa entium sed scientia nostra
causatur ab entibus vnde Auer. iij. de anima co
men. xxxvi. inquit Ex eis comprehendentibus
que non sunt admixta materie qd comprehen/
dit minus perfectum comprehendit magis per
fectum z non econtrario z ideo dixit primo cõ.
super. ij. meth. qd illud exen plũ Arist. ibi sicut
se habet oculus noctue ad lucem dici ita se hz
intellectus anime nostre ad ea que manifestissi
ma sunt in natura qd ostendit difficultatem non
impossibilitatem. ¶ Et licet beatus Thomas
in illo loco dicit de mẽte Arist. q' anima nostra
corpori vnita impossibile est qd comprehendat
substantias separatas cognoscẽdo de eis quod
quid est ex quo inquit falsum esse qd dicit Auer.
hic in com. qd phylosophus non demonstrat hic
esse impossibile nobis intelligere res abstractas
sicut impossibile est vespertilioni inspicere solẽ.
¶ Tamẽ sine dubio dictum Auer. est de mẽte
Arist. Nam. ix. meth. tex. co. vltimi loquens de
cognitione substantiarum simplicium inquit qd
ignorantia talium non est qualis cecitas: cecitas
enim est vt vtiq; si intellectiuum omnino nõ ha
beat aliquis. ¶ Ex quibus verbis idem beatus
Thomas elicit ab ipsa tandem veritate coactus
ibi dicens ex quo patet qd fm sententiaz Arist.
humanus intellectus potest pertingere ad intel
ligendum substantias simplices qd videtur sub
dubio reliquisse in tertio de ala. ¶ Clare autez
patet apud omnes pareticos quod questio mo/
ta in. iij. de anima de intellectu humano an pos
sit intelligere abstractas substantias non est que
stio pertinens ad intellectum hominis separa/
tum existentem in alio statu: nam. iij. de anima
tex co. xx. dixit qd non reminiscimur post mortẽ
qz intellectus passiuus corrumpitur z sine hoc
nihil intelligit ala tuz etiam quia illa questio for
maliter procedit de intellectu hominis pro statu

and. in ij. met. q. ij.

defen. Auer.

Opio beati Tho.

Impu

pareticos

ſtō naʒ ſic inquit in.tex.xxxvi.in tertio de aīa Utrū autem contingat aliquod ſeparatorū intel ligere ipſum non exiſtentem ſeparatū a magni tudine conſiderandū poſterius vbi beatus do ctor dicit quod poſterius conſiderandū eſt vtrū intellectum noſtrum non exiſtentem ſeparatum a corpore poſſibile ſit intelligere aliquam ſub ſtantiam ſeparatam hec enim queſtio vt inquit hic determinari non potuit qꝛ non dum manife ſtum erat aliquas ſubſtantias ſeparatas eſſe nec que vel quales ſunt vnde hec queſtio ad metha phyſicū pertinet tamen non inuenitur ab.Ariſt. ſoluta ꝛ tamē ꝑ parte teſtaſ in.ix.meth.in p̄cal legato loco. Ariſto.ibi hoc ſoluiſſe ꝛ ideo expo ſitio.Auerr.ibi licet ab omnibus expoſitoribus latinis deriſibilis indicetur tamen vt vides ē ex mēte.Ariſt.qui dicit ignorantiam de talibus ab ſtractis in nobis nō eſſe qualis eſt cecitas in ocu lo quid clarius potuit dici p̄o.Com.duʒ aſſeruit exemplum illud non dicere impoſſibilitatē ſed difficultatē tantum. ¶ Redeamus igitur eo vñ effluxit ſermo quod vniuerſalia ſunt difficillima ad cognoſcenduʒ de vniuerſalibus in cauſando eo qꝛ ſunt a ſenſibus remotiſſima iſta enim diffi cultas ꝓuenit ex parte noſtri intellectus qui in intelligendo dependet a ſenſu ꝛ qꝛ ſubſtantie ſe parate ſm ſe non ſunt phantaſiabiles ſed ſolum ſuus effectus qui eſt motus ſenſu apprehenditur ideo multum eſt cognitio de talibus difficilis in nobis ſed non eſt iſta difficultas in intellectione eaꝝ dependens ex parte ipſaꝝ qꝛ ipſe ſunt intel lecte in actu. ¶ Quomodo aūt ratiōes.Auer. ꝓcedant in.ij.metha. vide que ſcripſerim in cō cordantijs eius ſi placet. ¶ Fallit aūt propoſita propoſitio de vniuerſalibus complexis in cau ſando ſicut ſunt p̄ma p̄ncipia quorū cōitas extē ditur ad omnia ſcibilia nā talia vniuerſalia ſunt notiſſima ꝛ ſunt ſicut locus ianue in domo queʒ nullus ignorat.ij.metha.com.ꝑ.vnde demoſtra tiones conſtantes ex primis principijs reſpectu aliaꝝ demoſtrationuʒ ſunt ſicut elementa de cō poſitis vt patet.v.metha tex.com.iiij. ¶ Nota etiam quod loquendo de vniuerſalibus in p̄dicando ꝛ ſi talia quo ad ſimplicem cognitionem ſui ſint nota p̄cipue vbi fuerint ſenſata vt de claraui in ſpeciali queſtione mea de primo co gnito tamen de talibus poſſunt formari propo ſitiones in ordine ad ſuas naturales ꝓprietates multū occulte ꝛ laborioſe licet enim teſte.Auic. ens ꝛ res p̄ma impreſſione quo ad ſimplicem cognitionem imprimantur in anima tamen poſ ſunt ardue queſtiones formari de ipſis ſicut pa tet exercitatis in ſcientia diuina.

propō. lxxvi

¶ Scientia que ſubalternatur ſpe culatiue ſpeculatiua eſt.

Uera eſt propoſitio quando ſcien tia ſubalternaſ ſicut ſpecies generi inde enim eſt qꝺ ſcientia ſub alternata nō ponit ī numerū alioquin diuiſio ſciētie ſpeculatiue poſita ab Ariſt.in.vi. p̄me philo. eſſet inſufficiens vbi.Ariſt.diuidit ſciētiam in actiuam factiuā ꝛ in theoricā ꝛ theo ricam demum diuidit in naturalem mathemati cam ꝛ diuinam non enim ſubalternata ſcientia differt a ſubalternāte niſi accidentali differentia que non facit aliud ſʒ alteratuʒ ſolum ſicut geo metria ꝛ perſpectiua nam linea ꝛ linea viſualis ſola differentia accidentali diſtinguntur ꝛ ſic eſt de muſica cum arithmetrica quaꝝ altera eſt de numero altera vero de ſonoro numero. ¶ Falſa autem eſt propoſitio vbi ſubalternatio fuerit me rito principioꝝ tantum Naʒ non eſt dubiū quod omnes ſciētie morales ꝛ practice ſimiliter ꝛ alie ſcientie ſpeculatiue particulares ſubalternātur merito principioꝝ ſcientie diuine nam ſicut ſcri bit princeps in p̄ma fen p̄mi canōis doctrina p̄ma in.capit.de ſubiectis medicine principia ſciētiarum particulariū tamē̄ʒ credita recipiū tur ꝛ ī alijs ſcientijs que ſʒ ordinē ſunt ante eas ratiocinantur ꝛ ita fit donec principia omnium ſcientiaꝝ ad philoſophiam primam que metha phiſica eſt nuncupata eleuenſ ꝛ.Auer.in.primo colliget.cap.ꝑ.Artifex artis inquantum eſt arti fex illius artis non poteſt cognoſcere principia recepta in illa arte quāuis ſciat illa nō ſcit enim ea niſi inquantū eſt artifex alterius artis ideo oportet eum recipere illa principia artis ſue ab illo loco in quo ſunt magis nota. ¶ Similiter etiam non eſt dubiū ſm.Ariſt.ꝛ.Com.quod ſciē tia de anima tribuit multis ſciētijs que ſunt pra ctice multa principia cum tamen ſcientia illa ſit mere ſpeculatiua naʒ.Auer.in primo de anima com.ij.inquit quod iuuamentū ſcientie de aīa alijs ſcientijs ē tribus modis ꝛ ſecūdus modus vt aſſerit eſt pro quanto dat pluribus ſcientijs plura principia vt ſcientie morali.ſ.regendi ci uitates ꝛ diuine Moralis.n.ſuſcipit ab hac ſciē tia vltimum finem hominis in eo quod eſt ho mo ꝛ ſcientiam ſue ſubſtantie que ſit ꝛ diui nus ſuſcipit ab ea ſubſtantiam ſui ſubiecti hic enim declarabitur quomā forme abſtracte ſunt intelligentie ꝛ alia multa de cognitione diſpoſi tionum conſequentiū intelligentiam in eo quod eſt intelligentia. ¶ Similiter etiam medicina que a toto genere practica eſt licet ſm ſimilitu dinem aliquid eius dicatur practicum ꝛ aliqd ſpeculatiuū ſubalternatur merito principiorum ſcientie naturali que eſt ſpeculatiua. ¶ Et ex hoc pʒ error conſiliatoris ꝛ aliorū aſſerentiū me dicinam eſſe vere ſubalternatam ſcientie natu rali inquit enim in differentia tertia in tertio di cendoꝝ quod cum dupplex ſit ſubalternādi mo dus videlicet ratione ſubiecti ꝛ ratione princi pioꝝ vtroqʒ modo medicina ē ſubalternata ſcie naturali nam ſubiectum eius quod eſt corpus humanuʒ ſanabile eſt ſub ſubiecto ſcientie natu ralis quod eſt ens mobile vel corpus mobile. ¶ Similiter ēt ſubalternatur illi merito prin cipiorū qꝛ vltime concluſiones libri plantarum ꝛ libri ꝺ animalibus ſunt maxime ꝓncipia cre dita in medicina nam vt ſcribit philoſophis in li bro de ſenſu

Ep[illegible] ꝯſilia toris.

bro de sensu ⁊ sensato vbi desinit phisicus ibi in|cipit medicus ⁊ ista est opinio eius. ¶ Sꝫ ista opinio quo ad primus dictū stare non potest q͛ certum est quod subiectū medicine formale nō est corpus humanū sanabile absolute sed ab ar|te ⁊ tale vt sic est res artis ⁊ non est pars subie|ctiua entis naturalis vt hīc pꝫ ꝯsiderāti. ¶ Am|plius cuꝫ scientia naturalis sit mere speculati|ua. Medicina aūt sit mere practica si eēt vere subalternata illi sicut species generi tunc seque|retur quod scientie practice sola accidētali diffe|rentia differrent a scientijs que simpliciter sunt speculatiue contra philosophum. vi. metha. tex. com. primi vbi diuidit scientiam in theoricam actiuam ⁊ factiuā m theoricum aūt ⁊ practicum vt diuidunt philosophiā ⁊ scͥam in communi sunt essentiales differentie nā vt. Auicē. in principio sue logice ⁊ in principio sue. meth. scribit sciētie speculatiue sunt de rebus operatis a natura ⁊ sciētie practice sunt de rebus operatis a nobis secus aūt est de theorico ⁊ practico que diuidūt medicinam q͛ tales sunt differentie accidētales in medicina vnde theoricum ⁊ practicū que di|uidunt scientiam in communi equiuoce dicūtur cum theorico ⁊ practico per que diuidit͛ medi|cina q͛ impossibile est easdem esse differentias p quas diuiditur superius ⁊ inferius vnde theori|cū in medicina ordinatur ad practicum non sic autem est de theorico ⁊ practico per que diuidi|tur scientia in communi q͛ scientie speculatiue nō sunt pp practicas vt patet ex prohemio. metha. ¶ Similiter etiam vt dictum est ista vt diuidūt scientiam in communi sunt essentiales differentie habituū distinctoꝝ sed vt diuidunt medicinam sunt differentie accidentales nam illa pars me|dicine que a remotis dirigit in opus dicit͛ theo|rica illa aūt que a propinquo dicitur practica in|quit enim. Scotus in. vi. meth. questione prima in solutione argumentoꝝ ⁊ precipue ad 3ᵐ quod omnis habitus cognitiuus circa obiectum ope|rabile ex natura rei ⁊ obiecti est directiuus in operatione licet non ex vsu habentis sed aliquis habitus est directiuus incomplete ⁊ quasi a re|motiori sicut qui est circa magis vniuersalia ali|quis magis perfecte ⁊ de ꝓpinquo sicut qui est circa magis particularia actus enim sunt circa singularia vnū experientia magis dirigit in ope|rando quam ars sine experientia primo meth. ⁊ sic habitus incomplete dirigens ꝯparatiue ⁊ large pōt dici speculatiuus q͛ ex se nō sufficit ad dirigendum sine particulari determinante ⁊ ap|plicante ⁊ ita dicit etiam in ꝓlogo primi sentē|tiarū in questione de praxi ⁊ est ēt sn͡ia beati. Thome in questionibus super. Boetio de trini|tate questione qua querit Utrum sit cōueniens diuisio scīe speculatiue ī naturalē mathematicā ⁊ diuinam inquit enim in rūsione ad quintū qd aliqua scientia continetur sub alia dupplr Uno modo vt pars ipsius sicut scientia de plantis cō|tinetur sub naturali vt pars. Aliomodo qñ in su|periori scientia assignatur pp quid eoꝝ que ī in|feriori scientia demonstrantur vt musica arithme|trice Medicina igitur nō ponitur sub phisica vt pars subiectū enim medicine non est pars subie|cti naturalis philosophie sm illam rationem sm quā est sbm medicine quāuis enim corpus hūa|nū sanabile sit corpus naturale non tñ est sbm medici|ne vt est sanabile a nā sed vt est sanabile per artē sed q͛ in sanatione que fit per artē ars est mini|stra nature iuxta illud. Galeni in. iij. tegni ¶ Ilȝ natura operatrix medicus vero minister q͛ ex aliqua naturali virtute sanitas perficit͛ auxilio artis ideo pp quid in operatione artis oportet accipere ex proprietatibus reꝝ naturalium ⁊ pp hoc medicina subalternatur philosophie natu|rali sicut alchimia ⁊ agricultura ⁊ alie huius|modi Et sic patet qualiter alique scientie opera|tiue subalternari possunt alicui sciētie mere spe|culatiue sm se ⁊ sm oēs sui partes. ¶ Et ani|maduerte iuxta sn͡iam. Aristo. in libro de sensu ⁊ sensato quod vbi desinit phisicus inde incipit medicus inde contingit qd quo ad postremam sui partem que est de animalibus ⁊ plātis. Ari. interponit aliqua que pertinent ad actū practi|cū vnde in libris de natura animaliū ponit mul|ta medicamina ꝯferentia varijs ⁊ diuersis egri|tudinibus animaliū patet autē quod notitia illa que docet modū ⁊ qualitatem operandi practi|ca est sicut inquit princeps in principio primi ca|nonis nam in. ix. libro agit de egritudinibus suū eorum que remedijs ⁊ in capitulo. xxij. agit de egritudinibus canū ⁊ capite. xxiiij. agit de mor|bis equorum ⁊ remedijs eorum ⁊ in cap. xxvi. agit de remedijs elephantū ⁊ eoꝝ remedijs vnū sicut contingit in naturis temporꝝ qd finis vnius sapit naturam principij alterius ⁊ e contra sicut principiū veris sapit naturam hiemis sic finis naturalis scientie sapit ⁊ ostendit alium moduꝫ considerandi medicine vnde. Aristo istas duas scientias sorores appellabat ⁊ alteram describe|bat per alteram dicebat enim medicinā eē cor|poris philosophiam ⁊ philosophiā dicebat esse animi medicinam nam vt inquit diuinus Boe|cius in quarto de cōsolatione philosophica ani|morum salus quid est nisi virtus ⁊ egritudo qd nisi vicium ⁊ aduerte quod quanto anima pre|stantior ē corpore tāto philosophia que instituit animuꝫ prestātior est medicina que instituit cor|pus vt dicit. Aristo. in primo ethicoꝝ. cap. xvij.

Impu

theoricum ⁊ practicū in medicina sūt eq

¶ Regula est quod a causis quarū natura est eadem ⁊ non differunt ni|si secundum magis ⁊ minus non prouenit nisi vna natura differens secundum magis ⁊ minus.

propō lxxvii.

Averrois est ꝓpositio in pro|pria forma in. iij. de celo ⁊ mundo in comē. lxxij. vbi ēt subdit ⁊ cause diuerse in quantitate habēt causata diuersa in quantitate. ¶ Uera autem est ꝓpositio vbi ille cause differentes sm magis ⁊ minus fuerint cause adequate illorum

effectuũ fallit autem vbi non sunt sic adequate. Nos videmus proportiones elementoꝝ in mix tis inuentas differre ſm magis ⁊ minus attamen videmus maximam diuersitatẽ in formis mixtorum que nõ causantur adequate ex illis ꝓportionibus elementorum sicut credit. Alexander vt recitat. Auer. tertio de aĩa. com. v. intantum qꝺ etiam aĩa ⁊ intellectus materialis illo modo causantur cõtra quem. Auer. ibidẽ inquit Et magis inopinabile de opinione Alex. est hoc quod dixit quod prime preparationes ad intellecta ⁊ ad alias postremas perfectiones de aĩa sunt res perfecte a complexione nõ virtutes facte a motore extrinseco vt est famosum ex oplone. Arist. ⁊ omniũ peripatheticoꝝ ista enim opinio in virtutibus aĩe ꝯprehensiuis sicut sꝫ quod nos intellexerimus est falsa a substãtia .n. elemẽtorum non põt fieri virtus distinguens ꝯprehensiua ⁊ cetera vnde ẽt elementa ſm doctrinam. Arist. respectu mixti non concurrunt nisi vt causa materialis sꝫ causa efficiens est calor celestis vt patet. xii. metha. com. xviii. ¶ Solet etiã proposita propositio sub alijs verbis allegari videlicet magis ⁊ minus non diuersificant speciem ⁊ tunc etiam est alia limitatio nam magis ⁊ minus quẽqꝫ insequunt formã ⁊ quẽqꝫ insequunt materiam seu materiales dispositiones ⁊ verum est quod differentie rerum ſm magis ⁊ minus insequentia materiam non faciunt differre specie tales enim sunt indiuiduales differentie per quas distinguũtur ea que sub eadem specie continentur Sꝫ loquẽdo de magis ⁊ minus que insequũtur formam ⁊ principia essentialia talia bene faciunt diuersitatem specificam ⁊ inferunt illam nam species entium sunt inequales qꝛ sunt sicut numeri. ¶ Colligitur aũt limitatio ista ex intẽtione philosophi in. x. metha. tex. co. xxv. vbi hꝫ quod contrarietas sumpta penes formam facit differentiam specificam nõ autem contrarietas sumpta penes materiam.

Nota.

propõ lxxviii

¶ Simile non patitur a simili.

Propositio est. Arist. in ꝑmo de generatione ⁊ corruptione in. tex. com. xlviii. cuius ꝓbatio ibidem adducitur inquit. n. si simile ſm quod simile actiuũ ipsum se ipsum mouebit omne. ¶ Glosatur autem ab. Auicen. ista propositio in secunda fen primi doctrina. iii. in. cap. iii. de signis complexionum de simili cuius qualitas ⁊ quantitas illius quod est ei simile est vna specie ⁊ natura nam qꝺ est calidius alio non est simile ei quod minus calidum existit Imo duo calida quoꝝ vnũ est calidius altero diuersificantur ⁊ illud quidem quod est minus calidũ comparatione eius quod est calidius frigidum existit Intelligitur igr̃ propositio de similibus in forma ⁊ gradu forme ⁊ etiam ſm potentiã nam actio insequitur multitudinem forme ⁊ multitudo forme insequitur multitudinem materie ex

Glosa Auic.

augumento enim substantie in quantitate ꝓuenit augumentum virtutis in robore sicut declaratum est ex principijs naturalibus vt inqt. Auicenna in. vi. naturaliũ sectione. iiii. capitulo. v.

¶ Dialecticus diffinit per formam physicus autem per materiam.

propõ lxxix.

Propositio ista est philosophi in ꝑmo de anima in. tex. com. xvi. ¶ Aduerte quod diffinitiones que dant quiditatem debent habere tria propria vt scribit. Comen. iii. phys. com. xxxi. ¶ Quoꝝ primum est vt ex illis dissoluantur questiões cõtingentes in re. ¶ Secundum vero est vt ꝑ illas appareat causa inherẽtie accidentiũ essentialiũ existentium in re qꝛ diffinitiones complete innate sunt reddere causas omniũ accidentiũ existentium in re sed non conuertitur quod omne ex quo apparet causa accidentium existentium in re sit diffinitio. ¶ Tertium vero est vt ex diffinitione appareat difficultas Ubi aduerte qꝺ de proprietate diffinitionis complete est vt appareat solutio omnium difficultatum contingentiũ in re ex ignorantia diffinitionis ⁊ quod omnia accidentia propria que ꝯueniuntur cum diffinito demonstrentur per illam nam vt scribit. Arist. primo de anima tex. com. xi: Diffinitiones secũdum quas non contingit accidentia cognoscere sed neqꝫ de ipsis facile imaginari manifestũ quod dialectice dicte sunt ⁊ vane omnes. ¶ Unde animaduerte quod cum dialecticus sit. Artifex comunis non enim procedit ex proprijs sicut demonstrator ideo a philosophis omnes diffinitiones que dantur per causas remotas ⁊ comunes dicuntur dialectice qꝛ non possunt esse medium ad demonstrandum accidentia essentialia de diffinito nam demonstratio est ex ꝓprijs. ¶ Et eadẽ ratione omnes ille rationes in philosophia naturali vel in scientia diuina seu alijs facte ꝑ principia remota ⁊ vniuersalia nõ appropriata ei qꝺ demonstratur esse dicuntur logice rõnes. ¶ Extat ad hoc singularis auctoritas Aristo. in. ii. de generatione animaliũ cap. vltimo inquit. n. Sed forrasse verisimilior hijs demonstratio illa logica videtur logicam appello qꝛ quo vniuersalior eo remotior a ꝓprijs principijs est ⁊. Auer. primo celi. com. lxx. inquit hec est alia demonstratio a predictis ⁊ est logica s. qꝛ est ex veris ꝓpositionibus sed non ꝓprijs sed generalibus Eandem sententiam hꝫ etiam in. viii. phisi. com. lxx. ⁊. xii. metha. com. iiii. dicit quod. Platoni ꝯtingit dici vniuersalia esse causas singulariũ ꝑ logice inquirere ⁊ subdit quod qꝛ erat semper in disputatione ideo contingit ei dicere extranea ⁊ remota a veritate. ¶ Ex qua auctoritate male intellecta ⁊ exposita inferunt aliqui quod in disputatione possunt dici extranea ⁊ remota quod falsum est presertim in disputatione doctrinali qualis est illa qua vtuntur philosophi in perscrutatione veritatis

diffinitiones qditatiue tria debẽt habere.

tatione veritatis nam vt elicitur ex secundo pri me philosophie tex.com.xv. natura philosophi est querere maximā perscrutationem obstudium veritatis vnde .iiij. metb. tex.com.xviij. In re bus inquibus homo haber opinionem et existi mationem debet inquirere certitudiné sicut in firmus sanitatem vnde si fas est dispositiōes cor poris dispositionibus intellectus comparare de bes scire qd quemadmodū medici in corpore hu mano ponunt tres dispositiones sanitatē egritu dinem et neutralitatez sic scientia certa apud in tellectum est sicut sanitas in corpore qr est eius perfectio omnes.n. homines natura scire deside rant ignorantia autē dispositionis est sicut egri tudo in corpore opinio aūt qua itellectus cogno scit aliqd cum formidine est veluti neutralitas in corpore et ideo dictū. Comen. aliter intelligit quod qr. Plato semper est in disputatione idest semper in suis dialogis per dialecticas ratiōes pcedit que sunt per causas vniuersales et remo tas ideo contingit qd non dicit conuenientia qr conabatur ex causis intelligibiliū seu entiū ma thematicorū reddere causas sensibilium vnde. Arist. in primo de generatione tex.com. vij. cō tra. Platonem et sequaces inquit Causa autez quare non potuerunt confessa videre in experiē tia fuit ideoqz quicūqz magis insudauerunt na turalibus magis possunt supponere talia prin cipia quibus multa possunt complicare qr aūt ex multis sermonibus indocti existentium entis inuentes et ad pauca respicientes facile enun ciāt. ¶ Sed dices quare dialecticus dicitur dif finire per formam phisicus autem per materiā ¶ Ad hoc videtur respondere. Themistius pri mo de anima capite .ix. in expositione tex.com. xvi. inquit n. cum sint tria diffinitionum genera. ¶ Quedam per solam formam hoc modo do mus est custodia et defensio a ventis imbribus caloribus et frigore. ¶ Alius modus est p solaz materiā domus est ligna lateres intrita ¶ Ter tius aūt qui vtrumqz complectitur .s. materiam et formā sic vz domus est munitio ab hysque de foris ingruant ex tali et tali materia: De hys tri bus qd genus physico pueniet. Utrū id in quo so lius forme fit mentio pretermissa et neglecta mā an id in quo solius materie admonitio fit forma superposita an id potius in quo iunctim forma et materia declaratur et soluendo dicit quod si postremum hoc genus philosopho naturali con gruit cui secte reliqua duo vendicari aut tribui debēt certe diffinitio in qua sola vis forme affer tur que seorsum consistere confirmationem que et soliditatem habere non pōt dialecticis asciscit vnde plerūqz illa facilis inanisqz habetur ea ve ro que materiam tm̄ et affectiones eius que ab iungi nō possunt sectatur nullius quidem fuerit nisi eius q naturā exploret quippe qui circa ola versetur que materiā et eius opera atqz affectio nes appellēt sed cessans et manca nisi forme me minerit ac formā quidez semper in diffinitione collocare debemus que locuz principem teneat ita tamen vt a materia non recedamus ēt si for

Note pulcrā simili tudinē

pulcra et or dinadif ficltas

Opio them.

ma ratione possit abiungi et enim forme naturali materia semper opus vsusqz est. ¶ Sed. Nisi aliud dicatur solutio ista. Themistij videtur mā cha et insufficiens nam si ea ratione desinitio da ta per solam formā dialectica est qr forma seor sum soliditatem habere a materia non pōt neqz seorsum consistere valet pariformiter sequi vide tur quod desinitio que datur per solam materiā dialectica erit qr materia seorsum consistere et so liditatē habere preter formā non valet sicut scri bit. Com. in .ij. phisicor in. com xij. Imo si bn̄ cō siderare volueris magis hoc est de materia sm sententiam peripatheticorum secundo phisice auscultationis. tex.com xci materia est pp for mam non autem forma pp materiam. ¶ Con firmatur nam. Auer. in .vij prime philosophie s com. xiij. in calce. com. scribit et cum induxit ra tiocinationes ex quibus apparet qd materia est magis substantia dixit sed hoc est impossibile .i. sed impossibile est vt materia sola sit substantia cum opinatur quod intentiones separabiles in intellectu .s. que non intelligunt in respectu alio rum sicut est materia sed que intelliguntur p se sunt magis substantie et ideo existimatur quod forma sit etiam substantia cum sit quiditas quā significat diffinitio vbi expresse colligitur quod est magis absolutus intellectus forme quam in tellectus materie. ¶ Et confirmatur qr idez est iudiciū de materia et forma sicut de potentia et actu qr. xij. metha. com xxvi. potentia reducitur ad materiam et actus ad formā modo .ix. meth. tex.com. xiij. potentia per se refertur ad actum actus aūt non refertur ad potentiā nisi qr poten tia refertur ad actū qr sunt relatiua opposita de tertio modo relatiuorum per modū mensure et mensurati. ¶ Nec valet solutio illa themistij qd ideo ea que per solaz materiā est diffinitio natu ralis esse dicatur qr omnia que a naturali consi derantur materiam habent. Nam rectius di xisset plura ex hys que a naturali considerantur materiam habent pp intellectū vnde sic loquit Arist. in .vi. prime philosophie in. tex.com. pmi physica theoria quedam est sed theoria circa tale ens quod est possibile moueri et circa substā tiam que sm rationem et sm magis non separa bilem solum vbi. Auer. in. com. inquit ponderan do li sm magis et dicit in maiori parte pp intel lectum et secūdo physi com. xxi. inquit. Comen. ex fundamentis que ponit naturalis est qd plu res forme naturales sunt in materia et hoc mani festum est per se de forma aūt in qua hoc non est manifestum per se iste scientia considerat vtrū sit in materia vel non et in hoc non est dubiū nisi de anima tm̄. ¶ Preterea esto quod illud verū esset tūc adhuc ē difficultas nam secūdo physi. tex.co. xij. forma est magis natura quam mate ria et. Com. v. metha. com. v. scribit quod natura primo dicitur de substantia que est forma que ē principiū motus in rebus naturalibus essentialr et primo et quod materia non dicitur natura nisi quis recipit istam naturam vnde diffinitio na ture dicitur analogice qr prius verificat de for

Impu

euasio

Impu

ma q̃ȝ de materia ꝛ primo celi.com.v.idem ha/
betur Sciētia igitur naturalis prius eſt de natu
ra que eſt forma q̃ȝ de natura que eſt materia nã
vt ſcribit.Com. ſecūdo phiſicoꝝ.com.xxvi. licet
ſcientia naturalis vtrumqȝ conſideret ꝛ formaȝ
ꝛ materiam tamen de forma naturalis conſi/
derat per ſe ꝛ de materia pp formam ꝛ tūc vi/
detur quod potius diffinitio data per ſolam for
maȝ ſit naturalis quã q̃ datur p ſolam materiã
ꝛ ſunt difficultates ſicut vides a quibus non ni/
ſi ſolers ingenium poteſt euadere. ¶ Albertus
autem cognomento Magnus primo de anima
tractatu primo capitulo.vij fecit longam digreſ
ſionem de hoc dubitando quomodo dialecticus
diffinit per formam cum forma ſit pars rei ꝛ nõ
totius neqȝ videtur poſſe de toto predicari. ¶ Ad
quod multis interpoſitis inquit quod forma rei
dupliciter põt conſiderari ſicut dicit.Auicē.vno
enim modo conſideratur vt eſt actus rei ꝛ pars
eſſe eius ꝛ hoc modo nõ predicatur de re Alio
modo vt eſt intentio rei abſtracta a re ꝛ ſic predi
catur:q2 eſt intentio totius ꝛ non partis totum
enim ſignificatur ſub qualibet forma que eſt in
ipſo ſiue ſit gñis ſiue differentie ſiue ꝓprij ſiue
accidentis ꝛ ſm quod ſignificatur ſtans ſub ali
qua illaꝝ formaꝝ ſic abſtrahitur ab ipſo vniuer/
ſale ꝛ eſt illud vniuerſale intentio totius ꝛ ideo
predicatur de toto ꝛ has intentiones totius con
ſiderat logicus ꝛ cetera que vide ab ipſo. ¶ Sȝ
nec iſtud dictum.Alberti ſatisfacit q2 non ē que
ſtio an forma poſſit predicari per modum par/
tis aut per modum totius ſed queſtio querit pp
quid diffinitiones ille ex quibus non contingit ac
cidentia eſſentialia demoſtrare dicuntur diale/
ctice ꝛ dicuntur dare eſſe per formaȝ. ¶ Et pp
hoc relictis alioꝝ opinionibus in hoc dicenduȝ
puto quod cū forma ſit ſubiectū vniuerſalitatis
ꝛ iſte eſt intellectus cuiuſlibet forme vt ſcribit.
Comen.primo celi.comē.xcij.ꝛ ideo dicitur in
diffinitione vniuerſalis quod eſt aptum natum
dici de pluribus ꝛ in libro deſtructio deſtructio/
num in diſputatione prima in ſolutione ſeptimi
dubij Cauſa pluralitatis ſeu numeralitatis ē ma
teria apud philoſophos ꝛ cauſa conuenientie in
multitudine numerali eſt forma ſm quod poſ/
ſunt reperiri res plures in numero in vna for/
ma ideo dicimus nos qđ tales diffinitiones da/
to per comunia dicuntur eſſe o a re per formã q2
cauſa comunitatis ꝛ cõuenientie eſt a forma ꝛ pp
hanc cauſam omnes rationes ex comunibus ꝓ
cedentes dicuntur dialectice vt ſupradictū fuit
q2 dialecticus ꝓcedit ex comunibus ex quibus
nõ a generatur ſcientia ſed opinio phiſicus aūt
appropriate dicitur diffinire per materiam pro
quanto videlicet non diffinit per comunia ſicut
dialecticus non quia in diffinitione naturali ap
pareat materia ſine forma q2 vt inquit.Auerr.
primo de anima.co.xvi.qui in diffinitionibuȝ re
rum ponit materiam ꝛ obmittit formam dimi/
nute accipit ſimilr̃ etiam vt ſcribit.Com.ij.phy
ſicoꝝ.com lxx.naturalem oportet dare in reſpõ
ſione omnes quatuor cauſas q̃m in ſcientia na
turali apparet materia ꝛ in quo ē materia ſunt
omnes cauſe ꝛ omnes cauſe reꝝ a naturali ꝯſide
rantur ſm quod habent attributionem ad mate
riam ꝛ vt habent eſſe in materia nam cõſiderat
mouentem cauſam ſm quod mouet materiam
ꝛ formam ſm eſſe quod habet in materia ꝛ finē
ſecundum quod eſt terminus motus quo mo/
uetur materia ꝛ materiam ipſam ſm quod ē ſu
biecta forme ſm eſſe quod hȝ forma in mate/
ria ſic igitur intellexiſti quomodo dialecticus
diffinit per formam ꝛ phyſicus per materiam
quod.Johannes de gandauo ꝛ alij adhuc intel/
ligere reſolute non potuerunt.

Opo Albe. magni

Impu

Opio ꝓpria.

¶ Mathematicus non abſtrahit a materia intelligibili.

propõ. lxx.

ELicitur ꝓpoſitio iſta ex ſeptimo prime philoſophie.tc.com.
xxxv. ¶ Egidius.romanus
in ſecundo phiſicorum ſuper
expoſitione textus comētiue
cimioctaui ꝛ in primo de ge/
neratione ꝛ corruptione ad principiuȝ tenet ma
teriam intelligibilem eſſe ſubſtantiam vult eniȝ
quod materia quanta ſit ſubiectum ſcientiaꝝ ma
thematicaliū nam vt inquit prius natura poteſt
intelligi ſine poſteriori ꝛ non e contra ꝛ q2 quan
titas eſt natura prior qualitatibus ſenſibilibus
ideo mathematicus poteſt abſtrahere a qualita
tibus ſenſibilibus quantitas aūt eſt natura po/
ſterior materia ideo non poteſt abſtrahi a mate
ria ſicut q̃litates ſenſibiles ſunt poſteriores quã
titate ideo naturalis non põt abſtrahere ſubſtã
tia.Scotus etiam qui in.vi.metha.queſtione pri
ma tenuit ſubſtantiam corpoream eſſe ſubiectū
ſcientiarum mathematicaliū ꝛ.Auicenn.ꝛ vni/
uerſaliter omnes ponentes cum eo formam cor
poreitatis de predicamento ſubſtãtie coheternã
prime materie habent conſequenter dicere ma/
teriam intelligibilem a qua mathematicus non
abſtrahit eſſe ſubſtantiam. ¶ Sȝ iſta opinio ſta
re non poteſt in principijs.Ariſt.ꝛ peripatheti/
corum nam.Ariſt.xij.metha.tex.comē.xliiij.ex
preſſe teſtatur quod mathematicaꝝ ſcientiaruȝ
nulla de ſubſtantia theoriam facit excepta aſtro
logia hec enim ſicut inquit de ſubſtantia ſenſibi
li quidem ſempiterna autem theoriaȝ facit alie
vero de nulla ſubſtãtia puta que circa numeros
ꝛ geometria vbi clariſſime apparet de nulla ſub
ſtantia alias mathematicas ſcientias conſidera
re ꝛ.Auer.in.com.inquit iſta aūt aro.ſ. aſtrolo/
gia eſt propria huic intentioni inter alias ma/
thematicas q2 conſiderat de ſubſtantijs eternis
ſenſibilibus alie autem ſcientie mathematice cõ
ſiderant de accidentibus vt arithmetrica ꝛ geo
metria. ¶ Et lucidiſſimus.Themiſtius in pri/
mo de anima capite.ix.in expoſitione.text.xvi.
inquit At mathematicis lineã citra materiam
diffinire conceditur q2 res que apud illos tra/
ctantur

Opio Egidij Rom.

Impu

themi. ſtia.

etantur a nexibus materie liberiora exultioraque sunt quam forma naturalis atque hoc ut distinctius capiatur paulo altius ordo petendus est. Naturalis corporis opera alia naturalia sunt alia extrinsecus veniunt. Naturalia sunt ut calor frigus siccitas humor nutritio auctio minutio. Extrinsecus veniunt que artificio aliquo comparantur. Artificium aliud materiam exornat aliud defectum et invalentiam corrigit. Materiam exornant excussores significi postremoque sellularii. Invalentiam corrigit medicina agricultura. Est et genus tertium sive id affectionem vocare sive accidens malis quod quamquam non potest a corpore naturali evidenter se iungi in est tamen in corpore ut naturale non est quo numero sunt illa rectum inflexum triangulum concauum convexum. Denium in omnibus que sibi mathematici contemplantur naturales affectiones a consprectione sua reiciunt solas merasque magnitudines et nuda atque inania spacia extimant finiendis bilis neque materiam neque naturalem qualitatem adiungunt quid expressius dicere potuit. ¶ Amplius autem Aristote. in .xi. prime phylosophie cap. tertio inquit. Quemadmodum autem mathematicus circa ea que ex ablatione theoriam facit circumtollens enim omnia sensibilia speculatur puta levitatem et gravitatem et duriciem et contrarium adhuc autem caliditatem et frigiditatem et alias sensibiles contrarietates solum autem derelinquit quantum et continuum. Et in secundo degeneratione et corruptione tex. comen. vii. declarat hoc et Alex. in .iiii. metheororum inquit quod corpus sensibile specificatur et distinguitur a corpore mathematico solum per sensibiles contrarietates qualitatum et in .iiii. metha. tex. comen. p. dicitur quod sola scientia divina considerat ens inquantum ens alie autem abscindentes quandam partem entis circa hanc accidentia speculantur ubi Comentator inquit in comen. quod geometria versatur circa magnitudines et arithmetrica circa numeros. ¶ Et ideo dicamus materiam intelligibilem esse ipsum continuum in geometria ut abstrahit ab omnibus qualitatibus sensibilibus et numerum etiam ut taliter abstrahit ab omnibus qualitatibus sensibilibus esse subiectum in arithmetrica: ¶ Et ad rationem. Egidii romani dicendum quod non est illa ratio quam assignat quare naturalis non abstrahit a quantitate quia videlicet qualitates sensibiles sunt posteriores quantitate et posterius non potest abstrahi a suo priori quia ut in proprio theoremate de hoc dictum fuit locum non habet nisi quando prius est de quiditate posterioris. Sed vera ratio illius quisite est ista nam per philosophum in .vii. metha. tex. com. ii. scientie naturales se habent per additionem ad scientias mathematicas ea enim que considerantur in naturali philosophia sunt sicut simum et ea que considerantur in mathematicis se habent sicut concauum. Materia igitur intelligibilis apud Aristo. et antiquiores peripatheticos est quantum precise sumptum et materia sen

Epio. ppria

sibilis sunt qualitates sensibiles in naturali corpore inuente ¶ Et scias quod propositio famosa que dicit quod naturalis diffinit per materiam sensibilem et quod non abstrahit a materia sensibili non intelligitur quod in diffinitionibus naturalibus ponantur sensibiles qualitates quia hoc locum non habet nisi quando differentie substantiales rerum sunt occulte et tunc circumloquutive poni possunt ut testatur Auerro. viii. methap. comen. v. sed illud sic intelligitur quod in diffinitionibus naturalibus ponitur principium a quo emanant huiusmodi qualitates sensibiles non enim naturalis abstrahit principio transmutationis et motus quod est ipsa natura sic et etiam intelligitur dictum comune quod naturalis non abstrahit a motu idest non abstrahit ab illo quod est principium motus quia natura est motus principium et sic consequenter intelligis quomodo mathematicus abstrahit a motu non enim hoc intelligas quod nullo modo de motu se intromittat nam multa possunt de motu considerari in scientiis mathematicis secundum formalem modum et abstractionem mathematicam que tamen non sunt vera secundum naturalem considerationem nam motibus circularibus mathematicus imaginatur in esse posse contrarietates sicut dicit. Com. in primo celi et mundi com. xxxii. quod negat naturalis. Similiter motus circularis naturaliter non est comparabilis recto .vii. physicorum sed secundum mathematicam considerationem possunt comprarari ut alias declaravi. Intelligitur ergo famosa propositio isto modo quod mathematicus abstrahit a motu quia abstrahit a natura que est principium motus quia non considerat neque naturam que est principium activum motus quod est forma neque materiam que est principium passivum quia pure scientie mathematice de nulla substantia theoriam faciunt ut dicit Aristoteles ubi supra et considera bene ista quia multos vidi. Christato capite in philosophia se iactantes ista ignorare.

et non ā lis nō abstra it amā sensibi li et mo tu.

¶ Intelligentia et orbis constituunt verius unum quam sit compositum ex materia et forma.

propō. lxxxi.

Famosa est propositio et communiter allegatur ex comento tertio secundi de celo et mundo nihilominus ista propositio formaliter non est in illo comento nam littera habet ibi. Et deo forma et formatum in eo est unum numero: sed secundum dispositionem magis diminutam quam sit adunatio recipientis et recepti in forma abstracta ita communiter invenitur littera unde si iaceret littera negative ut diceret in forma non abstracta posset propositio extrahi sed communiter invenitur littera iacere affirmative et tunc dico iuxta

sententiã. Com. in. iii. de anima. comē. v. in solu/
tione. iiii. q. ⁊ clarius ibidē in. com. xiiii. in intel
ligentiis est ꝯpositio ita quod vna perficit alias
modo illa adunatio inuenta in intelligentiis est
perfectior quam illa in qua adunatur orbis cū
intelligentia. Nam licet intelligentia nō vniatur
orbi mediantibus dimensionibus interminatis
sicut forme extracte de potentia materie vt scri
bit. Auer. in. ꝑ. cap. de substantia orbis nam non
dicitur habere neq̄ totum neq̄ partē vt sunt for
me constitute in esse per subiectū nihilominus ꝑ
fectior vnio est in qua vnus intellectus vnit alte
riꝗ̄ sit vnio orbis cum intellectu. Auer enim
xii. meth. co. xliiii. scribit ꝙ in intelligētiis nō est
consequutio neq̄ prouentus neq̄ actio aut pas/
sio ita quod vna actio consequatur vnum agens
sed solum ibi est causa ⁊ causatū secundū quod
intellectum est causa intelligentis. ¶ Unde se
cundum ponentes veram ⁊ realem composi
tionem in omnibus intelligentiis citra primam
ex intellectu possibili ⁊ ex intellectu agente fa/
cile est declarare quomodo vnio illa est maior
⁊ perfectior quam vnio intelligentie cum orbe.
q: vna essentia numero intelligentie resultat ex
illa ꝯpositione intell's possibilis cū intell'u agen/
te sed ex intelligentia ⁊ orbe fit vnū opans solū
modo. ¶ Si teneamus ēt alias vīā qꝺ in aliis
intelligentiis preter primā ⁊ vltimā nō est vera
ꝯpositio realis nec ibi est vere intell's possibilis
aut aliqua realis potētia que dicat imperfectio
nē sed solum est quedam priuatio ſm logicā ꝯsi
derationem inquantum repiunt priuate aliquo
gradu perfectionis inquantū entia sunt tunc in
talibus superior perficit inferiorē ⁊ est illi tāq̄
forma manifestum est aūt qꝺ perfectio ⁊ pfectu/
bile in abstractis ambo sunt abstracta ⁊ in cor/
porea ⁊ maiorē conuenientiā habent inter se q̄
vbi vnū puta pfectibile fuerit corpus ⁊ perfectio
sit substantia separata. ¶ Aduerte ēt quod be/
ne. Auerr. in. iii. de anima in com. v. in solutione
secūde. q. habet ista verba formaliter ⁊ est mani
festum etiam quod materia ⁊ forma copulantur
ad inuicem ita quod congregatum ex eis sit vni
cum Et maxime intellectus materialis ⁊ inten
tio intellecta in actu quod enim componitur ex
eis non est aliquod tertium aliud ab eis sicut
est de aliis compositis ex materia ⁊ forma. Ex
quo loco bene allegari solet quod ex intellectu ⁊
intelligibi fit verius vnum quam ex materia ⁊
forma ⁊ fuit illud dictum satis obscurum ⁊ mul
tos fatigauit. ¶ Johannes de iandūno in ter
tio de anima in questione. xi. reprobatis aliorum
opinionibus tandem deuenit ad hoc. Supponit
enim primo quod species intelligibilis recepta
primo in intellectu non est per se principiū effe
ctiuum intellectionis sed solum receptiuū ⁊ di/
spositiuū. ¶ Secundo supponit qꝺ quelibet for
ma substantialis specifica est principium alicu/
ius operationis sicut patet inducendo in omni/
bus formis. ¶ Tertio supponit qꝺ ex spē intel/
ligibili ⁊ intellectu fieri magis ⁊ verius vnum
dupliciter hoc intelligi potest. Uno modo quod

Oplo.
Jo. de
iandu

ex eis fiat magis vnum quantum ad essentiam
Alio modo quantum ad genus causalitatis sup
operationē. Et tunc inquit quod ex intellectu ⁊
specie intelligibili non fit magis vnum quā ex
materia ⁊ forma quantum ad essentiam consti/
tutam Secundo dicit quod bene fit magis vnū
secundo modo. s. quantum ad causalitatem su/
pra operationem q: compositum ex intellectu
⁊ specie nō est principiū effectiuū ipsius intel/
lectionis nisi receptiue sed compositum ex ma/
teria ⁊ forma est causa effectiua ipsius operatio
nis respectu forme ⁊ receptiua ratione materie
⁊ ista est breuiter opinio eius. ¶ Et sine dubio
est multum remota aūia. Comē. ¶ Primum. n.
suppositum est falsum quod species intelligibi/
lis solum concurrat vt ratio receptiua ⁊ dispos
tiua. Nam. Auer xii. metha. com. xxxvi. inqt qꝺ
Balneum in anima mouet vt efficiens ⁊ forma
balnei extra animam mouet vt finis. ¶ Ampli
us. Aristo. tertio de anima. liiii. vult quod obie/
ctum quod relucet in specie mouet intellectum
possibilē vt efficiens ⁊. Com. tertio de aīa. com.
xviii etiam dicit qꝺ intentiones imaginate non
mouent intellectum nisi fiunt actu intellecte ⁊
propter hoc fuit necessarium ponere intellectū
agentem vt extrahat eas de ordine in ordinem
⁊ faciat de potentia intellectis actu intellecta vñ
ibi infert quod si darentur vniuersalia extra ani
mam sicut posuit Plato non opus esset ponere
intellectum agentem imaginatur igitur. Auer.
quod vniuersale in actu quod est obiectum in/
tellectus est illud quod mouet de ꝓpinquo ipm
intellectum tale autem non est nisi vt relucet in
specie intelligibili ⁊ ita falsum est quod species
intelligibilis ⁊ intellectus materialis respectu
intellectionis solumodo concurrant tamquam
causa receptiua tantum. Immo hoc manifeste
est contra. Auerr. in tertio de anima in. comen.
xix. vbi ponens differentiam inter intellectum
agentem ⁊ possibilem inquit quod intellectus
agens est actio tantum. Sed intellectus possi/
bilis est actio ⁊ passio. ¶ Uñ satis probabiliter
teneri potest quod intellectus agens in vita eius
quo ad primam eius operationem qua conti/
nuatur nobis in principio vt agens non concur/
rit vt efficiens nisi inquantum abstrahit species
intelligibilem quam recipit intellectus possibi/
lis. Et intellectus possibilis informatus per spe/
ciem fit productiuus intellectionis sic enim in
tellectus possibilis est actio ⁊ passio q: primo re
cipit ⁊ sic est passio deinde inquantum informa
tus per speciem fit ꝓductiuus intellectionis sic
est actio sicut in simili dixit. Albertus. Re ⁊ no/
mine magnus de sensu respectu sensationis ⁊
idem. Auerroys in libro destructionum in dispu
tatione. iii. in solutione. xviii. dubii inquit preli/
bato apud eos quod quelibet forma duobus mo
dis h; esse videlicet esse intelligibile qñ appre/
hendit separatū de materia ab intellectu. Et esse
sensibile v; id qꝺ actualiter h; in materia. Ut
g. lapis sine dubio formā h; materialem extra
aīam. Et aliam formam que est intellectio ⁊ cō/
prehensio

Impu

prehensio facta in anima prout anima rationalis capit eam separatam. Unde sicut forma lapidis existens in materia est principium alicuius sensibilis operationis sic forma lapidis separata a materia ⁊ existens in intellectu non sicut forma in materia sed in esse abstractionis ⁊ sicut cognitum in cognoscente est principium alicuius spiritualis operationis ❡ Confirmat auctoritate Arist. in. vij. prime phylosophie in tex. co. xxiij. ostendit quod in rebus artificialibus forma artificialis est principium productiuum ut est in anima artificis respectu forme que fit in materia sic enim ab vniuoco forma domus habens materiam fit a forma domus existente in anima artificis sine materia Et non de Joāne miror super hoc sicut de Gregorio Ariminensi qui in secundo sententiarum distinctione secunda nō potuit intelligere quomodo obiectum intelligibile respectu intelligentis se habeat ut efficiēs cū tn̄ Arist. in prefatis locis ⁊ Auer. hoc aperta voce testentur nam lz intelligibile in nobis non efficiat intellectum tn̄ ad hoc ut intellectus fiat intelligens necesse est ut moueatur ab intelligibili sicut motum a motore. Nam ut testatur Arist. in iij. de anima in tex. co. ij. Intellectus ita se hz ad Itelligibile sicut sensus ad sensibile ❡ Et ex hoc fundamento ēt patet defectus eiusdem. Gregorii ⁊. Joānis de bacchone in. ii sententiarū distinctione prima. q. prima vbi volunt quod intelligētie ⁊ celum non sunt adeo in genere cause efficiētis sed solum in genere cause finalis ⁊ hoc inqt potest manifestari ex duobus fundamentis positis a philosophis super quibus videtur fere tota doctrina eorū fundata esse Quorū vnū est qd omne qd fit fit ex aliquo ⁊ nihil fit ex nihilo aut puro non ente hoc quidem habuerunt p̄ principio ⁊ oppositum reputauerunt penitus impossibile vnde. p̄. phys. p̄bat philosophus tertium principium generationis subiectū contrariis qd est materia ex qua fit qd fit, ut ibi ait phs ⁊ inducēdo declarat ēt ibidē. Com. ❡ Itē. vii. metha. oīa que fiūt ab aliquo fiūt ⁊ ex aliquo ⁊ ad aliqd vt patet. tex. com. xxii. ⁊ idem ponit philosophus in. xii. metha. tex. co. xii. super hoc fundamento sustentatur magna pars sue doctrine. verbi gratia quod materia sit ingenita vt patet. xii. metha. ⁊ quod generatio sit perpetua vt patet. p̄. de generatione ⁊ multa alia nec aliquis qui viderit dicta ipsorū dubitare pōt quāuis falsum fuisset oīo de mente illorum vnde in prologo. iij. physi. dicit Comentator quod hec est p̄positio manifesta in qua oēs antiqui conueniunt quod nihil generatur ex nihilo. ❡ Idem ēt. viij. physicorū nitit p̄bare creationem esse impossibilem sic dicens quod qui existimant aliqd posse fieri ex nihilo extimant impossibile possibile esse ⁊ nitunt ad confirmandum hoc ex hoc quod mos est dicere quod subiectum est necessarium agenti. s. subiectū ex quo fit generatio est diminutio agētis. ⁊ oīa ista sunt existimatiōes vulgares Agēs enim non posse agere aliquod impossibile nō dr esse diminutum sed dicere ipsum facere aliquod impossibile ⁊ posse facere est deceptio ❡ Ex qbus pz quod ipse reputat impossibile ex se hōc habere aliquid fit ex nullo ente presupposito ita quod cuicūqz agenti hoc est impossibile. ❡ Et primo celi dicit quod nullus antiquorū dicebat mundum generatum esse ex nihilo quoniam est inopinabile ⁊ impossibile ⁊ omnes libri tāz eius quam phylosophi sunt pleni de hoc simpliciter ⁊ sicut putauerunt impossibile aliquid fieri ex nihilo sic dixerunt impossibile aliquod agēs aliqd ex nihilo agere vnde. viii. metha. dicit Comē. co. xvi. quod actio agentis nihil aliud est quam extrahere aliquid quod est in potentia ad actuz ⁊. xij. metha. com. xviij. positis opinionibus dicentium creationem ⁊ latitationem formarum subdit. Tertia aūt opinio est Arist. ⁊ est quod agens non facit nisi compositum ex materia ⁊ forma ⁊ hoc fit mouendo materiam ⁊ transmutando eā donec exeat de ea illud quod est in potentia ad illam formam in actu. ❡ Quod ēt confirmatur qr vbicumqz phylosophus loquutus est de causa efficiente semper diffinit eam per esse principiū vnde motus ⁊ similiter potentiam actiuam per esse principium transmutandi vt patet. v. ⁊. ix. metha. nec vsquam dicit aliquod agens agere sine transmutatione vt isti fingunt quinimo ipse p̄ de generatione ⁊ Comen. iij. physi. volunt quod omne agens est mouens lz non omne mouēs sit agens sicut omnis actio est mutatio lz non econtrario nec vsquam reperitur eos posuisse aliquā actionem sine mutatione. ❡ Secundum fundamentum ipsorū est motum celi nūqz incepisse sed esse eternum quod fuisse de intentione eorum superfluum est probare. Ex quo patet ⁊ corpora celestia ⁊ eorū motores esse eternos ⁊ hoc ex. viij. physicorum ⁊ ex. xij. metha. notum est ⁊ ex hijs duobus fundamentis concluditur manifeste nūqz ipsos intellexisse omnia primum esse facta ⁊ ita ad longum deducit prefatus doctor de p̄ma materia ⁊ de intelligentijs ⁊ abstractis substantijs ⁊ de corporibus celestibus que qr oīa eandē vim habent nolui formaliter adducere ad cuitādam prolixitatē precipue qr hoc late discussum est a nobis in quadam speciali questione de triplici causalitate intelligentie quam feci in adolescentia mea. Unde prefatus doctor finaliter tz nullā eternā substantiā seu corporeaz seu abstractam dependere adeo vt ab efficiēti sed vt a forma ⁊ fine precipue qr Comē. iiij. celi ⁊ mundi com. p̄. inquit res eterne non habent agens nisi fm similitudinē neqz habent ex quatuor causis nisi formalē ⁊ finalē ⁊ si habuerūt aliquid quod est agēs nō erit nisi inquantū est forma illi ⁊ conseruans ipm. ❡ Dicit ēt super hoc alio modo tenendo eandem p̄clusionem Joānes de bacchone in. ij. snīarū distin. i. q. i. articulo. ii. quod tāz intelligentie quā corpora celestia fm phylosophū ⁊ Comē. non sunt adeo tamqz a causa efficiente sed solum sicut a fine adhoc imaginemur sic per exempla de principe in ciuitate quod exemplum ponit Comentator. xii. metha. com. xliiii. licet aliter deducit ponamus igitur quod

Cōtra Greg. arimi.

Error eiusdē ⁊ Joā. de baccone.

aliquis intelligatur a seipso qđ ipsemet sit prin
ceps tunc oportet eum necessario habere ciues
⁊ ciuitates qđ aũt oporteat ciues ⁊ ciuitatẽ effi-
cienter ꝓduci hoc est ex imperfectione sua: quin
immo si actus intelligẽdi quo intelligitur a seipso
qđ ipse sit princeps esset oĩo ꝑfectus ipm̃ actum
intelligẽdi ꝯcomitarent̃ talia necessaria ad finẽ
suũ. s. ciues ⁊ ciuitas quasi quedã sequela actus
⁊ hoc ꝑ quãdam resultationẽ sine oĩ efficientia
hoc. n. denotaret maiorẽ ꝑfectionẽ qđ talia im̃e
diate ꝯcomitarentur suum intelligere q̃3 qđ pre
cederet intelligere ⁊ post effectiue causarẽtur si
cut maioris ꝑfectionis esset si virtutes inessent
nobis a natura quam si oporteat eas acquirere
Eodẽ modo i ꝓposito imaginant̃ phylosophus
⁊ Com. qđ ex hoc qđ deus intelligit̃ a seipso qđ
est princeps vnu3 quo oĩa bene disponunt̃ vt di
cit phs in. xij. metha. ex perfectione actus sui in
telligẽdi ꝑ quandam ꝯcomitantiam ⁊ resultatio
nẽ resultant intelligẽtie ⁊ intellectum: quasi que
dam sequela actus intelligẽdi ⁊ hoc sine efficiẽ
tia ⁊ hec vr̃ in prima facie verboꝝ fuisse opinio
Auicẽ. vide. ix. metha cap. iiij. dicit sic. Nos. n.
ad sequẽdũ illud qđ imaginamur indigemus mo
tu ⁊ volũtate adhoc vt sit. In primo aũt hoc nõ
est inconueniẽs Sed ex hoc qđ intelligit se cãm
causatum est ab eo ꝑ viam ꝯsequẽdi ⁊ ꝯcomi-
tãdi esse. ¶ Nota qđ li3 hec verba sint Auic. tm̃
Tñ in rei veritate opinio sua fuit quod deus ꝑ
hoc causatum efficiẽter ꝓducit ita quod suũ in
telligere fuit efficiẽter ꝓducere sicut nos dici-
mus quod deus efficiẽter produxit mundum ꝑ
actũ volũtatis. ¶ S3 Comẽ. xij. metb. co. xliiij.
oĩno fuit illius opinionis. s. quod deus ex hoc q2
intelligit diuersimode se esse finẽ oĩum eternoꝝ
oĩa eterna resultant in eo ꝑ dependẽtia3 ad ip̃3
sicut ad finẽ ⁊ hoc p3 ꝑ hoc qđ respondet Auic.
ꝑ similitudinem Auicen. n. dixit qđ a prima cã
non ꝓcessit nisi vnum q2 vt dicit ab vno nõ ꝓce
dit nisi vnum. Respondet qđ verum est nisi cir
ca illud vnum intelligantur multi modi ⁊ ponit
exẽplum qđ aliud est qđ intelligit de primo mo
tore motor orbis saturni Et aliud est qđ intelli-
gũt alij motores Idẽ est veru3 qđ aliud ⁊ aliud
cãnt isti motores efficienter sic diuersimode in-
telligendo q2 extrahunt suos orbes de potentia
ad actum in celo. n. est potentia ad vbi vt vult
phs. xij. metb. tex. co. x. Ad ꝓpositu3 vult intelli
gere qđ a primo motore ꝓcedunt multa sm̃ qđ
diuersimode intelligit se esse finem eoꝝ. Sed
q2 ista multa que sunt ab eterno non ꝓcedũt de
potentia ad actum qđ ꝓprium est agentis vt ibi
inferius dicit ideo imaginatur Comentator qđ
sm̃ quod primum intelligit se esse diuersimode
finem eoꝝ quod illa eterna statim sunt entia
quedam ꝑ solam dependentiam ad ipsum tam
q̃3 ad cãm finalem ita quod distinguuntur in di
uersos gradus essendi solum ꝑ hoc quod diuer
simode ordinantur ad diuersa officia in ordine
ad primum finem. ¶ Hec autem infallibiliter
est intentio Comen. xij. metha. com xliiij. vbi re
citat opinionem alioꝝ. s. Auicẽ. ix. metha. sue
cap. iiij. qui dicit quod ex istis intelligentijs qđ
quedam earum ꝯsequuntur quasdam sicut cau
satum cãm supple efficienter productum ab eo:
Dicit enim Comen. contrarium illius sic dicẽs
Iste sermo ẽ imaginabilis idest fantasticus nõ
enim est illic prouentus seu consequutio neq3
actio ita quod dicamus quod vna actio sequitur
vnum agentem tantu3 est enim illic causa ⁊ cau
satum secũdum quod dicimus quod intellectũ
est causa intelligentis sed intellectum est per se
solum causa finalis respectu istaru3 Probatur
assumptum quia intelligibile per se ⁊ essentiali
ter est propter istum finem vt terminet actum in
tellectus accidit autem sibi quod sit efficiens re
spectu intelligentis quia hoc solum contingit
quando intellectus est in potentia ⁊ ita conclu-
dit finaliter quod nec celu3 nec intelligentie ha
bent agens eadem ratione qua nec intelligẽtie
⁊ quod motus celi ⁊ generabilia ⁊ corruptibilia
habent agens quia Comen. vbi supra concludẽ
do dicit ad argumenta illoꝝ qui dixerunt qđ
a pͥ motore prouenit scđs motor sicut causatum
a causa dicit. n. sic Nos autem qui est inter mo
dernos dicere quod a tali motore prouenit talis
motor aut ꝯsequitur aut precedit aut talia ver
ba non vere intelliguntur de istis principijs ab
stractis omnia enim ista sunt dispositiones agẽ
tium superficietenus non vere ab agente enim
vt prediximus nihil prouenit nisi extrahere qđ
est in potentia ad actum. Sed illic non est poten
tia vnde neq3 agens tantum enim est illic intelli
gens ⁊ intellectum ꝯpficiens ⁊ ꝑfectum ¶ Ex
isto habetur primo quod celum non est effectus
efficienter sicut nec intelligentie illud enim Co
mentator point habere agens quod extrahitur
de potentia ad actum. Sed huiusmodi non sunt
celum nec intelligentie non enim presupponunt
aliquid de cuius potentia educantur cum sint
eterna secundum Comentatorem ergo non ha-
bẽt agẽs. ¶ Secundo apparet ex hoc quod pri
mus motor est agens respectu generabilium ⁊
corruptibilium motus enim quantumcunq3 sit
eternus educitur de potentia mobilis ⁊ genera
bilia ⁊ corruptibilia de potentia materie ⁊ reli-
qua que dicit concordat cum Gregorio vt pote
ris clarissime videre ab ipsis. ¶ Et li3 isti duo
viri sint magne auctoritatis ⁊ ꝑcipue in via Co
mentatoris hodiernis temporibus ⁊ vr̃ mihi qđ
secus se habeat res in hoc ideo non studio con-
tradicendi sed solum propter amorem verita-
tis primo ostendam contra illud in quo ambo
conueniunt quod secundum mentem phyloso-
phi ⁊ sui Comentatoris in eternis substantijs si
cut sunt intelligentie ⁊ corpora celestia sit aliqua
efficientia eterna a primo principio. Deinde spe
cialiter impugnabo modum illum positum per
Joannem de baccone circa suam positionem.
¶ Quantũ ad primum Comẽtator primo celi
⁊ mundi comen. xx. vbi Arist. in textu proponit
istam conclusionem quod celum non est gene-
ratum ab aliquo idest ex aliquo vt iacet tex-
tus Arabice translationis vbi dicitur ⁊ opor-
tet nos

Impu Greg. ⁊ Jo. baccone in vno dicto.

let nos dicere quod corpus gloriosum non est factum neq; generatum ab aliquo Ubi Comentator ponderans hoc inquit Et dixit neq; generabile ab aliquo. Et non dixit generabile simpliciter: quoniam hec est differentia inter opinantes ipsum esse primam causam ⁊ inter opinantes quod ipsum est creatum a prima causa. s. quod dicentes ipsum esse primam causam opinantur ipsum esse non generabile simpliciter ⁊ dicentes quod ipsum est causatum a prima causa opinantur quod non est generabile ab alio ⁊ quod si diceretur esse generabile a nullo ⁊ in nullo tempore bene posset hoc insumi secundum vocem ⁊ secundum transumptionem. Generabile vere est terminatum tempore ⁊ generabile ab aliquo ⁊ hoc nomen generationis est vulgariter quod Arist. vult remouere a celo. ¶ Ex quibus verbis vult Comentator quod generabile proprie sumptum est quod fit ex aliquo tamq; ex subiecto quia generatio secundum propriam quiditatem est actus generabilis inquantum generabile ⁊ etiam vere ⁊ proprie generabile est quod in tempore generatur Sumit enim generatio p agregato ex alteratione precedente ⁊ subito prouentu forme sic enim generatio est diuisibilis ⁊ fit in tempore vt patet sexto physicorum comento. xxxv. Et in hoc sensu Aristoteles in primo celi ostendit quod celum non est generabile quia sumit nomen generationis in propria vi ⁊ significatione vocabuli quia non oportet vti methaphoris in scientiis demonstratiuis ⁊ quia Aristoteles nõ opinatur celum esse primam causam immo esse causatum a prima causa secũdum ipsum est causatum ex nulla presupposita materia ⁊ non est causatum in tempore ⁊ huic causationi posset poni nomen proprium ad significandum istum modum specialiter qui est diuersus a primo quo aliquid dicitur vere generabile esse aut posset poni nomen secundum transumptionem quia generabile vere est quod ex aliquo ⁊ in tempore causatur. Sed generabile transumptiue est quod ex nullo subiecto ⁊ non in tempore sed ab eterno causatur ⁊ ista est doctrina manifeste que elicitur de intentione Comentatoris ex presenti documento. ¶ Confirmatur quia in eodem primo celi in comento. cv. inquit defendentes autem platonem dicunt quod assimilatio generationis mundi ex suis elementis generationi figurarum ex lineis ⁊ superficiebus a platone significat quod mundus semper fuit apud platonem. Et quod ipse non intendebat per hunc sermonem nisi quod partes eius sunt priores natura toto non quod ipse fuit generatus vere. Et si hoc intendebat nihil differt ab Aristotele. Sed tamen male fecit in dicendo mundum esse generatum ⁊ non corruptibilem hoc enim non intelligitur ex generatione nisi cum difficultate, ⁊ maxime cum dixit quod fuit quod efficitur ex nõ ordine in ordinem Ubi clarissime patet quod si plato intellexit dum dixit mundum esse generatum non vere sed transumptiue pro quanto partes eius ⁊ sue cause precedunt natura totũ non tempore Arist. non discrepat in hoc ab ipso quia vult Comentator in. ij. cap. de substantia orbis quod de numero agentium quoddam tempore est prius acto quoddam vero est etiam prius ipso non et tẽpore vnde in eternis datur agẽs natura precedens actum. Tamen hoc difficile intelligitur ex generatione quasi dicat ista defensio non vadit consequenter in sermione verborum platonis qui posuit mundum esse genitũ ex hoc quod elementa que non erant ordinata deuenerũt ad ordinem ⁊ postea dixit quod est generatus sed non est corruptibilis modo generabile quod transfertur ex non ordine ad ordinem est quod transfertur ex priuatione ad habitum ⁊ tale est generabile in propria significatione quia vbi est priuatio ibi est materia ⁊ hoc confirmãt verba eius in com. cvi. imediate sequente vbi habet ⁊ ideo nulla est ratio in sermone platonis qui ponit ⁊ priora per seculum mundo quod innatum est igitur reperiri in tempore nõ inuenitur nisi in tempore ⁊ quod nõ est innatum inueniri in tẽpore non habet prius ⁊ posterius nisi secundum esse quod est de lineis cum figuris ⁊ magis de rebus abstractis quoniam si aliqua generatio fuerit ex rebus non temporalibus tunc ille res non erunt priores nisi inesse tantum si igitur intendebant cum dicebant mundum esse generatum qui est ex causis prioribus inesse erit verũ. Sed verba eorum non compatiuntur hoc: aut ergo peccant aut hoc deuiat a veritate aut male docent. Ecce quod concedit aliquem modum generationis non vere sed transumptiue in rebus non temporalibus vbi est prioritas nature nõ tẽporis. ¶ Ex omnibus his auctoritatibus manifeste colligitur quod vbiq; locorũ vbi Aristoteles ⁊ Comentator probant celum non esse generatũ ⁊ factum loquũtur de vera generatione ⁊ de vera factione que est cum nouitate ⁊ tempore ⁊ requirit subiectum ⁊ materiam ⁊ non loquuntur simpliciter ita quod intentio eorum fuerit quod celum non sit causatum aliquo modo ab eterno ⁊ habeat causam efficientem ⁊ cõseruantem ipsum ab eterno ⁊ ne videamur dicere ista gratis adduco claram sententiam Auer. in libro destructio destructionum in disputatione iij. in solutione. xviij. dubij vbi inquit deinde deo gradatim ascenderunt inuestigare de supercelestibus corporibus ⁊ apparuit eis quod sunt ingenerabilia non sicut sunt inferiora corpora generabile. n. inquãtum generabile pars est huius mundi sensibilis cuius generatio non sequeretur nisi prout est eius pars: eo quod omne generabile generatur sine dubio de re ⁊ ex re ⁊ p re ⁊ in loco ⁊ in tempore ⁊ inuenerunt quod orbiũ corpora necessaria sunt in generatione inferiorum corporum prout sunt agentia remota. Unde si corpora supercelestia generabilia essent isto modo generationis indigerent de aliis corporibus precedẽtibus ea quod similiter essent partes alterius mundi. Ergo eẽnt alia corpora supcelestia indigerẽt ẽt de aliis pcedẽtibus corpibus ⁊ sic ad infinitũ pz ergo ex hoc ⁊ ex aliis viis ppinga

ribus istis quod corpora sup celestia sunt inge
nerabilia ⁊ incorruptibilia eo modo quo accidit
corporibus inferioribus hec ille quod ēt de in/
tentione. Auerr. substantie separate dependeāt
a prima causa non solū vt a causa finali verū ēt
vt a causa efficiente manifeste testatur. Comen.
in secūdo capite de substantia orbis vbi dicit qđ
finis significat agens significatiōe necessaria vn
de implicat contradictionem apud ipsum quod
aliquid habeat causam finalem ⁊ nō habeat cāz
efficientem ⁊ ne videar studio cōtradicendi ista
dicere audiamus. Auerr. in eadem disputatiōe
tertia in solutione. xviij. dubij versus finē vbi in
quit. Amplius declaratum est a phylosophis
qđ id qđ dat entiū separatoꝝ a materia finem ē
illud quod dat eis esse forma enim ⁊ finis sunt
vnum ⁊ idem in hac specie entiū ergo illud qđ
dat finem entibus illud met dat formam ⁊ illud
quod dat formam est agens ergo illud qđ dat
finem huic esse est agens apparet idcirco quod
primum principium est omniū istorū principiū
scilicet agens ⁊ forma ⁊ finis. ¶ Confirmatur
qꝛ Auer. in secundo capite de substātia orbis po
nit casum imaginariū quid esset de orbe si intel
ligentia non esset ⁊ breuiter se expedit qđ esset
sicut esset de motu manifeste autem ex hoc seq
tur quod eadem necessitate ⁊ causalitate aufer/
runtur causata ad ablationem sue cause vt ab/
lato sole ⁊ homine eadem ablatione auferē ho/
mo ⁊ hominis risibilitas qꝛ agens est quod dat
formam ⁊ accidentia concomitantia formā ter/
tio celi. com. xxviij. motus aūt aufertur ad abla
tionem intelligentie qꝛ dependet ab ipsa tamq̄
a causa efficiente vt dicit. Com. xij. metha. com.
xli. sic omnes fatentur igitur pariformiter orbis
dependet ab intelligentia vt a causa efficiente
ab eterno qꝛ si intelligentia non esset nec orbis
esset vnde hec sunt verba. Auerr. ibi ⁊ debes sci
re quod istud corpus celeste non indiget virtute
mouente in loco semper tm̄ sed largiente virtu/
te in se ⁊ in sua substantia permanentiam eternā
qm̄ ⁊ si simplex sit non habet potentiam in se ad
corruptionem tamē est finite actionis necessario
qꝛ est finitarū dimensionum ⁊ terminataꝝ a sup
ficie continente ipsum ⁊ omne tale cum intelle/
ctus posuerit ipsum existens per se absq; eo qđ
aliud largiatur ipsi permanentiā ⁊ eternitatē ne
cesse est vt ita sit de finitate sue pmanentie sicut
est de finitate sue actionis ⁊ ideo necesse est in in
tellectu esse potentiam largientem ipsi permanē
tiam eternam quemadmodū largitur ei motū
proprium sine actionem que est eternitas inter
ceteros motus: s. motum localem in circuitu ⁊ fi
guram ppriā isti motui ⁊c. ¶ Ecce bone deus
quomodo viri isti grauissimi defecerūt in re cla
rissima naꝫ manifeste colligitur de mēte. Auer.
in predictis loco quod tamen si substantia orbis
non possit desinere per corruptionem qꝛ est sub
stantia simplex non composita ex materia ⁊ for/
ma sicut corpora generabilia ⁊ corruptibilia ni/
hilominus ista substantia orbis est finite actiōis
necessario qꝛ habet dimensiones terminatas ⁊

ideo tale si fuerit existens per se. i. solitarie ita
quod intellectus circumscribat ipsum ab intelli
gentia qꝛ intellectus natus est diuidere adunata
inesse vt dicit ipse. xij. metha com. xxxix. tunc
ita erit de sua permanentia sicut ē de motu vult
igitur quod realiter dependet in suo esse ⁊ quo
ad sui substantiam ab intelligētia sicut ⁊ motus
vnde mirum est de istis viris qui nituntur de
mente eius tenere solū celi motum dependeē ab
intelligentia tamq̄ a causa efficiente ⁊ non quo
ad sui substantiam cuꝫ istam opinionem. Auer.
ad litteraꝫ intendat ibi reprobare vnde pp hoc
dicit se fecisse digressioneꝫ in illo loco ⁊ hec sunt
verba eius Unde videmus celum habere vnaꝫ
virtutem non tantum mouentem omnia sꝫ agē/
tem ⁊ conseruantem sicut est dispositio in corpo
re hominis ⁊ in corpore facto pp finem propriū
finis enim significat agens significatione neces/
saria sicut motum significat mouens sed i gene
re agentiū quoddam est prius tempore acto ⁊ ē
omne quod fit in spera istius mundi ⁊ istius agē
tis ⁊ acti Quoddaꝫ vero est prius naturaliter ⁊
tempore ⁊ est orbis quem sequitur tempus ⁊ cui
accidit ⁊ agens orbem. s. faciens ipsum in dispo
sitionibus necessariis in inueniendo fineꝫ pp quē
fuit ⁊ cum hoc ignorauerunt quidam de opinio
ne. Arist. dixerunt ipsum non dicere causam agē
tem sed causam mouentem tm̄ ⁊ illud fuit val/
de absurduꝫ ⁊ non est dubium in hoc ⁊ qđ agēs
ipsum est mouens ipsum quod enim mouet ipꝫ
motu proprio illi ē illud quod largitur ei primo
dispositiones per quas acquirit motuꝫ propriū
⁊ illa virtus est illa quam laudat. Arist. in mul/
tis locis sui libri de celo ⁊ mundo ⁊ iudicat ipm
esse nobiliorem celo ⁊ altiorem ⁊ iam nos indu
xit amor explanandi hoc facere digressioneꝫ a
principali. s. declaratione corporis celestis quod
est de celo tamq̄ corpus de animali. ¶ Nec va
let expositio. Gregorij ⁊ Johānis de baccone in
hoc quod ex istis verbis colligitur quod vt scri
bit. Comen. iiij. celi. com. p. agens dupl'r potest
sumi. s. proprie ⁊ sic est illud quod trāsmutat ma
teriam de potentia ad actum ⁊ quod est princi
pium vnde motus ⁊ sic est causa per se distincta
cōtra tria alia genera causaꝝ Alio modo sumiē
agēs improprie ⁊ similitudinarie ⁊ sic omne qđ
est causa pp quam aliquid est tale vel tale potest
dici agens ⁊ dicitur facere vel agere illud sic vel
sic ⁊ hoc modo ⁊ forma ⁊ finis potest dici agens
respectu eius cuius est forma vel finis forma. n.
substantialis alicuius est causa pp quam talia
vel talia accidentia ppria consequantur ipsum
sicut forma ignis est causa quod ignis sit leuis ⁊
siccus ⁊ calidus ⁊ quod sibi competat moueri lo
caliter sursuꝫ ⁊ sic de ceteris alijs accidentibus
eius proprijs simil'r finis est causa pp quam qđ
est ad finem est tale aut tale vnde fm aliū ⁊ aliū
finem rei res ipsa aliter ⁊ aliter est disposita vt
patet secundo phisicoꝝ ⁊ ex hoc etiam consue/
tum est aliquando de forma ⁊ fine dici qđ agūt
vel faciunt vnde dicamus quod forma hominis
facit hominem esse talis figure ⁊ talium mem
brorum

[Marginal note: cont[ra] Greg. de ari[mino]]

brorum ⁊ huiusmodi ⁊ similiter dicimus de si/
ne Ex his ad ppositū dicendum quod non est
intentio. Comē. quod intelligentia agat orbem
primo modo ⁊ productiue ⁊ proprie sed secūdo
modo tantum. s. similitudinarie ⁊ sicut forma vel
finis dicitur agere Ad cuius intellectū est scien
dum quod intentio. Comen. vt patet fuit qđ cor
pus celeste esset substantia simplex non compo/
sita ex materia ⁊ forma nec tñ esset materia pro
prie dicta cum non sit in potentia ad formā sed
est mā in actu: nec esset natura forme ois. n. for/
ma naturalis est principiū alicuius operationis
⁊ motus naturalis ⁊ suarū dispositionū naturaliū
corpus autem celeste ex se non est principiū ali/
cuius motus naturalis non quidē recti qꝛ nō est
graue neqꝫ leue nec circularis cum iste sit pro/
prius anime vt ibi dicit ⁊ cum ipsum celum ha/
beat propium motū. s. circularē qui est motus
anime ⁊ ppriam figuram aliasqꝫ proprietates
que nulli ꝯueniunt nisi ex forma ꝯcludit. Com.
quod corpus celeste est quasi materia alicuius
forme que est generis anime ⁊ hec est intelligē/
tia mouēs ipm hec aūt intelligentia se hꝫ ad cor
pus celeste sicut forme materiales ad suas mate
rias quantum ad aliqua similr ⁊ quantū ad ali/
qua dissimiliter forme namqꝫ materiales cū ha/
beant materiā que est potentia pura nec ē actu
aliquid entium perficiunt eam ⁊ cum ipsa ꝯsti/
tuūt aliqd ens determinatū. verbi gratia ignē
aut terram aut aliquid aliorum. ¶ Item cuꝫ ta
les forme aduenīūt materie mediantibus dimē
sionibus diuiduntur diuisione subiecti ⁊ mate/
rie ⁊ constituūtur per earū materias neutrum
autem hoꝝ conuenit intelligentie respectu celi
non enim cōstituunt cuꝫ ipso aliquid per se vnū
huius aut illius speciei cum corpus celeste non
sit materia que sit in potentia sed est ens in actu
vnde dignius dicitur subiectū quā materia vt
dicit Item intelligentia nō vnitur celo median
tibus dimensionibus ⁊ ideo non diuiditur diui
sione corporis celestis ⁊ p ꝯñs nō cōstituitur p
ipꝫ nō. n. existit in eo nec in diuisibili nec in indi
uisibili vt dicit. Come. p. ⁊. ij. celi Rursuꝫ forme
materiales sunt determinate magnitudinis ⁊
quātitatis in materia vt dicit primo celi Item
determinate actionis ⁊ motus proprii vt ibideꝫ
com. xix. ⁊. lxxxiiii. ideꝫ quedā sunt cause deter
minate figure ⁊ forme viuentiuꝫ sicut patet per
eundē. p. celi. ⁊. p. de anima Item sunt causa cor
pori permanentie debite vnde sm quod corpo/
ra habent aliā ⁊ aliam formā ⁊ alias aliasqꝫ di/
spositiones proprias ꝯuenientes forme sic plus
⁊ minus durant inesse sic ēt videmus qđ forma
ꝯseruat suū sbm ppriū inesse vñ ea corrupta cor
rumpit ⁊ corpus ⁊ eius dispositio vt pꝫ in corpo
ribus alaliū ⁊ in omnibus istis non conuenit for
ma abstracta. i. intelligentia cum formis mate/
rialibus nam corpus celeste precise ratione sue
corporeitatis non determinat sibi motum circu
larē cum iste sit proprius anime vt dictū ē neqꝫ
hāc aut illā figuram cum sola alata habeāt nālr
figuram terminatā vt videmus ad sensuꝫ ⁊ dicit

Com. ij. celi. com. lxi. neqꝫ etiam tantam aut tan
tam magnitudinem ⁊ sic de aliis sed omnia hec
sibi ꝯueniunt a sua forma que est intelligentia
vnde in de substantia orbis. cap. ii. qꝛ declaratū
est hoc corpus esse ingenerabile ⁊ incorrupti/
bile apparet quod necesse est vt sit corpus sim/
plex non compositum ex materia ⁊ forma ⁊ quia
est indiuiduū demostratum in actu ⁊ habēs vnā
figurā ⁊ omnia ista sunt in corpore per naturam
⁊ sunt in corpore pp formā necesse est vt hoc cor
pus celeste sit materia animaliū celestium que
mouentur circulariter ex se ⁊ deinde recitat ver
ba supra adducta per me ex quibus inquit om/
nibus patet quod cum dicit celum habere vir/
tutem agentem ipsum non intelligit eam eē agē
tem proprie per modū efficientis sed similitudi
narie per modū finis sciꝉ forme vnde dicit quod
nulla est differentia in hoc virtutis actiue in cor
pore quolibet ⁊ cetera siue illud fuerit genera/
tum siue non omnem. n. formam vocat actiuam
respectu sui corporis ⁊ constat quod non potest
intelligi quod efficiat ppriuꝫ corpus Item inqt
in auctoritate per eos allegata dicit sicut est di/
spositio facta in corpore hominis ⁊ corpore fa/
cto pp finem proprium constat autem quod ani
ma hominis non agit pprie suū corpus sed tñ
dicitur agere ipsum in dispositionibus necessa/
riis ⁊ illas sibi largiri determinate ⁊ exigen/
ter ⁊ iterum infra cum dicit quod est agens or/
bem nullo interposito quomodo intelligat ex/
ponit se dicens faciens scilicet ipsum in dispo/
sitionibus necessariis in inueniēdo finem ppter
quem fuit sm enim exigentiam proprii finis
qui est eius motus largitur sibi proprias dispo
sitiones ⁊ hoc est illud agens quod dicit finem
significare significatione necessaria quod etiam
claret amplius in eo quod subdit post qđ agēs
ipsum est mouens ipsum qualiter enim intelli/
gat ipsum esse agens sine medio aliquo expōit
dicens quod enim mouet illud motu pprio illi
est illud quod largitur ei dispositiones proprias
pp quas acquirit motum proprium ⁊ sic pꝫ qđ
non est agēs nisi similitudinarie sicut forma di/
citur dare esse composito ⁊ facere ipsum in di/
spositionibus necessariis ⁊ hoc etiam patet ex
hoc quia dicit quod non est mouens tantum qꝛ
non opinatur. Com. quod corpus celeste ex se
aut alia forma preter intelligentiam habeat ta/
les dispositiones ⁊ ipsa intelligentia moueat ip
sum tantummodo sicut figulus mouet rotā cui nō
dat tales dispositiones pprias ad motum sed
vltra quod intelligentia mouens sit sibi causa
omniū talium dispositionū sicut alie forme suis
corporibus sic autem esse agens non est agens
proprie nec per tale agens habere arguitur ꝑꝫ
Comen. celum esse factum in sensu in quo que/
stio tractatur imo sm eum tale agens potest cor
pori competere siue sit generatum vel factum
siue non sit factum vt iam dictum est ⁊ debere
sic ipsum intelligi ipse docuit quando quarto ce
li dixit quod res eterne non habent agens nisi
sm similitudinem ⁊ si habuerint aliquid qđ est

agens non erit nisi inquantum est forma illius cō
seruans ipsum vt supra dictum est ⁊ allegatum

Impu

ista est istius viri oplo ⁊ verba formalia. ¶ Sȝ
iste doctor in tanta verboꝝ copia ⁊ in tam lōga
attestatione auctoritatū non animaduertit qđ.
Auerr. in illo cap. ij. in auctoritate allegata de/
clarat celum quo ad suam substantiam ⁊ in se
dependere ab intelligentia ⁊ etiam quo ad
motum ⁊ ad omnes dispositiones requisitas ad
motū vnde bene verū est quod in illis locis alle
gatis loquitur. Comē. declarando quomodo ce
lum constituitur in dispositionibus necessarijs si
cut est in corpore hominis ⁊ corpore facto pp
finem sed iam supra patet venerāde declaraue
rat quod celum quo ad suam substantiam ⁊ in se
indiget virtute largiente sibi permanentiā eter
nam quemadmodū largitur sibi motū eternuȝ
⁊ inquit quod idem est iudiciū apud intellectū
circumscribentem ipsum orbem ab intelligen/
tia sicut erat de motu ⁊ inquit se declarasse hoc
pp amorē qꝛ quidā errauerunt de mente. Arist.
tenentes celum non habere nisi causam mouē/
tem tm̄ ⁊ est opinio quam isti tenent qꝛ volunt
celum ab intelligentia dependere vt a causa ef/
ficiente quo ad motum ⁊ quo ad dispositiones
proprias ordinatas ad motum non aūt quo ad
sui substantiam qꝛ vt sic dependet ab ipsa vt a fi
ne tm̄. ¶ Et ideo dicimus nos aliter glosantes
auctoritatem. Com. in. iij. celi ⁊ mundi. com. ꝓ.

Expō ppria vboꝝ Auer.

quod agens est duplex verum ⁊ ſm similitudi/
nem agens verum est quod efficit actum extra
hendo illud de potentia ad actum qꝛ ista est na/
tura ⁊ ꝓprietas veri agentis. Vñ. xij. metha. co.
xviij. si nō eēt potētia nō eēt agēs ⁊ qꝛ actio ve/
ra fundatꝰ in motu ⁊ tale agēs est illud quod tē
pore precedit actum vt. dicit. Com. in. ij. cap. de
substantia orbis ⁊ hoc agit cum transmutatiōe
⁊ in tempore ⁊ nouitate ⁊ ista actio reperitur
in his actis que sunt in spera actiuoꝝ ⁊ passiuo
rum quoruȝ natura est vt taliter acquirant esse
per motum verum ⁊ transmutationem veram
¶ Aliud est agens methaphoricū quod agit p
motum equiuoce dictum sicut est scientia ⁊ co/
gnitio intellectualis nam vt inquit. Auerr. viij.
phisicoꝝ. com. xl. in abstractis a materia est mo/
tus equiuoce dictus pro quanto idem potest eē
mouens ⁊ motum idest intelligens ⁊ intellectū
⁊ isto modo entia eterna habent causam agen/
tem ⁊ efficientem illa ab eterno quia natura eo/
rum nō est apta nata participare esse a primo pn̄
cipio mediante motu vero qui diffinitur in phy
ficis vbi dicitur qđ motus est actus entis in po
tentia inquantum in potētia Nec per actionem
veram que fundatur in vero motu ⁊ que fit me/
dio cō trarietatis vt dicitur in primo de genera
tione ⁊ corruptione. tex. com. l. sed deriuātur in
esse per motum equiuocū qꝛ intellectio ⁊ scien/
tia dei est causa illoꝝ ⁊ qꝛ non acquirūt esse p ex
tractionem de potentia ad actum sic non dicunꝰ
habere agens verum vȝ quod efficit illo modo
videlicet per verum motū ⁊ sic dicuntur habeꝰ
causam conseruantem cā autem conseruans re

ducitur ad causam efficientem vt patet ex. secū
do phisicoꝝ ⁊ hoc est quod dixit Comen. in. vij.
metha. in. com. xxxi. quod mouit. Arist. in ponen
dum mouēs separatū a materia in factione vir
tutum intelligentium qꝛ virtutes intellectuales
apud ipsum sunt non mixte cum materia vnde
necesse est vt illud qđ est nō mixtū cū mā gñetur
quoqꝫ a nō mixto cū materia simplr̄ queadmo
dū ē necesse vt omne mixtū cum mā generetꝰ a
mixto cū materia non enim loquitur solū de in/
tellectu agente respectu. spēruȝ intelligibilium
vt glosat. Gregorius sed loquitur vniuersaliter
de omnibus virtutibus intelligentibus que sunt
causate vt hūpȝ ꝯsiderāti. ¶ Pro quo animad
uerte quod vt scribit. Arist. ꝑ. celi ⁊ mundi tex.
com. c. A primo principio comunicatuȝ est esse
⁊ viuere omnibus hys quidem clarius hys ve/
ro obscurius deus enim est causa entitatis ⁊ ve
ritatis omniū entiū vt scribit. Com. in. ij. metha.
com. iiij. ⁊ ideo omnia emanant ſm modū con/
uenientem proprie nature ea igꝰ quoꝝ natura
est participare esse ⁊ viuere mediante motu p
motum ⁊ transmutationē fiunt ⁊ talia sunt quoꝝ
esse ⁊ fieri presupponit materiam ⁊ agēs ⁊ tem
pus sicut sunt omnia que in hoc mundo inferio/
ri sunt cuius natura tota in generatione ⁊ corru
ptione perseuerat vt dicit. Aristo. in. iiij. metha.
⁊ talia dicuntur vere acta ⁊ facta ⁊ dicuntur hēe
verum agens qꝛ exeūt de potentia ad actum ⁊
fiunt in tempore ⁊ agens in talibus tempore pre
cedit actū. ¶ Sūt iterū alia entia quoꝝ nā non
est acquirere esse a primo pncipio p extractio/
nem de potentia ad actum nec fieri in tempore
⁊ ex aliquo presupposito subiecto ⁊ talia ab eter
no acquirunt esse a primo principio ⁊ ab eterno
conseruantur Unde per vitam meam multū de
ridenda est sententia istoꝝ in hoc sectantium viā
henrici de gandauo ⁊ ponentium eterna non ha
bere causam penitus efficientem qꝛ tunc aut ex
aliquo fierent aut nihilo ⁊ ita vel haberent ma/
teriaȝ vel daretur creatio Nulla prorsus est ista
instātia ꝓpea qꝛ fieri ex aliquo vel ex nihilo sunt
diuidentia verum ⁊ falsum in rebus que fiunt a
natura q̄ est principiū motus ⁊ quietis vnde pn̄
cipium naturaliū erat illud vt patet primo phi
sicoꝝ vbi dicit Omnes q de natura loquuti sunt
in hoc conuenerunt quod ex nihilo nihil fit sed
in rebus eternis nō est ibi fieri ex aliquo nec ex
nihilo qꝛ natura talium est vt ab alio ab eterno
acquirant esse ⁊ permanētiaȝ eternā ⁊ per hoc

Solō rōis ponētius eterna nō hēe efficiēs

fundamentum ⁊ veram rñsionem in via peripa
theticoꝝ patet solutio ad rationes. Gregorij ⁊.
Johānis de baccone impugnantes istū modum
seu istam distinctionem de duplici modo produ
cendi nam inquit. Johānes baceo in. ij. sententia
rum distinctione prima. q. i. articulo. ij. in dicto se
cundo ꝓbatur quod celum non habet causam
efficientem in. viii. enim phisicorum habet phi/
losophus pro impossibili qđ aliquid fiat per cāȝ
efficientem nisi per mutationem sed celum non
pōt fieri per mutationē ergo habet pro impossi
bili quod celum ab efficiente fiat maior ꝓbatur
qꝛ arguit

qꝛ arguit quod si motus sit quod fiat per muta/
tionem precedentem ipsum ꝛ idem dicit quod
si mobile fiat quod fit per mutationem precedē
tem ipsum sed si poneret alium modū efficien/
di ipsum quam per mutationem argueret ex in
sufficienti ergo ꝛ cetera minor est ibidem iii. tex.
ꝛ reputat impossibile quod mutatio ꝑ se prece/
deret primū mobile qđ de facto apparet iposſi/
bile ❡ Ad hoc ne amittatur tps dicimus nos
quod Arist. ibi in principio viii. phyſi. proponit
iii. tex. co. i. Utrū aūt factus sit aliqñ motus cū
non esset prius ꝛ corrumpitur itez sic quod mo
ueri nihil sit aut neqꝫ factus neqꝫ corrumpit sed
erat semper ꝛ semper erit hoc imortale ꝛ cetera
Ubi q̄stio illa ſm. Auerr. est de motu celi Dico
igitur quod rō Arist. non peccat per fallaciam
ꝯñtis arguendo ab insufficienti nam in factis
de nouo hoc est verū quod omne qđ fit fit ꝑ mo
tum aut per mutationē ꝛ ita si motus celi ꝛ mo
bile vere facta essent ita qđ incipiant eē postq̄z
non fuerunt sequitur qđ fuerunt facta ꝑ motuz
vel mutationem tñ tu non potes dicere philoso
pho quod dicam celū esse factū per aliuz modū
ꝓductionis qui non est per motum verum ꝛ per
veram mutationem qꝛ ille non est respectu istoꝝ
que fiunt cum tempore sꝫ est eoꝝ que sunt supra
tempus patet satis ❡ Sed ꝯ istā rñsionem re
plicat ipse contra illa actio qua ꝓduceret ꝑmū
mobile ab eterno que non esset mutatio nō pre/
supponebat materiam primā ꝓ subiecto qꝛ pri/
mo phyſi. ꝛ viii. metha. ponit philosophus istaz
actionē mutationē. s. in qua supponitur materia
prima ꝓ subiecto sed actio productiua in qua nō
supponitur materia prima pro subiecto est crea
tio ergo philosophus ponit creationem ꝛ aliqd
fieri ex nihilo cuius ꝯtrarium posuerunt omnes
philosophi phs enim in ꝑ phyſi. ꝛ. Com. comē.
lxxi. dissentiunt ab opinione christianorum in
hoc ꝛ. xii. meth. comen. xliiii Ab agente nihil ꝓ
uenit nisi extrahere id qđ est in potētia ad actū
❡ Dicimus nos negando ꝯsequentiā ꝛ conse/
quens nam vt scribit. Com in disputatione. iii.
in solutione xviii. dubii in libro destructionum
Modus generationis sensibiliuz est vt fiant a re
ex re ꝛ pro re quia talia sunt composita ꝛ habent
omnes causas tamen ꝓductio reꝝ eternaꝝ non
requirit subiectū ꝛ ideo non sequitur quod det
creatio nam creatio esset apud philosophos qñ
aliquid ex natura sui factibile de nouo requirēs
materiā fieret nulla presupposita materia Eter
na aūt bene in participādo eē habēt aliud a quo
sunt non aūt vt sint requirunt subiectū qꝛ non
sunt de conditione istoꝝ qꝛ alio modo sunt dispo
sita in eē ꝛ in modo essendi illa ꝛ alio modo ista
vnde. Comen. inquit in. ii celi ꝛ mundi. comen.
xiii. In corporibus celestibus illud qđ est nobi
lius habet pauciores actiones sed in corporibus
inferioribus quod habet pauciores actiones est
imperfectius sicut elementa ꝛ quod habet plu/
res actiones est perfectius sicut homo ❡ Silr
finis minori actione attingit ꝛ hoc est verum in
celestibus quā etiam in terrenis sed ex opposi/
tis causis hoc ꝯtingit qꝛ in superioribus hoc eue
nit ꝑꝑ nobilitatem sui ꝛ sui finis sed in istis ca/
ducis hoc prouenit ex oppositis causis. s. ꝑꝑ vi/
litatem sui ꝛ sui finis ita scribit. Auerr. in. ii. ce/
li in com. lxvi. ❡ Silr entia necessaria prima/
ria intentione sunt per se ꝛ secundaria intentiōe
sunt ꝑꝑ alia sꝫ entia inferiora sunt opposito mo/
do sicut scribit. Comen. in ii celi in. cem. xvii. ꝛ.
xxi. ❡ Arguit iterū presatus doctor ad idez sic
item qua ratione philosophus ponit aliqd adeo
ab eterno sine mutatione ꝓduci potest ꝛ in tem
pore sine mutatione ꝓduci ergo si philosophus
in demonstratione sua presuppōit quod potuit ab
eterno efficienter fuisse ꝓductum sine mutatiōe
ꝛ non in tempore ergo presupponit falsum ꝛ pe/
tit principiuz Approbatio assumpti qꝛ certū est
quod ex parte dei impossibilitas non potest assi
gnari nisi ex parte factibilis qꝛ celum ſm omnē
opinionem sibi derelictum est non ens ꝛ ita siue
ꝓducebatur ab eterno siue in tempore suū non
esse vel suū nihil ordine nature precessit suū esse
sed per te cum ab eterno ponitur productū post
suū nihil ponitur ex hoc ꝓduci sine mutatione
qꝛ scilicet mutatio presupponit saltim aliquid eē
producibile ergo eadem ratione cū sibi nō repu
gnat in tempore ꝓduci in esse post suū nihil si/
cut nec ab eterno ꝛ hoc dico a deo agente quod
statim patet ſm christianos sequitur ergo quod
sicut ab eterno potuit efficiēterꝫ ꝓduci sine muta
tione ꝛ hoc adeo ita in tēpore. ❡ Dicimus nos
quod sermo istius viri est imaginarius ꝛ miruz
est quomodo ista audet dicere in via philosophi
ꝛ. Auer. cuius doctrinaz profitetur scribit nāqꝫ
Com. in. ꝑ. celi ꝛ mūdi in. co. cvi. Qđ innatū est in
ueniri in tempore non inuenitur sine tempore
ꝛ quod non innatū est inueniri in tempore non
habet prius ꝛ posterius nisi ſm esse tñ ꝛ in. viii.
phiſi. com. xv. late disputat in principiis peripa
theticis fundando suas rationes quod a volun
tate antiqua non potest aliquis effectus nouus
imediate prouenire ꝛ ideo neganda est conse/
quentia istius viri in qua dicit quod si celū alio
modo efficienter producitur ab eterno ergo eo
dem modo potest ꝓduci in tempore naz celi na
tura ſm philosophum non apta est emanare il/
lo modo quo emanant a primo principio res
temporales ꝛ qꝛ hoc non potuerūt isti intellige
re declaremus eis hoc ex mēte. Auer. ❡ Res
vt diximus sunt in dupplici differentia tēporales
ꝛ eterne Res temporales producūtur a primo
principio mediante motu celi ꝛ causis secundis
ꝛ sua productio est per verus agēs quod in agē
do pendet a materia cum actio eius nō sit nisi
vt forme que sunt in potentia materie deducant
ad actū sicut dicit. Comē. viii. phyſi. com. iiii. ꝛ.
xli. metha. com. xliiii. ꝛ talia in tempore ꝓducū
tur ꝛ vnum actum consequitur vnam actionem
vnius agentis qꝛ. xii. metha. tex. comenti. xxvii.
Singulariū aliud tua materia ꝛ species ꝛ mouēs
ꝛ mea vniuersali autem ratione eadē. Sed res
eterne non habent agens isto modo sed ibi ē cā
ꝛ causatum ſm quod intellectū est causa intelli

Solo prime rónis.

Replica eiusdē.

Solo.

Scda ratio.

Solo

Res sūt duo busmo dis.

gentis sicut adĩ vnum intelligibile potest moue
re plures intelligentes sic primum intelligibiliũ
quod est dei essentia ⁊ scientia est causa plurium
intelligentium immediate ſm quod diuersimode
aptum natũ est tale ab ipsis intelligentiis ꝑtici/
pari ſm latitudinẽ quandã q2 nõ oes participãt
illius perfectionem equaliter ⁊ vno modo ⁊ hoc
voluit. Com. xii. metha. com. xliiii. cum dixit cõ
tra Auicen. qui ponebat ibi productionem om/
niũ non esse imediate a prima intelligentia sed
erat cõsequutio inquit enim quod ille sermo est
imaginabilis non. n. est illic prouentus neqꝫ con
sequutio neqꝫ actio ita quod dicamus qꝺ vna
actio consequitur vnũ agentem tñ. n. est illic cã
⁊ causatum ſm ꝙ dicimus quod intellectum ẽ
causa intelligentis vult igr̃ quod non causentur
per actionem ⁊ per cõsequutionẽ ⁊ prouentũ q2
vt habet ipse in eodem cõmẽto parũ infra Nos
autem qui est inter modernos in dicendo quod
a tali motore prouenit talis motor aut consequi
tur aut precedit aut talia verba non vere intel/
ligũtur de istis principiis abstractis omnia enĩ
ista sunt dispositiones agentium superficietenus
non vere ab agente enĩ nihil ꝓuenit vt diximus
nisi extrahere illud quod ẽ in potentia ad actũ
sed illic non est potentia vnde neqꝫ agens tantũ
enim est illic intellectus ⁊ intellectum ⁊ perfi/
ciẽs ⁊ ꝑfectũ ⁊ cetera. ¶ Ubi vult q̃ı intelligẽ
tys nõ est actio sed bene est causa ⁊ causatũ vn/
de causantur ab ipso primo intelligibili ab eter
no alij causati intellectus ⁊ perficiuntur ꝑ illud
secundũ diuersos gradus in perfectione ⁊ in
tali causatione non inconuenit vt inquit vt illud
quod est per se intelligentia ⁊ intellectus sit cau
sa pluriũ entium ſm quod intelliguntur ex eo
multimodi illud igr̃ quod intelligit motor cor/
poris celi de primo motore ⁊ est causa in anima
celi aliud est ab eo quod intelligit ex eo motor
saturni ⁊ similr̃ de vnoquoqꝫ eorum qꝺ non est
intelligendum quod ista alietas sit ex parte pri/
mi intelligibilis quod ab omnibus intelligentiis
intelligit q2 tale ẽ in fine vnitatis simplicitatis
⁊ nobilitatis vt dicit. Com. xii. meth. co. xxxvii.
formaliter loquendo. ¶ Nec est intelligendum
vt exposuit iste doctor ⁊ sequaces eius qꝺ deus
inquantum intelligit suam essentiaꝫ sub ratione
qua est diuersimode imitabilis ab intelligẽtiis
in ratione finis per viam resultationis consequi
tur esse aliaꝝ intelligentiaꝝ non quod dei intelle
ctio directe sit causa effectiua ipsaꝝ. Hoc quidẽ
stare non potest vt in sequenti theoremate statim
dicam q2 tunc scientia dei esset relatiua ⁊ patere
tur. Com. consimiles instantias quas adduxit ip
se contra Themistiũ. xii. metha. com. li. sed solũ
hoc debet intelligi ex parte intelligentiaꝝ diuer
simode participantium perfectionem primi ꝑ
causationẽ istam que fit per intelligere ⁊ non ꝑ
actionem hoc est dictu qꝺ illud qꝺ intelligit mo/
tor saturni idest quod ab intellectione primi acci
pit est aliud ab illo qꝺ intelligit motor martis ⁊
mercurii q2 emanant a scientia vel tãqꝫ a cã effe
ctrice in multa diuersitate quo ad perfectionem

¶ Et ita vides pater reuerende differentiam
inter actum quod fit ab agente ⁊ inter causatũ
quod causatur ab intelligibili q2 actum presup
ponit agens prius tempore acto sed causati illo
modo presupponit causam que est prior natura
q2 si prima causa non eẽt nulla intelligentia eẽt
¶ Similiter actum quod fit actione ab agẽte
fit cũ ꝓuentu ⁊ extractione de potentia ad actũ
q2 actio agentis pendet a materia ⁊ ita ibi ẽ cõ
sequutio quod vnuꝫ actum est ab vno agente ꝓ
pinquo sed causatum ab intelligibili non fit cũ
ꝓuentu ⁊ cõsequutione q2 in tali causatione ab
vno possunt imediate causari plura causata ſm
diuersos modos participantis perfectionem vni
usmet cãe causantis q2 vnum imaginatũ põt mo
uere plures imaginationes. ¶ Similr̃ est alia
differentia q2 agens ad hoc vt agat actum pre/
supponit materiam sed cã prima in causando
intelligẽtias abstractas necessariaque entia nõ
presupponit materiam q2 sic est diuersus mo/
dus causandi imo sua scientia est causa imedia/
te causans illa tamqꝫ efficiẽs. ¶ Sed quid fuit
causa erroris istorum si ita licet loqui de tantis
viris fuit meo iudicio q2 crediderunt omne cã
tum eodem modo debere causari sed est error
purus q2 ratio cause ⁊ causati sunt in plus quã
ratio agentis ⁊ acti vnde decepit istos viros lo/
cus ꝯ̃ius q2 videntes quod non habent causam
agentem crediderunt quod non habeant causaꝫ
efficientem ⁊ quod si in eis non est actũ ergo in
eis non est aliquid effectiue causatuꝫ. ¶ Aliud
argumentum istius viri est hoc item si philoso/
phi posuissent quod intelligentie vel qꝺcũqꝫ ali
quod sempiternuꝫ potuisset fuisse ab eterno effi
cienter sine mutatione tunc argumentum quod
facit. Com. xii. metha. com. xliiii. nihil valeret er
go philosophi hoc non posuerunt Probo qꝺ ni
hil valet. Auice. ponit vt recitat. Com. supra eo
dem. com. xliiii. quod primus motor ꝑduxit ani
mam primi celi ⁊ motorem orbis consequentis
contra arguit. Com. infra quod hec non ꝓueni/
unt ab agente q2 ab agente nihil ꝓuenit nisi ex/
trahere illud quod est in potentia ad actum sed
in hiis nõ est potẽtia ergo nec agẽs ecce. Com.
arguit contra. Auicen. quod si talia eterna fuis/
sent ꝑducta quod fuissent extracta de potẽtia ad
actuꝫ quod est acquirere esse per mutationem
sed planũ est quod illud argumentum. Comen.
nõ valeret si talia eterna potuissent esse ꝑducta
effĩciẽter ab eterno sine mutatione ergo philoso
phus nullam efficientiam posuit sine mutatione
etiam ab eterno. ¶ Dicimus nos qꝺ ad opio/
nem. Auic. ſm modum sue positionis in quo de
clarabat quod intelligentie non possunt imedia
te ꝑduci ab vno: q2 ab vno inquantũ vnum ime
diate non ꝓuenit nisi vnũ est ⁊ ꝑꝑ hoc conatus
est dicere quod vna tm̃ vnum producit ⁊ sic cõ
sequenter dici productionẽ intelligentiaruꝫ esse
per ꝯsequutionem ⁊ prouentũ sequitur quod.
Auice. imaginabatur quod eodẽ modo eẽt cau/
satio in intelligentiis sicut est in istis rebus cor/
poralibus agentibus superficietenus. i. per con
tactum

Dria inter actũ ab agente ⁊ causatũ ab intelligibili.

Cã erroris istoꝝ.

Aliud ar. cũsdẽ.

Solu.

actum nam in talibus inquibus est vera actio ⁊ motus atq; contactus est vera illa ꝓpositio que erat fundamentum imaginarie positionis sue videlicet quod ab vno inquantum vnum non provenit imediate nisi vnum sed. Auerr. dicit quod intelligentie per actionē non ꝓducuntur sed causantur s͠m quod intelligibile est causa intelligentis ⁊ qꝛ vnum intelligibile imediate pt mouere plures intelligentes sic prima intelligentia que est primum intelligibilium causat ab eterno multos intellectus intelligentes imediate qꝛ in tali modo causandi plura possunt imediate causari ab vno ⁊ ideo dixit qꝺ solum ibi est causa ⁊ causatum s͠m quod intellectum est causa intelligentis ⁊ ideo imediate infert. Et cū ita sit non ē impossibile vt illud qꝺ est per se intelligentia ⁊ intellectus sit causa pluriū entiū s͠z qꝺ ex eo intelliguntur multi modi licet igitur. Auicen. in sua positione non dixerit formalr̄ intelligentias produci per veram actionem per quam aliquid extrahitur de potentia ad actum tamen ex modo sue declarationis ꝯcomitanter dixit hoc qꝛ assimilat illum modū modo istorum ⁊ ideo dixit hīc Comē. quod ille sermo est imaginabilis qꝛ in loquēdo de causatione abstractoꝝ imitatus ē imaginationē que est in istis sensibilibus. ❡ Aliud argumentum eius est istud cum philosophus. v iij. physi. accipit si mobile est factum ergo per mutationem precedentem aut ipse vidit modum efficientie sine mutatione ⁊ ab eterno aut nō. Si non vidit ergo non posuit cuius cōtrarium tu dicis. Si vidit ergo petit principiū qꝛ apparēter saltem potuit sibi responsum fuisse quod non sequitur consequentia sua imo sicut ab eterno potuit fuisse sine mutatione aliquis effectus quamuis de se nihil erat eadem ratione ⁊ in tempore ⁊ sine mutatione ergo cum non reprobauit istam rństonem satis apparentem petijt vel saltem non valuit demonstratio sua. ❡ Ad hoc dicimus nos quod philosophus bene vidit aliū modū efficientie sed non oportuit illum in ꝓposita consequentia manifestare qꝛ si mobile esset de numero factibilium tunc esset de numero eorum que sunt generabilia talia autem sunt illa que apta nata sunt fieri in tempore ⁊ que sunt huiusmodi sunt longe diversa ab illis que sunt apta nata causari sine tempore quia vt dixit. Auerr. in. p̄. celi. com. cvi. Qꝺ aptum natum est inueniri in tempore non inuenitur sine tempore ⁊ quod non est aptum natum inueniri in tempore nō habet prius ⁊ posterius nisi s͠m esse ⁊ ita imaginarius est sermo istoꝝ qualis erat sermo. Auicen. qꝛ isti imaginantur quod omne causatum vno ⁊ eodem modo causari habet a sua cā quod tamē est falsum nam longe diuersus est modus quo causantur eterna a modo quo causantur ea que de nouo fiunt ⁊ ideo non petit. Aristo. in sua rō/ne natura namq; inferioꝝ est multum diuersa a natura superioꝝ tam ex parte materie quam ex parte forme tam ex parte agentis quam etiam ex parte finis sicut bene ꝓsequitur. Auer. in libro de substantia orbis ⁊ ideo nulli mirum videatur si est aliud genus causalitatis in illis ⁊ in istis.

❡ Aliud argumentum eiusdē doctoris ē istud si phs vidit ⁊ posuit talem factionem ergo ꝓbando primam causam ex effectibus non solum potuit ipsam probare ex motu sed ex tali efficientia sine motu quia sicut ex naturalibus suis potuit philosophus conuincere effectum dupliciter causatum ita ex naturalibus potuit dupliciter conuincisse causam primam sed hoc nō imo ex solo motu conuincit primam causam sicut p͡z viij. physico. ⁊. xij. metha. ergo ⁊ cetera. ❡ Ad hoc dicimus nos quod istud est difficilius inter omnia argumenta istius viri vt mihi datur cernere tamen in via. Auerr. isto modo responderē quod naturalis solus via motus pōt demonstare primam causam esse abstractam a magnitudine ⁊ est via qua processit in. viij. physi. ⁊ eadem via ꝓcessit in. xij. metha. tex. com. xli. tamē vtrum talis substantia abstracta a magnitudine sit intelligentia hoc assumitur etiā a naturali ex tertio de anima ⁊ ibi etiam ostenditur quomodo intelligibile se habet respectu intelligentis ⁊ similiter quod in intelligentijs sit multitudo accipit diuinus ex illo loco pp naturam intellectus possibilis inuentam in eis. ❡ Et ne videamur ista somniādo dicere adduco auctoritatē Auer. in primo de anima. com. ii. vbi ponit tres vtilitates scientie libri de anima. Quaꝝ vna consistit in hoc quod illa scientia tribuit diuersis scientijs multa principia inquit enim. Secundus est qꝛ dat pluribus scientijs plura principia vt sciētie morali ⁊ regendi ciuitates ⁊ diuine Moralis. n. suscipit ab hac scie vltimū finē hominis l eo qꝺ est homo ⁊ scientiam sue substantie que sit. Diuinus aūt suscipit ab ea substantiā subiecti sui hic enim declarabitur qm̄ forme abstracte sunt intelligentes ⁊ alia multa de cognitione dispositionum consequentium intelligentiam in eo quod intelligētia ē ⁊ intell͠s. ❡ Et in tertio de anima in. com. v. in solutione. in. q. inquit ⁊ nisi esset hoc genus entiū quod sciuimus in scientia de anima non possemus intelligere multitudinem in rebus abstractis quemadmodum nisi sciremus hic naturam intellectus non possemus intelligere quod virtutes mouentes abstracte debent eē intellectus. ❡ Et hoc latuit multos modernos a deo quod negauerunt illud quod dicit. Aristo. in tractatu sui libri quod necesse est vt forme abstracte mouentes corpora celestia sint s͠m numeꝝ corporū celestiū ⁊ ideo scire de anima ē necessarium in sciēdo primā philosophiā. Et infra com. xiiii. inquit vñ nō est opinādū qꝺ prima mā est cā receptionis simpl͠r. s͠z cā receptionis trāsmutabilis ⁊ est receptio huius singularis cā aūt receptiōis simpl͠r est ista natura ⁊ ex hoc modo fuit possibile qꝺ corpa celestia reciperēt formas abstractas ⁊ intelligerēt eas ⁊ fuit possibile vt intelligētie abstracte pficerentur per se ad inuicē ⁊ si non: non esset illic recipiens ⁊ receptum vnde videmus quod illud quod ē liberatū ab hoc natura est primum intelligens ⁊ ponendo istam naturam dissoluetur questio dicens quomodo

alia rō eiusdē
Solo.
alia rō eiusdē
Solo.

intelligitur multitudo et quomodo intelliguntur multe ex formis abstractis et intellectus idem ē in eis cum intellecto. ¶ Ex omnibus igitur his auctoritatibus colligitur quod qū. Auerr. dixit quod via motus solum potest demonstrari primum principium esse verum est quantum ad hoc quod sit abstractum a magnitudine tamen quod tale sit intelligens et quod intelligibile sit causa intelligentis et multitudo et modus omniū istorum sumūtur ex libro de anima. ¶ Et per hoc patet ad auctoritatē adductam per istū doctorem ex primo phys. comē. vltimo que vt inquit non recipit glosam vbi dicit quod primus principium esse vel aliquid separatum non pōt probari in phylosophia naturali nisi via motus et transmutationis et dicit. Auicen. peccasse peccato manifesto qui posuit primum philosophus idest methaphysicum probare primū principiū esse. ¶ Et cōfirmatur nam si. Arist. vidisset efficientiam talem siue ab eterno siue in tēpore cuz in. metha. considerat de causis eternis et de hīs que agūt sine motu si q̄ talia sunt ergo in. meth. in. v libro vbi distinguit genera causaruz debuit fecisse mentionem de isto saltem in genere scilicet quod diffinitio cause agentis sibi poterit cōuenisse consequens est falsum vbiq3 enim dicit de efficiente quod est principium vnde motus sz ista diffinitio non pōt conuenire agenti sine motu. ¶ Confirmatur et est contra quandā rōnē philosophus naturalis cōsiderat de fine acquisito per actionem vt est sanitas metha. autem considerat de fine qui preexistit actui et ideo. xij. metha. distinguit talē finem. perscrutandū qualiter et cetera et. Comē xij. metha. com. xxxvi. distinguit duplicem istum finem ergo eadē ratione cum philosophus naturalis cōsiderat de agēte per motum methaphisicus agens sine motu diffinite considerat cuius oppositus est verū semper enim vocat per totū principiū vnde motus et. v. metha. vocat principiū transmutādi. ¶ Dicimus nos ad istas cōfirmationes qd motus est duplex verus et equiuocus. i. sm similitudines tunc efficiens in sui gnāli ratione vt dicitur qd est principium vnde motus intelligitur siue sit principiū motus veri sicut est motor naturalis siue sit motor per intelligere vnde. xij. meth. co. xxxvi. dicitur qd intelligentie de potentijs anime nō habent nisi intellectum et virtutem desideratiuam per que mouent in loco et hoc est concessum ab omnibus philosophis quod oē agens aut est agens per naturam aut per intelligere et mirus est de istis viris illustribus quomodo auferunt efficientiam a primo intellectu cuz tamē ille sit maxime actiuus scientia enim dei est cā omnium entiū et si. Arist. in. vii. metha. dicit formam domus in materia fieri a specie domus sine materia existente vt quid igr̄ imaginari non potuerunt primam formam esse omniū entium effectricem non video. ¶ Ad vltimum respondetur quod diuinus est artifex communis et indifferenter considerat vtrumq3 efficiens per motum et sine motu sed differenter qz efficiens per motum verum ɔsiderat sub rōnibus transcendētibus qz considerat omnia vt continuit tamen illud quod efficit sine motu vero et efficit per intelligere et velle de tali quidditate et in propria forma considerat nedū sub rationibus transcendentibus qz tale est intelligentia et de intelligentijs quiditatiue considerat diuinus licet multas dispositiones et de intelligentiis sumat diuinus a naturali sicut supra deduximus in via. Auerr. ¶ Et ex istis solutionibus apparet etiam solutio ad omnes rationes et auctoritates. Gregorij de arimino que ad idē tendunt sicut cuilibet facile inotescere pōt omnes enim fundantur super illo presupposito quod sit vnus et idem modus quo causantur a primo principio temporalis et eterna si eterna causarentur et hoc ē fundamētum quod est debilius quam sit tela aranee quia est lōge diuersum gēus entiū hoc et illud. ¶ Redeamus igitur ad locum nostrum vnde diuertimus et declaremus quomodo ex intellectu et intelligibili fit magis vnuz q̄z ex materia et forma et dicamus quod res ē clara et aperta ex verbis sequentibus in illa auctoritate qz inquit quod n. fit ex eis non est aliud sicut in compositis ex materia et forma li enim vt clarū est: ē redditio cause vnde vt alias demostraui sententia. Auerrois fuit quod substantia composita sit tertia quedaz entitas distincta a partibus etiam simul iunctis quidquid alij imponant sibi ideo igitur ex intellectu et intelligibili fit maxime vnuz qz intellectus pōt fieri intelligibile nam qū intellectus intelligit se ipsum patet quomodo intellectus fit intellectum non sic est in compositis ex materia et forma qz nūq3 materia fiet forma nec forma materia sed ex materia et forma fit substantia cōposita que est aliud ab eis vel diuisim qz non est materia nec est forma vt tenet via communis de mēte. Auer. vel etiaz coniunctim vt ego teneo et p hoc habemus claram. Auer. auctoritatē in. xij. com. xxxix vbi inquit intellectus enim inquātuz intelligit intellectuz dicitur intellectus et inquātum intelligit per se dicitur quod intellectum p se est ipse intellectus econtrario illi quod intelligit per aliud et inquantum quidem intellectus est illud quod intelligitur dicitur quod intellectus est res intellecta

Ɔfirmationes eiusdē.

Solo.

Cōclusio theorematis.

¶ Primus intellectus solum se ipsum intelligit.

propō. xxv.

Eripathetici oēs conuenerūt in presenti theoremate nam. Aristote. de composito istam questionem examinat in. xii. prime philosophie. tex. et comen. li. verum tū sunt discordes circa modum quo intellectus diuinus soluz se ipsuz intelligēs nihil tamen dicitur ignorare. ¶ Animaduerte igitur quod. Arist. et. Com. vbi supra tres conclusiones de intellectione dei proponunt per ordinē. ¶ Prima conclusio est ista deus est substantia intellectiua

tellectualis semper actu intelligēs Que sic deducitur nam deus est ens nobilissimū omnium hoc aūt non esset si non esset intelligens aut non esset semp actu intelligens vnde ait si nō intelligeret quid vtiqȝ erit insigne venera ile sed habet quemadmodum vt sit dormiens vbi. Auer. in com. inquit Necesse est si ē intelligēs vt sp sit fȝ alterum istorum duoȝ modorum: Aut secundū dispositionē in qua nō vtitur sciens sciētia Aut in qua vtitur Si igr̄ fuerit in dispositiōe in qua sciens nō vtitur scientia sua est quasi dormiens ꝛ non erit in eo dispositio nobilis ꝛ hoc est inconueniens. ❡ Secunda ꝯclusio est ista sua substantia est sua intellectio que sic ostendit p philosophū nam si ipse non sit sua intelligentia. i. sua intellectio sȝ potentia tunc igr̄ nō erit optima substātia per intelligere. n. ei honorabile inest qua si dicat cū deus non sit in optima dispositiōe nisi per intelligentiam si sua substantia non sit sua intelligentia tūc igr̄ ipse ex se non erit optima sbā ꝛ perfectissima sed pficitur per aliud. s. p ipsam intellectionē ꝛ hoc ē inconueniens. ❡ Tertia conclusio est deus nihil aliud a se intelligit que variis rationibus ab ipso ꝛ a Comenta. ibi deducitur nā qꝛ si intelligeret aliud a se tūc sua sbā non eēt sua intellectio sed erit potentia p q̄ȝ sit intelligens aut intellectio Tum ēt qꝛ erit aliquid nobilius eo qd̄ est falsum pbatio sequele nā intellm̄ est perfectio intelligētis. s. causat qꝛ eāt in intelligente suā pfectionem que est intellectio oē aūt tale inquantū hmōi est perfectius eo Tū qꝛ nō esset simplr̄ indepedens ꝛ nullius indigens ꝯn̄s est falsum Deducoꝯn̄ȝ qꝛ intellectus depēdet ab intellecto Tū qꝛ esset in eo passio qꝛ oē quod intelligit aliud transmutatur in sua sba seu mouetur ab alio Tū qꝛ non esset ens nobilissimū ꝛ ex se optimū Probat ꝯn̄a qꝛ intellectio rei vilis nō est nobilis sed vilis vnde ēt vt inqt melius ēt est apud nos q̄dā negligere q̄ȝ intelligere ꝛ nō videre quā videre ❡ Adducit̄ ēt p. Com. alia rō nam si deus intelligeret alia a se aut hoc eēt sciētia in vl̄i aut scia in particulari Nō l vniuersali qꝛ scire in vl̄i est scire in potētia ꝛ ē scire ꝯfusum ꝛ indistinctū Nec in pticulari qꝛ entia particularia sunt infinita ꝛ īfinitū fm qd̄ infinitū est ignotū. ❡ Aduerte tn̄ qd̄ lȝ phs ꝛ sequaces eius teneāt istā ꝯclusionē tn̄ oēs hoc fatentur qd̄ deus se solum intelligēdo dr̄ oīa cognoscer̄ ꝛ nihil dr̄ ignorare ꝛ in hoc sunt varii ꝛ diuersimodi dicendi. ❡ Themistius aūt vt recitat. Comē. in loco pdicto dixit qd̄ intellus diuinus intelligit oīa ex hoc qd̄ itelligit se eē pncipiū oīuȝ. ❡ Comē. aūt impugnās dictū. Themistij inqt qd̄ ista sunt dicta illius q nō intelligit demonstratiōes Arist. ꝛ hoc p tāto dixit qꝛ ex verbis. Arist. appet qd̄ deus itelligit se ꝛ nihil extrinsecū sȝ fm expositionem Themistii seqr̄ qd̄ deus intelligat alia a se Amplius tūc itellus ꝛ itellm̄ i deo nō sunt eadē oībus modis qꝛ si deus intelligit alia extrinseca a se pȝ qd̄ tūc ibi intellus ꝛ intellectum nō eēnt eadē simplr̄ ꝛ oībus modis. ❡ Et iō. Auerr. alr̄ exponit mētem. Arist. in illo loco inquit enim quod primus intellectus est simplicior oībus ꝛ est vnus simplr̄ sine aliqua multiplicitate neqȝ pp alietatem intellectus ꝛ intellectū neqȝ pp multitudinē intellectoȝ multitudo enim intellectoȝ in eodē intellectu sicut est in intellectu in nobis consequitur alietatem que inuenitur in eo. s. alietatē intellectus ꝛ intellecti in nobis qm̄ cū intellectus ꝛ intellectum fuerint adunata perfecta adunatione contingit vt intellecta multo plura que sunt illius intellectus adunent̄ ꝛ terminent vnū ꝛ simplex omnibus modis qm̄ si remanent illa intellecta que sunt in vno intellectu plura ꝛ non adunarētur cū eēntia intellectus tūc eēntia eius aliud erit ab eis. ❡ Que verba ita interpretata est. Joānes de baccone in p̄. sententiarū distinctione. xxxix. q prima inquit. n. quod lȝ opinio. Themistij non possit stare semp tn̄ remanet incōueniens quoddā ꝛ est quod deus sit ignorās ea que sunt hic ꝛ ideo subdit. Comē. quod erant quidam dicentes deū scire omnia que sunt hic scientia vl̄i non scia particulari ꝛ hanc reprobat Nō. n. pōt eē vl̄is qꝛ tūc illoȝ scia nō eēt nisi l potētia Nec pticularis qꝛ pticularia sunt infinita ꝛ infinita nō determinātur a scia ꝛ ȝ igr̄. Com. p finali conclusione illud in quo ambe iste opiniones cōcordāt. s. quod deus scit omnia que sunt hic sed discordat ab vtraqȝ in modo ponendi nō. n. cognoscit ea scia vl̄i ꝛ confusa nec particulari ꝛ diuisa nec cognoscit ea p hoc quod cognoscit pmū esse cām eoȝ subito transeūdo a cognitione sui ipsius ad cognitionē eoȝ vt quedaȝ entia in se ipsa vt ponit. Themistius sed ex hoc quod cognoscit se ipsum in se ipsum dico quod ꝯtinet esse eoȝ ꝛ quod est cā eē eoȝ ꝛ hoc ē quod dicit ꝛ veritas ē qd̄ cū scit se tm̄ l se scit oīa in eē quod ē cā eoȝ esse ꝛ nota dicit quod ē cā nō dicit fm q est cā. ❡ Ad euidentiā istoȝ est intelligendū q aliqd pt dici eē intellūȝ vl̄ scitū ꝛ fm ipuȝ eē qd̄ hȝ in se ipō duplr̄ Vno mō qd̄ ipm fm ppriū eē qd̄ hȝ in se ipō p se terminet actū intelligēdi sic qd̄ intellus in intelligēdo transeat sup ipȝ tāq̄ȝ sup p se terminū intellonis ꝛ tamq̄ȝ sup obm p se speculatū ꝛ per se intellectū sicut posuit. Themistius quod cū deus intelligit se subito trāsferret se ad intelligēdū creaturā fm illud eē ppriū quod hȝ in se ipa creatura ita quod actus intelligēdi terminaret̄ ad creaturā cognitā in pprio eē quod hȝ in se ipa tāq̄ȝ ad oīȝ p se speculatū ꝛ intellūȝ sistēs ꝛ terminās actū intelligēdi diuinū. ❡ Alio mō qd̄ ipuȝ sit cognitū l quodā alio adūate ꝛ vnitiue cū eo sic qd̄ illud aliud in quo adunate ipm cognoscitur semp indefectibilr̄ sit p se terminans actū intelligendi ꝛ p se speculatū ꝛ per se intellectū ꝛ q d̄ intellus suus nūq̄ȝ se trāsfert vltra tāq̄ȝ in aliud obm p se speculatū sed qd̄ solū cōsequutiue intelligat illud qd̄ adunate ē cognitū in eo fm eē ppriū qd̄ hȝ l se ipō posito. n. qd̄ eēt vnus calor separatus q esset calor p essentiā ꝛ includēs perfectiones oīuȝ caloȝ si tūc esset aliquis intellus ꝯprehēdēs illū calorem ꝛ omnes alios in eo adunate posito cum hoc qd̄ ille intellectus comprehēdens illū

calorem ⁊ oēs alios in eo semper indefectibi-
liter staret speculando semper illuȝ calorem tm̄
ex hoc qđ sic intelligeret semper stando in com
prehensione illius caloris per essentiam qui in-
cludit perfectiones oīum caloꝝ sm ꝑprium eē
in seipsis ⁊ inquit qđ istud clarius hʒ distinctio
ne.xxxv.articulo.iiij.in fine ⁊ in responsione vl-
timi argumenti p hunc modum vult Comen. di
cere contra Themistium qđ non solum intelle-
ctus diuinus nihil intelligit extra se acquirēdo
scientiam a rebus vt ꝓbauit prima ꝯclusio prin
cipalis: sed qđ nihil intelligit extra se tāq̄ȝ obie
ctum terminans actū intelligendi: ⁊ tamq̄ȝ obie
ctum speculatum ⁊ intellectuȝ sicut posuit The
mistius. Sed qđ intelligit oīa in seipso ita qđ in
telligendo comprehensiue seipsum tm̄ qui est cā
coꝝ intelligit alia ⁊ hoc est qđ dicit respondēdo
⁊ veritas est qđ sm qđ scit se tm̄ scit oīa inesse
qđ est cā eoꝝ inesse ⁊ vocat cognoscere in cā co
gnoscere oīa in eo qđ est tale p essentiaȝ in quo
cūq̄ȝ genere sit cā non curat. Et adhuc vlterius
declarat positio ne.n.aliqs crederet q̄ solū co-
gnosceret illa sm esse solū qđ habent in ipso ⁊
nō sʒ eē ꝑpriū qđ hñt i ipis suis eē ꝑpriȷs extra
addit triplex exēplum. ¶ Primum de calore qꝛ
q scit calorem ignis tm̄ nō dr̄ nescire naturā ca
loris existentis in reliquis calidis: sed iste est q
scit naturam caloris sm qđ est calor. Tūc arguo
ipse dicit qđ q cognosceret calorē p essentiaȝ.s.
ignis tm̄ nō dr̄ nescire naturā caloris existentis
in rebus calidis: sed cognoscere calorē vt est in
calidis est cognoscere ipsa calida. sicut cognosce
re albedinē vt in pariete est cognoscere parietē
albū. Igiꝛ vult qđ q cognoscit calorē tm̄ nō solū
cognoscit calorē in hȷs. sed cognoscit ipsa cali-
da: sed hoc nō pōt esse nisi ꝯsequutiue. Cū nō po
nitur nisi vnum p se intellm terminās cognitio
nem. Et pōt formari rō principalis a simili: sed
sīlaliter sic. Si aliquis sciret calorē p essentiam
.i.ignis tantum supple perfecta ꝯprehensione sci
ret oīa calida oībus modis qbus sunt calida qꝛ
da oppositum nō ꝯprehenderet calorē. Igitur a
simili si primum ens scit se tm̄ qđ ens est ens p
essentiam ⁊ ꝯprehensiue. sequiꝛ qđ scit oīa entia
oībus modis qbus sunt entia: sed cognoscere
oīa entia oībus modis qbus sunt entia est cogno
scere distincte ea sm ꝑpria esse. Igiꝛ deus intel
ligendo se tm̄ ꝯprehēsiue excluso oī alio obiecto
terminānte eius cognitionem saltem cognoscit
alia distincte sm sua esse ꝑpria vt sunt vȝ in seip
sis. ¶ Secūdo ponit aliud exēplum si eēt aliqđ
ens qđ ens esset in seipso simplex existēs ⁊ esset
oē ens sm ꝑfectionalē ⁊ idēpticam ꝯtinentiam
tunc eo qđ q̄s sciret ꝑfectissime tale ens sequiꝛ
qđ sciret oē ens sm oēm ꝑfectionē suā qđ est sci
re ipsum sm quālibet entitatē suā qꝛ in oī ente ē
aliqua ꝑfectio sed vt dicit tale est deus ait n. sic
primus scit naturā entis in eo qđ est ens in eo
qđ est ens simplex qđ est ipsum. Tertio de intel
lectu vȝ si esset aliqs q p essentiam ꝯtineret oīa
intelligibilia. Tunc q ꝯprehenderet illum intel-
lectum. Consequenter cognosceret oīa alia sm

oēm modus sue entitatis. ¶ Addit ēt prefatus
doctor ex suo adhoc duplex exēplum naturale.
primū Numerus senarius est formaliꝛ ꝯstitutus
aliqua vnitate. Nō.n.est bis tria neq̄ȝ ter duo sȝ
semel sex.v.meth.⁊ tū pȝ qđ qui ꝯprehenderit
illaȝ vnitatem.s.senitatem cognosceret distincte
duas trinitates ⁊ sex vnitates cum.n.hec in eo
quoquomodo contineanꝛ nō esset ꝯprehensio eius
nisi hec oīa sm sua ꝑpria eē cognoscerenꝛ sic in
ꝓposito deus ꝯprehēdendo seipȝ q est p se q̄dā
vnitas cognoscibi is oīuȝ dr̄ eē ꝯprehēsiuus ⁊c.
¶ Aliud exēplum valde cōueniens est posito
gratia exēpli qđ vnitates oīum ꝯclusionū q̄ ꝯti
nenꝛ in primis principȷs essent eadē vnitas p
essentiā cū vnitate prioris sm ꝯtinentiā ꝑfectio
nalē sicut ponit Comen. com.li.xij.meth. qđ plu
ra in intellectu diuino nō sunt ab essentia intellꝰs
diuini si igiꝛ intellꝰs meus cōprehenderet prima
principia ⁊ staret semper indefectibiliter specu
lando ⁊ nō trāsferret se a speculatione principio
rū ad speculandū ꝯclusiones in seipsis tunc ma
nifestū est qđ ꝯprehendendo prima principia ēt
perfectissime ad unate ⁊ simplici ꝯprehensione
ꝯprehenderet oēs ꝯclusiones ⁊ geometricas ⁊
astronomicas ⁊ oīum aliaꝝ sciaꝝ sed talis ꝯpre-
hensio nō esset oīno totalis ⁊ ꝑfectissima nisi ad
illā ꝯsequereꝛ cognitio rei sm oē suū esse. Ergo
intellꝰ ameus ꝯprehendendo ꝑfectissime aduna
te ⁊ simplici ꝯprehēsione prima principia ⁊ oēs
ꝯclusiones in eis ꝯsequutiue saltē cognoscit oēs
ꝯclusiones in seipsis ⁊ sic arguendū est p oīa de
intellectu diuino ꝯcetera ista est opinio ⁊ declā-
ratio Auerr. sm istum doctorē. ¶ Licet aūt de
hoc memini me specialē questionem edidisse in
Comentarȷs meis super.xij.meth. quantū spe-
ctat ad presentē locū. Dico qđ ista nō est mens
Auer. qꝛ intellectio dei sm ipm est oīo simplex
⁊ oīo indiuisibilis qꝛ vt scribit Comē.xij.meth.
co.xxxviij.est in fine simplicitatis vnitatis ⁊ nobi
litatis. Et p ꝯn̄s ibi nō est multitudo intellectoꝝ
in ꝑpria forma neq̄ȝ p viā intētionis prime neq̄ȝ
p viā ꝯsequutionis sicut sibi imponit iste doctor
¶ Amplius tūc intelligēs ⁊ intellm in eo non
essent oībus modis eadē qꝛ obiecta ꝯsequutiue
cognita nō sunt formaliꝛ loquēdo sm ꝑpriū esse
formale oībus modis eadē cū obiecto ꝑ cogni-
to qꝛ si oībus modis obm ꝑ cognitū ⁊ oba alia
ꝯsequutiue cognita formaliꝛ ⁊ oībus modis sunt
eadē igiꝛ nō oporteret alia oba p ꝑticipationes
entia cōsequutiue distincte cognosci ex hoc qđ
intellꝰs diuinus suā essentiā que est ens p essentiā
cognoscit imo oīa eque ꝑ intuerenꝛ a diuino in
tellꝰu i ꝑpria forma sine aliqua cōsequutione Cō
firmaꝛ qꝛ Auer. ꝯ Auicē.xij.meth. nō ponit in in
telligentȷs eē cōsequutionē nec i se nec i suis acti
bus itelligēdi. ¶ Amplius pateret Com. ꝯsimi
les angustias quas patiꝛ Themistius q posuit
intellm diuinū cognoscere oīa inq̄ȝtū cognoscit
se eē principiū oīum manifestum ē aūt qđ si ita
eēt vt inqꝛ Themistius qđ in cognitione dei eēt
aliqua consequutio inter cognitionem prin-
cipȷ ⁊ principiati ⁊ ita est secundum te con-
sequutio

Impu

sequutio inter intelligere eius per essentiam & in
ter intelligere eu per participationem. ¶ Qd
autem dicit prefatus doctor de tribus exemplis
adductis per. Auer. facile excludi pōt nam exē
plis vtimur non vt ita sint sed vt audiant qui
addiscūt naꝫ exemplorum requiritur manifestatio
& non verificatio vt scribit. Com. in. ij. de anima
in. com. lxvij. vnde lucidissimus. Themistius in
primo de anima cap. xxiiij. scribit Ego vero pri
mū illud demiror eorum qui hoc audent dicere qd
Arbitrantur exempla vim ꝓbationum habere
quū tamen exemplum ad faciendam fidem in/
firmissimū argumentum sit. ¶ Amplius autē
ex illis exemplis nō pōt haberi illud quod dedu
cit prefatus doctor nam licet cognoscens calo
rem per essentiā inuentū in igne non dicat igno
rare naturā caloris existentis in alijs rebus ca
lidis tamē in illa intellectione caloris ignei nō
intelligit iste intellectus omnes alios calores p
participationem in alijs rebus calidis sm ꝓpria
esse & formaliter qr non intelligit iste intellectus
formalr nisi caloris essentiam non tn̄ iste in pro/
pria forma intelligit calorē lapidis qui est vt q̄/
tuor & calorem plante qui est vt quinque vt cla
rū est vnde deductio eius videt peccare p falla
tiam accidētis cognosco albedinē que ē in parie
te ergo cognosco parietē albū qr accidit albedi
ni vt est cognita a me qd sit in pariete ita oia cali
da per participationē cognoscuntur in cognitio
ne caloris per essentiā sed non sequitur pp hoc
quod illis talr cognitis cognoscātur in propria
forma qr cognosci in ꝓpriā forma accidit & ex/
traneū est calidis per participationem vt cogno
sci dicuntur ad cognitionem caloris per essentiā
& ita patet solo ad omnia exempla adducta per
ipsus. ¶ Amplius in se ipso hoc experiri potuit
nam non est dubium quod in entibus est ordo &
imperfectiora dicuntur ꝯtineri in perfectiori/
bus vnde. Arist. in. ij. de anima in tex. com. xxxi.
inqt quod vegetatiuū est i sensitiuo sicut trigonū
in tetragono & nō opꝫ quod qui distincte cogno
scit hominem qui est metrum omnium eorum
que sunt hic quod principaliter aut consequuti
ue intelligat omnes alias species & creaturas a
quibus differt homo vnde. Arist. &. Com. & The
mistius in secundo posteriorum damnat in te. com.
xx. in illo. cap. non autem oportet definientē & di
uidentem omnia scire speusippum vt inqt. The/
mistius in sua paraphrasi cap. xxiiij. qui opina/
batur quod ille qui diffiniturus esset aliquā reꝫ
debet prius cognoscere omnia agbus differt vn̄
Aristo. ibi manifeste concedit aliquem habere
posse distinctaꝫ cognitionem de specie nobiliori
esto qd ignoret viliorem distincte a qua illa no
bilior distinguitur & ideo sine dubio cū suppor/
tatione & reuerētia nō medullitus penetrauit ve
ram opinionem tangendo. Auerr. sed corticem
verborum tetigit vt statim ostendat nā rectū est
iudex sui & obliqui. ¶ Dico igitur alnius que/
dam repetēdo necessaria circa hoc que sunt de

Solo.

mente. Auerr. ¶ Primū quod suppono de mē
te eius est hoc quod esse sensibiliū formarū gra
duꝫ hꝫ quorum vilior est in materia nobilior illo
aūt est esse quod hīt in humano intellectu & no/
bilior illo est esse quod habent in separatis intel
ligentiis deinde in ipsis separatis intelligētiis
dicte forme gradus habent ad inuicem differē
tes sm quod differūt ille intelligētie ad inuicē
& est de intentione. Auerr in libro destructio de
structionū in disputatione. iii. in solutione. xviii.
dubii. ¶ Pro quo debes scire quod sunt duo
extrema latitudinis formaruꝫ Unum in extre
mo remissiori & hoc est prima materia que sm
beatum. Augustinū in. xii libro confessionū est
ꝓpe nihil vnde ex sua iperfectione & latētia pp
suū esse diminutum quod habet. Plato non di
stinxit inter ipsam & priuationē vt patet primo
physi. tex. comen. lxxix. ¶ Aliud est in extremo
intensiori & istud est deus sublimis vnde. Com.
xii metha. te. co. xviii. inquit oēs forme sunt in po
tentia in prima materia & sunt in actu in primo
motore & ideo forme que sunt maxime propinqꝫ
nature prime materie sunt iperfectissime sicut
sunt forme elementales Deinde sunt parū illis
perfectiores forme mixtorum inanimatorum vt
sunt mineralia & lapides Deinde sunt vegetabi
lia & plāte Deinde sunt quedā q̄ a grecis. zoofi
ta a nobis aūt ambiguā naturam obtinentia in
ter animalia & plantas vt ē spongia marina De
inde sunt animalia Demuꝫ in hoc mundo infe
riori est homo qui est terminus istorum inferio
rum vnde. Auer. ii. de anima com. xxxii. Cōple
mentum aūt animaliū & finis eorum qui intende/
batur in natura & generatione quē cū natura po
tuit pertingere stetit est modus animaliū habē/
tium virtutem speculatiuā j cogitatiuā. i. intelli/
gibilem & ita intelligis primā partem suppositi
qd nobilior gradus quē obtinet forma sensibi/
lis in hoc mundo inferiori est ille queꝫ habet in
materia & nobilior est ille quem habet in hu/
mano intellectu nam vt scribit. Auerr. in codeꝫ
loco lapis sine dubio & quelibet forma duobus
modis hꝫ esse vꝫ esse intelligibile qn̄ ꝯpreben
ditur separatū a mā ab intellectu & esse sensibi
le vꝫ id qd hꝫ in materia verbi gratia lapis for
mam hꝫ mālem extra aīam & aliam formā que
est intellectio & ꝯprehensio facta in aīa ꝓut aīa
rōalis separatā capit eaꝫ & ideo forma vt est in
aīa humana q̄ est locus spērum nō oīs sed intellꝰ
vt dr̄ in. iii. de aīa hꝫ nobilius eē quod hīe pōt
respectu istius ordinis qui est in hoc mundo ꝯin
feriori nā vt scribit. Arist. in. iii. celi & mūdi tex.
com. xxiiii. ordo ē ꝓpria nā sensibiliū. ¶ Secū
do imaginare debes qd ꝯsimilis ordo imo longe
pfectior ē i illo supiori mundo a quo oīs ordo &
series & pmanētia istius mūdi dispōit teste. Ari
sto. in pncipio libri metheororum vbi inqt opꝫ mū
dū istū iferiorē supioribus latiōibus eē ꝯtinuuꝫ
vt oīs eius virtus inde gubernet vn̄. Arist. deri
det antiquos q ponebāt casum & fortunā incor
poribus celestibus & nō in istis inferioribus vt
pꝫ in ii. physi. tex. co. xlvi. vbi inqt. Adhuc incō
ueniētius ē dicere hoc vidētes qdē in celo nihil
casu fieri in hijs aūt que nō sunt a fortuna multa

ꝯtingere a fortuna ⁊ erat merito ꝯ̃trio fieri. vñ viij. physicorum tex. co. xv. Nihil inordinatū est eorum quecūqʒ a natura ⁊ sm̃ naturam sunt natura enim causa ordinationis est ⁊ Comen. in co. dicit qd̓ illud qd̓ est causa ordinis est dignius ordine ⁊ ideo scire debes qd̓ gradatim ascendendo ab anima humana que lʒ sit supremaiter forma que sunt in hoc mundo inferiori est m̄ infima respectu formarum que sunt in mundo superiori qꝛ est in confinio eternitatis ⁊ temporis vt dixit Ysaac ⁊ est etiam s̄nia Auer. in. iij. de aīa in com. xix. Et in. ij. physicorum comē. xxvi. forma igitur eadem vt est in intelligentia lune est hūs nobilius esse quam vt erat in anima humana ⁊ eadem vt est in intelligentia mercurij est in nobiliori gradu essendi quam vt erat in illa que est lune ⁊ adhuc nobilius esse hʒ vt est in intelligentia veneris ⁊ nobilius eē adhuc hʒ vt ē ĩ itelligētia solis ⁊ adhuc nobilius esse hʒ vt est in intelligentia martis ⁊ adhuc nobiliori modo vt est in intelligētia iouis ⁊ adhuc nobilius esse hʒ vt est in intelligentia saturni in supremo aūt ⁊ perfectissimo gradu essendi est vt est in primo motore qui est deus sublimis ⁊ hoc tenendo qd̓ ordo intelligētiarum ĩ nobilitate ⁊ pfectiōe sit sic ē ordo in orbibus motis vʒ qd̓ quāto aliquis orbis est ppinquior orbi stellato tanto est perfectior ⁊ quāto est remotior tāto imperfectior vnde orbis lune inter corpora celestia est sicut elementum terre inter elementa vt dicit Comen. in. ij. cap. de substantia orbis ⁊ in. ij. celi in com. xlix. ⁊ est s̄nia Arist. vt dicit in libro de animalibus ⁊ sic est tenendum sm̃ opinionem Arist. vt scribit Comē. in. xii. metħ. in com. xliiii. vbi inquit qd̓ Arist. intendebat qd̓ ordo earum sit sm̃ ordinem orbium earum in loco lʒ mathematici aliter sentiant in hoc vt dicit ibidem. Et sic intelligis quomodo forme istorum sensibilium sunt in superioribus ⁊ nobiliori modo quā sint in mā vnde in libro de diuinis nomībus cap. v. Dionisius dicit qd̓ superiora in entibus sunt exēplaria inͥ inferioribus ⁊ beatus Thomas in questionibus disputatis de anima in. q. xv. scribit qd̓ similitudo inferiorum inuenitur in superioribus. Unde ⁊ mathematici futura prenunciant considerantes similitudines eorum que hic aguntur ⁊ in celestibus corporibus. ¶ Et isto modo innotescere ēt pōt tibi vñ

Nota de diuinatiōe sm̃ quietē.

contingat diuinatio que est sm̃ quietem de qua multum laborauit Arist. et etiam Auer. in libro de diuinatione. ¶ Et inde ēt contingunt futurorum prophetie que plerūqʒ melancolicis cō tingunt lʒ tales non intelligant illud qd̓ dicant vnde Comen. xii. metħ. com. xviii. prophete predicentes futura non intelligunt illud qd̓ dicunt.

Pphe. Uates

¶ Unde scire debes quod antiquitus erant in futuri interpetres vaticiniorum ⁊ isti dicebant prophete sed loquentes futura dicebantur vates vt refert plato in Timeo ⁊ ratio naturalis super hoc est qꝛ vates sunt melancolici ⁊ extra sim passi qui vt inquit Arist. in libro de diuinatione que est in somno preuident futura qꝛ proprijs motibus non infestant sed longe proijciuntur ⁊ ideo extraneos motus maxime percipiūt ⁊ de hoc vide Auicē. in. vi. naturaliū parte. iiij. cap. v. ¶ Et sic intelligis ēt quō multe artes ⁊ quō ēt medicina vt inquit Auer. existimat qd̓ sit pars prophetie qꝛ multa remedia egritudinum reuelata fuerunt in somno vt refert Auic. de splenetico in. iij. canonis i cap. de vrina ⁊ multa consimilia. ¶ Et sic intelligis quō oīa que sunt in hoc mundo inferiori cadunt sub sollicitudine ⁊ prouidentia vnde Comen. in. ij. physice auscultationis in com. lxxv. vbi Arist. intēdit declarare quō natura agit pp finem inquit enim qꝛ ista propositio est maxima ⁊ fundamentum in hac scientia ⁊ in scientia diuina: quoniam si naturalis non concesserit eam negat principium finale ⁊ negat materiam esse pp formam: ex quo sequitur ipsum negare agens generans. n. non generat nisi pp aliquid. Et similiter mouēs nō mouet nisi pp aliquid. Et cum sequitur forma necessario materie naturas nascitur casu. Et sic non erit agens: aut si erit erit frustra. Et similiter si diuinus non cōcesserit eam non poterit pbare qd̓ deus hʒ sollicitudinem circa ista que sunt hic. ¶ Et similiter ex hoc itelligis quomodo opus nature rememoratur ab intelligentia non errante vt recitat Comen. xij. metħ. comen. xviij. ⁊ tunc s̄nia lucidissimi Themistij inquit n. in primo physice auscultationis super expositione tex. com lxxxi. vbi Arist. loquitur de appetitu naturali materie in illo textu. Existēte enim quodam diuino ⁊ optimo. Inquit enim nam cū materia sit receptrix capaxqʒ priuationis atqʒ id habeat solum vt potentia constet infirmior ⁊ imbecillior est quam vt possit formas quas vicibus suscipit ꝑpetuo retinere. Sʒ cur suscipit vicibus formas. Quia appetens est diuinitatis ⁊ discupiens boni. Uoco aūt diuinum ⁊ bonum primam formam ⁊ primam causam quo referunt collimantqʒ omnia ⁊ cui queqʒ res tendit fieri quam simillima quātum potest pōt aūt quantū natura conceditur. Ea vero appetitio quo nam modo est in materia profecto verissimum puto quod dicitur prouidentiam fuisse que ⁊ turpi desiderium honestatis ⁊ egenti opulentie quantum sit satis iniecerit. ¶ Sʒ tunc ē ardua difficultas quomodo ea que sunt hic cadunt sub dei prouidentia si deus nihil secundum perspatheticos eorum que sunt hic intelligit. ¶ Istam autem difficultatem Auerroes isto modo euadere conatus est in duodecimo methaphysice comēto. xxxvij. inquit enim Dicētes autem quod deus sollicitus est circa vnumquodqʒ indiuiduum aliqualiter est verum ⁊ aliqualiter non: quia nullum indiuiduum habet dispositionem propriam nisi illa dispositio inueniatur in aliquo modo illius speciei hoc igitur modo verum est deum sollicitari circa indiuidua. Sollicitudo autem circa indiuiduum tali modo quod nullus habeat communicationem cum eo hoc nō est fas bonitati diuine. ¶ Et iste locus fuit iudicio meo in causa quod Joannes iste de bacconic deuenerit ad illum modum dicendi in via Auer. qd̓ intellectus diuinus intelligens diuinā essentiam que adunate continet omnia ⁊ hoc comprehensiue

Ardua difficl.

euasio

Cā erroris Jo. de bacco.

comprehensiue tunc per viam consequutionis intelligit oia alia entia distincte secundum sua propria esse. ¶ Sed iste intellectus stare nō pōt vt prediximus. ¶ Amplius sequeretur positio idearum in intellectu diuino secundum viam Arist. quia intellectus diuinus si cognoscit speciem hominis pariformiter et alias species hoc autem stare non potest sub propriis rationibus distinctis ista esse apprehensa ab intellectu dei secundum fundamenta eorum. Nam Arist. in primo celi et mundi in tex. com. xcij. vbi Aristo. arguit contra Platonem qui dicebat mundum istum sensibilem esse productum a deo per exemplar in mente diuina qd ipse Plato nūcupabat mūdum archetypum iuxta illud Boetij in. iij. de cōsolatione phylosophyca in illo metro.

Impu

O qui perpetua mundum ratione gubernas.
Terrarum celiqȝ sator qui tempus ab euo.
Ire iubes stabilisqȝ manens das cuncta moueri
Quem non externe pepulerunt fingere cause.
Materie fluitantis opus verum insita summi
Forma boni liuore carēs tu cuncta superno
Ducis ab exemplo pulcrum pulcherrimus ipse
Mundū mēte gerens similiqȝ imagine formās

Ingt. precipue in tex. translationis arabice Arist. ibi Et iste sermo sequitur sermonē de exēplari mundi sicut dicunt quidam qd mundus hȝ exēplar apud creatorem. Ubi Auer. in com. inquit et testatur huic sermoni. s. mundos esse plures q ponit in creatore mundi exemplar secundum quod fecit mundum dicens enim exemplar eē cōtingit ei necessario dicere vt mundus habeat plura indiuidua nam vno existente exemplari possunt fieri multa exemplata ad imaginem et similitudinem illius vt clarum est. ¶ Ecce igitur secundum viam Arist. et Auer. quod intellectus diuinus non habet exemplar mundi in ppria forma quia tunc ipse pateretur consimiles angustias quales ipse intulit in platonem vt patet intelligenti. ¶ Amplius si intellectus diuinus intelligit sortem et platonem non sub rationibus indiuidualibus quia hoc non est fas bonitati diuine vt ipsi opinātur sed intelligit illa sub ratione speciei inquantum videlicet cōueniunt in humanitate tunc ista scientia esset in vniuersali et tamen ipse determinat in. xij. metha. com. li. quod scientia dei nō est vniuersalis neqȝ particularis et iam vides quantum sit arduus iste locus. ¶ Dicamus igitur quod in solo primo intellectu veritatem habet simpliciter et omnibus modis quod intellectus et intelligibile sunt idem omnibus modis sicut dicit Comenta. xij. metha. com. li. Et clarius in libro destructio destructionum in disputatione. iij. in solutione. xvi. dubij inquit enim Non namqȝ sequitur qd quāuis intellectus et intelligibile sint i separatis intelligentijs vnum et idem quod sint equales in simplicitate. Phylosophi enim ponunt quod intellectus differunt in hac proprietate secundum magis et minus. Et dicta simplicitas non reperitur secundum veritatem nisi in primo intellectu. Et causa huius est quod substantia primi intellectus est quid existens per se Et alij intellectus intelligunt de seipsis quod in primo intellectu consistant. Unde si intellectus intelligens et intelligibile in quolibet horum intellectuum essent in gradu vnitatis quod sunt in primo. eēt ipsorum substantia similis substantie aliorum quod est falsum. Et vult dicere iuxta doctrinam in tertio de anima in com. v. in solutione. iii. q. quod in sola prima intelligētia quiditas et essentia sunt idem omnibus modis sed in alijs intelligentijs citra primam quiditas et essentia distinguuntur quoquomodo. Nam vt alias declaraui licet in intelligentijs non reperiatur vera materia et realis potentia inuenit tamen aliquid proportionale materie et reperitur aliquis modus potentialitatis et sicut vera materia et realis potentialitas inuenta in istis substantijs cōpositis ex materia et forma diuersificauit simpliciter essentiam a quiditate quia tota quiditas est ipsa forma licet essentia constet ex materia et forma: sic in intelligentijs in quibus est potētia aliqua pro quanto vnaqueqȝ citra primam non est ens per essentiam nec per consequens aliqua ex ipsis hȝ perfectionē simpliciter qȝ solum primū principiū quod est deus sublimis est ens simpliciter perfectum vt scribit. Com. in. v. metha. in cap de perfecto et est in. com. xxi. et hoc vult dicere quod cū quod sm veritatem idest simpliciter et omnibus modis intellectus et intelligibile idemptificant in solo primo quia substantia primi intellectus est existens per se idest est ens per essentiam et essentia et quiditas sunt eadem omnibus modis vnde etiam sacra testantur eloquia deum esse id quod est iuxta illud exodi. Ego sum qui sum Et alij intellectus intelligunt de seipsis quod in primo intellectu cōsistant quia sunt intellectus causati et non sunt entia p essentiam: sed per participationem vnde inquit Auer. in disputatione. vi. in solutione. vi. dubij prima cā est quiditas absoluta. Et oia alia entia a predicta quiditate quiditatē habēt. Et dicta prima cā est ens sciēs omnia entia absolute entia nāqȝ esse habēt et sunt intelligibilia: put ipse seipsum scit. ¶ Dicamus igitur iuxta preinducta fundamēta qd cū esse sit in primo principio p essentiā oēs pfectiones formarum vniue prinent in essentia eius nō sm ppium et distinctū esse representās ipsa in ppria forma nec principaliter nec ꝯsequutiue sm opinionē peripatheticorum sed nobiliori et altiori modo quā si sm ppium et formale esse eorum representarent vnde intellectus diuinus essentiā diuinā solū distincte intelligit oibus modis ex hoc tn̄ no dr̄ ꝯfusam aut vniuersalē cognitionem de alijs habere vn̄ nihil dr̄ extra se intelligere qȝ extra ens p essentiam nihil intelligit qȝ tn̄ ois modus essendi nobiliori modo est in ente p essentiam quā sit in ppria forma ideo intellectus diuinus intelligēdo seipsum tn̄ nihil dr̄ ignorare imo oia entia intelligit nobiliori et altiori modo quam aliquis intellectus ea possit intelligere vnde Comentator. in disputatione. iij. in solutiōe. xviij. dubij inquit Facta igitur ista excusatione dicimus quod id quod dixerat Alga

Solo.

zel videlicet quod si primum principiū tantum se ipsum intelligeret ignoraret oīa que creauit bene sequeretur si id quod intelligit de se ipso esset aliquid preter entia absolute hoc est dictu si nullo modo entia per participationem essent cōtenta & adunata in sua essentia que est ens per essentiam & sequitur sed id qd̄ ponunt s. quod id quod intelligit de seipso sunt entia in nobiliori esse quod fieri posset s. quod ipse est intellectus qui omnium entium est cā vult dicere quod oīa alia entia in intellu diuino nobiliori modo sunt quā sint in seipsis qz ibi sunt indepēdēter & sunt modo diuino nam intellectus diuinus est causa omniū entiū Et qz ex hys verbis aliquis posset cogitare qd̄ intellectus dei intelligit omnia in/ quantū cognoscit se esse causam omnium sicut opinabat. Themistius ideo imediate subdit nō quod intellectus dei intelligat entia inquantum sunt cause absolute qd̄ ipse ea intelligit eo mo/ do quo nos ea intelligimus imo modo quo nul lus intellectus preter cum pōt ea intelligere: si enim alius intellectus entia intelligeret illo mo do quo intellectus diuinus ea intēlligit communi caret ergo cum eo in sua scientia qd̄ est falsum & est manifestū quod deus ab alys in hac pprie tate differt expresse & ideo cauemus nobis dice re quod dei scīa est vniuersalis aut particularis qm̄ ambe iste scīe causantur ab entibus & sunt generabiles & corruptibiles & hec diffusius de/ clarabimus in sequentibus qn̄ tractabimus de dei scīa attamē quo ad pn̄s dicimus summarim quod hec questio duo habet membra quoꝝ vnuz est qd̄ si ipse deus intelligeret entia prout sunt cause ipius scientie sequeretur quod dei intell's esset generabilis & corruptibilis & qd̄ nobilior ex vilior perficeretur vnde si eius substantia ab in telligibilibus reꝝ & earum ordine non differret oporteret ergo huic dare intellectum qui nō est ꝯprehensio formarum entium sicut in se in gra/ du & ordine vnde post. ꝫ ista duo sunt falsa sequi tur qd̄ id quod seipsum intelligit sicut oīa entia sed in nobiliori esse quā illud quod hn̄t in seipsis ¶ Ecce igr̄ qd̄ philosophi dicētes deū seipsuz intelligere solum non negant ex hoc illum igno rare alia a se omnibus modis lz enim ignoret illa eo modo quo nos ea scimus qz talis ignorā tia non arguit imperfectionē sz perfectioni atte statur qn̄quidem scientia nostra est causata ab entibus & tali scientia deus non scit entia vnde sic ignorare quedam prestat quā intelligere sim pliciter loquendo nam si intellectus diuinus sci ret entia isto modo quo intellectus humānus scit illa sequeretur quod scientia dei esset cāta sicut scientia nostra & cum intelligibile sit perficiens intellm̄ tunc vilius pficeret nobilius ¶ Seque retur ēt quod si scientia dei esset causata ab obie cto sicut scientia humana cum talis sit generabi lis & corruptibilis saltem s̄m indiuiduū vt dicit Comentatōr in tertio de anima in. comento. v. & Arist. iij. de anima. tex. comē. xx. tunc igitur scīa dei esset corruptibilis. ¶ Et vt possis bene intel ligere quomodo intellectus diuinus se solum in telligendo dicitur omnia intelligere nobiliori modo quā sint in proprio esse audi verba Auer. que sequūtur. Sed quomodo vnuz & idem ens gradus habeat diuersos in suo esse manifeste ap paret ab anima color enim gradus hz in suo eē adinuicem differentes in nobilitate & vilior eius suis gradibus est ille quez habet in materia De inde hz nobiliorē eo. s. in visu quare ex visu com prehenditur & in materia minime Preterea de claratū est in naturalibus quō color hz aliud eē in virtute phantasie qui est nobilior & simplicior esse quam in visu hz Deinde habet nobilius eē isto in memorie virtute Deinde hz in intellectu esse nobilius alys precedentibus gradibus etiā dicūt peripathetici quod adhuc hz esse aliud no bilius omnibus predictis sine comparatione alī qua. s. in scientia dei quemodo nobilior illo con siderari non pōt. ¶ Et vt possis bene hoc cape re scire debes ex philosophorum conclusionibus vt inquit. Auerro. in disputatione. vi. in solutiōe secundi dubij quod ens incorporeuz est in se pu ra scientia tantum ipsi enim opinati sunt quod forme inscientes sunt idest scientia & cognitione carentes prout consistunt in materia & si forte in uenire aliquid in mā non consistēs manifestū est quod est pura scientia & hoc paret apud eos omni rōne ipsi enim repererunt formas natura les aliquo modo separatas a materia & sunt pu/ ra scientia & intellectus & intellectus nō est aliud in essentia a forma rerum separataꝝ a materia vnde postquam res que de ipsarum naturis non sunt separate a materia sic se hn̄t: quanto magis ille que de natura eaꝝ continue separantur di/ gniores sunt quod sint purus intellectus & pura scientia vnde arguit per locum a minori ad ma ius si forme materiales que sunt potentia intelle fiunt actu intellecte cum abstrahunt a materia & fiunt vnum cum intellectu vt dicit. Com. s. iij. de a'a in. com. v. in solutione ij q quanto magis credendū est in alys formis que de se abstracte sunt a materia intellectuz & intellectus exīstenē in superiori gradu quā sit in intellectu nostro in primo aūt intellectu omnibus modis & simplici ter ista sunt vnū & ideo in eodem loco inferi pa/ rum infra & concluditur ex ipsis premissis quod intellectus separatus nō intelligat nisi seipsum & intelligendo se ipsum intelligit omnia entia qz intellectio sua non est aliud nisi omniū entium ordo idest natura: qz natura entiū & bonum vni/ uersi consistit in ordine vt patet. xij. metha. com. xliiii ¶ Sed contra predicta sunt rōnes. Gre/ gorii de Arimino in primo sententiaꝝ distinctiōe xxxv. xxxvi. recitatis. n. motiuis. Arist. & Com. inquit hec sunt motiua huius partis qbus mul/ to fortioribus apparet pbari partem oppositaz ideo conclusionem oppositam teneo quam pro/ bo primo sic Sequēs naturalem rationē habet ponere deum intelligere ergo habet ponere deuz intelligere alia a se Antecedēs est ꝯcessum etiā a tenentibus partem oppositam & pbatur rōne qz nomine dei intelligimus illud quod est entiū omnium nobilissimum cuius nobilitatem non ni

Rōnes Greg. de ari. I. p̄ sen. distin. xxxv. & xxxvi.

si ex hys

si ex hiis que nota sunt nobis possumus naturaliter investigare cum ergo in rebus notis omnes communiter iudicemus eas que cognoscūt nobiliores esse hiis que naturaliter carent cognitiōe et ex cognoscentibus eas que intelligunt nobiliores esse ceteris que et si cognoscunt aliquo modo verbi gratia per sensus corporales non tamē intelligunt rationabiliter concludendum est qđ deus alia intelligit ¶ Cōsequētia quoqꝫ q̄si ex eadem radice ꝓbatur naꝫ sicut naturaliter iudicamus cognoscentia non cognoscentibus eē digniora sic ēt virtutes per quas plura cognoscimus ex hoc qđ plura cognoscimus per eas iudicamus esse digniores et perfectiores unde etiā sicut dicit philosophus in prohemio metha. et si nō ꝑ diceret adhuc dictū in se verum est sensum visus pre aliis diligimus etiam preter utilitatē quam habemus de ipso et nihil habere debentes supple per dilectionem visus et cā est ut dicit qꝛ plures differentias reꝝ nobis ostendit et sicut est de visu respectu alioꝝ sensuum sic generaliter omnis virtus ex sua natura pluriū reꝝ differentias ſm speciem apprehensiva seu cognitiva est simplr ſm suam naturam perfectior ceteris que non sunt tot differentiaꝝ entiū cognitive ergo cum deus sit omniuꝫ nobilissimus si naturalem rationem quis sequatur non minus habet ponere quod plures differentias et maiores rerū cognoscat ceteris cognitionem habentibus et per consequens cognoscat alia a se quam habeat ponere quod ipse simpliciter se tantū intelligat.

Evasio aliquorum.

¶ Forte dicetur quod non oportet ꝑꝑ nobilitatis excellentiam in deo respectu alioꝝ cognoscentium ponere quod plura cognoscat quam alia sed sufficit quod cognoscat aliquid nobilius quam illa cognoscūt nunc aūt dicitur quod ipse cognoscit seipsum qui est quid nobilissimū omniū cognoscibilium et per consequēs eius cognitio est nobilissima et ipse est cognoscens nobilissimum.

Impu. Greg.

¶ Ista responsio non valet primo quideꝫ qꝛ ratio ꝓbat deum non esse nobilissimum nisi intelligat alia unde reduco istam rationē et pōt eē ad principale Omnis natura ex se primo pluriū cognitiva est nobilior omni alia que non est ex se primo tot cognoscitiva dico aūt ex se primo ꝑꝑ organa et potētias si distincte sint ab ēntiis quaꝝ dicuntur esse potentie et sic propositio in omnibus nobis notis pꝫ per inductionē esse veram unde sensitiva animalis perfecti ut leonis vel equi simpliciter nobilior ē qualibet anima vel re alia que non est tot cognitiva et humana anima que est pluriū cognitiva quaꝫ cuiuscūqꝫ alterius animalis anima simpliciter est nobilior qualibet aliaꝝ et si esset plurium cognitiva quaꝫ angelus vel deus utiqꝫ et angelo et deo esset nobilior. ¶ Secundo non valet quoniam et si forte proterviter posset sustineri non tamen rationabiliter. Nam et sine maiori protervia eque dici posset qđ non oportet propter dei salvandam nobilitatem ponere qđ ipse intelligat quinimo hoc nō posito adhuc est eius natura nobilissima Nec certe magis poterit cōvinci ipsum esse intellectualis nature ex preeminentia rerum intellectualium inquantum huius ad non intellectuales quam poterit convinci ipsum plura intelligere ceteris intellectualibus naturis ex eo qđ que plurium sunt cognitive et digniores et perfectiores sunt hiis que pauciora cognoscūt. ¶ Et licet autem illam conclusionem ego ex fide teneā

Impu

quia tamē fides ut inquit Gregorius non habet meritum ubi humana ratio exhibet experimentum et teneo qđ non potest probari ratione naturali deum aliquid aliud a se intelligere vel velle ut tenet etiā Subtilis doctor in suis theorematibus. ¶ Ad hanc igitur ꝑmam eius rōneꝫ ita respondeo concedo antecedentia sed nego consequentiam maxime si intelligat quod deus intelligit alia a se in propria forma sꝫ si intelligat qđ intelligat ea nobiliori modo hoc non est negatū a phylosophis sicut patuit aut igitur ipse mentē phylosophorum non habuit aut argumentū suū nullius est roboris. Et quia argumentum suum procedit in primo sensu ideo ad probationem cōsequentie dico qđ ipse comparat cognitionē istorum inferiorū ad superiora et credit qđ sint uniformes et hoc ē maximus error unde scribit Commentator in libro destructio destructionum in disputatione .vi. in solutione .v. dubij in simili contra Algazelem et causam erroris eius assignando. Et nos dicimus qđ hic error accidit ei assimilando scientiam humanam ad divinam unde dicimus qđ quicumqꝫ moveat dubium in divina scientia et perpendit illud solvere per humanam scientiam est manifestum qđ ille transfert iudicium presens ad absens in duobus entibus in maxima distantia distantibus videlicet in specie et in genere unde .xij. meth. co. li. Scientia equivoce dicitur de scientia nostra et de scientia dei qꝛ scientia dei est causa entium sed scientia nostra causatur ab entibus unde non oportet comparare superiora inferioribus in aliquo univoco qꝛ habent maximam diversitatem ad invicem et ex parte forme et ex parte materie et ex parte ꝓprietatum ut late prosequutus est Aver. in suo libro de substantia orbis. Similiter in .ij. celi et mundi in com. lxiij. inquit Nos autem diximus secundum qđ dixit Alexander quamvis non pervenit ad nos suus sermo Quoniam primus sermo apud me est in corporibus celestibus .s. qđ illud qđ est pauciorum actionum est melius qꝫ illud quod est plurium actionum. Et ille sermo est in eis que sunt sub corporibus celestibus .s. qđ illud qđ est plurium actionum est nobilius ꝗꝫ illud qđ est pauciorum et ideo nobilissimus est homo. Et vilissimum elemēta et manifestum est ex hoc sermone qđ convenit rebus existentibus. Unde lꝫ pater reverende in virtutibus sensitivis virtus que plures differentias rerum percipit perfectior sit ut allegatur ex prohemio meth. et etiam est auctoritas Arist. et Aver. in fine libri de sensu et sensato ubi inquit Proprietas autem comprehensionis istorum sensuum in animalibus nō est eadem homo enim comprehendit differentias rerum et intentiones earum proprias que sunt

Snīo prime sue rationis.

in re sensata quasi medullam de fructu. In ani/
mali autem bruto comprehenduntea que sunt
extra que sunt quasi cortices fructuum. Tamē in
virtutibus a materia separatis hoc locum non
habet qđ virtus que plura cognoscit perfectior
sit virtute pauciora cognoscente alioquin intel/
lectus possibilis qui cognoscit priuationes ⁊ ea
que sunt hic perfectior esset intellectu agente q
priuationes non cognoscit teste Aristo. in. iij. de
anima nec vniuersaliter cognoscit aliquid eorū
que sunt hic vt scribit Comen. ibidem in com.
xix. Consequens autē est impossibile nam agens
semper est nobilius passo ⁊ principium materia
vt ibidem scribit Arist. tex. com. xix. Unde luci/
dissimus Themistius in iij. de anima super hoc
dicit hec aurea verba cap. xlv. Porro hinc si qs
intellectus est ab omni potētia exolutus liberq3
is. neq3 malum neq3 priuationem intelligit qua
lis intellectus videtur. i. agens. Et eo amplius
causa rerum princeps. i. deus. Est enim intellc/
ctus agens a materia abiunctior quam intelle/
ctus potentie: quamobrem is semper intelligit
id quod maxime est ⁊ qđ maxime forma existit
⁊ qđ longissime ab omni priuatione informitate
q3 abest talis ipsemet est. seipsum ergo intelligit
atq3 hic est cuius substantiam merito actū voca
uimus ⁊ qui proprie separatus est ⁊ qui neq3 illū
quidem innexum potentie cōtinet. Nec eo tamē
imperfectior videri debet: quā hic qui cōtraria
⁊ priuationes intelligit non n. numero rex que
sciuntur perfectio aut prestantia corrogatur s3
pondere nec qui plurima intelligit idem etiam
pluris est sed qui meliora nobiliora que nouerit
hec ille. ¶ Un mirū est de tanto theologo q au
det dicere rationem suam ostendere deū nō esse
nobilissimam substantiam nisi alia intelligat qñ
quidem vtputo nec hoc theologice dici potest
non enim nobilitas dei cōsistit ex hoc qđ alia in/
telligit sed q2 intelligit seipsum nam obiectum
primarium ⁊ adequatum ac beatificum intell's
diuini est essentia diuina quatenus est infinita ⁊
licet ita sit de facto quod alia a se intelligat vt te
net fides. Chatolica tamen non ex hoc dicit eē
nobilissima substantia nisi talis intell'a esset cau
sata ⁊ perfectibilis ab intellectis ⁊ ita vilius
esset perfectio nobilioris ¶ Et ad illā rōis red
ductionem patet qđ propositio maior que dicit
omnis virtus seu natura ex se primo pluriū co/
gnoscitiua est nobilior omni alia que ex se primo
non est tot cognitiua patet ex iam dictis quod
illa propositio locum habet in virtutibus materia
libus organicis sicut sunt sensus sed fallit illa p
positio in virtutibus abstractis a materia sicut
sunt virtutes intellectuales vnde. Auer de tali/
bus loquens in. iij. de anima in. com. xxxvi. inqt
Ex eis comprehendentibus que non sunt admixta
materie quidqd comprehendit minus perfectum
necesse est vt comprehendat perfectius ⁊ non econ
trario sicut intellectus possibilis ex hoc quod ē
non admixtus materie intelligit formas mate/
riales que sunt potentia intellecte intelligit for
mas abstractas que sunt actu intellecte sed non
conuertitur quod ille intellectus qui intelligit
abstracta intelligit materialia q2 instantia est de
intellectu agente ⁊ deo vt supra diximus ex mē
te phylosophorum. ¶ Et quod dicit vltimo quod
cū minori proteruia teneri posset posito qđ deus
non sit natura intellectualis quā si ponatur quod
nō intelligat alia a se Negatur hoc nam vt inqt
Aristo. si deus non est vita intellectualis semp
actu intelligens nihil erit insigne ⁊ ponēdo hoc
non negant philosophi deum ex hoc qđ se solus
intelligit quod alia ignoret omnibus modis q2
hoc veritatem haberet qñ alia entia eēnt quid
diuersum a sua scientia ⁊ hoc falsum est q2 scia
eius est causa omnium entiū ⁊ ideo vt continen
tur eminenter in ipso sunt scientia eius ⁊ vt sic
hīt esse nobilius quam in seipsis vnde si forma
materialis vt est in intellectu nostro sit compre/
hensio ⁊ sit vnum cum intellectu nostro que
forma est potentia intellecta quanto magis cre
dere debemus de formis cōsideratis in eē quo cō
tinētur in primo intellectu quod cū eo vnificē
tur vt ita dicā ⁊ ideo bene dixit. Com. quod in/
tellectus diuinus taliter intelligit entia qualiter
nullus alius intellectus pōt ea intelligere q2 si/
quis ita posset oporteret quod ille conuerteretur
in naturam intellectus diuini ⁊ ratio est q2 intel
lectus ⁊ intelligibile omnibus modis ⁊ simplr
nulli identificantur sicut in intellectu dei q2
ille identificat sibi eis per essentiam Et hoc
nulla creatura pōt. ¶ Secunda ratio principa
lis. Gregorii talis est sic Possibile ē pluriū effe
ctuum equaliter ⁊ indifferenter possibilium p
duci ab aliquo determinato actiuo naturali in
aliquo determinato passiuo aliquid determina/
te produci reliquis eorum non productis ergo possi
bile est aliquid actiuū singulorum eorumdem effe
ctuū possibiliū distincte cognitiuū ⁊ libere produ
ctiuū concurrere cum predicto agente naturali
ad determinate aliquid ex illis producendū vl
tra ergo deus cognoscit alia a se Antecedens sta
tim patet nam constat quod actiuū naturale ē in
potentia ad producendū plures effectus eiusdem
rationis verbi gratia diuersas formas substan/
tiales ex eadem materia ⁊ similr accidentales
vt corpus luminosum plura lumina ⁊ eadē pars
medii est simul in potentia ad recipiendū ⁊ in/
differenter vtrumq3 est in potentia ad omnia il/
la lumina ⁊ tamē si approximetur corpus lumi
nosum illi parti medii illuminabilis non produ
cit omnia illa lumina possibilia sed aliqd tantū
determinate Idem apparet de calefactiuo ⁊ frigefa
ctiuo ⁊ ceteris agentibus naturaliter ⁊ similiter
generans determinate aliquam singularem for
mam substantialem ⁊ non simul producit omnes
¶ Consequentia vero probatur ex hoc qđ si ali/
quis effectus determinate producitur oportet ali
quam esse causam naturaliter vel libere deter/
minatam ad eius productionem potiusq3 ad alio
rum talis autem non potest esse illud actiuum
naturale nec etiam aliquid aliud cum quodlibet
actiuū naturale potens in vnum illorum indifferē/
ter possit in quemlibet similiter nec passiuum est
magis

magis

magis determinatū ad recipiendū vnum quam alium oportet ergo hoc prouenire ab aliqua cā libera que z si quemlibet possit vult tamen hunc vel illum determinate producere ad hoc autem necessarium est quod quemlibet distincte cognoscat alioquin non se libere determinaret ad aliquem z per consequens nullum determinate ꝓduceret. ❡ Ex hac causa puto. Comē. fuisse coactum ponere quod ad cuiuslibet indiuidui animalium z plantarum gñationem z generaliter cuiuscumqꝫ alterius qđ per se z non a casu fit a natura. concurrit simul cum principio naturali imediate intelligentia agens que ad generandum hoc modo indiuiduum vtitur illo naturali principio sicut artifex instrumento vnde ipse in de sonno z vigilia ait quod declaratum est in libris de animalibus z vegetabilibus quod indiuidua animaliū z plantaꝝ sunt determinata in esse z determinataꝝ causaꝝ In gñabilibus autē per semina z agentem intelligentiam In nō generabilibus vero sunt determinata per corpora celestia z elementa z intelligentiam agentem z cum ista indiuidua habēt determinatū esse necesse vt natura eoꝝ sit intellecta apud formā abstractam cuius ꝓportio ad illa est sicut ꝓportio forme artificij idest artis ad artificiatum z statim post dicit qđ natura sensibilis mouet ab hac forma abstracta sicut instrumenta mouentur a forma artificij z ideo visum est inquit. Comen. quod nullum indiuiduū fit essentialiter idest ꝑ se a natura nisi per scientias antecedentem qm̄ instrumentū artificis sicut dicit. Arist. non mouet nisi ſm artificem ex quo pꝫ ſm eum qđ illa intelligentia precognoscit indiuiduū quod determinate ꝓducitur z sic patet consequentia prima. ❡ Secunda vero satis est euidens quoniā cum non oporteat plura talia agentia libera poni sed sufficiat vnū quod ad omnes effectus quorūcūqꝫ agentium naturaliū concurrat libere vt dictum est aut tale est deus z habet ꝓpositū aut si non est deus est nobilius deo quod est impossibile cum dei nomine intelligamus quod est in entibus nobilissimum z patet ꝯñ quoniam ens tāte potentie z causalitatis ac ēt intelligibilitatis nobilius est ceteris nec aliqs sane mentis diceret oppositum. ❡ Ad hanc rationē posset dupliciter

Solo prima.

responderi vno modo ad antecedens z dr̄ primo quod posset dici qđ nō sunt plures effectus possibiles ꝓduci ab eodem agente in vno passo: sꝫ vnus tm̄. ❡ Secundo esto quod sint plures inter illos tñ est ordo essentialis inquantū ad produci z ita non quilibet potest primo produci. ❡ Secundo posset negari vltima consequentia

Solo scda.

nam diceretur quod esto quod detur tale agens liberum determinate productiuū non tñ sequitur quod qđlibet distincte cognoscat qm̄ volūtas vel homo ꝑ voluntatē libere z determinate producit aliquam volitionem circa aliqđ obiectū determinatum z tamen nō cognoscit distincte quālibet volitionem producibilem ab eo circa illud obiectum. ❡ Ista non tollunt predictam rōnes

Impu

nam primo appꝫ naturaliter esse falsum quoniā si solus vnus effectus esset possibilis ꝓduci ab vno agente in eodem passo verbi gratia vnū lumen ab vno corpore luminoso cum postqꝫ illud esset ꝓductum si ipsum corrumperetur vel pp interpositionem alicuius opaci vel remotionem agentis adhuc remoto obstaculo z presente eodem agente circa idem passum causaretur lumē sequitur qđ illud idem numero secundo modo causaretur quod fuit primo causatū z sic naturaliter corruptum idem numero repararetur qđ videtur impossibile per naturam. ❡ Preterea qđqđ sit de effectu aliquo indiuisibili aut de diuisibili totali seu perfectissimo possibili ꝓduci ab agente de partibus tñ formalibus seu secundum intensionem effectus habentis tales partes nullus posset negare quin plures sint ꝓducibiles ab eodem agente in eodem passo z tamen ex eis aliquando aliqua determinate ꝓducitur ante aliam z tunc stat ratio tota. ❡ Secundum etiam falsum est qm̄ inter ea que sunt eiusdem rationis z oīno similia nullus est ordo vel esse potest non enim est ratio pp quam vnum sit prius alio potiusqꝫ econuerso. ❡ Preterea idē agēs naturale eosdem effectus quos in aliquo passo successiue ꝓducit posset in eodem simul producere ergo non est equalis ordo quo ad ꝓduci inter effectus huiusmodi: consequentia pꝫ assumptum declaratur naꝫ si aliquod corpus luminosum quod per continuū motum appropinquans alicui parti medii causauit in illa lumen verbi gratia. x. gradum fuisset genitū in eo loco i quo est quando totum lumen productum est tunc statim illud totū lumen simul causasset sicut experientia docet z non prius vnū gradum quaꝫ aliuꝫ. ❡ Ad illud aūt quod secundo dicitur negando ꝯsequentiam vltimā dico quod ratio mihi demonstratiua est ad ꝓbandum quod nō soluꝫ ad actiones naturalium agentiū sed ēt ad quascumqꝫ etiam libere agentium deus libere concurrat imediate aliequin nihil determinate produceret naꝫ quamuis voluntas libera sit ad cāndum z non causandum volitionem hanc vel illam volitionem tamē numqꝫ determinate causaret nisi deus qui hanc vel illam z quamlibet similem possibileꝫ distincte cognoscit vellet determinate eam ꝓducere ita quod qz deus ita vult cum voluntate concurrere ad causationem huius z non illius ideo hec ab vtroqꝫ ita ꝓducitur quod non illa z idem dico de partibus intensiuis volitionis quam voluntas aliqñ potest intēdere numqꝫ enim vna pars potius quam alia prius produceretur nisi agens hanc z illā distincte cognoscens vellet cōcurrere cum voluntate ad ꝓducendū primo hanc z postea illam z qđ deus cōcurrat tāqꝫ causa partialis ad oēm actionem voluntatis expresse dicit. Augusti. lxxxiij. q. vbi ait quod quidqđ in mundo geritur partim diuinitus geritur partim nostra voluntate z precedentia z sequentia ad hanc intentionem ꝓcedūt si inspiciantur Itez. q. lxxviii. dicit qđ deus operatur per artifices quod cumqꝫ opus fit ab eis z constat quod ipsi voluntarie operā-

tur. ¶ Posset autem in eadem virtute eadem conclusio probari ex remissione alicuius forme Uerbi gratia luminis quod ad excludendum quandã rñsionem datam ponatur totum simul productum fuisse ꝛ successiue tamen remitti per continuã agentis elongationem tunc enim vna pars ante aliam desinet cum tamen omnes oi/no eque ꝓpinque ꝛ omnibus modis vniformi/ter se habebant ad ipsum agens ꝛ nulla cã oino assignari possit ꝓp quam vna ante alias corrumpatur nisi quia omnino deus ipse sic vult deter/minate primo concurrere ad desinendum con/seruare istam quam illam ꝛ idem est de aliꝫ for/mis naturalibus sicut supra distinctiõe .xvij. I so/lutione cuiusdã rationis vbi agitur de intensio/ne formarum corporaliũ dictum est hec est secunda rõ. Gregorij. ¶ Ad hanc scdaꝫ rõnem Grego/rij respondetur quod ipse bene nouit quod in accidentalr ordinatis nõ est ordo ꝑ se. vñ Com. v. phyſi. com. xiiij. scribit ꝙ ante trãsmutationem non est transmutatio essentialiter per accidens vero est necessarium scilicet quod ante omnem transmutationem sit trãsmutatio quoniã necesse est vt sit hic vnus motus eternus q sit causa qꝺ ante omnem motum factum sit motus vt decla/ratum est in octauo ꝛ qꝛ moderni nõ distinguũt illud quod est per se ꝛ illud quod est per accidẽs existimauerunt quod sequit̃ ex hoc qꝺ si homo semper generatur ab homine ꝛ primũ non fue/rit postremũ non erit ꝛ non est ita quoniam pri/mum est ꝛ est sol ꝛ intelligentia operans homi/nem aũt generari ab homine est verum in infi/nitum per accidens ꝛ non ꝑ se ꝛ ita dicit etiam in. viij. phyſi. com. xv. ꝛ xlvii. ¶ Dicere ẽt quod ad actionem particularẽ agentis naturalis req/ratur aliquid agens determinans illud ad hunc effectum ꝛ non alium quod determinãs ẽ agẽs per cognitionem ꝛ est libere agens ꝛ quod hoc senserit. Auer. in libro de diuinatione est multũ remotum a doctrina Auer. qꝛ licet ipse ꝛ. Arist. magister eius ponant opus nature esse opus in/telligentie non errantis non tamen ipsi opinan/tur quod intelligentia concurrat nisi tamq̃ cau/sa vniuersalis neqꝫ tenent quod intellectus eius cognoscit determinate aliqd singulare sicut be/ne patet inspicienti verba. Auer. ibidem in disso/lutione questionis ibi mote quomodo cum intel/ligentia ſm peripatheticos non intelligat singu/laria potest esse dator istius cognitionis circa fu/tura contingentia que est singularis ꝛ circa sin/gularia ꝛ licet in dissolutione illius questionis ꝑ verba iam allegata dicat quod indiuidua substã/tiarum cum non sint a casu quia habent causas ter/minatas ex consequenti dicere videatur quod talia sint cognita ab intelligentia tamen nõ fuit mẽs eius qꝺ cadũt ibi sub cognitione sub rõne qua sunt res singulares vñ si ꝓsequamur aucto/ritatem eius inueniemus quod intelligentia co/gnoscit naturam abstractam qꝛ vt forme rerum sensibilium sunt in sciẽtia intelligentie sic est esse earum apud illam ꝛ quod hoc sit verũ hec sunt verba que subnectit parũ infra hoc enim posito non est inopinabile vt intelligentia abstracta det anime imaginatiue naturam vniuersalem istius indiuidui facti. s. intellectum sue cause ꝛ anima imaginatiua recipiat ipsum particulare ſm qꝺ est in materia ꝛ tunc forte recipiet indiuiduum illius intellecti aut suũ simile ꝛ quemadmodũ dat perfectiones animales vniuersales ꝛ mate/ria recipit eas particulares ita hic dat perfe/ctionem vltimã anime imaginatiue vniuersa/lem ꝛ imaginatiua recipit eam particularẽ de/claratum est enim quod intelligentia agens dat primas perfectiones virtutum anime particu/lares ꝛ particulariũ. s. quinqꝫ sensuũ ꝛ virtutis imaginatiue dator enim vltimarum perfectionum in eis ẽ res sensibilis Ubi aduerte quod per in/telligẽtiam agentem que dat imediate virtutes sensitiuas interiores ꝛ exteriores que ẽ res sen/sibilis debemus intelligere virtutem informa/tiuam que ab. Arist. nuncupatur in libris de ge/neratione animaliũ intellectus vt scribit. Com. in. vij. metha. com. xxxi. ꝛ. xij. metha. comẽ. xviij. Et sic etiaꝫ intelligitur dictum. Auer. in auctori/tate allegata per. Gregorium vbi. Com. dicebat ꝛ declaratum est etiam in libro de animalibus ꝛ vegetabilibus qꝺ indiuidua animaliũ ꝛ plan/tarũ sunt determinata in esse ꝛ determinatarũ causarum in generabilibus autem per semina ꝛ in/telligentiam agentem in non generabilibus ve/ro per elementa ꝛ corpora celestia ꝛ intelligen/tiam agẽtem Ubi aduerte quod meo iudicio ꝑ intelligentiam agentem puto ipsum intellexisse virtutem informatiuam: ꝛ mouet me auctoritas eius nam. vij. metha. com. xxxi. in cõsimili diffi/cultate de hiis que generantur ex semine ꝛ sine semine inquit Nos autem dicimus quod cuꝫ cõ/siderata fuerit demostratio. Ari. in hoc loco sup hoc quod forme materiales sunt generãtes for/mas materiales apparebit quod semina sunt il/la que dant formas rerum generatarum a semini/bus ꝑ formas quas dederunt semina generan/tia in generabilibus aũt nõ ex semine idest casu apparebit qꝺ corpora celestia sunt illa que dãt sibi aliquid loco seminum ꝛ virtutum que sunt in seminibus ꝛ in eis que generantur ex semine ꝛ quod omnia ista sunt virtutes naturales diui/ne generantes sibi similia ſm quod artes gene/rant sua artificiata ꝛ ideo dixit. Arist. in libro de animalibus quod he erunt similes intellectui. s. quia agunt actiones intellectuales ꝛ declarat q̃/re iste virtutes assimilent̃ intellectui in hoc qꝺ non agunt per instrumentum corporale ꝛ in hoc differunt iste virtutes generatiue quas medici vocãt formatiuas a virtutibus naturalibus q̃ sunt in corporibus animalium iste .n. agunt non actione intellectus operatiui sed agunt per in/strumenta terminata ꝛ membra propria virtus autem informatiua non agit per instrumentum ꝓprium ꝛ ideo dubitauit Gale. ꝛ dixit. Nescio vtrum ista virtus sit creator aut nõ. Et. xij. metb. com. xiij. ꝓpe finem dicit Et cuꝫ diximus quod illud quod generatur ex putrefatione generat̃ ex ꝯueniente non volumus dicere quod genera/tur ex calore

Solo secude ronis.

virtus informa tiua est diuina

tur ex calore innato tñ ſm quod dicit. Alexan. ſm alteram ſuarum expoſitionũ ſed eſt dicere quod putrefactio ex qua generatur eſt ſicut ſe/ men in alalibus generantibus id eſt qꝛ ſicut in ſe minibus eſt virtus generatiua ſpeciei habentis illud ſemen quam. Ariſt. aſſimilauit artificio ita virtus que eſt in putrefactiõe propria alicuius animalis ſimilis eſt artificio quod eſt in ſemine ⁊ cuꝫ ea que fiunt ex artificio fiunt ex ↄueniẽte neceſſe eſt vt ea que fiant ex virtute que eſt ĩ pu trefactione ꝓpria alicuius animalis fiãt a cõue niente ⁊ nulla differentia eſt inter virtutẽ que ẽ in putrefactione que aſſimilatur artificio ⁊ eaꝫ que eſt in ſemine ſed ea que eſt in ſemine fuit ex habente ſemen ⁊ ſole. Illa aũt que eſt ex pu/ trefactione a ſole tñ ⁊ ideo dixit. Ariſt. qꝺ ho/ mo generatur ab homine ⁊ a ſole ⁊ ideo nullo modo indigemus ponere formas quas exiſtima uit. Themiſtius ponere ex neceſſitate in alali/ bus que fiunt ex putrefactione ⁊ eandẽ ſenten/ tiam hꝫ. Auer. in libro deſtructionũ in. iij. diſpu tatione in ſolone. xviij. ¶ Dubiũ non fuit igit mens. Auer. ponere vt pretendit. Gregorius ex illa auctoritate. Com. in libro de ſomno ⁊ vigilia precipue in illa parte vbi de diuinatiõe que eſt in ſomno pertractat in gñatione quacũqꝫ tam re ſpectu ſubſtantiaꝝ que ex ſemine generant quã in generatione ſubſtantiaꝝ ſine ſemine intelligẽ tiam agentem que cognoſcat ⁊ determinet indif ferentiam agentis naturalis ſicut ſibi imponit. Gregorius ariminẽſis Tuꝫ qꝛ vt predictũ ẽ de mente eius intelligentie abſtracte nõ cognoſcũt aliquod ſingłe materiale ſub rõne qua tale. Tũ etiam qꝛ intelligentie concurrũt tãqꝫ cauſa vni/ uerſalis ⁊ remota ⁊ per conſequens potius agẽ tia que ſunt hic determinãt indifferentiã ſue cã litatis quam econtra nam ſecũdo. phyſi. te. com. xxxviii Effectuũ vniuerſaliũ cauſe ſunt vniuer ſales ⁊ particulariũ particulares vbi. Com. l. co. ponderando hoc ponit documentum dicens ⁊ dixit hoc preſeruando ſe a platonica opinione ſcilicet qꝺ vniuerſalia ſunt cauſe particulariũ. ¶ Amplius ſi p illa verba. Comen intellexiſſet quod alalia ⁊ plante ſunt ab intelligentia agen te per intelligentiam agentẽ intellexit ſubſtan/ tiam ſeparatã ⁊ ita etiam in verbis ſequentibus dum dicit qꝺ in non generabilibus ſunt corpora celeſtia ⁊ intelligentia agens tunc iſta eſt opinio Auicen. qui voluit intellectũ agentẽ quẽ nuncu pabat colcodeam ſeu datorẽ formaꝝ dare oẽs formas ſubſtantiales ⁊ quod agens materiale ſolum diſponebat materiam vt pꝫ. vii. methap. com. xxxi. ⁊. xij. metha. com. xviij. ſic ſcribit de ip ſo Unde quidã dicunt qꝺ omnes forme ſubſtan tiales fiunt a forma abſtracta extrinſeca que dr̃ a quibuſdam dator formaꝝ ⁊ dicũt quod hec eſt intelligentia agẽs ⁊ cetera. ¶ Sed quid fuit ĩ cauſa quod defecerit iſte vir eximius fuit equi uocatio que plerũqꝫ nobiliores intellectus ipe/ dit atqꝫ confundit vt teſtatur. Ariſt. in primo de celo ⁊ mundo in. textu comenti. cx. nam quia in principio digreſſionis. Auer. intelligentiã agẽ/

Cã er roris.

tem ſumit pro ſubſtantia ſeparata vt clarũ eſt ſic enim ꝓcedit obiectio in qua queritur quomo do fieri põt vt iſta diuinatio ſm quietem def ho mini ab intelligentia ſeparata cũ declaratuꝫ ſit apud peripatheticos qꝺ intelligentie ſeparate non intelligunt ſingularia credidit quod per to tum illud capitulũ eodem modo vtatur nomie intelligentie. Quod quidem ita nõ eſt nã in cor pore queſtionis decidendo quomodo ea q̃ fiũt quedam ſunt ſubſtantie ⁊ quedam accidentia ⁊ vult quod ſubſtantiaꝝ quedã ſunt elemẽta que/ dam mixta quedam autẽ ſunt plante ⁊ anima/ lia poſtqꝫ inductiue ꝓbauit quod indiuidua ſub ſtantiaꝝ ſimpliciũ vt ſunt elementa ⁊ mixta non fiunt a caſu qꝛ generatio ipſoꝝ habet cauſas ter minatas vt declaratum fuit in libro de genera/ tione ⁊ corruptione in ſecundo preſertim vbi. text. comẽ. lvi. demõſtratur quod motus ſolis in obliquo circulo eſt cauſa generationis ⁊ corru/ ptionis in elementis nam generantur ⁊ corrum puntur ſm partes motus autem primi mobilis eſt cauſa continuitatis ⁊ ſempiternitatis ⁊ ꝗ̃ñ ẽt loquutus eſt de mixtis tranſit etiam ad declarã dum quod generationes viuentium non ſunt a caſu vt inferat concluſionem ſuam vniuerſalem quam intendebat quod nullũ indiuiduũ ſubſtan tie fit a caſu ⁊ qꝛ vidit quod viuentia ſunt in du/ plici differentia quedaꝫ ſunt ab inuicem gene/ rabilia ſicut ea que ex ſemine generantur ⁊ que dam non ſunt generabilia illo modo declarauit vtrorumqꝫ generationes habere cãs determi/ natas nam reſpectu eoꝝ que generãtur ex ſemi ne ſunt ſemina ⁊ intelligentia agens id eſt virtus informatiua exiſtens in ſemine ſed in non gene rabilibus vt ſunt illa que ex putri materia gene rantur ſunt corpora celeſtia ⁊ intelligẽtia agẽs id eſt virtus ſimilis virtuti informatiue q̃ erat in ſemine reſpectu eoꝝ que ex ſemine generan tur nam tales virtutes ab. Ariſto. in libro de ge neratione animaliũ ſecundo. cap. iij. intellectus nuncupantur ꝑꝑ cauſam dictam per. Auer. ſed nulla eſt differentia niſi qꝛ virtus informatiua in animalibus ⁊ plantis ex ſemine generatis da tur a dante ſemen ⁊ a corporibus celeſtibus ſꝫ virtus generatiua in putrefactis data eſt ſolum a ſole id eſt a corporibus celeſtibus ⁊ iſta eſt ve ra mens. Auer. ſi nobis fas eſt. Auer. per. Auer. interpetrari. ¶ Reſolute igitur ad totã rõnem Gregorii dicendũ eſt quod non opus eſt phiſice loquendo ꝑꝑ actionem alicuius agentis natu/ ralis hic inferius ſiue agat generando ſubſtan/ tiaꝫ ſiue accidens ponere aliquid agẽs ſepara tum per cognitionẽ illius effectus in ꝓpria for ma libere concurrere ad determinationẽ agẽtis particularis qꝛ ordo vniuerſi ⁊ ſenſata experiẽ tia oſtendit totũ oppoſitũ videlicet quod agẽtia particularia que ſunt hic ⁊ diſpoſitiones mate/ riales vt locus tẽpus ⁊ ipſa materia ſunt que li mitant ⁊ dearticulant influxus ⁊ deriuatio/ nes vniuerſales ſub vniuerſalitate prodeuntes a cauſa vniuerſali ſicut patuit per. Auer. in loco preinducto in illa queſtiõe ⁊ ideo amor induxit

Solo rõnis.

nos ad diuertēdū in presenti loco qꝛ tēpore meo
auctoritas· Gregorii ariminēsis multū inualuit
nedū parisius veruꝫ apud ytalos ⁊ tū ni fallor in
via Auer· multa inducit que vel non intellexit
vel finxit se non intelligere· ❡ Tertia ratio pri
cipalis eius talis est nam videmus quod agens
naturale in omnibus suis partibus vniforme in
diuersis partibus eiusdeꝫ materie etiā penitus
vniformis diuersos causat effectus verbi gratia
sperma maris agens in vniformē oīo materiaꝫ
fetus diuersa membra organica per se cāt ex il
la ex vna enim parte causat neruuꝫ ex alia os ⁊
ex alia carnes ⁊ sic de aliis pp quid aūt ex vna
parte generatur caro ⁊ non os ⁊ ex alia ecōuer
so impossibile est dicere nisi ponatur aliqđ agēs
liberum īmediate concurrere ſm se ⁊ illud ad
sic agendū determinet non enim ad hoc pōt va
lere sol vel celum vel aliud aliquid naturaliter
actiuum cum q̄libet tale indifferenter se ha/
beat ad quaslibet illius materie partes nec ex
se talr̄ determinari possit nec certe talis distincta
causatio casui est attribuēda qm̄ casus nō est ni
si in his que raro accidunt hoc aūt euenit sem
per ⁊ oporteret ſm hoc q̄si oēs naturales actio
nes attribuere casui quod penitus est absurduꝫ
tale vero vniuersale ⁊ liberū agens oīo deus ē·
⁊ sic agere sine aliorum cognitione non potest·
❡ Ad hoc respōdetur in simili sicut dicit· Arist·
contra· Platonē in primo de generatione ⁊ cor
ruptione· tex· com· vii· Causa aūt pp quam non
potuerunt consilia videre inexperientia fuit nō
enim credendum est q̄ si aliquod agēs aut pas
sum materiale videatur esse vniforme quantum
ad sensum q̄ ita sit ex parte rei Testantur hoc
multa semina que tam etsi parua admodum sint
tamen diuersas ⁊ contrarias qualitates ⁊ pro/
prietates in diuersis suis partibus obtinēt sicut
sapientes medicine testantur de grano psilii cu/
ius partes superficiales sunt frigide complexio
nis partes aūt centrales sunt calide ⁊ in multis
aliis hoc ostendi posset nam modi mixtionum
⁊ dispositiones materiales variant in infinitum
vnde non est credendum in hoc sensui qui licet
iudicet menstruū mulieris quod est materia ge/
nerationis membroꝝ esse vniforme imo ex pre
ter habet magnam difformitatē vnde· Auicen·
dicit in· cap· de cōplexionibus membroꝝ ⁊ etiam
in· caplo· de humoribus in prima fen primi q̄
membra ista que habent diuersas cōplexiones
ex diuersis nutriuntur humoribus aut ſꝫ· Arist·
ex sanguine diuersimode disposito in suis parti
bus qꝛ ipse tenet solū sanguinē nutrire· ❡ Am
plius autem hoc ex dissolutione talium· mixtoꝝ
experimento sensato ꝓbari pōt nam videmus q̄
multe herbe que ad sensum nullam difformita/
tē primo aspectu habere cernuntur si in alem/
bico ponātur que distillētur sensibiliter apparet
in illa dissolutione fluere aquam aliquas autēꝫ
partes eē terrestres alique vero sunt aeree igneis
vnde ratio dictat q̄ pp diuersitatē approxima/
tionis agentis ⁊ pp maximam diuersitatem ex
parte partiū materie ipsius passi est magna diffe
formitas in ipsis mixtis licet sensus aliter iudi
cet· ❡ Quarta ratio eiusdem talis est ex q̄busdam effectibus apparētibus ⁊ expertis cogimur
ponere aliquod ens quod hꝫ certam notitiā de
futuris cōtingentibus ad vtrumlibet ergo natura
liter opꝫ ponere quod deus cognoscat alia a se
Antecedēs ꝓbo primo quidem quoniam visuꝫ
est ⁊ expertum apud plurimos est quosdā plu/
rimos ⁊ frequenter ꝓphetasse futura ⁊ ita eue/
nisse ⁊ quosdam habuisse ⁊ habere vera somnia
de futuris ⁊ quosdam etiam habuisse notitiam
interpetrandi tā somnia quam prophetias ⁊ in
terpetratione indigentes sicut non solū ex chri/
stianoꝝ ⁊ iudeoꝝ libris sed etiam gentilium pꝫ
ac etiam philosophoꝝ vt· Auicen· vi· naturaliū ⁊
Com· Auer· testat· Qui in libello suo de somno ⁊
vigilia ait determinatuꝫ est de natura somnioꝝ
⁊ quod est sui generis de comprehensionibus
diuinis que non acquiruntur ſm acq̄sitiones ho
minuꝫ Dicamus ergo quod istaꝝ comprehēsio
num quedam dicuntur somnia ⁊ quedam diui/
nationes ⁊ quedam prophetie ⁊ quidam homi
nes negant ista ⁊ dicunt ea accidere a casu sed
negare ea est negare sensata ⁊ maxime negare
vera somnia nullus enim homo est qui non vi/
derit somniū quod enunciauerit ei aliqđ futurū
⁊ cū homo experimētauit hoc multotiēs vide
bit qđ hoc non accidit a casu sed essentialr̄ ⁊ ille
alie comprehensiones ⁊ ꝓphetie licet non sint vi
se vt somnia ita communiter sunt tn̄ valde famose
⁊ ea que sunt famosa apud oēs aut sunt necessa
ria ſm totū aut ſm partem impossibile enim est
vt famosum sit falsum ſm totū hec· com· Cuius
dictū specialiter volui allegare quoniam in prin
cipali conclusione opinionem oppositam habet
⁊ tamen hoc assumptum confitetur ⁊ dicit non
posse negari constat autem quod talia non pro/
ueniunt casualiter sicut etiam ipse· Com· ꝓba/
uit in predictis veris somniis ⁊ eadē fortior ꝓ
batio est de ꝓphetiis nam impossibile est quod
idem hō frequenter vere ꝓphetet a casu nam
quod est casuale rarissime accidit ergo sunt ta/
lia ⁊ acquirūtur huiusmodi hominibus ab aliq̄
causa determinata ⁊ impossibile est aliquaꝫ assi
gnare nisi illa habeat notitiā de illis futuris de
quibus prophetias vel somnia causat in homie
alioquin non per se sed casualiter talia causaret
Secundo idem antecedens ꝓbatur ex eo qđ ex
pertum ē plures homines habere circa ea que
sunt agenda per ipsos quosdaꝫ quasi naturales
⁊ indeliberatos ac in prouisos instinctus ⁊ im
pulsus cordis ad eligendum ex contradictoriis
quod eis melius ē quos homines philosophus
in libello de bona fortuna bene fortunatos dicit
taliū autem inst inctuum nec natura nec ho/
mines nec ratio hominis potest esse causa pri/
maria vt ibi philosophus ꝓbat sed oportet qđ
ibi sit quid melius habens notitiam de futuris
in quibus vult tales homines dirigere ⁊ ppea ta
les instinctus causat in eis consequentia satis
est euidens nam ⁊ huiusmodi ens cognoscens
futura est deus ⁊ habet ꝓpositum nam sequitur
ex hoc

Quarta rō· eiusd

ex hoc quod ipse cognoscat alia a se aut est ali/
quid infra deū ⁊ tunc per locum aminori sequi
tur q̄ tale noticiā deus maxime habeat cū ipse
sit maxime nobilitatis ¶ Et ꝯfirmaf ista ꝯña ex
intētione aduersarioꝝ nam. Auer. hmōi reuela
tionem pp̄ sui nobilitatē dicit esse ꝯprehensiōes
diuinas que non appꝛehēduntur per acquisitionē
hominis vt supra allegatū ē ¶ Itē infra dit q̄
iste modus dationis cognitionis rei future ē val
de nobilis ⁊ attribuitur principio nobiliori volū
tatis imo est are diuina ⁊ est ex perfecta sollici/
tudine erga hominē si ergo talia nosse est perfe/
ctionis ⁊ ex hoc attribuitur principio nobiliori
hominis ꝯña est quod deus qui est nobilissimus
eiuz hmōi perfectione non careat vnde. Auicē.
vbi supra de hac materia tractās quasi princi/
piū assumit quod omnia que in mundo sunt pre
sentia preterita ⁊ futura habēt eē i sapiētia crea
toris itē philosophus vbi supra illos instinctus
bene fortunatoꝝ reducit in principiū supra ra/
tionem hoīs quod est melius ⁊ nobilius ea ⁊ ex
presse dicit tale principiū esse deum qui videt fu
turum ⁊ p̄ns quoꝝ ratio perit. i. preterita quoꝝ
notitia perit a memoriis hominū vñ ratio ista
non debet cuiq̄z facilis videri qū pp̄ ipsam ph̄s
coactus est in principali ꝯclusione que in hoc in
gritur sibi contradicere vt ex dictis est euidenā
pp̄ istam mihi appꝫ quod quilibet volens natu
ralem rationem seq̄ in auctoritate exclusa cogē
ponere deū hr̄e notitiam omnium alioꝝ hec ille

Solo. ¶ Ad istud argumentum patet ex iam dictis
solutio nam vt late disputat. Auerr. in. com sup
libro de somno ⁊ vigilia in illa parte vbi. Arist.
agit de diuinatiōe que est fm̄ quietē vult tādez
quod sint ab intelligētia nō exeunt ab illa sub ra
tione communi ⁊ vniuersali ⁊ anima imaginatiua
recipit illam cognitionē singulariter ⁊ signate
sic enim omnes effectus sunt a causis abstractis
procedentes ⁊ materia recipit illos signate ⁊ cū
hic ⁊ nunc ⁊ dat exemplum dicens ⁊ quemad/
modū medicus enunciat quod accidit corpori
sortis ⁊ anime eius in aliquo tempore termina
to per duas propositiones quarū vna est vni/
uersalis intelligibilis ⁊ alia particularis sensibi
lis ita ista enuntiatio componitur ex vniuersali
quod datur ab intelligentia ⁊ ex intentione par
ticulari simili illi vniuersali quare vero hō non
cōprehendit ex istis particularibus nisi illud q̄
est proprium suo tempori ⁊ suo loco ⁊ corpori
⁊ suis hominibus absq̄ aliis particularibus co/
municantibus eis in illa natura vniuersali hec
est q̄ necesse est vt homo habeat in hac ꝯprehē
sione alteꝝ duoꝝ modorum generum cognitio
nis que antecedit fidem s. cognitio preparans
scilicet cognitio imaginationis imaginem in/
formans ⁊ debet antecedere fidem ⁊ homo non
potest acquirere istaz cognitionem nisi in indiui
duis que iam presciuit ⁊ maxime illa indiuidua
circa que habuit magnam sollicitudinez de eis
aūt que sunt ignota apud ipsum non potest acq/
rere scientiam ista enim fides licet nō est neces/
sariū vt antecedat eam cognitio agens tū neces
se est vt antecedat eam cognitio preparans ⁊ ce
tera vbi patet istam fuisse mentem. Auerr. sicut
diximus ⁊ ita dicēdū est pariformiter de pꝛophe
tia fm̄ phylosophos. ¶ Ad auctoritatē. Arist.
in libro de bona fortuna pariformiter dicendū
est q̄ deus oīa cognoscit sed nobiliori modo q̄
nos aut quā sint in suo ꝓprio esse ¶ Aut aliter q̄
ille non erat locus discutiendi istā materiam ⁊
ideo ibi loquitur vt erat famosum nam questio
de cognitione dei est nobilissima ⁊ maxime desi
derata ab hominibus vt dicit. Auer. in. coment.
li. xii. metb. ⁊ pertinet ad scientiam diuinā video
contradicentibus auctoritatibus circa hoc hinc
inde magis adhibenda fides est scientie diuine
cuius interest hoc determinare ⁊. n. in simili ē
in. x. ethicoꝝ. cap. x. scribit deū sollicitudinē hr̄e
de sapiēte ⁊ eum amare inquit. n. Qui fm̄ mētē
operatur ⁊ eam colit ⁊ optime dispositus ē ami
cissimus dijs videtur esse nā si dij curam aliquā
habent humanarum reꝝ vt estimatur ⁊ creditur
rationabile est eos gaudere opt mo ⁊ cognatissi
mo tale vero hmōi mens est ⁊ amantibus illaz
maxime honorantibusque fauere tamq̄z reꝝ si
bi charissimaꝝ curatoribus ⁊ recte ac bn̄ agenti
bus quod aūt hec omnia sapienti maxime cōpe
tant non est obscurum dilectissimū ergo deorum
eundemq̄z felicissimuz esse decēs est itaq̄z ⁊ hoc
modo sapiens vtiq̄z erit maxime felix ⁊. Auerr.
scribit in. com. Dixit de eo aūt qui agit per intel
lectū ⁊ fuerit obsequiū eius intellectui ⁊ dispositio
eius dispositio bona vt q̄ sit deum amans val
de ⁊ si quidem cura sit deo de hominibus vt cre
ditur ⁊ debitū est ⁊ sit quidē deus gaudēs de eo
q̄ est melius tūc gaudet de eo q̄ nitit assimilari
ei valde ⁊ hic est intellectus dignus ē ergo hn̄ faciat
eis q̄ amat ipsum plus ⁊ vt honorificet eos ⁊ vi/
sitet ipsos sicut est dispō amici eū amico suo pꝫ
q̄ littera. d. rōnabiliter nā ibi erat in sciā morali
que est via ꝓpria populoꝝ vt scribit. Auerro. in
suo ꝓlogo. i. physi. de socrate cui nō fuerūt apte
vie existimaf vie cōes ⁊ ꝓprie q̄ voluit ambulare
in via ꝓpria populoꝝ. i. moralibus tantuz voluit
insidare iuxta illud. Aristo. in. p̄. metba. socrate
circa moralia philosophante ⁊ de tota natura ni
hil non est aūt necessariū q̄ populus ⁊ rudes in
telligant veritatē sed suffēcit eis psuadere aliqua
principia iuxta que possit bene viuere q̄ ista est
intentio legis latoris vnde. Arist. xii. metba. tex.
comen. l. loquens de caldeis inquit tradita sunt
autem a senioribus ⁊ antiquis in fabule figura
dimissa posterioribus q̄ dij sunt hi videlicet cor
pora celestia ⁊ continet diuinam naturam vni/
uersalem reliqua vero fabulose iā adducta sunt
ad persuasionem multorum ⁊ ad opertunitatez
multorum ad leges ⁊ conferens vnde etiam.
Auerrces in secundo. methap. comen. xiiii. vbi
Aristoteles adducit impedimenta que impe/
diunt intellectum scire veritatem inter que re
dicit fortissimum est consuetudo in pueritia i re
bus legis ⁊ maxime in scientia diuina quia plu
res opiniones illius scientie sunt radices le/
gum ⁊ ponuntur in legibus non ad sciendum

Vulgatissima Est propositio & maximi momenti in phylosophia vnde Auer. iii. de anima. com. iiii. inquit quod illa demostratio in. iii. de anima. adducta ibi per phylosophum fundatur sup duas propositiones. Quarum vna erat qḋ intellectus materialis omnia cognoscit sicut dicit hoc esse per se manifestū. ¶ Secunda autē ꝓpositio est ista quam habemus pre manibus speculandā vz qḋ omne recipiēs est denudatū a nā recepti. Glosatur aūt per. Auerr. in iii celi & mundi in commē. lxvii. isto modo si fuerit aliqḋ subiectū receptiuū oīum formarū oportet absolute & simplr illud subiectū esse denudatū ab oī forma ita qḋ nō sit aliqua illarum nec hīs aliquam ex illis formis quas recipit sibi ꝓpriam sed est indifferenter se hīs in potentia ad oēs formas & ita vt dicit ē prima mā que recipit oēs formas tā pfectas qȝ imperfectas & ideo est denudata ab oī forma qr ipsa de se informis est & est in potentia ad oēm formā vñ nullaȝ hȝ formā substantialē neqȝ vlēȝ neqȝ particularē neqȝ impfectam neqȝ pfectam sicut dicit. Si aūt fuerit aliqḋ subiectū qḋ nō est receptiuū oīum formaꝝ simplr sed quarūdam non opȝ vt dicit qḋ tale sbm careat & sit denudatū ab oī forma simpliciter sed solū debet esse denudatū ab illa forma vel ab illis formis respectu quarum tale subiectum dr̄ esse receptiuū & isto modo elementa que sunt sbā receptiua formarū mixtoꝝ corporum ab illis solūmodo opȝ esse denudata sed nō opȝ qḋ ab omni forma absolute sint denudata qr elemēta remanentia elementa nō possunt eē priuata ꝓprijs formis vñ nisi ita esset tūc nulla ꝓrsus eēt differentia inter ꝑmū sbm seu primā mām & inter sbm sm & materiam scḋam ꝯ Arist. & Auer. ꝑ. phys. in. com. & tex. lxxxii. vbi. Arist. describens in illo tex. materiā inqt Dico aūt materiā ꝑmuȝ sbm vnicuiqȝ ex quo fit aliqd cum insit nō sm accidens. vbi. Com. d. i. intelligo. n. quū dico mām primū sbm qḋ est in potentia non sbm ex quo generaī res & est in actu & gn̄atum ex eo est existens p se & nō per accidens hoc. n. sm subiectū & primū conuenit in hoc qḋ gn̄atum inuenit ex eis per se. Et differunt in hoc qḋ pmū est in potentia & sȝ est in actu. aut modo medio inter potentiā & actum sicut est dispositio in illo qḋ gn̄atur ex pluribus vno sbo. ¶ Glosat ēt. Auer. istam ꝓpositionē in ii. de anima in. com. lxvii. & dicit qḋ est vniuersaliter vera tā in receptione spirituali quā ēt in receptione materiali vñ inquit manifestū est quod non de necessitate illud qḋ mouetur a colore dȝ esse non lucidū sed dȝ esse non coloratū nihil. n. recipit se aut est cā alicuius in recipiendo ipsuȝ & ista est ꝓpositio manifesta p se & Arist. ea multotiens vtitur & indifferenter siue mouere & recipere fuerint spiritualia sicut aer recipit colorē aut materialia sicut corpus mixtum ex lucido & diaphano obscuro recipit colorē. ¶ In tertio ēt de anima ꝓbat veritatem istius ꝓpositiōis isto modo in. com. iiii. dicens sm aūt quod oē recipiens aliquid necesse est vt sit denudatū a natura recepti & vt sua sbā non sit substantia recepti in specie si. n. recipiens esset de nā recepti tunc res reciperet se & tūc mouens esset motū vñ necesse est vt sensus recipiens colorē careat colorē & recipiens sonū careat sono & hec ꝓpositio est vera & sine dubio. ¶ Unde vr̄ eaȝ limitare isto modo quod recipiens dȝ esse denudatū a natura recepti sm speciem quia alias idem reciperet se & mouens esset motū nā in hijs que sunt eiusdē speciei qnid qd per se ꝯuenit vni per se conuenit alteri & ideo si fuerint duo indiuidua eiusdem speciei quoꝝ vnum eēt recipiens alterum pariformiter idem posset recipere se ipsuȝ sicut sequitur & tunc idem esset mouens & motum & p consequens in actu & in potentia vnde paruȝ infra. Comentator in eodem. comen. confirmando istam limitationeȝ scribit vtrum autem hec substantia habeat formam diuersam in esse a formis materialibus adhuc non declaratur ex hoc sermone quasi dicat licet per illam demostrationem. Arist. demostraret intellectum possibilem esse denudatum ab omni forma materiali quia est receptiuū omnium formarum materialium tamen ex illa demostratione nō apparet an sit expoliatus a qualibet forma materiali que ē diuersa a materialibus formis & reddit causam dicens propositio enim dicens quod recipiens debet esse denudatum a natura recepti intelligit a natura speciei illius recepti non a natura sui generis & maxime remoti & maxime eius quod dictum est per equiuocationem idest analogice sicut est substantia & ens & vnum que plerumqȝ ab. Auerro. dicuntur genera multipliciter dicta idest secundum prius & posterius nam de mente eius genus dupliciter dicitur vno modo pro genere vniuoce dicto & istud est genus logicum & etiam dicitur de genere dicto secundum prius & posterius idest analogo vt est videre. v. meth. com. iiii. & primo de anima com. vii. & alibi frequenter vt alias probaui diffusius. ¶ Joānes autem de gandano in tertio ḋ anima in questione. iiii. inquit quod aliquid esse denudatum ab aliqua intelligitur dupliciter. Uno modo secundum esse vt dicimus quod sortes est separatus a. Platone & vniuersaliter sic se habent illa quorum vnum non est coniūctuȝ secundum subsistentiam cuȝ alio. Alio modo intelligitur aliqd esse denudatum ab alio sm quiditatem seu eēntiam sicut cuȝ quiditas vnius non est quiditas & essentia alterius quāuis sint coniuncta secundum subsistentiā vt dicimus quod materia prima est denudata ab omni forma seu actu nō qḋ secundum subsistentiam sit separata ab omni forma sed quia quiditas & essentia materie prime non est quiditas nec essentia alicuius forme vt patet primo phisicorum & sic est in multis alijs consimiliter possibile enim est quod aliqua duo sint sibi inuicem coniuncta secundū esse ita quod sint in eodem loco & eodem subiecto & tñ eēntia vnius diuersa ē ab eēntia alterius vt sciūt paꝝ exercitati i phīa. Arist. vñ iuxta istā

Glosa Auer.

Glosa alia eiusdē.

Declaratio glose Auer.

Opio Jo. de gāda.

solutionē soluit multa argumēta in illa q̄ōne de tactu respectu qualitatū tangibiliū dicēdo q̄ƺ licȝ tactus nō sit denudatus ab ol tāgibili ſm eē sub sistentie tñ ipsa virtus tactiua est denudata eēn tialiter ab ol qualitate tāgibili. Sic. ſ q̄ƺ eēntia ipsius nō est aliqua qualitas tāgibilis: sed ē vir tus alę naturalis fundata in organo habēte quā dā medietatē ⁊ ꝓportionē oīum qualitatū tāgi biliū. Et sic dicit de intellectu q̄ƺ est essentialr̄ denudatus ab oībus formis materialibus ⁊ earꝫ speciebus: quāuis sit coniūctus ſm esse cū mul tis ⁊ forte oībus speciebus itelligibilibus forma rū materialiū. ¶ Et eodē modo rñdet ad illud de visu ⁊ visibili. Dicit. n. q̄ƺ visus nō est separa tus ſm esse ab oībus coloribus sicut bene argue bat vȝ q̄ꝛ oīa mixta colore participant ex libro de sensu ⁊ sensato. Tñ alia ē q̄ddita s visus ab ol colore ⁊ sic denudatus est ſm essentiā licȝ nō ſm subsistentiā ⁊ rursus quilibet visus nō cognoscit colorē sui organi in quo existit. Quāuis forte vi sus vnius aīalis cognoscit vel cognoscere possit colorē organi visus alterius aīalis ⁊ ita breuiter ſm p̄dictū doctorē ꝓpositio nostra que ꝓponit hic locū hȝ isto mō q̄ƺ recipiens dȝ esse denuda tū a natura recepti ſm essentiā ⁊ nō ſm subsistē tiā. ¶ Sed ista glosa Joānis ꝯdicit Comē. exp̄s se in. iij. de aīa com. iiij. vbi dicit q̄ƺ secūda ꝓpo sitio super qua fundat demonstratio Arist. ē ista vȝ q̄ƺ recipiēs dȝ esse denudatū a nā recepti ⁊ vt sua sīa non sit sīa recepti in specie vbi duo si mul iūcta ꝯcurrunt in verificando illam ꝓposi tionē vȝ q̄ƺ recipiens dȝ esse denudatū a natu ra recepti ⁊ hoc quantū ad esse ⁊ q̄ƺ sīa eius nō sit sīa recepti in specie ⁊ hoc quantū ad essentiā. ¶ Amplius si recipiēs ſm esse nō dȝ esse denu datū a natura recepti tunc aliq̄d ſm esse habēs aliquā formā esset rō recipiendi suo sīto ꝯsimilē formā in specie ⁊ sic idē esset mouens ⁊ motū ⁊ in actu ⁊ in potētia ⁊ sic nulla esset ꝓbatio qua vtitur Auer. in verificando illam ꝓpositionem. ¶ Amplius q̄ƺ dicit de tactu nihil est nā mirū est quō nō viderit glosam Comē. in. iij. de aīa in com. iiij. vbi occurrit tacitę obiectioni nā glosa uit Comen. illā ꝓpositionē isto modo ibi vȝ q̄ƺ recipiens dȝ esse denudatū a natura recepti ſm spēm vñ infert ꝓpositio. n. dicens q̄ƺ recipiens dȝ esse denudatū a natura recepti intelligit a na tura spēi illius recepti nō a natura sui generis ⁊ maxime remoti ⁊ maxime eius q̄ƺ dictū est p equiuocationē ⁊ ideo diximus q̄ƺ i sensu tactus inuenitur mediū inter ꝯ̄ria que ꝯprehēdit ꝯ̄ria n. alia sunt in spē a medijs Et mirū est de Joāne quō rñsionem istā que est Comē. in simili argu mento nō viderit vñ sensus tactus nō pōt eē de nudatus a tota latitudine qualitatū tāgibiliū ſȝ genus q̄ꝛ organū in quo ꝯsistit requirit certaꝫ ⁊ determinatā ꝯplexionē que resultat ex actione ⁊ reactione qualitatū primaꝝ in elemētis reper taꝝ que in mixtione diuidunt ad minima vt plu rimū vt vnius ꝯtangat plurimū. Alterius sicut di cit princeps in cap. de ꝯplexionibus ⁊ ideo suffi cit vt sit denudatus ab excellentijs ꝯ̄rioꝝ quas cognoscit ⁊ recipit vnde. ij. de aīa tex. co. cxviij. Equalr̄ calida ⁊ equalr̄ frigida nō sentimus ⁊ ideo bene dixit Auer. in. iij. celi. com. lxvij. q̄ƺ si sīm fuerit simplr̄ receptiuū cuiuslibet formę oȝ illud eē denudatū simplr̄ ab oī forma si vero ſm q̄d ēt sufficit ipȝ ſȝ se ab illa forma eē denudatū. ¶ Ad illō āt q̄ƺ de visu dic Joā. multū decipit Nā Arist. in. ij. de aīa in tex. co. lxxi. inq̄t Est aūt coloris susceptiuum q̄ƺ sine colore soni aūt abso num ⁊ tex. com. lxxxiij. ait quod p se q̄dē in sona bilis aer vbi Comē. in cō ait q̄ƺ quēadmoduȝ si diaphanū haberet colorem nō reciperet colores sic si aer haberet sonos ex se nō reciperet sonos ⁊. iij. de aīa Comē. dicit com. iiij. vnde necesse ē vt sensus recipiens colorē careat colore ⁊ reci piens sonum careat sono. ¶ Sed q̄d fuit in cā q̄ƺ Joānes deceptus fuit. Certe fuit famositas

Cã er rois.

ꝓpositionis quę dicit q̄ƺ oē mixtū colore parti cipat que scribit in libro de sensu ⁊ sensato ſȝ de hac fuit in ꝓprio theoremate late dictū nā color in libro de sensu sumit nimis communiter ꝓ qua libet qualitate visibili sicut est lux sed nō intelli gitur ꝓ vero colore ꝓprie dicto vt est qualitas quedā scōa resultās ex debita cōmixtione luci di cū opaco nō. n. isto modo verum est dicere oē mixtū corpus coloratū esse vñ organū visus siue pupilla siue humor cristallinus fuerit siue nerui obticij vt afferunt medici nō hȝ sic colorē dictū quantūq̄ꝫ tale organū sit aut possit esse lucidū vñ Auer. in. ij. de aīa co. lxvii. in digressione dicit pp verba Arist. in tex. vbi dicit oīs color motiuus ē eius q̄ƺ est ſm actū diaphanū ⁊ hec est eius na tura q̄ƺ manifestū est q̄ƺ nō de necessitate q̄ƺ mo uetur a colore dȝ esse nō lucidū sed nō coloratū nihil. n. recipit se aut est eā recipiendi se: licȝ. n. co lor ꝓprie dictus nō nisi in corpore mixto reperi ri possit nō tñ oē mixtū coloratū est sicut simitas nō nisi in naso repiri pōt nō tñ oīs nasus simus est ⁊ ita est de odore sono ⁊ sapore. Unde orga nū visus in sua naturali dispositione ꝯstitutū est abs color q̄ꝛ alr̄ visus nō bene iudicaret de oībus coloribus vnde manifestat sensata experiētia q̄ƺ vbi ꝯtingit in icteritia egritudine vbi organum visus infectū est ex sparsione colerę q̄ est citrini coloris videmus tales ycterico s iudicare oīa esse citrini coloris ⁊ ita organū gustus in sua na turali dispositione existens caret oī sapore quod experimento. Cōprobatur in infirmis q pp ha bere organū infectū aliquo humore amaro iudi cat ēt dulcia eē amari saporis intus. n. apparēs vt inquit Arist. ꝓhibet extraneū. ¶ Sed dices

Dubi.

pp q̄d ꝯtingit q̄ƺ sensu visus oēs colores ꝑcipi mus sensu aūt tactus nō possumus oēs qualita tes tāgibiles ꝑcipere quēadmodū teste Arist. in. ii. de aīa tex. co. cxviii. equalr̄ calida aut frigida aut mollia vel dura nō sentimus. ¶ Et ad hec ex iā

Solo.

dictis pȝ solo nā organū visus est absq̄ꝫ oī colore tō oīuȝ coloꝝ susceptiuū est ꝯsistētia aūt organi ta ctus a tota qualitatū primaꝝ latitudine expolia ri nō potuit sed solum denudatū est ab excellē tijs eaꝝ est. n. in mediocritate quadam ꝯstitutū ⁊ ideo excessus ⁊ defectus pōt percipere mediū enim vt

n. vt inquit Comen. specie differt ab extremis sufficit aūt sicut dicit vt recipiens sit denudatū
Diffic. ſm speciem ab extremis. ¶ Sed tunc iterū est difficultas contra Auer. Nam. vi. phyſice auſcultationis com. xxxij. ipse distinguit de duplici medio inquit. n. declarando qd̄ sit primum in qualibet transmutatione qd̄ primum naturaliter in transmutationibus que sunt in qualitate manifestum est in coloribus cum bene apparet qd̄ inter colores sunt media finita naturaliter in numero. Et intelligo hic per medium non illud qd̄ diuersatur ſm magis ⁊ minus. Sed illud qd̄ diuersatur ſm formam ⁊ qualitatem. Quonia pallidum non differt ab albo ſm magis ⁊ minus sed ſm qualitatem ⁊ si non essent eiusdem speciei. In gustabilibus autem vr̄ qd̄ ita sit sicut in coloribus. In primis aūt qualitatibus. s. caliditate ⁊ frigiditate vr̄ qd̄ medium sit temperatum. Trāsmutatū. n. in principio cū transmutatur de calido in frigidum. dr̄ qd̄ quoddam est in calido ⁊ quoddam in temperato cum inter calidum ⁊ tēperatum non est qualitas media sed ſm magis ⁊ minus. Quoniam manifestum est per se qd̄ cū transmutatū ammittit partem calidi ⁊ acquirit partem frigidi qd̄ quedam pars eius est in calido ⁊ quedam in temperato quoniam non est calidum ſm totum neq3 temperatum ſm totū. Et consimilem distinctionem de hoc h3 in comento super. iij. metheoroꝝ l cap. de yride vbi dicit qd̄ medium dr̄ ſm duas species vnum eoꝝ est ſ3 veritatem ⁊ prius ⁊ est medium inter duo contraria cuius esse consistit in complexione duarū extremitatum ⁊ ipsum ſm quiditatem est diuersum a duabus extremitatibus. Secundum aūt dr̄ ſm similitudinē ⁊ ſm posterius ⁊ est mediū inter duo contraria ſm quantitatem tantum. vr̄ igitur qd̄ responsio Auer. ad tacitam obiectionem quam dat de tactu respectu qualitatū3 tangibilium non sit ad propositum q2 medium non specie distinguitur ab extremis seu ſm quiditatem ⁊ simpliciter. Sed solu3 ſm magis ⁊ minus
Solo. ¶ Nisi esset qd̄ in tali medio in quo sunt cōtraria refracta per vnum contrariorum potest dici specie distingui ab alio extremo cuius est receptiuum. ¶ Sed tunc insurgit contra eandē glo
Subdif. sam Auer. vna alia difficultas nam si recipiens d3 esse denudatum a natura recepti ſm speciem ⁊ hoc est vniuersaliter verum sicut ipse fatetur in. ij. de anima com. lxvij. de qualibet receptione tam reali quam spirituali tūc igitur materia habens formam substantialem ignis posset illa remanente recipere formam aque aut terre q2 iste forme sicut patet consideranti sunt specie differentes hoc autem minime fieri pōt vt patet in. ij. de generatione ⁊ corruptione vbi agit de modo transmutationis substantialis elementorū ad
Solo. inuicem. ¶ Nisi esset sicut scribit Auer. in. iij. celi ⁊ mundi in com. lxvij. iuxta verba Arist. ibi in textu vbi dicit Sic ⁊ elemēta oportet putare quemadmodum materiam esse compositia: pp qd̄ ⁊ possunt transmutari adinuicem separatis his que ſm passiones differētijs Ubi Auer. exponens dicit. s. q2 forme elementoꝝ non recipiūt seipsas cum sint eiusdem generis. Cōtingit qd̄ non generantur adinuicem: nisi cum recipiens exuit formam ⁊ recipit formam receptā3 ⁊ ideo non sunt elementa ad inuicem ⁊ hoc non ꝯtingit in receptione formaꝝ ꝯpositoꝝ. s. vt denudent a suis formis apud receptiōes formaꝝ ꝯpositoꝝ. Forme. n. ꝯpositoꝝ sunt alie a formis eoꝝ. Forme qdē eoꝝ l3 sint diuerse tñ in eodē ordine sunt in substātialitate. s. qd̄ impossibile est vt quedā sint materie formaru3 quarūdam ⁊ omnia ista manifesta sunt exercitatis in hac scīa. Secundu3 igr̄ istam expositionem oportet illomodo illud dictū Auer. glosare per seipsum qd̄ recipiens ⁊ receptum debent specie differre ita qd̄ non sint eiusdem ordinis in substātialitate precipue in vera transmutatione reali que fit cum abiectione contrarij ⁊ ideo q2 forme elementorū vt sunt in materia sunt cōtrarie vel ſm se vt voluit Alex. Uel ratione contrariarum qualitatum cum quibus existunt in materia sic vnum elementu3 non pōt esse materia alterius. Sed quantū ad intellectū possibilem ista glosa hoc modo intellecta locum non habet videlicet quod intellectus possibilis habens speciem vnius elementi non potest recipere speciem alterius quia videlicet elementa sunt eiusdem ordinis in substantialitate ⁊ ratio est ista quia forme que contrariantur in materia non contrariantur in intellectu. Unde Com. vi. prime phylosophie com. vltimo inquit Et intendebat per hunc sermonem declarare diuersitatem duorum entium. s. entis quod est in intellectu ⁊ entis quod est extra intellectum. Quod n. est in anima contingit vt recipiat duo opposita insimul: quod non potest esse extra animā3 q2 materia recipit contraria successiue ⁊ causa in hoc quod intellectus comprehendit insimul duo opposita est q2 natura primoꝝ oppositoꝝ in intellectu. s. veri ⁊ falsi nō est natura primoꝝ oppositoꝝ extra alam. s. boni ⁊ mali. verūm veꝝ ⁊ falsum sunt in cognitione ⁊ bonū ⁊ malū est in mā ⁊ nullū entiū que sunt l cognitione dr̄ eē simplr̄ ſm qd̄ est extra alam ⁊ pp hoc noli mirari q2 l3 ista ꝑpositio vera sit tā in receptione spirituali quā et in receptione materiali q2 tñ iste receptiones sunt multū differentes ⁊ precipue receptio spiritualis que est in intellu ⁊ receptio realis q̄ est in prima mā vt scribit Comē. iij. de ala co. xxviij. Mā nō est eā receptionis simplr̄ s3 eā receptionis trāsmutabilis. s. receptionis huius entis indiuidualis vr̄ necesse est vt illud qd̄ nō recipit receptione indiuiduali nō sit materiale aliquo modo. Et pp hoc aliqua sunt necessaria ad verificandū illā ꝑpositionē in receptione māli que fit cū vera actione ⁊ cū abiectione ꝯtrarij que nō sunt necessaria ad verificandū illā in receptione spirituali. ¶ Sed tunc insurgit. Alia
Diffic. difficultas ꝯ Arist. ⁊ Auer. Nam non vr̄ esse verum qd̄ in receptione spirituali recipiēs d3 esse denudatū a natura recepti q2 ibi nō est necessariū vt mouēs sit distinctū a re mota sic scribit expresse Comen. in. viij. physicoꝝ comē. xl. vbi h3

Materia nō ē ca receptionis simpl. s3 huius entis Indiuidualis:

quod in motu equiuoco qualis est qui inuenit in entibus abstractis idem pôt esse mouens et motus. ¶ Et confirmatur qz in abstractis a materia idem est intelligens et intellectum vt patet tertio de aĩa. tex. com. xv. vbi dicit quod in hijs que sunt sine materia idẽ est intelligens et quod intelligitur. ¶ Nisi esset quod vt scribit. Com. in libro destructio destructionũ in disputatione. iij. in solutione. xvij. dubij perfectio in ipsis separatis intelligentijs latitudinem hz magnã vnde tertio de aĩa com. xix. intellectus materialis est infimus in genere abstractorum et ideo accidit sibi inquantum intellectus est quod sua intellectio non idẽptificatur cum sua essentia pp ipsum eẽ ppinquum continuo et tempori nam sicut dicit. Arist. in secundo de aĩa in. text. comẽ. cli. anima magnus tpus apponit in ignorantia sed in alijs intelligentijs que sunt perfectiores in talibus intellectio et intellectus et intelligibile idemptificantur et hoc maxime veritatem habet de pmo intellectu vt dicit. Comenta. xii. metha. com. li. ¶ Ultimo autem dubitatur pp quid intellectus materialis si debet recipere formas materiales debet esse denudatus a materialitate si autem intelligit imaterialis non opz pariformiter in virtute istius ppositionis ipsum esse denudatũ ab imaterialitate. ¶ Ad hoc dicimus quod. Auer. hoc argumentũ dimisit in solniõ in. com. iiij in tertio de aĩa inquit enim vtrum autẽ hec substantia. s. intellectus possibilis habeat formã diuersas in esse a formis materialibus adhuc nõ declaratur ex hoc sermone propositio enim dicẽs quod recipiens debet esse denudatum a natura recepti intelligitur a natura speciei illius recepti non a natura sui generis et maxime remotis maxime eius quod dicitur per equiuocationem Tamẽ ratio diuersitatis in hoc ẽ in pmptu qr ſm philosophos impedimentum semp est a materia vnde imaterialitas non impedit cognitionem imo pmouet sic scribit. Auer. in libro destructio destructionũ in disputatione. v. in solutione secundi dubij dicens vnde dicimus ex philosophorum conclusionibus quod ens incorporeum est in se pura scientia tñ ipsi enim opinati sunt quod forme sunt in scientes prout consistũt in materia et si forte inueniretur aliquid in materia non consistens manifestũ est quod est pura scientia et intellectus et intellectum nõ est aliud in essentia a forma rerum a materia separatarum.

[Margin: Solo. / Dub. / Solo.]

¶ Eadem sunt principia et cause essendi et cognoscendi.

Amosa est propositio et sic declarat nam scire simplr est causam cognoscere pp quam res est et qm illius est causa et quod impossibile est aliter se habere vnde. p̃. phy. non cõtingit scire et intelligere in omnibus scientijs quarum sunt principia aut cause et elementa nisi ex horum cognitione et. Auicen. in prima fen primi doctrina prima in cap. de subiectis medicine inqt cognitio vniuscuiusqz rei habẽtis causas acquirit cognitis causis eius et completur quãdo fuerint cognita oĩa inherentia illi rei. ¶ Unde mirum est quomodo fere omnes expositores allucinentur in illo loco atqz conniueant in declarando penes quid attenditur scientie acquisitio et penes quid scie complementum cum ipse auctor se ipsum ibidẽ declaret vnde in re notissima litigant et nodũ in scirpo querunt vnde. Com. Auer. in. p̃. de anima com. tertio habet consimilem sententiam dicẽs cognitio vniuscuiusqz generis et speciei eius nõ complebitur nisi per cognitionem substantie illius speciei et per cognitionem eorum que contingunt ei vt dictum est in posterioribus analeticis et est in primo posteriorum. tex. co. xliij. Una aũt scientia est que est vnius generis quecũqz ex primis componuntur et partes sunt passiones p se et. Auer. iuxta hoc in plogo suo sup libro. phys. inquit quod intẽtio scientie naturalis est cognoscere causas specierum sensibilium et causas visibiles in speciebus accidentium vnde circa ista consistit perfectio et complementũ scientie pmo in cognitione quiditatiua sui subiecti et specierum eius que habet per causas si causas habuerint et hoc est intelligere pprie loquendo et in cognitione demostratiua omnium propietatum et hoc proprie est scire. ¶ Aduerte tamen vt inquit lucidissimus. Themistius in. p̃. physice auscultationis cause apud. Aristo. sunt efficientes et fines Cõcause autem sunt materia et forma et postremo elemẽta. Uerum plato causis addidit exẽplarẽ quia posuit ideã Cõcausis autem addidit instrumentariam siue officialem. ¶ Unde animaduerte ẽt in via peripatheticorum quod nõ est vniuersaliter verum causam instrumentariam semper reduci ad genus cause efficientis Imo etiam qñqz reducit ad genus cause materialis nam certum est quod diaphaneitas concurrit tamqz causa instrumentalis in illuminatione aeris. Patet aũt quod nõ cõcurrit in genere cause efficientis nam talem eff cit corpus luminosum nec ẽt Cõcurrit tamquã forma qr aer formalr non lucet diaphaneitate sed lumine Neqz etiam concurrit tamqz finis quia potius diaphaneitas est pp lumen non econtra Relinquitur ergo vt concurrat in genere cause materialis quod etiã ostẽdit diffinitio data de lumine ab. Arist. in. secundo de anima in. tex. comẽ. lxviii. vbi dicitur lumen est actus diaphani ſm actum. ¶ Immo si subtiliter rimari velis vnũquodqz genus cause in suo pprio genere videtur determinare seu appropriare sibi aliquas dispositiones sicut pz intuenti librum de substantia orbis ipsius. Auer. ¶ Et est vltra hoc etiam ratio nam sicut se hz dispositio agentis ad agens sic dispositio passi ad passum sed dispositio agentis causat efficienter ergo dispositio patientis causat materialiter. ¶ Unde iste sunt dispositiones dicte occulte a medicis que se tenent ex parte materie et sunt

[Margin: Cõtra gentilẽ Mõdi num et Jac. de forliuio. / Nõ qñ cã instrũtalis reducit ad cãm efficiẽtem. / Quodlibet genus cause hz proprias dispõnes.]

variabiles

variabiles in infinitum ⁊ non possunt ab ho/
mine cognosci a priori sed solo experimento ⁊
ille sunt vt sequit. Auer. in tertio colliget que red
dunt artem medicine imperfectam nã vt scri/
bit. Auicen. in prima fen primi doctrina prima
in cap. de cõplexionibus Dedit deus gloriosus
unicuiqȝ indiuiduo complexioneȝ sibi ꝓpriam
in qua aliud indiuiduũ sibi associari est impossi/
bile. ¶ Dicet enim beatus. Augustinus in libro
de ciuitate dei vt refert Cõciliator in differẽtia
xxiij. dicit quod fuerunt duo gemelli qui ita se
habebant quod quando vnus ridebat alter etiã
ridebat ⁊ quando vnus tristabatur ⁊ alter etiaȝ
tristabat ⁊ vno egrotante alter egrotabat cuius
cãm hyppocrates interrogatus dixit qȝ ex eodẽ
patre ⁊ simili aluo ⁊ nutrimento ⁊ simili regimi
ne fuerunt producti ⁊ educati Possidonius aũt
Astrologus de eodem interrogatus retulit hoc
ad identitatẽ stellarũ cuius m̃ responsionem
post posuit. Augustinus ⁊ illam hyppocratis pre
tulit. ¶ Consimile narrat ẽt almansor de duo/
bus gemellis qui erant adeo similes quod tem
pore magne famis ⁊ penurie vnus eoꝝ accede/
bat ad matrem queritans panẽ quo semel acce
pto iterato post paruã moram reuertebatur ad
matrem simulans se esse aliũ ⁊ quia similitudo
est causa deceptionis illo modo matrẽ decipie
bat. ¶ Hoc etiam narrat. Albertus. Magnus
in nono de animalibus. ¶ Et quintiliãus in de
clamatiõe septima ꝓ duobus gemellis infirmã
tibus desperantibus reliquis medicis de eis
vnus medicoꝝ salutem promittit si alterius in
tralia. i. membra interiora respiciantur ⁊ con/
cedente hoc patre innuit quintilianus quod ex
omni moda fere similitudine visa ⁊ cognita egri
tudine vnius per anothomiã alter curatus fuit
vnde vxor virum incusauit male tractationis.
¶ Licet omnia ista vera sint tamen est aliqua
differentia inter vnam complexionem vnius
indiuidui ⁊ aliam sicut est alia ⁊ alia forma Nõ
ergo credenduȝ est omnẽ instrumentariã dispo
sitionẽ ad genus cause efficiẽtis reduci. ¶ Re
uertamur igitur ad declarationem ꝓpositi theo
rematis quod ista nomina principiũ causa ⁊ ele
mentũ vt scribit. Com in. p. phys. commẽ. ꝓ. quãqȝ
summuntur communiter ⁊ quãqȝ summuntur ꝓprie

Princi/
piũ cã
⁊ elmtũ
supſr.

¶ Communiter aũt sumpta confunduntur ad in
uicem ita quod causa communiter stat pro omni
causa in quocũqȝ genere causaturе ⁊ similiter
principiũ ⁊ elementum. ¶ Tamen quãdo sum
muntur proprie causa dicit sicut stat ꝓ cã finali
nam finis est causa causaꝝ ex. ij. phys. nam cãli/
tas finis est in causata. ¶ Principium autem
proprie dicitur de agente ⁊ mouente cã vnde.
Arist. vbiqȝ locoꝝ vbi describit cãm efficienteȝ
dicit quod est principium vnde motus de rõne
enim principiĩ est primum esse vt dicit. Arist.
in principio. v. metha. ⁊ qȝ causa efficiens in eẽ
reali precedit omnem aliam cãm licet enim fi/
nis in intentione ⁊ quo ad causalitatẽ precedat
causalitatem agentis sed quo ad esse est opposi
to modo ⁊ appropriate nomẽ principiĩ attribuit
cause agenti ⁊ mouenti differentia autem inter
mouens ⁊ agens nota est ex primo de genera/
tione ⁊ corruptione in. tex. com. xliii. ⁊ infra qȝ
oẽ agens est mouens ⁊ non econuerso. ¶ Ele/
mentuȝ aũt appropriatur causis intrinsecis pre
cipue tamen materie ꝑ cãm quã diximus vbi
de diffinitione elementi loquebamur. ¶ Nota
etiam qȝ aliqd põt esse principiũ essendi qḋ nõ
est principiuȝ cognoscendi sicut prima materia
que de se ignota est que tamen in proprio gene/
re est causa materialis respectu compositi tamẽ
de se non est principium cognoscẽdi nisi vt stat
sub forma licet etiam dici possit quod materia
ẽt vt stat sub forma vel vt coniungit forme est cã
essendi compositi naȝ. Com. in. v. metha. com. v.
dicit quod hoc nomẽ natura dicitur primo ⁊ pͥn
cipaliter de substãtia que est forma que est prin
cipiũ motus in rebus naturalibus essentialiter
⁊ primo. Et quod materia nõ dicitur natura nĩ
si qȝ recipit istam naturaȝ. ¶ Et aduerte quod
omne cãtum si omnes causas habuerit per oẽs
cognitione completa debet cognosci si habuerit
plures ex pluribus vt dicit. Com. ⁊ si vnũ vnuȝ
semper referendo singula singulis ⁊ hoc ẽ verũ
tam in cognitione incomplexa que hẽ per diffi
nitionem quam etiam in cognitione complexa
que hẽ per demostrationem quid qḋ dicat. Bur
leus ⁊ sequaces eius in hoc nã idem est vtriusqȝ
iudicium nam diffinitio aut est demostrationis
principium aut est conclusio aut est demostra/
tio variata situ vt dicit. Arist. in secundo poste
rioꝝ ⁊ ideo implicat scientiam complexam per
demostrationem habitaȝ si perfecta simpliciter
fuerit quod sit ꝑ omnes causas ⁊ quod in diffini
tione omnes cause non appareãt cum hoc quod
est contra. Arist. in. viij. metha. tex. com. xi. ⁊. xii. q
iubet in diffinitione completa omnes causas assu
mi debere. ¶ Aduerte tamẽ quod lȝ eadẽ sint
principia ⁊ cause essendi ⁊ cognoscendi tamen
alio modo sunt principia eẽndi ⁊ alio modo sunt
principia cognoscẽdi. Nam in esse signato ⁊ par
ticulari sunt principia essendi sed sunt principia
cognoscendi sub alio respectu videlicet in esse
vniuersalitatis ⁊ abstractionis vnde verbi gra/
tia de homine loquentes dicere possumus quod
homo in esse reali cõponitur ex tali corpore ⁊ ex
tali actu qui est anima eius sed dicere quod est
animal rationale hoc est per intellectũ ⁊ vniuer
saliter ⁊ sic sunt cognitionis principia vñ. Com.
ꝓ. metha. scribit in. commẽ. xxvii. ⁊ intendit quod
comprehẽsiones que dicuntur scientie sunt reꝝ
que sunt in sensibilibus non generabiles neqȝ
corruptibiles nisi accidentalr̃ ⁊ sunt intentiones
vniuersales quas intellectus comprehendit in
eis ⁊ sunt forme Cõprehẽsiones vero que sunt
corruptibilium ⁊ generabilium scilicet indiui/
duoꝝ compositorum non sunt scientie sed ima/
ginationes eoꝝ ⁊ quasi intendebat quod ista sen
sibilia habent duos modos cõprehensionis mo
dum qui non est scientia eorum sed imaginatio
⁊ modum qui est scientia eorum ⁊ est intellectꝰ
vniuersalis ⁊ hoc est quod dicit. Boetius singu

Aliqd
põt eẽ
princi/
piuȝ es
sendi ⁊
non co
gnoscẽ
di.

Cõtra
burleũ

lare est dum sentitur ꝛ vniuersale est dum intelligitur ꝛ pp hoc dixit. Auer. quod partes diffinitionis sumuntur a principijs que sunt in re primo de anima. com. vii. Arist. enim non opinatur quod intellecta rez sint rerum spēs sed sunt notiones que notificant substantias rerum vt dicit Com. p̄ metha. com. xlv. ¶ Aduerte ēt quod lʒ omnia principia ꝛ cause eēndi sint principia cognoscendi fm predictum modū non tamen oīa principia cognoscendi sunt principia essendi sicut patet intelligenti.

¶ Intellectus omnia intelligit.

Propositio ista est. Arist. iij. de aīa. tex. com. iiij. ꝛ est vna de ꝓpositionibus in qbus fundatur demostratio. Arist. ibi vi scribit. Auer. in. com. ad demostrandum quod intellectus nō est corpus nec virtus in corpore vnde dicitur ī littera Necesse est aūt qꝛ oīa intelligit īmixtū esse sicut dicit. Anaxagoras intus. n. apparens prohibet extraneum ꝛ dicit. Comen. quod ista propositio est manifesta per se. ¶ Et in primo de generatione ꝛ corruptione in. com. xix. inquit de antiquis ꝛ isti quāuis errent in hoc sicut dicit. Arist. tñ in hac opinione consequūtur viam veritatis aliquo modo inquantū dicūt qꝺ ens est comprehensum. Et non comprehensum naturaliter est non ens. ¶ Et in. ij. phy. in com. xlvij. vbi recitat opinionem illoꝝ antiquorum de fortunis asserentium quod fortuna est quedā res diuina ꝛ nullus scit quiditatē eius inqꝫ Arist. tacuit istos idest non dignatur reprobare istam opinionē ppea qꝛ iste sermo ē irrōnabilis. s. vt sit hic cā ignorata naturaliter nā vt scribit. Arist. p̄ topicoꝝ. ca. ix. quolibet ꝓferēte ꝯria opiniōibus sapientū de quolʒ sollicitū esse stultū est ¶ Mirum tamen est quod. Comen. dicit istud esse manifestum per se imo hoc est dubium ꝛ forte falsum nam in secundo celi ꝛ mundi in. tex. comē. xvi. de illa questione que sit nobilioꝛ pars celi an illa que est sub polo artico an illa que est sub polo antartico ꝛ dicit. Com. ibi in com. quod intellectus humanus non pōt comprehendere verificationem huius comparationis. ¶ Amplius. Arist. in. ij. metha. in. tex. com. i. dicit quod quēadmodum se habet oculus vespertilionis ad lucem dici sic se habet intellectus anime nostre ad ea que sunt secretissima in natura. Nec vʒ rñsio Auer. ibi in comē. quod illud exēplum non ostendit nisi difficultatem non aūt impossibilitatem qꝛ tunc natura ociose egisset quia fecisset aliqꝺ naturaliter intellectum quod a nullo esset intellectum est enim in tali ratione. Auer. multiplex error atqꝫ fallacia quia sicut ipsemet scribit. vij. metha com lviij. essentie reꝝ sunt existentes licet non intelligātur ¶ Amplius. Arist. fm istā mirabilem. Auerr. phantasiam incideret in foueaʒ quam fecit nam ipse in. ij. de anima in. tex. com. cxli. Argumentatur contra antiquos qui opinabantur nullum esse colorē sine visu nullūqꝫ esse saporem sine gustu. vt patet clare deducenti nā vt inquit. Arist ibi sic quidem recte dicebāt sic autem non recte dupl'r enim dicto sensu ꝛ sensibili hijs quidem fm potentiam hys vero secundum actū de hys quidem scilicet que secundū actum dicuntur accidit quod dictum est sʒ in alteris scilicet in his que fm potentiam dicuntur hoc non accidit pariformiter dicam de intellectu cum intelligibili quod illa dupl'r dicunt fm potentiam ꝛ fm actū ꝛ licet intellectus ꝛ intelligibile in actu dicta simul sint ꝛ non sint non tñ sequitur vbi fm potentiam dicuntur. ¶ Confirmatur qꝛ tertio de aīa. tex. com. ii. sic se habet intelligibile ad intellectum sicut sensibile ad sensum ergo. sicut sensibile ꝛ sensus dicuntur dupl'r pariformiter ꝛ de intellectu cum intelligibili. ¶ Et confirmatur similitudo manifeste ex auctoritate. Arist. in tertio de anima in text. comē. xxxviii. vbi dicitur. Secatur igitur sciētia ꝛ sensus in res que quidem potētia est in ea que sunt potentia que vero actu in ea que sunt actu anime autem sensitiuū ꝛ quod scire potest potentia hec sunt hac quidem scibile illud aūt sensibile ꝛ Com. in. com. scribit Res enim quarum differētie sunt eedem ipse sunt eedem in illo modo in quo hñt easdem differentias intellectus igitur est intellectum ꝛ sensus est sensatū. ¶ Amplius differentie vltime rerum sunt nobis ignote alio quin sententia philosophi in secundo. posteriorum vera non esset vbi scribitur quod quelibet pars diffinitionis est in plusqꝫ diffinitum ꝛ totus in eque nam si differentie vltime essent note patet quod ille conuertuntur cuʒ diffinito. ¶ Amplius numerum specierum animalium atqꝫ plātarum stellas etiam omnes vt inquit sapientissimus salomo quis dinumerauit proportiones ēt diuersas mixtionum quis est qui ꝯprehendere possit. ¶ Nisi cēt quod proposita propositio sic veritatem habet quod intellectus omnia cognoscit quo ad eius fieri potest naʒ de omnibus materialibus cognitionem habet talem qualē pōt habere fm etiam quod requirit natura materie subiecte nam vt scribit. Arist. in. ii. metha. in tex. co. vltimi Acribologia mathematica nō ī omnibus est expetenda ꝛ vt inquit primo ethicorum cap. ii. Eius q eruditur est eatenus ī vno quoqꝫ genere certitudinem exigere quatenus eius natura rei recipit simile quippe videtur a mathematico persuasionem recipere ꝛ ab oratore demostrationem requirere. ¶ Unde. Aristo. in principio libri metheoroꝝ scribit ꝓponendo se inuestigaturum omnes causas metheorologici negotii partim dubitando partim aliquo modo attingendo. ¶ Et in secundo celi ꝛ mundi. tex. com. lx. inquit Duabus etiaʒ dubitationibus entibus de quibus merito vtiqꝫ quilibet dubitauit tentandum dicere quod videtur dignum esse reputantes promptitudinem magis imputari verecundie quam audacie siquis pp philosophiā stare ꝛ paruas sufficientias diligit de qbus maximas habemus dubitationes vbi. Auer. notabiliter dicit

Instantie sup ꝓpōe.

Salo.

biliter dicit in principio comen. qz ppositiones
que sunt in nostris manibus in talibus questio/
nibus sunt pauce ⁊ fere dicuntur equiuoce quia
sunt accepte ab animatis que sunt hic ⁊ de istis
⁊ de illis dicitur animatũ fere equiuoce sed tñ
qz nos nõ possumus habere in hoc nisi huiusmo
di ppositiones ⁊ pp hominẽ dicere in quolibet
sm quod est in natura hominis dicere in illis re
nõ sm ipsam rem. Cum i pluribus nõ possimus
dicere nisi sm potentiam nostram naturalẽ ⁊ pp
hoc. Arist. incepit se excusare dicendo quod ali
quis non debet tenere hoc in nobis in verecun/
dia quoniã qui ignorat hec duo. s. quod perfe/
ctio hominis ⁊ virtus eius inquantum est ho/
mo non est dicere in istis rebus sm quod est in
natura sua ⁊ quod impossibile est dicere de istis
sm suas naturas multociens attribuit loquenti
in istis rebus stulticiã ⁊ inuerecundiã qui aũt ista
scit miraĩ ex sua diligẽtia ⁊ ex sua phylosophia
⁊ etiam ex extraneitate sermonũ quos addiscũt
in istis rebus ex difficultate eoꝝ quãuis nõ sunt
demostrationes perfecte fidei tamen qz subiectũ
earum est valde nobile sunt nobiliores illis mo
dicum enim nobile nobilius est multo ingnobili.
¶ Et in. xii. prime philosophie. tex. comẽ. xlv.
vbi Arist. venatur numerum intelligentiaꝝ ex
numero motuũ ipsoꝝ orbiũ dicit quod talia pri/
cipia in maiori parte sunt famosa cum fere oĩa
sunt fundata in sensu quantitatum motuũ stella
rum quod non potest perfici in vita humana ⁊
ideo necesse est in considerationibus credere cõ
siderationibus predictis ⁊ tunc verificatur quã
titas motuũ ⁊ pp difficultatem istaꝝ reꝝ impos
sibile est vti propositionibus necessariis sed fa/
mosis in hoc loco magis vtimur quam necessa/
riis sed quando in eis nõ fuerit diuersitas si aũt
in eis fuerit diuersitas nihil erit super quo sustẽ
tetur sed quocũqz modo sit melius est scire ser/
mones hominum in hoc qz nihil. ¶ Ex quibus
auctoritatibus clarissime colligitur quod in qui
busdam rebus intellectus humanus non potest
attingere naturas rerum vt sunt in se ipsis sed
attingit illas quo ad sibi concessum est ⁊ est sibi
possibile. ¶ Pro quo scire debes vt colligi/
tur ex intentione. Arist. ⁊ Comenta. Auerr. in
principio secundi. metha. duplex est causa diffi
cultatis contingentis intellectui nostro vna su/
mitur ex parte obiecti intellecti ⁊ alia sumitur
ex parte ipsius potentie intellectualis ⁊. Comẽ.
ibi in. com. dicit duas conclusiones quod in co/
gnitione entium materialium difficultas magis
pendet ex natura rei intellecte quam ab intelle
ctu ⁊ ratio est in pmptu qz intellectus possibilis
est in potentia ad omnia intelligibili ⁊ oportet
quod moueaĩ ad intelligere ab aliquo obiecto
quod sit actu intellectum sed qz entia materia/
lia de se sunt potẽtia intellecta de se nõ possunt
mouere intellectum ad intellectionem ⁊ pp hoc
indigẽt extrinseco motore qui extrahat illa de
ordine in ordinem id est de ordine sensibilium
ad ordinem intelligibilium ⁊ faciat ea de poten
tia intellectis actu intellecta ⁊ hic est intellectus

In qui busdaꝫ intellꝰs hoĩs ñ attigit reꝝ na turas.

agens vt patet tertio de anima. tex. comẽ. xviii.
⁊ pp hoc labor ⁊ difficultas intellectui contin/
gens in intelligendo huiusmodi materialia ma
gis pendet ex natura obiecti cogniti quaꝫ ex na
tura potentie cognoscẽtis. ¶ Sed in cognitiõe
substantiarum separataꝝ difficultas pendet ex
natura nostri intellectus qui est infimus in gene
re substantiaꝝ intellectualium ⁊ vt priuaĩ nobi
scum in intelligendo dependet a sensu ⁊ a phan
tasia non enim talis difficultas causatur ex na/
tura obiecti cogniti qz talia obiecta sunt actu ab
stracta a materia ⁊ a cõditionibus materie vnde
talia nõ indigent ad hoc quod intelligantur in
tellectu agente quantum ad hoc quod extrahat
⁊ transferat illa de ordine in ordinem ⁊ faciat de
potentia intellectis actu intellecta qz talia sunt
de se actu intellecta vnde dicit. Comẽ. tertio de
anima. com. xviii. quod si essent vniuersalia pla
tonica extra aĩam non opus esset ponere intelle
ctũ agentem ⁊ pp hoc. Arist. ibi in. tex. com. i. lo
quens de ipsis inquit forsan autem ⁊ difficulta
te duobus modis existente non in rebus sꝫ in no
bis est eius causa qdqd dixerit scotus ⁊ sequa
ces eius in hoc ista est via antiqua omnium pe/
ripatheticoꝝ. ¶ Aduerte etiam quod in istis
rebus corporeis ⁊ materialibus est magna di/
uersitas qz non omnia eque difficulter intelligũ
tur imo habent latitudinem magnam quedam
enim similitudine ⁊ cõparatione ad alterum in/
telliguntur ⁊ tandem negatione sicut est notio
prime materie que in prima cognitione natura
li innotuit nobis ex analogia ⁊ comparatione ad
habentia formam ⁊ ad ipsam formam ⁊ sic na/
turalis cognoscit eam sicut patet primo phisico
rum. tex. com. lxix. vnde Arist. in. vii. prime phi
losophie. tex. com. vii. inquit dico autem mate/
riam ea formam autem figuram speciei vbi p
comparationem ad res artificiales que sunt no
stra opera dedit nobis intelligere naturam ma
terie que est in rebus naturalibus. ¶ Cognosci
tur etiam vltimate materia negatione vt pꝫ. x.
metha. tex. com. xxiiii. que cognitio pertinet ad
diuinum sicut supra memini me dixisse. ¶ Ali
qua cognoscunĩ p effectus ⁊ aliis modis quos
vide a scoto in primo sue. metha. q. qua querit
an ars generetur ex experimento vnde quanto
aliqua fuerint magis aut minus sensata tanto
sunt faciliora aut difficiliora cognitu vñ. Comẽ.
in secundo de aĩa. com. xcii. scribit duas documẽ
tũ iuxta textũ quare intellectus difficile potest
comprehendere differẽtias odorum dicens. Et
intendebat per hoc demostrare causam pp quã
intellectus difficile comprehendit differentias
odoꝝ ⁊ est quia iste sensus est debilis qui cõpre
hendit differentias sensibiles odoꝝ comprehẽsio
enim differentiaꝝ reꝝ sensibilium a sensu est cã
in cõprehensione eaꝝ ab intellectu ⁊ ideo qui ca
ret intellectu illius generis sensibilium quod et
dixit. Arist. i primo posterioꝝ analeticoꝝ. te. co.
xxxiii. vbi dicit. Manifestum autem est ⁊ si ali/
quis sensus defecerit necesse est ⁊ scientiam ali
quam deficere quam impossibile est accipere si q

mãlia entia diuer/ sis mo dis itel liguntĩ

quidem adiscimus aut per inductionem aut p demostrationem ec. Et pp istam causam contingit quod aliqua entia que licet sm naturas parũ aut nihil entitatis & perfectionis participantia quia tũ sunt sensibus ꝓximiora fiunt nobis magis cognita quã entia plurimũ entitatis habẽtia que a nostris sensibus sunt remotissima vnde Arist. vii. prime philosophie in. tex. com. x. inqt. que autẽ singulis nota & prima multotiens debiliter nota scilicet quo ad naturam & parum aut nihil entis habent attamen ex male quidez noscibilibus ipsi aũt noscibilibus que olim noscibilia noscere temandũ & in prohemio. methaphi. scribit quod vniuersalissima sunt difficilia ad cognoscendũ qꝛ sunt a sensibus remotissima stantibus his patet solutio ad obiecta: ¶ Ad primũ

Solo ad primum.

dupliciter dicere possumus primo quidem qꝺ illa auctoritas. Comen. arguit difficultatem nõ impossibilitatem hoc est quod est multũ difficile intellectum attingere veritatem in illa questione sed non arguit impossibilitatẽ sicut ipse dixit in simili de illo exemplo. Arist. in. ii. metha. com. p. ¶ Aut aliter quod in tali questiõe intellectus humanus non põt dicere sm naturam rei sꝫ solum sm suas capacitatem iuxta glosam eiusdez secundo celi. com. lx. vbi dicit quod in quibusdã rebus homo non põt enunciare sm naturas rez sed vt est in natura hominis. ¶ Ad secundum

Ad sꝫ

respondetur vt dicit. Com. in. comẽ. quod illud exemplum. Arist. in. tex. adductum non arguit impossibilitatẽ sed difficultatem & est mens & expositio illa. Auer ex intentione. Arist. licet ab oĩbus latinis derideatur nam. Arist. in. ix. metha. in. tex. com. vltimi loquens de intellectione simplicium seu separataꝝ substantiaꝝ inquit quod ignorantia taliũ in nobis non est sicut cecitas. Cecitas. enim est vt vtique si intellectiuũ oĩno nõ habeat aliquis In quo loco beatus. Thomas ob ipsa tandem veritate cohactus dixit ex quo patet quod sm sententiam. Arist. humanus intellectus põt pertingere ad intelligendũ substantias simplices quod videtur sub dubio reliquisse in tertio de anima. ¶ Ad illud quod dicitur contra. Com. deductionem satis diximus in concordãtiis. Auer. & ideo nõ oportet hic ĩmorari. ¶ Ad illud secundi de anima respondetur dã

Ad tertium.

do rationem diuersitatis nam. Arist. arguit ibi contra antiquos quoꝝ opinio erat vt ipse dicit in. iiii. prime philosophie quod omnis ꝯsisterẽt in apparentia & tunc vt ibi deducit sequeretur quod omnia essent in. cap. relationis essentialiter quia omne quod apparet alicui apparet vt patet in. tex. com. xxvi & . xxvii. & ideo apud ipsos sequebatur simpliciter quod sensibile dependet a sensu & est idem cum sensu & contra hos procedit instantia sua & ideo dicit sed priores philosophi hoc non bene dicebant nihil opinãtes neqꝫ album neqꝫ nigrum sine visu esse neqꝫ saporem sine gustu sed. Arist. qui tenet quod reꝝ substantie sensibilium non ꝯsistunt formaliter in apparentia sensus aut intellectus ĩmo esse cognitum accidit substantiis reꝝ istam difficultatem non habet & ideo in via eius cocedit illa distinctio per actum & potentiam data vnde omnes auctoritates allegate conceduntur & iam diximus quod si intellectus humanus qui ẽ liberatus a materia intelligit materialia omnia etiaz intelligit abstracta vnde. Comen. tertio de anima. comen. xxxvi. Ex illis comprehendentibus que non sunt ad mixta materie quod comprehẽdit minus perfectum necesse ẽ vt ꝯprehendat perfectius euõ cõuertitur & ideo si intellectus possibilis qui est eiusdem nature & speciei saltem analoge cum aliis non põt abstracta intelligere nullus pariformiter posset vt alibi diffuse diximus ¶ Ad aliud de differentiis vltimis reꝝ respõ

Ad vltimum

detur quod refert dicere differentias rerũ vltimas esse ignotas & dicere eas esse ĩnominatas vnde credo multas reꝝ vltimas differentias cognosci ab intellectu sꝫ illis non sunt nominã imposita qꝛ institutores idie matũ nõ omnibus rebus posuerunt nomina nullus enim imponit nomen rei quã ignorat & qꝛ huiusmodi reꝝ differentie non nisi sapientibus innotuerunt ideo solet dici eas esse ignotas qꝛ vulgus non comprehendit illas vnde Auicen. v. sue. metha. capi. v. dicit latentia differentiaꝝ & carentia nominũ aut hoc aut illud fecit nos deuiare a pñcipali ad ꝯcomitãs quia in diffinitionibus rerũ ad circumloquẽdum differentias vltimas rerum vel quia sunt ignote vel qꝛ non habent nomina imposita põimus ꝓpria que fluũt & concomitantur illas vt dicit etiam. Auer. viii. meth. com. v. ¶ Aut alr iste differẽtie vltime cognoscuntur eo modo quo sunt apte nate cognosci non enim omnia cognoscuntur ab intellectu quia speciẽ faciant sed multa ex operationibus & effectibus aut aliis viis innotuerunt & hoc est de mente subtilis doctoris ¶ In via tamen. Auer puto quod intellectus

Solo ad oĩa sꝫ auer.

humanus in spẽ humana ꝯsideratus oĩa cognoscit & sꝫ vnus vnam rei differentiam non cognoscat cognoscit eam tamen alius homo nõ enim vt inquit poeta omnia possumus omnes. ¶ Et ita patet solo ad omnia sequentia quod omnes species & aĩalium & plantaꝝ sunt cognite intellectui humano quia intellectus speculatiuus sm Auer. in qualibet hora est completus in ordine ad speciem licet non secundum indiuiduum vt patet tertio de anima comen. v. & ita sentiunt in hoc quesito peripathetici.

¶ Omne diminutum est diminutũ ratione contrarii admixti.

propõ. lxxxvi.

SOlet allegari ista propositio ex. v. physi. tex. co. xlv. vbi. Arist. loquitur de irregularitate motus vbi dicit vnus quidẽ igitur irregularis est quo est continuus minus aũt quod reflexiuo quidem motui accidit hoc aũt mutuo comixtio semp contrarii est Ubi. Auer in. comẽ. dicit diminutum in omni genere est diminutum per mixtionem

mixtionem contrarii: et ita etiam dicit ibidem. com. xix. quod non fit minus nisi per mixtiones contrarii. ¶ Ista tamen propositio non est universaliter vera quia ut scribit Commen. ii. celi. com. xv. in corporibus celestibus reperitur differentia magis et minus in nobilitate et tamen non est ibi minus per admixtionem contrarii in celo enim nulla prorsus est contrarietas ut patet primo celi et mundi. tex. com. xx. ubi dicitur Recte quidem natura futurum ingenitum et incorruptibile videtur exemisse a contrariis et ideo. Comm. secundo celi ubi supra dicit et non sequitur ex hac positione quod in orbe sit pars nobilior alia ut sit compositus ex virtutibus diversis: stelle enim sunt partes nobiliores celi et ideo manifestum est quod non componitur ex contrariis et non sequitur ut remissio sit semper ex mixtione contrarii sicut dicit. Alex. in multis locis. ¶ Fallit etiam in moralibus. ¶ Sed est mirabile quia tex. tus. Arist. dicit semper minus fieri per admixtionem contrarii et Alex. dicit quod non semper. ¶ Et ideo aliqui glosant isto modo semper minus fieri per admixtionem vel contrarii positivi in habentibus contrarietatem et precipue quando invicem contraria agunt ad invicem approximata sicut supra dixi propter elementa que non habent ambas qualitates in summo ut tenet. Alexan. in primo metheororum cap. iiii. vel per admixtionem contrarii privativi ut lumen diminutum non quia tenebra sibi admisceatur sed quia in eo est privatio intensioris luminis cum aptitudine ad illud. ¶ Albertus autem cognomento Magnus in. iiii. sue prime philosophie tractatu secundo cap. vii. dicit hoc confirmando quod magis et minus dupliciter fiunt. Uno modo per remotionem a contrario ut illud dicatur esse intensius altero quod est contrario impermixtius et sic suscipiunt intensionem media que sunt inter duo contraria quorum utrumque est qualitas positiva sicut album et nigrum et ceteri colores. ¶ Alio modo aliquid suscipit magis et minus secundum accessum et recessum ad unum quod dicit remissam in termino sicut in his que opponuntur et privatio et habitus et affirmatio et negatio et in hoc non potest esse falsius quod est vero in permixtius quia falsum nihil est similiter non est aliquid cecius quod est visui impermixtius quia cecitas non est aliquid: sed est verius quod est certissimo vero propinquius et falsius a certissimo vero longinquius.

¶ In mathematicis non est bonum neque finis.

Solet Sepe allegari ista propositio que scribitur. i. iii. metha. tex. com. iii. ubi dicitur amplius autem multis et [illegible] non sunt omnibus omnia quonam quomodo possibile est m[...]us principium esse in imobilibus aut boni natura siquidem omne quod est bonum secundum se et propter suam naturam finis est et ita causa illius et fiunt et cetera finis autem et cuius causa actus cuiusdam est finis sed actus omnis cum motu quare in imobilibus non contingit hoc esse principium nec esse aliquid autoagathon idest per se bonum unde et in mathematicis per hanc nihil ostenditur causam nec est demonstratio nulla eo quod melius aut deterius sed nec omnino nullius talium alicuius reminiscitur quapropter et sophistarum quidam ut aristippus ipsas preneglexit in aliis enim artibus et illiberalibus ut tectonica et coriaria eo quod melius vel deterius dici omnia mathematicas vero nullas de bonis et malis facere rationem et eandem fere me sententiam confirmat. Arist. in primo de partibus animalium. cap. ii. ¶ Sed videtur quod ista propositio veritatem non habet nec ratio adducta valere videtur quia innititur falso presupposito videlicet quod quilibet finis est respectu alicuius actus et quod quilibet actus sit cum motu et quia mathematice abstrahunt a motu ideo abstrahunt a fine nam sequeretur secundum hoc quod in abstractis a materia et a motu secundum esse et secundum rationes quod non sit ratio finis quod est manifeste falsum immo primum principium est forma et finis omnium abstractorum intellectuum et olim entium ut dicitur in. xii. meth. com. vii. et. xxxvi. et. com ibidem comm. xliiii. ¶ Dixerunt aliqui ad hoc distinguentes quod duplex est bonum sicut duplex est finis. ¶ Quoddam enim est acquisitum per motum et tale non est in mathematicis quia abstrahunt a motu. ¶ Aliud autem est bonum quod preexistit motui et non est acquisitum per motum et tale est in mathematicis. ¶ Sed ista solutio non placet. Joanni de gandavo in questione. iii. primi de anima quia si in mathematicis est tale bonum vel finis. Tunc in mathematicis deberet esse demonstratio per tale bonum vel finem sed hoc est falsum ut patet per philosophum et. Com. iii. metha. tex. com. xxx. consequentia autem patet quia demonstratio est eorum quorum est altera causa ex secundo posteriorum et patet in simili quia in separatis a materia non est finis aquisitus per motum sed preexistens motui ut dicit philosophus in. xii. metha. et comm. fit demonstratio per talem unum finem unde Arist. xii. meth. per tales finem demonstrat quod est unus princeps cum dicit. Entia nolunt male disponi unus ergo princeps unde etiam. Com. ii. phys. com. ii. inquit scientia divina demonstrat per tres causas scilicet formam efficiens et finem ergo eodem modo si in mathematicis esset tale bonum aut finis demonstratio fieret per ipsum quod est falsum quare et cetera. ¶ Et ideo ipse aliter respondet cum dicitur quod in mathematicis non est bonum inquit quod hoc habet duos sensus: aut per li mathematicis intelliguntur entia mathematica et sic est verum aut per li mathematicis intelliguntur scientie mathematice et sic est falsum nec ut sic intellexit philosophus. ¶ Sed ista solutio stare non potest quia non est de mente philosophi ibi quia infert quapropter et sophistarum quidam ut aristippus ipsas preneglexit in aliis enim artibus et illiberalibus ut tectonica et coriaria eo quod melius vel dete

Instantia supra proposit.

Opinio aliorum

Impugnatio eius Jo.

Opinio Joannis

Impu

tius dici omnia mathematicas vero nullam de bonis ꝛ malis facere rationem vbi patet quod loquitur de ipsis scientijs mathematicis vt ips considerantur. ¶ Amplius solo. Joānis est irra/ tionabilis nam in primo de anima. tex. comē. i. vna scientia est melior ꝛ honorabilior altera aut ratione obiecti aut ratione certitudinis demon/ strationis ꝛ. vi. metha. tex. com. ij. honorabilissi/ ma sciētia opꝫ circa honorabilissimū genus eē. ¶ Et confirmatur qꝛ. v. metha. tex. com. xx. scia refertur tertio modo relatiuoꝝ ad scibile vꝫ per viam mensurati ad mensurā ꝛ ideo impossibile videtur quod in obiecto de quo est aliqua scien tia non sit aliqua bonitas ꝛ m in scientia mensu rata per illud reperiatur. ¶ Et ideo saluis oiuꝫ doctoꝝ reuerentia dico quod illa propositio nō est vera simpliciter nec est de mente. Arist. vnde auctoritatibus. iij. metha. non est adhibenda fi/ des per certitudinē qꝛ sicut scribit. Com. l. com. primo illius. iii. Arist. in illo libro per sermones suos disputatiuos ad vtrāqꝫ partes exagitat oēs questiones scientie diuine rationes eīū dialecti ce ꝑcedunt ex probabilibus ꝛ nō ex necessarijs vnde ratio illa est ex intentione antiquorum pp hoc enim concludit quapp ꝛ sophystaꝝ quidaꝫ vt. Aristippus ipsas preneglexit videtur ergo ratio illa adducta fuisse. Aristippi vnde illa ra/ tiōe motus ipsas preneglexit mathematicas ar tes seu disciplinas qꝛ in illis vt afferebat nō erat bonum neqꝫ malū sicut in alijs artibus vnde vt recitat etiam. Galen. in libro de historia phoꝝ socrates scientias speculatiuas neglexit tamqꝫ inutiles ad vitam humanā ꝛ ideo circa moralia versatus est opinatus homini magis esse exper/ diens noscere que sint iusta aut iniusta quaꝫ na turas reꝝ perquirere iuxta illud. Arist. in. ꝓ. pri me philosophie. tex. com. v. socrate circa mora/ lia ꝓbante ꝛ de tota natura nihil. ¶ Et sic dꝫ exponi ille locus vt mihi videtur in quo sanctus Thomas videtur defecisse refert enim illud ad demonstrationes que fiunt per causas finales in/ quit enim in lectione. iiij. super expositione. tex. com. iii. super hoc loco pp qd quidam sophyste vt. Aristippus qui fuit de secta epicureoꝝ oīno neglexit demonstrationes que fiunt per causas fi nales reputās eas viles ex hoc quod in artibus illiberalibus siue mechanicis vt in arte tectoni/ ca idest edificatoria ꝛ coriaria omnium ratiōes assignantur ex hoc quod est aliquid melius aut deterius in mathematicis vero que sunt nobilis sime ꝛ certissime scientie nulla fit mentio de bo nis ꝛ malis. ¶ Sed si contextus verboꝝ textus Arist. inspiciatur potius illud relatiuuꝫ in quo dicitur ipsas preneglexit dꝫ referri ad scientias mathematicas de quibus loquutus fuerat l ante cedente in plurali numero quā ad demonstratio/ nem de qua loquutus fuerat soluꝫ in numero sin gulari nam sic iacet series verboꝝ Unde ꝛ in mathematicis per hanc nihil ostenditur causaꝫ nec est demonstratio nulla eo quod melius aut de terius sed nec oīno nullus taliū reminiscit qua pp ꝛ sophistarum quidam vt. Aristippus ipsas preneglexit. ¶ Auer. ēt in. com. iii. ita exposuit illum locum sicut beatus doctor exponit inquit enim. D. d. ꝛ ideo quidā sophistaꝝ ꝛ cetera idest negabant eaꝫ. s. causam finalem esse in omnibus scientijs quia non reperierunt eaꝫ in firmissimis scientiaꝝ scilicet in mathematicis ¶ Albertus etiam cognomento magnus illam etiam. Auer. expositionē sequitur in. iii. sue. metha. tractatu se cundo capit. ꝓ. quapp etiā soph staꝝ quidam vt. Aristippus cām finalem in genere causaruꝫ po nere preneglexit opinatus est. n. omnia natura/ lia casu causari sicut ꝛ multi alij in mathemati/ cis aūt non videns eam esse in alijs etiam dixit nō inesse hanc cām sed casu fieri ea que fiūt ꝛc. ¶ Sed expōni pme vꝫ astipulari translatio ar giropoli vbi sic iacet quapp ꝛ in mathematicis nihil oīno per hanc ostenditur causam neqꝫ vlla prsus ex eo fit demostratio qꝛ sic est melius aut deterius quia nemo mentionem vllam oīno fa/ cit id circo sophistaꝝ quidā in ipsa inuehebatur idest contra mathematica ham sequitur in cete ris quidē inquiēs artibus ꝛ ēt sordibus vt in edi ficandi facultate atqꝫ suendi omnia dici qꝛ sic est melius aut deterius mathematicas vero nullā bonoꝝ maloꝝ que curā habere sed latini imitati sunt in hoc expositionem. Comen. qui exponens translationem Arabicam vbi tex. eius ita iacet ꝛ vniuersaliter nullus hominū inuenit istaꝫ talē causam in mathematicis scientijs vnde quidaꝫ sophistaꝝ dimiserunt ꝛ cetera ꝛ ideo. Com. ex/ ponens litteram errantē alios etiaꝫ errare coe git. ¶ Animaduerte tamen quod. Com. in illo loco dicit vnum annotatione dignum de quo po steriores non ꝯsiderauerunt nam super illis ver bis. D. dixit ꝛ in scientijs mathematicoꝝ idest qꝛ ista causa nō inuenitur in mathematicis ideo non datur in eis in aliqua re quesita causa fina/ lis neqꝫ fit in eis demostratio cuius terminus medius sit ista cā ꝛ super istis verbis quasi do/ cumentum apponēs īmediate subdit ꝛ ipse dixit in tractatu de quo loquitur in principijs mathe maticoꝝ quod ordinatio ꝛ cetera idest ordina/ tio numeroꝝ ꝛ magnitudinū inuenitur in eis ꝛ indiget hoc perscrutatione. ¶ Et est valde mi randuꝫ per vitā meam quomodo nullus de hoc aliquid perscrutatus sit in quo. Auerro. nos ad monet quod locus iste indiget ꝑscrutatiōe īmo ista propositio passim allegatur ꝛ recipitur tāqꝫ vera apud oēs vꝫ quod in mathematicis scien/ tijs non est bonū neqꝫ finis sed hoc nō est de mē te. Arist. nam in. xiii. metha. ꝛ est locus quem in nuit. hic. Auerro. in preallegata auctoritate ita scribit. Arist. in fine primi. cap. Quoniaꝫ autem bonum ꝛ malū alterum hoc quidē est semper in positione bonū autem ꝛ in Imobilibus dicentes nihil dicere mathematicas scientias de bono aut optimo mentiuntur dicunt enim ꝛ demostrant maxime non enim si non nominant opera autem ꝛ rationes ostēdunt non dicūt de ipsis boni aūt maxime ostendunt mathematice scientie ꝛ quo modo multoꝝ causa videtur hic dico autem pu ta ordo ꝛ determinatur palam quod dicētias

ꝛ talem

Eplo ꝑpris.

expōni tho.

Impu

Expō Auer.

Excu. Com.

⁊ talem causam eam que vt bonum causa modo aliquo magis autem vere in alijs de ipsis dicemus de mathematicis igitur ⁊ quod entia sint ⁊ qualiter entia ⁊ quomodo non priora tanta dicta sunt. ¶ Consideret igitur diligenter qui scire desiderat ne sub imagine temerarie presumptionis labatur in barathrum ignorantie nam vt scribit Auerr. de Auicen. in tertio celi ⁊ mundi in comen. lxvij. paucitas exercitationis istius viri in phylosophia ⁊ bona confidentia in proprio ingenio deduxit ipsum in manifestissimos errores: vides enim frater mi quomodo in multis famosis propositionibus etiam viri illustres deficiunt quandoque ⁊ deus sit dator auxilij. ¶ Sed propter reuerentiam auctoritatis tantorum virorum gloso illam auctoritatem de mente etiam phylosophi ⁊ Comen. tenendo eam sic quod forme mathematice absolute considerate non habent bonitatem in se quia bonitas insequitur formam ratione qua est finis ⁊ quia illo modo non considerantur ideo vt sic abstrahunt a ratione boni sic dicit. Comentator in .ii. physicorum comen. lxxiiii. ⁊ dicit hoc vt notificet quod forma non sequitur naturam materie necessario vt opinati fuit antiqui naturalium sed natura inuenit eam propter hoc quod ens sit in sua natura nobilius ⁊ ideo forma que sequitur naturam entis non est dicta nobilior vt forma mathematica non enim dicimus quod linee exeuntes a centro circuli ad peripheriam sunt equales vt circulus sit nobilior sed hoc contingit nature circuli ⁊ ideo nobilius non inuenitur in formis mathematicis hoc enim scilicet nobilitas non accidit formis nisi secundum quod est finis ⁊ ista auctoritas adiuuat opinionem nostram vbi diximus quod bonitas non est primo entis inquantum ens.

Glosa alia.

¶ Scientie speculatiue sunt duobus modis vnus numeratur propter exercitium sicut mathematica alius propter perfectionem per quam ipsum est ⁊ est scientia naturalis ⁊ diuina.

propõ. 88.

Scribitur Propositio ista ab Auerroe in prologo suo super libro physicorum. ¶ Scire autem debes pro declaratione eius quod scientia in comuni. Aristotele teste in principio sexti prime philosophie prima sui diuisione diuiditur in actiuam factiuam ⁊ theoricam siue speculatiuam quod idem est nota est autem differentia inter agere ⁊ facere ex sexto ethicorum. ¶ Theorica autem diuiditur prima sui diuisione in tres partes in naturalem mathematicam ⁊ diuinam vnde iste tres scientie solum modo sunt speculatiue illarum enim finis est veritas vnde plerumque veritates nuncupantur a fine enim vnumquodque denominare fas est vt dicit

Scie diuisio

Arist. in secundo de anima tex. com. xlix. vnde Auerr. primo de anima comen. ii. inquit exponens quid. Arist. intellexerit per eminentem veritatem ad quam cognitio scientie de anima videtur multum proficere quod intellexit scientias speculatiuas nam secundo metaphy. tex. comen. tertii theorice finis est veritas ⁊ practice opus ⁊ secundum sententiam. Auicenn. in principio sue logice scie oẽs aut sunt de rebus que nõ sunt ex nostro arbitrio vel opere ⁊ tales dicuntur speculatiue aut sunt de rebus que sunt nostra opera ⁊ dicuntur actiue finis prime est scire tantum sed finis actiue non est vt sciat tantũ sed vt sciat quid debet agere ⁊ agat vnde. Arist. in secundo ethicorum cap. ii. Sermo in talibus non contemplationis gratia sit quemadmodum in ceteris non enim vt sciamus quid sit virtus nam sic nulla eius foret vtilitas sed vt boni simus perscrutamur ⁊ enim vt ibidem cap. iiii. testatur in virtutibus scire ipsum parum est aut nihil vt vero ⁊ exercere plurimum immo totum valet vt pote que ex frequenti actione iustorum modestorumque proueniat res enim tunc iusta ⁊ modesta dicitur quando talis est qualem iustus ⁊ modestus ageret iustus autem ⁊ modestus nõ qui hoc agit sed qui sic agit vt iusti ⁊ modesti agunt bene igitur dicitur quod qui iusta agendo iustus fit ⁊ modesta modestus non agendo autem nullus vt bonus sit nec curare quidem videtur sed plerique non ita faciunt verum ad verba disputationes que conuersi putant se philosophari atque ita viros bonos fieri egrotos imitati qui verba medicorum audiũt quidem diligenter faciunt autem nihil ex hiis que precepta sunt sibi vt ergo illorum corporibus non bene erit qui ita curantur sic nec illorum animis qui ita philosophãtur. ¶ Et voluit. Auicen. vbi supra quod speculatiua dignior est comparari scientie ex isto fundamento quia finis eius est scire tantum tum etiam quia diuisio scientie per theoricum ⁊ practicũ videtur esse diuisio equiuoci analogi in analogata nomen autem tale absolute prelatum stat pro nobiliori declaratum est autem in prohemio methaphysice quod scientie speculatiue nobiliores sunt practicis quia ille sunt gratia sui sed practice sunt gratia alterius vnde. Aristote. in .x. ethicorum capite decimo in cognitione scientiarum speculatiuarum videtur ponere consistere hominis felicitatem. ¶ Et si bene consideras scientie speculatiue comparantur practicis ⁊ actiuis sicut causa ad causatum vnde videmus quod multa principia tales accipiunt a speculatiuis scientiis anam vt scribit. Comentator primo de anima comento secundo scientia moralis sumit a scientia libri de anima vltimum finem hominis in eo quod est homo ⁊ scientiam sue substantie que sit. ¶ Et similiter medicina que est scientia factiua subalternantur philosophie naturali merito principiorum naturalis enim est sanitatis ⁊ egritudinis prima inuestigare principia vt testatur Aristo. in libro de sensu ⁊ sensato hinc est quod vbi desinit phisicus inde in

cipit medicus. ¶ Amplius autem scientie acti
ue ⁊ artes imitantur ⁊ deriuantur a cognitione
scientiarum speculatiuaꝝ sicut declarauit. Ale/
xander ⁊ Auer. diffuse in ꝓlogo suo super libro
phyſi. vbi de vtilitate pertractat inquit enim ⁊
cum hoc consequitur cognitionē scientie specu/
latiue de moralitate virtutum quoniam scientes
istam scientiam quum erunt ſm ordinem natu/
ralē opꝫ eos de necessitate eē virtuosos in oībus
speciebus virtutum moraliū ⁊ cetera ⁊ .ꝑ. celi
com. ij. scribit. Lex ⁊ Ars licet sint volūtarie res
voluntarie dum vere ponuntur insequūtur natu
ram ⁊ opus eius regula autē est vt scribit. Com.
in. viij. phyſi. com. lxxvij. nomen dictū de aliquibus
ſm prius ⁊ posterius illud quod per prius par
ticipat illud nomē est causa posterioris cum igr
Auicen. sententia speculatiua sit dignior nomīe
scīe comparatio eius ad theoricam erit cōpara
tio qualis est cause ad causatum. ¶ Dicamus
igitur quod cum scientie subalternate non po/
nant in numerum cum subalternantibus qꝛ non
nisi accidentali differentia distinguuntur sicut
homo ⁊ homo albus solum tres in genere scien
tiaꝝ speculatiuarum sunt scientie videlicet natu
ralis mathematica ⁊ diuina tuꝫ qꝛ sunt de rebus
que non pendent ex nostro arbitrio tum etiā qꝛ
finis istarū est notio veritatis ⁊ nō opus. ¶ De
logica autem tres fuerunt opiniones. ¶ Stoici

Tres fuere opiniones de logica an sit scīa.

enim voluerunt philosophiam diuidi in specu/
latiuam actiuam ⁊ in organicam vnde logicaꝫ
dixerunt neqꝫ speculatiuam neqꝫ actiuā esse sed
organicam. ¶ Achademici aūt dixerunt logi/
cam in se tantum consideratam esse partem phi
losophie sed vt est in vsu esse instrumentū. ¶ Pe
ripathetici autem vtrumqꝫ de logica asseuerant
⁊ qđ sit pars philosophie ⁊ ē et phie instrm non
enim inconuenit idem respectu eiusdem alio ⁊
alio respectu ꝯparatuꝫ dici partem ⁊ dici instru
mentum sicut manus alio ⁊ alio respectu ⁊ pars
est humani corporis ⁊ ēt instrumentum sicut be
ne declarauit. Boetius sup porphirio ⁊ Auicē.
etiam in principio sue logice. ¶ Dixerunt aūt

Opio aliorū.

quidam in declaratione propositi theorematis
quod scientie mathematice non sunt pp homi/
nis finē qui est felicitas sed solum sunt pp exer
citiū nam inquiunt quod antiquitus erant loco
dialectice. ¶ Sed hoc quidem stare non potest

Impu

quia. Auer. absolute dicit scientias mathemati/
cas esse pp exercitium sed naturalem ⁊ diuinā
dicit esse pp finem pp quem fit istud exercitium
manifeste aūt patet quod tempore. Auerr. erat
iam logica perfecta tradita ab. Aristot. ¶ Am
plius. non est credendū quod. Plato ⁊ hyppo/
crates ⁊ alij sapientes non habuerint logicā naꝫ
quomodo fuissent scientes sine demonstratione ⁊
arte demonstrandi si verum est quod dicitur in/
diffinitione demonstrationis qđ est silogismus fa
ciens scire nam licet logica per doctrinam non
acquisiuerint scientiam credendum est illos ha
buisse logicam per inuentionem. ¶ Alij dixe/

Opio aliorū.

runt quod pro quanto deseruiunt architecto/
nicis ⁊ machinis ⁊ picture ideo dicuntur esse
pp exercitiū. ¶ Sed hoc stare non potest quia

Impu

etiam naturalis deseruit medicine ⁊ scientia li/
bri de anima deseruit morali que sunt scientie
practice similiter scientia naturalis confert ope
ri nautarum nam in secundo metheororum vbi
agitur de causis salsedinis maris declaratur
quod aqua salsa est densior aqua dulci seu insi
pida ⁊ ideo magis sustinet pondera quam dul/
cis vnde nauigantes per flumina honustis na/
uibus periclitantur ⁊ tamen naturalis non dicit
pp exercitiuꝫ. ¶ Alij autem dixerunt scientias

Alia ꝓpositio

mathematicas esse pp exercitium memorie nā
vt inquit. Arist. in libro de memoria ⁊ remini/
scentia ordo multum confert ad reminiscentiaꝫ
inquit enim quecumqꝫ ordinationem habent ali
quam sunt magis reminiscibilia sicut mathema
tica que autem praue grauiter. ¶ Sed nec ista

Confutatio.

solutio satisfacit complete declarationi ꝓpositi
theorematis qꝛ nō ostendit quō huiusmodi exer
citiū sit pp finē hoīs potiusqꝫ dialectica ⁊ alie/
artes siue potentie dicte. ¶ Alij autem dixe/

Opio alia.

runt quod scientie speculatiue conferunt ad fe/
licitatem sed differenter naturalis enim confert
pro quanto demonstrat substantias abstractas
esse sed diuina pro quanto illas contemplatur sꝫ
scientie mathematice nullo modo deseruiunt
quia sunt de solis magnitudinibus ⁊ numeris.
¶ Sed hec opinio stare non potest quia. xij. me

Impu

thaphysice tex. com. xliiij. astrologia cōfert quo
ad numerum orbium ⁊ intelligentiarum venan
dum. ¶ Propter hoc igitur reiectis aliorum

Opio ꝓpria.

sermonibus in hoc loco dicendum puto iuxta ea
que superius declaraui quod scientie mathema
tice pure vt geometria ⁊ arithmetrica non con
siderant de substātia sed solum magnitudines ⁊
numeros sola enim mathematicarum astrolo/
gia de substantia theoriam facit vt scribit Arist.
in. xij. prime phylosophie tex. com. xliiij. Et luci/
dissimus Themistius in paraphrasi libri primi
de anima capite nono scribit. Est ⁊ genus ter/
tium siue id affectionem vocare: siue accidens
malis quod quamquam non potest a corpore
naturali euidenter seiungi inest tamen in corpo
re vt naturale non est. quo numero sunt illa re/
ctum inflexum triangulum concauum deue/
xum demum in omnibus que sibi mathemati/
ci contemplantur naturales affectiones a con/
spectione sua reiciunt. Solas merasqꝫ magnitu/
dines: ⁊ nuda atqꝫ inania spacia extimant finiē
dis hijs neqꝫ materiam neqꝫ naturalem quali/
tatem adiungunt. Quia autem felicitas huma/
na consistit in speculatione nobilissimi entis
oportet quod cum substantia sit prior natura co/
gnitione diffinitione ⁊ tempore vt patet septi/
mo methaphysice textu comenti quarti i de
necessitate igitur tale ens est nobilissima sub/
stantia talis autem deus est vnde Aristoteles
loquens de huiusmodi hominis continuatione
xij. methaphysice textu comenti. xxxix. Dedu/
ctio autem qualis optima paruo tempore nobis
Sic. n. semper illud est nobis quidē impossibilē
q̄ verba declarant p Auer. in fine com. p̄cedēns
vꝫ in com.

vz in com. xxxviij. inquit .n. Et ex hoc quidē apparet bene qđ Arist. opinat̄ qđ forma hominum in eo qđ sunt homines non est nisi p continuationē eoꝝ cum intellectu q declarat̄ in libro de aīa esse principium agens nos ⁊ mouens nos intelligentie .n. abstracte in eo qđ sunt abstracte: dicit esse principia eoꝝ quoꝝ sunt principia duobus modis ſm qđ sunt mouentes ⁊ ſm qđ sunt finis Intelligentia .n. agens inquantum est abstracta ⁊ est principium nobis necesse est vt moueat nos ſm qđ amatum amans ⁊ ſi ois motus necesse est vt continuet̄ cum eo a quo fit ſm finem necesse est vt in postremo ꝯtinuemur cuz hoc intellectu abstracto ita quod erimus dependentes a tali principio a quo celum dependet quāuis hoc fit in nobis in modico tempore vt dixit Aristo.

¶ Quia igitur scientie de substantia considerantes precipue sunt scientia naturalis ⁊ diuina alio tamen ⁊ alio modo sicut docet Auer. in .xij. methaphysice comentis primo ⁊ quinto ⁊ .xxix. Naturalis enim via transmutationis ostendit primam materiam ⁊ via motus localis ostendit eē primi motoris qui est abstractus a magnitudine Diuinus autem presuppositis istis declarationibus factis per naturalem phylosophum ⁊ habitis pro constanti declarat ex consideratione substantiarum inquantum entia ⁊ inquantum substantie sunt quod talis virtus abstracta a magnitudine est prima forma ⁊ primus finis omnium entium inquantum entia sunt ⁊ ideo Comen. dicit in .xij. metha. com. xliiij. quod per acquisitionem istius scientie diuine ab homine homo inuenit̄ in sua vltima perfectione essendi ita qđ in tali cognitione consistit vltimata hominis felicitas vt voluit Alfarabius aut saltem tamquam in dispositione vltimata que est preuia ad verā felicitatem que est ſm Auer. per intellectuz adeptum vt tenet ipse in .ix. meth. com. vltimo ⁊ .iij. de anima com. xxxvi. quia igitur felicitas hominis non potest naturaliter homini contingere nisi multis actionibus ista enim est conditio istorum inferiorum ⁊ generabilium quod quanto aliquid est nobilius ⁊ perfectius altero tanto pluribus actionibus coniungitur suo fini vt scribit Comen. in .ij. de celo ⁊ mundo in comē. lxiij. Et quia natura in suis operationibus non facit saltum nec progreditur de extremo ad extremum sine medio vt dicit sepe Arist. in libris de natura animalium cum entia de quibus intellectus humanus scientiam speculatiuam capere potest sint in triplici differentia. ¶ Quedam .n. sunt in vno extremo ⁊ talia concernunt materiā ſm esse ⁊ diffinitionem. ¶ Quedaz sunt in alio extremo que vz abstrahunt a materia ⁊ ſm esse ⁊ secundum diffinitionem. ¶ Tertium genus entium est illoruz que quodāmodo sunt in materia ⁊ quodāmodo sunt a materia seiūcta ⁊ talia sunt entia mathematica ⁊ ſm aliquos in hoc genere entiū est scientia de anima vt videtur Themistio in sua paraphrasi in principio libri physice auscultationis inquit enim ponendo diuisionem scientiarum speculatiuarum. Alterum vero genus qđ in cōspectione dumtaxat ⁊ extimatione rerum sola consistit. Cuiusq̄ finis est veritas generali vocabulo spectatiuum contemplatiuumq̄ appellari voluere Iteruz genus hoc posterius secatur in species nam ea speculatio que circa res a materia non separatas versat̄: queq̄ auxilio sensus ⁊ visionum ope ipsum intellectuz potestatis perficit. naturalis scientia nuncupat̄ ea ratione qđ ⁊ circa eas res ⁊ in hijs natura ꝯsistere videat̄. ¶ Eam aūt cōtemplationē que circa res materia oīo carentes ⁊ potissimam intellectus agentis actionem necnō circa illū actū intellis versat̄ potestatis: qui vna cum intellectu agente conficit̄ diuinarum rerum sciētiam ⁊ primam phylosophiam ⁊ methaphysicam vocant qr. s. post naturalium rerum traditionem instituta illa ⁊ ordinata esse videatur. Ceterum ea cognitio cui subiecte sunt res partim coniūcte materie partim abstracte mathematica ⁊ sciētia de anima nuncupatur Etenim mathematicaꝝ reꝝ substantiam affinitate quadam ⁊ interstitio vtriusq̄ nature ancipitem esse atq̄ inter medias autumant. Eo qđ si vniuersalitatem atq̄ in comune spectes materie sint expertes: si dimensum ipsum discretionemq̄ particularem ac sensilem a materia disiungi atq̄ auelli non possint. Idez de anima vr̄ ex sensibus namq̄ ⁊ imaginationibus atq̄ illo ipso intellectu potentie multum in esse materie colligunt ex agente vero intellectu quem caput animi Arist. ostendit dixit esse animam ab omni materia abiunctam: quamuis nō idem Alexandro videatur. hec ille. ¶ Ubi aduerte non fuisse mentem Themistij scientiā de anima esse in numero scientiarum mathematicarum vt intellexerunt vulgares. Sed est ꝯstituta in numero illaꝝ scientiaꝝ que ꝯsiderant res quodāmodo iunctas materie ⁊ quodāmodo a materia seiunctas quemadmodum enim entia mathematica in vniuersali ꝯsiderata abstrahūt a materia in particulari aūt ⁊ ſm esse signatum qđ habent extra animam a materia diuelli non possunt ita vt inquit est de anima. Nam quo ad vegetatiuum sensitiuum ⁊ intellectum potentie scientia de anima vr̄ tractare de hijs que multū sunt cōnexa materie sed in illa parte in qua ꝯsiderat de intellectu agente dicitur considerare de re abiuncta a materia ita qđ conuerso modo vr̄ esse quantum ad hoc de scientia de anima ⁊ de scientijs mathematicis nam ille primo vt vniuersalitatem spectant sic sunt expertes materie sed scientia de anima pro maiori sui ambitu res materie innexas contemplatur ⁊ pro minori rem a materia seiunctam Et ista est via eius quam ēt vr̄ imitari Boetius in prima editione super Porphirio in principio sicut poteris videre. sed quicquid sit de hoc opz intellectū anteq̄ҙ prouehatur ad intellectionem entiū totaliter separatoꝝ a materia ⁊ ſm esse ⁊ ſm rōnem preexercitari in cognitione istoꝝ entiuz quodāmodo in materia ⁊ quodāmodo a materia separatoꝝ. Nam credendū est qđ ordo sit in intellu in ipsa cognitiōe qñ ascēdit ad suā vltimā pfectionē sicut

Entia sunt tripli/ci .sunt diffe/rētia.

Opio The.

Declaratiō mē/tio The/mistij.

bene declarat Comen. in. iij. de anima in com. xxxvi. Sic igitur bene intelligere potuisti quomodo scientie mathematice sunt propter exercitiū intellectus unde antiquitus scientie mathematice dicebantur progymnasmata i. preexercitamenta intellectus propter predictam causam et ista est antiqua sententia Platonis in. vi. libro de republica et ita exposuit Amonius super Porphyrio et est vera expositio in se. ¶ Naturalis autē et diuina quia iste scientie considerant de substātia quibus ex mathematicis adminiculatur astrologia que et sola inter mathematicas sciētias de substantia sempiterna cōsiderat iste directe sunt pp hominis finē vel ultimatū vel saltē in ratiōe preuie dispositionis immediate preparantis intellectum ad illius finis consequutionem sm diuersas opiniones sicut diximus.

propō. lxxix. ¶ **Omne agens agit pp finem.**

PRopositio ista patet inductiue nam ex secundo physi. omne agens aut agit per intellectū aut agit naturaliter ibi autē Arist. probat tam agens naturale quam agens a proposito agere propter finem vt pz in. ij. physi. a tex. com. lxxv. vsqz ad textum com. lxxxvii. ¶ Nota tū qd est differentia in numero agentiū qd quedaz sunt necessaria et quedam sunt contingentia sicut ista q̄ sunt hic.

agētia ī dupli ci sunt dñia. ¶ In agentibus necessariis dicimus nos quod ista est dispositio eorū vt ipsa non sint pp suam actionē sz actio eoz sit pp ipsa et ista necessitas ē in rebus eternis ita scribit Com. in. ij. physic. in com. lxxxviij. vbi animaduerte vt scribit Auer. in secundo celi et mundi com. xvij. et. xxi. et in. xij. metha. com. xxxvi precipue autem ij. celi text. com. xvij. vbi dicit Arist. in littera dei autē operatio immortalitas inquit necessario est vt actio rei diuine sit eternitas actio enim rei diuine est ipsa et suū esse cum non sit pp aliud. Et qd appropriatur ab aliis entibus et distinguitur in esse. Contingit qd actio eius qd est suum esse non est nisi pp eternitatem i. eternitatem sui esse. ¶ Actio autē alioz entium que non sunt eterna nō est primo nisi pp esse alioz entiū tm̄. quāuis illoz esse sit pp aliud V. g. qd actio hōis prima intentione non est pp suum esse et ipse et non est nisi pp cōplementū diuisionis huius esse: sm hoc erit actio huius pma intentione pp aliud secundo pp se: in rebus autē diuinis est econuerso. s. qd actio eoz prima intē tione est pp suum esse et secunda pp aliud et hoc est qd ponendum est et declarandum in scīa diuinali vnde Arist. xij metha. tex. com xxxvi. declarat quomodo intelligentia mouet in ratione finis amati et desiderati vbi Com. mouet questionem in. com. et tandem concludit quod motus intelligentiaz non est pp exitum istaz formaz de potentia ad actum non ita quod illud est perfectio eoz prima sed ita quod illud est consequēs primam perfectionē eoz verbi gratia qui excitatur ad conseruandam sanitatem per aliquā operationem alicuius artis primo intendit ad conseruandam sanitatem suam secundo autem intendit illam operationem in hoc igitur consistit sicut vides natura agentium eternoz quod ipsa non sunt pp suam actionem prima intentione sed ecōuerso sed natura agentis corruptibilis primo est pp suam actionem et pp alia et secundo pp se. ¶ Sed queres causam pp quid hoc contingat Nisi esset quia natura de possibilibus semper facit qd melius est vt dicit Aristo. in secundo celi in. tex. com. xxxiiij. et in libris de generatione animalium frequenter quia natura in istis corruptibilibus perpetuari non potest secundum indiuiduū indidit deus et natura naturale desiderium ad conseruandam speciem et ideo species est de primaria intentione nature et pp hoc pater naturali desiderio plus amat filium quam se ipm et plus nepotē q̄ filiuz hoc est quod dixit Auer. secūdo de anima. com. xxxiiij. sollicitudo diuina cuz non potuerit facere ipsuz permanere secundum indiuiduuz misertā est in dando ei virtutem qua possit permanere in specie et hoc non est dubium scilicet quod melius est in suo esse quod habeat istaz virtutem quam si non habeat. ¶ Sed tunc contra predicta est dubiū. difficultas quia si agens corruptibile sit pp suaz actionem tūc sequeretur quod ipsa operatio eēt finis operantis et cum operatio ipsa sit qualitas accideret cum finis sit nobilior ordinatis ad finē tun igitur sba esset imperfectior accidēte hoc autē nō capit intellēs et h̄ ē qd multi nō intelligūt. ¶ Nisi esset qd hoc sic dz intelligi qd cōplemētum rei

Solo.

ex rebus que sunt hic est quando actualiter operantur et sunt in actu secundo. Nam vt inquit lucidissimus Themistius in primo de anima cap. viij. illud quidem defendi non potest vt aliquod ociosum natura creauerit. Est enim compertuz hoc nihil in natura torpere: nihil feriari: sua in singulis rebus ingenia contineri officia queqz et gestiones suas agnoscere agitareqz et quasi pensa persoluere. Unde Comen. in. ix. prime phylosophie in com. vij contra loquentes in sua lege inquit Moderni autem ponunt vnuz agens oīa entia sine medio. s. deum. Et cōtingit istis vt nullum ens habeat actionem propriam naturaliter Et cum entia non habuerint actiones proprias: non habebūt essentias proprias. Actiones enim non diuersantur nisi per essentias diuersas. Et ista opinio est valde extranea a natura hominis Et qui recipiunt huiusmodi non habent cerebrum habilitatum naturaliter ad bonum: hoc autem non dicit lex nostra Christianorum. Naz vt inquit beatus Augustinus in libro de libero arbitrio Deus res quas condidit sic administrat vt eas proprios motus agere sinat ¶ Dico igitur quod agens etiam corruptibile non dicitur esse propter suam operationem principaliter ita quod ipsa operatio absolute considerata in se sit finis et perfectio vltimata ipsius agentis principalis Nam vt scribit Aristoteles in septimo politice semper deterius est melioris

gratia patet

gratia patet hoc in bonis vt inquit ꝛ que sm ar/
tem sunt ꝛ que sunt secundum naturam. sed est
inquantum illa coniungit ipsum agens enti qd
est causa finalis eius quia omnia entia non intē
dunt per suas operationes nisi vt assimilentur
perfecte nobili quod est deus sm quod in natura
eorum est acquirere de assimilatione vt dicit Co
mentator in .ij. celi com. lxiiij. sic enim ignis per
motum ascensus ꝛ per suam leuitatem vnit suo
fini ꝛ graue per suum descensum ꝛ suam graui
tatem consequitur finem suum sic homo etiam
per intelligere vnitur primo principio quod est
felicitas eius omnia enim participant bonita/
tem primi p suas operationes sm quod possunt
vnde etiam prima materia per naturale deside
rium quod nihil aliud est vt scribit Comen. pri/
mo physicorum com. lxxxi. nisi motus ille quē
habet materia ad recipiendum formam. Nam
materia sm quod accidit ei priuatio est innata
appetere se assimilari primo principio Et sic oia
agentia que sunt hic agunt non solum propter
suam operationem ꝛ propter suos effectus verū
etiam agunt propter aliquem finem qui est cā fi
nalis eorum ꝛ hoc est quedam ordine seruato.
Nam vt scribit Arist. in. viij. physicorum tex. co.
xv. nihil inordinatum est eorū que natura ꝛ sm
naturam sunt natura enim causa omnis ordina/
tionis est ꝛ. iij. celi ꝛ mundi tex. com. xxiiij. ordo
propria sensibilium natura est immo bonum to/
tius vniuersi in ordine consistit vt patet. xij. me/
tha. tex. com. xliiii. Sic igitur dicimus materiā
esse propter formam ii. physicorum tex. comen.
xci. Et elementa propter mixta vt patet. in. celi
xvii. ꝛ mixta propter vegetabilia ꝛ vegetabilia
propter animalia in quibus est magis ordo quā
in vegetabilibus vt patet. ii physicorum tex. co.
lxxxiii. Et animalia propter hominem. Nam vt
scribit Comen. in. ii. de anima com. xxxii. com/
plementum animalium ꝛ finis eorum qui inten
debatur in generatione quē cum natura potuit
pertingere iterū est modus animalium habens
virtutem speculatiuam cogitatiuam. i. intelligi/
bilem. Et Arist. in. ii. de anima tex. com. xxxvii.
Sicut enim intellectus gratia huius facit. eodē
modo ꝛ natura ꝛ hoc est ipsius finis. huiusmodi
autem in animalibus anima ꝛ sm naturam oia
enim physica corpora anime instrumenta sunt si
cut animalium sic ꝛ plantarum tanquam gratia ani
me existentia Unde rationabiliter dictum est ani
mam quodāmodo esse omnia. Nam est omnia
sensibilia per sensum ꝛ est omnia intelligibilia p
intellectum vt patet. iii. de anima tex. co. xxxvii.
Et aduerte qd iste ordo procedit ēt ascendendo
ad primum principium nam si ordo reperitur in
istis generabilibus ꝛ corruptibilibus longe ma/
gis ꝛ nobiliori modo reperitur in celestibus ꝛ ab
stractis substātijs in quibus neqꝫ casus neqꝫ ma
lum reperitur vt scribit Arist. in. ix. prime phy/
losophie in tex. co. xix. vnde Arist. in. ii. physico/
rum tex. com. xlvi. multum deridet antiquos q
posuerunt casum in corporibus celestibus ꝛ non
in istis generabilibus ꝛ corruptibilibus ꝛ erat

merito sicut dicit ecōtrario fieri. ¶ S. c igitur
intellexisti quomodo oē agens siue sit a natura
siue ab intellectu agens. Agit propter finem ꝛ
intellexisti differentiā inter agentia eterna ꝛ cor
ruptibilia. ¶ Est ꝛ alia differentia nam in cor/
ruptibilibus quanto aliquod agens fuerit nobi
lius tanto pluri actione coniungitur suo fini se/
cus est in agentibus eternis ita scribit Comen.
in. ii. celi ꝛ mundi in com. lxvi ¶ Tertia differē
tia est qꝛ agens p intellectum cognoscit finē pp
quem agit qꝛ agit cum cognitione secus est de
agente naturali qꝛ agit sine cognitione lꝫ in suū
finem ordinet ab intelligentia non errante vnde
Comen. xii. metha. com. xviii. dicit ex sna The
mistii qd opus nature rememoraf ab intelligen
tia. ¶ Et ex hoc excitur quarta differentia qꝛ
finis pp quem agit agens naturale semper est
bonus. Non semper aūt est bonus finis pp quē
agit agens cum cognitione lꝫ appareat bonus
vñ Arist. describens finē in. v. physice ausculta/
tionis inquit in tex. com. xxxi. qd autem cuius
causa potissimum est ꝛ finis alioꝝ voluit esse dif
fert aūt nihil quidem dicere bonum vel videri
esse bonum vbi Comen. in calce com. ponderās
hoc inquit. Et dixit hoc vt descriptio sit communis
rebus voluntarijs ꝛ naturalibus: quoniam viri/
mum intentum in rebus voluntarijs multotiēs
vr bonum. Et nō est in rei veritate Intentū ve
ro in rebus naturalibus est bonum verū ꝛ ratio
est illa quam diximus qꝛ agēs naturale lꝫ agat
sine cognitione tamen dirigitur in suum finem
ab intelligentia non errante. Nam quemadmo/
dum sagitta tendit in determinatum signum
ex directione ꝛ ordinatione sagittantis sic agēs
naturale in finem sibi prefixum disponitur ꝛ di/
rigitur ab intelligentia. Et quia illa errare non
potest hinc est quod talis finis semper est bonū
verum secus autem est in nobis nam ratio hu/
mana quandoqꝫ errat ꝛ ideo non semper bonū
verum appetimus pauci enim dignoscere pos/
sunt vera bona atqꝫ illis multum diuersa remo/
ta erroris nebula vt dicit Iuuenalis. ¶ Est ēt
alia differentia inter agentia in materia ꝛ inter
agentia abstracta a materia penes hoc quia in
abstractis idem est quod mouet vt finis ꝛ quod
mouet vt agens In istis autem que sunt in ma/
teria diuersificantur vnde Auer. xij prime phy
losophie comē. xxxvi. Scribit hec autem diffe/
runt in nobis. s. illud quod mouet nos in loco sꝫ
quod est agens ꝛ quod mouet nos in loco sm qd
est finis ꝛ habet duplex eē in anima ꝛ extra ani
mam: quod autem est in anima est est agens mo
tum: sm vero quod est extra animam est mo/
uens sm finem. Verbi gratia quoniam balneū
duplicem habet formam in anima ꝛ extra ani/
mam. Et propter illam formam que est in ani/
ma desideramus aliam formam que est extra
animam. Forma igitur anime balnei inquantū
est in anima est agens desideriū ꝛ motum. Se
cundum autem quod est extra animam est fi/
nis motus ꝛ non agens siquidem igitur forma
balnei nō eēt in aīa tūc moueret ꝛ sm agēs ꝛ sꝫ

finem sine aliqua motione contingente ⁊ sic est intelligendum de mouentibus corpora celestia sm quod sunt fines eorum mouentur ab illis sm desiderium. Et eandem sententiam habet in libro de substantia orbis in fine primi capituli. Is per accidens in istis materialibus possit contingere quod efficiens ⁊ finis coincidant in idem sm diuersas rationes sicut operatio motiua est finis sanitatis membrorum que sunt instrumenta motus quorum sanitas ad hanc operationem finaliter ordinatur: pro quãto vero operatio motiua est causa potens aliquo modo alterare nostrum corpus ⁊ conseruare sic est causa efficiẽs. Sed aduerte quod operationes sunt cause conseruantes non principaliter ⁊ per se Sed secundario ⁊ quasi per accidens. Nam dum membrũ mouetur expanditur spiritus ⁊ calor naturalis ad illud ⁊ sic vigoratur. ¶ Alias etiam differentias poteris inuenire si bene consideres sed iste sufficiant ad excitandum intellectum. ¶ Iuxta hoc intelligere debes quod vt inquit lucidissimus Themistius in. ij. de anima cap. xiiij. Duplex est id quod sub hoc nomine cuius gratia notari volumus. Tum id quo itur. Tum id cui itur ⁊ est distinctio phylosophi in. ij. de aĩa tex. com. xxxv. ⁊ xxxvij. vbi dicitur Illud autem qδ cuius causa fit dupliciter est hoc quidem cuius illud vero cui. ¶ Datur autem accomodatum duplex exemplum per Themistium in moralibus primo vt dicit finis bifariam dicitur vt primus felicitas habeatur quo omnes laboramus ⁊ tendimus. Alter vt nos ipsi ⁊ sibi quisq; cui felicitas optatur ⁊ queritur. ¶ Secundum vero exemplũ est in medicina in qua etiam binum finis conspicitur est enim ibi sanitas tamquam id quo pergitur ⁊ cuius causa adhibitus ⁊ accersitus est medicus. Est ⁊ egrotus vt is cui paranda restituendaq; est sanitas ¶ Item etiam intelligere debes quod in omni agente naturali duplex dicitur esse finis ⁊ primus quidem est diuina bonitas ⁊ imortalitas cuius gratia agunt quecumq; agunt sm naturam vt patet primo. physicorum. lxxxi. ⁊ secundo de anima. xxxiiij. [Inagẽte nãli duplex ẽ finis.] ¶ Alter vero est natura ipsorum entium participantium talem finem ⁊ perfectionem. ¶ Et iuxta hanc distinctionem patet tibi limitatio famose propositionis que solet passim allegari finis est nobilior hijs que sunt ad finem ⁊ elicitur ex. ij. physicorum tex. com. xxxi. quod autem est cuius causa potissimum ⁊ finis aliorum voluit esse nam vera est de fine cuius seu de fine quo itur non autem est vniuersaliter vera de fine cui vnde vt inquit Comẽ. primus respectus est materie ad formam ⁊ corporis ad animam nam materia est propter formam tamquam propter finem ⁊ non econuerso vt dicitur. ij. physicoꝝ tex. com. xci. Secundus autem respectus est anime ⁊ corporis ad corpus animatum naʒ corpus animatum seu compositum ex anima ⁊ corpore est finis cui respectu anime ⁊ corporis manifestum est autem sm doctrinam Auer. ꝙ compositum non est nobilius neq; perfectius ꝙ̃ sit forma ⁊ ita non est vniuersaliter vera illa propositio de fine cui. [Limitatõ vnius famose ppõis.] ¶ Fallit etiam de fine secundario naʒ certum est ꝙ intelligẽtie agunt propter ista inferiora tamquam propter finẽ tamen hoc est cõsequutiue ⁊ secũdaria intẽtione ⁊ ideo nõ sunt illa nobiliora illis vt patet. xij. metha com. xxxvi. vñ locũ habet de fine principali. ¶ Iuxta hoc intelligis veritatem alterius propositionis famose in phylosophia que dicit ꝙ agens naturale agit vt assimilet sibi passum non enim est intelligendũ quod illa assimilatio que ẽ formaliter relatio sit finis ipsius agentis quãdem relatio est debilis entitatis in tãtum ꝙ quidam reputauerunt predicamentũ relationis esse de secũdo intellectis vt scribit. Com. xij metha. coment. xix. [Limitatõ alterius ppõis] ¶ Nec intelligitur qδ agens agit pp formam generati tãq; pp finem principalem in quo agẽs assimilatur ipsi genito nam forma rei generande aut est eque nobilis forme ipsius generantis sicut contingit in generationibus vniuocis aut forma illa est minus nobilis sicut cõtingit ĩ gñonibus a generãte equiuoco sicut qñ sol generat ranam manifestũ est autem quod eque nobile vel minus nobile non potest eẽ finis principalis agẽtis nam finis principalis debet esse nobilior omnibus hijs que sunt ad finem sed intelligitur isto pacto quod agẽs naturale agit pp formã generandi acquirendã tamẽ pp finem sub fine indutum ordinatur ad saluandã speciẽ in ordine ad perfectionem vniuersi.

¶ Omne quod corrumpitur a contrario corrumpitur. [ppõ. xc.]

Famosa satis est propositio in philosophia vt patet primo phy. tex. xlvii. com. ⁊ p̃ celi ⁊ mũdi text. comen. xx. ⁊ est sententia Com. Auer. in libro de substãtia orbis. cap. primo vbi inqt declaratũ est igitur quod causa corruptionis entiũ ⁊ factionis eoꝝ est contrarietas existens in suis formis ⁊ cõe subiectum quod nullam habet ppriaʒ formam imediata enim causa est contrarietas ⁊ commune subiectũ est causa mediata. ¶ Vera est ppositio in habentibus contrariũ ⁊ in hijs quando per se corrumpuntur nam talia possunt corrũpi per accidens ad corruptionẽ subiecti in quo existunt vt sapor ⁊ color ⁊ tunc non opꝫ quod a suis cõtrariis talia corrumpantur In carẽtibus autem contrarietate aliquid corrumpi põt pp absentiam agentis vel pducentis seu conseruantis vt lumen in aere corrumpitur ⁊ non est dicẽdũ quod a nullo corrumpatur naʒ quod oĩno nihil est non habet vim aliquã corruptiuã non entis enim nulle sunt virtutes aut differẽtie Nec a se ipso q2 nihil se ipsum corrumpit per se quẽadmodum nihil se ipsum generat vt patet secũdo de anima. tex. co. xlvii. Nec corrumpitur a suo cõtrario

Ilo contrario quia aut a contrario positiuo aut
a contrario priuatiuo Nõ ẜm qz illud est tene/
bra que est pura priuatio ꝛ per consequens nul/
lius actiuitatis est Nec a cõtrario positiuo qz ni
hil hoc pacto sibi contrariatur Nec ab aliquo
opposito disperato qz forme disperate possunt si
mul se cõpati in vno ꝛ eodẽ subiecto sicut albe/
do ꝛ dulcedo ĩ lacte relinquitur igitur per suffi
cientem diuisionem qꝺ corruptio luminis fiat
pp absentiam ꝓducentis aut conseruantis pre/
sentia enim radij solaris in aere conseruat lumẽ
ꝛ ideo ad eius absentiam corrumpitur ¶ Pro
quo scire debes vt scribit. Comẽ. in. viij. phy. co.
cxxix. dubitando contra. Arist. ibi dicentem qꝺ
omnis motus ꝛ transmutatio est in tempoꝛ quo
modo hoc esse potest nos enim videmus trans/
mutationes quasdam que fiunt non in tempore
vt illuminatio totius orizontis a sole ꝛ totius do
mus a candela ꝛ sicut factio forme rei generate
in actu existimatur enim quod hoc est aliqꝺ in/
diuisibile sumus enim inter duo aut concedere.
hanc demonstrationem esse vniuersalem ꝛ dicere
sensum peccare in istis rebus ꝛ quod non cõpre
hendit tempus pp velocitatem eaꝝ aut iste ser/
mo erit particularis. i. quoniam nõ est verus ni/
si de quibusdaꝫ transmutationibus in qbus inue
nitur velocius ꝛ tardius Et soluendo dicit ꝛ ad
hoc dicemus quod transmutatio dicitur equiuo
ce de transmutatione que est per seꝛ de transmu
tatione que non est per se sed est finis transmuta
tionis finis enim rei nõ est de natura rei ꝛ quia
transmutationes que sunt non in tpe sunt fines
transmutationis ꝛ non sunt transmutationes ni
si equiuoce ergo in omni transmutatione vera
inuenitur velocius ꝛ tardius ꝛ omne inquo in/
uenit velocius ꝛ tardius inuenitur in eo prius
ꝛ posterius ꝛ omne inquo inuenitur prius ꝛ po
sterius est in tempore ergo omnis transmutatio
est in tempore siue finis transmutationis fuerit
de genere illius siue de alio genere ꝛ hoc decla
rabitur bene in sexto nam. vi. phys. com. xxxij.
fecit prolixam digressionem contra expositores
qui accusauerũt. Arist. in illo loco ꝛ ibidẽ. Com.
istam solutionem confirmat. ¶ Dico igitur qꝺ
corruptio luminis non est vere motus nec vere
transmutatio naꝫ si ita esset fieret in tempore sꝫ
hoc falsum est nam quemadmodum sua genera
tio est in instanti vt patet in secundo de anima
in. tex. com. lxx. vbi. Arist. arguit contra empedo
clẽ opinantẽ lumen esse corpus ꝛ quod in tem/
pore multiplicabatur sed latebat nos pp veloci
tatem sui motus inquiens qꝺ iste sermo est ex/
tra verũ ꝛ extra apparentiam possibile est enĩ
hoc ꝑcipi in breui spacio sed non ꝑcipi de orien
te ad occidenteꝫ magna est differentia valde ita
etiam corruptio luminis fit in instanti ꝛ ideo nõ
corrumpitur a contrario qz contrario caret ꝛ si
haberet posset in tempore per se corrumpi quia
vbi est contrarietas ibi est resistentia ꝛ vbi est re
sistentia ibi est successio vt scribit. Comẽ. in. viij.
phys. com. lxxi. ¶ Sed est dubiũ de calore na/
turali a quo corrumpatur in morte animalis nõ

Dubi.

enim sufficit dicere ad hoc sicut quidam theori
ci medicine ausi sunt dicere quod corrumpitur
ad corruptionem humidi substantifici quod cõ
tinue exiccatur ꝛ deterius fit ꝛ generatur vt di
cunt respectu prioris dissoluti. Nam vt asserunt
si humidum eque perfectum aut melius dissolu
to posset reparari tunc vita hominuꝫ posset per
petuari. Et ideo ad corruptioneꝫ sui subiecti ex
quo reparatur accidit corruptio eius sicut est
de flamma que desinit esse cõsumpto oleo vnde
Galenus in prima particula separatorum ser/
monum dixit quod natura senum est sicut lucer
na extinctioni parata. ¶ Hoc quidem stare nõ
potest quia effectus positiuus requirit causaꝫ p
se positiuam licet enim Aristo. in. ij. physice au/
scultationis dicat eandem esse causam contra/
riorum ẜm contrarias dispositiones vt nauta p.
sui presentiam est causa salutis nauis ꝛ per sui
absentiam est causa submersionis. Tamẽ adhuc
illa absentia cum sit causa priuatiua preexigit ꝛ
debet reduci ad aliquam causam positiuam ꝛ
sunt venti aut alia causa que submergit istam ꝛ
ita corruptio olei est flamme generatio si igitur
flamma corrumpta oportet de necessitate qꝺ
habeat corrumpens ꝛ eodem mõ corruptio sub
stantialis ipsius humidi substantifici est genera/
tio ipsius caloris naturalis loquor enim de ca/
lore naturali vt est corpus calidum ꝛ non loquor
vt sumitur pro qualitate: oportet igitur quod ca
lor naturalis ab aliqua causa positiua corrũpa/
tur. ¶ Amplius autem solutio istorum in alio
deficit. Nam peccat ratio ipsorum per fallatiam
consequentis licet enim humidum substantificũ
eque perfectum ꝛ etiam perfectius naturaliter
repararetur quod credo firmiter esse verũ si Ga
leno credimus posse fieri corporum reductio/
nem non propter hoc vita hominis esset perpe/
tuabilis. Tum quia vt nouerunt phylosophi vir
tutes materiales sunt fatigabiles ꝛ ꝑ consequẽs
non posset virtus ista vniformiter agere ꝛ eodẽ
modo operari vel esto ad imaginationem quod
hoc fieret sicut fingit Auicen. in prima Fen pri
mi canonis doctrina. iij. cap. iij. de complexioni/
bus etatum ꝛ generum vbi inquit Amplius si
hec virtus infinita foret ꝛ semper permutatio/
nem in corpore faceret ꝛ eius quod dissoluitur
equaliter ꝛ vno modo dissolutio non esset. Im/
mo semper quotidie augeretur ꝛ corpus disso/
lutionem tollerare non posset ꝛ dissolutio humi
ditatem finiret quãto magis cum due res se in/
uenit ad minorationem faciendam ꝛ retrocedẽ
dum Et postq̃ sic est oportet necessario vt ma/
teria destruatur ꝛ calor extinguatur. Que qui/
dem ratio etiam innuitur ab Arist. in. ij. de gene
ratione animalium cap. iiij. vbi loquitur de ge/
neratione dentium. ¶ Amplius cum ẜm phylo
sophos in. ij. celi ꝛ mundi tex. com. xviij. nullum
violentum perpetuum esse possit dato quod sem
per vniformiter humidum repararetur elemẽ
ta tamen in mixto existen: ia violentiam passa
quandoqꝫ alterarentur ad inuicem ꝛ dissoluerẽ
tur vt vadant ad sua loca vnde Arist. ꝛ Comen.

Opiõ Tho. ð garbo ĩ speciali tra/ ctatu ð restau/ ratiõe hũidi.

Impu

in.ij.celi & mũdi in.tex.com.xxxvii.in tertio de
mostratione quam adducunt ad probandũ qd
motus celi non põt esse irregularis sicut ẽ in ani
malibus corruptibilibus quia remissio vniuscu/
iusqz in talibus pp impotentiã euenit impotẽtie
aũt preter naturã & enim in animalibus impotẽ
tie omnes preter naturã sunt puta senectus & de
crementũ tota enim cõsistentia aïalium forte ex
talibus constat que differunt ꝓprꝰs locis nulla
enim partiũ ipsius habet eam que ipsius regio
nem vbi. Auerr.in.com.dicit.i.neqz motus celi
potest tardari & flecti in tempore futuro flexibi
litas enim motus erit in animalibus ꝓpter de/
bilitatẽ debilitas aũt est extra naturaz qz cõtin
git quod hoc est accidens in aïalibus ex prima
generatione & qz cã quod transmutatio & corru
ptio accidat animalibus est qz generatur ex ele
mentis contrarijs & cũ hec sint in eis nõ sunt in
locis proprijs & hoc intendebat per hoc qd cor/
ruptio & trasmutatio contingit pp ista duo qm
pp contrarietatem transmutanſ ad inuicem &
qz non sunt in suis locis appetũt separationem &
reuerti ad sua loca naturalia. ℂ Et ideo aliter
est dicendũ quod calor naturalis corrumpiſ ab
ipsis membris inquibus dominatur maxima fri
giditas tunc temporis & flãma consumpto oleo
corrumpitur a continente imo si bene conside/
ras sic cõtinue est alia & alia flãma sic continue
etiam corrumpitur a continente & alia genera/
tur & ista est veritas.

Solo. ꝓpria.

ℂ Intelligere diuersificatur secun/ dum diuersitatem rei intellecte.

propõ. xci.

S Olet allegari ista proposi/
tio ex tertio de anima
in.tex.com.xxxv.vbi. Arist.põit
modum quod intellectus intelli
git entia mathematica dicẽs Ab
tractiõe aũt dicta intelligit sicut
simum sm qd simũ non separate inquantũ aũt
ꝯcauũ si aliquod itellexerit sine carne actu vtiqz
intellexit in qua concauum sicut mathematica &
Com.in.com.dicit ibi istam propositionẽ in pro
pria forma. ℂ Vbi animaduerte quod nõ oẽs
forme que ab intellectu intelliguntur sunt eque
lis abstractiõis vbi animaduerte vt dicit. Arist.
in.vi.prime philosophie.tex.com ii.entia natu/
ralia sunt sicut simũ & entia mathematica sunt si
cut concauũ nam simũ non põt esse nec intelligi
sine materia sensibili qz simitas est concauitas
nasi nulla enim alia pars corporis simitatẽ hr̃e
potest nisi nasus & ideo talia accidentia limitan
tia sibi vnũ certũ determinatum subiectũ dicũ/
tur accidentia copulata & in diffinitione istorũ
de necessitate poniſ iste subiectũ vt pz vij.meth.
tex.co xvij. ℂ Entia aũt mathematica sunt sic
concauũ qz concauitas licet sit accidens superfi
ciei que est materia intelligibilis nõ tamen limi
tat sibi aliqd subiectum sensibile determinate qz
indifferenter concauitas esse põt in naso & in pe

Nõ oẽs forme intellẽ sũt eq̃lis ab/ stractõnis.

de & in animatis & in rebus inanimatis. ℂ Que
cũqz igitur forme ita esse habent quod non pñt
esse nec diffiniri sine materia sensibili sunt appro
priate naturali sicut scribit. Arist.in loco preal/
legato & Com.in.ii phys.com.xxiiii. sz quecũqz
forme indifferenter considerari possunt & cũ ma
teria sensibili & abstrahendo a materia sensibili
sunt communes vtriqz scientie .s. naturali & ma/
thematice sicut sunt magnitudines & numeri &
accidentia istorum sed diuersis modis vt dicit.
Arist.&.Com.in secundo.physi.nam phisicus cõ
siderat de istis inquantum sunt vltimum seu ter
minus phisici.corporis sed mathematicus cõsi/
derat de istis abstrahendo a corpore physico & a
materia sensibili verbi gratia naturalis conside
rat de corpore qd est trina dimensio inquantum
est vltimum existens in corpore mobili seu trãs
mutabili sed geometer considerat de illo inquã
tum est trina dimensio absolute similiter geome
ter considerat de superficie inquantum est supfi
cies tantum naturalis vero inquantum est finis
corporis naturalis nam vt scribit.Com.in. secũ
do.physi.co.lxxi.non inconuenit dũ ens diuidiſ
sm ꝯsiderationẽ demostratiuam vt vnũ nã ingre
diatur duas aut plures artes vt ꝯsideratio ma/
thematici & diuini de numero & similiter cõside
ratio mathematici & naturalis in corpore & li/
nea & in superficie. ℂ Et vt possis bene discer/
nere ꝓpositionem naturalem a mathematica &
quamlibet propositionem ꝓpriam alicui sciẽtie
manda memorie istam regulã quod propositio
nes absolute considerate specificantur a predi/
catis & demostratiue specificantur a medijs
vnde logici bene dixerunt quod predicatũ ha/
bet locum forme & subiectũ hz locũ materie naz
sicut forma est que dat spẽm & distinctionẽ rei ita
predicatum speciẽ & distinctionẽ dat ꝓpositioni
vnde ista propositio linea est terrestris est natu/
ralis sed ista linea est longitudo sine latitudine
est mathematica ista aũt lineã est ens est metha
phisicalis sed ista linea est species aut indiuiduũ
aut subiectum aut predicatum oẽs iste sunt logi
cales similiter ista materia est ens sensibile est
naturalis sed ista materia est ens vel materia ẽ
substantia vel materia est ens in potentia omnes
iste sunt methaphysicales vt patet expresse per.
Auer. secundo.physi.com.iiij.&.xxi.&.vii.meth.
com.v.&.ix.&.xii.metha com.ꝓ.v.&.xxix. ℂ Un
de non sunt distinguende iste ꝓpositiones vt q/
dã ex modernis dicere ausi sunt videlicet quod
ista ꝓpositio materia est ens debet distingui naz
ratione subiecti est naturalis & ratione predicati
est diuina nũqz enim neqz.Arist.neqz.Com.au/
sus est dicere hoc nam vt patuit vna & eadẽ res
materialiter sumpta põt sub diuersis rationibus
formalibus pertinere ad diuersas scias. ℂ Et
si dicatur quod scia secatur quemadmodũ & res
tertio de anima.tex.com.xxxviii. ℂ Dico qd
ista propositio communiter allegatur extra inten
tionem.Aristo.ex illo loco sicut etiam in multis
alijs cõtingit modernis doctoribus quibus eue
nit vt dicit de Auicen.Auer.in tertio de aïa in.
com.xxx.

Nota.

Cõtra modernos.

Dubi.

Solo.

com. xxx. dicit enim sed illud qd fecit istu homi/nem errare ⁊ nos etiam longo tempore est quia moderni dimittunt libros Arist. ⁊ considerant libros expositoꝝ patet enim quod Aristo. ibi non vult dicere quod scientie diversantur ad diversitaté rerum nam tunc non posset esse vna scientia que considerare posset de corruptibilibus cor/poribus ⁊ de eternis ⁊ tamen hoc est falsum vt patet de scientia naturali que considerat tam de celo quam de alijs corporibus corruptibilibus similiter scientia diuina de omnibus considerat sed intentio. Aristo. ibi est dicere quod quemadmodum res diuiditur per potentiá ⁊ actum de qua scientia haberi pót sic ⁊ scientia ⁊ ita etiam est de sensu ⁊ sensibili vnde ista sunt verba. tex. ibi nam in fine. xxxvii. proposuerat quod sciẽtia est quodámodo scibilia sensus aút sensibilia ⁊ declarás hoc in. tex. sequenti subdit Qualiter autem hoc sit opꝫ inquirere secatur igitur scientia ⁊ sensus in res que quidem potentia est in ea q̃ sunt potentia que vero actu in ea que sunt actu anime autem sensitiuú ⁊ qd scire potest potẽtia hec sunt hoc quidé scibile illud aút sensibile vbi Comen. in com. scribit differentie entiú quibus diuiduntur sunt eedé cum differentijs anime ⁊ sunt potentia ⁊ actus quemadmodú eniꝫ sensus ⁊ intellectus aut sunt potentia aut actu ita omne sensibile ⁊ intelligibile aut est in potentia aut in actu ⁊ cum ita sit si sentiens fuerit in potentia sensatú erit in potentia ⁊ si fuerit in actu sensatú erit in actu ⁊ similiter est de intellectu cú intelligibili necesse est vt vere dicatur quod illa pars anime est illa pars entiú res enim quaꝝ differẽtie sunt eedem ipse sunt eedem in illo modo fm quem hñt easdeꝫ differentias intellectus igitur est intellectum ⁊ sensus est sensatum. ¶ Sic igr̃ propositiones simplr̃ a predicatis specificantur conclusiones aút que demonstrantur specificãtur a medijs qꝛ eadem conclusio pót demonstrari medio naturali ⁊ medio mathematico vt qd terra est rotunda Similiter eadé conclusio pót demonstrari in naturali scia ⁊ in scia diuina sed in scia methaphysicali vniuersaliori modo sicut dicit. Com. in secundo metha. com. vi. vbi inquit ⁊ cõsideratio vniuersalis in omnibus causis l eo qd sunt cause est huius scientie ⁊. Arist. quáuis vtatur hic demostratióibus scientie naturalis tamẽ inducit eas vniuersalius qm̃ quáto fuerit demostratio vniuersalior táto magis erit ꝓprioꝛ huic scientie ⁊ Arist. obseruat se in hac intentione. s. inducendo demostrationes vniuersales alio modo quam in scientia naturali ⁊ hec est causa l iteratione illaꝝ demostrationum in hac scientia. ¶ Et ex illa auctoritate patet solutio contra te/merarios qui ausi sunt dicere. Arist. fuisse imp/fectum methaphysicú qꝛ tota fere metha. Arist. constat ex demostrationibus naturalibus ⁊ ideo imitari iubent in. metha. Auicen. cum tamen in nulla scientia adeo. Auicen. errauerit sicut scribit. Com. de eo l tertio de anima sicut in meth. vt patet. com. xxx. ⁊ hoc qꝛ noluit. Arist. imitari nisi in dialectica sed in alijs errauitꝫ maxime in metha. ⁊ hoc qꝛ incepit quasi a se. ¶ Et fuit etiá alia cá vt mihi videtur qꝛ plures opiniones secte diuine sunt radices legú vt dicit. Com. in secundo metha. com. xiiii. sermo aút. Auicen. semper inuenitur quasi medius inter peripatheticos ⁊ loquentes vt dicit idem in secundo. phys. com. xxii. ⁊ consimile dicit in quarta disputatione in libro destructionú in solutione. v. dubij. ⁊ non aduertunt isti vicinitatem ⁊ ordiné istaꝝ scientiarú ad inuicem cum iste de substantia principaliter considerent nec aduertunt ad diuersos modos fm quod tales demostrationes reiterãl in scia diuina nam ad pauca respicientes de facili enũtiát. ¶ Reuertamur igr̃ ad declaratioñé ꝓpositi theorematis ⁊ dicamus quod intelligere di/uersificatur fm diuersitaté rei intellecte isto modo qꝛ non omnia intelligibilia sunt equalis ab/stractionis nam licet omnis scientia vtatur ab/stractione vniuersalis a singularibus qꝛ demo/strationes ⁊ diffinitiones sunt vniuersaliú ⁊ non singulariú tamen aliqua intelligibilia ita se hñt quod non possunt esse nec intelligi sine mate/ria sensibili aliqua vero licet fm esse sint in ma/teria sensibili diffiniri tñ ⁊ abstrahi possunt a materia sensibili vt sunt entia mathematica quedam vero abstrahunt vtroqꝫ modo vt sunt sub/stantie abstracte. ¶ Et aduerte quod de talibus abstractis substantijs intellectus noster potest habere diuersas intellectiones attribuendo multa predicata que tamẽ multiplicitas nõ est ex parte rei intellecte sed est ex parte nostri modi intelligendi vnde allegata propositio in talibus lo/cum non habet glosa elicit ex intentióe. Auerr. xii. metha. com. xxxix. ¶ Diuersificatur etiam intelligere ad diuersitatem rei intellecte quo ad nobilitatem primo de anima. tex. comẽ primi. ⁊. ij. ccli. com. ix. dicit. Com. medicú nobile nobilius est multo ignobili. ¶ Diuersificatur etiam intelligere ad diuersitatem rei intellecte quan/tuꝫ ad facilitatem ⁊ difficultaté secundo. meth. tex. co. i. ⁊. ij. de anima. co. xcii ¶ Diuersificatur etiamquantum ad diuersos modos abstractio/nis sicut diximus in principio.

¶ Agens forma ⁊ finis multocies coincidunt in vnum.

propõ. xcii.

Famosa est propositio ex secúdo phisice auscultationis. tex. co. lxx. vbi dicitur Veniunt aút tres in vnam multociens qd qui/dem enim quid est ⁊ quod cu/ius causa vna est qd vero vn de motus principiú spẽ eadẽ est hijs homo. n hominẽ gñat ¶ Aduerte quod licet philosophus in phisicis hoc asserat tamen etiam in abstractis a materia verificari pót huiusmodi propositio fm similitudinem quandam vt dicam. ¶ Sed videamus primo quomodo vera est in physicis intelligit

Cõtra teme/rarios subtili zantes

l actione vniuoca ꝛ de agẽte principali ꝛ de fine
generationis fallit autem in generatione equi/
uoca ꝛ de agente instrumentali ꝛ de fine rei ge/
nerate. ¶ Pro quo scire debes ex septimo pri/
me philosophie. tex. com. xxix. ꝛ infra generatio
duplex est ab vniuoco ꝛ est quando generans ꝛ
genitum assimilantur in forma ꝛ sunt eiusdem
speciei sic dicimus qđ homo generatur ab hoīe
ꝛ forma domus in materia ab vniuoco dicit̄ fie
ri a forma domus existente in anima artificis si
ne materia non enim est de conditionibus agen
tis forme vt sit in materia eiusdem speciei cum
materia in quā agit forma exempli causa forma
agens respectu lecti est in anima artificis que
differt a materia lecti vt dicit. Auer. l. ii. de gene
ratione animalium cap. ii. ¶ Alia autem gene/
ratio est equiuoca ꝛ est qñ generās ꝛ genitū sunt
diuersarum specierū ꝛ non assimilantur in forma
primi generis aut speciei sicut est generatio ra
ne a sole clare autē patet quod agens equiuocū
cū forma que est finis generationis taliū nō sunt
eiusdem speciei. ¶ Fallit de agentibus instru/
mentalibus qꝛ in generatione vniuoca effectus
non assimilatur agenti instrumentali vt clarum
est. ¶ Fallit in agente vniuersali ꝛ remoto ꝛ p
accidens causante sed locum habet de agente
principali propinquo sic n. ex intentione. Alex.
glosat. Auerr. xii. prime philosophie istam pro/
positionem in. com. xxiiii. vbi scribit quod illa ꝑ
positio quod simile fit a simili verificatur tribus
conditionibus. s. vt sit in agente non instrumen
to ꝛ in ꝓpinquo nō in remoto ꝛ in agente essen
tialiter non accidentaliter. ¶ Intelligitur etiā
de fine generationis qui est ipsa forma non de
fine rei generate qui est ipsa operatio glosa est.
Auer. in. com. lxx. secundi. phys. finis tū genera
tionis ꝛ forma in generabilibus illo modo iam
dicto incidunt in idem numero qꝛ eadem forma
numero alia ꝛ alia ratione concepta finis ꝛ for/
ma dici pōt finis quidem respectu generationis
non respectu rei generate nam forma hominis
non est finis hoīs sed est finis generationis ho/
minis ꝛ eadē potest dici forma respectu compo
siti vnde lucidissimus. Themistius in secūdo de
anima capit. vi. inquit Nempe forma tāz etsi in
materia producitur non tamen ipsi materie for
ma est sed eius quod ex duabus facultatibus cō
ditū est numq̄z tamen agens ꝛ forma que est fi/
nis generationis possunt in mortalibus conci/
dere in idem numero qꝛ vt patet secundo de ani
ma Nihil seipsum generat tex. com. xlvii. in ab
stractis autem a materia ista tria coincidūt in
idem numero vt in primo principio nam vt scri
bit. Auer. xii. prime philosophie. com. v. ꝛ. vi. pri
mum efficiens prima forma ꝛ primus finis sunt
vnum in subiecto ꝛ tria in intentione vñ. Auer.
ibidē. com. xxix. in substantia eterna sunt cause
que ſm similitudinem dicuntur cū causis gene/
rabilibus ꝛ corruptibilibus vñ deus sublimis
non dicitur forma informans per formalē inhe
rentiā sicut multi rudes ꝛ ꝓphani dicere cona
ti sunt nam hoc non decet dei celsitudinē non. n.

Gnīō duplex

Cōtra ponentes deū formā ipsam.

oīs forma inheret sed est forma extrinsecus ꝑsi/
ciēs sicut dñs ē forma serui Audiāt isti. Auer.
xii. prime philosophie ꝛ. Alexā. comē. xxxvi. vbi
inquit ꝛ. Alexā. dixit quod dixit hoc ne aliquis
existimet quod intendit ꝑfectionem que est acci
dens in perfecto perfectionū enim ꝑp quas mo
uetur perfectū quedam sunt qualitates quibus
perficitur illud quod mouetur vt illud qđ mo/
uetur ꝑp sanitatem ꝛ quedam sunt substāne ex
trinsece a re que mouetur ad eas vt assimilet̄ eis
vt inueniuntur omnes actiones seruoꝝ qm̄ sunt
erga genera intentionū domini sui igitur dicun
tur esse ꝑp dominū ꝛ simil'r omnia entia cū hoc
primo principio. Quid clarius dici potuit Et in
libro destructio destructionū disputatione. i. in so
lutione dubii vltimi inquit Dicimus nos qđ ad
hoc respondendū est vz quod non est impossibi
le reperiri perfectiones similes dispositionibus
que separantur a subiecto sicut nauta nauis ꝛ ar
tifex cum suo instrumento. ¶ Et confirmat̄ nā
alias irrationabilis fuisset petitio. Aristo. in se/
cundo de anima vbi posita generali anime diffi
nitione dicente quod aīa est actus corporis orga
nici physici potentia vitam habentis in. text. co.
xi. deinde subdit. Amplius aūt imanifestū si sit
corporis actus aīa sicut nauta nauis si oīs actus
actuat inherenter. ¶ Similiter primum prin/
cipiū non est finis qui per generationē acquira
tur sed est per participationem sue bonitatis oī
bus entibus communicatus vt exigit natura ꝛ cō
ditio vniuscuiusq3. ¶ Et similiter etiam ē agēs
ſm similitudinem vt declarat. Comenta. iiii. celi
ꝛ mundi comento primo.

¶ Mouens corporeum non mo/ uet nisi motum.

propō. xcii.

Propositio vulgata ex. vii. ꝛ viii phys. Con/
tra quā tamē dubitauit. Theophrastus
vt inquit lucidissimus. Themistius in
erroribus primi de anima. capi. xvii. vbi inquit
sed resistit huic loco. Theophrastus in hiis libris
in quibus tractat locos ab. Aris. añ tractatos nō
eodem inquit mouetur anima motu quo mouet
ipsa corpus iudicia comprehensiones assensio/
nes sunt anime motus locales vero sunt corpo
ris preterea neq3 retortionē illam videri serias
necessariāq3 vt eo. s. motu quo corpus mouetur
eodem moueri animā sit necesse nam trahitur
lignu3 ab homine non tñ contra homo vt trahi
ligno. ¶ Item vapores vi solis in sublime ra/
pti rectis angulis subuolant sol ipse versa vice
non rapitur nec in lineam mouetur sed in orbes
ꝛ circulum hec sunt. Theophrasti argumenta
contra. Arist. in. ꝑ de anima. tex. com. xli. vbi ar/
guit contra. Antiquos dicentes animam per se
moueri. ¶ Quibus respondet. Themist. dicens
solutio est primum demostret iste iudicia ꝛ assen
siones esse motus hoc nūq̄z prestabit vtiq3 si defi
nitionem motus recipit quam supra nos attuli
mus motum

mus motum esse continuū ꝛ attendi cum tempo
re ex indiuiduis motionibus non componi de
potentia ad actum conferri ꝛ dū3 confertur obi
ter retineri potentiam. quoꝝ ille omnium tāꝗ3
videtur oblitus quod eo magis mirari subit
quod ille edito comētario amplexus est oīa que
de motu ab. Arist. conscripta sunt ceteru3 boles
qui lignum trahunt ꝛ sol qui in girum torquet
quo motu mouent eodem etiam motu mouent
mouent adeo ꝛ mouentur motu locali qđ si alio
motu numero aut specie mouentur nihil ad re3
nec enim tenere aliud. Aristo. voluit ꝗ3 vt id qđ
locali motu mouet si ppea quod mouet ēt mo/
uet necesse sit etia3 ipsu3 quoq3 motu locali mo
ueri. ¶ Ex quo quidem. Themistii dissolutione

Glosa s3 themistiū.

elicitur ista limitatio quod in mouentibus cor/
poreis mouens necesse est moueri vel eodem
motu vel diuerso saltim in specie non enim est
necessariū vt eadē specie motus mouens ꝛ mo/
tum moueantur vt patuit in exemplis adductis
Comen. etiam. Auerr in eodem loco comē. xli.
in primo de anima mouet consimilem dubita/
tionem dicens ꝛ cum quidam existimauerūt qđ
hec contradictio est ſm rem in se dederunt du/
bitationes super. Arist. in hac probatione dicen
te quod omne corpus non mouet nisi moueatur
ꝛ dicunt nos videmus hic multa que mouent ꝛ
non mouentur illo modo motus vt lapis retitus
quoniam cū calefit mouet paleam motu locali
tamen ipse non mouetur ¶ Et soluendo. Auer.
inquit sed iste non est locus istius questionis ꝛ
eius dissolutio iam dicta est in. viij. phys. vbi in
digebat ponere istam propositionē ꝛ est in. text.
com. xxxv. si questio esset ppria huic loco cōtra
dictio esset ſm rem in se qꝛ multa videmus alte
rare que tamen non alterantur sumus igitur
inter duo aut debentes ponere quod contradi
ctio est ſm rem in se ꝛ tunc non erit verum nisi
in motu locali quod non sonant verba. Aristote.
aut ponere quod contradictio est ſm sermonē
dicentis non ſm rem in se ꝛ cetera. ¶ Ex qui/
bus verbis. Auer. elicitur ista limitatio qđ ppo
sita propositio solum locū habet in motu locali

Glosa scđm Auer.

vñ. viij. physi. auscultationis vbi est locus pprius
ꝛ indigebat ista ppositione ad demostrandū qđ
in mouentibus ꝛ motis localiter est deuenire
ad vnum primum motum ex se quod mouetur
a motore non moto ponitur ibi ista propositio in
tex. comen. xxxv. ꝛ. Comen. sic glosat illam nam
inquit corpus enim impossibile est vt moueat in
loco sine eo qđ moueatur essentialiter. ¶ Pro
positio igitur est vniuersaliter vera de motu lo/
cali ſm viam peripatheticoꝝ quod omne mouēs
corporeum localiter nō mouet nisi localiter mo
ueatur quod autem eodem modo motus s3 nu
merū aut speciem moueat ꝛ moueatur hoc non
est necessarium qꝛ sufficit quod sit idemptitas
in genere tm̄ vnde fallit allegata propositio in
motu alterationis qꝛ non omne corpus alterans
alteratur nec eadem specie nec ſm genus vt cla
rum est de corpore celesti qđ alterat alteratione
passiua ista inferiora ꝛ tamen ipsum inalterabi/
le est tali genere alterationis vt patet in primo
celi ꝛ mundi. tex. com. xx. ꝛ in libro de substātia
orbis nota tamen quod licet mouēs corporeum
inalterando non est necessarium quod alteretur
nec eadem alteratione ſm speciem aut ſm gēus
tamen necesse est quod moueatur aliquo motu
diuerso ſm genus vnde celū licet in alterādo nō
alteretur tm̄ mouetur localiter. ¶ Sed est instā

Instantia.

tia contra limitationem. Auer. nam magnes lo
caliter attrahit ferrū ꝛ tamen nō op3 ꝙ in tali at
tractione magnes localiter moueatur. ¶ Nisi

Solo.

esset quod sic intelligitur dictū. Auerr. quod oē
mouens corporeū localiter īmediate aliquid in
mouendo localiter mouetur modo magnes īme
diate non mouet localiter ipsu3 ferrū sed mouet
mediante alteratione qua alterat mediū p im/
pressionem cuiusdam qualitatis ꝛ medium tali
ter alteratum alterat ferrū vnde postmodū fer/
rum taliter alteratum mouet se ad magnetem
localiter vnde. Com. in. viij. physi. com xxxv. scri
bit ꝛ similiter ferrū est quo quomodo de nume
ro eoꝝ que mouentur naturaliter cum non mo/
uetur a magnete nisi per alterationem quā acq
rit mediante aere a magnete ꝛ ideo quando cō
plexio magnetis transmutatur nō attrahit sicut
accidit ei quando confricatur cum alleis vt di/
citur ꝛ hoc manifestum est in lapide qui non at
trahit paleas donec calefiat vnde etiam in. viij.
physi. com. x. inquit Ad hoc aūt quod queritur
quoniam plura attrahentia videntur attrahere
sine tractu ꝛ sine motu dicendum est quod hec
dicitur attractio equiuoce attractio enim in
rei veritate est illa in qua attrahens mouetur
cum attractio ꝛ hoc qū attractum ad ipsum non
fuerit quiescens necesse enim est vt motus attra
hentis sit velocior motu attracti ꝛ hoc inuenitur
in virtutibus voluntarijs ꝛ inuenitur in multis
virtutibus naturalibus vitalibus ꝛ ideo posita
sunt fila in membris animalium: attractio autē
in qua attrahens est quiescens ꝛ attractum mo/
tum non est attractio in rei veritate sed attra/
ctū mouetur ex se ad attrahens vt perficiat se vt
terra mouet ad inferius ꝛ ignis ad superius ꝛ
similr̄ op3 hoc intelligere de motu ferri ad ma
gnetem ꝛ nutrimenti ad membra verbi gratia
de motu sanguinis ad superiora corporis ꝛ vni
uersaliter nutrimenti arboꝝ ad superiora earū
sed est differentia inter ista ꝛ illa que mouētur
ad locum proprium qꝛ illa mouentur ad locum
siue fuerit propinquus siue remotus nutrimen/
ta vero non mouentur ad nutriendum nisi fue/
rint in aliqua dispositione de nutrito ꝛ similiter
ferru3 non mouetur ad magnetem nisi cū fuerit
in aliqua qualitate de magnete ꝛ ideo magnes
quādo fricatur cum alleo amictit virtutem sua3
ferrum tunc non aquirit de lapide in illa dispo/
sitione qualitatem per quam innatum est moue
ri p se ad lapidem ꝛ hoc manifestū est in ambra
quod attrahit paleam quando calefit ergo iste
modus motionis si dicatur attractio non inten/
debatur ab. Arist. in hoc nomine attractio cum
collocetur in hijs que mouentur ex se. ¶ Ex q

bus verbis colligitur de mente. Comen. in talimi
tatio qd omne mouens corporeum localiter mo
uens aliud corpus in mouendo localiter mouetur
veritatem hz de illis motibus que fiunt ab ex/
trinseco de quibus mentionem Arist. in vij. phys.
tex. comẽ. x. de motibus aũt factis ab intrinseco
generaliter propositio verificari non pōt sicut ẽ
motus ferri ad magnetem ⁊ vaporis ad solem ⁊
nutrimẽti ad nutritũ ⁊ hec sunt que dici possunt
¶ Sed est difficultas de elemento quod tetigit
Auerr. in tertio celi ⁊ mundi. com. xxviij. mouet
se per accidens mouendo medium nam imagi
natur quod sicut nauta per se mouendo nauim
mouet se ipsum per accidens sic elementũ mo/
uendo per se medium mouet se ipsum per acci/
dens vnde inquit ⁊ qz lapis sicut diximus non
diuiditur in motorem ⁊ rem motã ita qd vtrũqz
eorum sit existens in actu lapis enim mouetur
a principio quod est in eo accidentaliter cuz nõ
habeat esse motus nisi per illud principium non
enim est motus lapis nisi fm quod est potentia
inferius ⁊ est motor fm quod ẽ grauis si igitur
fuerit motus eẽntialiter per se inquantũ est gra
uis ⁊ iam posuerimus quod non mouetur essen
tialiter nisi fm quod est grauis ergo est motor ⁊
motus essentialiter eodem modo qd est impossi
le ⁊ ideo nõ ẽ motus hic essentialiter lapis neqz
mouet se essentialiter ⁊ cum ita sit ⁊ omne quod
mouet se accidentaliter necesse est vt moueat
se quia essentialr mouet aliud motum a se verbi
gratia quia homo nõ mouet se accidentaliter in
naui nisi qz mouet nauim essentialiter ⁊ cuz ita
sit lapis igitur non mouet essentialiter nisi aerẽ
in quo est ⁊ mouet se secundum motum aeris
sicut de hõie cum naui ⁊ cum ita sit aer igitur ⁊
aqua sunt necessaria i motu lapidis. ¶ Ex hoc
elicitur quod in motu locali licet omne mouens
corporeũ localiter imediate mouens aliud p se
motum in mouendo localiter moueatur nõ opz
tñ quod tale semper sit per se motum sed sufficit
quod sit vel per se vel per accidens motũ ⁊ hoc
additur pp elementum quod licet per se localr
moueat medium tamen ipsum non est p se mo/
tum a se ipso qz non diuiditur in partem per se
mouentem ⁊ in partem per se motam sicut aĩal
quod diuiditur in duo in actu quoꝝ vnum est p
se mouens ⁊ est anima ⁊ aliud est per se motum
⁊ est ipsum corpus ⁊ ideo animal est motum ex
se ⁊ per se sed elementa non diuiduntur in duo in
actu nam non diuiduntur nisi in materiã ⁊ for/
mam materia aũt cum sit ens in pura potentia
non potest esse subiectum motus qz quod moue
tur est in actu. v phys. tex. com. viij. materia aũt
prima est primo diuersa ab actu vnde. Auer. ibi
dem dicit quod cum esse prime materie nõ ad
miscetur actus oĩo ⁊ ideo elementa dicunt mo/
ta ex se per accidens qz dum mouentur de potẽ
tia accidentali habent principium actiuũ intrin
secus sui motus sed non habent principiũ intrin
secum passiuũ ⁊ ideo elementuz a sua forma mo
uendo p se medium mouet se ipsuz per accidẽs
ad motum medij ⁊ in tali motu forma est que
mouet inquantum forma ⁊ mouetur vt est in ma
teria vt dicit. Comenta. ibi ⁊. iiij. celi. comẽ. xxij.
⁊. xxiij. ⁊. xxv. ⁊ in. viij. physico. xxxij.

¶ Medium est nobilius extremis. propo. xciiij.

Aduerte quod vbi est equiuocatio
ibi est confusio medium est
terminus multiplex ⁊ vltra
alias acceptiones de quibus
supra loqui fuimus p nũc
mediũ est duplex vnum est medium
secundum magnitudinem. duplex
¶ Aliud autem est mediũ quod eligitur a na/
tura. ¶ Propositio vera est de medio fm natu
ram non aũt de medio fm magnitudinem siue
fm situm glosa est. Arist. ⁊. Auerr. in secundo de
celo ⁊ mundo. tex. com. lxxiiij. vbi. Aristo. repre/
hendit opinionem antiquoꝝ probantium quod
medium mundi est nobilius orizonte nam ter/
minans est nobilius terminato sed orizon termi
nat medium mundi ergo orizon est perfectior
qz proportio terminantis ad terminatũ est ppor
tio forme ad materiam forma autez est nobilior
materia ⁊ Com. dicit in. com. quod. Arist. conce
dit antiquis illas propositiones qd nobilius de
bet esse in nobiliori loco vnde primo celi ⁊ mũ/
di. tex. com. xxij. omnes homines de dijs hñt exi
stimationem ⁊ omnes eum qui sursum deo locũ
attribuunt ⁊ barbari ⁊ greci quecumqz putant
deos palã vt imortale imortali coaptatũ sit im/
possibile enim aliter ⁊ ita tenet ẽt. xii. meth. tex.
com. xliiij. sed non cõcedit quod medium in ma
gnitudine est nobilius sed mediũ quod eligitur
a natura vnde vt inquit mediũ quod est fm no/
bilitatem ⁊ electionẽ in animalibus non est me
dium in magnitudine sed est medium in substã
tia ⁊ inquit. Com. quod iste sermo contradicit
pythagorico sermoni de corde ⁊ sermoni ipsius
dicit. n. quod cor est nobilissimum membroꝝ er
go debet habere locũ nobilissimum quod ẽ me/
dium corporis sicut princeps debet habere me
dium in ciuitate vt habeat regnum equale ⁊ ẽ
exemplum. Arist. in libro de motibus animaliũ
⁊ subdit sed tñ videtur quod nõ est ita de anima
li magno. s. de mundo sicut de aĩali paruo qd ẽ
generabile ⁊ corruptibile qm̃ orizon in mundo
est nobilius centro orizon. n. est terminans ⁊ cẽ
trum est terminatũ etiam entia nobiliora sunt in
celo quod est nobilissimũ locorum videtur ergo
quod medium animalia generabilis ⁊ corru/
ptibilia est contrarium medio animalis eterni ⁊
propositio quã accipiunt isti. i. antiqui fuit acce
pta vniuersaliter in animali simplr. ¶ Ubi con
sidera quod plerumqz paralogizat meus sumẽ/
do aliquas propositiones que sunt vere de ani/
mali corruptibili transumens illas ad animal
celeste ⁊ est error magnus nam animatũ fere dr
equiuoce de istis ⁊ de illis vt dicit. Comenta. in
secundo celi. comẽ. lx. animal enim corruptibile
est animal

est animal per sensum sed animal celeste de vir tutibus anime non habet nisi intellectum ⁊ appe titum .xii. metha. com. xxxvi. ⁊ primo. cap. de sub stantia orbis contra Auicen. ponentem animam imaginatiuã in celo vnde vt excites intellectũ tuũ in hoc parum digredi constitui non sine causa quia multi decipiuntur loquentes vniformiter de illis ⁊ istis. ¶ Altera differentia inter animal ma gnum ⁊ paruum est ista quia animal celeste ita se habet quod est secundum vniuersum animatum ⁊ intelligens quia intelligentia non vnitur orbi me diante dimensione interminata non enim habet totum neque partes secus est de animali corrupti bili colligitur differentia ista ex .ii. celi. comẽ. iii. ⁊ ex .p. cap. de substantia orbis. ¶ Amplius ille sex differentie positionis dextrum sinistrum sur sum deorsum ante ⁊ retro aliter sunt ibi aliter hic patet ex secundo celi. co. xv. ¶ Amplius in ani mali celesti non est aliquid quod animatur per animam nec est aliquid quod viuat per vitam quia omne tale est generabile ⁊ corruptibile alal sententia est Auer. clara in .viii. metha. com. xii. vbi dicit ⁊ cum narrauit quod iste substantie ce lestes non habent materiam .s. quia non sunt cõ posite ex materia ⁊ forma sed ex corpore ⁊ forma animata intelligibili non ita quod animus sit res animata sicut supple tu est in istis corruptibili bus in quibus forma est tota quiditas non ita quod illic sit aliquid quod animatur per animã aut viuat per vitam sed sunt animata per se ⁊ viua omne enim quod viuit per vitam est gene rabile ⁊ corruptibile ⁊ ideo dicit Themistius quod Sol ⁊ Luna ⁊ stelle aut sunt forme sine materiis aut habent materias per equiuocationem sicut est dispositio in materia intellectus. ¶ Et ex illo lo co patet error eorum qui ponunt intelligentiam per formalem inherentiam animare celum cum tamen hic aperte reclamet Com. quod ibi nihil animatur per animam nihilque viuit ibi per vitã ⁊ ratio est quia vt idem dicit in libro de substantia orbis in penultimo. cap. vbi dicit quod corpus cele ste non indiget in suo esse anima quia ipsum ẽ per manens per se secus autem est de corpore animalis corru ptibilis quia tale est fluxibile ⁊ ideo indiget ani ma animante quod videmus experimento ces sante enim anima corpus statim dissoluitur vnde Aristo. contra antiquos .p. de ala inquit quod vi detur magis quod anima continet corpus quam corpus alam pro quo aduerte quod anima apud sapientes precipue arabes dicitur a formaliter animando sicut est ala vegetatiua ⁊ sensitiua que sunt forme informantes corpus organicum vnde Auer. in secundo colliget capi. vii. loquendo de virtutibus ale vegetatiue inquit Et in naturali phi losophia fuit declaratum de istis quod sunt anime ⁊ hoc ideo quia ipse sunt organice ⁊ quia nõ sunt vir tutes naturales Et ex hoc poteris intelligere ẽt sermonem Arist. in secundo de ala in .tex. com. xxi. vbi inquit De intellectu autem ⁊ perspectiua po tentia nihil adhuc manifestum sed videtur aliud genus anime esse ⁊ hoc solum contingere sepa rari sicut perpetuũ a corruptibili vbi Auerro. in com. dicit quod rectius est vt sit non ala ⁊. Au ic. ix. sue metha. cap. iiii. loquens de ala imaginati ua celi dicit quod nõ est forma separata ab orbe alioquin esset intelligentia ⁊ hoc non est dubium in via Comẽ. quicquid dicant alii vnde si intelligẽ tia dicitur anima celi est ratione motus quia prin cipium mouens de rebus mobilibus est sicut ani ma de rebus viuis .viii. phy si. com. .p. ⁊ ita dicit se ipsum declarando in libro de substantia orbis cap. .p. quod celum non dicitur animatum nisi propter motum localem ⁊ propter appetitum quia dicitur mo tum ex se ⁊ appetens per se ⁊ neutrum istorum requirit quod intelligentia sit forma inherens vt alias diffuse demonstraui Alia differentia est quia in animali celesti non datur materia nisi propter mo tum localem sed in alali corruptibili datur ma teria propter generationem ⁊ corruptionem sic dicit Com. in libro de substantia orbis ⁊ ibi vide quia lõ ge plures differentias inuenies tum ex parte forme tum ex parte materie tum ex parte ac cidentium. ¶ Reuertamur iterum ad declarationẽ propositi theorematis quod est alia equiuocatio ex parte medii nam quedam dicuntur media per compositionem ex extremis sicut colores mediũ inter album ⁊ nigrum ⁊ quedam dicuntur me dia per cõparationẽ tantum sicut aer ⁊ aqua sunt me dia inter ignem ⁊ terram distinctio est Auerr. quarto celi ⁊ mundi. com. xxvi. in neutris est vni uersaliter vera propositio assumpta nam viredo nõ est perfectior albedine nam .x. meth. te. com. vii. albedo est metrum ⁊ mensura omnium co lorum similiter aer ⁊ aqua que sunt media tm comparationem inter ignẽ qui est leuis simpli citer ⁊ terram que est grauis simpliciter nõ sunt nobiliora igne qui est formalissimum omnium elemẽtorum falsa etiã est propositio in Formis recipientibus intensionem ⁊ remissionem Fallit etiam propositio in operationibus propter eãdem causam nam extremum intensiua in operatio ne est nobilius medio Vera autem est propositio in moralibus quia virtus que est in medio duo rum extremorum que sunt vitia est nobilior ex tremis ibi enim veritatẽ habet sermo Hesiodi poete dicentis medium esse plus toto vt decla rauit Plato in tertio libro de legibus.

¶ Semper existimabitur aliqua species mouens. propõ. xcv.

Famosa Est propositio ⁊ scribitur in tertio physice auscultationis in tex. comẽ. xvii. aduerte ta men quod Aristote. sibi met obuius esse videtur nam in quinto physice auscultatio nis tex. comen. iii. inquit spe cies neque mouet neque moue tur ⁊. Comentat. ibidem. coment. v. scribit qui fingit formas moueri non est amplius cum eo loquendum in hac scientia naturali videlicet nã vnum eorum que ponit naturalis est quod forma non separatur per se .s. non mutatur de materia

fatigabilis qr non est ↄstituta inesse p subiectum sed est potius ↄstituēs suum subiectum inesse vt patet per Auer. primo physicorum com. lxiij.

propo. xcvi.

¶ Materia est causa pluralitatis seu numeralitatis apud philosophos ⁊ causa conuenientię in multitudine numerali est forma.

PRopositio ista in propria forma scribit per Auerroym in libro destru/ctio destructionum in disputatio/ne prima in solutione septimi dubij extrahitur autem ex mente Aristote. xij. primę philosophię in. tex. comē. xlix. vbi scribit Quod autem vnum cęlum manifestum est si enim plures essent cęli vt homines foret principium quidem circa vnūquodqꝫ specie vnum numero vero multa sed quecūqꝫ sunt numero multa multam materiam habent vna enim ⁊ eadem ratio multoꝝ vt hominis sor. verovnus quod autem quod quid erat esse non hꝫ materiam primam endelechia enim vnum igitur ⁊ ratione ⁊ numero primum mouens imobile ens ⁊ motum ergo semper ⁊ continue vnum solum vnum ergo solū cęlū. ¶ Dicit aūt. Scotus in. vij. suę. meth. q. xiij. ⁊ in secundo sententiaruꝫ distinctione tertia parte prima ⁊. Antonius. Andreę, in. v. suę. metha. questione. v. dicunt quod cum. ij. physi. tex. com. xxvi. materia ⁊ forma opponuntur relatiue ⁊ qr quot modis dicitur vnum oppositorum tot modis dicitur ⁊ reliquum sicut forma apud philosophos sumitur duobus modis videlicet pro forma partis quę est altera pars essentialis compositi sicut anima respectu hominis ⁊ pro forma totius sicut humanitas quę est idem quod quiditas. pariformiter materia sumitur duobus modis quia quędam est materia quę opponitur formę partis ⁊ hęc est materia quę est principium essentiale rei constituens rem cum forma ⁊ vnum ens per se quędam autē est materia quę opponitur formę totius ⁊ ipsi quiditati ⁊ p consequens est extra rationē quiditatis formaliter ⁊ hęc est materia quę est differentia seu proprietas indiuidualis ⁊ tunc iuxta huiusmodi distinctionem dicunt. Aristot. ⁊ sequaces intellexisse quod ista materia indiuidualis est illa quę causa existit propter quam indiuidua multiplicātur numero in eadem specie ⁊ forma est causa conuenientię scilicet forma quę est quiditas iuxta illud porphirij participatione speciei plures homines sunt vnus homo ⁊ sic glosant omnes auctoritates. Aristot. in. v. ⁊ in septimo primę philosophię quę videntur sonare quod que numero differūt pp materiam differūt ⁊ ita preallegatam. Aristo. auctoritatem in. xij. methaph. tex. comē. xlix. de primo motore glosant quia deus de se est hic ⁊ singularis qr natura diuina non est contrahibilis per differentias indiuiduales ad plures deos. ¶ Sed quidquid sit de principio indiuiduationis de quo feci questionem prolixam dum essem iunior quantum tamen spectat in declaratione presentis. Theorematis dico salua pace istam glosam non esse de mente. Aristotelis. Comenta. Auer. in preallegatis locis naꝫ. Comen. in. com. xlix. exponens illam. Aristotel. demostrationem dicit quod omne quod est vnuꝫ ⁊ plura in numero habet materiaꝫ. i. omne quod est vnum in specie ⁊ plura in numero habet materiam sed iam declaratum est quod principiū cęli non habet materiam manifestum est autem quod demostratio qua ibi in. xij. methaph. tex. comē. xli. ⁊ in. viij physico. text. comen. lxxviij. ⁊. lxxix. demostrauit quod primus motor non habet materiam non processit de materia vt opponitur quiditati. ¶ Amplius septimo primę philosophię. tex. com. xxviij. contra. Platonem inquit Quare palam qr non oportet quasi exemplum speciem probare maxime enim in hijs exquirerentur formię nam substantię maxime hę sed sufficiens est generans facere ⁊ speciei causam esse in materia omnis vero iam talis species in hys carnibus ⁊ ossibus callias ⁊ sortes ⁊ diuersa quideꝫ propter materiam diuersa naqꝫ idem vero specie naꝫ indiuidue species Patet autem manifeste quod materia sumitur pro subiecto generationis in tali enim est forma generans Et confirmatur auctoritate Auer. ibid comē. xxviij. vbi expresse dicit in calce. comenti exponens allegata verba. A. dixit sed vt generans possit idest sed sufficit in generatione vt in generante sit potentia ad generandum formam sibi similem in materia quę est in potentia forma eius idest quia actio eius nihil aliud est quā extrahere illud quod est in potentia ad actum ⁊ erit causa in multiplicatione generabiliuꝫ ab vno generante multiplicatio materierū in quas agit ⁊ vniuersaliter ipsum agere in aliud ⁊ vt generans ⁊ generatum cum hoc sint idē in forma Et hoc intendebat cum dixit ⁊ vt sit sortes ⁊ callias idest quoniam si generatio esset a formis separatis non possibile esset vt istę formę essent causę eius quod apparet scilicet quod generans ⁊ generatum sunt duo in numero ⁊ vnum in forma Ubi patet clarissime intelligenti qꝫ loquuntur de materia ex cuius potentia res extrahit ab agente ad actum tale autem non est differentia indiuidualis immo est materia quę est subiectum generationis Ex hoc igitur loco patet quod expositio istorum non est de mente. Arist. ¶ Dicamus igit istum esse ppositi theorematis intellectum quod comparando principium distinctiuum ad principium assimilatiuuꝫ materia secundum peripatheticos est appropriatum principium plurificationis ⁊ distinctionis forma autem est appropriatum principium assimilationis vnde isto modo intelligitur etiam auctoritas. Auerro. primo methaph. comen. xl. vbi habet quod dualitas in re est propter materiā nō tn̄ credas vt multi ante nos tenuerūt materiā ↄparatā ad formā respectu īdiuidui demostrati ⁊ suę vnitatis nūeralis pncipalius depēde

Oplo Scoti

Impu

Oplo ppria.

re ab vnitate materię quam ab vnitate formę nam materia non est vna numero nisi priuatiue de se vt scribit. Auerr. xij. metha. comē. xiiij. sed ipsum indiuiduum demonstratum est hoc ⁊ vnus numero principaliter per suam formam ⁊ ista est vnitas positiua sic enim scribit ad litteram. Auer. vbi supra dicens Demonstrandus igitur quomodo vnum numero potest inueniri in pluribus hoc quidem non intelligitur in eo quod est in actu in eo autem quod est in potentia dicere est quod est vnum in numero ⁊ commune pluribus ⁊ non habet differentias quibus differunt in singulis indiuiduis ad inuicem ⁊ q2 differentię indiuiduales absunt ⁊ caret formis quibus inuenitur pluralitas in numero dicitur esse vnum ⁊ q2 caret forma qua res dicitur esse vna numero dicatur esse communis rebus pluribus in numero non q2 habet formam communem sicut est in genere secundum igitur quod caret differentijs formaꝝ indiuidualium est vna numero non q2 habeat formam indiuidualem qua res dicitur eē vna numero ⁊ secundum hoc etiā quod caret forma in actu indiuiduali est communis pluribus rebus ⁊ primo de anima com. xc. dicit manifeste omne quod est vnum ⁊ continuū non est vnum per suam materiam sed per suam formam qđ intelligo principaliter vt in questione de principio indiuiduationis latissime declaraui ⁊ ista est via eius ⁊ sui magistri ni fallor.

Cā erroris.

¶ Sed quę fuit causa quod ista opinio in ualuit in via multorum virorum iuxta principia peripathetica quod absolute crediderunt multiplicationem a materia principaliter prouenire non a forma ⁊ quod distinctio indiuiduoruꝫ in eadem specie principaliter est a materia non a forma fuit quia ista multitudo indiuiduorum in eadem specie in solis materialibus reperitur vnde etiam. Comen. primo phisicorum. com. vi. quasi ab ipsa veritate coactus dicit quod differentię aut sunt rerum differentium secundum formam aut rerum differentium secundum quātitatem differentiam per formas nuncupans specificas differentias. Differētię vero secundū quantitatem sunt indiuiduales nam indiuidua per accidens differre dicuntur ⁊ quantitas insequitur materiam vt patet ex libro de substantia orbis cap. primo ita etiam dicit in presenti loco in disputatione prima in solutione septimi dubij vbi habet Nullus namq3 indiuiduum ab alio indiuiduo distingui debet ab aliqua proprietate nisi per accidens imo indiuidua ab inuicem distinguntur materia.

Expō moderni expositoria.

¶ Quem locum quidam illo modo exposuerunt quod. Auerro. istam rationem inuit ibi Quecūq3 multiplicantur in numero ⁊ vniūtur in forma sunt composita ex materia ⁊ forma sed animę separatę non sunt compositę ex materia ⁊ forma ergo non sunt multę in numero Syllogismus est in secunda figura ⁊ accepit maiorem ⁊ tacuit minorem q2 est cōcessa ab eis ⁊ dicunt quod ibi nullum autem indiuiduuꝫ quod ibi probat maiorem ⁊ dicit nullum indiuiduuꝫ distinguitur ab alio ab aliqua proprietate nisi per accidens hec maior prosyllogismi sed indiuidua distinguūtur materia igitur distinctio per accidēs est per materiam ⁊ econtra est enim ratio in tertia figura ⁊ maior est. Arist. in secundo posteriorum ⁊ minor est manifesta per se ⁊ notant quod sicut materia concurrit ad esse indiuiduorum ita concurrit ad distinctionem sed quoniam materia est causa per accidens indiuidui necessario tamen forma aūt per se ē causa indiuidui ideo distinctio indiuiduoꝝ est per accidens non tamen pure sed per accidens necessarium declaratum est enim in septimo metha. quod materia est causa quiditatis indiuiduorum non per se sed per accidens sed tamen necessarium forma autem est causa per se totalis essentię ⁊ quiditatis rerum ideo essentia indiuiduorum est per accidens a materia ⁊ per se a forma. ¶ Sed iste bonus vir vt sui moris ē ad pauca respiciens in omnibus de facili enuntiat Primo quidem nō animaduertit quod ille prosyllogismus non est ad maiorem quia est in tertia figura ⁊ illa maior erat vniuersalis quę erat sillogizanda ⁊ in prosillogismo altera premissarum erat vna indefinita vnde propter vtrāque causam ex vi prosillogismi maior primi sillogismi quę erat vniuersalis non potest concludi nam licet gratia materię quando ambę premissę sunt vniuersales ⁊ minor est in terminis conuertibilibus quia tunc potest redire ad primam figuram possit sequi conclusio vniuersalis in figura tertia vt dicit. Auer. in quarto physicorum. com. xlij. vbi tamen non sunt sic dispositę nullo pacto sequi potest ¶ Amplius autem adhuc non habet intentuꝫ suum quia per talem prosillogismum non concluditur maior rationis q2 maior illius rationis erat quod quecūq3 multiplicantur in numero ⁊ vniuntur in forma sunt composita ex materia ⁊ forma sed per mirabilem deductioneꝫ tui prosillogismi sequitur quod distinctio per materiam est per accidens aut econtra quid ad rē. ¶ Amplius. Comenta. in illo prosillogismo peteret principium q2 arguens contra. Algazelem ⁊. Auicen. qui posuerunt animas separatas numero differentes accipit in prosillogismo quod indiuidua distinguuntur per materiam sed hoc erat quod ab ipsis negabatur imo dicunt quod animę illę per proprietates accidentales distinguūtur. ¶ Preterea bone vir quomodo dicis materiam esse causam essendi ⁊ distinguendi tamq3 principium ⁊ causam per accidens respectu indiuidui cum hoc sit per se notum ⁊ manifestum omnibus etiā de nouo incohantibus philosophari quod materia ⁊ forma sunt principia per se generationis quia sunt principia per se rei generatę ⁊ remanent in re generata priuatio auteꝫ est principiū per accidens necessarium tamen sicut patet in p physicę auscultatiōis in. te. co. lxv. vbi habetur manifestū igr̄ quod si quidem sunt causę ⁊ principia eoꝝque natura sunt ex quibus primis sunt ⁊ sunt nō ſm accidens sꝫ vnūquodq3 quidē dr̄ ſm substantiam quod fit ex subiecto ⁊ forma cōponit enim musicus

Impu

enim musicus homo ex homine et musico quodammodo resoluit eo enim rationes in rationes eorum vbi Comenta. dicit quod cum Aristo. declarauit quod principia sunt tria forma et priuatio et subiectum incepit notificare que eorum sunt per se et que per accidens. Et infra reassumens rationem quam Aristoteles intendit in textu in forma inquit. Et syllogismus componitur sic Si principia naturalia sunt illa ex quibus generatur generabile per se et principaliter et talis est dispositio forme et subiecti necesse est vt omne generabile generetur ex forma et subiecto dimittit autem minorem et conclusionem que os suppleri quia est syllogismus hypotheticus continuus constructiuus quem nostri appellant syllogismum conditionalem a positione antecedentis ad positionem consequentis et ita dicit etiam in sequenti tex. et com. vsque ad. lxviij. inclusiue. ¶ Amplius Comen. v. meth. com. xxiij expresse habet quod omne compositum est per se per suam materiam et per suam formam et non per accidens vt tu dicis quomodo enim priuatio distingueretur aliter a materia si materia est principium per accidens necessarium tamen sic enim est de priuatione et ita rediret opinio platonis qui non distinxit inter materiam et priuationem vt patet primo physicorum. lxvi. et. lxxix. ¶ Amplius quod dicit iste expositor quod materia est causa per accidens essentie et quiditatis indiuiduorum et dicit hoc esse declaratum in. vij. methaphysice est purus error quia frater mi apud peripatheticos in conceptis cum materia aliud est quodquid est ab eo cuius est quodquid est vt dicit expresse phylosophus. vii. methaphysice tex. com. xli. id est differt essentia a quiditate illud enim quod in talibus diuersificauit essentiam a quiditate est materia vt dicit etiam Comentator tertio de anima. com. v. in solutione tertie questionis vnde refert dicere aliquid esse partem per se essentie et dicere esse per se partem quiditatis vel dicere aliquid per se pertinere ad rei essentiam et illud met pertinere per se ad rei quiditatem vnde dicunt peripathetici quod materia et forma per se pertinent ad rei essentiam quia essentia substantie composite per se resultat et integratur ex ipsis vnde a grecis dicuntur sinetia idest concause quia simul causant substantiam compositam et dicuntur partes essentiales eiusdem sed tamen materia non pertinet ad rei quiditatem per se quia ipsa neque quiditas est nec quiditatem habens est tamen in se considerata substantia et natura quedam nam sola forma a peripatheticis quiditas nuncupatur vbi. Arist. l. ij. physi. et. vij. metha. t. v. et vbique appellat eam rationem et quod quid erat esse rei ¶ Et ne videamur isto studio contradicendi dicere adducamus verba Auer. l. vij. prime philosophie com. xxi. vbi inquit et solutio est quoniam quiditas hominis est homo vno modo et non homo alio modo et est forma hominis et non est homo qui est congregatus ex materia et forma quasi dicat si homo sumatur pro hominis quiditate sic forma hominis est homo sed si homo sumatur pro essentia hominis sic forma hominis non est homo Inis homo vt sic est congregatum ex forma et materia Et in come. xxxiiij. ibidem confirmans illam sententiam expresse dicit si igitur hoc nomen substantia dicitur simpliciter de materia substantie composite ex materia et forma et de forma eius et de composito tunc forma substantie dicetur esse substantia rei cum ipsa declarat essentiam rei materia vero dicitur secundum considerationem ad substantiam compositam ex materia et forma esse pars substantie secundum considerationem vero ad substantiam declarantem essentiam rei non dicitur esse pars substantie sed esse apparens deferens formam in suam diffinitionem vnde in diffinitionibus rerum necessario debet poni materia non quia sit pars quiditatis quia ipsa secundum se est ignota est enim pura potentia sed ponitur tamquam vehiculum deferens ipsam quiditatem vnde p de anima. com. xvi. inquit Et in diffinitionibus ponit materiam et dimittit formam diminute accipit sed qui ponit formam et dimittit materiam videtur dimittere aliquid non necessarium sed non est ita quoniam forma debet accipi cum dispositionibus in quibus existit ¶ Dicamus igitur nos quod opinio. Comen. est ista in illo loco quod comparando indiuidua quo ad principium conuenientie et distinctionis seu pluriflcationis appropriate conuenientia est a forma et pluriflcatio et distinctio numeralis est a materia philosophi enim sinixi rationi sensate quod natura nihil frustra facit euitauerunt multitudinem entium inquantum fieri potest vnde Aristo. in primo phisice auscultationis in. text. comen. l. preposuit opinionem empedoclis ponentis principia finita opinioni Anaxagore et Democriti ponentium principia infinita quia vbi fieri potest et saluari possunt apparentia in rebus cum paucitate principiorum longe melius est quam multiplicare illa sine necessitate vbi inquit Comenta. in. com. quod qui potest sanare modica actione ille agit actione artificiali si autem laborauerit actione maiori superflue agit et ociose et ita est de natura sicut de arte Ex igitur videtur multitudinem entium in eadem specie in habentibus formam in materia ex sua imperfectione proficisci quia natura non potest perpetuari secundum indiuiduum sed ex diuina sollicitudine et misericordia datum fuit vt talia secundum speciem perpetuentur vt dicit. Comen. in secundo de anima comen. xxxiiij. et est etiam sententia Aristote. in secundo de generatione et corruptione in tex. comen. lix. vbi habet hoc autem rationabiliter contingit quoniam enim in omnibus dicimus quod melius est desiderare naturam semper melius est autem esse quam non esse esse autem quod modis dicimus in alijs dictum est hoc autem in omnibus impossibile existere propter longe a principio distare reliquo modo compleuit esse deus faciens continuam generationem ita enim maxime continuabitur esse quia proxime est substantie fieri per generationem Ubi

Oplo ppia.

Comen inquit qꝛ iam visum est nobis qḋ natu
ra semper mouetur ad nobilius ſm qḋ potest in
vno quoqꝫ. Et ſm qḋ potest recipere vnumqḋqꝫ
⁊ qꝛ ens est nobilius q̄ꝫ non ens. Et ens verum
q̄ꝫ non verum ⁊ ſm indiuiduum q̄ꝫ ſm speciē.
Quamuis impossibile est aliquod ens in istis re
bus esse simpliciter nobile propter remotionem
a primo causa habens essentiam ⁊ nobilitatem
quia deus compleuit diminutionem in istis con
tingentem hoc modo ſm qḋ generatio facta est
continua quare esse potest perpetuum in istis re
bus Et in primo de celo ⁊ mundo com. iiij. quod
inuenitur ex eis plus q̄ꝫ vnum. s. plus q̄ꝫ vnum in
diuiduum in vna specie est diminutum qꝛ si eēt
perfectum sufficeret esse vnum sicut in mundo
⁊ hec est causa esse indiuiduorum multorum in
vna specie. s. qḋ propter diminutionem non fuit
natura contenta esse vnius. Et ideo phylosophi
in abstractis a materia in quibus tota perfectio
nature potest perpetuari in vno indiuiduo di/
xerunt quod in talibus non est nisi vnum suppo
situm in vna specie sic igitur Auer. contra Al/
gazelem ⁊ contra Auicē. ponentes animas ra/
tionales esse plurificatas in eadem specie ⁊ pos
se remanere post mortem separatas a materia ⁊
distinctas inquit. Nos dicimus qḋ ponere ani/
mas separatas a materia plures in numero est
opinio inconcessa ab omnibus phylosophis im
mo est opinio valde dubitabilis ⁊ reddit causam
Causa enim pluralitatis seu numeralitatis est
materia apud phylosophos ⁊ causa conuenien
tie in multitudine numerali est forma. Sed qḋ
possint reperiri res plures in numero vna in for
ma sine materia: sic debet stare qꝛ littera iacet ſꝫ
materiam ⁊ est mendosa: impossibile est. Et qꝛ
Algazel ⁊ Auicē. possent arbitrari ⁊ dicere qḋ
stat quod aliqua indiuidua in aliqua natura ⁊
specie distinguantur per aliquas proprietates ac
cidentales ⁊ non ratione materie. Ideo imedia
te occurrens huic tacite responsioni subnectit.
Nullum namqꝫ indiuiduum ab alio indiuiduo
distingui debet ab aliqua proprietate nisi per ac
cidens quasi dicat non est prima indiuiduorum
distinctio in eadem specie ex ꝓprietatibus que
sunt accidentia. Et ideo subdit immo indiui/
dua abinuicem distinguntur materia. Nam de
facto Algazel ⁊ Auicē. possent dicere qḋ anime
separate a corporibus non differunt inter sema
teria qꝛ sunt per casum separate a materia sed
differūt per aliqua accidentia que non faciunt
differre specie sed numero tantum ⁊ ideo Auer.
excludendo istam responsionem dicit quod indi
uidua inter se non distinguūtur per accidentia
loquendo primo ⁊ per se immo prima distinctio/
nis causa in ipsis est materia modo preexposito
comparando principium distinctionis ad prin/
cipium assimilationis. ❡ Ex quibus clare pꝫ er
ror illorum qui ad mentem Arist. ⁊ Auer. ponūt
principium indiuiduationis esse aliquod acci/
dens vt quātitas aut aliud ꝯsimile ❡ Hoc qdē
stare non potest sicut vides ex verbis precallega
te auctoritatis. ❡ Amplius hoc expresse est ꝫ

Cōtra ponen tes ali qd ac/ cidens eē pnci piū īdi uidua tionis.

ipsum in. vij. prime phylosophie com. ij. vbi in/
quit In hoc cap. intendit declarare quod quidi
tas indiuidui substāte ē prior inesse qditatibus
accidentium indiuiduum enim substantie quod
prius est aliis indiuiduis accidentium manife/
stum est per se ⁊ ita dicit infra comē. iiij. ⁊. xlvij.
Et qḋ ista sit mens eius adducamus verba eius.
ibidē in solutione. vij. dubij vbi dicit Dicimus
nos qḋ Petrus hēre differt a Guglielmo in nū.
mero ⁊ sunt vnus in forma. s. in anima vna. Si
anima Petri differt ab anima Guglielmi in nu
mero sicut personaliter differunt in numero.
Oporteret igitur qḋ anima Petri ⁊ Guglielmi
essent due in numero. Et sequeretur ex hoc qḋ
anima haberet animas ⁊ sic anima Petri ⁊ Gu
glielmi essent vna ⁊ eadem in forma. Et plurali/
tas numeralis. s. diuisio sequitur vnus in forma
ratione materie Unde si anima non admittere
tur in corporis diuisione seu admissione oporte
bit qḋ quando separata fuerit a corpore qḋ sit
vna ⁊ eadem in omnibus videlicet in numero
quid clarius quam exponere Auer. per ipsum
met Auer. ⁊ ideo non potest stare opinio illa vt
ipse opinatur cum principijs peripatheticis qḋ
vꝫ duo īdiuidua sine mā numero distingui pos
sint. Ad hoc igitur respicientes phylosophi qḋ
multiplicatio indiuiduorū in eadem specie non
inuenitur in genere formarum nisi in formis ha
bentibus esse in materia ideo dixerunt absolute
materiam esse causam pluralitatis seu numera
litatis qꝛ hoc non insequitur formas inquantū
sunt forme sed formas que sunt in materia. Si
tamen diligens inquisitor compararet materiam
⁊ formam que concurrunt ad constitutionem in
diuiduorum in eadem specie ⁊ inter se ⁊ vt con
stituunt indiuiduum non est credendum qḋ ma
teria sit prima causa pluralitatis ipsius forme
quia forma non sequitur naturam materie ſm
Arist. in. ij physicorum qꝛ tunc esset a casu vnde
Comen. ibidem com. lxxv. vbi Arist. intendit ꝓ
bare qḋ natura agit propter finem inquit. Quia
ista propositio est maxima ⁊ fundamentum. In
hac scientia ⁊ in scientia diuina quia si natura/
lis non concesserit eam negat principium finale
⁊ negat materiam esse propter formam: ex quo
sequitur ipsum negare agens: generans enim
non generat nisi ꝓpter aliquid. Et similiter mo
uens mouet propter aliquid ⁊ cum sequitur for
ma necessaria materie naturam nascitur casus ⁊
sic non erit agens. Et si erit: erit frustra: ⁊ cetera
Et infra comen lxxxvij. inquit ⁊ omnes antiqui
dicentes causam materialem tantum esse: nitun
tur ex illa reddere causas formarum ⁊ actionū:
opinabantur enim quod forme sequuntur de ne
cessitate naturam materie, ⁊ quod diuersitas ea
rum est ex diuersificatione materie, ipse igi/
tur vult destruere hoc quoniam ipse opina/
tur econtra scilicet quod materia sequitur for/
mam ⁊ est verū dictum. Comen. nam. Arist. ibi
dem tex. com. xci. expresse dicit tottreqꝫ physico
dicende sunt cause magis aūt que cuius cā: cā
enim hec materie est sed nō hec fuit vbi. Com.
inquit quod

inquit quod ops naturalem reddere vtrāqz cāsz
qz constitutio rez naturalium est ex ambobus.s.
ex materia et ex illo pp quod est materia de in/
de dixit sed magis debet idest ops naturalem
sollicitari magis circa cām finalem cum pp cāsz
finalem sit causa materialis et nō pp causam ma
terialē est causa finalis vnde etiam. Auicē. quin
to sue. metha. dicit materia est materia forme sz
non est causa forme licet illum modum dicendi
late loquendo. Comen admittere visus est qnqz
et ideo in via Arist. et peripathetico⁊ non teneo
primam rationem multitudinis et plurificatiōis
in forma materiali prouenire in forma a mate/
ria sicut supra diffuse declaraui Imo hoc ē ex sua
propria et intrinseca rōne qz ex se plurificabilis ē
qz distantie entium sunt valde diuerse vt scribit.
Com. in secundo celi et mundi in. com. lxiiij. vij.
Auer. in secūdo de aia. com. lx. expresse dicit me
lius ē existimare quod diuersitas forme est cā
diuersitatis materie quā econuerso et in primo
de anima. com. liij. dicit quod membra cerui nō
differunt a membris leonis nisi qz aīa differt ab
anima et. Auerr. libro destructio destructionū in
disputatione. ij. in solutione. xij. dubij inquit qd
sequaces pythagore fuerunt qui dicebant quod
pluralitas procedit a materia. ¶ Sic igr̄ intelli
gere potuisti quomodo apud philosophos cau
sa pluralitatis est materia et causa conuenientie
est forma et quomodo forma pendet a materia
in hoc et quomodo non nam pauci ad hoc per/
tingere potuerunt.

propō. xcvij.

¶ Diuisibilitas est passio quātitatis

SOlet extrahi et allegari pre
sens ppositio ex inten
tiōe. Arist. in. v. meth. capitulo de
quanto et est in. tex com. xviij. vbi
dicitur quantum vero dicitur qd
est diuisibile in ea que i sunt quo⁊
vtrūqz aut singulū vnū aliquid et hoc aliquid na
tum est esse. ¶ Scire debes ne pp multiplicita
tem contingat confusio apud intellectum quod
partes sunt duplices subiectiue et integrales.

partes sūt du plices.

¶ Partes subiectiue sunt que sunt sub toto vni
uersali quod quiditatiue et in recto predicatur
de ipsis sicut superius respectu inferioris et isto
modo species sunt partes subiectiue generis et
decem genera generalissima sunt partes subie/
ctiue entis et indiuidua respectu speciei. ¶ Par
tes aūt integrales sunt duplices quedam enim
sunt que integrant totam essentiaz substantie cō

partes integra les du plices

posite quarum vna non pōt naturaliter esse sine
alia sicut materia et forma respectu substantie cō
posite et hec alio nomine partes essentiales nūcu
pantur et ab. Auer. primo physi. com. v. dicuntur
partes sm̄ qualitatem et de talibus veritatē non
habet pposita propositio qz diuisio in tales par/
tes siue sint subiectiue siue sint integrales hoc
modo quēadmodum materia et forma respectu
compositi nō est hec diuisio passio insequēs quā
tum in eo quod quantum diuisio enim totius in
partes subiectiuas causatur aut ex differentijs
essentialibus siue sint vniuoce siue sint analoge
siue per differentias que accidentaliter faciunt
differre siue sint modi siue sint differentie. ¶ Et
aduerte bene hic vnum quod est annotatione di
gnum quod est alia diuisio entitatiua et alia quā
titatiua. ¶ Diuisio entitatiua ex contradictione

diuisio duplex

causatur vt qz. a. est. a. et. b. est. b. ideo. a. et. b. sunt
duo in entitate distincta l hoc enim errauit vehe
menter. Auicen. vt inquit. Auer de ipso in quar
to prime philosophie in. com. iij. et in. vij. com. x.
metha. qz opinatus fuit quod idem esset vnum
qd est sinonomum enti cum vno quod est princi
pium numeri Imo sunt valde diuersa vnum. n.
quod est principium numeri est accidens et est

Numerus duplex.

principium numeri predicamentalis qui cātur
ex diuisione continui et talis numerus non ē ni/
si in rebus materialibus et ingenerabilibus et cor
ruptibilibus et in corporalibus tantuz Alius au
tem est numerus transcendens et causatur se/
cundum diuinos ex cōtradictione et partes eius
sunt vnitates que sunt eadem cum essentijs re⁊
Nam vnum et ens vnam naturam significant et
non distinguuntur nisi rōne vel sm̄ modum vt
dicit Comen. in precallegatis locis nō enim su/
peraddit vnum supra rōnem entis nisi indiuisio
nem in entitate tm̄ vt dicit. com. in libro destru/
ctio destructionum disputatione. iij. in solutione
xiiij. dubij et non est dispositio que sit accidēs vt
voluit. Auicen. ¶ Pro quo scire debes qd vnū
quod conuertitur cum ente ex hoc quod super
addit modū q est priuatio diuisionis rōne talis
modi opponitur multitudini et illi non opponit
ens et sic vnum sit diuisiuū entis dum ens diui/
ditur per priuationes quando dicimus qd ens
diuiditur per vnum et multa diuisiones. n. entis
vt dicit. Com. in predicto loco sunt multiplices
alie nāqz sunt per differētias substantiales sicut
dum diuiditur ens per substantiam et accidens
qz substantia et accidens sunt de primis differen
tijs entis vt scribit. Com secūdo. physi. com. iiij.
Alique dantur per relationes vt quādo diuidi
tur ens per potentiam et actum: actus enim et po
tentia relatiue opponuntur vt patet in. ix. prime
philosophie. tex. comen. xi. sunt enim illo modo
differentie opposite et circuunt omne genus pri
mo de anima. com. vi. Alie dantur per priuatio
nes idest per priuatiue opposita vt dum diuidi
tur ens per vnum et multa et ita intelligis quo/
modo vnum inquantum sm̄ subiectū significat
eandem naturam cum ente est sinonomū enti et
conuertitur cum ente sed pro quanto addit mo
dum qui est priuatio diuisionis in entitate sic op
ponitur multitudini cui non opponitur ens sm̄
propriam rōnem et sic vnum sit entis diuisiuuz
et ita non inconuenit aliquid conuerti cū aliquo
et esse illius diuisiuum presertim in transcenden
tibus de tali igitur diuisione entitatiua que ex
contradictione causatur veritatem non hz ppo
sita propositio quod ista insequatur quantitatē
in eo quod quantitas. ¶ Alie autem sunt par/

tes integrales eiusdem rationis quarum queli-
bet de se apta nata est esse sine reliqua diuiso to
to ⁊ de tali veritatem habet proposita ꝓpositio
⁊ sic intelligitur etiam descriptio quanti posi-
ta ab. Arist. v. metha. tex. com. xviij. quantuz est
quod diuiditur in ea que insunt quoꝝ vtrumqꝫ
aut singulum aptum natum est esse hoc aliquid
⁊ vnum aliquid. ¶ Et quod talis diuisio sit pas
sio per se primo insequēs quantitatē in eo quod
quantitas ostendo tali ratione Jlla est prima ꝓ
prietas alicuius q̄ cuicūqꝫ competit cōpetit rōe
eius sibi autem non competit per aliud sed ista
diuisio in partes integrales eiusdez rationis cui
cūqꝫ competit rōne quantitatis competit nam
si alicui inesset per propriam rōnem maxime
illud est prima materia sed ſm. Auerr. in libro
de substantia orbis capit. ꝑ. diuisio non competit
huic subiecto nisi per quantitatez vnde coactus
fuit. Auerr. ponere quātitates interminatas pre
cedere formas substantiales in materia aliter vt
inquit materia non posset simul hr̄e plures for-
mas coexistentes in ea ¶ Sed ē maxima diffi

Ardua q̄ō.

cultas in philosophia vtrum materia habeat ali
quam diuisionem aliam ab illa quam hꝫ merito
dimensionis interminate ⁊ arguitur ad partem
affirmatiuaz q̄ꝺ sic Nā in vno pugillo terre dici
tur esse plus de materia quam in duobus pugil
lis aque si vera est sententia. Arist. in secundo de
generatione ⁊ corruptione quod ex vno pugillo
terre generantur decem pugilli aque sed illud
plus non pōt sumi ex parte dimensionis que est
ſm quantitatem qꝛ clarum est quod plus est de
quantitate in duobus pugillis aque quam sit in
vno terre naꝫ est maior extensio quantitatis igi
tur opꝫ quod hoc intelligatur de alia extensione
quam de extensione quantitatis sed in casu non
est dare aliā extensionē nisi prime materie ergo
prima materia hꝫ aliam extensionē ab illa quaꝫ
hꝫ a quantitate. ¶ Preterea vbi est dare alias
⁊ alias dimensiōes ibi est dare alias ⁊ alias par
tes materie vt claruz est sed partes materie sunt
alie a partibus quantitatis qꝛ partes materie
sunt substantie partes aūt quantitatis sunt acci-
dentia substantia aūt ⁊ accidens sunt entia diuer

Opio Scoti.

sa vt clarum est. ¶ Subtilis doctor in secundo
sententiarum distinctione. iij. q. iiij. in responsione
ad argumenta opinionis ⁊ precipue ad ſm inqt
Ad secūdaꝫ rationem pꝫ quomodo ex illa pōt
concludi per idem q̄ꝺ idem generet se ipsuꝫ sed
ad formam argumenti dico q̄ꝺ ambe premisse
sunt false lꝫ enim alia forma sit in alia materia
non tñ pp alietatem materie est alia forma sed
sicut entitas forme est prior illa ita ⁊ sua alietas
Similiter alia ꝓmissa. s. quod est alia pars mate
rie pp aliam partem quantitatis falsa est qꝛ siue
sit distinctio partiuꝫ materie in se preter quanti
tatē siue non prior est distinctio partiuꝫ materie
quam quantitatis qꝛ huius accidentis subiectū
est hoc aliquid vnde sequaces eius volunt aliaꝫ
partibilitatem in partem ⁊ partem aliaꝫ in par

Opio Auer.

tem extra partem. ¶ Auerroes aūt oppositum
sentire videtur qꝛ dicit in libro de substantia or-
bis quod materia non hꝫ diuisionez in suis par
tibus nisi merito quantitatis ⁊ ratio vt mihi vꝫ
est illa quam supra adduxi qꝛ illud quod est pro
prietas aut effectus formalis alicuius non pōt
eē sine eo cuius est ꝓprietas siue sine sua causa
sicut esse album quod est effectus formalis albe
dinis non pōt esse sine albedine sed habere par
tes integrales eiusdem rōnis quaꝝ quelibet pōt
esse hoc aliquid ⁊ vnum aliquid est proprietas
seu effectus formalis quantitatis inquātū quāti
tas est igitur nō potest inueniri sine quantitate.
¶ Quo stāte patet solutio ad rōnes adductas

Solo rōnis.

Ad primam rūdetur quod in vno pugillo terre
dicitur esse plus de materia quaꝫ in duobus pu
gillis aque ⁊ in vno aque plus est de materia q̄ꝫ
in duobus pugillis aeris nam ex vno aque fiunt
decem aeris non qꝛ materia in actu habeat aliā
diuisionem ab illa quam recipit a quantitate vt
imaginatur argumentum sed hoc est solū in po
tentia tñ pro quanto videlicet materia stās sub
vno pugillo terre est in potentia per transmuta
tionem substantialem ad maiorem extensionem
quantitatis quaꝫ materia stans sub duobus pu
gillis aque qm̄quidem ex vno pugillo terre pñt
fieri decem aque ⁊ ita dicendum est de vno pu-
gillo aque respectu duoꝝ aeris vnde. Comē. in
primo cap. de substantia orbis scribit ⁊ hoc totū
conuenit sensui videtur enim quod forma cali-
ditatis qñ agit i aquā incipit aqua augeri ⁊ cre
scere in dimensionibus ⁊ vicinari dimensiōibus
aeris cum igr̄ peruenit ad maximā quantitatez
aque tunc subiectū eius denudaꝛ a forma aque
⁊ quantitate dimensionum aque ꝓpria ⁊ recipit
formā aeris ⁊ quantitatem dimensionum ꝓpria
rum forme aeris. ¶ Et similiter facit contrariū
forma frigiditatis in aere. s. q̄ꝺ dimensiones ae-
ris nō cessant diminui donec spolietur a sua for
ma ⁊ recipiat formam aque. ¶ Sic igitur patet
quomodo in vno pugillo terre est plus de mate-
ria quā in duobus pugillis aque quod hoc est in
potentia intelligenduꝫ non actu ex hoc aūt non
sequitur quod materia habeat aliam extensionē
in actu ab illa quā recepit a quantitate qꝛ pari-
formiter sequeretur qualitatē que extendit me-
rito quantitatis habere aliam extensionē ab illa
quam recipit merito quantitatis quod ē falsum.
¶ Ad secundam rōnem dicitur quod peccat ꝑ
fallaciam equiuocationis nam materie compe-
tit habere partes subiectiue quantitati aūt for-
maliter vnde bene concedo quod sub diuersis
partibus quantitatis sunt diuerse partes mate-
rie tamen materia dicitur habere partes subie
ctiue non formaliter loquendo de partibus inte
gralibus eiusdem rationis quarum quelibet
potest esse sine alia vnde non sunt ibi diuerse par
tibilitates quibus aliquid formaliter dicitur esse
quantum atqꝫ partibile sed est vna tantūmodo ⁊
est ipsius quantitatis inquantum quantitas est
per eam enīꝫ aliquid formaliter dicitur eē quā
tum ⁊ diuisibile. ¶ Sed replicabis diuisio par

Replica.

tium materie preintelligitur quantitati ergo in
illo priori materia habet partes ⁊ tamen nō per
quantitatem

Solo. quantitatez. ¶ Ad hoc respondetur quod si ar
gumentuz procedit de partibus subiectiuis nō
est ad ppositum qz de talibus nō loquimur nūc
sz si intelligas de partibus integralibus eiusdē
rationis sic negatur assumptum ⁊ si pbaretur
qz sicut substantia composita precedit acciden/
tia ⁊ fm Auerr. vij. metha. com. ij. indiuiduum
substantie pcedit indiuidua accidentium ergo
partes ⁊ distinctio partium substantie precedit
partes ⁊ distinctionem partium accidentium
¶ Nisi esset quod z partes materi equo ad id
quod sunt precedant quantitatem qz substantia
absolute precedit quantitatem ⁊ omne accidēs
non tamen precedunt quo ad esse diuisum per
diuisionem que est proprietas quantitatis aut
effectus formalis eiusdē sicut licet sbs pcedat
qualitatem absolute non tn̄ quo ad esse quale:
quando nihil potest esse quale sine qualitate in/
quit enim. Arist. in. v. metha. quod accidens fm
rationem est toto prius vt musicum homine mu
sico non enim est ratio tota sine parte namqz nō
contingit musicum esse non existente aliquo mu
sico. ¶ Redeamus igitur ⁊ dicamus quod quā
Lita/ tiones ppōis titas est per se primo diuisibilis illo modo ⁊ sic
est eius pprietas fallit autem de eo quod ē di/
uisibile p accidens sicut est qualitas ⁊ sicut sunt
forme vnde. Auer. in libro destructio destructio
num disputatione prima in solutione. xviij. du/
bii inquit. Sed id qd̄ dicebat qd̄ diuisio nō pōt
diuidere in quantitabile falsum est absolute vz
quod hec propositio non est vniuersalis imo de
ficit in quodā modo hoc enim verificatur in eo
quod per se diuiditur sed non in eo quod diui/
ditur per accidens. s. id qd̄ diuiditur rōne subie
cti diuisibilis per se vt albedo que diuiditur rō
ne subiecti diuisibilis per se. s. ratione corporis ⁊
hoc modo forma ⁊ anima diuiduntur ratione su/
biectorum. ¶ Intelligitur etiam propositio qd̄
diuisibilitas est merito quantitatis formalr̄ sed
subiectiue est merito materie ⁊ hoc vel materie
que est in potentia ad esse sicut est in istis gene
rabilibus ⁊ corruptibilibus vel materie que est
in potentia ad vbi tm̄ sicut est orbis celestis pre
cipue in via Auer. ¶ Intelligitur etiam propo
sitio ad hoc vt sit vniuersaliter vera de diuisiōe
que fit in partes fm designationem pp corpus
celeste ⁊ pp minima naturalia qz non semp oē
quantum est diuisibile fm actualem separatio/
nem. ¶ Vel si sic velis intelligere hoc erit secū
dum non repugnantiam qz celo inquantum
est quoddam quātum qd̄ possit in ea que in sunt
quoz qd̄libet aut vnūqdqz aptū natū est esse hoc
aliqd ⁊ vnū aliqd diuidi nō repugnat lz repu/
gnet celo inquātū celū sicut i simili dicit Comē.
in. vij. phys. com. ij. qz celū inquantū corpus pōt
quiescere sed non inquantum celum ⁊ sic de mi
Nota. nimo naturali dicas consequenter. ¶ Animad
uerte tamen quod plerūqz contingit quod cum
diuisione quantitatiua que est totius integralis
in partes integrales associatur diuisio totius
vniuersalis in partes subiectiuas precipue in
omogeneis substantiis ⁊ in hoc cōtingit intellm

errare putando nullam esse differentiam inter
vtramqz diuisionem sicut quando vnum lignum
diuiditur in plura ligna ⁊ vnus lapis in plures
lapides ⁊ est error magnus qz totum integrale
non potest in recto formaliter predicari de par
te integrali sed totum vniuersale bene predicat
formaliter de partibus subiectiuis ⁊ ideo aduer
te quod licet concurrant diuisio totius integra
lis in partes integrales ⁊ diuisio totius vniuer/
salis in partes subiectiuas sicut cōtingit in omo
geneis tamen non sunt vnius totius diuisi qz to
tum quantum diuiditur diuisione quantitatiua
⁊ non predicatur de aliqua parte diuidente sic
nec quantū eiherogeneum de suo diuidēte vni
uersaliter enim nulla pars quantitatiua est totū
illud cuius est pars sed cum hoc concomitatur
quod sunt plura indiuidua habētia idē commune
quod diuiditur in ipsa alia diuisione ⁊ illud cōe
non erat illud quantum quod diuidebatur diui
sione quantitatiua est igitur aliud totū diuisum
hac diuisione ⁊ illa ⁊ tamen in easdē partes per
accidens sed formaliter partes alterius rōnis
respectu huius totius ⁊ illius qz respectu huius
integrales ⁊ respectu illius subiectiuas ⁊ pp istū
concursum duarum diuisionum duorum totorū
in partes in quibus concurrit diuersa ratio par/
tis putauerunt aliqui quod ista duo tota diuide
rentur in partes eiusdem rationis ⁊ quod acci/
pitur a philosopho. Dicendum quod philoso/
phus non dicit quantum diuidi in partes eiusdē
rationis sed quod est diuisibile in ea que insunt
quorum vtrumqz vel singulum est natū esse ali/
quid ⁊ hoc aliquid in ea que in sunt inquit tam/
quā componētia totum cui insunt igitur non si
cut in partes subiectiuas que non sic insunt quo
rum vtrūqz si diuisio fiat in duo aut singula si in
plura natum est esse aliquid per se. s. existens eo
modo quo totum qz inquantum aliquid ē pars
quantitatiua diuidens ita per se potest esse sicut
totum diuisum ⁊ hoc contra diuisionem compo
siti in materiam ⁊ formam ⁊ hoc aliquid ⁊ hoc
contra diuisionem generis in species ⁊ si nume/
rus componeretur ex diuersis numeris non ob
staret rationi numeri inquantum quantus quod
diuideretur in numeros alterius rationis ⁊ eo
dem modo non obstaret vniuersali puta quanto
quod diuideret in partes alterius rōnis sicut si
componeretur ex partibus alterius rationis si
componeretur ex bicubito ⁊ tricubito que diffe
runt specie ita etiam quantitati non obstaret di/
uisio sui ipsius in partes eiusdem rationis cōce
do igitur de facto quod licet totum non reqrat
quod diuidatur in partes alterius rōnis tn̄ non
requirit eas esse distincte rationis quia inquan/
tum sunt partes quanti non sunt alterius ratio/
nis licet enim caput ⁊ manus ⁊ cor sunt partes
quantitatiue ⁊ alterius rationis non tn̄ sunt par
tes alterius rationis inquantuz sunt precise par
tes quanti eo ergo modo quo verum est lz a phi
losopho non possit accipi quod quantum diuida
tur in partes eiusdem rationis oīno non est ad
propositum qz non diuiditur in partes in qbus.

includatur rō diuisi sed in partes que infuerūt diuiso & habent rōnem vnam non illius sed alicuius cōis illi toti & ipsis.s.diuidētibus spēs aūt diuiditur in partes eiusdem rationis quarū quelibet includit rationē diuisi & non aliquid aliud alterius rationis commune diuiso & diuidentibus ita notabiliter tenuit subtilis doctor in secundo sententiarū distinctione.iij q.quarta in illa parte vbi infringit ratiōes.Egidij Romani Discrepat igitur a via communi scotus in hoc quia dicit q̄ non est de rōne quanti diuidi in partes eiusdem rationis pp causam assignatam sed via communis tenet oppositum ¶ Dicimus nos quod partes integrales quedam sunt alterius ratiōis vt materia & forma vt diximus & tales naturalr ita se habent q̄ vna naturaliter non pōt esse sine alia Alie autē sunt partes integrales q̄ ideo dicunt eiusdē rōnis nō q2 totū integrale predicet in recto de ipsis sed pro quanto tales participātes naturam quantitatis sunt eiusdem rationis quantū ad hoc quod vna non pōt esse sine alia & sic intelligit via communis nec hoc scotus negat potest Illud aūt dictum est notabile qd̄ Licet in eodē per accidens coniungantur diuisio in partes subiectiuas & in partes integrales vna tñ est distincta ab alia. ¶ Aduerte ēt vt scribit.Auer. in tertio celi & mundi.com.vij.quod vt ēt supra patuit per nos diuisibilitas qualitatibus & formis competit per accidens sed de hys que sunt per accidens nulla scientia considerat. ¶ Tunc igitur ē questio quomodo sciētia naturalis se intromittit in hoc dum loquitur de diuisione qualitatum & formarū Ad hoc aūt soluit.Auerr.dicens dicamus respondendo quod accidētia de quibus artifex cōsiderat quedā sunt que existūt in suo subiecto essentialiter & primo vt par & impar in numero & quedam existunt sub similitudine ad accidētia existentia i subiecto alterius scie naturaliter vt arithmetricus cōsiderat de numeris superficialibus & solidis & cōsiderat geometer de supficiebus & lineis & corporibus communicantibus & plura de hoc est scie inferioris consideratio tñ in accidentibus contingentibus suo subiecto pp subiectum alterius scie vt predictum est & cum tu inspexeris considerationē naturalis in diuisione continui inuenies ipsam esse in consideratione demostratā his duobus modis quos diximus.s.modo per assimilationem & modo per causam cum diuisio qualitatis sit similis diuisioni quantitatis & causa diuisionis earū sit diuisio quantitatis in eo qd̄ est quātitas Vult dicere in hac solutione que videtur obscura sentētiam.Arist.in primo posterioꝝ analeticorum in illo cap.Nō est ex alio genere transcendentē demostrare & est.text comē.xxij.vbi dicitur non est arithmetricā demostrationē accomodare in magnitudinibus nisi magnitudines numeri sint vñ accidentia demostrabilia sunt in dupplici differentia quedam que existunt primo & essentialiter illi sicut par & impar est passio primo competens numero inquantum numerus est & quedā sunt accidentia s̄m similitudinē ad accidentia existentia in subiecto alterius scientie sicut linee & magnitudines vt sunt numerabiles participāt par & impar q̄ primo erat numeri inquantū numerus & ita per oppositū numerus vt induit aliquā rōnem magnitudinis habet ppria illius vnde considerat arithmetricus de numeris solidis & superficialibus cum tñ ista per se primo & verē & essentialiter insequātur magnitudines de quibus est geometria ita in pposito vult.Coment. quod diuisibilitas istis duobus modis demostratur in philosophia modo per assimilationē & modo per causam nā quando demostratur de quātitate cui primo & essentialiter competit tunc dicitur demostrari per causam.s.adequatam q2 est ei p̄ & vniuersaliter competens sed dum demostrat de qualitatibus & formis tūc demostratur de illis per assimilationem nam qualitates & forme vt induunt rationem quanti participant diuisibilitatem que est proprietas quanti in eo quod quātum iuxta illud.Arist. in predicamētis Quāta superficies fuerit tantam albedinem fore dices & ita vides ex presenti.Auer.auctoritate quaľr diuisibilitas sit passio p̄ & essentialiter fluens a quantitate inquantum quantitas est si vis autē resolute & ample videre naturam quantitatis & interminate & terminate vide que scripsi in libro de substantia orbis latissime.

Cōcordia.

partes integrales duplr.

accidētia demōstrabilia duplicia.

ppō.xcviij.

¶ Intellectus abstrahit a materia

DE sit confusio in hoc scire debes quod intellectus apud peripatheticos sumitur multis modis & s̄m quod scribit.Com.in tertio de aīa com.xx.sumitur quatuor modis. ¶ Primo nāq3 modo dicitur de intellectu materiali idest de itellectu possibili de quo.Arist.loquutus ē in principio tertij de anima in.text.comē.v.& dixit quod est omnia fieri & quod nullam habet naturam nisi quod possibilis est vocatus anime intellectus pro tanto autem dicitur materialis siue ẏlealis q2 cum sit quoddā ens & non est forma materialis nec compositum ex materia & forma nec etiam est prima materia q2 alia est receptio prime materie & alia est receptio intellectus possibilis nam vt scribit.Comē.in tertio de anima. com.v.in pncipio Diffinitio intellectus materialis est illud quod est in potentia omnes intentiones formarum materialium vniuersaliū & non est in actu aliquod entium antequam intelligat illud & cum ista sit diffinitio intellectus materialis manifestū est quod differt apud ipsū a pma materia in hoc quod iste est in potentia omnes intentiones formarum vniuersalium materialium:prima autem materia est in potentia omnes iste forme sensibiles non cognoscens neq3 comprehendens & causa pp quam ista natura ē distinguens & cognoscens prima autem materia neq3 distinguens neq3 cognoscens est q2 prima materia recipit formas diuersas scilicet indiuiduales & istas idest materialiter signatas pp istantiam de sensibus intellectus autem recipit formas vniuersales

Intellectus q̄tuor modis sumit.

mas vniuersales vnde non est opinandum vt in
quit ipse in eodem tertio comento·xxviij·quod
materia sit causa receptionis simpliciter sed est
causa receptionis transmutabilis.s·receptionis
huius indiuidualis vnde necesse est vt illud qd
non recipit receptione indiuiduali non sit mate
riale vllo modo ⁊ pp hoc vt dicit·Comen· in so/
lutione tertie·q.in·com·v.intellectus iste possi/
bilis ē quartum genus entium nam quemad/
modum esse sensibile diuiditur in materiā ⁊ for
mam sic esse intelligibile diuiditur in duo·s·in
aliquod simile forme ⁊ in aliquod simile mate/
rie ⁊ ideo iste intellectus dicitur materialis qr
est materia intelligibilium vniuersaliter ⁊ abstra
cte recipiens · ❡ Secundo modo sumitur in/
tellectus pro intellectu agente vt patet tertio de
anima·tex·com·xvij·nā sicut intellectus possibi
lis est omnia fieri ⁊ est omnia modo similitudi/
nis ⁊ receptionis idest sit omnia recipiendo si/
militudines olum in hoc enim discrepat.Arist.
ab empedocle ⁊ sequacibus qui ponebant alam
realiter ex omnibus esse compositā qr omnia co
gnoscit ⁊ cognitio apud eos erat per assimila/
tionem cognoscentis ad cognitum vnde cū em/
pedocles principia materialis oluz quatuor ele
menta posuerit sine dubio voluit ex eisdē alaz eē
Compositam dum metrice sic de anima scripsit
Terrea vis terras vis humida percepit vndas.
Aether ab aetherea sentitur ab ignibus ignis.
Sed ⁊ hy qui ex vno dūtaxat elemento animas
fabricantur eius quoqz qualitatem solum tribu
unt anime·Heraclitus caliditatem que igni cō
ueniat hippon humiditatez que aque sit ppria
vt patet in erratis primi de anima·tex.comen.
xxxv·⁊·xxxvi·Aristo·autem voluit animam nul
lam realiter habere naturā ex istis formis quas
recipit sed esse in potētia ad oēs vnde intellectus
est tamqz tabula rasa in qua nihil est depictum
tertio de anima·tex·com.xiiij·⁊ voluit similitu/
dines rerum recipi in anima vñ·tex·co.xxxviij.
lapis non est in anima sed species lapidis ita igr
oportuit intellectuz agentem esse omnia facere
vnde officium eius est transferre res de ordine
in ordinem ⁊ facere de potentia intellectis actu
intellecta nam cum phantasmata seu modo lo/
quendi·Auerr.intentiones imaginate cum sint
potentia intellecte qr non possunt mouere intel
lectum possibilem qui imaterialis est nisi fiant
actu intellecte ideo opus fuit ponere intellectū
agentem nam tertio de anima·com·xviij·in cal
ce.com·si darentur vniuersalia extra animam
sicut posuit plato tunc non opus esset ponere in
tellectum agentem qr talia essent actu intelle/
cta ⁊ abstracta a materia ⁊ conditionibus ma
terie ⁊ per consequens de se sine aliquo extrinse
co motore possent mouere intellectum possibilē
ad intellectionem· ❡ Tertio modo sumitur in/
tellectus apud peripatheticos pro intellectu in
habitu idest pro intellectu speculatiuo ⁊ iste in/
tellectus sm·Theophrastū ⁊·Themistium con/
stat ex intellectu agente ⁊ possibili vt imponit
sibi·Auerr·in·com·v·in tertio de anima sed sm
Auer·concurrunt vltra intellectum agentem ⁊
possibilem intentiones imaginate ⁊ ideo secun/
dū·Auer·intellectus speculatiuus ex parte qua
dependet a phantasmatibus quoquomodo ē ge
nerabilis ⁊ corruptibilis ⁊ quoquomodo ē eter
nus nam sm indiuiduū est generabilis ⁊ corru
ptibilis sed sm spēm est eternus. ❡ Quarto ⁊
vltimo modo sumit intellectus p virtute imma
ginatiua siue cogitatiua ⁊ de hoc loquutus est·
Arist in tertio de ala·tex·com·xx·dum dixit qd
intellectus passiuus corrumpitur ⁊ sine hoc ni/
hil intelligit anima· ❡ Vlterius scire debes qd
materia apud philosophos multifariam sumit
nam vt scribit·Auerr·in fine libri de substantia
orbis materia habet gradus ⁊ potentia hz gra/
dus nam infimus gradus materie in rebus cor/
poralibus est prima materia que de se est substā
tia quedam ⁊ natura que non est forma nec for
mā habens nec vniuersalem nec particularem
nec priuationem aliquam sibi propriam sed est
in potentia ad omnes formas substantiales ⁊ ac
cidentales ⁊ hec dicitur prima materia ⁊ pri/
mum yle ⁊ est substantia simplex· ❡ Alia autē
est materia composita ⁊ ista non est natura sz na
turatum aut habens naturam vnde· Comen·p·
phys vbi·Arist·ponit diffinitionem prime mate
rie dicēs Dico aūt materiam primum subiectū
vniuscuiusqz ex quo fit aliquid quum insit non sm
accidens ponderans li primum subiectū dixit
hoc enim sm subiectum ⁊ primum conueniunt
in hoc quod generatum inuenitur ex eis per se
⁊ differunt in hoc quod primum est in potentia
⁊ sm in actu aut modo medio inter potentiam
⁊ actum sicut est dispositio in illo quod generat
ex pluribus vno subiecto vnde tale appellat ma
teria secunda· ❡ Materia ēt apud philosophos
triplex est alterationis tm̄ compositionis tm̄ al/
terationis ⁊ compositionis simul exemplum pri
mi vt humores respectu membrorum exemplū
secundi vt litere respectu sillabarum exemplum
tertii vt elementa respectu mixti qr mixtio est
miscibilium alteratoz ⁊ nō corruptorū vnio ista
distinctio de triplici materia habet I secūdo phi
sice auscultationis in·com·⁊·tex·xxxi· ❡ Mate
ria ēt que est in suppremo gradu in rebus cor/
poralibus est materia in actu ⁊ ista rectius dici/
tur subiectum quam materia ⁊ est orbis celestis
ita scribit·Comen·in secundo capite de substan/
tia orbis dicens sed qr natura corporis est alia
a natura anime qr est compositum ⁊ necesse est
mouens ⁊ motum esse diuersa necesse ē conside
rare de natura illius corporis ⁊ qr declaratum
est hoc corpus esse ingenerabile ⁊ incorruptibi
le apparet quod est necesse vt sit corpus simplex
non ꝯpositū ex materia ⁊ forma ⁊ qr est demo
stratū indiuiduū ⁊ ens demostratū in actu ⁊ ha
bēs vnam figuram in actu ⁊ omnia ista sunt in
corpore per materiā ⁊ in materia pp formam
necesse est vt hoc corpus celeste sit materia aīa/
lium celestium que mouentur circulariter ex se
⁊ vt sit perfectius modis ceteris materie nō.n.
est in eo de potentiis nisi tantum potentia in lo/

Materia mlt tipliciter dr.

co ⁊ ex motu locali nobilissimus omnium.s.circularis intelligo aũt orbem seclusa intelligentia esse nobiliorez ⁊ perfectiorem inter oēs modos materie inuente in naturis corporalibus non autem simpliciter q; vt supra patuit intellectus possibilis est materia in genere entium intelligibilium manifeste autem patet quod comparando esse intelligibile ad esse corporeũ est lõge prestantius hoc quam illud. ¶ Materia etiã apud philosophos alia sensibilis alia intelligibilis vt colligitur ex.vij.metha.tex.com.xxxv.⁊ etiã in viij.metha.tex.comē.xvi. ¶ Materia aũt intelligibilis sm aliquos est ipsa substantia ⁊ ab ista nõ dicuntur abstrahere sciẽ mathematice quia vt aiũt posterius non potest abstrahi a priori ⁊ q; scientie mathematice sunt circa magnitudines ⁊ numeros que sunt accidentia que sunt posteriora substantia vt patet.vij.metha.tex.com.iiij. ideo dicunt qđ a substantia sciẽtie mathematice non abstrahunt ⁊ sic glosant. ¶ Sed ista opi|nio vt supra dictum fuit non est de mente. Aristo. ⁊ peripatheticoꝝ q; ipse voluit in.xij prime philosophie ex scientijs mathematicis astrologiaz solam de substantia theoriam facere inquantuz se intromittit de substãtia eterna que est corpus celeste. ¶ Et ideo dicimus materiã intelligibilem esse ipsam quantitatē siue sit continua siue sit discreta vt abstrahit ab omnibus qualitatibus sensibilibus que fluũt a natura que est principiũ motus ⁊ quietis. ¶ Materia aũt sensibilis sunt hmõi qualitates que fluũt a natura que est principium motus q; non est credendum qđ mathematicus nullas qualitates consideret naz pz qđ considerat ꝓprietates insequentes naturam sui subiecti arithmetricus enim cõsiderat par ⁊ impar que sunt passiones numeri ⁊ geometer considerat rectum ⁊ curuũ ⁊ magnũ ⁊ paruũ immo etiam locum ⁊ tactum vt pz primo de generatione ⁊ corruptione .tex.com.xliij.vbi.Com.inq̃t locus est inseparabilis a corporibus mathematicis siue fuerint abstracta vt aliqui dicũt in sermone ⁊ in esse:siue fuerint abstracta in sermone tñ cum corpus non sit in loco nisi per suas dimensiones non per accidentia alioꝝ predicamẽtorum. ¶ Similiter ẽt non dicitur abstrahere a qualitatibus sensibilibus q; nullo modo possit loqui ⁊ intromittere se de illis q; vt scribit.Com. in secundo physice auscultationis in.comē.lxxi. dum ens diuiditur sm considerationem demonstratiuã ingredietur vna natura duas artes naz certum est qđ licet motus sit qualitas sensibilis fluẽs a natura que est principiũ motus tamẽ de motu põt considerare mathematicus consideratione sibi ꝓpria ⁊ alio modo quã considerat naturalis ⁊ hoc expresse testatur. Auerr. in primo celi com.xxxij.vbi dicit quod in motibus circularibus ⁊ si contrarietas inueniri non possit sm physicam considerationem tamen sm mathematicam illud non incõuenit imaginando duos motus circulares super eosdem polos ad diuersas partes sicut etiam testatur.xij.metha.com.xlvii. ¶ Similiter etiam rarum ⁊ densum sm. Auer. primo physice auscultationis.com.xlix.solũ cõprehenduntur in corporibus sensibilibus naturalibus:sed magnum ⁊ paruũ comprehenduntur in corporibus naturalibus ⁊ mathematicis ⁊ tñ Auer.iiii.physice auscultationis.com.lxxii.scribit quod ita est de subtilitate ⁊ spissitudine sicut est de diuisione linee ⁊ superficiei:quoniam quemadmodum linea sm quod linea põt diuidi in infinitum quod est impossibile sm quod est linea terrestris aut ignea:ita de subtilitate potest intelligi ꝓcessus in infinitũ ex sua natura.s.sm quod est subtilitas simpliciter:non sm quod est subtilitas corporis mobilis ⁊ sm hoc hec ꝓpositio posita est falsa possibilis sm q; fuit posita ⁊ ex falso possibili non sequitur falsum impossibile ⁊ hoc modo declarationis vtitur multotiẽs Arist.⁊ ẽt. Plato ¶ Unde animaduerte quod illud dictum sic debet intelligi quod mathematicus abstrahit a qualitatibus sensibilibus q; vz ꝯsiderat suũ subiectũ quod est magnitudo ⁊ numerus sm rationem abstrahentem ab illa ratione que est principium qualitatum sensibiliũ qđ est natura tamen non inconuenit quod qualitates alique sensibiles possint modo intelligibili in scientiis mathematicis considerari sicut eniz naturalis entia intelligibilia scientiarum mathematicarum sensibiliter speculatur sic entia sensibilia naturalia possunt modo intelligibili considerari in scientiis mathematicis saltem in aliquibus hoc non est impossibile pp predictas cãz q; vna met res sub diuersis rationibus formalibus põt pertinere ad diuersos artifices ⁊ immorari in hoc est superfluũ sed multos nebulones vidi errare tempore meo in istis ¶ Aduerte ẽt quod materia dupplr adhuc sumitur apud peripatheticos primo modo pro materia que ē subiectum motui secundo modo pro materia que ē substans vniuersali ⁊ differẽtia est inter vtrãqz q; materia primo modo est pars rei ⁊ non predicat de re alia aũt est idem quod ipsa res singulum enim non est aliud a sui met substantia ⁊ talis materia est idem quod ipsuz singulare demonstratum quod substat vniuersali quod est idem ipsi ⁊ predicatur de illo vnde sic sumitur materia primo celi ⁊ mundi tex.com.xcii.vbi dicitur qui dicit celum dicit formam ⁊ qui dicit hoc celum dicit materiam. ¶ Ulterius scire debes qđ reperiuntur in nobis quatuor abstractiones in virtutibus ꝯprehensiuis vt bene notauit. Auicē. in.vi.naturalium sectione prima.cap.ii.⁊ dominus. Alber.cognomento Magnus in secũdo de anima tractatu tertio.cap.iiii. ¶ Primus gradus abstractionis ⁊ infimus est dum ꝓabstrahit ⁊ separatur forma a materia sed non a presentia materie nec ab eius appendiciis ⁊ hoc facit virtus apprehensiua de foris que est sensus nam simulacra rerum ⁊ species sine materia recipiuntur in sensibus dicente. Arist.in secundo de aĩa in.tex.com.cxxi.sensum susceptiuũ esse specierũ sine materia vt cera anuli sine ferro ⁊ auro recipit figuram accipit enim aureum aut eneum signum sed non inquantum aurum aut es similr aũt ⁊ sensus

Margin notes:

Opio aliquoruz de mã intelligibili

Impu

Opio ꝓpria.

Quõ intelligit mathematici cũ abstrahẽt a qualitatibus sensibilibus.

Quatuor gradus sunt abstractionis.

autem & sensus visus ab habente colorem aut humorem aut sonum patitur sed non inquantum vnumquodque illorum dicitur. Sed inquantum huiusmodi est & secundum rationem: vbi Comen. dicit intentio coloris est alia a colore & dixit secundum quod est in hac dispositione & intentione obseruando se ab intentionibus quas recipit intellectus ille enim sunt vniuersales ille autem sunt particulares & est locus apertus contra negantes species intelligibiles. ¶ Secundus gradus abstractionis est quod separet a materia & a presentia materie: sed non ab appenditijs siue conditionibus materie & hanc apprehensionem facit imaginatiua potentia que etiam singularibus non presentibus retinet formas sensibilium sed non denudat easa materie appenditijs. Dico autem appenditias materie conditiones & proprietates quas habet subiectum forme quod est in tali vel in tali materia. Verbi gratia talis membrorum situs: vel talis color faciei vel talis etas: vel talis figura capitis: vel talis locus generationis: hec enim sunt quedam indiuiduantia formam que sic sunt in vno indiuiduo vnius speciei quod non sunt in alio Et hac apprehensione sortes non presentem imaginamur crispum & album & senem vel iuuenem & cum longa digina vel breuibus quorum nullum accidit ei inquantum est homo. ¶ Tertius autem gradus abstractionis quo accipimus non tantum sensibilia sed quasdam intentiones que non imprimuntur sensibus: sed tamen sine sensibus numquam nobis innotescunt sicut est esse socialem & amicum & delectabilem in conuictu & affabilem & hijs contraria que quidem cum sensibus accipimus Et tamen eorum nullum sensibus imprimitur & tale est quod accipimus hunc esse filium Cleonis & esse agnum vel hominem. Alium autem esse lupum vel leonem secundum quod substantiales forme mediantibus sensibilibus & non separate ab ipsis apprehenduntur & iste gradus numquam est sine estimatione & collatione & iste gradus est virtutis estimatiue in brutis & cogitatiue in hominibus que a phylosophis appellatur intellectus particularis qui particulariter discurrit & qui immediate ministrat intellectui vnde diuus Thomas in .ij. de anima in lectione .xiij. in expositione tex. lxv. ponendo differentiam inter estimatiuam & cogitatiuam quod cogitatiua hominis apprehendit indiuiduum vt existens sub natura communi quod contingit ei inquantum vnitur intellectiue in eodem subiecto. Unde cognoscit hunc hominem prout est hic homo & hoc lignum prout est hoc lignum estimatiua autem in brutis non apprehendit aliquod indiuiduum secundum quod est sub natura communi: sed solum secundum quod est terminus aut principium alicuius actionis vel passionis sicut ouis cognoscit agnum hunc non inquantum est hic agnus sed inquantum est lactabilis Et hanc herbam inquantum est eius cibus. Unde alia indiuidua ad que non se extendit eius actio aut passio nullo modo apprehendit sua estimatiua naturalis. Naturalis autem estimatiua datur animalibus vt per eam animalia ordinentur in actiones proprias vel passiones prosequendas vel fugiendas & hoc etiam est de mente Comen. in libro de sensu & sensato circa finem vbi dicit proprietas autem comprehensionis istorum sensuum in animalibus non est eadem in omnibus: homo enim comprehendit differentias rerum & intentiones earum proprias que sunt in re sensata quasi medullas de fructu. In animali autem bruto comprehendunt ea que sunt extra que sunt quasi cortices fructuum & signum eius est quod bruta non mouentur a sensibilibus sicut homo mouetur homo enim mouetur apud cantum quod non faciunt bruta. Et similiter mouetur homo a picturis & figuris motu quo non mouentur bruta & similiter de modis saporis & odoris. ¶ Quartus modus abstractionis & vltimus est gradus qui apprehendit quiditates rerum denudatas ab omnibus appenditijs materie: nec accipit ipsas cum sensibilibus intentionibus sed potius simplices & separatas ab eis & ista apprehensio solius est intellectus sicut est intellectus hominis per hoc quod conuenit omni homini vel intellectiue substantie. ¶ Ulterius scire debes quod abstrahere apud phylosophos sumitur bifariam Nam primo modo idem est quod transferre res de ordine in ordinem & facere de potentia intellectis actu intellecta & hoc fit absque comprehensione virtutis abstrahentis & sic abstrahere est operatio intellectus agentis virtute cuius obiectum relucens in phantasmate causatur in esse obiectiuo in specie intelligibili que est effectus intellectus agentis & phantasmatis sicut .n. sol & homo generant hominem & vnum concurrit tamquam agens principale & reliquum tamquam causa particularis quod autem species illa vniuersaliter representet habet ab intellectu agente sed quod representet naturam hominis & non leonis hoc est pro quanto illa species intelligibilis dependet a phantasmate hominis & non a phantasmate leonis in virtute cogitatiua. Unde Auer. in .iij. de anima in com xxx Uult propter verba Arist. in textu vbi habet quod nequaquam sine phantasmate intelligit anima quod intellecta vniuersalia sunt colligata cum intentionibus imaginatis & corrupta per corruptionem earum & isto modo intellectus agens abstrahendo a phantasmatibus non cognoscit sed ista actio prouenit ab eo naturaliter quod vult Comen. iij. de anima com. xix. quod intellectus agens non cognoscit aliquid eorum que sunt hic & fuit etiam sententia Themistij & Arist. in .iij. de anima. ¶ Alio modo abstrahere est apprehendere ex hijs que sunt coniuncta in esse aliquid non apprehenso reliquo. Et tale est operatio intellectus possibilis qui vt inquit Comen. in .xij. prime phylosophie aptus est diuidere adunata in esse iudicium enim & apprehensio formaliter attribuuntur nobis per intellectum possibilem ille enim est pars per quam intelligit anima .i. nos habentes animam illo intelligimus vt glosat Themistius & Comentator in principio tertij de anima. ¶ Ulterius scire debes quod abstractio duplex est secundum phylosophos vna secundum rationem diffinitiuam secundum quam dicimus

Abstrahere duplex.

q aliqua abstrahunt a materia sensibili fm ra/
tionem tantum vt mathematica aliqua neq; fm
rationem neq; fm esse vt physica aliqua vtroq;
modo vt methaphysica. Alia vero est abstractio
vniuersalis a particulari ꝛ ista est comunis om
nibus scientijs. His stantibus accedamus ad de
claratione propositi theorematis quod intelle
ctus particularis .i. virtus cogitatiua abstrahit a
materia vt clarum est ꝛ patuit ꝛ a presentia ma
terie ꝛ ab appendicijs materie sed non abstrahit
a materia prout materia idem est quod subie/
ctum vniuersali q particulariter discurrit quan
tumcumq; vt dictum fuit possit intelligere indi
uiduum inquantum stat sub natura communi pp
eam coniungi in eodē supposito cum intellectu
vt voluit beatus Thomas. ¶ Intellectus etiā
agens dicitur abstrahere a materia modo pre/
dicto quia transfert obiectum de esse sensibiliū
ꝛ particularium ad esse intelligibiliū ꝛ vniuer
salium ¶ Intellectus etiam possibilis dicit ab
strahere a materia in intelligendo non a mate/
ria que est subiectum motui vniuersaliter: enim
hoc verum non est. Nam quādo intellectus pos
sibilis intelligit hominem Non potest ipse i sua
intellectione a carnibus ꝛ ossibus sicut dicit ex
presse Arist. in. vij prime phylosophie tex. com.
xxxvij. ꝛ. xxxix. Ubi dicitur quod hominis spe/
cies semper in carnibus apparet ꝛ ossibus ꝛ ta
libus partibus vbi Comen. inquit com. xxxvij.
Impossibile est enim hominem intelligere sine
carne ꝛ ossibus. Forme autē mathematice que
inueniuntur in pluribus vna materia intelligū
tur abstracte a materijs ꝛ intēdebat quod intel
lectus comprehendit diuisionem inter formas
ꝛ materias facile quia abstrahit eas in imagi/
natione a materia in naturalibus vero difficile
quia non potest abstrahere eas in imaginatione
a materia. ¶ Et ex hoc loco patet quod nō oīs
abstractio est intellectus agentis ꝛ quod ista ab/
stractio que est cum apprehēsione est intellectus
possibilis opus ꝛ nihil aliud est quam in imagi
natione .i. in apprehēsione apprehendere ex his
que sunt coniuncta inesse vnum non apprehēso
reliquo ꝛ de tali abstractione verificat dictum
Arist. in. ij. physi. tex. com. xviij. dicentis Abstra
hentium non est mendacium nam loquimur de
abstractione que est simpliciū apprehēsio que dr
formatio apud arabes ꝛ est prima opatio intellꝰs
in qua non cadit error formalr loquendo lz igit
intellꝰus possibilis abstrahat a materia subiecta
motui in mathematicis non tñ hoc est vlr verū
vt patuit vnde Comen. dicit com. xxxix. septimi
meth. Quiditates naturales nō pñt intelligi sine
sensu ꝛ motu sicut pñt intelligi quiditates mathe
maticoꝝ semp tñ intellꝰs possibilis dr i quacūq;
scia abstrahet a materia .i. a singularibus q scia
est vniuersaliū ꝛ sensus singulariū. ij. de ala tex.
co. lx. intellꝰs. n. possibilis intelligit vle p se ꝛ sin/
gulare mediāte sensu vt dicit Com. l. iij. de ala co.
lx. ¶ De alijs ēt abstractiōibus satis diximus
in illo theoremate quo declarat quō diuersificat
itelligere ad diuersitatē rei itellcꝰ iō nō repeto.

Declaratio Theorematis.

¶ Posteriora generatione sunt priora perfectione.

Propō. xcix.

Allegari Plerūq; solet ista
propositio Et scribit in. ix.
prime phylosophie in tex.
com. xv. Ubi dr Que gene
ratione posteriora specie ꝛ
substātia sunt priora vt vir
puero ꝛ homo spermate.
¶ Scire debes qd prius ꝛ posterius sunt diffe/
rentie ꝯtrarie per quas diuidit ordo vt scribit
Comen. p physi. com. xli. ordo. n. est respectu pri
mi positi aut intellecti vt dicit idem. v. meth. co.
xvi. qd pro tanto suspicor dictum fuisse q ordo
aut est fm rem aut fm rōnem semper cum prio
ri ꝛ posteriori est vñ Arist. in predicamentis ista
rōne pbat quantitates positione carentes habe/
re ordinē q habent prius ꝛ posterius. ¶ Quan
tū aūt spectat ad declaratiōnē presentis ppositionis
ordo nature est duplex quidā est fm viā
generationis Et quidam fm viam perfectiōis.
vnde Arist v. meth. in cap. de priori prioritatem
generationis appellat prioritatem fm tempus.
Talia aūt inquit priora fm tempus esse dicunt
vel q sunt remotiora ab ipso nunc qd est instans
presens vt in factis quēadmodū dicimus Troi
ca bella priora fuisse medis q sunt remotiora a
presenti nunc. Alia aūt dicuntur priora fm tem
pus ppterea q sunt ppinquiora. Tali nūc vt in
futuris sic. n. antiquitus priores dicebantur ludi
Iouis ludis Appollinis. Et sic nos dicimus pri
us esse festiuitatem natiuitatis Domini quā sit
festiuitas Epiphanie. Tali prioritate generatio/
nis materia precedit formā ꝛ sensus tactus pre
cedit sensum visus. vnde Comen. in. ij. de gene/
ratione ꝛ corruptione in com. vij. dicit super ver
bis Arist. ibi in textu vbi dr qualis prior visus
tactu quapropter ꝛ subiectum ēt prius vbi vult
obiectum visus esse prius obiecto tactus sicut vi
sus est prior tactu dicit Comen. ꝛ non dz aliquis
dicere qd ꝯrietas que est in visu est prior ꝯrieta/
te tactus: non. n. querimus in hoc loco prioritatē
fm finem ꝛ formam sed fm subiectum ꝛ mate/
riā que est prioritas fm naturam prioritate aūt
perfectionis forma est prior materia vt patet. vij
meth. tex. co. vij. Et visus tactu vnde Arist. dicit
in pꝛhemio meth. qd istum sensum maxime dili
gimus q plures drias reꝝ nobis demonstrat sīlr
ex modo sue imutationis q spiritualiorē modo
quo imutat tactus ꝛ alij ꝛ ē longe alijs pfectior
vt pz in ij. de ala in tex. co. cxv. ꝛ. cxvi. vñ Com.
in eodē loco com. lxxvij inquit qd Arist. visus ē
ordinare considerationem de virtutibus sensus
secundum nobilitatem non secundum natu/
ram. Et iō ideo preposuit sermonem de visu alijs
sensibus deinde de auditu ꝛ de odoratu Et īfra
com. ci inquit cum compleuit sermonem de ol/
fatu ꝛ sensu gustus ꝛ illud quod debet consequi
numerum secundum ordinem qui incepit a me
liori ꝛ

Ordo nature est duplex.

liori τ procedit ad magis necessarium incepit
loqui de eo. Auicen. autem in sexto naturalium
loquens de sensibus incepit a tactu deinde de
gustu olfatu auditu τ postremo de visu quia vo
luit obseruare ordinē secundum naturā qui est
via generationis. ¶ Et debes scire pro intelle/
ctione propositi theorematis quod veritatez ha
bet de hijs que generantur vt quod non vt quo
τ hoc ideo apponunt aliqui pp opinionem. Co

Opio aliquorum.

menta. tenentis formam esse perfectiorem com
posito cum tamen compositum est posterius ge
neratione forma nam vt inquiunt omne compo/
situm est posterius partibus componentibus τ
per consequens forma est prior generatione cō
posito τ non est imperfectior composito quia nō
generatur vt quod sed vt quo ad excludendam
igitur istam obiectionem apposuerunt istam li/
mitationem. ¶ Sed ista opinio τ glosa stare nō

Impu

potest quia illud quod per accidens generatur
dicitur posterius generari illo quod dicitur ge/
nerari per se nam vt scribit. Aristote. in secundo
physice auscultationis in. comen. lxvi. nihil secū
dum accidens prius est hijs que sunt per se sic
enim ibi probat quod causa per accidens non
est prior per se sed forma per accidens genera/
tur τ compositum est quod per se generatur tex
tus est. Aristo. in sept. mo. metha. tex. com. xxvi.
quemadmodum nec subiectum es inquam ip/
sum sic speram nisi secundum accidens facit qz
Enea spera est τ illud facit nam hoc aliquod fa/
cere ex totaliter subiecto hoc facere est dico au
tem quia es rotunduz facere est non rotundum
aut speram facere sed alterum aliquid aut spe/
ciem hanc in alia nā si facit ex aliquo facit alio
hoc enim subiicebatur vt facere. Eneā speram:
hoc autem ita: quia ex hoc quod est es hoc facit
quod est spera si igitur τ hoc facit ipsum palam
quia similiter faciet τ ibunt generationes in infi
nitum vbi clarissime patet quod illud quod per
se fit τ per se generatur est compositum ex ma/
teria τ forma quia dicitur ibidem in tex. xxvij.
semper diuisibile esse oportet id quod fit τ hoc
quidem hoc τ hoc: hoc idest in duo quorum vnū
est materia τ reliquum est forma τ ideo si for/
ma per se fieret generationes protenderentur
in infinitum sicut dicitur qz si agens faceret per
se formam oporteret quod illam ageret ex ma/
teria τ forma τ sic illam aliam formam ex for/
ma τ materia τ ita hoc abibit in infinitum τ.
Comen in calce com. xxvij in eodem. vii metb.
inquit τ hoc inuenitur in sermone. Arist. in cap.
sequenti in quo declarat differentiam inter for/
mam τ materiam τ dat propositionez in eo quod
vult declarare quod forma nec est generabilis
nec corruptibilis nisi per accidens τ similiter ē
de materia τ quod generabile τ corruptibile in
rei veritate est indiuiduum compositum ex
forma τ materia τ ideo ista opinio male dicit in
concedendo formam prius generari composito
τ ideo cogit ad illam limitationem qñquidem
compositū est illud quod primo generatur quia
per se generatur sicut diximus. ¶ Ad rationez
autem partis aduerse qua cogebatur illud dice
re ex hoc videlicet qz compositum presupponit
partes componentes respondetur quod vt su/
pra ex verbis. Auerro. dicebam eliciendo dup/
plicem esse ordinem vnum fm rem τ alium se/
cundum rationem tunc dico quod compositum
ex materia τ forma presupponit materiam τ
formam non tamēȝ duo in actu secundum rem
precedentia ipsum esse compositi quia non alia
generatione generatur forma ab illa qua gene
ratur compositum imo est vna τ eadem genera
tio secundum rem qua compositum per se pri/
mo in re dicitur generari τ forma eadem gene
ratione dicitur generari per accidens sed com/
positum dicitur presupponere partes componē
tes secundum rationem τ hoc pulcre elicio ex
verbis. Comen. in septimo. metha. in. tex. comē.
xxvii. vbi Arist. dicit in tex. oportet enim diuisi/
bile esse semper quod fit τ esse hoc quidem hoc τ
hoc: hoc dicit cum declaratum sit quod l forma
simplici non est generatio nec materia habet ge
nerationem necesse est vt omne generatum sit di
uisibile in duas partes ratione non actu in ma/
teriam scilicet τ in formam τ. Arist. in secundo
phy. tex. com xii. dicit formam non esse ens sepa
rabile sed aut secundum rationem vbi. Comen.
dicit quod non separatur in esse a materia ita
quod possit esse sine materia sed est separabilis
a materia secundum diffinitionem tantum mate
ria autem differt a forma sed numqȝ denudatur
a forma imo cum separatur a forma induit aliā
quoniam si denudaretur ab omnibus formis. s.
prima materia tunc quod non est in actu eēt in
actu vnde multi sunt qui credunt quod genera
tiōes naturales similes sint generationibus arti
ficialibus que constant ex rebus adunatis p cō/
tactuz τ ligamentū vbi generatio totius presup
ponit partes cōponentes vt gñō nauis presup/
ponit tabulas τ clauos τ gñō domus presuppo
nit ligna τ lapides τ cementum τ valde errant
vñ. Auer. ingr. xij. meth. com. xviij. Imaginatio
sup creatiōes formaꝝ īduxit hoīes dicerē formas
eē τ datorē esse formaꝝ. ¶ Et pp hoc ētpȝ qꝺ

Opio Scoti τ Antonij Andree.

Scotus in. vii. sue. metha. q. x. τ. Antonius An/
dree in eodē loco. q. iiii. in solutione prime rōis
τ. q. ix. nō satis vt vꝫ congrue dixerunt opinātes
qꝺ in cōposito forma hȝ duplex eē. s. eē pprium
τ esse communicatū sibi a composito τ tūc dicunt
qꝺ forma p esse propriū est prior ꝯposito τ ēens
per se aliud aūt esse est eē existentie quo cōposi/
tum est ens p se τ tali esse forma est per accidēs
sicut pars p esse totius τ ita ad eē compositi gña
tur forma p accidens qz existit ad existentiam
compositi tale enim esse est per se compositi τ for
me est per accidens sed forma fm proprium eē
ē ens p se τ est prior vt sic ipso cōposito. ¶ Sȝ
ista opio nō pōt stare qz nō opȝ multiplicaī entia

Impu

sine necessitate quia omne esse secunduȝ peripa
theticos est a forma in rebus creatis vnde phy/
losophi illud sic describunt esse est existentia
forme in materia vt inquit. Boetius in libro
de vnitate τ vno. Nec valet quod illud veru/

tatem habet de esse specifico ⁊ non de esse indiuiduali nam. Arist. in secundo de anima. tex. co. secundi dixit forma est per quam est hoc aliquid ⁊ infra. tex. com. vij. vnum enim ⁊ esse cum multipliciter dicantur quod proprie est actus est: vbi. Comenta. inquit hec nomina ens ⁊ vnum licet dicantur pluribus modis tamen prima perfectio in istis scilicet forme est magis digna vt habeat hoc nomen scilicet vnum ⁊ ens quam illud quod est congregatum ex materia ⁊ forma congregatum enim non dicitur vnum nisi per vnitatem existentem in forma ⁊ si materia ⁊ forma essent in ꝯposito existentes in actu tunc compositum non diceretur vnum nisi sicut dicit in rebus que sunt vnum secundũ contactum ⁊ ligamentum modo autem qꝛ materia nõ differt a forma in composito nisi potentia ⁊ compositũ non est in actu ens nisi per formam tunc compositum non dicitur vnum nisi qꝛ sua forma est vna ⁊ themistius ibidem dicit sicut res a forma habet vt sit ita a forma habet vt sit vnum. ¶ Et pp hoc vꝫ mihi iuxta fundamenta. Arist. ⁊ euitãdo multitudinem entium vbi necessaria non est inquantum est possibile quod vno met esse dicitur esse compositum ⁊ dicitur esse materia in cõposito existens ⁊ ipsa met forma tamen tale esse est forme per essentiam nam quod vere est actus est qꝛ esse nihil aliud est nisi existentia forme in composito vnde non est opinandum quod forma existit ad existentiam compositi imo magis compositum existit pp formam dicimus enim compositum esse in actu per formam ⁊ non ecõtra. Existere igitur competit composito per participationem vnde verius est forma quam compositum qꝛ pp qđ vnũqđqꝫ tale ⁊ illud magis est ex primo posteriorum ⁊ ita non oportet imaginari tria esse in composito vnum propriuꝫ forme aliud proprium materie ⁊ aliud composito quod communicatur vtriqꝫ nam licet sit alia entitas que est materia ⁊ alia sit entitas que est forma tamen non est aliud esse materie ⁊ aliud esse forme ⁊ aliud compositi imo vnum est esse oluꝫ istorum sed forme est per essentiam ipsum esse qꝛ forma non alio est sed compositum ⁊ materia habent esse a forma. ¶ Sed dices quomodo igitur communiter dici solet quod forma generatur per accidens ⁊ tamen. v. phys. generatio per se terminatur ad formam ⁊ hoc vt patet fuit in cã quod deduxit istos viros ⁊ multos alios vt dicam quod aliud est esse proprium forme ⁊ aliud est esse compositi ⁊ quod forma sm esse propriũ est terminus per se generationis partialis tamẽ sed compositum sm esse proprium est terminus per se totalis ⁊ illo modo forma quo ad esse qđ communicatur sibi a composito dicitur generari p accidens ⁊ omnes fere currunt ex modernis doctoribus cum ista solutione ⁊ salua olum reuerentia qꝛ non est nobis etiaꝫ preclusa via ad speculandum isti multiplicant entia sine necessitate vt supra dixi. ¶ Dico igitur quod aliud est cõsiderare generationem sm rationem ⁊ aliud est considerare inquantum ipsa mediante aliquid

Posi/tio pro/pria.

Cõ er/roris.

in effectu ⁊ in re ipsa terminat actionem agentis nec videatur tibi mirum hoc qꝛ intellectus innatus est diuidere que sunt adunata in eẽ que tamen natura non potest sicut diuidit materiam a forma vt dicit. Coment. xii. prime philosophie com. xxxix ⁊. xiiii primo igitur modo qꝛ motus ⁊ terminus motus sunt idem ⁊ non differunt nisi sicut via ⁊ terminus vie aut sicut imperfectũ a perfecto. v physicorũ comen. ix. sic forma est terminus per se generationis ⁊ isto modo motus ⁊ mutationes sumunt species ⁊ distinctionẽ a terminis ⁊ hoc modo consideratur in. v. phy. vbi ponit distinctio inter motum ⁊ mutationem tum ex terminis tum etiam ex subiectis vt patet in. tex. com. vii. ⁊. viij. ibidem in tali autem cõsideratione non considerat intellectus an forma in re extra habeat terminare per generationem actionem agentis transmutãtis ipsum subiectũ sed abstrahit ab hoc. ¶ Sed considerando gñationem vt per eam extra aliquid accipit primo esse ab agente mediante forma sic compositum est illud quod in tali esse per se generatur ⁊ forma illo modo non dicitur generari nisi per accidens vnde. Com. in. vii. prime philosophie. com. xxvi. scribit ⁊ est sententia. Arist. vt supradictuꝫ est in illo textu quod agens non facit aliqđ vnũ in aliquo vno verbi gratia formam in subiecto quoniam manifestum est quod facit ex alio aliud non aliud in alio facit eniꝫ ex materia formatum non in materia formã: refert igitur dicere formã esse per se terminum generationis ⁊ dicere formam per se generari prima est vera ⁊ secunda est falsa naꝫ aliquid connotat generari quod non connotat generatio. Et im morare sup hoc ⁊ noli ex abrupto iudicare nam secundum diuersa esse seu secundum diuersos modos considerandi opposita possunt de eodem verificari materia enim prima negatione cognoscitur ab intellectu. x. metha. tex. com. xxiiii. ⁊ tamen in eẽ reali non põt esse cum priuatione omnium formarum qꝛ quod non est in actu esset in actu similiter finis vt est in intentione agentis est causa mouens agentem ⁊ vt est in re est effectus terminans actionem agentis sic pariformiter noli de distinctiõe nostra mirari. ¶ Reuertimur igitur vnde diuertimus ⁊ dicamus quod in hijs que sunt eiusdem generis ⁊ sunt ad inuicem ordinata que sunt posteriora generatione sunt perfectiora nam dupplex est processus nature quidã est profectus ⁊ generationis quidam autem est processus defectus ⁊ iperfectionis nam motus solis in obliquo circulo est causa generationis ⁊ corruptionis ⁊ equale est tempus generationis ⁊ corruptionis que fit secundũ naturam vnde tempus ⁊ vita vniuscuiusqꝫ habet numerum ⁊ hec determinantur omnium enim est ordo vt patet in secundo de generatione ⁊ corruptione textu comenti. quinquagesimi sexti ⁊ quinquagesimi septimi. Et Comentator ibi co. quinquagesimo septimo inquit quod tempus iuuentutis est equale tempori senectutis tamen diuerso: ⁊ opposito modo procedit natura in via

Gene/ratio dupl[ex] ꝯside/ratur.

in via generationis et opposito modo in via corruptionis. Nam in via generationis que est via ad formam et ad esse procedit de imperfectiori ad perfectius unde dicit Comé. in primo metha. comé. xvii. Materia prima ex formis quas recipit nullam habet formam omnino neque universalé neque particularem sed primo recipit formá universalé. Et postea mediante forma universali recipit formas alias usque ad individuales Et Arist. in. ii. de generatione animalium inquit cap. iii. qd homo prius vivit vita plante deinde vita bruti postremo vivit vita hominis. In via vero corruptionis et defectus que est via ducens ad non esse est converso modo quia ibi est a perfectiori ad imperfectius sic in simili dixit Comé. in. iii phy sicorum com. lx. quod tre ad augumentum est tre ad formam et ad esse. Sed diminutio est tre ad nihil cum ea cá est materia. In his igitur que sunt eiusdé generis posteriora generatione sunt perfectiora fallit aút in his que sunt diversorum predicamentorum Nam accidentia sunt posteriora generatione substantia et tú non sunt perfectiora. Fallit ét in his que sunt in diversis subiectis. Nas membra reliqua sunt posteriora corde via generationis quia primum membrum ut dicit Hyppocrates in libro de natura fetus et Arist. in libro de partibus et de generatione animalium qd formatur a virtute informativa est cor et est primum qd vivit et ultimum qd moritur Et tú est auctoritate Arist. principalissimú et perfectissimum omnium membrorum et hoc ideo cóntingit quia alia est portio materie que recipit formam cordis et alia que recipit formam epatis sive iste forme sint substantiales sive accidentales non sit nobis cure de hoc.

Súma limitationis.

Ppó. c. Omne ens omni enti comparatum aut est idem aut diversum aut equale aut inequale aut simile aut dissimile

Famosa Est propositio apud latinos in scientia divina multum exagitata sed quo ad sui primam partem invenitur expresse apud Arist. in. x. prime phylosophie in tex. com. xii. ubi scribit Arist. Omne namque aut diversum aut idem quodcumque ens. Sed due relique propositiones expresse non habentur ab Aristo. ibi sed in. iii. metha. tex. com. ii. Dicit Comé. omne ens omni enti comparatum aut est idem aut diversum aut simile aut dissimile aut contrarium aut non contrarium. Sed a modernis doctoribus elicitur a simili Unde Antonius trombeta clarissimus in sciétia divina et magister meus maxime mihi precipuus et venerandus in questione de divisione entis isto modo declarat illas propositiones in ultimo argumento omne ens aut idem aut diversum et ex consequenti simile aut dissimile equale aut inequale. Nam unumquodque ens est quid et quale et quantum. Est. n. quid pro quanto habet aliquam quidditatem vel essentiam est quale qualitate essentiali modo quo actus et forma dicitur esse qualitas ad modum loquendi Arist. v. methaphisice capitulo de quali ubi vult quod differentia essentialis est quedá qualitas quia est actus essentialis et cum unumquodque ens sit in actu aliquo modo sic est quale Est etiam quantum secundum Arist. pro quá to habet aliquem ordinem in entibus ad primú ens simpliciter secundum quem ordinem dicitur esse quantum Et ita omne ens inquantum quid ad aliud comparatum est idem vel diversum Inquantum quale est simile aut dissimile. Inquantum quantum et habens quantitatem est equale vel inequale quoniam identitas et diversitas immediate fundantur super essentiam rei. Similitudo vel dissimilitudo super qualitatem equalitas vel inequalitas super quantitatem. Sed quia teste Arist. in primo ethicorum cap. vi. pro defensione veritatis ét propria impugnare oportere presertim phylosophos magis forsan existimandum est. Nam cum ambo sint amici pium est veritatem in honore preferre. Videtur mihi salua pace non esse de mente Aristotelis omne ens omni enti comparatum esse equale aut inequale nec omni enti omne ens comparatum esse simile vel dissimile. Tum quia non omne ens de se quantum est nec omne de se quale vel actus est. Et ne laboremus in equivoco primo videndum est de primo an omne ens sit quátum. Sequaces Scotice doctrine propter auctoritaté Augustini in libro de trinitate asserentis In his que nó mole magna sunt idem est maius esse quod melius esse et in. vi. de trinitate quod duplex est quantitas molis videlicet et virtutis quantitas molis est in rebus corporalibus secundum quam aliquid extenditur. Quantitas virtutis est quantitas perfectionalis et sic etiam dicunt de finitate et infinitate quedam est in quantitate molis et quedam in quantitate virtutis. Et licet Aucroes in. viii. physicorum in comé. lxxix. in solutione secunde questionis videatur negare istam distinctionem Dicit enim ad secundam autem questionem qua queritur ut quid si posuerimus actionem infinitam in corpore sequitur quod motus sit in non tempore. Et nó sequitur si posuerimus actionem infinitam esse potentie non in corpore sic respondentes dicimus quod si posuerimus actionem propriam esse corporis propriam sequitur qd insit ei potentia infinita. Si aút posuerimus alicuius non corporis: tunc potentia illius non potest dici finita aut infinita. Finitum. n. et infinitum solum de corporibus dici possunt et sic solo actio ipsius dicet infinita si aút potentiam infinitam posueris in corpore sequeí qd motio eius fit in non tépore qd est impossibile. Si aút illam posueris non in corpore. Tunc nó dicet neque finitum neque infinitú eo qd nó est in corpore nó ergo seqí qd sit moueñ nó in tpe. Cú í his nó pt intelligi una potétia maior alia eo qd nó sunt in corpore

Impugnatio

Ptis Augu.

Opio Antonii trombette.

potentie maius.n.et minus solius est quātitatis.
Unde si dixerimus potentias esse in corporibus.
tunc actio earum erit pportionalis.s.qd pportio
potentie motiue ad potentiam motiuam est sicut
pportio velocitatis motus ad velocitatem exi/
stentibus aūt non in corpore non est pportio cū
pportio est solius magnitudinis ad magnitudi
nē vel eorum que insunt magnitudini eo qd insunt
ei. Et hec manifesta sunt p se. Ex qua auctorita/
te clarissime patet qd maius et minus et finitum
et infinitum similiter pportio non inueniunt ia/
lia nisi in rebus corporeis. Nihilominus Auer.
ab ipsa tandem veritate coactus retractauit se
in.ij.celi et mundi in comē.lxxi. Et in.iij.cap.de
substantia orbis vbi inquit qd qui nō possunt di
stinguere finitum in qualitate seu vigore a fini/
to in quantitate et in tempore accidit eis ista per
plexio. Et ibi et ēt.ij.celi com.xxxviij.et.xxxix.di/
cit qd infinitas vigoris competit formis inquan
tum forme. Ita qd nulla forma siue sit materia/
lis siue sit abstracta a materia sm ipsum est infi/
niti vigoris vnde quelibet forma inquantum for
ma est vigoris finiti sed differentia est qz forme
materiales sunt finite motionis in tempore sed
forme īmateriales sunt infinite motionis in tē/
pore vnde ad litteram.ij.celi vbi Aristo. probat
motum celi esse terminatum tex.com.xxxix.ibi
dicit Comen. et occurrit tacite obiectioni dicens.
Et non dz aliquis ztradicere huic inductioni in
dicendo qd hoc non est nisi in potentijs finitis
materialibus. Nos aūt dicimus qd potentia mo/
toris celi est infinita Cū nos non intendimus
p infinitum nisi infinitatem motionis.i.qd motio
eorum non cessat. Infinitas aūt intensionis vt illic
non sit pportio inter potentiam. Motoris et mo
ti impossibile est in formis inquantum sunt for/
me. ¶ Et preterea ēt rōne pbari pōt qd detur
magnitudo perfectionis et vigoris. Nam Arist.
in.v.prime phylosophie in cap.de perfecto et est
tex.com.xxi. Et virtus est quedā perfectio vnū
quodqz.n.tunc perfectum et substantia ois tunc per
fecta.qñ sm speciem pprie virtutis nulla defe/
cerit pars eius sm naturā magnitudinis. patet
aūt qd vniuersaliter loquit de oi substantia non
n.credendum est perfecti rōnem solum in corpo
ralibus rebus saluari posse cum longe magis p
fecta sint entia incorporea sicut dicit Arist. in.ij.
celi et mundi in tex.com.xxxvi.vbi arguit p lo/
cum a minori ad maius q dū celum qd est cor/
pus est simplex et ingenitū et incorruptibile mul
to magis mouēs rōnabile est esse tale primū.n.
primi et simplex simplicis et incorruptibile et in/
genitum incorruptibilis et ingeniti motiuū. Cū
igit qd mouetur non transmutatur corpus exi/
stens: neqz vtiqz mouens transmutabitur in cor
porale existens. ¶ Amplius non negaret phy/
losophus species entium esse inequales in perfe
ctione cum ipse dicit species entium esse sicut nu
merus qd ēt dicebat Plato vt patet.viij.meth.
tex.com.x. Similiter indiuidua specierum dicit
phylosophi esse equalia in perfectione essentiali
qz in illis non est hoc prius et illud posterius.ij.
metha.tex.com.xi. Et ideo sine dubio datur ista
distinctio apud phylosophos. Tamen non teneo
oē ens de intentione phylosophi formaliter esse
quantum ex se et p ppriam rōnem. Mouet me
rō et auctoritas nam materia de se nullam magni
tudinem perfectionis ex se formaliter hz sed si
quam hz est a forma qz perfectio et nobilitas vt
dixi in pprio theoremate et bonitas sunt passio/
nes primo cōpetentes enti in actu quatenus in
actu et qz cum substantia materie non permisce
tur actus ois vt dicit Auer.v.physicorum com.
viij. ideo materia de se imperfecta est et ideo ap
petit formam sicut turpe bonum et femina marē
et hoc vr sensisse Arist. primo physicorum tex.co.
lxxxi. Existente quoddam diuino et optimo et c.
Ubi Comen. in com. dicit. Et qz priuatio accidit
materie de necessitate et est hic perfectio diuina
maxima cui oia entia appetunt assimilari et ex
qua appetunt acquirere sm qd natura eorum pōt
recipere dicimus nos qd materia sm qd acci/
dit ei priuatio est innata appetere se assimilari
primo principio sm qd pōt et hoc est appetere
receptionem forme. Uidetur igitur materiam
intantum participare magnitudinem diuine p/
fectionis inquantū recipit formā que est partici
patio quedā diuine bonitatis et pulcritudinis.
¶ Confirmatur ēt auctoritate Auer. in.ij.phy/
sice auscultationis com.lxxiiij. vbi Arist. in tex.
ibi expresse dicit nobilitatem esse a forma inquit.
Et dixit hoc vt notificet quod forma non sequit
naturam materie necessario vt opinati sunt anti
qui naturalium. Sed natura inuenit eā pp hoc
quod eis sit in sua natura nobilius. Et ideo for
ma que sequitur naturam entis non est dicta no
bilior vt forma mathematica: non.n.dicimus
quod linee exeuntes a centro circuli ad perife/
riam sunt equales: vt circulus sit nobilior. Sed
hoc zingit nature circuli. Et ideo nobilius non
inuenitur in formis mathematicis hoc enim.s.
nobilitas non accidit formis nisi sm qd sunt fi/
nis. ¶ Diuini ēt tenent relationes originis in
diuinis non esse formaliter quantas qz neqz for
maliter sunt finite nec formaliter sunt infinite
vt tenet subtilis doctor in.v.q.quolibetorum.
¶ Similiter teneo nō oē ens formaliter eē simi
le vel dissimile alicui qz non oē ens formaliter ē
actus aut habens actum p ppriam rōnem vnde
materia prima de se est primo diuersa ab omni
actu et ab omni qualitate tam substantiali quam
accidentali. Nam.vij.prime phylosophie mate
ria nō est qd nec quale nec quantum nec vniuer
saliter est aliqd eorum qbus ens est determinatū:
vt pz in tex.com.viij. ¶ Dico igit qd phyloso/
phus bene dixit videns vīr oē ens oi enti zpa/
ratum eē idē vel diuersum formaliter ideo dixit
illud quot modis dr diuersum in.v.prime phy
losophie requirat. ¶ Sed limitatio et intellectus cō (litatio ppōis)
plexus ppositae propositionis talis est. oē ens oi
enti cōparatum aut est idem aut diuersum aut
est idemptitas aut diuersitas quia idemptitas
proprie loquendo non dicitur idem nec di/
uersum sed est quo aliquid dicitur esse idem et
similiter

similiter diversitas est quo aliquid dicitur diversum sed diversitas non est diversum. Avicē. dicit quod relatio non refertur sed est principium referendi pro quanto relatione relatiuū dicitur referri unde inquit melius dicitur quod relatio non refertur quā dicere quod refertur se ipsa. ¶ Alii autem sub aliis verbis glosant quod oē ens omni enti comparatum aut est idem aut diversum aut equale aut inequale aut simile aut dissimile aut inherens aut non inherens et consimiles propositiones sic habent limitari videlicet quod sunt vere aut formaliter aut denominative vel ut quod vel ut quo qz regula est apud sapientes quod quando aliqua sunt quorum alterum est tale denominative aliud autem est tale formaliter semper status debet esse in secūdo et fuit antiqua propositio. Platonis dicentis oē ens per participationes debere reduci ad ens per essentiam cui consentit. Arist. in secundo prime philosophie iii. tex. com. iiii. dicens unūquodqz est maxime tale per quod aliis inest univocatio et Auer. in libro destructio destructionū in disputatione. vi. in solutione. vi. dubii expresse dicit qđ denominatio rei habētis aliquid imperfecte est respectu denominationis rei habentis illud perfecte et ratio est quam assignat. Boetius in tertio de philosophica cōsolatione pfectione inqt sublata unde aliud impfectum extiterit nec fingi quidem potest solenamqz diminutione perfecti imperfectum esse perhibetur et pp istam causam dixit. Auer. in eodem loco loquens de deo si philosophi posuerunt quiditatem nudam a subiecto est ergo necessario a denominationibus denudata non enim potest esse subiectū denominationum nisi compositus fuerit ex natura actus ergo prima cā est quiditas absoluta et omnia alia entis a predicta quiditate quiditatem habēt unde ēt sm theologos verius dicitur deus quod sit bonitas quā bonus et sapiētia quam sapiens et entitas quam ens et hoc plerūqz confirmat antiqua theologia beati dionisii in libro de divinis nominibus et de mistica theologia.

propō. ci.

¶ A privatione ad habitum impossibilis est regressus.

Allegata et divulgata auctoritas que scribit ab Arist. in predicamentis in sermōe de oppositis veritatem habet de privatione que privat potentiam fallit de privatione privante actum nā videmus quod somnus cum sit privatio vigilie potest fieri transitus a somno ad vigiliam quia est privans actum vigilandi non potentiam similiter quis in tenebris cōstitutus ē privatus actu videndi et tamen adveniente luce transit ad videndum lucem sed a cecitate non pōt fieri transitus ad videre qz nedum privat actum verum etiam et potentiā. ¶ Fallit etiam propositio de privatione que non in est subiecto mediante forma sm aliquos nam si aer nunqnam fuisset lucidus esset tenebrosus et tamen a tenebris posset transmutari ad uices et si possibile vel impossibile materia prima nunqz formam habuisset esset in hoc casu privata forma et ab illa posset transmutari ad formam sed vero est de privatione que in est subiecto mediante forma sicut ē de morte respectu vite et sicut de cecitate respectu visus a tali n. privatione non potest imediate fieri regressus nisi p longas et varias transmutationes sed a pvatione primo modo sumpta imediate potest fieri transitus ad formam. ¶ Habet etiam veritatem propositio de formis que ordine quodam habent fieri circa idem subiectum inter quas non est reciprocatio imediate sicut ē de forma vini et aceti ut patet octavo methaphi. hec tex. coment. xiiii. et de forma vivi et mortui et illo modo a privatione forme in ipsam formā non potest fieri regressus alie autem sunt forme inter quas nata est fieri transmutatio mutua sicut de albo in nigrum et de calido infrigidū et in talibus per naturam potest fieri regressus a privatione forme in ipsam formam sicut circa aerē pōt esse vicissitudo circa lumen et tenebras et in anima vicii et virtutis. ¶ Adverte tñ qđ differentia est inter res natura constantes et inter res factas ab arte nam in rebus ab arte constitutis quarum forma ex compositione rerum existētium in actu per contactū resultat possibile est idem numero reparari postqz fuit dissolutū ut eadem numero navis ex eisdem tabulis et clavis reparari potest postqz fuit dissoluta hoc aūt in rebus naturalibus contingere non pōt sm naturā ut idem numero compositū postqz corruptū fuit redeat unde. Arist. in secundo de generatione et corruptione tex. com. ultimi inquit quorum quidem igitur incorruptibilis substātia mota manifestū quoniam et numero eadem erunt motus. n. sequitur quod movetur quorum autem non sed corruptibilis necesse specie numero autem non reiterari ubi. Auer in com dicit dicamus ergo qđ omnia substantia individua manens incorruptibilia necessario revertuntur sm idem individuum corruptibilia autem impossibile est ut revertantur nisi sm speciem verbi gratia aer generabitur ab aqua et aqua ab aere non quod individuum illius aque corrupte revertetur per se: quāvis materia esset eadem et agens idem qm si idem agens ex eadem materia faceret lateres et postea corrumperentur ut faceret alios posterius manifestum est quod differt primum a precedētibus. ¶ Et ex illo loco patet non recte sentire illos qui ponunt naturaliter aliqua eadem numero redire posse ex corruptibilibus dicunt. n. materia existēte eadē et agente eodem effectus erit idem pp auctoritates philosophi in octavo meth. tex. co. xi. et. xii. ubi non assignat diversitatē effectus nisi pp diversitatem efficientis vel materie sed possibile est idem efficiens esse et eādē materiam respectu secundo productique erant

Differentia inter naturalia et artificialia.

Contra ponentes idē nūero naturaliter redire

respectu primo producti ergo possibile est secū
do productum esse idem cum primo producto:
minor probatur qz si frequenter in corruptione
fiat dispersio vel diuisio materie tamen possibi/
le est oppositum in multis casibus puta si inclu/
datur ignis intra vrinale ꝛ ibi corrumpatur in
aerem deinde ex illo aere generetur ignis per
reflexionem radiorū solarium vel aliter ma
teria inclusa erit eadem consimiliter si ex soli/
do generatur solidum vbi precise forma geni/
ti potest sequi formam corrupti sequitur qđ qua
ratione tota materia prefuit sub forma corrupti
pari ratione tota materia suberit sub forma ge
nerandi ꝛ est rō Riccardi ꝛ opinio quam ēt ut
sequitur Scotus in quarto sententiarum distin/
ctiōe.xliiij.q.iij.qua querit vtrū natura possit eē
causa actiua resurrectionis. ¶ Sz manifeste pꝫ
per predictam Auer. auctoritatem quod rō illa
peccat per fallatiā consequentis qz ad idempti/
tatē numeralē effectus reparandi nō sufficit idē
ptitas materie ꝛ idemptitas agentis verum ēt
requiritur idemptitas potentie sicut ipse fatet
in.xii.metb.comēt.xi.vbi dicit si materia fuerit
vna ꝛ generans vnuz ꝛ potentia vna tunc illud
quod fit erit vnū subiectū enim cum fuerit vnū
ꝛ potentia existens in eo fuerit vna ꝛ agens vnū
tunc nulla erit causa multitudinis modo ad pre
teritum ꝛ corruptum non est potentia vt. Arist.
in.vi. ethicorum cap.v. approbat dictum. Aga/
thonis asserentis hoc solum priuatum eē deū in
genita facere que facta sunt. Non est igitur sic in
corruptione substantiali indiuiduorꝫ a natura fa
ctorum sicut est in aliquibus factis per artē vbi
dissolutio fit in aliqua actu existentia ꝛ eorū for/
ma nihil aliud est nisi compositio rerū que erāt
diuise nam cōpositum ex materia ꝛ forma lꝫ di/
uidatur in duo fm rationem vꝫ in materiam ꝛ
formam que forma est alud fm rationē a mate
ria qz alia est vtriusqꝫ diffinitio non tñ diuidi po
test fm naturam in duo in actu qz in corruptiōe
substantiali corrupto composito forma corrum
pitur ꝛ materia induit aliam formā separatio.n.
forme a materia est corruptio eius loquendo de
formis constitutis in esse per subiectū ita notabi
liter dicit Auerro.vij. prime philosophie.comē.
xxvij.vbi super verbis Arist.l tex. dicētis Opor
tebit semper diuisibile esse qđ fit ꝛ esse hoc qui/
dē hoc: ꝛ hoc hoc inquit necesse est vt oē genera
tum sit diuisibile in duas partes ratione nō actu
in materiam.s. ꝛ in formam ꝛ tertio celi ꝛ mundi
com.xxxi.scribit ponēs documentū circa diffini
tionem elementi ibi positam que erat de elemē
to corporeo que dicit Situtaqꝫ elementū corporꝫ
ad qđ alia corpora diuiduntur intus existēs po
tentia aut actu hoc enim vtro modo sc hꝫ dubi/
tabile ipsum aūt indiuisibile est in altera specie.
Dicit ꝛ debes scire quod hec elementa de qui/
bus perscrutatur sunt alia ab vniuersalibus de
quibus perscrutatus fuit in p.physi. illic enim de
clarauit elementa vniuersalis corporū simplicium
ꝛ compositorum.s. primam materiam ꝛ formam
hic aūt declarare intendit elementa corporum
compositorum tñ que equiuoce dicuntur elemē
ta cum illis qm̄ cum compositū diuiditur nō exi
stunt in actu forma enim corrumpitur ꝛ materia
induit aliam formā. ¶ Sed nunc ex hac differē
tia inter elemēta vniuersalia que sunt prima ma
teria ꝛ forma que non sunt corpora ꝛ elementa
que sunt corpora posita per Auer. insurgit dubi
tatio qz dicam quod licet in corruptione substā/
tiali alicuius indiuidui compositi ex illis primis
elementis que sunt in corporea puta duꝫ aer cor
rumpitur non possit idem numero per naturam
restitui qz non dissoluitur in elementa remanen
tia in actu qz forma corrumpitur ꝛ materia in/
duit aliam formā tamen dicam quod in corru/
ptione mixti quod dissoluitur in quatuor elemē
ta que sunt actu videtur qđ illud potest idē nu/
mero reparari qz possibile est quod remaneat
idem agens quod vniuit illa ad mixtionem ꝛ est
eadem materia qz elementa sunt materia mixto
rum corporum vt clarum est. ¶ Ad hoc respon/
detur quod si mixtio nihil aliud eēt nisi iuxta po
sitio miscibiliū casus possibilis esset sed ista opio
fuit reprobata per Arist. in fine primi libri de ge
neratione ꝛ corruptione in tex.com.lxxxvi. non
enim inquit compositio ꝛ mixtio idem nam tunc
non quelibet pars mixti mixta esset qz non eadē
posset eē ratio totius ꝛ partis Amplius aūt mix
tio non esset fm crasim ꝛ fm rei naturam sꝫ ad
sensum tantum ꝛ idem huic quidem mixtū si nō
acute q̄s videt linceo aūt non mixtum videbitur
sed qz mixtio est miscibiliū alteratorꝫ vnio i tali
mixtione ex alteratiōe miscibiliū resultat in ma
teria quedam forma super addita elementis ꝛ
est ipsa forma substātialis mixti que in eius cor
ruptione corrumpitur lꝫ elemēta ex quibus mix
tum componebatur tamē̄ ex materia proxima
remaneant in actu ꝛ ideo dicit Com. in secūdo
de generatione ꝛ corruptione.tex.com.xlviij. qđ
mixtioni opponitur dissolutio ꝛ generationi cor
ruptio vnde diffinitio illa data in primo de gñā/
tione ꝛ corruptione videlicet generatio est trāſ/
mutatio totius in totum nullo sensibili remanen
te vt subiecto precipue veritatē habet de simpli
cibus corporibus vnde liber ille appellatur ab
Aristo. plerumqꝫ de elementis vt pꝫ in secundo
de anima in.tex.com cxvij. in qua vnum genera
tur ex vno sed non habet locum in generatione
in qua vnum generatur ex pluribus si igitur for
ma mixti remaneret in actu post mixti dissolutio
nem sicut remanēt elementa vtiqꝫ mixtum idē
numero reparari posset vnde Aristot in primo de
anima in.tex.com.xli. vbi arguit cōtra antiquos
qui dicebant animam esse per se ipsam se ipsam
mouentem qđ si anima posset egredi a corpore
tunc pari formiter posset naturaliter reingredi
ad corpus ꝛ ita contingeret resurgere mortua
aīalium que ratio precipue vim habet contra de
mocritum ꝛ contra omnes qui asserebant aīam
esse aquam aut ignem ꝛ esse in corpore tamē̄
in vase ꝛ sicut locatum in loco vt dicit ibi. The/
mistius in cap.xvij. ¶ Et ita pꝫ reuerende ignis
ille in vrinali de nouo genitus non est idem nu/
mero cum

Marginal notes: Rōnes corum: (beside left column, lines 5–6); Impu (beside left column, line 17); Oble. (beside right column, line 4); Solo. (beside right column, line 21); Solo adrōes Scoti. (beside right column, last lines)

mero cum corrupto ꝫ materia sit eadem ⁊ agēs sit idem nec est eadem numero flāma in lucerna ardente licet videatur sed continue alia ⁊ alia numero que est eadem per equiualentiam generatur ⁊ continue corrumpitur a continente vñ nec Arist. in. viij. metha. dixit illud sed bene dixit qđ vbi materia fuit altera ⁊ agens alterum ⁊ quod factum est alterū sed non dixit affirmatiuā oppositam qđ si agens sit idem ⁊ materia sit eadem quod effectus est idem ista enim ꝓpositio sic precise intellecta vera nō est vt dicit expresse. Com. in. com. vltimo secundi de generatione ⁊ corruptione vt supra allegaui sed ꝫ illa propositione vtatur Arist. in. xij. metha. in. tex. com. xi. cōtra. Anaxagoram ad hominem arguendo tū in se si vera esse debet opꝫ quod suppleatur vt eaꝫ limitatibi. Com. vꝫ si agens est idem ⁊ materia eadē ⁊ eadem potentia tunc effectus erit idem querere igitur causam quare corruptum idem numero naturaliter redire non pōt est querere quare ad preteritū non est potentia ⁊ pp hoc. Arist. cito se expedmuit de hoc in secūdo de generatione ⁊ corruptione qđ in hijs quorum substantia eadem remanet possunt reuerti eadem numero quia motus sequitur motum vt idem sol numero est qui occidit nobis ⁊ qui oritur ꝫ quorum substantia non remanet non reuertuntur eadem numero sed eadem specie quare: qꝛ: nam qꝛ corruptum est corruptum ideo non potest nō fuisse corruptum ⁊ ideo non potest reuerti ideꝫ numero non enim est potentia preteritorum ⁊ hoc est quod multos fatigauit.

Omnis potentia passiua est contradictionis. propō. cij.

Diuulgata nimis est propositio ⁊ scribitur in. ix. prime philosophie te. com. xvij. vbi dicit textus est autem nihil potentia sempiternum ratio vero hec omnis potentia simul contradictionis est ⁊ vt videtur in eodem tex. com. dicere. Arist. hꝫ veritatē de potentia passiua que est in generabilibus ⁊ corruptibilibus nam inquit quod semper agit sol ⁊ astra ⁊ totum celum non est autem timendū ne quando stent quod timent qui de natura Neqꝫ laborant hec agentia nō enim inest potentia contradictionis ipsis vt corruptibilibus motus nam substantia materia ⁊ potentia non actus ens causa huius. Pro quo animaduerte qđ vt scribit. Com. in libro de substātia orbis capi. vltimo potentia habet gradus ⁊ materia habet gradus imperfectissimus modus potentie ē ille qui repperitur in prima materia que est potētia ad esse in substantia enim prime materie non ē permixtus actus omnino vt dicit. Comen. in. v. phisic. com. viij. vnde ista est illa que est ad vtrū liber nam materia prima est per quam res pōt esse ⁊ non esse vniformiter ⁊ equaliter vt pꝫ. vij. metha. tex. comē. xxij. ⁊. Com. in secundo. physi. com. xlviij: quod in potentijs actiuis naturaliter agentibus non est contingens equale qm̄ nature eius est natura materie non natura forme qm̄ prima materia sicut dicit est parata ad recipienda duo cōtraria equaliter ⁊ ideo receptio virtusqꝫ contrariorum est ei naturalis ⁊ ibidem dicit quod cum dicimus quod potentia prime materie est equalis potentie ad nō esse intendimus quod duo contraria inueniuntur in ea in temporibus equalibus oppositis vt pluuiam esse ⁊ nō esse equaliter sed hoc in hieme ⁊ hoc in estate ⁊ causarum agētium alternatio hec duo contingētia equaliter est necesse in temporibus equalibus qꝛ vt inquit. Arist. in secundo de generatiōe ⁊ corruptione in. tex. com. lvi. motus solis in obliquo circulo est causa generationis ⁊ corruptionis ⁊ tēpus generationis ⁊ corruptionis fm naturam equale est sed actio talium agentiū in eis est in maiori parte ⁊ sunt corpora celestia ⁊ ideo sunt cause eoꝝ que sunt ⁊ non sunt equalr ⁊ in calce illius com. xlviij. epilogando dicit Apparet igitur ex hoc quod contingens equaliter non inuenitur in potentijs agentibus per se sed in potentijs passiuis ⁊ earum in eis quarū preparatio ad receptionem duorum contrariorum est equalis siue sit anima siue non animo in potētijs autem passiuis que dignius recipiunt alteꝝ contrariorum quam reliquum non est contingentis equaliter ⁊ tamē contingens equalr reperitur in passione non in actione. Ex quo loco datur ista distinctio fm peripateticos quod potentie passiue sunt dupplices quedā recipiūt duo contraria equaliter quedam vero dignius recipiunt alterum cōtrarioꝝ ⁊ videtur fuisse sententia. Arist. in predicamentis in. cap. de substantia vbi dicit quod proprium maxime substantie esse videtur quod cum vnum ⁊ idem sit numero contrariorum susceptibile esse cū permutatione quod vt glosat boetius ibi intelligitur nisi alterum contrariorum a natura insit vt igni calor ⁊ niui candor ⁊ est sententia eiusdem. Arist. ibidem in sermone de oppositis vbi dicit quoꝝ vero aliquid est mediū numqꝫ necessitas est omni susceptibili in esse alterum neqꝫ. n. necesse est ol susceptibili candidum vel nigrum esse neqꝫ frigidum neqꝫ calidum horum enim medium aliquid nihil ꝓhibere esse horum enim erat aliquid medium quorum non erat necessarium alteruꝫ in esse susceptibili preter illa subiecta quibus naturaliter vnum in est vt igni calidum esse susceptibili ⁊ niui candidum. Propositio igitur assumpta que dicit quod omnis potentia passiua simul contradictionis est locum habet in generalibus ⁊ corruptibilibus precipue de potentia passiua prime materie ⁊ de illis potētijs passiuis quarum preparatio est equaliter ad recipiendum duo contraria siue sint in anima siue non vt dicit. Com. in com. preallegato secundi. physi. Glosat istaꝫ ꝓpositionem ad id quod modo dixi animaduertens. Auer. in secundo cap.

Potētie passiue duplices

de substantia orbis in principio vbi proponit qd corpus celeste non est compositum ex materia et forma sicut generabilia et corruptibilia cōponuntur nulla.n. est potentia in eo omno: omne .n. in quo est potentia nō est potentia nisi ad duo cōtradictoria.s. potentia que ē in substantia: vult igitur potentiam passiuā que est ad substantiam siue modo loquendi eius in alijs locis potentiā illam que est ad esse: illam esse ad duo contradictoria: ad excludendam potentiā que est ad vbi nam celū est in potētia ad vbi et illa potentia nō est potentia passiua que recipiat duo contraria equalr qr nō est timendū celū quiescere. ¶ Sȝ si pp hoc fuit illud enuntiatum per. Auerr. tunc

Ardua difficultas in via auerrois.

insurgit maxima difficultas in via eius naȝ. xij. metha. com. xli. expresse scribit quod qm corpus celeste ex se mouetur et oē quod ex se mouetur possibile est vt quiescat ex se: ex quibus verbis clarissime pȝ qd potentia ad vbi que est in corpore celesti vr esse potentia cōtradictionis: et ibidem expresse dicit quod in celo nulla alia ē possibilitas nisi vt quiescat imo sequaces doctrine

Opio Scoti.

scotice vniuersaliter volunt istā ꝓpositionē verā esse quod oīs potentia passiua siue sit ad substantiam siue sit ad accidentia qd sit potentia cōtradictionis et pp hoc scotus coactus fuit ponere subiectum respectu ꝓprie passionis non solū concurrere in gñe cause materialis verū est quoquo modo in genere cause efficientis qr dicit quod ꝓpria passio pullulat a principiis subiecti alias propria passio contingenter et non necessario in

Cōtra Scotū

esset ipsi subiecto. ¶ Sed tñ illud non est necessarium qr ex. secundo phys. tex. com. lxx. materia et efficiens non coincidunt in idem qr est primo diuersa ab alijs causis nunc aūt subiectū respectu proprie passionis concurrit vt materia vt patet quarto prime philosophie per. Auer. com. secundo vbi hȝ quod substantia respectu accidētiuȝ nō est causa nec sm agens neqȝ sm finē sed qr est materia eorum et ꝯstituūtur per illam nec pp hoc sequitur quod ipsum subiectū respectu ꝓprie passionis sit in potentia contradictionis et ratio est qr in tali subiecto sunt inducte dispositiones ab agente qbus preparatum subiectum de necessitate ita limitatur et coartatur vt stet sub illa quod nullo modo stare potest sine illa et hoc est quod dixit tertio celi et mūdi. com. xxviii. qd agens quantum dat de forma tm dat de accidētibus cōcomitantibus formam mediante tamē forma vnde ēt videmus qd in generatione simplicium in qua vnum gñatur ex vno et fit transmutatio totius in totū nullo sensibili remanēte vt subiecto licet materia de se corrupta forma sit indifferens ad quamlibet formam tñ limitat pp presentiam agentis disponentis ipsam ad receptionem forme qd ita recipit hanc formaȝ qd non aliam vt scribit. Comen. in fine primi libri. physi. co. lxxxi. vbi dicit quod appetitus naturalis est in materia ad recipiendūȝ oēs formas: recipit igitur eas alternatim qn forma agēs ē pre

Solo ad difficultatē

sens. ¶ Ad difficultatem igitur motaȝ memini me alias soluisse illam contradictionem in concordātijs. Auer. et diffuse dixi de hoc in comētarijs meis super xij. metha in expositione comen. xli. Pro nūc igitur paucis me absoluo qd orbis celestis inquantum consideratur in natura propria vt est corpus quoddam simplex nō ꝯpositū ex materia et forma sic est indifferens tā ad motum quam ēt ad quietem vnde motus celi depēdet in suo esse ab ipso motore et ideo ex natura propria et per intrinsecam et formalem sui rōnes est ens possibile qr habet contrarium ipsa quietem nam motui inquantum motus est contrariatur quies sed perpetuatur ab ipso motore et pp hoc celum vt stat sub motore non est in potētia contradictionis ad moueri et non moueri qr motor eius non est de virtutibus que possunt agere et nō agere nec est de virtutibus in quibus est cōtingentia ad vtrumlibet qr radix eius est materia vt dicit. Arist. vii metha. liij. et. Com. expresse secundo physicorum. comen. xlviij.

¶ Omne compositum ex duobus extremis si vnum reperitur per se sine altero etiaȝ alterꝫ erit sine altero

Propō. cix.

Dicitur ista ꝓpositio ex. viij: phisice auscultationis l. tex. comē. xxxvii. et repetitur in xij. ꝓme phylosophie in tex. com. xxxv. vbi. Arist. demonstrat quod datur mouēs nō motum qr motor medius sine instrumentalis ꝯponitur ex mouente et moto tamēȝ ex duobus extremis oppositis sȝ vnuȝ extremum quod est motum repperitur in rerū natura separatum ab altero qr datur aliquid qd ita est motuȝ quod nihil mouet ergo dabitur aliquis motor qui ita mouet quod nullo modo mouebitur ¶ Glosatur aūt et limitat per. Auer. ꝑus propositio in preallegatis comentis de extremis quorum vtrumqȝ existit per se: inquit .n. in. viij. phy. com. xxxvii. quoniam cum aliquid fuerit compositum ex duobus oppositis quoruȝ vtrūqȝ existit per se et alterum eorum fuerit separatum a reliquo necesse est vt reliquum sit separatum verbi gratia si terra et aqua sint coniūcta in mixto et vtraqȝ earuȝ existit per se. s. quod neutrum est necessarium in esse alterius: et aqua fuerit abstracta a terra in aliquo loco: necesse est vt terra sit abstracta ab aqua in aliquo loco sunt enim duo extrema et medium cum igitur alterum extremum fuerit necesse est vt aliud sit et similiter est de primo motore cum medus et postremo motor. xij prime philosophie. com: xxxvi inquit quod ista ratio que fuit adducta in vltimo physi. est fundata super duas propositiones quarum vna est quod omne compositum ex duobus quorum alterum potest esse per se possibile erit etiam alterum esse per se nisi compositio sit substantie et accidentis verbi gratia idromel qr componitur ex aqua et melle et mel inuenitur ꝑ

se necesse

Cōtra moder nos. se necesse est vt aqua inueniat p se. ¶ Et aduerte vnum contra modernos tenentes quamlibet intelligentiam esse formam formaliter dantē eē per actualem inherentiam suo orbi ⁊ ita dicunt etiam de primo motore naʒ iste locus in octauo phy. tex. com. xxxvii. manifeste est contra istā opinionem qꝛ Auer. in com. habet quod proprium primi motoris est vt non solum sit prius eo qꝺ est post ſm diffinitionem verum etiam ſm esse ecōtrario dispositioni in motore per quem mouentur mota ex se. s. generabilia ⁊ corruptibiliā nam animal corruptibile licet sit motum ex se tamē aīa que est primus motor in illo distinguitur a moto ſm diffinitionem qꝛ alia est essentia anime alia corporis sicut alia ⁊ alia est vtriusqꝫ diffinitio nam sicut diffinitionis idemptitas arguit eandem formam ⁊ naturam vt dicit. Com. in primo celi: com. xix. ita diffinitionum diuersitas arguit naturas diuersas tamen anima in animali corruptibili non est distincta ſm esse a corpore qꝛ est forma inherens corpori primus autē motor in corpore celesti debet esse vtroqꝫ modo separatus a corpore ⁊ ſm diffinitionem ⁊ etiam ſm esse qꝛ habet suam actualem existentiam p se ⁊ separatā ab orbe qꝛ non inheret orbi. ¶ Et confirmatur qꝛ parum infra in eodem. coment. Auerr. occurrit tacite obiectioni que dari posset ⁊ inquit ⁊ non sufficit in hac declaratione qꝺ primus motor sit separatus in esse: quoniā pōt aliquis dicere licet sit separatus in esse tamē est mixtus cum eo quod mouetur tali mixtione qꝺ non potest euadere quin moueatur cum motu moti sicut si aliquis dixerit qꝺ elementa numqꝫ inueniuntur nisi mixta cum igitur fuerit positū pprium postremi ⁊ est ipsum esse separatum a motore tunc verificabitur proprium primi principii ſm quod est motor ⁊ principium. s. qꝺ non mouetur vnde licet primus motor sit forma nō tamen est forma inherens refert enim multum dicere formam perficere ⁊ dicere formam inherere sicut dominus est forma serui perficiens ipsum extrinsece sed non est forma inherens. xii. metha. com. xxxvii. ¶ Sic igitur omne compositum ex duobus extremis oppositis si vnum eorum potest esse sine reliquo contingit alterum esse sine altero vbi tale compositum non fuerit ex substantia ⁊ accidente qꝛ lꝫ sbīa possit esse sine accidente accidens tamen non potest per se naturaliter esse sine substātia ⁊ ista est glosa eius secundum Auerroem.

ppō. ciij. ¶ Actus ⁊ potentia sunt differētie que contingunt omnibus predicamentis ⁊ sunt val de opposite.

Propositio ista satis allegata eē. Auer. in primo de anima com. vi. ¶ Aduerte quod vt refert. Comen. in. vii. prime philosophie in prohemio tres sunt diuisiones entis prime quarum diuisione

Tres entis diuisiones.

diuidit tota pma philosophia ⁊ sunt diuisiones entis extra aīaʒ vnam. Arist. vbi in. v. meth. te. co. xiii. ⁊. xiiii. diuisit ens in anima ⁊ extra animam ⁊ in ens per se ⁊ in ens per accidens in. vi. exclusit a consideratione scientie diuine ens p accidens qꝛ non habet causas terminatas p quas contingit posse haberi scientiam de se ipsis ⁊ abiecit a sua consideratione ens in anima qꝛ est ens diminutum ⁊ ideo diuidit illud in substantiam ⁊ accidens ⁊ per potentiam ⁊ actū ⁊ per vnum ⁊ multa. diuisio autem entis per potentiam ⁊ actum est prima inter diuisiones entis que dantur per relationes seu per relatiue opposita ⁊ sunt diuisiones entis realis qꝛ omne ens extra animam aut est substantia aut accidens aut ē potentia aut actu aut est vnum aut multa ⁊ hoc ē est de intentione. Arist. in. ix prime philosophie in principio vbi diuidit ens diuisum in decem predicamenta per potentiam ⁊ actū inqt enim quoniam vero dicitur ens hoc quidem eo quod quid aut quantitas aut qualitas aliud ſm potētiā ⁊ actū ⁊ ſm opus. ¶ Ubi animaduerte qꝺ potentia ⁊ actus dicuntur differentie analoge sicut ens plerūqꝫ ab. Auerro. nuncupatur genus analogum dicunt ſm prius ⁊ posterius a formalizantibus nuncupātur modi vnde aduerte qꝺ sunt primo diuerse sicut materia est primo diuersa a forma potētia enim vt dicit. Comen. xii. prime philosophie com. xxvi. reducitur ad materiam ⁊ actus ad formam ⁊ contingunt oībus predicamētis qꝛ sunt principia oīuʒ predicamētorū ⁊ sunt diuersa ī diuersis predicamentis vñ xii. metha. Arist. postqꝫ perscrutatus fuit vtrum eadem dicantur esse principia oīum predicamētoꝝ vel diuersa tandem concludit quod lꝫ principia remota sint eadem qꝛ principia substātie sunt principia omnium materia enim subiecta cum forma causa est eoꝝ que fiunt sicut mater vt patet primo phyſice auscultationis textu comen. lxxx. tamen principia propria ⁊ proxima sunt diuersa in diuersis pdicamētis potētia. n. ⁊ actus q̄ sunt pncipia predicamēti sbīe sunt sbīe ⁊ que sunt principia quantitatis sunt quātitates ⁊ que sunt principia qualitatis sunt qualitates ⁊ sic de singulis hoc dicit. Comenta. expresse ⁊. Arist. tex. com xxii ⁊. xxvi. ⁊ sic principia oīum predicamentorum sunt eadem anologia ⁊ non sunt eadē simpliciter ⁊ omnibus modis. ¶ Et ex hoc aduerte quod res que in predicamento ponuntur sunt qñqꝫ in potentia ⁊ qñqꝫ in actu nam si ens diuisum in. x. predicamenta diuidit in principio. ix. metha. per potentiam ⁊ actū sequitur quod res sempiter neqꝫ numqꝫ fuerūt in potentia ante actum qꝛ in eis non differt posse ab esse vt patet tertio. physic. xxxiii. ⁊. ix. metha. tex. com. xvii. non sunt igitur in predicamento ⁊ est doctrina antiquorum ⁊. Com. in secundo celi ⁊ mundi in. com. xlix. ⁊ super porphirio in cap. de specie ⁊. v. metha. tex. com. xvii. ⁊ est in capit. de potestate vbi dī horum enim dictorum terminorum esse dicimus ⁊ quod potestate est dicibile ⁊ quod actu idest vnusquisqꝫ terminus ex.

bis que significant decem predicamenta aliqd
dr esse in potentia & aliquid dicitur esse in actu
& est clara etiam sententia philosophi & Comē.
xii. meth. tex. com. xxvi. Sunt autem potentia &
actus valde opposite differentie inter ea que re
latiue opponuntur nam actus & potentia relati
ue opponuntur vt ps. ix. meth. tex. co. xi. ¶ Ad
uerte igitur quod cum potentia & actus diuidāt
ens extra animam talis potentia que est differē
tia entis non est potentia logica a qua aliquid de
nominatur possibile que potentia causatur ex
habitudine terminorum inquantum illi termini
inuicem non repugnant & s'm hoc aliquid dicit
posse esse verum vel non posse esse verum de ta
li enim possibili logico tractat philosophus in li
bro priorum sed talis potentia dicit aliquid ex
natura rei qd dicit ordinem ad actum & tale pos
sibile physice vel realiter sumptū denominatiue
dicitur a potentia actiua que est principiū trans
mutandi aliud inquantū aliud vel a potētia pas
siua que est principium transmutandi ab alio in
quantum aliud ¶ Et aduerte ēt quod apud sa/
pientes arabes potentia differt ab aptitudine qr
potentia respicit duo contraria equaliter sed ap
titudo alterum tantum sententia est Auicen. in
sexto naturalium sectione. iiii. capit. v. & in libro
de viribus cordis. cap. iii. vnde & inquit quilibet
homo potest tristari & gaudere sed non quilibet
habet aptitudinem ad gaudium nec quilibet hz
aptitudinem ad tristitiam. ¶ Quod aūt moder
ni dixerunt in primo de aīa in expositiōe comē.
vi. quod actus & potentia constituūt omnia pre
dicamenta & non diuidunt ens & qd nō inconue
nit differentiam constituere aliquid & nihil diui
dere est figmentum vix fictū nam. Arist. in prin/
cipio. ix. prime philosophie diuidit ens diuisum
in. x. predicamēta per potentiam & actū & Com.
ita exorditur in principio com. i. ¶ & ens s'm qd
ens diuiditur essentialiter in potentiam & actū
& ista ara habet considerare de ente simpliciter
& de generibus & differentiis in quas diuiditur
essentialiter incepit hic loqui de speciebus potē
tie & actus vt declaret substantias eorum & con
tradicat dicentibus potentiā non esse in entibus
& in phemio super septimo prime philosophie
inquit ista scia diuiditur in tres partes prima ē
de diuisione entis in substantiā & accidens secun
da de diuisione entis in potentiam & actum: ter
tia est de diuisione entis p vnū & multa. ¶ Nec
valet ratio sua qua dicit quod ois diuisio p dif/
ferentias siue modos fit ab aliquo vno vnā na/
turam importante modo ens non dicit vnā na
turam vt dicit Comen. x. metha comē. viii. nam
equiuocatio decepit ipsum: Genus enim & diffe
rentia apud peripatheticos & in via. Auerr. pre
sertim bifariam sumūtur qñqz enim sumūtur p
genere & differētiis vniuoce dictis & qñqz sumū
tur pro hiis que dicuntur s'm prius & posterius
vnde super verbis. Arist. in. v. metha. tex. comē.
iiii. dicentis illā cui differentia inest & genus seq
tur sed cui genus non ois differentia ōium autē
comune est elementum esse cuiuslibet qd primo
inest cuiqz inquit. Com. & causa in hoc qd gene/
ra generalissima sunt magis elementa qz alia ge
nera est qr sunt simpliciora alia. n. habēt differen
tiam & qd habet differentiam hz genus & nō om
ne quod hz genus habet differentiā & hoc inten
debat cū dixit & oē quod habet genus non habet
differentiam genera. n. generalissima non habēt
genus nisi genus dictum multipliciter & consi/
milis distinctio elicitur ex quarto prime philoso
phie com. ii. & in primo de aīa com. vii ¶ Et ad
uerte qd ista est vna inter alias differentias inter
genus analogū & genus vniuocū qr genus vni/
uocum dicit aut vnam nām comunē suis specie
bus s'm ponentes formas esse multiplicatas ad
multiplicationē predicatoꝝ qditatiuorum ita qd
quot sunt predicata qditatiua tot sunt forme:
aut dicit vnum cōceptum realē obiectiuū comu
nem & distinctum a conceptibus suarū spērū & vni
uoce dictum de illis & tale prius preintelligitur
eē diuisum p dras oppositas ꝯdiuidētes ipsū qz
intelligatur eē in suis spēbus sz nō ita est de gñe ana
logo qd dicit s'm prius & posterius immo ens sine
medio diuiditur in substantiam & accidens vt di
cit. Com. x. meth. com. viii. vbi habet quod essen
tie & quiditates predicamentoꝝ sunt diuerse & nō
est in eis aliquid comune ita quod vnum & ens
sint tamqz genus quoniā si ita esset tunc hoc no
mē vnū nō significaret illud qd significat in pre
dicamento substantie aut qualitatis aut quanti/
tatis: prima significatione & sine medio sed si/
gnificaret quemadmodum hoc nomen genus si
gnificat species mediante aliquo communi ita etiā
ens imediate diuiditur per actum & potentiam
& per vnum & multa ita quod vt alias declarauī
sunt plures diuisiones entis prime & quelibet ē
prima in suo ordine quia non sunt eiusdem ge/
neris nec eiusdem rationis sicut enim inqt por/
phirius quod sunt decem genera generalissima
tamqz decem rerum prima principia quodli/
bet enim est primum in suo ordine dicuntur au
tem vt supra dictum est actus & potentia differē
tie valde opposite quia sunt primo diuersa qr po
tentia est extra actum & actus extra potentiam.

¶ Perfectum est quod tale alterū quale ipsum efficere potest.

propō. cv.

Quarto Metheororū scribitur ista: ppositio tex. com. xix. ¶ Ve
ra est propositio vbi alterum
simile factibile est quod addi
tur ppdeum cum non posset
facere alium deum quia non
est factibilis alter. ¶ Fallit
etiam propositio s'm aliquos vbi productum re
quirit causam equiuocam vnde quod angelus
non possit generare alium angelum vt aiūt hoc
est perfectionis. ¶ Fallit etiam in vniuocis qñ
est aliqd in potentia passiua tantum vnde lapis
durus quantūcūqz perfectus non potest alium
similem generare qr solūmodo habet potentias
passiuas

Potē-
tia dif-
fert ab
aptitu-
dine.

Cōtra
mo-der-
nos.

Opio ppria.

passiuam ad resistendum diuisum enim est quod resistit diuidenti. ¶ Mihi aũt vr̃ ppositio illa in via peripatheticoꝝ p̃cipue habere veritatẽ in animalibus ⁊ plantis que sunt hic Nam Aristo. ibi loquitur de seminibus vt patet intuenti verba textus ⁊ iuxta hoc Arist. dixit in .ij. de anima tex. com. xxxiiij. Naturalissimum opus viuentiũ est quecũqꝫ perfecta ⁊ non orbata aut generationem spontaneam habentia facere tale alterum quale ipsum animal quidem animal planta vero plantam vnde proprie in habentibus virtutẽ generatiuam veritatem habet.

propo. cvi.

¶ Finis est causa causarum.

Ex secundo physicorum xxxi. Ubi vr̃ quod aũt est cuius cã potissimum est ⁊ finis alioꝝ voluit esse. Dixi supra multifariam sumi finem hic vero sumit ꝓprie pro fine principali quia ille est qui mouet ipsum agens. ¶ Intel. igitur tñ ꝓpositio respectu forme ⁊ ipsius esse. Fallit aũt respectu priuationis. Nam priuatio ⁊ non esse ipsius effectus magis dependet ab agente aut a defectu agentis quã a fine vnde monstra que sunt priuationes dispositionum naturalium Et vniuersaliter corruptiones non possunt fieri sine agente ⁊ corrumpente ⁊ tñ sunt preter finem vñ Arist. ij. physicoꝝ tex. com. xxiij. dicit poetam derisorie apposuisse dicere hunc finem cuius quidem causa factus est. ¶ Ad esse igitur positiuũ precipua causa est rõ finis qꝛ illa necessitat agẽs ⁊ agens formam ⁊ forma materiã vnde respectu corruptionis non est aliquis finis in se sed vt inde aliud generetur ⁊ tamen illa corruptio nõ fit sine corrumpente.

propo. cvij.

¶ Celum nihil prohibet vt sit materia sed prohibet vt sit forma

Averrois Est propositio in .ix. prime phylosophie com. xvij. placuit mihi speculari de hoc qꝛ multi grauiter errant in via Auer. Ideo altius exordiendus est. ¶ Scias qd̃ substãtia est duplex transcendens ⁊ limitata vnde ista distinctio necessaria est apud peripatheticos qui volunt genus generum predicamenti substantie esse corpus compositum ex materia ⁊ forma vt tenuit Comen. super Porphyrio in cap. de specie ⁊ in .ij. celi com. xlix Et theologi nostri etiam tenentes deum non esse in predicamento substantie habent concedere huiusmodi diuisionem talis autem substantia analoge dicitur de

Sbia duplex

materia forma ⁊ de composito ex materia ⁊ forma Et secundum doctrinam Auerr vij. prime phylosophie prius dicitur de forma deinde de composito postremo vero de materia licet alii qui velint quod prius dicatur de composito sicut supra diximus. ¶ Aduerte tamen quod vnumquodqꝫ istorum trium analogatorum subdiuiditur. Nam materia alia est in rebus sensibilibus ⁊ alia est in rebus spiritualibus seu intellectualibus. Materia intellectualium substantiarum est intellectus materialis qui possibilis est vocatus ita scribit ad litteram Comen. in .iij. de anima in comen. v. in solutione .iij. questionis sicut aliud est esse sensibile ⁊ aliud est esse intellectuale ⁊ esse sensibile diuiditur in duo s. in materiam ⁊ formam sic esse intellectuale in duo consimilia diuiditur. Materia autem que est in sensibilibus ⁊ corporalibus substantiis gradus habet sicut potentia qua substantiatur ipsa materia habet gradus nam infimus ⁊ imperfectissimus gradus in talibus est materia prima cum sit substantia cui non est admixtus actus omnino quinto physicorum comento .viij. Unde Auerr. in primo capitulo de substantia orbis loquens de prima materia dixit quod substantiatur per posse ita quod potentia est differentia substantialis eius quia est in potentia omnia siue sint forme substantiales siue sint accidentia ⁊ ista dicitur esse in potentia ad esse quia recipit formã substantialem a qua profluit esse rei per transmutationem substantialem supremus autem ⁊ perfectissimus gradus materie in talibus est orbis qui seclusa intelligentia non est forma nec est compositum ex materia ⁊ forma. Sed dicitur materia in actu quia est in potentia ad vbi inter autem ista duo extrema sunt multa media que reducuntur ad genus cause materialis sic enim elemẽta sunt materia mixtorũ ⁊ humores sunt materia respectu membrorum ⁊ membra consimilia sunt materia organicorum. ¶ Et scias quod differentia est apud peripatheticos inter materiam ⁊ subiectum. Nam materia dicitur respectu alicuius quod non dum est sed esse potest ⁊ fieri potest vnde Auerroes septimo prime phylosophie comento. xxxvij. inquit forma est que cum fuerit erit res materia autem cum fuerit non erit res vnde es ex quo potest fieri Mercurius dicitur materia mercurij. Subiectum autem dicitur respectu forme iã inducte vnde es in quo impressa est forma mercurij dicitur subiectum respectu eius ⁊ hoc longe ante Auerroem edocuit lucidissimus Themistius in primo physice auscultationis in aurea digressione de potentia ⁊ priuatione materie inquit enim vtrumqꝫ tamen nomen scilicet materie ⁊ subiecti ex his vocibus est que referuntur ad aliud nam ⁊ materia dicitur alicuius materia ⁊ subiectum alicui subiectum sed cum materia alicuius capitur tunc cum potentia priuationeqꝫ id est Dicitur enim materia earum rerum esse que facte aut orte non dum sunt. Cum vero accipitur pro subiecto: tunc cum priuatio

Materia multiplex.

Mã ⁊ sbiectum drũt.

tantum: qz est materia fixa ad recipiendum formam & ideo dignius dicitur subiectum quã materia. Materia enim que est hic dicitur materia qz est in potentia forma in ea fixa & dicitur subiectum qz fixa est forme & fit compositum ex materia & forma. ¶ Ubi animaduerte quod in materia prima que inuenitur in generabilibus & corruptibilibus inueniuntur due conditiones prima est qz forma materialis educitur de potẽtia materie & sic materia dicitur esse in potentia forma in ea fixa aut figi vt habet alia littera qz forma materialis taliter est fixa materie qd est constituta in esse per illam ita quod est extensa ad extensionem eius Alia vero conditio est qz stat subiecta forme & perficitur per formam prima conditio non est in orbe qz intelligentia non est ex potentia orbis educta ad actum sed secunda conditio bene inuenitur qz orbis est subiectum recipiens formam tanq̃ perficientem sed non inherenter vt quidam male opinantur & sic respectiue dicitur subiectum & isto est meus. Comen. & vt inquit subtilis doctor in secundo sententiaꝝ distinctiõe. xiiij solus ipse. Auer. visus est in hoc habuisse mentem Arist. & ita est sine cõtrouersia.

In mã due sũt ꝯditiones.

¶ Scientia secatur quemadmodum & res.

propõ. cviij.

Requenter allegat ista propositio & scribitur in tertio de anima. te. com. xxxviii. & sicut superius incidentaliter dixi solet allegari extra propositũ & intentionẽ. Arist. non enim fuit mens phi quod scie secantur ad diuersitatem scibilium absolute hoc enim falsum est nã. ii. phy. tex. com. xviii. Eedem sunt linee nãles & mathematice & Com. ii. physi. com. lxxi. inquit cũ ens diuidit ꝫ consideratione demostratiuã intrabit ens nã in duas artes vt cõsideratio mathematici & diuini de numero & consideratio nãlis & mathematici de corpore supficie & lineis. ¶ Sensus igit ppositionis ibi in. tex. pz nam ibi dicitur qd sicut res diuiditur p potentiã & actũ sic scia & sensus vbi Auer. in. com. pulcre ponderans hoc reddit cãz dicẽs qd res quaꝝ differentie sunt eedẽ ipe sunt eedem in illo modo ꝫm quem habent easdẽ differentias vnde si sensus fuerit in potentia & sensatum erit in potentia & si in actu ẽt in actu & sic de intellectu & intellecto vnde eodem actu quo sensibile actu sentitur eodem sensus actu sentit & eodem actu quo intellectus intelligit eodem obiectũ intellectũ intelligitur sic enim dicit philosophus in secũdo de anima in. tex. comẽ. cxli. quod vnus & idem est actus sensibilis & sensitiui sicut in simili tertio physi. tex. com. xx. dicitur vnus & idem ẽ actus motiui & mobilis sic etiam scire debes quod vnus & idem est actus intelligibilis & intellectus concomitantur igitur &, idẽ pñficãtur modo predicto scientia & res scita quo ad actũ & potentiam & hoc formaliter loquendo ¶ Habet veritatez ẽt propositio ista de sciẽtia nostra qui de illa loquitur. Aristo. in tertio de aĩa fallit autem de scia dei & intelligentiarum quia scientia in deo & intelligentiis non diuiditur ꝫm diuisionem que datur per potentiam & actũ nec per vniuersale & particulare sicut dicit. Comen. xii. metha. com. li. sed scientia in intelligentiis diuiditur ꝫm diuersitatem scientiuz scia n. dei de entibus est tali modo quali nulla aliaꝝ intelligẽtiorũ particeps esse põt qz entia vt prediximus nihil diuersum sunt a scia dei vt in illa continentur & nullibi ens simplr oĩbus modis est idem cũ tellectu scientis sicut in primo principio.

¶ Potentia que potest in maius potest in minus.

propõ. cix.

Cosatur propositio & veritatez habet in potentiis actiuis fallit in passiuis potentie autẽ actiue differunt a potentiis passiuis vt scribit. Comẽ. in tertio de anima com. iiii nam virtutes passiue sunt mobiles ab eo cui attribuũtur actiue aũt mouent illud cui attribuũtur id est respectu obiecti & est intentio philosophi in. ix prime philosophie in. tex. com. secũdi vbi inquit Potẽtia passiua est principiũ transmutandi ab alio inquantũ aliud & potẽtia actiua est principium transmutandi aliud inquã tuz aliud vnde sensus cum sint de virtutibus passiuis vt est sententia phi in secundo de aĩa. tex. com. li. vbi dicitur sensus autem in ipso moueri & pati aliquid accidit. Com. in. com. dicit quod primum considerandum de sensu est vtrum. s. sit numeratus i virtutibus actiuis aut passiuis & cũ posuit ipsum esse in genere virtutum passiuaruz dedit causam istius existimationis quod sensus fit ꝫm passionem qz existimatur qd sensus alterãtur a sensibilibus aliquo mõ alterationis In virtutibus aũt sensitiuis allegata ppositio veritatẽ nõ hz vz quod si patitur a maiori qd patiatur a minori sed hz se conuerso mõ qz in talibus que põt pati a minori põt a maiori colligit hoc expresse ex mẽte phi in ꝑ celi & mũdi in. tex. comẽ. cxvi. & cxvii. ¶ Silr alia ppositio famosa q̃ dicit qdqd põt potentia inferior põt ẽt superior veritatẽ hz in potẽtiis actiuis & in potẽtiis existẽtibus in mã fallit aũt ppõ ista in virtutibus passiuis, & in potẽtiis abstractis a mã nã potẽtia celi q̃ est prior natura & pfectione elementoꝝ potẽtia nõ põt qdqd possunt elementa similr apud tenẽtes in virtutibus sensitiuis interioribus qd alterius virtutis est recipere & alterius retinere qz virtutes tales sunt organice & in talibus receptio fit p humidũ & retentio p siccũ virtus imaginatiua est supior sensu cõi & tñ nõ põt id qd põt sensus cõis qz sensus cõis iudicat & cõponit & diuidit & hoc nõ facit ṽtus imaginatiua. ¶ In potẽtiis ẽt

abstractis a materia Fallit ista ppositio nam intellectus possibilis intelligit ea que sunt hic puta singularis & priuationes & tñ intellcs agens q est prestantior intellectu possibili nihil intelligit eorum que sunt hic vt dicit Comen. in. iij. de aia in com. xix. Et Themistius ibidem cap. xlv. vbi inquit super expositione tex. com. xxv. vbi Arist. vult qd intellectus possibilis intelligit priuationes & non intellectus agens qr est qñqz in potentia & qñqz in actu. Inquit pro hinc siquis intellectus est ab oi potentia exolutus liberqz: is neqz malū neqz priuationez intelligit qualis exterior intellectus vſ. i. agens & eo amplius cā rex princeps i. deus & Auerr. in. iij. de aia com. xxxvi. Inquit ex eis ꝯprehendentibus que non sunt admixta materie qd ꝯprehendit minus perfectum necesse est vt cōprehendat perfectius sed non ꝯ̄rio.
¶ Silr ēt in potentijs actiuis in quibus tz illa ppositio quicquid pōt potentia inferior pōt superior intelligit extensiue qi ad oēm effectuz ad quem cōcurrit cā inferior concurrit superior: sz non intelligit qd superior possit causare non concurrente cā inferiore sicut sol & homo generant hominem & tamē sol non posset causare hominē non concurrente homine. ¶ Et aduerte qd cā & potentia superior nobiliori modo ꝯcurrit quā potentia inferior vnde vegetatiuum est in sensitiuo sicut trigonuz in tetragono ex. ij. de aia & vegetatiuum in animalibus vegetat auget & generat animal in plātis aūt vegetat & auget & generat plantam. ¶ Et nota qd ista ppositio qd potentia primo mouens est nobilior potentia secūdo mouente & vltimo moto que colligit ex intentione phylosophi in. viij. de physico eudim tex. com. xxxviij. & est ēt auctoris libri de causis dicētis qd cā prima plus influit quam cā secunda & p ꝯñs est nobilior veritatem hz vbi fm mouens recipit virtutem & influentiam motiuam a pmo mouente Sed qñ non recipit veritatem non hz Nam certum est qd in virtutibus interioribus primum mouens est sensus communis & vltimum motuz est virtus memorialis & tñ virtus memorialis est magis spiritualis īter oēs virtutes sensitiuas teste Auerroe in. iij. de anima in com. vi.

(Nota.)

¶ Si non essent substantie abstracte phisica esset prima philosophia.

(propō. ex.)

Elicitur Ista ppositio ex sexto. meth. tex. comē. iij. vbi dicit Arist. Siquidem ergo non est aliqua altera substantia pter natura ꝯsistentea physica vtiqz erit prima sciētia. ¶ Magna est altercatio circa hoc apud diuinos Antonius trombeta excellens in sciētia diuina & preceptor meus venerandus in speciali quadaz sua questione de hoc isto modo deducit istam cōsequentiam & cōiter omnes sic deducere consueuerunt. Inquit enim qd stante casu qd nō sint substātie nisi natura cōsistentes tunc methaphysica non esset distincta a naturali: qr iste sciētie distinguunt penes modū diffiniendi diuersum qui insequitur distinctionē obiector formalē nā modus diffiniendi methaphisicus oio abstrahit a materia qr sicut ens qd primo ꝯsiderat ita & qdlibet inquantum ens nō includit materiam & addit qd ideo methaphysica abstrahit a materia sensibili qr considerat aliquid qd est simplr abstractum fm esse sicut sunt substantie abstracte. Alia aūt abstracta fm ꝯsiderationem ꝯsiderant pp ista que sunt abstracta fm esse & ideo vbi tñ esset substantia naturalis non esset aliqua substātia abstracta fm esse: ergo non oporteret ponere sciam aliquam que abstractius consideraret quam naturalis que lz posset considerare ens & alias quiditates abstrahendo a motu & quantitate ista tñ scia seu consideratio non pertineret ad aliquam sciam priorem physica: qr stante isto nulla esset scia que consideraret de ente priori simplr: qr prima entia essent naturalia Et ita consideratio de quiditate modo abstracto pertineret ad eandem sciam ad quā spectat consideratio modo nō abstracto s. in ordine ad motum & alias passiones naturales & sic physica eēt prima scia & prima phylosophia. ¶ Sz contra obicit ꝯ̄ se qr illo casu stante adhuc conceptus entis abstractus a substantia naturali pertineret ad aliam scientiam qr esset abstractior cōceptu pprij obiecti. ¶ Ad qd dupliciter respendet prima responsio est qd ad hoc qd conceptus abstractior non egrediat limites scientie duo requiruntur. Primū qd non sit communior cōceptu pprij obiecti. Secundum qd non abstrahatur tāta abstractione qd sit abstractus ab ordine essentiali & habitudine ad subiectum primum quod signanter dr pp mathematicam que in illo casu esset distincta a physica qr abstraheret quantitatem ab ordine essentiali & attributione ad materiam sensibilem ita in casu predicto scientia naturalis consideraret ens & quodlibet transcendens dummodo non circumscriberet ipsum ab ordine essentiali eius ad subiectum primum. ¶ Sed salua pace ista dicta sunt mihi dubia primum quidem in quo dicit quod in illo casu phylosophia naturalis esset prima phylosophia quia nulla esset de ente simpliciter priori nō apparet verum esse quia licet naturalis consideret de substantia que est ens simpliciter prius accidente natura cognitione diffinitione & tempore vt patet in. vij. prime phylosophie tex. com. iiij. Mathematica autē est de quantitate tamen prioritas scientiarum & distinctio vt patet in. vi. methaphisice tex. com. v. attenditur penes alium & alium abstractionis modum & diuersum moduz diffiniendi modo maior & altior abstractio est in scientijs mathematicis quam sit in naturalibus Nam entia mathematica sunt sicut concauum & nālia sunt sicut simū hñt. n. se naturalia p additionē ad mathematica & ex ꝯsequenti stante illa distinctione data per phylosophum in sexto methaphysice penes diuersum diffiniendi modum in casu illo

(Anto. tromb. opinio.) (Obiec.) (Solo.) (Impu.)

in casu illo quo nõ eẽnt alie substãtie nisi natura subsistentes mathematica adhuc & sic de quantitatibus sit esset natura prior naturali. ¶ Et cõfirmatur qz etiam de facto ita contingit quod sciẽ mathematice sunt medie inter naturales & diuinas nam sm peripatheticos sunt pp exercitium & non pp finem hominis vltimuz vt dicit. Com. in suo prologo super libro physic. qz intellectus hominis postq̃ venatus est cognitionem entiuz naturalium concernentium materiã tam sm eẽ quam etiam sm diffinitionem antequam pcederetur ad aliud extremũ videlicet ad notitiam entium separatoꝝ a materia vtroqz modo opus ẽ ipsuz preexercitari in cognitiõe scibiliuz medio modo se habentium vz que quoquo modo sunt in materia & quoquo modo abstrahunt a materia sicut sunt entia mathematica & sm aliquos in hoc ordine est scĩa de aĩa etiam lz enĩz Aristo. dicat in principio libri de anima qd vna scientia excedit aliam vel ex parte obiecti vel ex certitudine demonstrationis illud locum hz loquendo quantũ ad nobilitatem obiecti nam vt ipsemet. Arist. fatet. vi. meth in. tex. co. ij. honorabilissimã sciaz opz circa honorabilissimuz genus eẽ vnde bene pcederem in illo casu argumenti qd scientia naturalis esset nobilior ex parte obiecti quã sint scientie mathematice non tamẽ pp hoc sciẽtia naturalis eẽt prior quo ad modũ formalem abstractionis pene quem scientie distinguũtur. ¶ Nec videat tibi mirũ hoc qz in simili. Com. dicit in. p̃. de aĩa co. p̃. artes nõ differũt ab inuicẽ nisi altero duoꝝ istoꝝ modoꝝ. s. aut ꝯfirmatione demõstrationis aut nobilitate sbĩi aut vtroqz. V. g. qꝛ geometria excedit astrologiã p ꝯfirmationem demostrationis astrologia aũt excedit illaz p nobilitatẽ subiecti. ¶ Amplius mirũ est qualiter illo casu stãte mathematica esset distincta a physica & notitia entis inquantũ ens non eẽt distincta vnde arguo sic nõ minus eẽt abstractus conceptus entis comunis naturalibus & mathematicis quam cõceptus quantitatis vt pz sz per te scientia de quantitate illo casu stante esset distincta a naturali ergo & scĩa de ente inquantuz ens eẽt distincta. ¶ Nec vr valere ratio que adducitur contra hoc qua dicitur qꝫ conceptus entis non esset abstrahibilis hoc. n. est voluntarie dictum qz per casum non magis ꝯcerneret mãm sensibilem ens inquantũ ens q̃z quantitas que ẽ imediata affectio insequens materiã sm peripatheticos. ¶ Et qd deinde dicit in solone illa ad argumentũ non satis facit qz ẽt ita de facto contingit qd nãlis nunc ẽt considerat de ente & sba vt ista ꝯtrahuntur ad habitudinẽ essentialem sui sbĩi qz lz ista materia ẽ ens sit cõsiderationis methaphysicalis tñ ista mã est ens mobile vel ens sensibile est nãlis ꝯsiderationis vt pz xij. prime phie. v. & vi. comentis & vii. metha. com. ix. vnde casu illo stãte dicerem qd de ente ẽt cõsideraret mathematicus & de sba ẽt per habitudinẽ ad rõnem formalem sui sbĩi maxime qz ipse tenet cũ scoto sbaz corporeã eẽ subiectũ mathematicarũ sciaꝝ. ¶ Alia solutio q̃z ponit p̃fatus doc. est ista

Solõ secũda eiusdẽ.

si methaphisicus ingt ꝯsiderat qditates reꝝ solũ in vniuersali si ex casu essent tantũ quiditates nãles non essent qditates vniuersales & abstracte que eẽnt cões aliis a substãtiis nãlibus qz ex posito si nullũ aliud ens eẽt tũc phisica hẽt ꝯsiderare oĩum quiditates & ita methaphysica non esset prior scĩa nãli vnde arguit sic si methaphisica in illo casu esset prior naturali aut ergo ꝯsideraret quiditates vniuersales abstractas aut particulares non sm qz illas non considerat nec vniuersales cum p casum ille non essent qz oẽs eẽnt naturales. ¶ Sed ista solõ secunda patitur etiã manifestã instantiaz qz in illo casu nõ video quo modo solum qditates nãles solũmodo essent qz adhuc remanerent qditates mathematice vnde ex illa deductione sequi vr non solum phiaz naturalem esse primã imo oẽm sciam & hoc non videtur esse verũ nam lz in illo casu intellectus humanus non hẽt cognitionem abstractoꝝ hz esse posset tñ adhuc habere cognitionẽ nãlem & mathematicã nã intellꝰ inatus est diuidere ꝯiuncta in esse vt dicit. Com. in. xij. metha. com. xxxix. vñ adhuc alia esset rõ linee inquantũ linea est & alia esset rõ linee terrestris vt manifestũ est vñ nõ video quõ in illo casu nãlis scĩa oẽm quiditatem consideraret nã aut hoc esset in vniuersali aut in particulari non sm qz mathematice qditates pertinerent ad mathematicum nam. Comen. in primo. physi. com. vltimo hz quod si scientia naturalis non demostraret istud genus entium abstractorum esse tunc non esset nisi scientia naturalis & doctrinalis manifestũ est aũt quod p sciẽtiam doctrinalẽ non intelligũt peripathetici nisi scias mathematicas nec in vniuersali qz medus abstrahendi non esset illo casu stante magis abstractus qui cõueniret naturali potius quã mathematico imo adhuc abstractior esset ille qui esset mathematici nam casu quo methaphysica non esset posset remanere naturalis & mathematica p. Auer. in ꝯsequentis eius iam adducta ex comẽ. vltimo primi. physi. manifestũ est autem quod modus abstrahendi mathematici eẽt abstractior & altior quã ille qui esset respectu naturalis & sic secunda solutio stare non potest vt patet clare intelligenti. ¶ Alii autez conterranei nostri dixerunt quod casu illo stãte si conceptus aliquis abstraheret a mã sensibili & intelligibili adhuc ille cõceptus includeret mãm & ptineret p ꝯñs ad nãlem phiam qz phia nãlis est prior mathematica & est solõ magistri francisci neritonẽsis cõcurrẽtis p̃ceptoris mei. ¶ Hoc qdẽ ẽt nõ vr posse stare qꝛ si ille cõceptus ẽ abstractus ab vtraqz mã sensibili & intelligibili quam igit materiam includit aut naturalẽ aut intelligibilem si naturalẽ quare etiam nõ intelligibilẽ si ab vtraqz abstractus est ¶ Preterea si abstractus est quo modo illaz includit si neutrum includit & est dare tertiam materiam indifferentem vtrique tunc ille conceptus erit alterius artificis distincti a naturali & a mathematico. ¶ Et propter hoc post longam perscrutationez circa hoc visum est mihi dicere salua semper reuerentia

Impu

Oppõ aliorũ.

Impu

Oppõ ppria

aliorum aliter sententiā quod et si consequentia
illa absolute proferri videatur ibi ab Aristo. tñ
ad hominem deduci habet antiqui enim opina
bātur quod ens sensibile et ens inquantū ens cō
uerterentur et per consequens in via eorum seq
tur ineuitabiliter quod scīa considerās de sub
stantia sensibili sit prima philosophia isti.n. antiq
contra quos deducitur hic sermo non cognoue/
runt genus entium abstractoꝝ vnde apud eos
ista conuertuntur ens inquantū sensibile et ens
inquantum ens et opinabant quod prime entia et
pͥme substātie sunt sensibiles. ¶ Unde adduco
super hoc testem. Arist. in quarto prime philoso
phie in. tex. com. vij. vbi inquit vnde nullus par
ticulariter intendentiū nititur dicere aliquid de
eis si vera aut non nec geometer nec arithme/
ticus nisi physicoꝝ quidā merito facientes hoc
soli namqꝫ putantur de tota natura intendere et
de ente. ¶ De istis ēt loquutus fuit Arist. ī prin
cipio quarti de physico auditu dū dixit ea nāqꝫ
que sunt oēs opinātur alicubi esse vnde isti exi/
stimabant oē ens in loco esse et per consequens
non erat apud illos aliud genus entium nisi sen
sibilium ſm rem. ¶ Et de istis etiam loquitur.
Arist in. iiii. metha in. tex. com. xxii. vbi inqt hu
ius autem opinionis causa est qꝛ de entibus qui
dem veritatem intendebant entis aūt putaue/
runt sensibilia solum. ¶ Et de istis etiam loquit
Arist. in primo prime phie in. tex. com. xviij. vbi
Com. in comē. expresse dicit qꝺ multi homines
reputant sciam naturalem et diuinaꝫ esse candē
scientiam. ¶ Et ideo. Com. ꝑ. phy. com. vltimo
animaduertens ad hoc quod modo dixi inquit
si hic videlicet in scīa naturali non demonstrare
tur iste modus entium. s. separabilium non esset
nisi scientia naturalis et doctrinalis et ideo antiq
naturales existimauerunt quod scīa naturalis ē
prior oībus scientijs dicētes quod subiecta eius
sunt priora omnibus entibus. ¶ Et quia verū
attestatur sibi et est sibi consonum ex omni parte
vt dicit. Aristo. in ꝑ ethicorum capite. viii. sic ni
fallor deductio ista et. Aristo. et. Auer intelligi ha
bet. ¶ Nam qꝺ aliqui volentes istam consequē

Explo aliorū.

tiam. Auer. com. vltimo deducere dicunt sic de
bere deduci si methaphysica posset ꝓbare substā
tias abstractas esse illud non posset esse nisi per
motum sed oīs scientia probans p motum aliqd
est naturalis igitur methaphysica eēt scīa natu
ralis et per consequens non sunt nisi due scie. s.
naturalis et doctrinalis ¶ Hoc quidē stare nō

Impu

potest nam multa probat naturalis per media
metha. sicut quando disputat in. ꝫ. physi. contra
antiquos negantes principia cognitionis et esse
scientie naturalis inducens habitum metha. et tñ
non pp hoc scīa naturalis est. metha. similr me/
thaphisicus multa demonstrat per media natura
lia lꝫ vniuersaliori modo vt patet per. Auerr. in
secūdo prime philosophie in. com. vi. vbi. Arist.
demonstrat qꝺ in causis efficientibus et mouenti/
bus non est processus in infinitum nam tota illa
demonstratio principalr innititur medio naturali qꝛ
totam illam rationem pertractat cum motu vñ
inquit ibi. Come. quod consideratio vniuersalis
in oībus causis in eo qꝺ sunt cause est huius scie
et. Arist quāuis vtatur hic demonstrationibus scie
naturalis tamen inducit eas vniuersalius quo
niam quanto demonstratio fuerit vniuersalior tā
to magis erit ꝓprior huic scientie et. Arist. se ob
seruat in hac intentione. s. in inducendo demo/
strationes vniuersales alio modo quam in scien
tia naturali et hec est causa in iteratione illarum
demonstrationum in hac scientia et ideo nō valet
dictum istorum quod si metha demonstraret sub
stantias abstractas cum hoc non posset facerē ni
si per motum tamqꝫ per medium ideo scientia
diuina esset naturalis patet qꝺ est fallatia a ſm
quid ad simpliciter licet enim diuinus in illo ca
su inducens habitum naturalis diceretur quo ad
illud esse naturalis tamen simplr non sequitur
quod scientia naturalis et diuina sunt eadē sim/
pliciter. ¶ Amplius si ratio illa valeret paru/
formiter sequeretur qꝺ si scientie mathematice
demonstrarēt substantias abstractas eē cum hoc
non posset fieri nisi per motum et cum oīs sciētia
demonstrans aliquid per motū sit scientia natura
lis tunc igitur scie mathematice essent natura/
les et ita stante illa forma arguendi sequitur qꝺ
si hoc genus entium separatoꝝ a materia non
demonstratur in scientia naturali tunc nulla alia
scientia remaneret nisi naturalis contra. Auerr.

Euasio

¶ Forte dices hec nō potest dici de mathema
ticis qꝛ ille non ꝯsiderant de substantiis. ¶ Cō

Solo

tra salē sequitur de astrologia que sola ex ma/
thematicis de substantia sempiterna theoriam
facit vt dicit. Arist in. xii prime philosophie. te.
com. xliiii. ¶ Amplius esto qꝺ nulla penitus ex
mathematicis scientiis de substantiis considera/
ret adhuc tamen illa consequentia esset necessa
ria maxime ſm taliter opinantes licet tam ante
cedens quam consequens sint impossibilia vide
licet si scie mathematice demonstrarent substan/
tias abstractas esse tūc scientie ille demonstrarēt
hoc per motum sicut si lapis volat lapis hꝫ alas
consequentia ista est necessaria vt dicit. Auerro.
vij. physi. com. ii. et ita in virtute istius deductio
nis. Com. non haberet intentum suum. ¶ Mo

Deductō modernoꝝ

derniores autem aliter illam consequentiam
Auer. deducunt presupponentes vnum qꝺ con
ceptus entis sit indifferens abstractis et non ab
stractis et quod abstracta sunt in dupplici diffe/
rentia videlicet per essentiam vt deus et intelli/
gentie et per indifferentiam vt conceptus entis
substantie vnius boni et veri et id genus que tran
scendentia communiter nuncupantur et tunc dicūt
quod si ens abstractum per essentiā non eēt tunc
nec per consequens ens abstractum per indiffe
rentiam esset sicut si rationale non eēt nō eēt alal
quod est indifferens rationali et irrationali et ita
si entia abstracta non essent vꝫ substantie separa
te tunc non esset ens abstractum per indifferen/
tiam cum consideratio istius principaliter ordi
natur ad illam que est de abstracto per essentiaꝫ
et ita prima philosophia non esset et sic non rema
nerent nisi due scientie solūmodo videlicet na/
turalis et

Impu turalis et mathematica. ¶ Sed nec ista dedu/
ctio stare potest in via. Comen. qr ipse non dicit
si entia abstracta non essent nō eent nisi naturalis
et mathematica ita quod arguat a destructione
subiecti scientie ad destructionem scientie nā ex
illo medio etiam sequeretur destructio aliarum
scientiarum nam si substantie abstracte non eent
non essent etiam naturales nec entia mathema
tica essent. ¶ Et preterea iste scie etiam ordinā
tur ad primā philosophiā que est vltima via
doctrine licet sit prior via nature vt dicit. Com.
in sexto prime philosophie. com. iii. et in. vii. me/
tha. com. xxxix. et Auicen. in prima fen primi do
ctrina prima in. cap. de subiectis medicine inqt
principia scientiarum particularium tamēz cre
dita recipiuntur et in aliis scientiis que sunt sm
ordinē ante eas ratiocinantur et ita fit donec pn
cipia omnium scientiarū ad phylosophiā primā
que methaphisica nūcupatur eleuētur. ¶ Am
plius in illo casu videtur quod si per impossibi/
le entia abstracta non essent et posset vt illi dicūt
intellectus intelligere sine implicatione contra/
dictionis remanere duas scientias. s. naturalem
et mathematicam dico quod adhuc daretur ter
tia scia distincta ab istis qr a conceptu entis sen
sibilis concernentis materiam sm esse et rōnem
et a conceptu entis concernentis materiam solū
sm esse non aūt sm rationem posset abstrahi cō
ceptus entis inquantum ens quem ego dicam
in illo casu esse indifferentem vtriqz sicut in exē
plo quod ipsi adducunt esto quod nō esset homo
in rerum natura non implicaret contradictionē
abstrahere ab equo et asino conceptum animalis
¶ Et confirmatur qr teste porphirio destructis diffe
rentiis diuisiuis speciebus constitutis p illas nō
est implicatio contradictionis apud intellectum
remanere conceptum generis a pari ea dicerē
qd et si substantie separate non essent adhuc sine
implicatione contradictionis cōceptus entis ab
strahi posset a naturalibus et a mathematicis en
tibus. ¶ Et confirmatur qr intellectus secundū
Auer. xii. prime philosophie. com. xxxix. natus
est diuidere coniuncta in esse modo remanenti/
bus duabus scientiis solum naturali et mathema
tica p3 quod cōceptus entia quiditatiue include
retur in vtrisqz et esset in plus et magis communis
quam vnusquisqz illorum et patet quod contē/
platio de isto conceptu communi et de proprietati
bus eius non magis esset naturalis qz mathe/
matice discipline et ita videtur sequi quod esset
alia scientia. ¶ Et ideo relictis aliorum dedu/
Opio ctionibus vr mihi quod ratio. Auerr. isto modo
ppria. deducat. Pro quo suppono quod scie speculati
ue distinguuntur inter se penes triplicem abstra
Distin ctionis modum qui est penes diffinitionem nā
ctio sci quedam abstrahit a materia sm esse et rationem
entiaz et de hys est scia diuina quedam vero abstrahit
specu/ sm rationē tm̄ et non sm esse et de his est mathe
latiua matica quedaz vero neqz sm esse neqz sm ratio
rum. nem abstrahit a materia sensibili sed vtitur sola
abstractiōe vniuersalis a singularibus qua abstra
ctione ēt vtuntur alie scientie et talis est scia na/
turalis nam primo de aīa. tex. com. xvi. naturā/
lis diffinit per materiam et dialecticus per for/
mam cum igitur. metha. sit de abstractis vtroqz
modo et principalissimū subiectū eius sint substā
tie separate scia autem cuius subiectū latet nos
haberi nō potest sine cognitione eius et quia sub
stantie abstracte in nulla scia sm ipsum demo/
strari possunt nisi in scia naturali qr nullum me/
dium efficax est nisi via motus ideo si in sciētia
naturali tale genus entium separatoz a mate/
ria nobis non innotesceret via motus tunc nō pos
semus habere distinctā cognitionem scie diuine
quando quidem lateret nos subiectū eius prin/
cipalissimū maxime quo ad illā partem vbi scia
diuina agit de abstractis substantiis et ita nō re/
manerēt nisi due scientie. s. natural. et mathema
tica omnia enim scientia vt ipse dicit presuppo
nit suum subiectum esse aut quia est notum de
se aut qr sumitur tamēz notum ab alia scia in qua
fuit demonstratum in casu aūt nostro cum substā
tie separate que sunt subiecta scie diuine vt ipse
dicit. com vltimo primi. phys. cum non sint note
de se nec i alia scia possint demonstrari eē nisi in
scientia naturali pp causam assignatam sequitur
ergo quod si in scientia naturali non demonstrā/
tur in nulla demonstrantur et ita lateret nos et ita
duas solum scias habere possemus. s. naturales
et mathematicam saltem distincte et perfecte in
suo proprio genere nam ratio. Auerr. a signo vi
Obiec detur procedere. ¶ Et si arguas saltem. metha.
posset remanere quo ad illam partē in qua agit
de substantiis sensibilibus qr argumenta addu/
Solo. cta per nos contra alios deductiones possunt re
prima. flecti contra nos. ¶ Et ad hoc concedo totum
sm istam responsionem et intentio eius est quod
si substantie abstracte non demonstrantur esse in
scientia naturali tunc non essent nisi scia natura
lis et mathematica supple perfecte et distincte in
pprio genere. metha. autez non esset quo ad no
Solo. biliorē sui partem et est illa in qua de abstractis
secūda intelligētiis pertractat. ¶ Aut aliter dici p3 et meli
us iudicio meo qd Auer. hic per alia verba facit
illam eandem consequentiam quaz facit. Arist.
in. vi. prime philosophie que est ad homines vt
prediximus videlicet quod si nō essent alie sub
stantie nisi natura cōsistentes tunc physica esset
prima philosophia ita Comentator dicit in si/
mili si in scientia naturali non demonstraretur
istud genus entium separabilium esse quia talia
non sunt vt opinabantur antiqui tunc non essent
nisi due scientie. s. naturalis et doctrinalis ita qd
deductio. Auer. est ad hominē qualis erat dedu
ctio. Arist. et quod ita debeat intelligi sententia
eius adducamus verba eius cōpleta inquit enim
in. com. allegato videlicet in vltimo primi phy.
et totum hoc est contrarium eius quod existima
uit. Auicen. quoniam si hic non demonstratur iste
modus entium. s. separabilium esse non esset nisi
scientia naturalis et doctrinalis et subdit imedia
te et ideo antiqui naturales existimabant quod
scientia naturalis est prior omnibus scientiis
dicentes quod subiecta eius sunt priora omni/

bus entibus manifestum est autem quod taliter colligimus in conclusione sicut seminauimus in premissis ⁊ ita videtur quod antecedens illud sit ad hominem ex quo sequitur illud consequēs ⁊ ista est vna de precipuis causis errorꝭ contin/gentibus expositoribus qꝛ multa sumũt Aristo. deducit ex datis ab aduersarijs ⁊ ipsi volũt illa simpliciter sustinere ac si ex principijs Arist. se quererentur ⁊ hoc accidit qꝛ dimittunt tex. Arist. ⁊ inspiciunt expositores sicut dicit in simili de Auicen. Comen. in tertio de anima. comē. xxx.

propō. cxi.

¶ Actio agentis nihil aliud est quã extrahere rem de potentia ad actũ.

Famosa nimis est pro positio ⁊ for/maliter scribitur ab. Auerr. in libro destructio destructio num in disputatione. ij. in so/lutione. v. dubij ⁊. vij. metha. com. xxviij. ⁊. xij metb. xviij. ⁊. xliij. comentis. ¶ Aduer te ne equiuocatio sit causa cõ fusionis primo celi. cx. ⁊. vij. metha. comē. xxxvi. quod actio qñqꝫ sumit vere ⁊ qñqꝫ sumitur ſm similitudinē ⁊ trāsumptiue ⁊ ita ẽt passio dupli citer sumitur colligitur ista distinctio ab. Auer. quarto celi. ⁊. mundi. com. p̃. vbi scribit res eter ne non habent agens nisi ſm similitudinē neqꝫ habent ex quatuor causis nisi formalem ⁊ fina/lem ⁊ si habuerint aliquid quasi agens non erit nisi inquantuꝫ est forma illi ⁊ conseruans ipm ⁊ xij. metb. co. xxix. scribit consimilem sententiã di cens in substantia eterna inueniuntur cause que per similitudinem dicuntur cause cuꝫ causis ge nerabilibus ⁊ corruptibilibus ⁊ in tertio de ani ma com. v: in prima parte digressionis vbi reci tat opinionē. Theophrasti ⁊. Themistij auctori/tate eoruꝫ colligitur ibidem ista distinctio qꝛ di cebant quod isti tres intellectus agens ⁊ reci/piēs ⁊ intellectus speculatiuus sunt idem subie/cto vt dicit etiam in tertio de anima com. xx. ex mente ipsoꝝ ⁊ qꝛ intellectus speculatiuus resulta bat ex intellectu agente vt tangit intellectuꝫ ma terialem cum recipiens sit eternum ⁊ agēs eter num necesse est vt factum sit eternum ⁊ qꝛ opina ti sunt hoc contingit vt in rei veritate non sit in/tellectus agens neqꝫ factum cum agens ⁊ factũ non intelligantur nisi cum generatione ⁊ tempo re: aut dicatur quod dicere hoc agens ⁊ hoc fa/ctum non est nisi ſm similitudinem ecce quomo do de mente. Theophrasti ⁊. Themistij colligit ista distinctio. ¶ Actio ꝓprie dicta est in rebus corporalibus tantum ⁊ est duplex Quedam est corruptiua ⁊ ista fit merito cõtrarietatis ⁊ fit ꝑ qualitates alteratiuas q̃ sunt quatuor p̃me quali tates. s. caliditas frigiditas humiditas ⁊ siccitas quaꝝ due. s. caliditas ⁊ frigidas dicuntur actiue ⁊ due relique. s. humiditas ⁊ siccitas dicuntur passiue non qꝛ ille nullo modo patiantur dicte

Actio ⁊ passio dupl̃r.

Actio ꝓpria duplex

sunt actiue. Nec iste quia nullo modo agant di cte sunt passiue: sed hoc est in respectu mixti generandi dicit enim. Auer. in principio quarti metheoroꝝ com. p̃. l sua paraphrasi Debes scire quod non debemus dubitare in hoc quod dixi/mus quod humiditas ⁊ siccitas sunt passiua ⁊ frigus ⁊ calor actiua quoniam inuenimus illas quaslibet agere sibi similia siccum. n. generat sic cũ ⁊ humidũ: humidũ sicut facit calidũ: calidũ ⁊ frigidum generat frigidũ: qm̃ hec predicta pro positio de passiuis ⁊ actiuis non considerabatur nisi in comparatione actionis indiuiduoꝝ mix/torum ⁊ passiuoꝝ non in se in hac enim mixtio/ne fuit inuentũ qꝺ calor ⁊ frigus sunt que coniũ gunt ⁊ applicant elementa rerum ad se inuicem ⁊ admiscent quousqꝫ generetur ex illis elemen tis res noua ⁊ fuit humidum inuentũ cũ quo re cipit res passionem caloris ⁊ frigoris ⁊ mixtio nis ⁊ siccitas cũ qua recipitur incorporatio ⁊ statio in se ⁊ ita igitur ille fuerunt comparate ad actionem ⁊ iste ad passionem ⁊ sic debet la/cere qꝛ littera est corrupta communiter in illo lo/co ⁊ bene dicit ⁊ est ex mente philosophi ibidem in. tex. com. ij. inquit enim Est autem simplex ⁊ naturalis generatio permutatio ab hijs virtu/bus cum habeant rationem ex subiecta materia vniculqꝫ nature he aũt sunt dicte virtutes passi ue generant aũt calidum ⁊ frigidum obtinentis materiam. ¶ Et aduerte qꝺ loquendo de tali actione sole iste quatuor qualitates ſm peripa/theticos effectrices dicte sunt qꝛ solum alteran do subiectum ad aliam speciem transire faciunt acuitas quidem incidit rem sibi approximatã sed non alterat eius naturam neqꝫ duricies ita potest alterare qꝺ sibi proximum est vt ad alioꝝ spēs trãsire faciat substantiã eoꝝ que sibi ꝓxime sunt. ¶ Et aduerte etiam quod aliter etiam di/ci pōt quare caliditas ⁊ frigiditas dicte sunt acti ue humiditas ⁊ siccitas passiue videlicet in re/spectu ad sensum tactus cuius sunt obiecta nam respectu tactus ille sunt magis actiue quã pas/siue ita scribit Auer in secundo colliget in. cap. xxxi. de accidentibus superuenientibus virtuti sensibili. ¶ Aduerte tamen quod ex actiuis ca liditas ē maioris actiuitatis q̃ꝫ frigiditas nã fri gus est sicut caloris priuatio primo de genera/tione ⁊ corruptione comē. xviij. ⁊ ex passiuis sic citas est magis passiua q̃ꝫ humiditas ⁊ ideo ga lenus inquit quod ex discrasijs simplicibus nul la est deterior q̃ꝫ sicca ⁊ ex compositis frigida ⁊ sicca discrasia enim humida facile curatur vt patet in septimo de ingenio sanitatis. cap. x. ⁊ in eodem libro cap. v. dicit licet oēs iste qualitates inter se sunt actiue ⁊ passiue magis tñ sunt passi ue humiditas ⁊ siccitas q̃ꝫ actiue caliditas aũt ⁊ frigiditas sunt minus passiue ⁊ ideo dicũt me dici quod discrasie que sunt ſm calidum ⁊ frigi dum sunt facile curabiles sed sunt difficile cura biles discrasie ſm humidum ⁊ siccum ¶ Et ad uerte qꝺ de tali actione loquitur. Aristo in. p̃. de generatione ⁊ corruptione dum ponit differen/tiam inter mouēs ⁊ agens qꝛ oē agēs est mouēs ⁊ non ecōtra

⁊ non econtra q2 actio talis fit cum abiectione contrarij ⁊ est corruptiua vt p3 ibi in. tex. comē. xliiij. ⁊ infra. ¶ Actio autem ⁊ passio alia est p/fectiua que de intentione passionis non habet nisi receptionem tantum vt dicit. Comē. in ter/tio de aīa. com. ij. ⁊ isto modo dicitur ibi q᷑ senti/re ⁊ intelligere est quoddā pati. ¶ Et est ista di/stinctio de mēte philosophi in secundo de anima in. tex. com. lvij. Ubi dicitur non est aūt simplex ipsum pati sed aliud quidem corruptio quedā a contrario: aliud autem salus magis eius quod potentia ab eo quod est actu ⁊ tertio de anima tex. com. xxviij. idem dicitur. ¶ Aduerte tamē quod actio methaphorice dicta ꝓpriissime sum/pta est in abstractis substātijs inquantū. n. deus intelligit p intelligere causat q2 scientia dei est causa entiū. xij. meth. com. li. sic dicitur agēs q2 non agit per qualitates alteratiuas sicut verū agens corporale quod agit alterando ipsū pas/sum. ¶ Et aduerte quod multa verificantur de vero agente que non verificantur de agente ſm similitudinem sicut supra ēt tetigimus nam so/let frequenter dici quod agēs assimilat sibi pas/sum hoc quidem dictū verificari habet solū in vere agentibus que agunt p qualitates actiuas ⁊ passiuas transmutantes materiam ⁊ prepa/rātes eam ⁊ remouendo contrarium ab ipsa de talibus quidē veritatem habet q᷑ assimilant si/bi passum sed fallit propositio de agente quod agit per suam formam ⁊ agit per essentiam sine preparatione materie ⁊ transmutatione ad illā formā sicut inqt. Albertus re ⁊ nomine magnus sicut generatur forma in speculo absq3 hoc q᷑ supficies speculi remoueatur a sua planitie vel a natura vitri ⁊ isto modo ēt sensibilia generant species suas in organis ⁊ veritatem h3 de agē/te vniuoco ⁊ de agente per se agente ⁊ non per accidens ⁊ de agente propinquo non remoto ⁊ de agente principali ⁊ non instrumentali vt in quit. com. xij meth. co. xxiiii. ¶ Et de tali ēt agē/te veritatem h3 alia propositio famosa que dicit quod agens ⁊ passum in principio sunt contra/ria ⁊ in fine sunt similia vt patet in primo de ge/neratione ⁊ corruptione in. tex. com. l. ⁊ in secū/do de anima. tex. com. xlv. de nutrimento ⁊ nu/tribili. ¶ Et de tali agente veritatem ēt habet famosa propositio vt supra dixi quod vna actio sequitur vnum agens sic limitat. Com. illam p/positionem. xij. meth. comēt. xliiii. dicens contra. Auicen. qui opinabatur q᷑ in intelligentijs erat actio ⁊ consequutio inquit sed ille sermo est ima/ginabilis non enim est illic ꝯsequutio neq3 actio ita quod dicamus quod vna actio consequitur vnū agens tantū enim illic est causa ⁊ causatū ſm quod intellectum est causa intelligentis. ¶ Similiter alia propositio famosa que di/cit agente ⁊ passo debite approximatis statim prouenit actio de tali vero agente verificatur concurrentibus tñ sex conditionibus positis p subtilem doctorē in. ix. sue. metha. q. xiiii. in re/sponsione ad ſm ⁊ p. Antonium. Andree sequa/cem ad litterā in eodem. ix. q. prima in respōsio/ne ad ſm principale inquit. enim. Scotus quod nō op3 semper actiuo ⁊ passiuo approximatis vt semper sequatur actio q2 hoc tangebat argumē/tum nam habito termino non agit: non habito ēt impediri pōt ne agat per virtutem contrariam fortiorem. ¶ Si ētnon est tota causa actiua s3 aliud cum ipso si illud aliud non adsit non agit. ¶ Si etiam nō h3 in quod vel circa quod agat non agit. ¶ Si iterū alia actio naturaliter pre/supponatur sine illa non posita non aget. ¶ Si tandem est liberum ex se potens non agere: vno istorum sex modorum pōt saluari de quocumq3 motiuo cur nō semp moueat. Exemplum primi graue qñ est in centro non mouet se q2 habiti/bus presentibus in materia cessat motus vt dicitur in ꝑ de generatione ⁊ corruptione. text. com. lv. Exemplum secundi aqua bulliens pre/sente igne calefaciente non frigefacit se q2 tenet cum. Auicē. quod elementa possunt ab intrinse/co alterari. ſm. Auerr. exemplū accomodatū ē quod aqua bulliens presente igne sufficienter calefaciente nō infrigidatur ab aere. Exemplū tertii in potentijs cognitiuis tenēdo quod obie/ctum vna cum potentia concurrat ad causandū actum talis potentia sine obiecto non posset age/re. Exemplū. iiii. ⁊ v. vbi videlicet aliqua actio nāliter presupponitur sue actioni illa nō posita non aget ⁊ non sic circa aliquid est vt nihil intel/ligens nihil vult ex eo quod actus voluntatis naturaliter presupponit actū intellectus nā3 vt scribit. Auerr. xii prime philosophie. tex. comē. xxxix. desiderium insequitur cognitionē sicut vmbra insequitur corpus ⁊ ſm beatū. Augusti/num inuisa diligere possumus incognita nequa/quam. Exemplum sexti vbi videlicet agens sit liberum est vt si intellectus ostenderit aliqd vo/luntati potest illud non velle pp sui libertatem. ¶ Et ego addo etiam aliam conditionem q᷑ requiritur debita comensuratio agentis ad pas/sum vt colligi potest manifeste ex secunda parti/cula problematum problemate. xij. ¶ De tali etiam agente vere ⁊ proprie dictu intelligit pro/positio alia famosa que dicit quod agens prius agit in partem propinquā quam in partem remo/tam que vera est vel eadem actione vel diuersa. nam vt inqt. Auer. secundo celi com. xlij. ex sen/tentia. Themistii contra. Alexandrum rete pati/tur a pisce qui stupefacit manum piscatoris quā/uis non patiatur passione simili passionis ma/nus. ¶ Glosant etiam aliqui quod non est vera in formis respectiuis nam ſm tenentes quod re/latio dicit aliquam realitatem distinctam a suo fundamēto potest sic aliqua relatio acquiri duo/bus in duobus extremis existentibus absq3 hoc quod ista acquiratur alicui inter medio vt si for/tes fit albus rome ⁊. Plato generetur albus pa/risius acquiretur vtriq3 simul absq3 hoc q᷑ ali/quid existens in medio fiat simile. ¶ Glosatur autem ista ꝓpositio de agente quod est corpus solidū q2 de corpore orbiculari sicut est corpus solare ⁊ lunare ꝓpositio ista fallit q2 ex. xvij. p/spectiue talia plus agunt in remotū quam in p

limita/tiones mltaz famo/sarū p/pōnūs

limitatio alteri/us ꝓpō/nis fa/mose.

pinquū. ¶ Item requiritur qd̓ agens sit vnifor
me per totum qꝛ luna quando non est ſm totum
illuminata nō ita agit pars illuminata quemad
modum pars non illuminata. ¶ Item requirit
quod sit seducta rarefactio ⁊ condēsatio pp. So
phisticas captiones fieri solitas si enim eēt vnū
corpus vniformiter calidus vt quatuor ⁊ fieret
rarefactio plus ageret in remotiū quaꝫ in ppin
quū vbi scire debes qd̓ rarefactio ⁊ condensatio
variant actionem agentis quantū ad modum
agendi scribit enim. Auer. secundo celi ⁊ mūdi
com. xlii. quod cum duo corpora tangunt aliud
⁊ fuerit vnum eoꝝ profundius altero necesse est
vt actio pfundioris ⁊ spissioris in corpus qd̓ tan
git sit maior quamuis superficies eius qua tangit
ipsum sit equalis superficiei qua tangit ipsum
illud quod est minoris profunditatis nā potētia
diuiditur ſm diuisioneꝫ corporis ⁊ similiter cū
duo corpora fuerint equalia ⁊ alterum eorum
fuerit densius alio necesse est vt densius sit for
tioris actionis. ¶ Item fallit etiā ppositio de
agēte quod agit aliquid actū mediante actione
reflexa nam videmus qd̓ sol cum non calefaciat
lumine nisi inquantū lumen reflectitur talis ca
lefactio magis fit i partibus remotioribus quā
in partibus ppinquioribus vt clarum est. ¶ Ubi
aduerte quod vt inquit. Auer. in secundo celi ⁊
mundi. com. xlii. ⁊ in secundo. cap. de substantia
orbis corpora celestia non agunt nisi lumine ⁊
motu ⁊ sic sunt causa caloris tamē est diuersitas
nam corpora que calefiunt a celo mediante
motu quanto sunt propinquiora orbi tanto ma
gis calefiunt ⁊ quanto sunt distantiora tanto mi
nus caliditate participant scribit enim. Comē.
secūdo celi. com xciiii. Propinquitas motui ce
li largitur caliditatem raritateꝫ leuitatem ⁊ mo
tū ⁊ remotio largitur frigiditatē densitatē graui
tatem ⁊ quietem ⁊ ratio est qꝛ celum mediante
motu attritionem causando est causa caloris, vt
dicit. Aristo. in secundo celi. tex. comē. xlii. ⁊ in. p
metheoroꝝ sed caliditas causata a celo mediāte
lumine conuerso modo se habet qꝛ quanto cor
pora sunt remotiora a corpore celesti tanto ma
gis incalescunt ⁊ ratio est qꝛ lumen non calefa
cit nisi inquantum reflectitur tales aūt reflexio
nes in partibus supioribus sunt magis disper
se quaꝫ sunt in partibus distantioribus ⁊ inferio
ribus ⁊ ita differenter motus ⁊ lumen sunt cau
sa caloris vnde ignis ratione ppinquitatis mo
tus celi est calidior aere ⁊ pp eandem causam
suprema pars aeris calidior est alijs partibus.
¶ Item ad hoc vt illa propositio vera sit requi
ritur quod medium sit dispositū ⁊ aptum natuꝫ
recipere illam actionem sicut diximus de pisce
qui mediante rete stupefacit manum piscatoris
⁊ ipsum non stupefit qꝛ non est aptum stupefieri
cum careat sensu item sol ⁊ cōiunctiones stellaꝝ
generant mineras in ventre terre ⁊ non in aere
nec in superficie terre. pp eandem causam nō. n.
omnis causa que corpori aduenit in ipsum ope
ratur imo preter hoc tria sunt necessaria fortitu
do. s. sue virtutis agētis ⁊ fortitudo virtutis cor

poris preparatiue ⁊ possibilitas pmittendi vnū
tangere aliud tanto tempore vt in tali quale il
lud possit peruenire operatio in aliud sicut dixit
princeps in secunda seu primi doctrina secunda
cap. p. ¶ De tali ēt agente per transmutationē
veritatē habet illa alia famosa propositio in via
Auer. presertim que scribitur in. vij. prime phy
losophie. com. xxxi. videlicet qd̓ idem est agens
disponens materiam ⁊ inducens formā que quo
modo veritatem habeat infra dicam in loco pro
prio. ¶ Et de tali agente vero intelligitur alia
famosa propositio quod omne agens comunicās
in materia cum passo in agendo repatitur vt dr̄
in primo de generatione ⁊ corruptione te. com.
xliij. intelligitur aūt de comunicantibus in eadē
materia vnde corpora celestia alterant ista infe
riora sed non alterantur qꝛ non comunicāt in ea
dem materia non enim est de cōditionibus agē
tis forme vt sit in materia que sit eiusdem spēi
cum materia in quam agit forma exēpli eā for
ma agēs respectu lecti est in anima artificis que
differt a materia lecti. vii. metha. tex. comē. xxix.
⁊ est etiam sententia. Auer. in. ij. de generatione
alaliū. cap. ij. vbi īuagit an sperma sit animatuꝫ ⁊
habet veritatem in actione reali fallit enim in
actione spirituali ¶ Intelligitur etiā quod nō
eadem actione repatiatur qua agit sed opposita
nam ignis calefaciendo aquaꝫ non recalefit imo
infrigidatur licet vt dicit. Comē. secundo de aīa
com cxv. vulgus non absolute vocet ignem quā
infrigidatus est pp ad mixtionē corporum fri
gidorum. ¶ Item requiritur quod sit in debita
distantia quia virtutes naturaliter agentes sunt
terminate. ¶ Itē ſm aliquos requiritur qd̓ vir
tus actiua in resistendo non sit fortior potentia
passiua in re agēdo lꝫ de hoc sit dubiū. ¶ Et sic
intelligitur etiam alia propositio famosa que di
cit quod agens per continuationem ⁊ frequen
tiam actionis debilitatur verum est de agente
quod in agendo repatitur qꝛ tale habet contra
rium ⁊ ex consequenti est virtus materialis ⁊ fa
tigabilis sed de agente quod non repatitur in
agendo falsa est propositio ⁊ instantia est de lu
mine ⁊ in moralibus ⁊ de intellectu in talibus. n.
per frequentiaꝫ actionis intenditur ⁊ perficitur
ipsum agens qꝛ talis actio est perfectiua ⁊ non
corruptiua ⁊ si qñqꝫ ibi concurrit debilitas est p
accidens vt patet de sensu respectu excellentis
sensibilis vbi cum actione spirituali coniungitur
actio realis corrumpens complexionem ⁊ ar
moniam organi aut hoc potest esse accidentalr̄
pro quanto operatio alicuius virtutis non fati
gabilis in se depēdet ab ope virtutis fatigabilis
sicut est de intellectu vñ. Comē. in tertio de aīa
in. com. vij. occurrens tacite obiectioni que pos
set fieri contra demonstrationem. Arist. ibi indu
ctam inquit ⁊ non oportet obicere huic argumē
to ex eo quod accidit in intellectu de transmuta
tione pp transmutationem virtutū imaginatio
nis ⁊ maxime cogitatiue in intellectu enim exi
stimatur accidere fatigatio hoc modo ⁊ non est
ita nisi accidentaliter virtus enim cogitatiua ⁊
rememoratiua

Istatio alteri/ us pro pónis.

Istatio alteri/ us pro pónis.

rememoratiua non sunt nisi in loco virtutis sensi
bilis ⁊ ideo nō indigetur eis nisi in absentia sen
sibilis ⁊ omnes iuuant se ad presentandū imagi
nem rei sensibilis vt aspiciat eam virtus ratio/
nalis abstracta ⁊ extrahat intentionem vniuer
salem ⁊ postea recipiat eam idest comprehen/
dat eam. ¶ Et eodem modo alia ꝑpositio que
solet sepe allegari videlicet quādo sunt duo agē
tia quorum vnum est fortius ⁊ alterum debilius
fortius citius ꝑducit suum effectum quam de/
bilius vera est de agentibus per abiectionē con/
trarij qꝛ vbi est ꝯtrarietas ibi est resistentia ⁊ vbi
est resistentia ibi est succesio vt dicit. Com. l. iiii.
physice auscultationis in. comē. lxxi. fallit aūt in
agentibus sine contrarii abiectione sicut patet
de duobus corporibus luminosis quoꝝ vnū sit
intensius altero vtrumqꝫ enim in instanti illumi
nat lꝫ lumen productuꝫ a potentiori sit intensius
lumine producto a debiliori ⁊ multas cōsimiles
inuenies in philosophia de huiusmodi ꝑpositio
nibus que veritatē hñt de veris agentibus que
tamen vere non sunt de agentibus fm similitu/
dinem ⁊ methaphorice sed he sufficiant ad ex/
citandū intellectum pro nunc. ¶ Redeamus
igitur ad declarationem principalis propositi ⁊
dicamus quod actio agentis apud philosophos
nihil aliud est quaꝫ extrahere rem que est in po
tentia ad actum talis enim propositio procedit
de vero agente qđ agit mediante vero motu ⁊
cum transmutatione subiecti in quo forma ē in
potentia ⁊ virtute actionis agētis extrahitur ad
actum ⁊ ideo dixit. Comē. in. xii prime phie in
com. xviii. quod nisi esset potentia non eēt agēs
inquit enim si aliquis dixerit quomodo agens
agit priuationes dicemus sicut facit inuenire. i.
esse ⁊ est extrahere illud quod est in potentia ad
actum generatum enim in actu est corruptū in
potentia ⁊ omnis potentia non exit in actum ni
si ꝑ extrahens qđ est in actu si igitur potentia
non esset ens: non esset agens omnino: ⁊ si agens
non esset: nihil esset hic omnino in actu ⁊ in
com. xliiii. eiusdem duodecimi inquit contra.
Auicenn. mos aūt qui iam est inter modernos
indicendo quod a tali motore ꝓuenit talis mo/
toraut consequitur aut precedit aut talia verba
non vere intelliguntur de istis principiis abstra
ctis omnia enim ista sunt dispositiones agentiuꝫ
sufficietenus idest per contactum non vere sup
ple ista dicuntur de abstractis ꝑ rationem quā
imediate subnectit dicens ab agente enim nihil
ꝓuenit vt diximus nisi extrahere illud quod est
in potentia ad actum sed illic idest in abstractis
principiis non est potentia vnde neqꝫ agens tan
tum enim illic est intellectus ⁊ intellectum ⁊ per
ficiens ⁊ perfectum vnde negat ibi esse verum
agens ⁊ proprie ⁊ hoc sequebatur oculte ad mo
dum dicendi. Auicen. de produtione intelligen
tiarum sicut late diximus superius licet. Auicē.
ad hoc non animaduerterit vt late ē expositum in.
xii meth. locum illum. ¶ Sed dices qd est for/
mam extrahi de potentia ad actum ab ipso agē
te nam multi sunt hoc tempore philosophantes
qui solum de vocibus disputant nihil tamen in/
telligunt sunt enim vt inquit. Aristo. in secundo
physice auscultationis sicut ceci de coloribus di
sputantes qui de nominibus rationem habent
nihil tñ intelligunt nō est credendū quod forma
lateat in materia ⁊ quod agens extrahat illam
ad actum sicut qsi aliquem per crines ex aliquo
loco latitante ⁊ infimo reuocamus ad eminen/
tiorem locum ista enim fuit imaginatio. Ana/
xagore ponentis quodlibet esse in quolibet ⁊ est
iste error proueniens ex imaginatione qua opi
nantur formam esse illam que per se primo ter
minat in esse reali actionem agentis ⁊ est causa
multorum errorum ista credulitas vnde dicit.
Com xii. metha. com xviii. versus finem imagi
natio super creationes formarum induxit hoīes
dicere formas esse ⁊ datorem esse formarū ⁊ in/
duxit loquentes triū legum que hodie sunt dice
re aliquid fieri ex nihilo ⁊ hoc quidem non est
verum de lege nostra qcqd ipse dicat vnde fuit
ista sine dubio opinio. Aristo. in. vii. metha. con/
tra. Platonem quod illud quod per se fit ⁊ quod
per se generatur est compositum ex materia ⁊
forma ⁊ forma nō dr̄ fieri nisi ꝑ accidens qꝛ fit
ad generationem illius qđ ꝑ se fit ⁊ est ipsum cō
positum inquit enim in tex. commen. xxvi. dando
exemplum in generationibus rerum artificialiū
iuxta suum morem semper a notioribus manu
ducendo intellectum nostrum ad ignotiora qđ
quemadmodū nec subiectum es inquam ipsum
sic nec speram nisi fm accidens facit qꝛ. Enea
spera est ⁊ illam facit ⁊. Auerr. in. comen. habet
quod agens non facit aliquid vnum in aliquo
vno verbi gratia formā in subiecto quoniam ma
nifestum est quod si facit: Facit ex alio aliud nō
aliud in alio facit. n. ex materia formatū non in
materia formam. ¶ Dico igitur quod agens
extrahere aliqd de potentia ad actū nihil aliud
est nisi facere compositum in actu existentie esse
quod erat in potentia subiectiua materie vnde
forma per se non fit sed ideo dicitur extrahi de
de potentia ad actum qꝛ materia que erat in po
tentia ad formam actu fit sub forma generato
composito vnde agens in generando compo/
situm essentiali dependentia dependet a subie/
cto in quod agit quod est in potentia sic dicitur
extrahere aliquid de potentia ad actum vnde.
Com in. xii. prime philosophie. comē xviii. dicit
tertia autem opinio est. Arist. quod agens nō fa
cit nisi compositum ex materia ⁊ forma ⁊ hoc fit
mouendo materiam ⁊ transmutando eaꝫ donec
exeat de ea illud qđ est potentia in ea ad illam
formam in actum nam si potētia nō esset agēs nō
esset vt ipse dicit in eodē. com. xviii. xii. meth. qꝛ
frustra est agens quod caret propria operatio/
ne ⁊ si operatio eius est extrahere aliquid de po
tentia ad actum vbi non esset potentia nō esset
actio ⁊ vbi non est actio ibi etiam non est agens
nam. ix. metha. com. tex. scribit. Auerr. cū entia
nō habuerint actiones ꝓprias non habebūt eēn
tias proprias actiones enim non diuersant nisi
per essentias diuersas ⁊ lucidissimus. Themis/

Ratio alterius ꝑpōis

Quid fit ex/trahere de po/tentia ad ac/tum.

stius in primo de anima idez sentit inquit enim quod natura nō permittit curia feriari deus.n. ⁊ natura nihil frustra faciūt primo celi.tex.com. xxxij ⁊ tertio de aīa.tex.com.xlv. ¶ Et confirmatur q2 potentia actiua diffinitur per passiuā ⁊ passiua per actiuam vt patet.ix.prime philosophie.tex.com.ij.⁊ ideo si non esset potentia passiua nec actiua esset ⁊ pp hoc.Comen.vult quod oēs forme sunt in potentia passiua prime materie ⁊ sunt in potentia actiua primi motoris.xij. metha.com.xviij.⁊.com.xxiiij inquit quod forma primi mouentis aliquo modo est omnes forme.Et pp hoc.Comen.Idem habet in.octauo phys.com.iiij.contra .Saracenos dicentes aliquid posse generari ex nihilo dicens ⁊ nituntur ad confirmandum hoc ex hoc quod mos est dicere quod subiectum esse necessarium agenti.s. subiectuz ex quo fit generatio est diminutio agētis ⁊ oīa ista sunt existimationes vulgares valde sufficientes ßm cursum ßm quem nutriuntur homines in eis non ßm sermones sufficientes agēs enim non posse agere aliquid impossibile nō dicitur esse diminutio sed dicere ipsum facere aliquod impossibile ⁊ posse facere est deceptio ⁊ pp hoc iuxta fundamenta iacta in phia.Aristo.tenuit.Coment quod qdqd est possibile ex parte agentis est possibile ex parte passi ⁊ econuerso qcqd senserit de hoc Alex.⁊ post ipsuz Auicē. sicut patet in secundo.phys.com.xlviij.⁊ in.viij. phys.comē.lxxix.⁊.xii.metha.comen.xli. iuxta hanc sequitur ista.

propō. cxv.

¶ Agens extrahens aliquid de potentia ad actum non largitur multitudinem sed perfectionem.

Famosa satis ⁊ diuulgata auctoritas ⁊ extrahitur in propria forma per.Auerr.ex.tex. com.xv.⁊.xvi.ex.viii.prime philosophie ⁊ sub aliis verbis eandem pretendentibus ferme sententiam scribitur per eundem in .xij prime philosophie.com.xviij.agēs apud.Arist. non est congregans inter duo in rei veritate sed. extrahens illud quod est in potentia ad actum ⁊ quasi congregat inter potentiam ⁊ actum.s.inter materiam ⁊ formam ßm quod extrahit potētiam ad actum non destruendo subiectum recipiens potentiam ⁊ tunc efficiuntur in composito duo.s.materia ⁊ forma. ¶ Ex quo loco clare patet quantum deuiant a veritate qui allegataz propositionem exponunt de potentia obiectiua nam expresse dicit hic non destruendo subiectū recipiens eam vbi patet quod loquitur de potētia subiectiua. ¶ Amplius.Com.v.metb.com. xiiii.declarat quomodo in lapide est forma mercurij in potentia ⁊ in actu potentia quidem quia habet naturam recipiendi formā mercurii actu vero q2 recipit illam vnde mirus est quomodo aliqui ausi sunt ponere ex mente.Comē.potentiam obiectiuam distinctaz realiter a subiectiua

Cōtra ponentes potētiam obiuaz secūdū Auer.

imitantes in hec vlam.Henrici de gandauo ⁊. Scoti ⁊ non animaduertūt qđ principia.Auer. sunt primo diuersa a principiis illorum nā illi coacti sunt ad illud q2 tenent sicut rei veritas ē el ex nostra credit quod aliquid est possibile ex parte agentis quod non est in potentia subiectiua alicuius subiecti sicut mundus ⁊ prima materia ante sui creationem ⁊ ideo forma mundi ⁊ entitas prime materie in illo casu vt respiciebāt potentiam actiuam dei in ratione termini terminantis actionem ipsius creatoris dicebantur eē in potentia obiectiua q2 ens in potentia obiectiua non est subiectum actionis vel transmutationis sed terminus vnde primum potentiale idest prima materia lz in nullius sit potentia subiectiua tñ ante mundi creationem primum potentiale erat in potentia obiectiua respectu creatoris quia igr̄ ista ßm theologos separantur in eē pp hoc igitur coacti sunt ad illam distinctionem:sz peripathetici negantes creationem ⁊ asserentes quod qdqd est possibile ex parte agentis ē possibile ex parte subiecti q2 possibilitas vere non est ßm ipsos nisi in rebus materialibus ista non separantur in re sed sola ratione vt alias diffuse declaraui in concordantiis.Auer. ¶ Dico igitur quod iste est sensus ꝓpositi theorematis qđ agens verum qđ videlicet agit per veram actionem ⁊ transmutationez extrahende aliquid de potentia subiecti ad actum existendi non largit multitudinem propterea q2 agens apud.Arist. non est congregans apud duo in rei veritate ita quod alia sit res in potentia ⁊ alia sit res in actu vnde.Arist.in octauo prime philosophie in.tex. comē.xvi dicit quod ista fuit causa erroris antiquorum querentium causam quomodo ex materia ⁊ forma fiat vnum dicens cā vero q2 potentie ⁊ actus querunt vnum faciens ⁊ differentiā est autem vt dictum est ⁊ vltima materia ⁊ forma idem ⁊ hec potentia hec actu inquirebāt.n. antiqui quid sit quod vniat potentiā cum actu ac si opus esset ibi esse aliquod gluten ⁊ vinculū quo mediante debent vniri inuicem sicut est in rebus que ßm actum sunt separate vt est in artificialibus sed.Arist.inquit quod huius non opz querere aliquam causam isto modo quia vltima materia que est videlicet appropriata ad aliquam formam ⁊ ipsa forma sunt idem aliud .n. est sicut potentia ⁊ aliud sicut actus ⁊ ex actu ⁊ potentia ex suis rationibus intrinsecis p se vnū fieri habet ⁊ ita non opz illa mediāte aliquo vinculo vniri vt resultet per se vnum sic igitur eadem numero res que erat primo in potentia est postea in actu non enim alius nunc est antichristus in potentia ab illo qui erit in actu sed largitur perfectionem q2 res actu existens habet perfectius esse se ipsa dū erat in potentia vn̄.Arist. in.ix prime philosophie in.te.com.vii.inquit venit aūt actus nomen qui ad endelechiam cōpositus ⁊ ad alia ex motibus maxime videt actus maxime motus esse quapp ⁊ non existentibus non assignant moueri alias autem quasdam cathegorias puta intellectualia ⁊ cōcupiscibilia eē

Istario theorematis.

non entia

non entia mota vero non:hoc autē qꝛ non entia actu:erunt actu. Non entium enim quedam potentia sunt. Non sunt aūt qꝛ nō endelechia sunt: vbi Auer. in comē. ait entia que non sunt extra aīam non dicunt esse simplr sed dicuntur esse in aīa cogitatiua aut aīa appetitiua sed non dicuntur entia sicut dicuntur res mobiles. Manifestū est aūt qđ entia in aīa sunt entia diminuta ⁊ imperfecta vt patet ex. vi. prime phylosophie tex. comē. viij. vnde ens perfectum est ens existens extra animam. ¶ Sed nūc est difficultas qꝛ certum est qđ ens extra animam est qđ diuiditur per x. predicamenta ⁊ per potentiam ⁊ actum ⁊ per vnum ⁊ multa qꝛ Arist. in. vi. prime phylosophie obiecit, a sua consideratione ens per accidens ⁊ ens in anima illud qꝛ non habet causas terminatas ⁊ istud qꝛ erat ens diminutum. Et tale ens extra animam diuiditur illa triplici diuisione iuxta quam diuiditur prima phylosophia in tres partes vt dicit Comen. in prohemio vij. metha. Et tunc vr qđ omne ens extra animā sit vel substantia vel accidens vel in potentia vel in actu vel vnum vel multa ⁊ ita ens in potētia nō est in anima tantū vt vr asserere Arist. ⁊ Comē. in prefatis auctoritatibus ix. meth. ¶ Nisi dicēt qđ ens in anima est terminus multiplex Nā aliquid pōt dici ens in anima qꝛ dependet solum in esse ⁊ conseruari ab opere anime ⁊ non hʒ aliqđ esse ex nā rei sicut vacuū ⁊ chimera. ¶ Aliud autem dicitur ens in anima quia non habet esse in effectu sed tamē potest esse ⁊ hoc est quod sub alijs verbis alij dicunt quod ens rationis aliud est subiectiue qꝛ est in ratione vt in subiecto vt species intelligibilis actus intelligendi ⁊ habitus intellectuales. ¶ Alio modo aliquid dr ens rationis obiectiue sicut vniuersalia que relucēt in specie intelligibili que non sunt in ratione nisi sicut cognitum in cognoscēte ⁊ in esse abstractionis qꝛ quiddites lapidis relucēs in specie intelligibili lapidis non est in intellectu inherenter ⁊ sicut forma in subiecto qꝛ forma existens illo modo in subiecto denominat subiectum ⁊ sic intellectus diceretur lapideus aut asininus si forma lapidis ⁊ asini illo modo eēnt in intellectu sunt igitur in esse abstractionis ⁊ sunt sicut cognitum in cognoscēte. ¶ Tertio modo ens rōnis sumit pro comparatione passiua qua vnum obiectum cognitum comparatur ad aliud obiectum cognitum ⁊ istud vltimum est illud qđ distinguitur cōtra ens extra animam qđ descendit in. x. predicamenta ⁊ qđ diuiditur per potentiam ⁊ actum sic dicit doctor subtilis in. iiij. sententiarum distinctione. i q. ij. ¶ Quādo igitur Arist in. ix. prime phylosophie, ingt qđ entia in potētia sunt in aīa cōcupiscibili vel cogitatiua primis duobus modis sumpsit nō aūt vltimo mō ⁊ ille vltimus modus entia in anima seu rationis est qui abicitur a consideratione scientie diuine sicut diximus ēt in Comentarijs nostris sup formalitatibus. Sic igitur intelligitur quomodo agēs cum transmutatione extrahendo aliquid de potentia ad actū non largitur multitudinem qꝛ non facit id quod

erat potētia esse diuersum ab eo qđ fuit in actu sed largitur perfectionē qꝛ esse actualis existentie est esse simpliciter sed esse in potentia est esse ſm quid vnde ens in potentia non ens dici pōt vt expresse dicit Arist. in. ix meth. in loco preallegato. ¶ Quod siquis instet in contrarium nā ens diuiditur per potentiam ⁊ actum modo diuisum predicatur de condiuidentibus igitur ens in potētia erit ens sicut ens in actu. ¶ Nisi dicēt quod propositio illa famosa veritatem habet in predicatis vniuocis fallit autē in analogis qꝛ terminus analogus simpliciter dr de vno de alio vero dr ſm quid aut aliquo modo sicut ens respectu substantie ⁊ accidentis. Nam. vij. prime phylosophie tex com. ij. accidentia dicuntur entia eo qꝛ taliter entis vbi Comen. in principio comenti inquit qđ cum declarauit qđ hoc nomen ens significat substantiam ⁊ accidentia substantie que sunt nouem predicamēta intendit declarare qđ hoc nomen ens principaliter ⁊ simplr significat predicamentum substantie secundario ⁊ determinate. s. relatiue ad substantiā alia predicamenta accidentium que non dicuntur esse nisi qꝛ accidunt enti qđ est ens per se. s. substātie. Ita in pposito ens simpliciter dr de ente in actu qꝛ illud est prius natura. Nam. ix. prime phylosophie tex. com. xiij. omni tali. s. ente in potentia prior est actus ratione ⁊ substantia. De ente aūt in potentia ipsum ens dr cum additione qꝛ ens in potentia est ens in potentia ⁊ sic patet declaratio propositi theorematis.

dubiū. Solo. Ens in aīa multiplex ē. Quod ens rōnis distinguitur contra ens extra aīam. dubiū Solo

¶ Idem est agens disponens materiam ⁊ inducens formam.

propō. cxiij.

Scribitur Ista propositio formaliter ab Auerr. in. vij. prime phylosophie in com. xxxi. In illa ardua digressione ⁊ diu agitata ab antiquis philosophis. s. a platone ⁊ ab Arist. de positione ⁊ necessitate ydearum inquit n. beatus Aug. in libro. lxxxiij. qōnum. q. xlvi. Nō est verisimile aut nullos sapiētes fuisse añ platonē aut res quas plato ydeas vocauit nō intellexisse. Siquidē in eis tāta vis ɔstituit vt nisi illis intellectis sapiēs esse nō possit. ¶ Inter precipuas aūt causas que mouerūt platonē ad ponendū ydeas due pcipue ponunt ab Arist. in. vij. prime phylosophie vna fuit pp sciam nā cū iste res que sunt hic sint generabiles ⁊ corruptibiles ⁊ de talibus nō sit scia ideo posuit ipsas ydeas separatas ab ipsis singularibus. ¶ Alia aūt cā fuit pp gñationē. ¶ Arist. aūt in. vij meth. in te co. xvi. vsqꝫ ad tex. com. xxi. inclusiue ostēdit qđ nō sunt necessarie pp saluandā sciām. Deinde ostēdit a tex. com. xxij. vsqꝫ ad tex. com. xxxij. inclusiue qđ nō ɔsunt ad generationē inot. n. in com. xxij. intēdit in hoc cap. declarare qñ forme platonis nihil ɔsunt ad generationē qñ cū destruxit eas non ɔdesse in sciētia si ɔcesserimus eas esse vult etiam in hoc capi. destruere eas nec

Btūs Augu.

ꝓdesse ad gn̄ationem. ¶ Questiones aūt mul
te ⁊ difficiles vt īqt· Com· in digressione cōtin
gunt circa hoc nā ſi illud quod ē in potentia nō
exit de potētia ad actū nisi ab aliquo ente in actu
eiusdē gn̄is aut eiusdeʒ spēi ⁊ nos videmus plu
res plantas ⁊ plura animalia gn̄ari sine semine
absq̧ʒ hoc quod hic appareat aliquod agens si/
mile vel ſm genus vel ſm spēm opʒ dare aliqd̓
agens separatū qd̓ sit eiusdē spēi vel generis cū
talibus rebus generatis vñ ista reputat̄ esse ma
ior rō. Platonis vt hʒ. Com. l. com: xxxi. ¶ Se
cunda rō ad idem est ista presupponendo vnum
qd̓ ē verū in se ꝙ quelibet forma substātialis est
forma sup̄ addita formis ꝯplexionalibus hoc ē
dictu ē forma realr̄ distincta a qualitatibus ⁊ cō
plexione resultante ex qualitatibus elementorū
cōplexio. n. sicut dicit princeps in prima fen pri
mi canonis doctrina tertia. cap. ꝑ. ē qualitas que
ex actione ad inuicem ⁊ passione contrariarum
qualitatū in elementis repertarum quoꝝ par/
tes ad tātā paruitatē redacte sunt vt cuiusq̧ʒ eaꝝ
plurimū cōtangat plurimū alterius ꝓuenit vn/
de in elementis forma substantialis est super ad
dita qualitatibus ꝑmis vt forma grauitatis sub
stantialis in grauibus ⁊ forma leuitatis in leui/
bus ⁊ eodē modo in mixtis forma substantialis
mixti ē sup addita forma ipsis miscibilibus naʒ
vt scribitur ibidem in· tex· com· lx· in compositis
ꝑ se ex congregatis fit aliquid additū aliud a cō
ponentibus vnde caro nō est terra ⁊ ignis tunc
de istis formis substātialibus dū gn̄antur ꝯ quo
gn̄antur nam aut gn̄antur ab aliquo extrinseco
eiusdem gn̄is ⁊ spēi cum ipsis aut gn̄antur ab
aliqua forma separata sed nō vr̄ primum posse
dari qꝛ res gn̄ate a semine nō videntur gn̄ari ab
aliquo eiusdē gn̄is vel spēi qꝛ semen nō est aia/
tum quod vr̄ esse ꝓximum gn̄ans igr̄ dat̄ ydea
separata que dat hm̄ōi animas istis ex semine
gn̄atis ita quod prima rō ꝓcedit de generātis
ex putri materia secunda vero de gn̄atis ex coi/
tu ⁊ fundamentū vnius rationis est cōe vtriq̧ʒ ⁊
est quod omne ens in potentia nō deducitur ad
actū nisi ab aliquo ente in actu eiusdeʒ generis
aut spēi cū ipso vnde ꝯfirmando scđam rōneʒ in
quit. Com· quod hoc nō solum appʒ in non gn̄a
bilibus ex semine veꝝ ēt ⁊ in generabilibus qꝛ
semen non est animatum nisi in potentia nō actu
⁊ oē qd̓ est in potētia indiget aliquo in actu qd̓
sit eiusdem generis vel speciei ⁊ ita tandē tā in
istis quā in illis deuenire opʒ ad generās abstra
ctū a materia· Et qꝛ aliquis posset dicere qd̓ aīa
sit a ꝯplexione inquit qd̓ hoc dici nō pōt nisi im
mitando opinionem eoꝝ qui posuerunt aīam eē
complexionem Sed hoc est reprobatuʒ in· iij· de
aīa com· v· ꝯ Alex. vbi inquit ⁊ magis inopinabi
le de opinione Alexandri est hoc qd̓ dixit qd̓ pri
me preparatiōes ad intellecta ⁊ ad alias postre
mas perfectiones de aīa sunt res perfecte a cō
plexione· Non virtutes facte ab extrinseco mo/
tore vt est famosum ex opinione Aristo· ⁊ oīum
peripatheticoꝝ· Ista. n. opinio in virtutibus aīe
ꝯprehensiuis si est ſm ꝙ nos intelleximus est fal

Primo rō ꝓpo nendis idem

Secūda ratio.

sa. A substantia. n. elementoꝝ ⁊ a natura eoꝝ nō
pōt fieri virtus distinguēs aut ꝯprehensiua· qꝛ ſi
si esset possibile vt a natura eoꝝ ⁊ sine extrinseco
motore fierent tales virtutes tunc esset possibile
vt postrema perfectio que est intellꝰs esset aliqd̓
factum a substantia eoꝝ vt color ⁊ sapor fiunt ⁊
ista opinio est similis opinioni negantiuʒ causas
agentes ⁊ non ꝯcedentium nisi causas materia/
les tm̄ ⁊ sunt illi qui dicunt casum ⁊ pp̄ hoc Co
men non dignatus est in illa digressione argu/
mentari ꝯ illam opinionem dicentem aīam fieri
a ꝯplexione qꝛ est forma ꝯplexionalis nam alibi
fuerat diffusus sermo contra illam opinionem ⁊
vt inquit Alex. ꝓbatis in vno loco possumus vti
tamq̧ʒ suppositis in alio loco ¶ Adductis illis
rōnibus Comen· Adducit s̄nias posterioꝝ in do
ctrina Arist· Et prima opinio fuit opinio Auic·
qui pp̄ illas rōnes dixit qd̓ oēs forme viuentiuʒ
siue sint plante siue aīalia ⁊ oēs forme corpoꝝ cō
similium partium. s. forme substantiales mixtoꝝ
Imo ēt oēs forme substantiales elementoꝝ sunt
a quadam substantia separata que ab Arist. nun
cupat̄ intellꝰs agens ⁊ Auicē· vult qd̓ non solum
iste intellectus agēs ponit̄ pp̄ oīa facere quo ad
eē intelligibile Imo ēt quo ad oīa facere quo ad
esse sensibile ⁊ dicebat̄ coleodea ⁊ dator formaꝝ
¶ Et hic animaduerte incidenter vnum cōtra
modernos somniantes in via Auer· intellꝰʒ agen
tem esse deum qꝛ Comen· vult qd̓ Auicē. datorē
formaruʒ appellabat illud qd̓ phylosophi in via
Arist· dicunt intellectum agentem patet aūt qd̓
Coleodea Auicēne erat intelligentia decimi or
dinis ⁊ non erat deus· Unde Auicen· fundabat
suam positionem super hoc qd̓ in hoc mundo in
feriori non sunt qualitates actiue transmutabiles
nisi quatuor qualitates prime vnde forme mate
riales non sunt actiue ⁊ ideo forma substantialis
ignis non est actiua sed caliditas eius ignis. n.
vt dicit Arist· in libro de sensu ⁊ sensato non agit
inquantum ignis sed inquantum calidus vnde
vt inquit Comen. questio illa vniuersaliter fun/
dat super ꝓpositiones quarum prima est qd̓ oē
qd̓ est in potentia non exit de potentia ad actum
nisi ab aliquo agente qd̓ est eiusdeʒ generis vel
speciei cum ipso· Dicitur autem notabiliter hoc
sub distinctione quia vniuocatio in generationi
bus videtur attendi vel penes genus sicut est de
generatione muli qui fit ab equo ⁊ asino vel pe
nes speciem sicut homo fit ab homine· Altera
propositio est quod forme substantiales materia
les nō sunt actiue neq̧ʒ passiue essentialiter quod
pro tanto dicitur ad differentiam formarum im
materialium que sunt principia eorum quorum
sunt principia duobus modis ⁊ secundum agēs
⁊ secundum finem vnde scribit Auerroes· xij·
methaphysice comento. xxxvi· Siquidem for/
ma balnei non esset in materia tunc moueret ⁊
secundum agens ⁊ secundum finem. Dicitur
autem notabiliter essentialiter qꝛ forme mate/
riales bene agunt ⁊ patiuntur per suas qualita/
tes vnde Aristoteles dicit in libro de sensu ⁊ sen
sato ignis non agit inquantum ignis sed agit in
quātum

Opio Auicē.

quantū calidus quod pro tanto dixit ni fallor qr actio ꝓprie sumpta est merito cōtrarietatis vt p3 in p̄ de generatione ꝛ corruptione.tex.com.l. ꝛ qr igni inquantum ignis nihil est cōtrarium qr substantie nihil contrariatur tn̄ ignis est contrarius aq3 eo modo quo contingit substantias substantie cōtrariam esse vt dicit. Aristo. in secūdo de generatione ꝛ corruptione in.tex.comē.xlix. qr vt ipse ibidem.tex.com.xxiiij.omnia elemēta contrarietatē hn̄t ad inuicem qr differentie contrarie sunt.i.ratione suarum qualitatū que sunt differentie aut vere substantiales vt voluit. Alexander vt sibi imponit. Com.v.physi.com.x. aut circumloquutiue vt tenuit. Auer. vbi supra ꝛ in viij.metha com.v.ideo forme materiales nō dicūtur actiue aut passiue essentialiter sed si agūt ꝛ patiuntur hoc erit per accidens rōne suarum qualitatum. ¶ Et l3. Com. sit in parte argumētatiua ꝛ infra nō declarat quō hoc sit intelligendum ideo ne iterū redeam ad istum locum animaduerte quod ista ꝓpositio non est absolute intelligenda qd̄ forme materiales non sunt actiue neq3 passiue essentialr̄ ꝛ quod actiue ꝛ passiue sunt prime qualitates imo forme substantiales materiales sunt magis actiue quā prime qualitates essentialiter ad bonū intellectū qr certū est quod ois actio facta ex congregato duoꝝ diuersoꝝ necesse est vt alteꝝ duoꝝ sit quasi materia ꝛ instrumentum ꝛ aliud sit quasi forma ꝛ agens sicut clare testatur. Auer. in. tertio de ala in.com. xxxvi. ꝛ elicitur ēt de intentione phi. in secundo de ala in.tex.com.xxiiij.igr̄ ois actio prouenieñs a formis substantialibus elementoꝝ ꝛ suis qualitatibus siue sint alteratiue siue sint localr̄ motiue op3 qd̄ attribuat alteri tāq3 forme ꝛ āgēti alteri v̄o tāq3 m̄e ꝛ instr̄o manifestū est aūt quod semp respectus ipfectioris ad pfectius ē respectus m̄e ad formā aut instr̄i ad agens sicut dicit Com in eode3.com.xxxvi.tertii de ala ꝛ in secūdo de ala.tex.com.xxiiij.manifestū est aūt qd̄ forma substantialis ē nobilior qualitatibus.vii metha.tex.com iiij. ¶ Quod ꝯfirmatur p̄ in motu locali forma substantialis elemēti cōcurrit tāq3 cā agēs principalis ex diffinitione nature posita in secundo.physi.tex com.iii.in qua dr̄ natura ē principiū motus ꝛ quietis eius in quo est primū ꝛ per se ꝛ non fm̄ accidens vbi dicitur quod est primum .i.principale ꝛ nō instrumentale principiū. ¶ Quod ꝯfirmat̄ clare auctoritate. Auer. in primo celi ꝛ mūdi in.tex.com xvij.vbi. Arist. in tex. diffinit graue ꝛ leue dicens graue quidē igitur sit quod ferri natū est ad mediū leue aūt quod a medio vbi. Auer. ponit documentū ꝛ inquit ꝛ intelligendum est ex descriptione grauis ꝛ leuis naturam que innata est ad mouendū ad mediū vel a medio.s.habitum ꝛ formam ex quo ꝓcedit hec operatio ꝛ si hoc nomen grauitas ꝛ leuitas nō dicuntur vulgariter nisi de accidente vbi euidenter apparet de mente. Auerr. formas substantiales grauium ꝛ leuiū esse principium principaliter causans motū locale3 qr vt ipse inquit in secundo.phy.com.p̄ quod licet non inueniatur corpus simplex quod alteretur ex se inuenitur tamen quod moueatur in loco ex se ꝛ est sine dubio mens eius quod elemēta habent principium intrinsecū actiuū motus localis non tn̄ passiuū secus autem est in motu alterationis vt est videre in tertio celi in.com.xxviij. ꝛ in pluribus alijs locis. ¶ Similiter ēt est in aliis motibus prouenientibus a formis mediantibus qualitatibus alteratiuis nā si ignis calefaciēdo aquam conuertit aquam in sui naturam non est dubium quod forma ignis generantis cōcurrit vt agēs ꝛ caliditas vt instrm̄ ꝛ ita ēt est in aliis formis perfectioribus sicut sunt forme mixtorū ꝛ sicut est anima plantarum ꝛ alalium vnde. Aristo. increpat empedoclem ponentē motū augumenti ꝓuenire in viuētibus a virtute elementali ignea sed vult quod ignis ꝛ calor concurrant vt concausa ꝛ vt instrm̄ sed ala concurrit tanq3 agens principale vt p3 in secundo de anima.tex.com. xli. ¶ Si igitur ꝓpositio ꝓposita locum habet sic est intelligenda quod forme materiales non sunt actiue aut passiue essentialiter sed qualitates prime sunt actiue ꝛ passiue hoc est intelligēdum quo ad esse principium imediatum agendi ꝛ patiendi nā eē isto modo principiū actionis ꝛ passionis i istis generabilibus ꝛ corruptibilibus pertinet ad causam instrumentariā aut organicam ꝛ non ad cām principalem nam forme que sunt hic non agunt p suam essentiā sicut forme abstracte a materia sed requirunt instrm̄ ad hoc quod ab eis emanet ꝓpria opatio sed intelligentia si mouet celum mouet per scientiam suam que est idem cum essentia sua ꝛ qr vt diximus actio ꝓprie est merito contrarietatis ꝛ forme elementales non sunt contrarie per se sed p suas qualitates ꝛ sic tene de ista ꝓpositione apud peripatheticos ¶ Reuertamur vn̄ discessimus ꝛ qr. Auic. obedit istis ꝓpositionibus ideo credit oēs formas eē ab intelligentia agente q̄3 vocat datorē formaꝝ ꝛ. Themistius ēt vr̄ esse eiusde3 quasi opionis vnde istam opionē. Themistii paucis per transit hic sed si vis diffuse videre ea3 vide in.com.xviii.xii.metha. ꝛ nos ibi loquuti fuimus plene de hoc in hoc vero loco dicit Themistius i sua paraphrasi de ala q liber dr̄ eē sextus nāliuim in ordine fm̄. Arabes in hoc.n.ꝯcordat cum. Auicen. Auerro. vt est videre in principio libri metheoroꝝ ab ipso vult igr̄ quod. Themistius dixerit quod ala non solum est illud quod est oēs forme intelligibiles ꝛ sensibiles spiritualiter iuxta illud. Aristote. in tertio de anima.tex. com.xxxviii.anima est quodāmodo oia qr ē sensibilia per sensum ꝛ est intelligibilis p intellectū verum ēt est illud quod ponit oēs formas in ma teriis ꝛ creat eas p̄cipue aūt vt inqt. Comē.xij. prime.phie.com.xiii.motus fuit ad ponendum hmōi animam abstractam vle3 pp alalia que generantur sine semine vnde hec sunt verba eius in primo de anima in cap.xxiiij. Animam itaq3 illam mundi vnicam atq3 vniuersalem que corporibus prebet siue animam dicere siue vitām alis que nihil aliud est quamuis quedam vitalia

Nota quō forme māles sbales sūt actiue.

generabilisq3 p oēm naturaz inuenta clarissime
asserunt ea animalia que ortu spontali de mate
ria putri proueniunt ea ex tali excrementorum
& sordiuz mixtione aut tali ortu spirant viuificāt
mouent᷑ vt in egypto mures & in nostro celo ver
mes & locuste & que huius generis plurima &c.
¶ Demum Auer. ponit vnam aliam rōnem p
Auic. qꝛ videmus ignem generari a motu. Nō
est aūt dicendum qd motus generat substantiaz
ergo forma ignis datur a datore formarum se/
parato & est super isto fundamento qd omne qd
fit vel fit ab aliquo eiusdem generis vel ab ali/
quo eiusdem speciei. Motus aūt & forma substā
tialis ignis neq3 sunt eiusdem generis neq3 sunt
eiusdem speciei. ¶ Auer. vero tandem ponit vi
am Arist. in hoc qd forme materiales sunt ge/
nerantes formas materiales & in hoc vides qua
liter ꝓpositio prima sumpta p Auicē. falsa erat
qd forme materiales non sunt actiue neq3 passi
ue essentialiter imo quelibet forma inquantum
forma est p se actiua forme .n. est agere & mouere
sed moueri & pati alterius principij sunt vt dicit
phylosophus in .ij. de generatione & corruptione
in tex. com. l. Bene verum est qd forme materia
les sunt passiue p accidens vnde Comen. iij. celi
com. xxviij. Forma elementi inquantum forma
mouet sed vt est forma in materia mouet᷑ & ideo
forme abstracte a mā sunt solum p se agentes &
nullo mō patiētes neq3 ēntialr̄ neq3 accidētalr̄
qꝛ essentialr̄ pati repugnat formis inquantū sunt
forme sed nec accidentaliter qꝛ sunt abstracte a
materia que est origo prima passionis cum trans
mutatione & in hoc est differentia vt patet nono
prime phylosophie com. ij. Et ideo Comen. tz cū
Arist. qd in animalibus & plantis genitis ex se/
mine generātia semina sunt que dant seminibus
virtutes informatiuas & corpora celestia. Sed in
genitis sponte vt in illis que ex putri materia gi
gnuntur tales virtutes dant᷑ a calore solis & stel
larum. ¶ Et vult Auer. qd huiusmodi virtutes
assimilantur arti & intellectui arti quidez qꝛ ars
nihil aliud est quā forma rei artificialis exñs in
aīa artificis que est principiū factiuū forme arti
ficialis in mā vnde Arist. vij. meth. tex. co. xxiij.
Quare modo quodam accidit ex sanitate sani/
tatem fieri & domum ex domo sine materia ma
teriam habentem medicinalis enim est & edifi/
catiua species sanitatis & domus. Sic ēt iste vir
tutes informatiue inquantum sunt generantes
similia illis a qbus data sunt semina assimilant᷑
arti. ¶ Assimilātur aūt intellectui in hoc qd nō
agunt p instrumentū corporale qd est intelligen
dum ex parte subiecti non sunt .n. virtutes orga
nice vt potentia visiua & auditiua tñ bene operā
tur p calorem cōmensuratum qui est viuificus.
¶ Et in hoc est differētia inter istas virtutes di
ctas informatiuas a medicis & inter virtutes na
turales qꝛ virtutes naturales non agunt actione
intellꝰ operatiui .i. practici sicut virtus informa
tiua que assimilabatur intellectui in hoc qd non
agit p organum tamq3 p subiectum & instrumen
tum sed virtutes naturales habēt mēbra ꝓpria
vt prima digestio stomachuz & scda epar & sic de
alijs sed virtus informatiua non agit p mēbruz
ꝓpriū. ¶ Sed in hoc est difficultas qꝛ h3 Arist.
in .xvi. de aīalibus Cor est primū qd viuit & vltī
mū quod moritur ergo virtus informatiua me/
diante corde ꝓducit reliqua mēbra & ita vr̄ qd
agit mediante aliquo mēbro. ¶ Nisi esset qd l3
cor presupponatur generationi oīum alioꝝ mē/
broꝝ tñ virtus informatiua est que est principiū
ꝓductiuum oīum mēbroꝝ vnde non p cor vt p
organum in quo sit talis virtus vt visiua virtus
in oculo generat aliꝰ qꝛ tunc cor esset ēt mediuz
in generando se ipm. Et pp hoc Galenus dubi
tauit de hac virtute an esset deus aut non. Et .n.
vt scribit idem Auer. in libro destructio destru/
ctionum in disputatione .iij. in solutione .xviij. du
bij inquit sed entia inferiora ex se inuicē genera
bilia que aīata sunt indigēt de alio principio rō
ne anime qd dictam aīam det & ēt formā & Gale
nus nuncupat eam virtutem formatiuā & aliqui
sapientes dicunt quod ipsa virtus est separatuz
principium. Quidam vero istoꝝ dicūt quod est
intellꝰ. quidam dicunt quod est aīa. quidā dicūt
quod est corpus superceleste & quidam dicunt
quod nō est aliud nisi deus & ideo dubitauit Ga
lenus vtrum agens hanc actionem sit ipsemet
deus aut aliud. Sed inquit Auer. in eadē digres
sione septimi quod talis virtus informatiua agit
p calorem existentem in semine tamq3 p instrm
non tamq3 p organum in quo sit sicut virtus in
subiecto ꝓprio & forma in materia & sicut anima
est in calore naturali. Naz vt h3 Auer. in comē.
lxxiij. sup ꝓ Cantice canticoꝝ Auic. calor nālis
est sbm aīe vt est notū ex scia nāli. Nā Arist. in li
bro de morte & vita describens generationē vi/
uentibus accomodatā dixit generatio est pma
participatio aīe in calido nāli & vita est eius per
mansio nā extinctio caloris inati mors est vnde
Galenus satis ꝯgrue vitā senū ꝯparauit in pma
particula separatoꝝ sermonū lucerne que est ex
tinctioni parata vnde qdā ex hoc tenuerūt calo
rē naturalē & spiritū esse formalr̄ aīatuz tñ tenē
do aliā viā que magis placet possumus glosare
qd generatio est prima participatio aīe a corpo
re organico disposito p calidū naturale qꝛ in dif
finitione aīe dr̄ qd est actus corporis organici
physici potentiā habētis. Sed talis virtus infor
matiua est in calido qd est in semine sicut intelli
gentia in celo & est sicut motor in mobili & in in
strumēto & ille est locus vt vides clare ꝯ Chime
rizantes in via Auer. q tenēt intelligētiā esse for
mā p formalē inherentiaz ꝑficientē ipm orbem.
¶ Et postea conuertit se ꝯ illos q opinati sunt
istā virtutē eē intelligentiā separatā siue sit deus
siue ydea siue aīa mundi siue colcodea ex demō
stratione Arist. ꝯ Platonem q vult qd forma nō
generatur p se qꝛ tūc generatio eēt nō a mā ꝯñs
est impossibile qꝛ in oī generatione opz subici ali
qd subiectū qd dr̄ generari & deferre ipsam trās
mutationē vt late demonstratuz ē in in ꝓ physi
coꝝ cum hoc quod est concessum ab oībus quia
omnes qui de natura loqui sunt in hoc conue/
nerunt

Opio Arist. & Auer.

forma p se actiua est

Virtutes informatiue assimilant᷑ arti & intellectui.

Dria inter virtutes informatiuas & nāles.

Difficultas.

Solo.

Cōtra ponentes intelligētiā forma re.

nerunt qd ex nihilo nihil fit vt dr in primo phy. tex.com.xxxiiij. Consequentia aut deducitur qr si generans sit forma separata ergo in generando non dependet a materia et si sic est igitur producit sibi simile oino et ita non opus esset ponere materiam nam oe mixtum cum materia fit a mixto cum materia. ¶ Amplius materia si est necessaria in generatione p se est qr est pars generati sz materia non est pars forme igitur si forma p se generaret non opus esset ponere materiam et pp hoc concludit Comen. qd generans est illud qd transmutat materiam extrahedo id qd est in potentia ad actum et qr transmutatio fit p qualitates alteratiuas necesse e qd tale alterans sit corpus nam declaratum est in.vij phys.tex.com xv.qd alterans et alteratum debent esse simul et debent se contangere contactus aut est eoz quoz vltima sunt simul.v.physicoz tex.co.xxij. et talia sunt corpora physice loquendo. ¶ Et qr aliquis pro Platone et Auice.dicere posset qd aliud est agens qd disponit subiectum forme et aliud est qd generat formam sicut de facto isti ponunt ¶ Contra hoc arguit Auer.qr si aliud est generans subiectum forme .i. disponens subiectum ad recipiendum formam et aliud est generans formam tunc subiectum et sua forma essent duo in actu consequens est impossibile qr cu ex subiecto et forma fiat p se vnum cpz qd vnuz sit in potentia et aliud sit in actu vt dr.viij.meth.te. com.xv.et.xvi.ex duobus.n.entibus in actu non fit p se vnum consequetia aut sic deducit qr actio disponentis subiectum terminat ad aliqd ens in actu et silr actio generatis formaz terminat p se ad aliqd in actu si igit aliud est disponens subiectum et aliud generans formam forma igit et suum subiectuz sunt duo in actu et ita pz sequela et pp hoc subdit Auer.ostendendo impossibilitatem consequentis in quo inferebat qd subiectum forme et sua forma sunt duo in actu qd subiectuz forme non hz esse supple in actu nisi p forma vn Comen.loquens de prima materia que est subiectum olum formarum in.ij.physi.com.xij.infert qd si esset p se in actu sine ol forma tunc qd no esset in actu esset in actu qd implicat manifestaz contradictionem et pp hoc subdit qd actio agentis non pendet de subiecto nisi qr pendet de forma qr agens transmutans subiectu no transmutat ipsum nisi pp formam vt dr in.ij.phy.forma n.est finis generationis et illa est que mouet intetione agentis et ideo actio agetis no pendet a forma supple in fine sbto ita qd intendit gnare formam p se sine ma subsistetem qr hoc est impossibile nec pendet et a sbto p se sine forma et pp hoc dr in.vij.meth.tex.com.xxiij.et.xxvi.qd illud qd p se fit e compositu ex materia et forma. ¶ Adducit et aliam rones in declaratione pntis theorematis qd si aliud est generans subiectu forme et aliud est gnans formam tuc vnum actum fm quod est vnum actum gnaretur a duobus agentibus quod est impossibile eqz Imediate intelligas qr non inconuenit Imo est necessariu qd ide effectus p se pducatur a duobus agetibus quorum vnu est p se ca vniuersalis et aliud p se est ca particularis homo.n.gnatur ab hoie et a sole vt pz in.ij.phy.tex.com.xxvi.et.xij.prime phie.tex. come.xiii.na idem agens particulare sufficit ad vtruqz si igr tu separas qr aliud p se disponit et aliud gnat ergo idem actu per se est a duobus agetibus primis. ¶ Vltimo.Auer inuit in calce comerti aliam ronem qr aliquis soluere posset iam facta ronem qd agens particulare est qd disponit et vniuersale separatu e qd gnat ingt hoc stare no pot qr illud non pot gnare aliquid materiale qr est incorporeu et no pot alterare materiam p qualitates alteratiuas qr tale necessario est corpus. ¶ Amplius iste effectus genitus est particularis ergo gnans dz esse particulare qr ex.ij.phy.te.com.xxxviij effectuu particularinz cause sunt particulares et vniuersalium cause sunt vniuersales vbi.Com.in.com.dicebat et dixit hoc preseruando se a platonica opinione vz quod vniuersalia sunt cause particulariu. ¶ Vltimo in calce digressionis ostendit quod mouit Arist.in ponendo mouens separatu a ma et dicit qd fuit factio virtutu intelligentiu qr virtutes intellectuales apud ipsum sunt non mixte cuz materia vnde necesse est vt omne non mixtum cuz materia generetur quoquo modo a non mixto cum materia simpliciter quemadmodum est necesse vt omne mixtum cum materia generetur a mixto cum materia. ¶ Quem locum Gregorius ariminesis in secundo sententiaz distinctione prima.q prima articulo primo in rnsione ad argumeta ita exponit qd Com no logr de virtutibus intellectualibus que sunt intelligentie sz loquitur de virtutibus intelligibilibus que sunt intellecta vniuersalia et intentiones vniuersales abstracte a ma et a conditionibus materie pp quaz factione in nobis coactus fuit Aristo.imponedo intellm agente et ita exposuit.Joanes de iandu no in.vij.sue.metha.q.xix. ¶ Sed ista expo no quadrat verbis.Comen.qr loqtur de virtutibus intelligentibus qr dicit qd mouit.Arist in ponendo moues separatu a ma fuit factio virtutu intelligentiu qr virtutes intellectuales sunt no mixte mo si.Com.p hec verba itellexisset spes intelligibiles et vniuersalia relucentia in eis non dixisset virtutum intelligentium sed intelligibiliuz neqz dixisset virtutes intellectuales sed virtutes intellectas nam in scientia humana non potest dici quod res intellecta sit intellige pp ipsam animam intellectiua esse infima in gne abstractoz vbi sola est qualitas et de nouo fm peripatheticos fit in nobis qr intellus a principio in nobis e veluti tabula rasa in qua nihil est depictu vt dr in.iii.de ala.tex.com.xiiii. ¶ Ideo alr dicendu e qd vt alias in consimili ma diximus supra in via.Arist. est duplex gnio vna pprie dicta q est actus gnabilis inquantu gnabile est et ista reqrit de necessitate sbm qd vere dr gnari vt dicit.Auer.8.phisice auscultationis.tex.com.lx.quia motus est in moto et denominat ipsum et requirit priuationem et alterationem preuiam que fit in tepore et istum modum generationis intendit.Aristote.

Marginalia: Cosutatio. — Expo Greg. arimi. et Joa. de ga — Cosu. — posito ppria. — gnato duplex

remouere a celo vt scribit. Comē. in. p̄. de celo ꝛ
mundo in. tex. com. xx. ¶ Alia vero est genera/
tio ſm similitudinē ꝛ dicitur quoquo modo ge
neratio ꝛ rectius dicitur productio qua in eter/
nis causa ſm naturam ꝛ non ſm tempus prece/
dit causatum ꝛ ita dicimus nos iuxta viaꝫ istius
viri quod in eternis est causa ꝛ causatum ſm q̄ð
intellectum est causa intelligentis ꝛ ista non req
rit subiectum neqꝫ tempus neqꝫ priuationem ꝛ
qꝛ oēs virtutes intelligentes sunt causata ab eter
no a p̄ma in triplici genere cause hmōi res fuit
in causa que mouit. Arist. ad ponendum moueñs
seperatum a materia qꝛ oē nō mixtum cuꝫ ma/
teria necesse ē vt generetur quoquo modo a nō
mixto cum materia vbi manifeste patet q̄ð vni
uersaliter loquitur ꝛ etiam dicit quoquo modo
qꝛ in abstractis a materia nō dicitur aliquid ge/
nerari simpliciter qꝛ generatio simpliciter dicta
nō est nisi in rebus materialibus generabilibus
ꝛ corruptibilibus ꝛ ista est mens. Auer. sine du/
bio. ¶ Ex his igitur patēt rationes adducte p
Auerr. in illa digressione. xxxi. comē. in. vii. pri/
me philosophie quem publice hoc anno. Nea/
poli legere non potui pp īminentem epidimie
suspitionem ꝛ male mihi successisset nisi vir ille
numq̄ȝ satis laudatus poeta ꝛ orator italie ꝛ tē
pestatis nostre decus. Petrus grauina mihi
cōsuluisset cui semper ꝛ ob singularē doctrinā ꝛ
morum probitatem ſm doricam armoniam vt

Rōnes Scoti contra Auer.

inq̄t diuus Plato ꝯnexas ero obnoxius. ¶ Sꝫ
redeamus ad rem nostram mens. Aristote ſm
Auerroycam doctrinam est q̄ð idem est agens
disponens materiam ꝛ inducens formam pp ra
tiones tactas: ¶ Sed contra. Auer. rationes in
surgit subtilis doctor in. vii. sue metha. q. xi. inq̄t
enim quod prima ratio. Com. nulla est nec pro/
bat consequentiam videlicet quod si forma se/
parata esset generans formas tunc generaret si
bi simile qꝛ oē agens quantum est de se produ/
cit sibi simile qꝛ vt inquit instantia est in prom/
ptu nam actio prime cause minus dependet a
materia quam actio alicuius. Vdee si esset sed
primum non pōt semper ꝓducere sibi simile: sꝫ
produceret materiam sicut formam ꝛ similiter cō/
positum qꝛ q̄dq̄d potest causa inferior potest ꝛ
superior sed inferior potest generare compositū
ergo ꝛ superior. ¶ Item consequentia assum/
pta non valet ꝙ qꝛ agens nō est in materia: ideo
non dependet actio a materia. qꝛ omne agēs ci/
tra primum requirit materiam in quaꝫ agat ꝛ
tamen aliquod est agēs in materiale preter pri
mum. ¶ Item cōtra scđam rōnem ista proposi
tio videtur impossibilis in materiale non potest
transmutare materiam ꝛ hoc propter quatuor.
¶ Primo qꝛ ex ipsa sequitur impossibile. s. q̄ð
prima causa non pōt transmutare materiam qꝛ
nullum agens separatuꝫ est ita imateriale sicut
prima causa ¶ Item secundo impossibile est
aliquid transmutare aliud per medium nisi trāſ
mutet medium sed. Comē. in fine illius commenti
dicit quod forma separata potest transmutare
materiam mediante corpore celesti ergo potest
transmutare illud corpus mediū alias procede
ret in infinitum qꝛ vltimum transmutatū trans/
mutatur ab aliquo transmutante ꝛ illud est ma/
teriale ꝛ deueniet ad aliquod trāsmutans non
corpus q̄ð transmutet corpus īmediate. ¶ Itē
tertio de dictis propriis sequitur oppositum di/
cti sui qꝛ dicit quod corpora celestia in illis que
generantur per putrefactionē dant illis aliquid
loco seminum sed corpora celestia sunt forme
ita q̄ð non est ibi materia receptiua forme sub/
stantialis ſm ipsum in libro de substantia orbis
ergo sola forma potest transmutare materiam.
¶ Item quarto trāsmutans transmutat inquan
tum est in actu. ix. metha. ꝛ inquantum tale acci
dit sibi habere principium potentiale ergo acci/
dit transmutanti habere materiam ꝛ esse com/
positum. ¶ Item contra aliud quod tangit ex/
cludēdo responsionem per vnitatē compositi di
cit enim q̄ð subiectū ꝛ forma essent duo in actu
ꝛ quod vnuꝫ actu esset a duobus agentibus hec
sunt opposita qꝛ si subiectum ꝛ forma sunt duo
tunc non sunt vnum actu sed duo actu. ¶ Item
ex eodem affirmato ꝛ negato non sequitur ideꝫ
¶ Item quod ratio non valet in se qꝛ materia
est a deo qꝛ ingenerabilis ꝛ tñ forma est a gene
rante particulari ergo subiectum ꝛ forma sunt
duo in actu non valet qꝛ tota materia est in po/
tentia ꝛ actus adueniens facit vnū actu. ¶ Itē
alia ratio non valet qñ infert quod vnū actu est
a duobus agentibus probatio quod conclusio sit
necessaria aliquis vnus effectus est ab agēte par
ticulari ꝛ q̄dq̄d est a causa particulari est ab ol
bus causis vniuersalibus ordinatis ꝛ verius q̄ȝ
ab isto particulari ꝛ illud voluit Plato vt impo
nitur sibi tamen quod esset a duobus agentibus
eqꝫ primo ꝛ eqꝫ īmediatis hoc esset impossibile
sed isto modo non potest inferre contra Plato/
nem qꝛ disponens ꝛ inducens sunt agentia ordi
nata. ¶ Sustinendo viam Auerr. ad primum
Scoti respondetur q̄ð q̄dq̄d īmediate fit a non
mixto cum mā est non mixtum cum mā sicut in
telligentie sed ista que sunt hic dependent a deo
mediantibus corporibus celestibus ꝛ conseruā
tur in esse vnde. Auerro. probauit ex intentione
Arist. nullū nouū a voluntate antiqua īmediate
posse ꝓuenire mixta igitur composita ex mate/
ria ꝛ forma īmediate a p̄ma causa ſm peripa/
theticos non ꝓueniunt. ¶ De prima autem ma
teria id quod adducitur non est ad ꝓpositū tuꝫ
qꝛ materia non dependet a deo in esse ſm se sꝫ
vt stat sub forma sic enim participat esse ꝛ boni
tatem primi tum ēt qꝛ dato quod materia īme/
diate cum sit eterna dependet in esse quo ad suā
essentiaꝫ a deo tamen ipsa non est composita ex
materia ꝛ forma qꝛ materie non est materia tūc
enim generationes protenderentur in infinituꝫ
si forma per se fieret vt dicit. Arist. ꝛ. Comen. in
vij. metha tex. com. xxvi. ꝛ xxvii. ꝛ idem iudiciū
est de materia si per se generaretur qꝛ diuisibile
semper esse opꝫ id quod per se fit ꝛ per se gene
ratur vt ibidem dicitur. ¶ Sed tunc in hac so/
lutione esset dubium nam si materia īmediate
ab eterno

Defensio Auer.

Dubiū.

ab eterno producitur tunc cum qd qd procedit
imediate a causa prima perfectū sit materia igi
Solo. tur sm se esset ens perfectum qd est contra oēs
sapientes ¶ Ad hoc respondetur quod propo
sitio illa veritatem habet de eo quod sic proce/
dit a causa prima quod conducit ad esse entia
ad maximam dei similitudinem sicut est intelli/
gentia tū id quod procedit ab ipso imediate sic
vt sit subiectum ⁊ fundamentum oīum stat imp/
fectum esse sicut est prima materia nam distan/
tie entium in hoc sunt valde diuerse oīa enim a
primo principio habent esse ⁊ viuere sibi comu
nicatum tamen hūjs clarius hūjs vero obscurius
sic dixit in hoc longe ante nos magnus. Alber.
in primo. phys. tractatu vltimo. cap. xui. ¶ Ad
aliud de consequentia illa qꝫ dicit non valere re
spondetur quod agens immateriale bene pre/
supponit materiam dum pparatur ad effectus
materiales in quos agit mediantibus corpori/
bus celestibus vnde. Auer. in. viii. phys. comen.
quarto contra loquentes saracenos in sua lege
inquit ⁊ nitantur ad cōfirmandū hoc ex hoc qd
mos est dicere quod subiectum esse necessa/
rium agenti. scilicet subiectum ex quo sit gene/
ratio est diminutio agentis. Et omnia ista sunt
existimationes vulgares valde sufficientes sm
cursum sm quem nutriuntur homines in eis nō
sm sermones sufficientes agens enim non posse
agere aliquod impossibile non dicitur esse dimi
nutio sed dicere ipsum facere aliquod impossibi
le ⁊ posse facere est deceptio sed si forma per se
fieret ab agente separato imediate oporteret illā
esse aliquid imateriale imateriales enim substā
tie vt sunt virtutes intellectuales sunt ille que
imediate ab agente abstracto producuntur vt
dicit Comen. de mente phylosophi. ¶ Ad illa
quattuor que deducit contra secundam rationeꝫ
Respondetur per ordinem tenendo conclusio/
nem de mente Arist. ⁊ Comen. Auer qd imate/
riale non pōt imediate agere aliquod materia/
le vt tenuit ēt in. viij. physicorum in comen. xv.
¶ Ad illud qd dicit de prima causa rerum con
cedunt peripathetici qꝛ posuerunt essentialeꝫ de
pendentiam istorum a prima causa mediātibus
corporibus celestibus vnde phylosophus primo
metheororum in principio dicit oportet mundū
istum inferiorē superioribus lationibus esse con
tinuum vt omnis eius virtus inde gubernetur.
¶ Ad secundum bene concedunt phylosophi
quod intelligentia potest imediate mouere cor/
pus celeste sed hoc non est transmutare aliquid
substantialiter quia motus celi est eternus ⁊ in
corpore celesti non est alteratio passiua nec au/
gumentatio nec diminutio nec generatio neqꝫ
corruptio peripathetici igitur tenuerunt quod
aliquid secundum substantiam transmutabile im
mediate a substantia inmateriali transmutari
non potest quia talis alteratio est per contactuꝫ
⁊ contactus est corporum. ¶ Ad tertium in
quo reducit Auerroem ad contradictionem ex
dictis propriis probando quod forma aliqua si
ne materia potest transmutare materiam quia
corpus celeste seclusa intelligentia est quedam
forma sine materia ⁊ tale largitur animalibus
ex putrefactione genitis aliquam virtutem lo/
co virtutis que est in semine. Respondetur vt
in proprio theoremate declarauimus aperte de
mente Auer. quod orbis celestis in via eius nō
est forma sine materia quia omnis forma sine
materia apud peripatheticos est intelligentia
abstracta vnde vt supra diximus multi magne
auctoritatis viri decepti sunt in hoc credentes
in via Arist. ⁊ Auer quod cum celum seclusa in
telligentia non sit compositum ex materia ⁊ for
ma nec est prima materia quia talis est in poten
tia ad esse. Igitur per locum a sufficienti diui/
sione orbis ille est forma. Sed locus ꝯsequentis
decepit eos ⁊ ēt equiuocatio. Nā substantia que
diuiditur in materiam ⁊ formam ⁊ in substan/
tiam compositam ex materia ⁊ forma est analo
ga ⁊ quodlibet analogatum ex illis tribus ha
bet membra analogata etiam sub eo in que di/
uiditur vnde materia habet gradus sicut po/
tentia habet gradus vt dicit Auer. in fine libri
de substantia orbis dicimus igitur nos quod ce
lum seclusa intelligentia licet non sit substantia
composita ex materia ⁊ forma nec sit forma ab
stracta a materia nec forma materialis est ta/
men materia non prima sed materia in actu vn
de est in supremo gradu perfectionis debito ma
teriȩ vt dicit Comen. in. ij. cap. de substantia or
bis ⁊ hoc secundum rem nihil aliud est nisi cor
poreitas vt ipse dicit in libro destructionum id
est vna substantia simplex subiecta trine dimen/
sioni cui competit esse subiectum motus circula
ris vnde Comen. ix. prime phylosophie comen.
xvij. inquit nihil prohibet vt celum sit materia
sed prohibet vt sit forma. ¶ Ad quartum con/
ceditur quod transmutans non transmutat nisi
inquantū est in actu quia semper existimabitur
aliqua species mouens vt dicitur in. iij. physico/
rum in tex. comen. xvij Sed quando dicitur qd
accidit sibi vt sic qd habeat principiū potētiale
Ad hoc rādetur qd si loquamur de transmutan
te ad aliquid nouū necessario requirit principiū
potentiale merito cuius sit talis transmutatio qꝛ
non potest fieri sine alteratione preuia ⁊ altera/
tio requirit contactū ⁊ contactus est merito quā
titatis que requirit subiectū quod sit in potētia
susceptiua respectu talis quantitatis licet igitur
māꝫ sit principium potentiale in rōne agendi est
tū ꝯditio necessario reqsita ad actionē. ¶ Ad
aliud quod tangit excludendo responsionem qꝛ
dicit opposita qꝛ si subiectū ⁊ forma sunt duo in
actu tunc non erunt vnum respondetur qd quoli
bet positio impossibilis implicat opposita ⁊ ideo
ex illa rāsione dicente qd aliud est agens dispo/
nēs materiam ⁊ aliud est agens inducens for/
mam sequitur quod sit vnum in actu sicut de fa
cto est quod generatur est per se vnū in actu ⁊ qꝛ
terminatur actio cuiuslibet agentis semper ad
aliquid actu sic igitur sequitur quod sunt duo
actu si aliud est quod disponit ⁊ aliud est qd in/
ducit formam ⁊ ita vnum ⁊ non vnum ⁊ ita pa/

tet ad sequens. ¶ Ad aliud de instantia de materia prima que est a deo ⁊ forma ab agente dico quod ista instantia nõ militat contra. Auer. q2 materia non est a deo per transmutationem. ¶ Ad vltimum non negat. Comen. quod idem effectus in actu possit per se esse a pluribus causis ordinatis quarum vna sit particularis ⁊ alia vniuersalis sciebat enim quod sol ⁊ homo generant hominem tamen ex. ypothesi data per aduersarium in responsione sequitur quod a duabus causis imediatis eiusdem ordinis aliqd producatur vt supra deduximus. ¶ Reuertamur igitur ⁊ dicamus quod proposita propositio ab. Auer. que dicit quod idem est agens disponens materiam ⁊ inducens formam veritatem habet in transmutatione substantiali a natura facta ⁊ intelligitur respectu imediate disponentis materiam q2 stat artem disponere materiam alterando materiam ⁊ tñ natura introducet formam substantialem licet enim multe sint differentie inter naturam ⁊ artem quas pronunc nolo prosequi tamẽ vna est ista ex illis quia ars non põt producere imediate formã substantialem q2 omnes forme introducte ab arte sunt accidentia vt patet ex. ij. phy. com. xiii. vnde. Auerr. inquit in. xij. prime philosophie. com. xviii. ars nihil facit in corpore nisi in extremitatibus tantum natura vero in ipso corpore toto vnde si ars alchymie vera est non est credendum quod forma substãtialis auri aut argenti inducatur principaliter ab arte sed ars solum applicat actiua passiuis ⁊ virtutes ⁊ qualitates naturales sunt ille que virtute nature inducũt formã nã non est dubiũ qδ aliqua incboatiue possunt pficisci ab arte ⁊ completiue inducuntur a natura sicut segetes vnde. Auer. in. ij. physi. co. lxxvij. reprehẽdit. Alex. opinantem quod pluuia nõ esset pp segetes q2 messes sunt ab arte nam inquit quod natura complet multa que sunt per artem ⁊ ars multa que sunt per naturã ⁊ sapientes medici vt. Auic. in quinto canone ⁊. Auer. in singulari tractatu de tiriaca fatentur quod in tiriaca fermentata resultat ex actione miscibilium quedam forma substantialis distincta ⁊ superaddita miscibilibus p quã operatur tot diuersos ⁊ mirabiles effectus vnde sicut ars multa perficit que natura non põt vt dicit. Arist. in. ij. physi. tex. com. lxxix sic etiam natura perficit illa que ars non potest non inconuenit igitur artem disponere a remotis materiã ⁊ natura est illa demũ que imediate disponit ⁊ inducit Unde propositio illa famosa gaudeant alchimiste q2 vna species non potest transmutari in aliam per artem non est vera apud sapientes q2 non est species que conuertitur in species per artem substantialiter sed est materia stans sub vna forma ⁊ expoliatur ab illa ⁊ induit aliã sm predictum modum. ¶ Fallit autem proposita propositio in artificialibus q2 vna ars põt disponere materiam ⁊ alia ars inducit formam sicut patet in. ij. physi. in. tex. com. xxiiij. ⁊ in primo ethicorum. cap. p. ¶ Et si contra determinata arguatur q2 tunc ex non substantia fieret substantia q2 si disponẽs ⁊ inducens est idẽ cũ dispõsit qualitas a qualitate igr iducetur sba. ¶ Rñdetur qδ propõ illa sic intelligr ex nõ sba nõ fit sba cõstitutiue q2 partes constituẽtes sbam debent esse substantie vnde propositio illa veritatẽ hz vt ly ex dicit habitudinem cause materialis. Fallit et in accidentibus q2 lux disponit medium ⁊ color inducit speciem.

Obio.

Solo.

Solutio ppõis

¶ Eiusdẽ est actus cuius ẽ potẽtia.

propõ. cxiiij.

Scribitur ista ppositio ab Arist. i libro de sõn o ⁊ vigilia glosant formalizantes de potẽtia ⁊ actu que sunt differentie aut modi diuidẽtes ipsum ens que sm ipsos sunt potentia obiectiua ⁊ actus entitatiuus Sz qcqd sit de illa potẽtia obiectiua de qua alias diffuse dixi intellectus tamen. Aristo. non videtur esse talis vt ipsi asserunt propter ea q2 Aristo. ibi probat qδ quemadmodũ actus sentiendi est in pposito ita ⁊ potẽtia sentiendi est in pposito ⁊ ex pfequenti eiusdem subiectiue est potentia cuius est actus inquit enim. Arist. in. primo de anima. tex. com. lxiiii. dicere autẽ irasci animam simile est ac si aliquis dicat eam texere vel edificare melius autẽ est fortassis nõ dicere animam misereri aut addiscere aut intelligere sed hominem anima Et eodem modo potest verificari etiam ad bonũ sensum quod eiusdem obiectiue est potentia cuius est actus nam idem est obiectũ potentie ⁊ actus alioquin potentie nõ distinguerentur per actus ⁊ actus per obiecta contra philosophum in. ij. de anima. tex. com. xxxiii. ⁊ eodem modo propositio illa Arist. in. ix. pme philosophie. te. co. xiij. Potentia ⁊ actus sunt eiusdem generis sm ipsos veritatem habet de potentia obiectiua ⁊ actu existentie imo talia sunt eadem nedum genere ⁊ specie verum etiam ⁊ numero vnde dãnant diuũ Thomam qui posuit potentias anime esse qualitates ⁊ accidentia q2 actus sunt qualitates suffulti se super hac propositione dicẽte qδ eiusdẽ generis est potẽtia ⁊ actus nã stat potentiã subiectiuã esse in genere substãtie ⁊ actũ esse i genere qualitatis similr põt contingere qδ potentia susceptiua sit in predicamento quantitatis ⁊ actus susceptus sit in predicamento qualitatis sicut superficies respectu coloris ⁊ sine dubio illa opinio sancti. Thome nõ est vlr vera nec credendũ ipsum simplr ⁊ vniuersaliter hoc sentire sz vidit. Arist. in. xij metha. determinasse qδ principia oĩuz predicamentorum sm analogiam sunt eadẽ ⁊ sunt potentia ⁊ actus ⁊ quod principia proxima sunt diuersa ⁊ remota sunt eadem.

¶ Omne eternum caret potentia.

propõ. cxv.

Propositio est satis allegata ⁊ extrahitur in propria forma ab. Arist. in. ix. prime philosophie. tex. c omẽ. xvij. vbi dicitur est autem nihil potentia sempiternum

piternaȝ intelligitur de eternis que sunt actus ⁊
forme nam prima materia substantiatur p pos
se ita quod potentia est differentia substantialis
materie similiter orbis celestis qui est mate/
ria in actu est in potentia ad vbi licet non sit in
potentia passiua contradictionis in substantia p
quam res potest esse ⁊ non esse talis enim poten
tia est in rebus generabilibus ⁊ corruptibilibus
que sunt hic ⁊ i nullo eterno inuenitur. Aduerte
tamen quod in formis eternis citra primā licet
non sit potentia realis qꝛ in eternis alijs a prima
materia ⁊ orbe non differt posse ab esse tamē be
ne in talibus potest esse aliquis modus potentie
logice vt alias declaraui in ꝯcordantijs. Auer.
in tertio de anima dixi autem notabiliter alijs
a pⁱma materia ⁊ ab orbe qꝛ materia prius ē in
potentia ad aliquā formam quā actu sit sub illa
forma ⁊ in orbe in quo est potentia ad vbi pars
celi que est in oriente prius est in potentia vt sit
in occidente quā qꝺ actu sit illic sed in intelligē
tijs excepto intellectu possibili potentia ibi phy
sice loquendo non differt ab actu qꝛ omnem per
fectionem quaȝ potest habere quelibet intelligē
tia ab eterno ſm philosophos habet illam tn̄ lo/
quendo de potentia logica que nihil reale ponit
sed solum est non repugnatiua sic in intelligētijs
citra primā reperitur potentia vt dicit. Comē.
in tertio de anima in comē. v. in solutione tertie
questionis qꝛ intelligentie saturni inquantū ens
non repugnat quod sit perfectior quam sit sicut
talpa inquantum animal potest videre idest sibi
non repugnat qꝛ tunc visio repugnaret cuilibet
animali sola autem prima intelligentia est libe/
rata ab omni potentia qꝛ nullum ens est simpli/
citer perfectum nisi primum principium vt di/
cit. Com. in. v. metha. in cap. de perfecto dixi aūt
notabiliter excipiendo intellectum possibilem
ſm peripatheticos qꝛ vt scribit. Aristo. in tertio
de aīa in. com. xiiij. intellectus possibilis est tāq̄
tabula rasa in qua nihil est depictum vnde intel
lectus speculatiuus ſꝫ Auer. comparatus ad in
diuiduū est generabilis ⁊ corruptibilis licet ſm
speciem sit eternus vt scribit in tertio de anima
com. v. ⁊. xx. ⁊ hoc fuit ex sui imperfectione qꝛ in
fimum obtinet locum in genere abstractoꝝ en/
tium vt ipse dicit ibidem. com. xix. Et ex hoc pa
tet quantum deuiant moderni tenentes de men
te. Arist. ⁊. Com. nostrum scire esse reminisci vt
asserebat. Plato cum tamen. Auer. apertissime
illi opinioni manifesta ⁊ aperta voce in plerisq̄
locis reclamet videant isti queso. Auer. in para
phrasi sua sup libro posteriorum analeticorum
com. ij. vbi occurrit tacite obiectioni qꝛ aliquis
posset credere quod ita est de scientia respectu
intellectus sicut est de sensatione respectu sensus
vbi illud met sentiri potest a nobis qꝺ fuit prius
sensatum inquit igitur nec est anticipatio scien
tia precedentis in scientia discipuli sicut sensibi
lium priorum in re ad sensibilia secunda in tem
pore alio ⁊ illud est qꝛ iam sentimus quod sensi
mus prius ⁊ cum sentimus illud secundo scimus
quod est illud quod iam sensimus prius quoniā

Cōtra moder nos.

si esset dispositio scientie acquisite per doctrinaȝ
cum scientia precedente hec dispositio eēt neces
se vt sit disciplina recordatio deducit ergo ad il
lud tamq̄ȝ ad impossibile ⁊ isti dicunt hoc eēt de
mente eius qꝺ ipse reputat impossibile ¶ Am
plius. Aristot. in primo prime philosophie. tex.
comē. xlix. postq̄ȝ in precedenti dixerat. tex. oīs
disciplina fit in nobis ex precognitis aut oībus
aut quibusdam aut per demonstrationem aut p
diffinitionem opꝫ enim ex quibus est diffinitio
prescire ⁊ esse nota ⁊ similiter ⁊ que p inductio/
nem dicit at vero si existit connaturalis mirum
quemodo latemus hītes potissimaȝ scientiaꝝ
vbi. Auer. in. com. inquit dicere formas esse cō/
tingit ex eo vt omnes scientie sint note a nobis
in natura quoniam si hic sunt forme ad quas in
tellectus aspicit sicut sensus aspicit ad sensibilia
⁊ comprehensio sensibilium est naturalis in no/
bis cuȝ non acquiritur ex cognitione anteceden
ti necesse est vt intellecta sint naturalia in no/
bis non vt quedam sint naturalia quedam autē
accepta per doctrinam. ¶ Euidem hꝫ. Arist. in
calce secundi libri posterioꝝ analeticoꝝ in illo.
cap. de principiis aūt quō fiunt cognita infert. n.
contra. Platonem si quidē igr̄ habemus ipsos
scilicet habitus principioꝝ inconueniens est cō
tingit enim ⁊ certiores hītes cognitiones demo
stratione latere vbi. Com in. com. vltimo illius li
bri super istis verbis. Aristo. ita scribit ⁊ princi
pium considerationis est vt inquiramus primo
vtrum hij intellectus primi qui sunt forme ⁊ ha
bitus ꝓueniant nobis a principio nostre inuen/
tionis sed nos sumus quasi obliuiscamur eorum
⁊ nō memores aut sunt innouati in nobis postq̄ȝ
non fuerūt sed quo ꝓueniunt nobis ex principio
rei ⁊ nos sumus obliti eoꝝ ex hoc sequitur res re
pugnans ⁊ est vt simus adepti sciās vehemētis
ꝓuentionis ⁊ certioris quā demonstrationis scie
⁊ sumus obliti eaꝝ. ¶ Amplius. Comē. in. vij.
prime phie in. com. lviij. expresse dicit iuxta. tex.
vbi Arist. ꝯ. Platonem inqꝫ quāuis vnq̄ȝ si nō
videremus astra nō minus existimo forent sub
stantie sempiterne post eas quas nos videmus
inqꝫ ⁊ necesse est vt essentie rerum intelligibiliū
sint existentes licet non intelligantur ⁊ intendit
quod manifestum est quod quemadmodum sen
sibilia non sunt sensata in actu donec sentiantur
ita est de intelligibilibus ex qbus verbis infert
Coment. dicens ⁊ ſm hoc sequitur ex opinione.
Arist. vt intelligibilia sint noua ⁊ ſm opinionem
dicentiū formas sunt eterna quid clarius in hac
re potuit dici in ponēdo differentiā inter. Pla/
tonem ponentē ydeas ⁊. Arist. negantē illas de
ipsa intellectione ⁊ scīa ¶ Amplius. vii. physic.
tex. com. xx. vbi. Aristo. probat quod non est al/
teratio in parte intellectiua aīe. Com. in comē.
inquit quod: Arist. totū quod dicit ibi est de in/
tentionis. Platonis qui assimilabat animā intel
lectiuā ebrio infirmis ⁊ pueris in quibus sedatis
passionibus reuertuntur ad pristinam cognitio/
nem in calce plixi documenti inquit. Auer. qꝺ
hec non est opinio. Arist. sed intendebat demo/

strare vim istius opinionis vt cū hō illa signa sci
uerit habebit ꝑ īpossibili vt sit alterata ī sua sub
stātia ⁊ nō remanebit ei cognitio nisi inter duas
alias intētiones de qbus ꝑdixerat. ¶ Amplius
Comen. ⁊ Arist. in. ij. de aīa. tex. com. v. expresse
ponunt quod aīa est actus corporis sicut sciētia
vbi. Comē. inquit qꝺ hoc est simile scie in sciente
in tempore in quo non studet ⁊ nō est simile esse
ignorantie in non sciente igitur ignorantia ne/
gationis non solū negat actum verum ēt ⁊ habi
tum non est igr̄ scia nobiscum ꝯgenita de mēte
peripatheticoꝝ. ¶ Amplius. Auerr. repreben
dit. Themistiū ⁊. Theophrastuꝫ in tertio de aīa.
com. v. ⁊. com. xx. qui posuerūt intellectū specu/
latiuū esse simplr̄ ⁊ omnibus modis eternum qꝛ
apud eos constabat solūmodo ex intellectu agē
te ⁊ possibili qui sunt eterni ⁊ qn̄ cause sunt eter
ne causatū ⁊ cōstitutum ex illis est eternum sed
Auer. accusat eos de in sufficientia qꝛ non suffi/
cienter assignauerūt oēs causas intellectus spe
culatiui qꝛ apud. Arist. vltra intellectum agentē
⁊ intellectum materialem seu possibilem ꝯcur/
rit ad integritatem intellectus speculatiui alia
cā ⁊ sunt intentiones imaginate qn̄ quidem ſm
philosophū opꝫ intelligentem phantasmata spe
culari tertio de aīa. tex. co. xxxix. ⁊ ideo secundū
Auer. doctrinā intellectus speculatiuus ſm spe
ciem lꝫ sit eternus tamen ſm indiuiduū est gña
bilis ⁊ corruptibilis nam intellecta vniuersalia
sunt colligata cum intentionibus imaginatis ⁊
corrumpūtur per corruptionē eaꝝ ⁊ imorari in
hoc amplius est superfluum.

propō. cxvi.

¶ Frustra est illa potentia que non reducitur ad actum.

Famosa ⁊ vulgata satis est istius ꝓpo
sitionis auctoritas ⁊ rō eius
est qꝛ vt īquit. Arist. in. ꝑ. celi
⁊ mundi. tex. com. xxxij. deus
⁊ natura nihil frustra faciunt
⁊ idem asseuerat in tertio de
anima in tex. comen. xlv. vbi
Aristo. si igitur natura nihil
facit frustra neqꝫ deficit in necessarijs nisi in or/
batis ⁊ imperfectis in quibus est impedimentū
ꝓueniens a materia aut ex debilitate agētis ex
quibus contingit raro peccare naturam vt est
sextus digitus in manu. ¶ Secundum aliquos
isto modo glosatur ista ꝓpositio vera est ꝓposi/
tio qn̄ illa potentia principalr̄ ordinatur ad illū
actum ad quem dꝫ esse in potentia: si vero non
respicit illum principalr̄ nō opꝫ qꝺ sit frustra ta
lis potentia si ad actū non deducatur verbi gra
tia cīto qꝺ quantitas celi eēt in potentia ad actū
diuisionis si numqꝫ reducatur ad actū nō est fru
stra qꝛ istud possibile qꝺ est quantitas celi nō or
dinatur principaliter ad diuisionē per suā poten
tiam que plura respicit sed magis ad disponen/
dum ipsum celū ipsi intelligentie ad hoc qꝺ pos

heruei
litatio
in tra/
ctatu d
mā celi

sit recipere mediante ipsa qualitates sue nature
ꝯuenientes ⁊ suis ꝓprijs operationibus ad quas
principaliter ordinatur ⁊ ideo licet non reduca
tur ad actum diuisionis pp hoc non dicitur frus/
stra eius potentia ⁊ eodem modo est de potentia
diuisionis in minimis rerum naturalium nā pri
mo phisice auscultationis datur minima caro vt
patet. tex. com. xxxvi. nam lꝫ potentia diuisionis
in talibus non reducatur ad actum qꝛ neqꝫ datur
minus minimo quod sit naturaliter dispositum
tamē illa potentia in quantitate nō est frustra qꝛ
eius potentia que plura respicit non principalr̄
ordinatur ad hoc sed potius ad disponendū ma
teriam ipsi forme ad hoc quod subiectum cuius
est possit recipere dispositiones conuenientes sue
nature ꝑ suis ꝓprijs oꝑationibus ad quas prin
cipaliter ordinatur ⁊ ista sunt que communiter di
ci solent circa hoc. ¶ Nobis aūt alr̄ appet dice
re distinguentes iuxta nostram consuetudinē de
multiplicitate potentie nam alia physica alia lo
gica ⁊ physica alia actiua alia passiua dicimus
igitur qꝺ potentia physica siue realis quecūqꝫ
fuerit vel actiua vel passiua frustari non potest
vnde qdqd est possibile ex parte agentis est pos
sibile ex parte passi ⁊ econtra vt dicit. Comen.
in. ꝑ. celi ⁊ mundi. com cxxiiij. ⁊ ratio est qꝛ potē
tia actiua diffinitur per passiuam ⁊ passiua per
actiuam ⁊ cum hoc fundamento transit. Aristo.
in tertio de aīa in tex. com. xvii. ad ꝓbanduꝫ da
ri intellectum agentē qꝛ in oī natura in qua da/
tur vnum quod est omnia fieri est dare ēt vnum
quod est oīa facere ⁊ cum hoc fundamento trā/
siuit ēt. Com. in. xij prime philosophie in. comē.
xviii. ad dicendū qꝺ oēs forme sunt in potentia
in prima materia ⁊ sunt in actu in primo moto/
re ⁊ quod sit impossibile dari potentiā passiuam
realiter loquendo que non reducatur ad actum
pꝫ auctoritate. Auer. in ꝑ celi ⁊ mundi in. comē.
xx. vbi loquens de prima materia inqt. n. in ma
teria non est potentia nisi apud separationē eius
a forma si igitur substantia materie est in poten
tia ⁊ fuerit aliqua materia cuius potentia nūqꝫ
exit in actuꝫ ista potentia est ociosa ⁊ superflua
⁊ si non esset generatio ⁊ corruptio non staret
oꝑatio istius virtutis. s. potentie ⁊c. Silr̄ Aristo.
in. ij. celi. tex. com. l. inquit quod si natura dedis/
set astris virtutem motus ꝓgressiui vtiqꝫ dedis
set sibi instrā nihil enim vt contingit facit natu/
raꝫ ⁊ ex hoc aduerte quantū errant in via Arist.
qui ponunt aīam ſm omnes sui potestates esse
in qualibet parte corporis ita quod potentia vi
siua non solum est in oculis verū ēt in pedibus
sed in pedibus illa potentia nō pōt exire ad actū
qꝛ deficiunt sibi in illa parte dispositiones neces
sarie ad videndum dicit enim. Arist. in secundo
de anima in. tex. com. lxxxij. quod non vbiqꝫ au/
dit animal neqꝫ vbiqꝫ penetrat aer non. n. vbiqꝫ
habet aerem mouenda pars ⁊ animatū sicut pu
pilla humidum sed ista opinio ex iam dictis sta/
re non pōt qꝛ si natura dat alicui potentiam ad
aliquam operationē dat sibi etiam oīa instrumē
ta ⁊ dispositiones necessario ꝯcurrentes ad illā

Opīo/
ꝓpria.

operati onē

operationem qꝛ natura non deficit in necessarijs nec habundat in superfluis qꝛ nihil frustra facit nisi fuerit impedita sicut in imperfectis ꝛ orba/tis vt dicit Arist. in iij. de anima tex. comen. xlv. ¶ Similiter etiam ex hoc patet quantum deuient a via Arist. qui tenent de mente eius in corporibus ce/lestibus esse materiam eiusdem rationis cū ma. generabiliū ꝛ corruptibiliū ꝛ qꝺ ibi ideo nō ē cor/ruptio qꝛ non est priuatio neqꝫ contrarietas hoc quidem stare non potest qꝛ quecūqꝫ sunt eiusdeꝫ rationis habent eandem diffinitionem primo ce/li comen. xxix. ꝛ que habent eandem diffinitio/nē hñt eādē formā ꝛ q̄ hñt eādē formā hñt eādē actionem sic enim probat Arist. primo celi ꝛ mū/di tex. com. lxxij. quod si essent plures mundi ter/re essent eiusdem rationis ꝛ haberent easdem operationes ita quod sicut ista terra tendit ad medium mundi pariformiter ꝛ illa. Similiter etiam potentia actiua agentis frustrari non pōt in natura quod non exeat in propriam operatio/nem vnde Comen. reprehendit Saracenos lo/

Quid per lo/quētes Auer. intellu/gat.

quentes sue legis qui propterea loquentes di/cuntur ab Auerroe qꝛ ponūt aliquas positiones sine ratione sic inquit ipse in iij metb. in comen. xv. vbi exponit dicens Et intendit per loquētes in diuinis loquentes sermonem extra intellectū hominis. Dicebant igitur in sua lege quod est vnum agens omnia sine medio. s. deum ꝛ cōtin/git istis vt inquit. ix. prime phylosophie comen. vij. vt nullum ens habeat actionem propriaꝫ na/turaliter ꝛ cum entia non habuerint actiones ꝓ/prias non habebunt essentias proprias actiones enim non diuersantur nisi per essentias diuersas Et ista opinio est valde extranea a natura homi/nis ꝛ qui recipiunt huiusmodi non habent cere/brum naturaliter habilitatum ad bonum. Et in xij. prime phylosophie com. xviij. loquens de eis/dem prope finem comenti inquit Et cum loquē/tes nostre legis opinabantur quod agens agit creando formam ex nihilo ꝛ nullum huiusmodi agens viderunt hic dixerunt vnū agens omnia sine medio ꝛ quod actio istius agentis transit in vno instanti in actiones contrarias ꝛ conuenien/tes ꝛ infinitas ita quod negant ignem combure/re ꝛ aquam humectare ꝛ dicunt omnia ista indi/gere creatione. Sed corpus non creat corpus ꝛ tandem dicit quod error istorum est manifestus ¶ Reuertamur igitur quod omnis potētia rea/lis siue actiua siue passiua necesse ē quod redu/catur ad actuꝫ alias frustrabitur. ¶ Sed dices

Dubiū

non ne materia habet in potentia passiua multas formas quas nūqꝫ recipiet respectu indiuiduo/rum aliaꝫ sequeretur quod oīa quecūqꝫ eueniūt de necessitate euenient contra Arist. in libro de interpetratione ꝛ etiam contra veritatem nam vt inquit Com. in secūdo phy. com. xlviij. in cal/ce comēti sermo dicens quod oīa ex necessitate eueniunt est sermo falsus ꝛ in. metha. contradici/tur illi ꝛ in secundo de generatione ꝛ corruptio/ne tex. com. lxiiij. inquit quod aūt nunc verū dicere qꝛ futurum est nihil ꝓhibet non fieri futurus. n.

Solo.

incedere quis non incedet. ¶ Nisi esset quod non inconuenit aliquā potentiam ſm indiuiduū frustrari qꝛ natura in agēdo potest impediri scri/bit enim Arist. in libro de somno ꝛ vigilia I illo cap. in quo agit de diuinatione que fit ſm quie/teꝫ quod multa consulta bene que fieri expedie/bat dissoluta sunt pp alias digniores incohatio/nes omo enim omne non fit quod futurum erat de indiuiduis igitur que non sunt de principa/li intentione nature nihil ꝓhibet aliquaꝫ frustra/ri potentiam sed impossibile illud est ſm speciē quam primo natura intendit loquendo autem de potentia logica que nihil reale ponit non in/conuenit illam non reduci ad actū ſm enim talē potentiam dicimus talpam posse videre que tn̄ in talpa nunqꝫ reducetur ad actum vt clarū est ¶ Sed est vna difficultas contra predicta qꝛ

dubiū.

certū est qꝺ ꝯtinuū est diuisibile in infinitū ꝛ ta/men illa potentia nunqꝫ reducetur ad actum que tamen potentia physica est vt patet. vi. phy. ꝛ. iij. celi ꝛ mūdi ꝛ. iij. physi. com. lx. ¶ Nisi esset

Solo.

quod vt scribit. Arist. ꝛ Auerr. in primo de ge/neratione ꝛ corruptione in. tex. com. ix. quod oē quidem igitur corpus sensibile diuisibile eē ſm quodcūqꝫ signum ꝛ indiuisibile non est inconue/niens hoc enim in potestate hoc autem endele/chia existit vbi. Auer. in. com. dicit qꝺ sicut nō se/quitur quod cū homo sit receptibilis omnium scientiarum vt recipiat eas insimul quod enim dicitur de aliquo diuisim non sequitur vt semꝑ dicatur coniunctim vnde est ibi simultas poten/tie sed nō est potētia simultatis vide etiam si pla/cet pro hoc dominum. Albertum in tertio. phy. in expositione. tex. comē. lviii. ¶ Sed remanet

Dubiū

adhuc vna difficultas de celo qꝛ ſm. Auero. in. xii. prime philosophie. com. xli. in celo nō est pos/sibilitas nisi vt quiescat sed ista possibilitas nūqꝫ reducetur ad actum qꝛ inquit Arist. in. ix. prime philosophie in. tex. com. xvii. non est timendum celum quiescere. ¶ Nisi esset quod potentia illa

Solo.

qua celum potest quiescere est inquantum cor/pus non inquantum celum sic scribit. Auerr. in septimo physice auscultationis. com. ii. vnde rō que mouit Auerr. ad dicendum illud est ista in celo nō est potentia vt corrumpatur qꝛ nō habet cōtrarium est igitur permanēs per se ꝛ per suaꝫ substantiam motus auteꝫ impossibile est vt sit ꝑ/manens per suam substantiam cum habeat con/trarium ipsam quietem ꝛ sic etiam motus in/quantum motus habet contrarium non autem quilibet motus habet contrarium qꝛ motui cir/culari nihil est contrarium physice loquendo vt patet in ꝑ celi ꝛ mundi in. tex. com. xxxvi. ꝛ sic di/cimus potentiam illam logicam esse quemad/modū dicimus quod talpa inquātum talpa pōt videre. ¶ Aut alr̄ dici pōt quod loquendo de potentia que est ad aliquod accidens quod tota/liter dependet ab extrinseca causa efficiente nō est necessarium ꝛ hoc qꝛ vt inquit Comentator motus celi est ens possibile de se sed perpetuatur ab alio in substantiis autem secus est vt in pro/prio. Theoremate declarauimus.

propõ. cxvij.

¶ Omne ens aut est substantia aut accidens.

Vera est propositio de ente extra animam q; tale est quod diuiditur in substaniam ⁊ accidens vnde oẽ ens extra animaz vt est in existentia reali aut est substantia aut est accidens fallit autez de aliquo vt hz esse in cõprehensione q; obiectum vniuersale relucens in specie intelligibili lapis enim non est in anima sed species lapidis nõ est in intellectu vt accidens ⁊ vt forma inherens in subiecto q; forma existens inherenter in subiecto denominat subiectum ⁊ ita equi quiditas si illo modo esset in intellectu tũc intellectus denominaretur equinus nec etiã est in intellectu tãq̃z substantia. Aristo. enim non reputat quod intellecta vniuersalia sunt substãtie sed nociones declarantes substantias rerũ sicut testatur. Com. in ꝑ. metha. iij. com. xlv. similiter etiam. Arist. in predicamentis dicit quod nõ eẽ in subiecto non est proprium substantie sicut esse in subiecto non est propriũ accidenti q; competit differentia ⁊ tamen differentia non est vere accidens vide igit̃ ꝙ alicubi intellectus inuenit mediũ vbi natura non potest habere medium sicut dicimus in simili quod multa diuidit intellectus que natura non potest separare ⁊ multa connectit ratio que non potest coniungere natura vt scribit. Com. xii. prime philosophie. comẽ. xxxix. ⁊ ideo aduerte quod non est necessarium quod idem sit iudicium de rationibus quibus res intelliguntur ⁊ de rebus intellectis vnde cõceptus magnitudinis nõ est magnitudo neqz diuisibilis est sicut est magnitudo sed est notio aut ratio magnitudinis ⁊ illa ratio in indiuisibili cõsistit simplicium enim intelligentia vt inqt Arist. in tertio de anima in tex. com. xxi. in indiuisibili consistit ratione ⁊ tamen quelibet magnitudo diuisibilis est sĩlr ratio ⁊ forma domus existens in anima artificis sine materia est ⁊ incorporea est ⁊ tamẽ domus extra est quid materiaz habens vt clare testatur. Arist. in. vii. prime philosophie. tex. com. xxiii. ⁊ vt tu possis bene intelligere hoc quomodo inter substantiam ⁊ accidens datur medium ẽm rationem licet non ẽm naturam dabo tibi aliumm moduz aduerte quod opus est distinctione vbi est multiplicitas ne sit confusio apud intellectum accidens enim qñqz diuiditur contra substantiam ⁊ sic continet nouẽ predicamenta accidentium qñqz autez sumitur accidens prout est vnum ex quatuor predicatis positis ab. Arist. in topicis seu vt est quintuz vniuersale positum a porphirio ⁊ isto modo idẽ est quod predicatum significans accidentalem habitudinem predicati ad subiectum ⁊ isto modo accidens non est comune ad nouem genera nez si accidens secundo modo sumptum esset idem cum accidente primo modo sumpto quod vide licet est comune ad nouem genera accidentiuz tunc cum accidens secundo modo contradiuidatur contra genus ⁊ speciez tunc igitur sequeretur quod in nouem predicamentis accidentium non esset inuenire genera ⁊ species quod est falsuz in omni enim genere est inuenire quid vt dicitur in primo topicorum. cap. vii. ⁊ sic accidens non diuiditur contra substantiam sed contra substantiale seu essentiale predicatum ⁊ isto modo inter substantiam ⁊ accidens idest inter substantiale ⁊ accidentale predicatum datur medium puta proprium quod fluit ex principiis speciei sed accidens per accidens fluit ex principiis indiuidui vnde stat aliquid qđ est ẽm rem substantia esse propinquius modis accidentis vñ differentia que ẽm rẽ est in predicamẽto substantie quo ad modum vicina est accidenti quia predicatur per modum adiacentis ⁊ informantis aliud vnde predicatur in quale vnde. Arist. in. v. prime philosophie in. capit. de quali inter alias acceptiones qualis ponit etiaz differentiã substantialem inquit enim in. tex. com. xix. quale dicitur vno modo differentia substantie vt quale quid homo animal quia bipes sed ⁊ equus quadrupes vbi. Com. in com. dicit quod non intendit de speciebus quantitatis ⁊ qualitatis secundum quod sunt predicamenta sed solũmodo intendit numerare intentiones quas significãt he dictiones quantitas ⁊ qualitas ⁊ ideo incepit a qualitate que est substantia ⁊ similiter aliquid quod reponitur in predicamentis accidentium ẽm rem potest esse vicinum modo substantie q; predicari in quid est modus predicandi per modum per se stantis ⁊ quia genera ⁊ species in predicamentis accidentium reperiuntur q; in omni genere est reperire quid sic talia licet ẽm rem sint accidentia tamen quantum ad moduz assimilantur ⁊ vicinantur substantie vnde non inconuenit aliquid secundum rem existens substantia vicinari accidenti quantum ad modum ⁊ econtra etiam de accidẽtibus similiter dicatur

Accidẽs sumitur multipliciter.

¶ Et q; loqmur de substãtia ⁊ accidente placet nobis hic apponere non nullas propositiones de accidente quod diuiditur contra substantiaz circa quas multi errant quaruz prima est Accidens non transit de subiecto in subiectum veruz est de subiecto inhesionis q; nulla forma est per se mobilis fallit ẽm viam ponentium qualitates simbolas esse easdem in genito ⁊ in corrupto de subiecto denominationis ¶ Sĩlr alia ꝓpositio vnius accidentis vnum est subiectum fallit in his quorum vnum est pars alterius quod dico ꝑ quantitates interminatas que sunt in materia ⁊ terminatas que sunt in composito ⁊ materia est pars compositi ⁊ ideo vtriqz cõpetit quãtitas interminata differenter tñ. ¶ Similiter subiectum accidẽtis est in actu ⁊ subiectum forme substantialis est in potentia vera est propositio ista ⁊ est differentia posita per. Auer. in secundo de anima. com. iiii. de accidentibus terminatis glosa est ex mente. Auer. in primo cap. de substãtia orbis vnde. Com. in secundo de anima. com. iiii. dicit

Nota.

quarto dicit equiuoce dicitur forma eē in subiecto ⁊ accidens esse in subiecto subiectum.n.accidentis est corpus compositum ex materia ⁊ forma ⁊ est aliquid existens in actu ⁊ non indigēs in suo esse accidente subiectum autem forme nō hꝫ esse in actu ſm quod est subiectū nisi per formam ⁊ indiget forma vt sit in actu ⁊ maxime primū subiectū ¶ Sed nūc est difficultas in via eius de accidentibus interminatis que sunt accidentia que fundantur in ente in potentia sicut forma substantialis que igr̄ erit differentia inter formā substantialem penes esse in subiecto ⁊ talis accidentia ¶ Nisi esset qꝺ ex forma substantiali ⁊ materia sit vnum per se sed ex materia ⁊ accidentibus interminatis non sit vnū per se vide etiā pro hoc com.lxv.iii phy.vide etiam clare.Auer.in.vii prime phylosophie.comē.xvii. in calce comenti vbi expresse dicit qꝺ ex subiecto ⁊ accidente non sit vnū per se in actu sicut ex genere ⁊ differentia Similiter ꝓpositio que dicit quod accidens quod est in parte non denominat totum vera est ꝓpositio de illis accidentibus que ex natura rei non determinant sibi aliquā partem determinatam nam in talibus que determinant sibi aliquā partem falsa est propositio sicut simitas nasum ⁊ crispitudo capillos ⁊ glaucedo oculos vnde in hoc nulla est differentia siue illa pars sit nobilis vel ignobilis notabiliter autem apposui ex natura rei qꝛ licet ethiops sit albus ſm dentes non tamē dicitur absolute albus qꝛ non per se ex natura rei hoc habuit sed accidit sibi Similiter ꝓpositio famosa que dicit qꝺ illud quod est accidens vni alteri non potest esse substantia vera est in vniuoco fallit in equiuoce dictis qꝛ scientia in nobis est qualitas ⁊ in deo est substantia scientia aūt equiuoce dicitur de scientia dei ⁊ nostra vt dicit.Com.xii.metha.com.li. ⁊ similiter propositio famosa que allegari solet ex.v.prime philosophie.tex.com.xiiii si accidēs accidenti accideret in infinitum ire necesse est vera est in his que accidentaliter insunt fallit autem in his que per se insunt multa enim accidētia per se insunt numero pari ⁊ numero impari que sunt finita ⁊ terminata.

propō. cxvii. ¶ Nulla latitudo subito acquiritur aut deperditur.

FAmosa est apud phylosophos ⁊ calculatores ꝓpositio sed si vera est tenet in latitudinibus intensibilibus ⁊ remissibilibus acquisibilibus per verū motum fallit autem in latitudinibus formarum que in indiuisibili ⁊ in aliqua relatione consistunt ⁊ in hiis que per subitam acquiruntur mutationem certum est enim quod materia stans sub forma hominis est in aliqua proportione perfectior materia stante sub forma asini sit igitur quod sit dupla tunc probo quod ista latitudo perfectionalis sit subito acquisita qꝛ in hoc instanti materia ista sub forma hominis generati est in duplo perfectior materia stante sub forma asini ⁊ imediate ante hoc non fuit qꝛ imediate ante hoc illa materia que in hoc instanti stat sub forma hominis non erat sub forma hominis vnde hoc non inconuenit qꝛ per subitam mutationē acquisita est talis latitudo perfectionis sicut ⁊ forma ⁊ non per verum motum Amplius ſm doctrinam.Com.in libro de substantia orbis cap.ꝑ.quantitas terminata in eodē instanti temporis inducitur sicut forma qꝛ licet talis quantitas sit posterior forma ſm esse tamen non est posterior ſm tempus ⁊ non est dubium quod illa quantitas est aliqua latitudo posset tamen dici iuxta viam.Comē.quod ratione alterationis preuie que ꝓcedit istas subitas mutationes que sunt fines motus ⁊ non possunt esse sine motu sic non subito deperdunt sic in simili soluit ipse.vi.phy.com.xxxii.⁊ quarto.phy.tex.com cxxix.⁊ sic etiam intelligere debes aliam propositionē famosam que in hoc consimili casu allegari solet videlicet quod nō sit transitus de extremo ad extremum nisi per mediū ⁊ colligitur ex.v.phy. tex.com.xxii.ex medii diffinitione medium est in qꝺ mutat mutans prius ꝗ̄ in extremū sicut diximus in proprio theoremate de hoc tamen addo vnum quod hoc maxime veritatem habet vbi subiectum debet transire sed quando nō debet non oportet nam ex prima mixtione elementorum pōt aliquid generari nigrum aut albū qꝺ tū non transit per alios colores medios sed qñ isti colores generatoiam subiecto debēt p se acquiri illi subiecto tunc est verū qꝺ illud non pōt transire de vno extremo ꝯtrario ad aliud nisi prāseat p aliqꝺ mediū vbi animaduerte sup hoc illud qꝺ.Com.inquit in.ii.de aīa in.co.cv dicens Albedo non transfertur ad nigredinē vel econtrario nisi mediante aliquo colore medio ⁊ in aliquo igr̄ transfertur mediante charopo ⁊ in aliquo mediante ebiano nō.n.est necessariū vt translatio in extremis sit sup oīa media ⁊ aduerte qꝺ hoc hꝫ veritatem de medio transitus nō de medio ſm formam vꝫ quod transiens ab extremo ad extremum debet transire p medium alioquin mā non posset recipe formā bolis nisi reciperet formā asini qꝛ inter formā mēstrui ⁊ formā bolis forma asini ⁊ multe alie forme sunt medie ſm formā qꝛ sunt pfectiores mēstruo ⁊ impfectiores forma bolis ⁊ tū nō sunt media trāsitus sic etiā solet glosari alia ꝓpō vulgata apud calculatores que dicit qꝺ a ꝓportione maioris inequalitatis prouenit actio ⁊ qꝺ qlibet excessus sufficiēs ad mouendum quod veritatem habent in vero motu in quo est contrarietas ⁊ actio ⁊ reactio non autem habet locum in actione spirituali que est alteratio perfectiua quia datur minimum visibile ex libro de sensu ⁊ sensato nobis tamen apparet dicere circa huiusmodi ꝓpositiones qꝺ illa nō ē physice loquendo vīr vā qꝺ qlꝫ excessus ⁊ quelibet proportio maioris inequalis

Contra calculatores

tatis sufficiat ad mouendum sed est vera de mo/
tu imaginario secundum mathematicam consideratio
nem cuius fundamenta sunt propositiones fun/
date super imaginatione vt scribit. Auer. in. iii.
phys. com. lx. nam secundum. Arist. in. ii. de anima. com.
& tex. xlii. omnium natura constantium determina
tus est numerus magnitudinis & augumenti vir
tus enim quelibet actiua aut passiua requirit in
operatione sibi propria habere per se quantita/
tem terminatam & qualitatem terminatam sicut
scribit. Auer. in paraphrasi sup secūdo de gene
ratione animalium in illo cap. quo agitur quō fetus
augeatur in vtero & est etiam sententia eiusdem
in. vi. phys. com xci. vbi dicit quod actio cuiusli
bet entis perficitur per quantitatem & qualitatē
terminatam sicut est dispositio in entibus artifi/
cialibus & aduerte & bene manda memorie qđ
ista est vna de precipuis causis erroris ꝯtingen
tibus latinis doctoribus & precipue modernis
qui miscēt ꝑpositiones mathematicas ad inferē
das conclusiones naturales cum tamen. Auerr.
dicat in secundo celi & mundi in. com. lix. quod
demonstrationes naturales non sunt inate poni
in hac scientia videlicet in naturali & ratio est q2
demonstrationes naturales debēt eē ex causis na
turalibus vt ipsemet scribit in. iiii. celi. com. xx.
medium enim debet esse in eadem proximitate
cum extremis vt dicit. Arist. in primo posterio/
rum vnde. Arist. in hoc plerūqꝫ dānat antiquos
& precipue. Platonem quia reddebat causas in
telligibiles idest mathematicas respectu effe/
ctuū sensibilium anior. n. geometrie & magistri
fuerunt due cause erroris Platonis in natura/
libus tertio celi. tex. com. lx.

Cā erroris.

❡ Mouens & motum debent esse simul.

propō. cxix.

Allegata auctoritas & probata
diffuse per philosophus in
vii. physice auscultationis.
in. tex. com. x. & infra intelli
gitur de vero motu & nō
d motu equiuoco distinctio
patuit supra & elicit ex viii.
phys. co. xl. veritatem aūt hꝫ propositio ista de
mouente in genere cause efficientis fallit autem
de mouente in genere cause finalis precipue in
gn̄abilibus & corruptibilibus in q̄bus aliud est
mouens vt finis & aliud est mouens vt efficiens
vt dicit. Auer. in ꝑ cap. libri de substantia orbis
glosa aūt est eiusdem. Arist. in. vii phy. tex com.
ix. vbi inquit primum quidem igr̄ mouens non
sicut qđ est cuius cā sed vnde est principiū mo/
tus est simul cū eo qđ mouetur lꝫ. Com. pp pra/
uam translationem aliter exponat illum locum cā
enim finalis nō mouet nisi methaphorice vt scri
bit. Arist. in ꝑ de generatione & corruptione in.
tex. com. lv. est enim faciens causa vt vnde prin
cipium motus cuius autem gratia non actiuus
nam sanitas non factiuū est nisi secundum methapho
ram vera aūt est propositio de motore immediate
mouente pp instantiam de motu elementorum
de potentia accidentali que mouentur in princi
pio a remouente ꝓhibens & etiam ad excluden
dam instantiam de motu proiectorum & aduerte qđ
vera est ꝑpositio in motu locali qđ pars mouens
pōt contingere quod non sit distincta secundum locū &
subiectum a moto sꝫ in motu alterationis lꝫ mo
uens & motum sint simul secundum contactū nullo pa/
cto tn̄ possunt esse simul secundum subiectum q2 forma
existens in subiecto non alterat nec agit in subie
ctū suum in quo est & fixatur hoc ethicus qui nō
sentit febrem suam vn̄ in vera alteratione passi/
ua alterans & alteratum debent eē distincta loco
& subiecto. tex. est expressus in primo de genera/
tione & corruptione. tex. com lxxviii. & q2 de mo
tu loquimur volo inserere declarationē multorū
propositionū de motu Solet dici qđ diuersi mo
tus spē sunt a diuersis motoribus secundum spēm que
ꝑpositio absolute falsa est q2 idem calor mouet
ad substantiā quantitatem & qualitatē motus .n.
non reponitur in spē vel in genere ex mouente
sed ex termino sed si ꝑpositio illa alicubi vera ē
tenet de mouente qđ est efficiens & cum hoc est
forma & spēs nam. ii. phys. tex. com lxx. tres cau
se plerūqꝫ veniunt in vnū sic enim calor mouens
ad calorem dat spēm calefationi vbi aduerte qđ
ex hoc pꝫ error aliquorū asserentiū nālitatem in
effectu esse a cā efficiente solū qđ qdem falsum
est q2 ab efficiente nihil aliud fit nisi qđ transmu
tatur mā ad ipsam formā sed ab illo non hꝫ qđ
nālis sit vel nō sit sed requirit de necessitate qđ
sit aptitudo materie ad ipsam formā vn̄ forme
artificiales violenter inducuntur ab agente ex
trinseco pp materiā non habere aptitudinē ad
illas. vii. metha. com. xxix. & ꝯsidera q2 inuenies
aliquā gn̄ationē esse nālem licet sit cāta ab agēte
ꝑ violentiā sicut gn̄atio ignis ex collisione lapi/
dis cum ferro cāt ur. ❡ Propositio ēt famosa q̄
dicit idem est subiectū motus & termini motus
vera est de termino intrinseco nō de termino ex
trinseco motus nam generatio substantialis est
terminus extrinsecus alterationis vt dicit. Com.
vi phys. com. xxxii. & tamen subiectū gn̄ationis
est materia que est ens in potentia & subiectum
alterationis est ens in actu. s. ipsum ꝯpositum sic
n. Arist ex subiectis posuit differentiā inter mo
tū & gn̄ationē. tex. co. viii. l. v. phy. nā qđ gn̄atur
nō est & qđ mouetur est. ❡ Vbi manda memo
rie quod hoc est verum de subiectis ꝓximis ta
men noli existimare quod subiectū alterationis
sit aliud a subiecto gn̄ationis substantialis sicut
notabiliter monuit nos. Auer. in ꝑ de gn̄atione &
corruptione in. com. ꝑ vbi sic scribit in calce. co/
mēti & nō debet aliqs dicere qđ sbm̄ l alteratio
ne aliud ē a sbo in sba q̄n quō ꝯtingeret vt sbo
i sba ablato vt sbm̄ l alteratiōe auferat sbm̄. n. al
terationis non est ei subiectum nisi etiaꝫ inquā
tum est subiectuꝫ in substantia & ideo istud quod
Arist. dedit in alteratione dedit etiam in substā/
tia. ❡ Propositio etiā ex. viii. phys. text comē.
xxxv. allegari

xxxv·allegari solita omne quod per se moue/
tur a motore extrinseco corporeo non moue/
tur nisi a motore moto vera est si ille motor ex/
trinsecus habeat in se per se motum quod dico
pp elementum quod per se mouet medium ta/
men ipsum est per accidens motum ad motum
medii sicut nauta in naui et ratio est qz elementū
non habet partem intrinsecam in actu que possit
per se moueri vnde teste·Auer·in·viij·phy.com.
lxxi.elementa posita in vacuo non possent moue
ri qz non diuiduntur in partē per se mouentem
et in partem per se motam et aduerte in talibus
corporibus simplicibus dum mouentur de potē
tia accidentali seu violenta idem numero est su
biectum quod est in potentia ad motuz cum eo
quod actu mouebitur ita quod potentia et actus
sunt in eodem numero subiecto sed dum moueu·
tur de potentia essentiali in alio subiecto est po/
tentia et in alio est actus verbi gratia si ignis ge
nerandus ex oleo debet moueri superius de po
tentia essentiali solis potentia fundatur in oleo
ex quo a generante debet transmutari et moue/
ri ignis sursum sed motus sm actuz erit in igne
qz generans dans formam dat accidentia con/
comitantia formam mediante tamen forma vn/
de propositio famosa que dicit quod forma exi/
stens in subiecto non agit in subiectum suum fal
lit in motu locali et fallit in motu spirituali ve/
ra est de actione alteratiua que fit cum abiectio
ne zrarii de distinctione illa et differentiis de du
plici potentia vide clare·Auer.in·viij·phy·com.
iiij·contra·Iohānem gramaticum. ❡ Proposi/
tio etiam que allegari solet ex primo de ala tex.
com·xl·quod naturaliter mouetur violenter mo
uetur locum habet vt glosat ibi·Comē.in motu
recto fallit autem de motu circulari nam celum
naturaliter mouet motu circulari et tamen nullo
modo potest moueri violenter Ita etiam glosat
Com·illam propositionem in secundo celi et mū
di l·com·lxxxiiij.vbi animaduerte quod omnes
etiam huiusmodi propositiones videlicet omne
corpus sensibile habet vbi et omne corpus sensi/
bile hz locum naturalem et inaturalem et locus
partis naturalis est idem numero cum loco to/
tius omnes huiusmodi propositiones habent
veritatem in mobilibus motu recto et in moti/
bus qui sunt ex se non ab extrinseco false autez
sunt in celestibus glosa est·Comen·tertio·physi.
comē.xlviij·Similiter ꝓpositio illa corpora sim
plicia mota sunt contraria vera est de hiis que
mouentur motu recto glosa est·Auerr·iii·physi.
com·xlix·et eodem modo est intelligenda propo
sitio dicens quod motus naturalis intenditur
in fine in mobilibus motu recto natura enim se
re equiuoce dicitur de generabilibus et de cor/
poribus celestibus que mouent circulariter vt
pz primo celi·com·v· ❡ Propositio etiaz famo
sa que dicit motus est ab imobili et solet allega/
ri ex libro de motibus animalium et etiam ex ter
tio de anima·tex·com·lv·veritatem habet vt in/
quit dominus·Albertus in quarto·physi·in di/
gressione super.tex·comē·xliii·in motu anime et
intelligētie fallit aūt in motu naturali qz motus
ille non ꝓcedit ab imobili sed a generante bene
tamē talis motus terminatur ad imobile quod
est locus eius sed secundum istam glosam. Al/
berti videtur quod illa intelligitur in genere cau
se efficientis ita quod causa efficiens motus sit
imobilis· ❡ Et ista non videtur fuisse sententia
Aristo·in libro de motibus animalium et etiam
in tertio de anima imo videtur quod hoc sit in
genere cause materialis quia in omni motu re/
quiritur aliquid fixum et imobile circa quod fi/
gatur motus vnde ibidem·Aristo·inducit aucto
ritatem homeri dicentis quod omnes dii non
possent terram a suo loco extrahere quia in mo
tu celi requiritur aliquod fixū nam vltima sphe
ra locatur per centrum et·Coment·in·viij·physi.
com·lxxxiiij·expresse dicit super verbis·Aristo.
ibi dicētis necesse est aut in medio aut in circulo
esse hec enim principia sunt hec enim duo sunt
principia totius secundum quod totum est sphe
ricum medium quidem est principium secundū
quod super ipsum est motus circumferentia ve
ro quia ex illa est initium motus et declaratum
est in libro de motibus animalium secundum lo
cum quoniam omne quod mouet habet corpus
quiescens circa quod voluitur et quod virtus
quiescentis debet esse firmior virtute illius qđ
mouetur et si aliter esset totum expelleretur exi/
stentia ergo mundi huius his duabus virtutibus
perficitur scilicet virtute quietis et virtute mo/
uendi que est contraria illi et inueritate si inspi/
ciatur processus·Arist·in illo libro et in tertio de
anima·tex.com·lv·ista est mens eius sine dubio
quod in omni motu requiritur aliquod fixum
circa qđ versetur et appodietur motus· ❡ Pro
positio etiam famosa que dicit quod omne quod
mouetur ad omnem differentiam positionis est
animatum sic limitari debet et suppleri videlicet
aut est instrumentum deseruiens anime preci/
pue apud tenentes calorem naturalem et spiritū
non esse formaliter animatum cum tamen mo/
ueatur ad omnem differentiaz positionis ab ala
et secundum quod exigunt anime virtutes et ope
rationes et sic etiam glosari solet propositio phi
losophi in septimo physi.tex·co·x·vbi enumerat
motum vertiginis inter motus violentos vera ē
ꝓpositio si talis motus cōparatus fuerit ad mo/
torē qui est natura fallit aūt propositio si compa
retur ad motorem qui est anima nam anima est
supra naturam et intellectus supra animam et
deus supra intellectum vnde anima ad diuer/
sos potentiam habet motus et differentias mo/
tuum· ❡ Propositio etiaz famosa que dicit qđ
omne quod mouetur partim est in termino a quo
et partim in termino ad quem vera est in veris
motibus fallit in mutationibus subitis et instan/
taneis et si vniuersaliter vera esse debet tunc opz
assumere nomine motus totuz aggregatum ex
motu vero preuio et ex subita mutatione qñquidē
tales instantanee mutationes sunt fines motuuz
et finis rei non inueniri potest sine re cuius est
finis glosa est Auer·in·vi·physi·com·xxxii·

propō. cxx.

¶ Natura determinatur ad vnum

Extrahitur Ista propositio ex nono prime phylosophie textu comenti .iij. vbi Arist. ponit differentiaʒ inter potentias rationales ⁊ irrationales nam potentie rōnales sunt ad opposita irrationales autem sunt ad vnum ⁊ intelligitur de potentijs actiuis quia vt bene scribit Auerr. in secundo physicorum comen. xlviij. non datur contingens ad vtrumlibet in potentijs actiuis naturalibus quia natura eius est natura materie Non intelligitur autem propositio quod natura determinetur ad vnum producibile sed ad vnū modum producendi quia videlicet non est principium indeterminatum respectu oppositorum sicut est voluntas vbi aduerte quod ratio allegatur ibi quare potentie rationales sint ad opposita quia eadem est scientia contrariorum vbi Auerr. reddit causam dicens iuxta textum quare agens rationale agit duo contraria ⁊ est quia agit per scientiam ⁊ quia scit duo pͣtraria ideo agit duo contraria quia scientia contrariorum est vna ¶ Et ex hoc nota qḋ aliqui glosant istā propositionem isto modo quod scientia contrariorum est vna subiectiue quia intellectus est subiectum omnium scientiarum. Sed ex prefata auctoritate Arist. ⁊ Auer. elicitur quod vna est scientia de contrarijs obiectiue quia contraria sunt obiecta consideranda ab vna ⁊ eadem sciētia sicut enim vnus est visus albi ⁊ nigri ⁊ lucis ⁊ tenebre ⁊ idem auditus soni ⁊ silentij secūdo de anima tex. com. cxx. ⁊. cxliiij. Sic vna est sciētia sanitatis ⁊ egritudinis ⁊ vna est scientia virtutis ⁊ vitij ⁊ illa propositio habet veritatem de vere contrarijs. Nam est instantia substātia enim corporalis quiditatiue pertinet ad naturalem sed incorporea ad diuinum.

Vna ē scīa ꝯ/triorum.

propō. cxxi.

¶ Nihil agit vltra suam speciem.

Nagatur Per scolas ista propositio sed est falsa si absolute intelligatur miscibilia enim in mixto agunt ad actum mixti qui est preter actum miscibilium vt patet ex septimo prime phylosophie tex. com. vltimi vbi dicitur quod caro non est ignis ⁊ terra ex primo ⁊ secundo de generatione ⁊ corruptione. Si vero intelligatur de actione simplicium adhuc est falsa quia simplicia non semper agūt in simplici virtute. Sed quandoqꝫ agunt in virtute sua ⁊ in virtute celi ⁊ in virtute anime vt patet in secundo de anima textu comenti. xli. contra empedoclem Iam autem supra diximus qḋ actio alicuius quando ipsum sit instrumentum specie variari potest a sua propria actione qua agit tamquaʒ agens principale. Licet igitur simplicia in virtute propria agentia non agant vltra propriam speciem quando tamen agunt in virtute superioris agentis cuius ipsa sunt instrumēta tunc vltra propriam speciem agunt limitari autem potest propositio famosa isto modo quod vera est de agētibus in virtute propria vnde virtus informatiua existens in semine licet non sit animata in actu producit inde animatum quia est instrumentum rememoratum ab animato videlicet a celo. ¶ Fallit ēt in accidentibus eadē ratione quia idem est agens disponens materiam ⁊ inducens formam sed non virtute propria vt diximus quia agit sicut instrumentum. ¶ Fallit in agēte remoto ¶ Fallit i agēte p accidens ⁊ a casu vide pro hijs septimo prime phylosophie comento. xxxi. Vbi scribit quod omne mixtum cum materia fit a mixto cum materia per hoc datur intelligi quod propositio tenet de agente propinquo ⁊ per se agente vide in duodecimo prime phylosophie comento. xxiiij. istas tres conditiones ex mente Alexandri vbi scribit Comentator quod ista propositio conueniēs sit a conuenienti verificatur tribus conditionibus: scilicet vt sit in agente non instrumento. Et in propinquo non remoto Et in agente essentialiter non accidentaliter. Aduerte tamen vnum annotatione dignum quod agens debile quando agit in materiam passibiliorem magis ⁊ manifestius agit quam si ageret agens fortius in materiaʒ difficilis passibilitatis vt scribit Auerroes super secundo de generatione animalium Et consimilem sententiam habet in secundo metheororum capitulo secundo vbi agit de ventis inquit enim Non est impossibile vt agens debile faciat in vno met loco actionem maiorem actione agentis fortis ⁊ hoc propter diuersitatē subiecti in dispositione seu preparatione.

propō. cxxij.

¶ Scientia quelibet speculatiua aut est naturalis aut mathematica aut diuina.

Scribitur In sexto prime phylosophie textu comenti. ij. glosatur tamen per Auer. de scientijs cogitatiuis ix. methaphysice comento vltimo ⁊ tertio de anima comento. xxxvi. nam scientia illa que secundum fictionem eius habet per intellectum adeptum currit alio cursu ⁊ ex hoc soluitur quoddam argumentum fieri solitum contra phylosophum de insufficientia scientiarum quandoquidem cognitio quiditatiua intelligentiaꝫ secūdum proprias rationes est quoddam scibile ergo pertinet ad aliquam sciētiam non ad naturalem neqꝫ ad mathematicam sicut patet nec ad scientiam diuinam traditam a phylosophis quia in hac sciētia nō cognoscunt quiditates

quiditates intelligentiarum sub proprijs conceptibus sz subceptibus träscédétibus diceret.n. Auer. ad hoc argumentum quod talis contemplatio quiditatiua illo modo pertinet ad methaphysicam sub rationibus transcendentibus vel sub aliquo côceptu aggregato ex talibus sed cognitio ipsarum in propria forma non pertinet ad aliquam scientiaz ex hijs que acquiruntur p discursum sed habetur alio modo vz per intellectum adeptum ꝛ ita non opz ponere quartû genus scientie speculatiue ꝛ sic soluitur argumentuz quod. Scotus reputat. Achilles in prima.q. primi methaphi. ſm Theologos aût nostros in ꝓlogo primi sententiarum dicitur quod illa diuisio scientiarum posita per philosophum in.vi. prime philosophie locû habet de sciétijs humanitus inuentis nam vltra illas oportet ponere vnam super naturaliter inspiratam ꝛ ista est sacra. Theologia.

ℂ Sensus non decipitur circa proprium obiectum.

Allegari solet sepe ex secûdo de a[n]i[m]a. tex. com. lxiij. vbi aduerte quod. Auerr. ibidem glosat illam propositionem isto modo videlicet quod sensus in maiori parte circa sensibile proprium non errat. Themistius autem ibidem ponit tres conditiones in secundo de a[n]i[m]a. cap. xxi. ꝛ est super expositione. tex. com. lxiii. inquit propria. s. sensibilia sunt que a ceteris sensibus dignosci nô possunt ꝛ circa que nec temeritas nec allucinatio sensuum cadit si natura integre incorrupteqz indicet nec causa sit que extrinsecus obstrepat nec positura obsistat nec itercapedo aut recessus officiat falli enim aspectus nequit circa rem visibilem si mundus ꝛ ꝓbus oculis habeatur si serenum sit si inter sitio iusto colores abscesserint vult ergo quod circa sensibile propriuz in debita distantia approximatû stante puritate organi ꝛ debita medij dispositione nô contingit sensum errare in hoc aût apparet manifesta differentia inter sensum ꝛ intellectum qz intellectus circa comunia non decipitur sed magis circa ꝓpria sensus autem se habet opposito modo.

ℂ Semper honorabilius est agês patiente ꝛ principium materia.

Scribitur ꝛ allegari solet frequêter ex tertio de anima. tex. comen. xix. vbi. Arist. comparat intellectum agêtem intellectui materiali glosari autem consueuit de passo correspondente ipsi agenti qz nô oportet absolute qđlibet agens nobilius esse quolibet passo nam certum est quod sensitiue anime virtutes sunt passiue vt patet in secundo de anima tex. co li. virtutes autem anime nutritiue sunt actiue non tamen dicimus illas esse nobiliores simpliciter virtutibus sensitiuis vnde. Arist. qz iam probauerat quod in omni natura in qua est vnû quod est omnia fieri oportet dare a terum quod est omnia facere sic tale quod est omnia facere qđ correspondet illi quod est omnia fieri oportet quod sit prestantius illoꝛ ita in natura anime qz vt inquit. Comê. ibi in comê. qz anima est vnum entium naturalium ꝛ scientia de anima est naturalis ꝛ datur ibi intellectus possibilis qui est omnia fieri oportet quod etiam detur intellectus qui est omnia facere ꝛ talis est prestantior intellectu possibili ꝛ similiter qz materia prima est omnes forme materiales in potentia oportet qđ sint in actu in primo motore vt dicitur. xij. methaphi. com. xviij. ꝛ ille est longe prestantior materia vt patet vbi animaduerte quod semper in bona comparatione cetera debent esse paria excepto illo inquo est comparatio non enim quelibet potentia actiua debet côparari cuilibet passiue sed sibi correspondenti dantur enim materie proprie sicut ꝛ forme non. n. quodlibet ex quolz fieri pôt sed determinatum ex determinato sic enim in simili glosatur famosa propositio philosophi in. viij. physi. tex. com. lxxv. eternum ꝛ incorruptibile est prius natura ꝛ tempore ꝛ perfectione generabili ꝛ corruptibili veritatê enim ceteris paribus continet videlicet comparando actum ad actum ꝛ potentiam ad potentiam non comparando potentiam ad actum nam prima materia est eterna ꝛ forma est generabilis ꝛ corruptibilis ꝛ tamen forma est prestantior materia vt patet in. vij. prime philosophie. s. tex. com. vij. ꝛ secundo. phy com. iiij. ꝛ similiter glosatur alia famosa propositio que solet allegari ex tertio de anima. com. xxxvi. ꝛ ex secundo de anima tex. com. xxiiij. videlicet quando aliqua duo concurrunt ad constitutionem alicuius tertij quorum vnum se habet vt materia ꝛ aliud vt forma quod se habet vt forma est perfectius eo quod se habet vt materia vera est si sunt eiusdê ordinis puta si ambo fuerint substantie aut ambo fuerint accidentia sed vbi sunt diuersorum ordinum non tenet nam certum est quod obiectum in scientia se habet vt materia ꝛ modus considerandi se habet vt forma nam idem obiectum secundum materiam sub diuersis modis considerandi ꝛ sub diuersis abstractionibus potest spectare ad diuersas sciêtias vt dicit. Com. in secundo physico. com. lxxi. ꝛ tamen perfectio scientie magis attenditur circa nobilitatez obiecti quam circa modû considerandi inquit enim Aristo. in libro primo de partibus animalium capitu. v. quod melius est habere topicam cognitionem de substantijs separatis a materia quaz demonstratiuam de istis materialibus ꝛ dat exemplum de pulcra muliere quod longe magis delectat pulcherrimaz inspicere mulierum

q̄ alterius oīa per tractare membra ꝛ ita ēt sen
tit. Auerr. in. ij. celi ꝛ mundi in. comē. lx. vbi hꝫ
de demostrationibus inductis de illis questioni
bus qḋ quāuis non sint demostrationes pfecte
fidei tñ qꝛ subiectuꝫ eaꝝ est valde nobile sunt no
biliores illis modicum. n nobile nobilius ē mul

dubiū.

to ignobili. ¶ Sed tunc est difficultas nam tūc
sequeretur quod sensibile esset prestantius sen
su qꝛ agit in sensum ꝛ est agens ꝑportionatum
correspondēs sensui ¶ Nisi esset qḋ nō incōue

Solo.

nit idem respectu eiusdem sub vno respectu esse
prestantius illo qḋ tñ simpliciter de inde est in
perfectius sicut brutuꝫ rōe qua sanum est prestā
tius hoīe ratione qua eger ꝛ vt inquit sapiēs Sa
lamo melior est cāis viuuꝫ leone mortuo ita pa
riformiter si sensus comparetur sensibili ratiōe
q̄ recipit spēm ꝛ mouetur ab obiecto sub illo re
spectu quo patitur sensus ꝛ obiectum agit est im
perfectior sensibili tamen absolute sensus est no
bilior sensibili qꝛ perfectissima operatio eius
excellit perfectissimā operationē sensibilis ꝛ hoc
a signo arguēdo Et animaduerte hic vnū anno
tatione dignum qḋ non est credendum qḋ vir/
tutes sensitiue sint pure passiue ita qḋ nullo mo
do agant nam lꝫ sensus particularis qꝛ materia
lis est hñs particulare proprium sensibile mate

Uirtu
tes sen
sitiue
nō sunt
pure
passiue

rialiter obiectum extra maxime ꝑ se patitur a
sensibili ꝛ minime agit ꝛ ideo dr̄ qḋ sensus ma/
xime in patiēdo perficitur aliqd tñ agit cū. n. ab
obiecto patitur in recipiendo conuertit se super
ipsum in cognoscendo ipsuꝫ sicut pꝫ in visu ꝛ au
ditu ex hoc qḋ quāuis obiectum per spēm suaꝫ
agit imprimendo se organo ex hoc non videt ꝛ
audit homo nisi vis visiua vel auditiua ad perci
piendū obiectum per motū spēi se conuertat ad
obiectum ꝭm quod dicit pħus in libro de sensu ꝛ
sensato qḋ ad alia fortiter intenti delata sub ocu
lis non videmus Nec potes dicere qḋ talis reci
piendo videt lꝫ interiori virtute non iudicat qm̄
ꝛ si dormienti apertis oculis lux esset pñs ipsa
organo imprimeretur ꝛ tñ nihil videret qꝛ vis
particularis visus ligata est ꝛ tñ patitur cuius
signuꝫ qḋ magno splendore oculis impresso vi
passionis excitatur ꝛ tunc primo videt qḋ ēt pꝫ
in dormientibus qui non audiunt paruos sonos
ēt auribus impressos ꝛ cum magno strepitu ex
citantur ꝛ fuit sententia solēnis doctoris Henri
ci de gandauo in quolibeto secūdo questione. vi.
ꝛ videtur mihi quod ista etiam fuerit mens.
Auer. nam in secundo de anima in. comē. cxxv.
inquit quod. Arist. opinatur quod sensuum qui
dam sunt in. cap. relationis ꝛ quidaꝫ sunt in. cap.
actionis ꝛ passionis per se ꝛ accidit eis relatio ꝛ
in. comen. cxliij. scribit clarius declarando istaꝫ
sententiam ponens documentum super verbis.
Arist. ibi in. tex. dicētis quod auditus est aliqua
proportio ꝛ non dixit proportio simpliciter qꝛ
existimatur quod ista proportio quamuis sit in
capitulo relationis tamen est proportio agens
ꝛ proportiones in eo quod proportiones non
sunt agentes sed in eo quod qualitates sensus
igitur numeratur in relatione vno mō ꝛ in qua/
litate alio modo ꝛ sic intelligitur.

¶ Quecumqꝫ eadem generatione
generantur ꝛ eadem corruptione
corrumpuntur sunt eadem realiter.

propō.
cxxv.

Ex quarto ꝑme phi
losophie
tex. com. iii. allegari solet hꝫ
tamē sic limitari de illis que
eque primo generantur alꝭ
sequeretur qḋ quantitas ꝛ
substantia ꝛ propris passio
ꝛ subiectum essent vna res
qḋ tamen cōiter non teneri solet vnde animad/
uerte quod ista propositio locū nō hꝫ de his que
simul tempore generantur verum ēt que gene/
rantur simul ꝭm nature ordinem vnde lꝫ substā/
tia ꝛ quantitas terminata simul tempore gene
rant ꝛ corrūpuntur tñ nō sunt simul natura qꝛ ꝑ
Auer. in illo libro de substantia orbis quantitas
terminata aduenit posterius nō tempore sed ꝭꝫ
esse. i. ꝭm naturam substantie composite. ¶ Sꝫ

Solo.

tūc est maxima difficultas contra istam glosam
nam tunc ꝓbatio. Arist. ibi non procederet de en
te ꝛ vno nam vnitas est passio entis ꝛ per conse
quens non simul naturā generatur passio ꝛ su/
biectum. ¶ Ad hoc ego dico salua pace alr̄ sen

dubiū.

tientium nam scio qḋ viri magni oppositum te
nent quod non fuit de mente. Arist. ꝛ sui. Comē.
Auerr. quod vnitas sit passio entis sicut late di/
sputaui in. Com. meis super. vij. prime phie ꝛ su

Cōtra
ponen/
tes qḋ
vnitas
sit pas/
sio ētis

per formalitatibus nec reperitur locus in doctri
na. Arist. ꝛ. Auer. vbi dicatur quod vnū sit passio
entis lꝫ. Auicen. dicat illud vnde vbiqꝫ locorum
vniformiter videt Arist. loqui de ente ꝛ vno ꝛ
ne videamur ista gratis dicere. Arist. in. iiii. pri
me. phie. in tex. com. iii. dicit qꝫ ens ꝛ vnū signifi
cant eandem naturam sed nō ꝭm eandem rōeꝫ
sicut principium ꝛ cā que dicunt eandē naturā
sed rō principii est negatiua qꝛ dicit negationē
essendi ab alio qꝛ principio nō datur prius qꝛ de
rōne principii est primum esse vt dicit. Aristot.
in. v. metha. rō aūt cause est positiua qꝛ est ab illa
aliud esse causa enim est ad cuius esse sequitur
aliud ita pariformiter vnum nō ponit supra ens
aliquam naturam aut proprietatem positiuam
vt tenuit. Auic. ꝛ. scotus sꝫ vt dicit. Auerr. i libro
destructio destructionū in disputatione. iii. in so/
lutione. xiiii. dubij non debet intelligi de vnitate
entis nisi significatio priuatiua ꝛ ita ēt dicit. iiii.
metha. com. iii. ¶ Amplius in eode. tex. comē.
iii. Arist. expresse dicit qḋ substātia vniuscuiusqꝫ
rei est vna sicut ꝛ ens ꝛ. Auerr. ibi in. comē. dicit
qḋ vna queqꝫ substantia est vna essentialiter vbi
vniformiter comparatur ens ꝛ vnum ad vnum
qḋqꝫ ꝛ cōfirmatur qꝛ. Com. arguit ꝯtra. Auicē.
ponentem ens ꝛ vnum eē dispositiones accidē/
tales sup additas essentie ꝛ eodem medio cōclu
dit qḋ quemadmodū vnaqueqꝫ res ꝑ se est ens
ēt ꝑ se est vna qꝛ aliter vt deducit esset ꝓcessus
in infinitum

in infinitū pz aūt quod nisi esset eadē perseitas in vtraqz premissa argumentū eius esset sophisticum ꝛ in quatuor terminis. ¶ Amplius ibidē Arist. tex. com. v. hz qđ vnius inquantū vnum ꝛ entis inquantū ens eedem ſm se sunt passiones ¶ Amplius. x. metha. tex. com. vi. habet qđ ens ꝛ vnū equaliter dicuntur de oībus ꝛ idem hz in tex. com. vii. ꝛ. in. te. com. viii. dicit quod equalr assequunt cathegorias ens ꝛ vnū vz qđ sicut ens diuiditur in decem predicamenta sic ꝛ vnum ꝛ. Com. in. com. dicit quod vnum diuiditur in decem predicamenta ꝛ dicitur multipliciter sicut ꝛ ens vñ sicut ens est genus analogū ad decem predicamenta eodem modo ꝛ vnum vnde sicut est predicatio superioris de inferiori qñ ens predicatur de decem predicamentis ita ēt ē de vno nā substātia vnius cuius que rei est vna essentialiter sicut est ens vt dicit expresse phus ꝛ. Com. iiii. metha. tex. com. iii. ꝛ ideo non possum nō mirari de. Johāne scoto ꝛ de sequacibus ꝛ de multis aliis viris illustribus tenentibus vnum esse passionem entis ꝛ predicari de ipso ꝛ de inferioribus ad ens in secundo modo dicendi per se ꝛ id quod fuit in cā qr deuenerint ad illaz opionē qz isti in scīa diuina imitati sunt. Auic. ꝛ. Auer. tertio de aīa. com. xxx. dicit qđ nullibi ita errauit. Auicen. sicut in metha. Auicen. aūt vt scribit Auerro. iiii prime philosophie. com. iii. ꝛ. x. metha. com. viii. multipliciter errauit circa hoc ꝑ. n. opinatus est qđ ens ꝛ vnū dicunt accidentia sup addita essentie ꝛ causa erroris fuit q: nō distinxit inter ens quod ē tāqz genus ꝛ inter ens quod significat verum ens. n. quod significat verum est accidens ꝛ ens quod significat genus significat vnumqđqz decem predicamentorum multiplr vnde. v. metha com. xiiii. scribit Auer. debes scire quod hoc nomē ens quod significat essentiam rei est aliud ab ente quod significat verum ꝛ ideo expositores diuersantur in quesito simplici. s. dicere vtruz aliquid est in secundo topicorum vel vtrum collocetur in questionibus accidentis aut generis qui enim intelligit de ente illud quod est commune decem predicamētis dicit quod collocatur in questionibus generis ꝛ qui intelligit de ente illud quod intelligitur de vero dicit qđ collocatur in questionibus accidentis ꝛ in libro destructio destructionum in solutione. iii. dubii inquit nomē entis dr dupplex vz dicitur de vero ꝛ de opposito priuationis ꝛ hoc est qđ diuiditur ad decē predicamenta ꝛ est eis tamēqz genus. ¶ Alius error. Auicen. fuit qđ credidit qđ vnū quod est sinonomū enti est idē cum illo quod est principium numeri ꝛ quantitatis ꝛ qz tale vnum numeratur in accidentibus existimauit quod vnum qđ significat oīa predicamenta est accidēs Scotus aūt in aliquibus cōcordat cum. Auicē. ꝛ in aliquibus discrepat naz qz tenet vnum esse passionem entis ꝛ dicere aliquam rationem positiuā ex nā rei conuertibilez cum ente in hoc discrepat ab. Auer. ꝛ tenet cum Auicen. discrepat aūt ab. Auicenn. ꝛ concordat cum. Auer. qz apud ipsum ꝛ suos sequaces non est idem vnum quod conuertitur cū ente ꝛ quod est principium quantitatis ꝛ numeri necqz tenet quod ens ꝛ vnum sint dispositiones accidentales super addite essentie vt tenuit. Auicē. tu aūt animaduerte ꝛ considera qz multe sunt vie istis temporibus multum remote a veritate ꝛ a sincera philosophia. Arist. ꝛ vnusquisqz confidit in ꝓprio ingenio mihi aūt satis fuerit excitare intellectus nobiles ad perscrutationem veritatis qz non decet phm esse addictū alicui vie ꝛ dimictere rōnes isti n. rectius philodoxi nuncupātur qz phi semp aurea illa. Platonis in phedone sententia mihi i similibus casibus occurrit Nullū inqt malū maius hominibus contingere potest quā si rationes odio habuerint.

propō. cxx vi.

¶ Intellectus ꝛ intellectum ꝛ intellectio sunt idem in abstractis a materia.

Famosa est auctoritas ꝛ solet allegari ex tertio de aīa. tex. comē. xix. vbi. Arist. loquens de intellectu agente inqt idē aūt est ſm actū scīa rei ꝛ cōsimile hr ibidē in. tex. com. xxviii. vera tū est propositio in intelligentiis que in intelligendo nullo modo dependent a corpore nec vt a subiecto nec vt ab obiecto vñ presens propositio veritatem non hz de intellectu nostro possibili qui in intelligendo dependet phantasmatibus siquidem opz intelligentem a phantasmata speculari vt dr in tertio de aīa. tex. comē. xxx. ꝛ. xxxix. glosa est. Auerro. in eodem. comē. xix. super hoc inquit enim ꝛ innuit vt reputo aliquid proprium intellectui agenti in hoc in quo differt a materiali. s. quod in intelligentia agente scīa in actu eadem est cū scito ꝛ non est sic in intellectu materiali cū suū intellectū est res que non est in se intellectus consimilē sniam hz. Com. in. xii. meth. com. xxxix. vbi inquit intells ꝛ intellectū ꝛ intelligens reducuntur in vnū ꝛ non differūt nisi ſm respectum dispositionū intellectus. n. inquantuz intelligit intellectū dicitur intellectum ꝛ inquantum intelligit per se. i. per suam essentiam dicit quod intellectio ipse est ipse intellectus econtrario illi quod intelligit per aliud ꝛ hoc vt reputo addit. Com. pp intellectum possibilē qui intelligit p aliud idest per species alioꝝ vt pz tertio de aīa. tex. com. viii. ex cognitione. n. alterum deuenit in sui cognitionem ꝛ hic iterum expresse patet quod scīa nostra non est idem cum substantia intellectus nostri cuius oppositum quidā tenuerunt consimilem sententiam hz. clare. Com. in libro destructio destructionum in. disputatione. v. in solone. ii. dubii. vbi inqt ipsi. s philosophi. opinati sunt quod forme sunt inscientes pro vt consistunt in materia ꝛ si forte inueniretur aliqđ in materia non consistens manifestū est quod est

pura scia ⁊ hoc patefit apud eos ol ratione ipsi.n. reperierunt formas naturales aliquo modo se/paratas a materia ⁊ sunt pura scia ⁊ itellectus ⁊ intells nō ē aliud in eēntia a formis rerum a ma teria separatarum vnde postq̃ res que de ipsaꝝ naturis non separātur sic se hñt quanto magis ille que de natura earum continue separantur digniores sunt quod sint purus intellectus ⁊ pu ra scientia ⁊ qꝛ rerum intelligibilis eadem sunt quod reruꝫ veritates ⁊ intellectus non est aliud nisi compꝛehensio intelligibilium erit in nobis intellectus ⁊ intelligibile vnum ⁊ idem inquan/tum est intelligibile ⁊ nulla est ibi differentia nisi inquantum intelligibilia sunt rerum intelligibi/lia que de earuꝫ natura nō sunt intellectus imo fiunt intellectus prout intellectus separat dictas formas a materiis ipsarum ⁊ pp hoc intellectus noster ⁊ intelligibile non sunt vnum ⁊ idem ol mode ⁊ aduerte quod licet in omnibus intelligē tijs citra intellectum possibilem ſm peripatheti cos ista propositio vera sit nullibi tamen simpli citer verificatur sicut in intellectu dei sicut glo/sat. Comen. xij prime philosophie com. li. ⁊ ra/tio est qꝛ in solo primo quiditas ⁊ essentia sunt eadem simpliciter ⁊ omnibus modis qꝛ ipse est solus ens per essentiam ⁊ est quiditas absoluta ⁊ alia entia quiditatem habent vt dicit. Auerr. in disputatione sexta in solutione sexti dubij in libro destructionum.

Nō quodlibet agit in quodlibet, sed determinatum in determinatū.

Famosa est propositio ⁊ solet allega ri ex primo physice auscultationis tex. comen. xliii. ⁊ est vna de suppositionibus con/cessis in scientia naturali ⁊ de numero illarum proposi/tionum que indigent modi/cula inuitione vnde inductione ⁊ exemplo sensato persuaderi potest ⁊ pla/cuit mihi in hoc loco ponere plures ex huiusmodi propositionibus que sunt principia ⁊ suppositiones concesse in scientia naturali.

Et sunt hec vꝫ

suppo nēs q̃/dam in sci anā li.

Motum esse
Multitudinē entiū esse. } p̄ physi. tex. com. viij.

Naturam esse ⁊ nature diffinitio.
Secundo physicorū tex. com. iii. ⁊ tex. com. vi.
Omnia aut quedam moueri quecūq; nā ꝯstant.
Primo physicorum tex. com. xi.
Ex nihilo nihil fieri.
Primo physicorum tex. com. xxxij.
Plures formas naturales esse in materia.
Comen. secundo physi. com. xxi. ex fundamen/tis que ponit naturalis est quod plures forme naturales sunt in materia ⁊ est etiam sententia. Arist. in. vi. prime phylosophie tex. comē. primi vbi habet Physica est circa substātiam que ſm rationem vt ſm magis non separabilem solum ⁊ vt ponderat ibi. Comē. ly ſm magis ponitur pp intellectum eadem ēt sententia habetur pri mo celi tex. com. primi de natura scientia fere plurima est de corporibus ⁊ cetera
Formas non mutari de materia in materiam.
Quarto physicorum. com. xvij. vnum enim eoꝫ que ponit naturalis est quod forma non separa tur per se scilicet non mutatur dē materia in ma teriam ſm quod corpora mutantur de loco in lo cum sed separatio eius a materia est corruptio idem habet. v physicorum. comē. v. manifestum est quod albedo est forma quiescens per se imo bilis ⁊ qui fingit ipsam moueri non est loquen/dum cum eo in hac scientia.
Naturam agere pp finem.
Comentator secundo physicorum. com. lxxiiij. hoc est maximum fundamentum huius sciētie.
Formas specificas habere proprias materias.
Comē. octauo physicorum. com. xlvi. ⁊ secundo. metha. com. xv. contra. Auicen. ⁊ colligitur hoc ex mente. Arist. in. x. prime. phylosophie. tex. co. xxv. vbi habet quod si mas ⁊ femina specie dif ferent non possent ex eodem spermate generari vbi Comentator inquit ⁊ ideo materia maris ⁊ femine est vna vniuersaliter.
Naturam nihil frustra facere.
Primo celi. tex. co. xxxii. ⁊. iii. de aīa. te. co. xlv.
Naturā de possibilibus facere quod melius est.
Secundo celi ⁊ mundi. tex. comē. xxxiiii. ⁊ in li/bris de animalibus sepe.
Naturam non facere saltuꝫ idest de extremo ad extremum sine medio pertransire.
Nono de natura animalium.
Sed reuertamur ad declarationeꝫ proposite ꝑ positionis que ⁊ si demostratione non indiget ta men aliqua innuitione declarari potest ⁊ ni fal/lor opinio empedoclis metrice scribentis hoc voluit dum protulit litem ⁊ amicitiam esse prin cipia rerum nature constantium nam vt inquit Arist. in primo celi ⁊ mundi in. tex. com. xxij. non enim semel aut bis sed infinicies oportet puta/re easdem opiniones peruenisse ad nos ⁊ primo metheororum hoc idem asseuerat omnia natu/ra constantia excepto deo quod erat celum secū dum empedoclem constabant lite ⁊ amicitia vt ascribit. Aristo. sibi in tertio prime phylosophie in tex. co. xv. ⁊ habuit ni faller bonum intellectū nam inductiue consideranti in singulis que sunt hic patebit esse quasdam proprietates curren/tes inter entia docuit enim vt inquit. Plato res natura proprietatibus elementa enim nume ris ligata sunt vt voluit. Plato ⁊ ſm etiā. Arist. mentem sunt in certo ordine ⁊ mensura consti/tuta nam ex vno pugillo terre fiunt decem aque ⁊ sic deinceps de aere respectu ignis ⁊ consistūt in determinato ordine qꝛ ordo est natura sensi/bilium natura enim est causa ordinationis vt di citur in octauo physi. tex. com. xv. ⁊ in tertio ce li ⁊ mundi. tex. com. xxiiij. vnde non in quolibet locata situ elementa saluari possent vt clare pa/tet Currunt etiaꝫ proprietates in mineralibus

⁊ lapidibus

& lapidibus per quas mirabiles effectus perfi/ciuntur nam magnes attrahit ferrum & non at/trahit lapidem similiter reubarbarum sepultum in milio & cassiam in harena & fructus in melle conservari diu cernimus aurum etiam ut inqt. Aver. v. colliget cap. xxiiii. dure patitur ab igne & tamen in ventre sturtionis invenitur notabili/ter diminuit nullus est qui dicat hoc provenire qr caliditas eius sit maior caliditate ignis sed est ppter proprietatem currentem inter ea San/guis irci destruit adamantem non autem alios lapides lapis smeraldus coitu dissolvitur ut di/cit magnus. Albertus in libro de mineralibus & lapidibus experimento fuisse comprobatum in rege vngarie & hoc non contingit aliis lapidi/bus sanguis etiam hirci destruit lapidem in re/nibus genitum & tamen ista proprietas non est in sanguine humano vñ auctoritate Hermetis mineralibus & vegetabilibus insunt proprieta/tes que si ab hominibus essent cognite possent homines operari quidquid per magicas confi/citur artes & solertissimus nature rimator. Arist. in primo de partibus animalium capit. v. dicit nullam rem adeo vilem & parvam esse in natu/ram qua non liceat inspectare aliquid divinum & admiratione dignum descendamus parum per ad animalia nappellus coturnicibus est ci/bus hominibus vero est venenosa medicina he/leborus turdis cibus ē hominibus vero nequa/quam & ita est etiam de qualitatibus manifestis inquit. n. princeps in prima fen primi doctrina tertia capit. primo de 9plexionibus quapp vna medicina plerumqz est frigida humani corpo/ris comparatione & comparatione corporis scor/pionis calida & humani corporis comparatione calida & frigida comparatione corporis serpen/tis immo illud mirabilius contingit quod homi/ni sano aliquid potest esse venenum & tamen la/boranti potest esse salutaris medicina & hoc vo/luit dicere empedocles nam poete ut inquit do/ctissimus. Petrus noster gravina plerumqz ve/ritates physicas poeticis figmētis & methapho/ris tegere consueverunt.

propō. cxxviii

¶ Sapiens cum cognoverit natu/ram iustitie existentem in substantia rerum tunc cupiet similari illi natu/re & aquirere illam formam.

Alexandri & Aver/roissen/tentia est in prefatione pri/mi libri physice ausculta/tionis iustitia ut scribit. Aristo. in. v. ethicorum alia cōmutativa alia vero distri/butiva in hoc autem est dif/ferentia qr cōmutativa consistit in equalitate que est secundum aritbmetricam proportionem ut si do tibi centum teneris restituere precise cē/tum sed distributiva consistit in equalitate que ē

iustitia l dupli/cj ē dif/ferētia

sm geometricā proportionem quemadmodum in civitatibus bene legibus gubernatis qualis est pportio persone ad personam talis dz esse p/portio dignitatis ad dignitatē & magistratus ad magistratū & donec isto modo vivit bene se hz ci/vitas sed quando hoc non servatur tunc sunt ri/xe & contentiones in substantia rerum reperitur ista distributiva iustitia que adeo originem du/xit inquit. Arist. primo celi & mundi. tex. comē. c. A primo quidem principio comunicatum est eē & vivere omnibus hiis quidez clarius hiis vero obscurius &. Aver in secundo celi & mundi. com. lxiiii. inquit quod distantie entium in hoc sunt valde diverse non enim credendum est intelli/gentias in eodem ordine perfectionis esse col/locatas sed est ibi magna latitudo & distantia & hoc etiam divinus Dionisius. Pauli qui ma/gnus in sacris eloquiis fuit fidelis discipulus as/severat in libro de celesti hierarchia sic etiaz cor/pora celestia ad invicem maxima sunt colliga/ta concordia & iustitie vinculo cōnexa intantum quod philosophus in libro de animalibus &. Co/menta. in libro de substantia orbis dicunt quod luna inter orbes est sicut terra inter elemen/ta & quam bene. Severinus. Boetius illam iu/stitiam contemplatur in libro. iiii. de philosophi/ca consolatione metro vi.

Si vis celsi iura tonantis.
Pura solers cernere mente.
Aspice summi culmina celi
Illic iusto federe rerum.
Veterem servant sidera pacem.
Non sol rutilo concitus igne.
Gelidum phebes impedit axem.
Nec que summo vertice mundi.
Flectit rapidos ursa meatus.
Nunquam occiduo lota profundo
Cetera cernens sidera mergi.
Cupit oceano tingere flamas.
Semper vicibus temporis equis
Vesper seras nunciat umbras.
Revehitqz diem lucifer almum
Sic eternos reficit cursus.
Alternus amor sic astrigeris.
Bellum discors exulat oris.
Hec concordia temperat equis.
Elementa modis ut pugnantia.
Vicibus cedant humida siccis.
Jungant fidem frigora flammis.
Pendulus ignis surgat in altum.
Terreqz graves pondere sidant.

Et cetera ubi manifeste patet mundum superio/rem intelligibilem atqz corporeum & hunc in/feriorem in iustitia distributiva consistere sic procedit natura ab elementis gradatim ad mi/neralia & lapides a lapidibus ad plantas a plan/tis ad animalia & ab animalibus tandem ad ho/minem de quo. Aristote. in primo politicos ita scribit ut enim perfectione suscepta optimum cunctorū animalium est homo ita si alicuius sia

o lege et a iudiciis pessimus est omnium animalium. Et ratio est ut mihi datur cernere quia ea que a natura fiunt increpanda non sunt animalia autem ex nature instinctu exeunt in suos actus non est imputandum Lupo si vorax sit: nec Leoni ferocitas: nec Tigribus crudelitas: sed vicia nobis imputanda sunt quia non sponte natura aliquis malus nascitur ut inquit Plato sed propter malas pravasque educationem. Et Aristoteles in secundo ethicorum inquit quod virtutes non sunt nobis a natura neque preter naturam sed sumus nos ad illas quidem recipiendas natura apti perficimurque per consuetudinem. De iustitia autem ita scribit phylosophus quinto ethicorum capitulo quarto. Excellentissima virtutum esse videtur iustitia et neque Hesperus neque Lucifer ita mirabilis ac in proverbio dicimus omnes similiter virtutes iustitie inesse et perfecta maxime virtus quoniam perfecte virtutis est opus perfecta autem quod eam habens ad alium quoque uti potest virtute non solum ad seipsum. Et beatus Augustinus in sermone quodam de iustitia inquit tolle iustitiam a regnis quid sunt regna nisi aperta latrocinia.

¶ Cum igitur Serenissime Princeps sapientia polleas naturam iustitie que rarissima est in terris hac tempestate amplectere et excole sicut incepisti eris enim in numero heroum et sola fenix in hoc regno virtutum omnium cui me plurimum comendo.

¶ Et sic finem imponere constitui huic operi in quo si quid dixerim quod Christiane religioni adversari videtur illud recitando opiniones phylosophorum unusquisque me dixisse certo sciat in hiis et in omnibus aliis scriptis meis semper me submitto iudicio Sancte Romane ecclesie nihil enim adeo mirabile dicitur de divinis rebus quod sapiens credere non debeat ut inquit Pythagoras. Complevi autem hoc opus Neapoli Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo tertio. Dum scientiam divinam publico stipendio legerem apud sanctum Laurentium sub regimine Reverendi Patris Fratris Antonini de Antorosa de Neapoli Cui ego plurimum debeo.

Finis Laus Deo.

Adrianus. vi. Pontifex maximus

Dilecte fili salutem: et Apostolicam benedictionem. Singularis tua: et peruetus erga nos familiamque nostram observantia: egregiaque bonarum artium: et litterarum doctrina: atque in studiis maioribus: presertimque poetice elegans ac preclarum ingenium: iure prope suo a nobis exposcere videntur: ut que tibi usui futura sunt: iusta presertim: et honesta petenti: ea tibi libenter: et gratiose concedamus. Quamobrem cum libros Propositionum Famosarum Marci Antonii Zimare inscripseris multisque vigiliis perfeceris: eosque productis absque impressoribus: ac notariis edere cupias. Cum ut cura diligentiaque tua emendatiores exeant: tum ut siquis fructus ea de causa percipi potest. Is ad te potius: qui conficiendi poematis laborem pertulisti: quam ad alienos deferatur. Volumus et mandamus: ne quis te vivente: eos tuos libros imprimere: aut imprimi facere: aut impressos venundare: vendendosve tradere ullis in locis audeat: sine tuo iussu: et concessione. Qui contra mandatum hoc nostrum fecerit admiserit ue ius universe dei ecclesie toto orbe terrarum expers excommunicatusque esto: necnon librorum omnium amissione ac ducatorum millium auri: quorum quingentorum fabrice divorum apostolorum Petri et Pauli de Urbe: reliqui quingenti tibi et accusatoribus executoribusque pro rata ascribantur: penis plectatur. Mandantes propterea universis et singulis Venerabilibus fratribus Archiepiscopis et Episcopis eorumque in spiritualibus Vicariis generalibus: et aliis ad quos spectat: in virtute sancte obedientie ut premissa servari omnino faciant Contrariis non obstantibus quibuscunque. Datum Rome In Castello Sancti Angeli Die. xv. Februarii. M. D. xxiii. Pontificatus Nostri Anno Primo.

¶ Impressum Neapoli per Antonium de Frizis Corinaldensem Expensis domini Petri de Dominico Bibliopole Neapolitani Anno Salutis Millesimo quingentesimo vigesimo tertio Die decimo sexto Mensis Martii.

Registrum

+ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Omnes sunt terni.